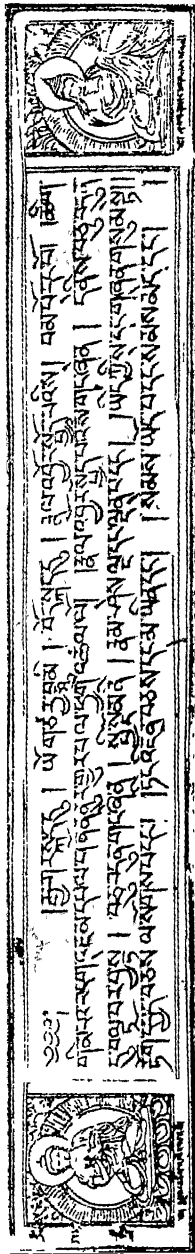

SPECIMEN OF A TIBETAN XYLOGRAPH

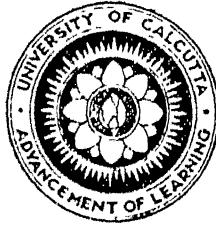

THE YOGACARYĀBHŪMI OF ASAṄGA, Folio 1

॥ भोटप्रकाशः ॥
BHOṬA-PRAKĀŚA
A TIBETAN CHRESTOMATHY

*WITH INTRODUCTION, SKELETON
GRAMMAR, NOTES, TEXTS
AND VOCABULARIES*

By
VIDHUSHEKHARA BHATTACHARYA
ASUTOSH PROFESSOR OF SANSKRIT, UNIVERSITY OF CALCUTTA

PUBLISHED BY THE
UNIVERSITY OF CALCUTTA

1939

Printed by
J. C. Sarkhel at the
CALCUTTA ORIENTAL PRESS Ltd.
9, Panchanan Ghose Lane
CALCUTTA

TO
THE MEMORY OF
SIR ASUTOSH MOOKERJEE
WHO MADE HIS ALMA MATER
GREAT AMONG THE SEATS OF LEARNING
AND AMONG OTHER THINGS
INAUGURATED TIBETAN STUDIES
IN OUR UNIVERSITY

CONTENTS

	Pages
SPECIMEN OF A TIBETAN XYLOGRAPH ...	Frontispiece
PREFACE	ix
INTRODUCTION	xxix
ABBREVIATIONS	xxxvii
A SKELETON GRAMMAR OF THE TIBETAN LANGUAGE ...	xxxix

Part I

TEXTS :	
I. Prajñādaṇḍa	3-217
II. Nāgānanda	3-32
III. Udānavarga	33-70
IV. Buddhacarita	71-82
V. Lalitavistara	83-113
VI. Bodhisattvāvadānakalpalatā ...	114-136
VII. Bhagavadgītā	137-151
VIII. Nyāyabindu	152-154
IX. Nyāyabinduṭīkā	154-159
X. Catuḥśataka	160-166
XI. Mūlamadhyamakakārikā	166-175
XII. Kāśyapaparivarta	176-182
XIII. Kāvyaḍarśa	183-191
XIV. Rūpādityakatha	192-198
	199-217

Part II

NOTES :	221-316
---------	-----	-----	-----	-----	---------

Part III

VOCABULARY :	319-568
I. Tibetan-Sanskrit	319-465
II. Sanskrit-Tibetan	466-566
III. Addenda	566-569
ADDITIONS AND CORRECTIONS	569-573
APPENDIX	575-578

PREFACE

Considering the contiguity of Bengal and Tibet and the close cultural connexion between this province of India and the latter country for a number of centuries, it is only fitting that Tibetan studies should first be undertaken in Calcutta and Bengal. The Hungarian scholar Csoma de Kőrös began the tradition of modern Tibetology in Calcutta over a hundred years ago. Sarat Chandra Das, the great Indian of modern times to revive Tibetan studies, worked in Calcutta. But Tibetan was rather neglected otherwise. Fortunately, however, Rabindranath Tagore felt its importance and arranged for it in his *Viśva-bhāratī*, and here in the University of Calcutta it was Sir Asutosh Mukherjee who strongly realized its necessity and took steps making adequate arrangements for it. It was in his time that the large collection of Tibetan works including both the *Kanjur* and *Tanjur* was acquired for the University Library, and students were given special facilities for studying it, being placed under good teachers and occasionally being sent to Darjeeling for that purpose. His endeavours bore fruit. For, it was when he held the reins of the University that not only the *History of Indian Logic* of Mahāmahopādhyāya Pandit Satish Chandra Vidya bhushan, the materials of which were collected from a large number of works on logic in Tibetan, but also the following books were published from the University:

Herbert Bruce Hannah: *A Grammar of the Tibetan Language* (1912); W. L. Campbell: *She-rab-Dong-bu* (ཤེ་རབ་སྒྲོང་བུ), 1919; and Lama Dawasamdup: *An English-Tibetan Dictionary*, 1919.

But as ill luck would have it, after the untimely death of Sir Asutosh in 1924 not much interest was felt in the University for Tibetan studies, and the whole collection of the Tibetan MSS. and xylographs was found deposited in an obscure corner of the Durbhanga Building, and there was hardly any one to take proper care of it.

In 1935, however, Dr. Syama Prasad Mookerjee, worthy son of the late Sir Asutosh, occupied the chair of the Vice-Chancellor of the University, and he keenly felt the deplorable condition, and revived the study of Tibetan instituted by his father making again new and better arrangements. Since then he has been taking proper care for and interest in it. It is to be hoped that this time this important subject will not be neglected in the University.

Some interest in Tibetan can now be noticed not only in a certain number of students of the University, but also among some scholars of the country, who are well familiar with Sanskrit and want to study Tibetan particularly with reference to Sanskrit texts. For such students is now required some suitable Chrestomathy. I do not know of any such Chrestomathy that can be suitable for the special

requirements of those who have studied Sanskrit and are interested in Tibetan as a repository of early Indian literature. The present volume has been prepared with a view to removing this want: to what extent it will serve the purpose, the author is not competent to say.

The Chrestomathy is divided into three parts: Part I contains lessons in Tibetan and Sanskrit; Part II consists of Notes; and Part III gives complete Vocabularies, (i) Tibetan-Sanskrit, and (ii) Sanskrit-Tibetan. The Introduction among other things gives a short description as to how Sanskrit literature along with Buddhism entered into Tibet, as well as a brief notice of Tibetan literature. A Skeleton Grammar of the language has also been added to the Introduction. In an Appendix a short bibliography has been given to help further study.

The texts occurring in the present Chrestomathy, as enumerated below, will show that they represent a variety of Tibetan literature, religious and secular, including passages from *sūtras* and *śāstras*.

All of them are in classical Tibetan excepting one, viz. *Rūpā-ditya-kathā*, which has been included as a specimen of modern Tibetan.

I. *Prajñādaṇḍa*, Śes.rab.sdoñ.bu (ཤེས་རབ་སྒྲིང་བུ), attributed to Nāgārjuna. Tibetan text ed. Sarat Chandra Das, Darjeeling, 1896; and with an English translation by W. L. Campbell, Calcutta, 1919.

II. *Nāgānanda nāma Nāṭaka*, Klu.kun.tu.dgaḥ.baḥi.žes.

bya.baḥi.zlos.gar (ལྷ་ཀླན་དྲ་དགའ་བའི་ཞེས་བྱ་བའི་རྣོས་གར) of Ś r i-
h a r ṣ a. Sanskrit text, Trivandrum Sanskrit Series, 19; Tibetan
text, Tanjur, Mdo. XCII; C o r d i e r, III, p. 419.

III. *Udānavarga*, Ched.du.brjod.paḥi tshogs (ཚེད་དུ་བརྗོད་བའི་
ཚོགས). Sanskrit Text ed. L o u i s d e l a V a l l é e P o u s s i n,
JRAS, 1912; Tibetan text. ed. H e r m a n n B e c k h, Berlin,
1911.

IV. *Buddhacarita nāma Mahākāvya*, Sañs. rgyas.kyi.spyod.pa-
žes.byā.baḥi. sñan.nag.pa.chen.po (སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྤྱོད་བའི་ཞེས་བྱ་བའི་
སྤྲུལ་ལུགས་ཆེན་པོ་) of A ś v a g h o ṣ a. Sanskrit text ed. E. B.
C o w e l l, Oxford, 1893, and E. H. J o h n s t o n, Punjab
University, 1936. Tibetan text, under the name of *Das Leben des*
Buddha, ed. F r i e d r i c h W e l l e r, Leipzig, 1926.

V. *Lalitavistara*, Rgya.cher.rol.pa (རྒྱ་ཚེར་རོལ་བ་). Sanskrit
Text ed. L e f m a n, Halle, 1902 and 1908; Tibetan Text ed. Ph.
É d. F o u c a u x, Paris, 1847.

VI. *Bodhisattvāvadānakalpalatā*, Byañ.chub.sems.dpaḥi.rtogs.
brjod.dpag.bsam.gyi.hkhri.śiñ (བྱང་ཆུབ་སེམས་དབའི་རྫོགས་བརྗོད་དབག་
བསམ་གྱི་འཁྲི་ཤིང) of K e ṣ e m e n d r a. Both the texts, Sanskrit
and Tibetan, ed. S a r a t C h a n d r a D a s, Bibliotheca Indica.

VII. *Bhagavadgītā*, Bcam.ldan.ḥdas.kyi.glu.dbyañs (བཙེས་ལྷན་

འདས་ཀྱི་སྐྱོ་དབྱངས་). The Sanskrit Text in the *Mahābhārata* is well-known. As regards the Tibetan Text, in *Tanjur*, Bstod.tshogs (བསྟོན་ཚོགས་), K, fols. 1—5b.3 (C o r d i e r, III. p. 1) there is a small work, *Viśeṣastava*, Khyad.par.du.hphags.paḥi.bstod.pa (ཁྱད་པར་དུ་འབགས་པའི་བསྟོན་པ) of *Ācārya Udbhaṭa Siddhasvāmin*, as well as its commentary, *Viśeṣastavatikā*, Khyad.par.du.hphags.paḥi. bstod.paḥi. rgya.cher.bśad.pa (ཁྱད་པར་དུ་འབགས་པའི་བསྟོན་པའི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ) in the same volume, fols. 5b.3—48a.8, by *Ācārya Prajñāvarman* of Bengal. The former was translated into Tibetan by *Upādhyaḃa Sarvajñādeva* and the latter by *Upādhyaḃa Paṇḍita Janārdana*, both of India. The ślokas of the *Bhagavadgītā* given here are quoted in his commentary by *Prajñāvarman* in the course of explaining a passage in the *Viśeṣastava*. These ślokas are 27-32 of the first chapter of the *Bhagavadgītā*. *Cosma* has also quoted them in his Grammar, p. 167.

VIII and IX. *Nyāyabindu nāma Prakaraṇa*, Rigs.paḥi. thigs. pa. žes.byā.baḥi. rab.tu.byed.pa (རིགས་པའི་གྲིགས་པ་ ཞེས་བྱ་བའི་རབ་དུ་བྱིན་པ) of *Dharmakīrti*, and *Nyāyabindutīkā*, Rigs.paḥi. thigs.paḥi.rgya.cher.ḥgrel (རིགས་པའི་གྲིགས་པའི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ) of *Dharmatrāta*. Both Sanskrit and Tibetan Texts ed. Th. Stcherbatsky, Bibliotheca Buddhica.

X. *Catubśataka*, Bži.brgya.pa (བཞི་བརྒྱ་པ) of Āryadeva. Both the Sanskrit and Tibetan Texts ed. Vidhushekhara Bhattacharya, Visvabharati Series, 1931.

XI. *Mūlamadhyamakakārikā*, Dbu.ma.rtsa.baḥi.tshig.leḥur.byas.pa (དབུ་མ་རྩ་བའི་ཚིག་ལེན་རྩ་བའ་) of Nāgārjuna. Both Sanskrit and Tibetan texts ed. Louis de La Vallée Poussin, Bibliotheca Buddhica, IV.

XII. *Āryakāśyapaparivarta nāma Mahāyānasūtra*, Hphags.pa.ḥod.sruñ.gi.leḥu.žes.byā.ba.theg.pa.chen.paḥi.mdo (འཕགས་པ་འོད་སྤང་གི་ལེན་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་སངས་). Both the Texts, Sanskrit and Tibetan, along with the Chinese versions ed. Baron A. Von Staël-Holstein, Shanghai, 1926.

XIII. *Kāvyādarśa*, Sñan.nag.me.loñ (སྐད་རྒྱུ་མཐོང་) of Daṇḍīn. Both the Texts, Sanskrit and Tibetan are taken from the xylograph of *Tanjur* of the Narthang edition belonging to the University of Calcutta. See Cordier, III, p. 465.

XIV. *Rūpādityakathā* Gzugs.kyi.ñi.maḥi.rnam.thar (གཟུགས་ཀྱི་ཉི་མའི་རྣམ་ཐར་). This is the short title of the work, the full one being *Munikanḡārūpādityakathā*, Drañ.sroñ.bu.mo.gzugs.kyi.ñi.maḥi.rnam.thar (བླང་སྐོང་བུ་མོ་གཟུགས་ཀྱི་ཉི་མའི་རྣམ་ཐར་). This Sanskrit name is nowhere found, but translated by the present author from the Tibetan. The Tibetan text is by Lo.tsā.ba Vairocana

and Ś e ḥ u Lo.tsā.ba. It is said by them that the work was translated from the Indian language. Whether it is Sanskrit is not ascertained. The Tibetan text is published from the Mani Press, Kalimpong.

With regard to the Sanskrit rendering of the *Rūpādityakathā* it is to be noted that it is rather free and only tentative. Therefore its correctness must in no way be considered to be the same as that of the other Sanskrit texts in the book. The only purpose of this Sanskrit rendering is to help the students in understanding the Tibetan text, so far as possible, through Sanskrit. It will, therefore, not be always safe to utilize the Sanskrit words of the *Rūpādityakathā* in the Vocabulary for any lexicographical work.

The texts in the Chrestomathy are arranged in three different ways. In Text I, *Prajñādaṇḍa*, the Tibetan is given in the native character with a Roman transliteration and the Sanskrit equivalents below.

In text II, *Nāgānanda*, in the first line there are the Tibetan words in Tibetan script and the second line contains their Sanskrit equivalents, the connexion between the Tibetan and the components of compound words in Sanskrit being indicated by superscribed *a, b, c, d*, etc.

In texts from III, *Udānavarga*, to XIV, *Rūpādityakathā*, in both, Tibetan and Sanskrit, the corresponding words are indicated by figures, 1, 2, 3, 4, etc.

Where there is any difference between the words of the two texts, an asterisk is put to indicate it.

The *Prajñādaṇḍa* is an anthology of verses from different Sanskrit works. The sources of the verses are shown in the Notes.

In the case of the following texts in the book the figures put at the end of passages refer to the chapters, etc., as the case may be, of the original works described above: *Prajñādaṇḍa*, *Udānavarga*, *Catuhśataka*, and *Āryakāśyapaparivarta* (here the numbers are in brackets), etc. For instance, on page 1, the figure 105 refers to the verse of that number in the *Prajñādaṇḍa* of the edition referred to above.

In the Tibetan text of the *Lalitavistara* the figures put in brackets refer to the pages and lines of the edition alluded to.

As has already been said, this Chrestomathy is mainly intended for students knowing Sanskrit, but it is hoped that others may also find it useful.

The author knows more than anybody else the large number of shortcomings and mistakes that have crept in the book owing to various causes not excepting his own ignorance and inadvertance. Yet, he may hope that it will serve to some extent the purpose for which it is written. And if it does so, he will deem his labour amply rewarded.

I cannot conclude the preface without offering my sincere thanks to . L a m a L o b z a n g M i n g y u r D o r j e, Tibetan

Instructor in our University for the help he has kindly given me in my work. I have to thank also my pupils, S_j. Durgadas Mookerji, M.A., S_j. Anukul Chandra Banerji, M.A., and S_j. Ajit Ranjan Bhattacharya, M.A., for what they have kindly done for me.

I am also very thankful to my esteemed friend, Dr. Suniti Kumar Chatterji, M.A. (Calcutta), D.Lit. (London), Khaira Professor of Indian Linguistics in the University, for helping me variously in my endeavour.

Lastly I am very glad to express my deep sense of gratitude to Dr. Syama Prasad Mookerjee, M.A., B.L., D.Litt., Barrister-at-Law, M.L.A., ex-Vice-Chancellor, and President, Council of Post-Graduate Teaching in Arts, Calcutta University, through whose enthusiastic interest alone this volume was conceived and it has been possible for it to see the light of day.

VIDHUSHEKHARA BHATTACHARYA

UNIVERSITY OF CALCUTTA,

April, 1939.

INTRODUCTION

Tibet had early relations with Central Asia and China, and both of them contributed something to her peculiar civilization. But the greatest contribution she received was from India, specially with regard to her religion, literature, and art.

As it has happened in some of other countries which adopted Buddhism as the national religion, the scholars of Tibet sought to connect the early history of their land and people with their holy land India. The Tibetans of the 7th century first wrote down their language with Indian characters, but by that time they had either lost their traditional historical lore, or their scholars were not interested in them feeling a natural sentimental regard for an Indian connexion. Different authorities among them held different views about the origin of the Tibetan ruling house and its Indian affiliation. It is said that their ancestor was the fifth descendant of P r a s e n a j i t of Kōśala; or of king B i m b i s ā r a of Magadha ; or a descendant of U d a y a n a , the king of Vatsa ; or he belonged to the L i c c h a v i s of Vaiśālī.

In 629 A.D. king N a r a d e v a (Mihi. lha, མིའི་ལྷ་), regarded as the thirty-second in the line in the Indian royal family which was established in Tibet, ascended the throne. Subsequently he was better known by the name of S r o ñ . b t s a n . s g a m . p o (སྲོང་བཙན་སྐམ་པོ་) owing to his meritorious actions, as we shall see presently. He had two wives, one T h i . b t s u n , the daughter

of king Aṃśuvarman of Nepal, and the other Oñ.cō, the daughter of the Chinese emperor Señ.ge.btsan.po (Tait-sung), as the Tibetan tradition declares. Both the princesses were very pious, and it was by their persuasion that the king felt the necessity of introducing Buddhism into his country.

Among his ministers Thonmi (or. Thumi as in some records) Sambhoṭa¹, the son of Anu, was distinguished for his aptitude and attainments. He was sent by the king with sixteen companions to Āryadeśa, i.e. India, and studied in Magadha the arts both of the Brāhmaṇas and of the Buddhists under Devavitsimha, the Brāhmaṇa Lipikāra, and others.

It is very interesting to note the remarkable coincidence that about this time the well-known Chinese pilgrim, Yüan-Chuang also studied Sanskrit in the University of Nālandā in Magadha, having come here under the auspices of the emperor Tait-sung, the father-in-law of king Sroñ.btsan.sgam.po.

After a long period of study Thonmi Sambhoṭa came back to his country in about 647 A.D. At that time there was no writing in Tibet and he adapted the Indian alphabet to the Tibetan language. He himself says in one of his works² that he

1 'Thonmi is the name of the tribe he belonged to, and Sambhoṭa means the good Bhoṭa (Tibetan),' he was so called by his Indian teachers.

2 *Si tuhi.sum.brtaḡs* (སི་དྲི་སུམ་བརྟམས་) ed. Sarat Chandra Das in his *Introduction to the Grammar of the Tibetan Language*, Darjceling, 1915, p. 1.

adapted the alphabet after the model of Nāgarī letters (*nā.ga.raḥi.yi* *er. dpe.byas*, ལྷ་ག་རའི་ཡི་གེ་དབེ་བྱས།).

But from the same Tibetan source¹ we also know that in the time of Thonmi Sambhoṭa there was no alphabet in Tibet and he was sent to Kashmir to study it (Sam.bho.ṭa. ha. cher. yi.ge. slob.tu.btañ, སས་སྟོ་ཏ་ ཁཛེར་ ཡི་གེ་སྟོབ་ཏུ་བཏང་།). Here he having done so under Ācārya Devaṅirasiṃha (Lha. tḡ.paḥi.señ.ge, ལྷ་འི་རིག་བའི་སེང་གེ) returned to his own country and made a script of thirty consonants and four vowels. He made it similar in form to that of Kashmir (dbyibs.kha.chehi.yi.ge.dañ.bstun.nas, འབྲིབས་ཁ་ཚེའི་ ཡི་གེ་དང་བསྐྱུན་ནས།). That the form of the alphabet was so to resemble the Kasmirian (Śāradā) characters is found also in the *History of Buddhism* (Chos.ḥbyuñ, ཚོས་འབྲུང་།) of B u . s t o n translated by Obermiller, Part II, p. 183.

That the Tibetan characters have the Indian origin is quite clear, but the above two views from the same Tibetan sources naturally give rise to different theories as found in modern researches. Some (Jäschke with others) say that the Tibetan alphabet was adopted from the Lañtshā form of Indian letters. Lañtshā is a pointed variety of the Devanāgarī alphabet used by the Buddhists

¹ *Pad dkar.chos.ḥbyuñ* (བད་དཀར་ཚོས་འབྲུང་།), fol. 98, Bhutan edition, as quoted in the *Journal of Urusvati Himalayan Research Institute*, Vol. II, p. 165.

in India (Nepal) and Tibet in writing Sanskrit.¹ But as it was not invented or used before the eleventh century A.D., Th o n m i S a m b h o ṭ a could not adopt his alphabet from it. According to V o g e l the origin of the Tibetan alphabet is North-Western Gupta.² H o e r n l e says³ that the Tibetan letters are derived from the alphabet of Indian origin used in Khotan, and Th o n m i S a m b h o ṭ a made its acquaintance in Kashmir. S a t i s h C h a n d r a V i d y a b h u s h a n is of opinion that there is a considerable difference between the printed and cursive forms of Tibetan alphabet, and so it is possible that they have different origins, and that the former came from Bengal and the latter from Khotan.⁴ The question is, however, not yet settled satisfactorily.

Besides the printed form of the alphabet there is a great variety of letters used among the Tibetans. C s o m a has given specimens at the end of his grammar to which the reader is referred.

Now having formed the alphabet S a m b h o ṭ a , as recorded in the Tibetan accounts, composed eight works on writing and grammar which the king himself studied for four years. In this time such works as the *Kāraṇḍavyūha*, the *Ratnameghasūtra*, etc. were

1 For a specimen see C s o m a's Grammar, Syllabic Scheme, pp. 38 ff.

2 J ä s c h k e's *Tibetan Grammar* with Addenda by A. H. Francke. p. 104; *Epigraphia Indica*, Vol XI, pp. 266. See also Laufer: *JIOS*, 1918, pp. 34 ff.

3 *Manuscript Remains in Eastern Turkestan*, 1916, pp. xxii ff.

4 *Sir Asutosh Mookerjee Silver Jubilee Volumes*, Vol. III, *Orientalia*, Part II, pp. 110 ff.

translated into Tibetan, and these helped the king very much in both converting to Buddhism his subjects who had been disregarding his royal power and ruling over them very righteously. This was the origin of his name *S r o ñ . b t s a n . s g a m . p o*, literally 'straightforward, strict, profound.' He commanded such great respect of his people that they regarded him as the incarnation of Avalokiteśvara.

In his time *S a m b h o ṭ a*, his pupil *D h a r m a k o ś a*, the Brāhmaṇa *Ś a ñ k a r a*, the Chinese teacher *H v a . s a n*, the Nepalese teacher *Ś ī l a m a ñ j u*, etc. translated and edited a certain number of canonical works.

The translation work started during the reign of *S r o ñ . b t s a n . s g a m . p o* went on steadily for centuries till about the end of the 17th century A.D., and the result was that thousands of Sanskrit works mostly on Buddhism or on subjects connected with it were made accessible in Tibetan. There were made definite rules for translation, as in the case of Chinese translation, and in no case these rules were to be violated. And the translations were to be so made that it was possible for every one to study them. How accurate, faithful, and literal these translations are may be examined by the reader himself by turning over a few pages of the present book. Experience shows that when a large number of MSS. do not help us in settling a reading of a Sanskrit text we can do so very satisfactorily with the help afforded by its Tibetan translation whenever that is available.

Speaking generally, in translating a Sanskrit text there were engaged two persons, one Indian called *paṇḍita* and the other Tibetan known by the name *Lo.tshā* or *Lo.tshā.ba* meaning 'translator' or 'interpreter.' In abbreviation they are jointly called *Lo.Paṇ*, *Lo* for *Lo.tshā.ba.* and *paṇ* for *paṇḍita.* Each translation is thus the joint production of two persons.

The translators were anxious to give an exact word-for-word equivalent of the Sanskrit, and there is nowhere else in the history of translations such absolute faithfulness to the text. It has been suggested that this faithfulness was arrived at by sacrificing the spirit of the Tibetan language, because a modern Tibetan often finds it difficult to understand them. But we see from the translations that the syntax of Tibetan, so different from that of Sanskrit, has never been sacrificed; mistakes there are plentiful, but there cannot be any doubt that these translations were read and understood by Tibetans when they were made, otherwise the very purpose of having this huge literature of translations would be useless. Modern Tibetan through both phonetic change or decay and new grammatical devices has become quite a new language from Classical Tibetan, and consequently the latter is as unintelligible to an average Tibetan person as Old English is to a present-day Englishman.

Tibetan translations were made not only of Buddhist religious, philosophical, or such works, but also of non-Buddhist as well as of works on secular subjects. We have the translations of many *kāvya*s including *Meghadūta* of Kālidāsa. In poetics there is

the *Kāvyaḍarśa* of Daṇḍin, and in metrics such books as the *Chandoratnākara* of Ratnākara, and the *Vṛttamālāḥṭuti* of Jñānaśrimitra are translated. Similarly there are translations of many Sanskrit grammars, for instance, *Pāṇinusūtra*, or the grammar of Pāṇini, the *Vṛtti* on it called the *Prakriyākaumudī* of Rāmacandra, the *Cāndravāyākaraṇa* of Candragomin, the *Kalāpa*¹ of Śarvavarmān, and the *Sārasvata*

1 As regards the origin of this grammar there is an old tradition as in the case of that of Pāṇini. It is thus given by a commentator, the author of the *Pañji*:

राजा कश्चिन्महिष्या सह सलिलगतः खेलयन्पाणितोयेः
सिञ्चंस्तं व्याहृतोऽसावतिसलिलतया मोदकं देहि देव ।
मूर्खत्वात्तत्र बुद्ध्वा स्वरघटितपदं मोदकस्तेन दत्तो
राज्ञी प्राज्ञी ततः सा नृपतिमपि पतिं मूर्खमेचं जगर्ह ॥

It says that there were a king and a queen. Once they were, when taking bath, playing throwing water to each other. The queen did not like so much water and requested the king not to throw water to her saying *modakam dehi deva* 'O lord, don't give water.' But the king being a blockhead misunderstood it and gave her sweets. Here *modakam dehi* may give two meanings: (i) 'Don't give water' which the queen intended to express, and (ii) 'give sweets' as the king understood. Certainly the king should have taken here the first sense, but owing to his stupidity he took the second and was rebuked by the queen who was very learned. The grammar was then written for the king, so that by reading it he might become wise.

It is said that this king was Sātavāhana (or Śālivāhana). This story is referred to by *Bu-ston* in his *History of Buddhism*, Eng. tr. by Obermiller, Part II, pp. 167-8. He says that the king was Udayana, but in Tibetan the name of the king is *Bde. spyod* (བདེ་སྤོད་) which may support only the first part of

of *Anubhūtiśvarūpācārya*. Besides, there are other grammatical works translated into Tibetan. Among the large number of other Sanskrit works rendered into Tibetan it is very interesting to note the following: In *Nīti* such works as the *Āryākośa* of *Ravigupta*, the *Subhāṣitaratnakadaṇḍa*¹ of *Āryaśūra*; in Lexicography the *Amarakośa*, its *ṭikā* *Kāmadhenu* of *Subhūticandra*, the *Muktāvali* otherwise known as the *Viśvalocana Abhidhānāsāstra* of *Śrīdharaśena*; in *Āyurveda* 'medicine' *Aṣṭāṅgabṛdaya* of *Vāgbhaṭa* as well as its commentary, *Brahmaveda Sāraṅga*- (for *Śāraṅga*-) *dharacaraka* of *Sarvahitamitradatta*, and *Aśvāyurvedasambhitā* of *Śālihotra*; in *Śilpāsāstra* we have *Cītralakṣaṇa* of *Nagajit*, *Pratimāmānalakṣaṇa* of *Ātreya*; and in *Dhātuvādu* or *Rasāyana* there are such works as the *Sarveśvararasāyana* of *Īśvara*. There are translations of works also on such subjects as *Sāmudrika*, for instance, *Sāmudrikavyañjanavarṇana* of an unknown author; on *Svarodaya* one finds *Svarodoyārthasaṃgraha*, etc.

The translations are arranged into two large divisions according to two classes of writings, *sūtras* and *śāstras*. While *sūtras* are said to have been the utterances of the Buddhas themselves, *śāstras* are written by subsequent teachers by way of interpretation of the former. The division in which those *sūtras* are collected is popularly known as *Sātavāhana*, and in no way *Udayana* for which we have heard byed (འཕྲུལ་བྱེད་).

¹ An edition of it is under preparation in our University.

larly called or pronounced *Kanjur*, properly *Bkaḥ.ḥgyur* (བཀའ་འགྲུར) The word *bkaḥ* (བཀའ) means *śāsana*, *ājñā* 'order, command', and *ḥgyur* (*ḥgyur.ba*, འགྲུར་བ) √ *bhū* 'to be' 'to become.' Thus the two words combined literally means 'that which is or has become the command (of the Buddhas).' It is generally interpreted as the instructions and precepts of the Buddhas, or more popularly, the translation of the commandments of the Buddhas.

The other division in which *śāstras* are collected is popularly called or pronounced *Tanjur*, properly *Bstan.ḥgyur* (བསྟན་འགྲུར). The word *bstan* generally means 'doctrinal teaching in general' or 'a system of doctrines.' Thus *Bstan.ḥgyur* literally means 'that which is or has become the doctrine (of the Buddhas).'

These two collections are often briefly called *Bkaḥ.bstan* (བཀའ་བསྟན), *Śāsana-śāstra*, and the words *Gsuñ.rab* (གསུང་རབ), *pravacana*, and *Bstan.bcos* (བསྟན་བཅོས), *śāstra*, are also used to imply them together.

Thus while the *Kanjur* contains the words of the Buddhas, as the *Vinayavastu* (Hdul.ba.gži, འདུལ་བ་གཞི), the *Vinayavibhaṅga* (Hdul.ba.rnam.par.ḥbyed.pa, འདུལ་བ་རྣམ་པར་འབྲེན་བ) with different *Prañjāpāramitās* (Śes.rab.kyi.pha.rol.tu.phyin.pa, ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་སྒྱེན་བ), etc. etc., the *Tanjur* consists of the works of

teachers such as N ā g ā r j u n a , Ā r y a d e v a , A s a ṅ g a , V a s u b a n d h u , D i ṅ ṅ ā g a , D h a r m a k ī r t i , etc. etc.

The *Kanjur* is divided into seven parts, viz. 1. *Vinaya* (Hdul.ba, འདུལ་བ་), 2. *Prajñāpāramitā* (Śes.rab.kyi.pha.rol.tu.phyin.pa, ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་), 3. *Buddhāvataṃśaka* (Saiis.rgyas.phal.po.che, སངས་བྱུས་པལ་པོ་ཚེ་), 4. *Ratnakūṭa* (Dkon.mchog.brtsegs.pa, དཀོན་མཚོག་བརྗེགས་པ་), 5. *Sūtra* (Mdo, བརྗོད་ or Mdo.sde, བརྗོད་མེ), 6. *Nirvāṇa* (Mya.nian.las.h'das.pa, ལྷ་ངན་ལས་འདས་པ་), and 7. *Tantra* (Rgyud, རྒྱུད་). Each of these parts contains a number of volumes there being a total of 108. But this number varies according to different editions as 100, 102 and 104. These volumes again contain a number of works.

The *Tanjur* is mainly divided into two parts: *Tantra* (Rgyud, རྒྱུད་) and *Sūtra* (Mdo, བརྗོད་) consisting of 225 volumes in all, the former 88 and the latter 137.

These two grand collections contain not less than 4566 works, the *Kanjur* 1108, and the *Tanjur* 3458, some of them being mere small tracts only of a few lines.

It is to be noted that all the works contained herein are not the translations from Sanskrit, for we have some translations also from Apabhraṃśa and Chinese as well.

These Tibetan works, xylographs as they are called, are printed

from wooden blocks, in some places in Tibet, such as Sde.dge, popularly pronounced Derge, a remote eastern district, Snar. than popularly called Narthang, a village and monastery about six miles to the south-west of Tashilhunpo, etc. and in Peking.

It is not very easy to get these xylographs. A complete set of the *Kanjur* or the *Tanjur* or of both of them will be found in the following places in our country: the Visvabharati in Santiniketan, Bengal; the University of Calcutta; the Vaṅgiya Sāhityapariṣad, Calcutta; the Royal Asiatic Society of Bengal, Calcutta, the Bihar and Orissa Research Society, Patna; and the Theosophical Society, Adyar, Madras.

So far we have discussed a little the translations in Tibetan literature. But one must not understand from it that it consists of only translations which are included in the two great collections, *Kanjur* and *Tanjur*. For, besides the works referred to above, there is a great variety of original books in Tibetan under such titles as the following: 1. Lo.rgyus (ལོ་རྒྱུས་), *Vṛttānta* 'annals,' 'history.' 2. Gtam.rgyud (གཏམ་རྒྱུད་), *Ākhyāna* 'legend, oral tradition, traditional history.' 3. Chos.ḥbyuñ (ཚོས་འབྲུང་), *Dharmodbhava* 'the origin (and growth) of the *dharma* (Buddhism).'¹ 4. Rtogs.brjod (རྟོགས་བརྗོད་), *Avadāna* 'biographical notices describing heroic or

¹ The histories of Buddhism by Bu.ston, Tāranātha, etc. belong to this class and consequently called *Chos.ḥbyuñ*.

glorious achievements.' 5. Rnam.thar (རྣམ་ཐར་), *Vimokṣa*, literally 'emancipation or liberty', but used in the sense of 'legendary tales.' 6. Deb.ther (དེབ་ཐེར་), or Deb.gter (དེབ་གཏེར་), *Lekha* 'records, 'documents.' 7. Deb.ther sñon.pa (དེབ་ཐེར་སྟོན་པ་), *Purvalekha*, 'ancient records.' 8. Yig.gžun (ཡིག་གཞུང་), *Purāvṛttākhyāna* 'chronicle.' 9. Rgyal.rabs (རྒྱལ་རབས་) *Rājavamśa*, 'royal pedigree.' 10. Rgyal.rabs.dpags.bsam.ljon.śin (རྒྱལ་རབས་དཔལ་བཟང་སྟོན་ཤིང་) *Rājavamśakalpadruma*, etc. etc.

Barring pure Tibetan epic, and legendary tales, as for example, in the Gesar Saga (གེ་སར་གྱི་སྐུང་), some poems and lyrics, the literature of Tibetan is almost entirely of Indian origin, its works on different branches mostly being faithful translations from Sanskrit (and in some cases Prakrit, Apabhraṃśa and Old Bengali) originals taken from Bengal, Magadha, Central Asia, Kashmir, and Nepal, beginning from the middle of the seventh century A.D. A large number of these books was again translated into Mongol, Manchu, and Chinese languages mostly from Tibetan. Thus the Tibetan language became in Central Asia, Mongolia and Manchuria the language of the learned and of religion, as Latin in Europe.

There are, as says S a r a t C h a n d r a D a s, three periods of Tibetan literature. The first is from the middle of 7th century

A.D. to the end of the 14th. It is called the Classical Period. During this time the translations of Sanskrit works began and progressed very much. In 1205 the Mongol conqueror, Chingis Khan conquered Tibet, and in the same time (1203 A.D.) Bakhtyar Khalji with his Turki and other foreign Mohammedan troops plundered and destroyed the great Buddhist monasteries of Nālandā, Odantapurī and Vikramaśilā in Magadha. Paṇḍit Śākyaśrī of Kashmīr witnessed this destruction and returned to Tibet in this time.

The second period began with the beginning of the 15th century and ended with the 17th century, introducing a new era in the literature of Tibet, and Buddhism received fresh impulses. During this period Tibetan scholars took largely to Chinese studies, and the great indigenous literature of the country was properly written down.

The third or last period began with the first quarter of the 18th century A.D. It is in this period that Tibetan became the sacred language of Higher Asia.

No one can begin Tibetan studies without knowing the name of the great Hungarian traveller and scholar, Alexander Csoma de Kőrös referred to above. He was born in Transylvania in April, 1784, and spent many years under the patronage of the British Government in Tibet in order to master the language of the country. It is he who instituted the scientific studies in Tibetan and is rightly called by Léon Fée as the founder of Tibetan studies (*Fondateur des études tibétains*). He wrote a Tibetan

Grammar (1834) on which F o u c a u x has based his own grammar in French having copied the former throughout, as well as a Dictionary in 1838. Of the former S a r a t C h a n d r a D a s writes:¹ "The scholarship which that Hungarian traveller displayed in it, has not, in my humble opinion, been surpassed by any subsequent student of Tibetan." His papers on different subjects connected with Tibetan are to be found in the volumes of the *Journal of the Asiatic Society of Bengal* and *Asiatic Researches* of the time. On the occasion of the one hundred and twenty-fifth anniversary of his birth his articles scattered in different volumes of the journal were collected and reprinted in a book under the title of *Tibetan Studies* by the Royal Asiatic Society of Bengal. He made an analysis of the *Kanjur* in the *Asiatic Researches*, Vol. XX, which was translated into French by L é o n F e e r with additional matters.

Besides the scholars mentioned above there are many others who have made valuable contribution to the study of Tibetan, for instance, J ä s c h k e , F r a n c k e , S c h i e f n e r , S c h m i d t . Among Indian scholars of Tibetan, we must mention the name of Rai S a r a t C h a n d r a D a s Bahadur for his varied contributions to Tibetan studies for which he will ever be remembered by a student of Tibetan. He was born in 1849 in the district of Chittagong, and appointed Head Master of the Tibetan Boarding School at Darjeeling in 1874. There he had the oppor-

¹ *An Introduction to the Grammar of the Tibetan Language*, Darjeeling, 1915, p. i.

runity to study Tibetan. At the request of the Indian Government, he went four times to Tibet during 1878-1883. He was sent by the Government of India also to Peking to assist them in diplomatic matters connected with Tibet. His journeys to Tibet helped him much in various ways in enriching his knowledge of the language of the country. He wrote not only a great number of papers dealing with different subjects connected with Tibet, which will be found in the volumes of the *Journal of the Asiatic Society of Bengal* of that time, but also many books on them. He edited many Tibetan works most interesting and important of them being *Bhadra-kalpadruma* (Dpag.bsm.ljon.bzañ, དབག་བསམ་ལྗོན་བཟང་) of S u m . p a . m k h a n . p o y e . ś e s . d p a l . h b y o r which is not a translation, but an independent book giving the history of Buddhism in India and the matters connected therewith. He edited also the celebrated work of K ṣ e m e n d r a of Kashmir, the *Bodhisattvāvadānakalpalatā* (Byañ.chub.sems.dpahi.rtoggs.brjod.dpag.bsam.hkhri.śiñ, (བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་འོ་རྟོགས་བརྗོད་དབག་བསམ་འཕྲི་ཤིང་) in its both versions, Sanskrit and Tibetan. His most valuable work with regard to Tibetan studies is, however, the *Tibetan-English Dictionary* (1899) which is the best ever published, it has not yet been surpassed by any one. Subsequently it was revised (1902) by G r a h a m S a n d b e r g and A. W i l l i a m H e y d e .

It may be noted here that a good number of Tibetan books

belonging to Sarat Chandra Das is now kept in the Tibetan Seminary of the University of Calcutta. There is a copy on Tibetan paper of the Tibetan version of the *Kāvyaśārṅga* prepared evidently by Sarat Chandra Das leaving some space under each of the Tibetan verses, perhaps for the original Sanskrit equivalents. It seems that he wanted to edit it, but could not do so.¹

In connection with the Tibetan scholars in India mention should be made also of Mahāmahopādhyāya Pandit Satis Chandra Vidya bhushan. His *History of Indian Logic* shows his deep scholarship in the language. For the Asiatic Society of Bengal he edited the following two books: The *Sraṅgharāstotra* with its two Tibetan versions; the *Amarakośa*, Sanskrit and Tibetan texts, as well as its commentary in Tibetan called *Kāmadhenu*. He prepared and edited also the *Bilingual Index to the Nyāyabindu* using the edition of both the versions, Sanskrit and Tibetan of that society. For the Asiatic Society of Bengal he edited also a part of the *Mahāvīyutpatti* under the title of *Sanskrit-Tibetan-English Vocabulary*.

In conclusion, there is only one word to say. Reference has been made above to the Tibetan translations of Sanskrit works as well as to the indigenous literature of the country, from which, one can know, in the words of Csoma, "the manners, customs, opinions, knowledge, ignorance, superstition, hopes and fears

¹ It is now edited by Anukul Chandra Banerji and included in the publications of the University.

of a great part of Asia especially of India, in former ages." As regards the translations, the Sanskrit originals of most of them have disappeared, perhaps for ever. Some of them may be discovered in the future in Nepal, Kashmir, Tibet, or Central Asia, but we cannot hope that they will all ever be found. The contents of these Sanskrit works are now preserved in translation in Tibetan as well as in Chinese and Mongolian. An Indian student desirous of knowing certain lost chapters in the history of literature and culture in his own country can in no way ignore or neglect these translations in Tibetan and other languages. He must bring back from those sources the treasure that has unfortunately been lost to him.

ABBREVIATIONS

BB	Bibliotheca Buddhica.
BC	Buddhacarita.
BG	Bhagavadgītā.
BI	Bibliotheca Indica.
BK	Bodhisattvāvadānakalpalatā.
CŚ	Catuḥśataka. But in the Notes on PD. it is for Cāṇakyaśataka ed. I s h v a r C h a n d r a S h a s t r i , Calcutta, 1935.
HU	Hitopadeśa.
IP	Indische Sprüche by B ü h l e r .
KA	Kāvyaśarā.
KP	Kāśyapaparivarta.
LV	Lalitavistara.
MK	Mūlamadhyamakakārikā.
MB	Mahābhārata.
MT	Mahānirvāṇa Tantra.
MS	Manusmṛti.
NA	Nāgānanda.
NB	Nyāyabindu.
NBT	Nyāyabinduṭīkā.
PD	Prajñādaṇḍa.
PT	Pañcatantra.
RK	Rūpādityakathā.

SA	Subhāṣitāvalī ed. P e t e r s o n , Bombay, 1886.		
SD	S a r a t C h a n d r a D a s .		
Skt	Sanskrit.		
ŚP	Śārṅgadharapaddhati (=The Paddhati of Śārṅga dhara ed. P e t e r s o n , Bombay, 1888.		
SR	Subhāṣitaratnabhāṇḍāgāra, Nirṇayasāgara, 1929.		
UV	Udānavarga.		
Lit. or lit.	Literally		
Skt.	Sanskrit.		
Tib.	Tibetan.		
abl.	ablative.	ind.	indeclinable.
acc.	accusitive.	inst.	instrumental.
adj.	adjective.	inter.	interjection.
adv.	adverb.	n.	neuter.
cond.	conditional.	num.	number.
conj.	conjunction.	pcl.	particle.
dat.	dative.	pers.	person or personal
f.	feminine.	pf.	perfect.
fig.	figuratively.	pl.	participle.
gd.	gerund.	plu.	plural.
ft.	future.	pt. pl.	present participle.
hon.	honorific.	sing.	singular.
inf.	infinitive.	subst.	substantive.
imp.	imperative.	vb.	verb.

A Skeleton Grammar

of the
Tibetan Language

ALPHABET

1. The Tibetan alphabet comprises thirty-four letters, four vowels and ~~twenty~~^{thirty} consonants.

2. *Vowels.* The following are the vowels: (ཨ *a*), ཨི *i*, ཨུ *u*, ཨེ *e*, ཨོ *o*. There are no long vowels in Classical Tibetan.

Though ཨ *a* is, in fact, a vowel, the Tibetan grammarians take it as a consonant, possibly owing to the fact that it is always inherent in a consonant and never used separately. We can look upon it as the vowel bearing base, and since the short *a* is inherent in the consonant letter as such there is no special mark for it even in connection with the base ཨ.

The four vowels when added to consonants assume the following special forms respectively :

ཨི *i*, ཨུ *u*, ཨེ *e*, ཨོ *o*.

For example :

ཀ *ka* ཀི *ki* ཀུ *ku* ཀེ *ke* ཀོ *ko*
ཁ *kha* ཁི *khi* ཁུ *khu* ཁེ *khe* ཁོ *kho*

3. *Consonants.* The following are the consonants with the Nāgari characters with which they are connected :

क	k	ख	kh	ग	g	ङ	ṅ
च	c	छ	ch	ज	j	ञ	ṅ
त	t	थ	th	द	d	न	n
प	p	फ	ph	ब	b	म	m
त्स	ts	त्श	tsh	द्ज	dz		
व	v	ञ	ṅ	झ	z	ह	h (or ')
य	y	र	r	ल	l		
श	ś	स	s	ह	h	अ	a

य y and र r following a consonant have the signs [~] and _~ respectively ; e. g. क्य ky, क्र kr.

PRONUNCIATION

4. As regards pronunciation only a short note may be given. While च c, छ ch, and ज j are pure palatals, as in Sanskrit, त्स ts, त्श tsh, and द्ज dz are palato-alveolar. ञ ṅ is like j in *jadis* (= zādi, zhadi) 'formerly' in French, but with a tendency towards the sound of *sh* as in *shy*. ह h (or') is now silent in Modern Tibetan, but in Classical Tibetan it had the sound of the glottal stop, like that heard in German when words begin with a vowel (in writing). It is the substitute

for *h* (ह) in many Indian languages and dialects, e.g. East Bengali ; cf. East Bengali हय, हाती (हय, हाती) *hay, hāti* = 'ay,' 'ātī'. = 'is or are', and 'elephant' respectively.

5. The Tibetan language was, as has been said before, first reduced to writing in the seventh century A. D., and it may be presumed (and this is also the opinion of scholars) that the spelling adopted at that time represented the actual pronunciation of the language. But with the passing of centuries, phonetic decay brought in a change of pronunciation. The spelling was not changed as the pronunciation changed : orthography did not keep pace with phonetic development. The result is that at the present day Tibetan is written in a spelling which indicates the pronunciation of a thousand or twelve hundred years ago or more, and there is a vast discrepancy between the modern pronunciation and the unmodified ancient orthography which is current.¹ Letters have become silent, voiced sounds have become unvoiced, combinations of consonants have been assimilated or changed into quite different consonants. Thus དབུས *dbus* 'middle' is pronounced *bü* (*d, b* and *s* lost, *u* changed to *ü*) ; གདུང *gduñ* 'distress' is pronounced *duñ* (*g* silent) ; བོད *bod* 'Tibet' is pronounced *pö, phö* (*d* lost, *b* becomes unvoiced to *p*, and even aspirated to *ph*, loss of *d* compensated by change of *o* to *ö*) ; བཀྲ *bkra* 'variegated' is pronounced *ʈa* (*b* lost, *kr* changed to *ʈ*) ; ཕྱུགས *phyogs* 'the direction or quarter' is pronounced *chok* (*s* lost, *g* changed to *k*, *phy* assimilated to the palatal *ch* through the influence of the palatal semivowel *y*).

The result is that Tibetan words pronounced in the modern way would give us no clue to the spelling, and Tibetan pronounced as

¹ The same sort of thing has happened in other languages also ; e.g. in English we write *knight* (which indicates the pronunciation of the 14th century, *k-ni-kh-t*), but now pronounce it as *nait* ; so *enough* (old pronunciation *e-nukb*), now = *maf* ; *plough* (= *pluk*) now = *plau*.

written will not be understood by a Modern Tibetan. The old pronunciation is better preserved in Kham or Eastern Tibet and it is most decayed in Central Tibet. For our purposes in this book, we are not concerned with the Modern Tibetan ; we are more interested in the written rather than the spoken word, and our written word is indicative of the spoken word when Sanskrit-Tibetan literary work was in full swing. We therefore ignore the modern pronunciation, and indicate by transliteration the Tibetan orthography not by phonetic transcription.

Nevertheless, it is helpful to know how the transformation of the Classical Tibetan sound-system has taken place in Modern Tibetan. Therefore the main lines of it have been indicated below. Students may at the outset read Tibetan as written, and when dealing with Tibetan Lamas and others, they may gradually acquire the modern pronunciation.

6. *Silent Letters.* ར *r*, ལ *l* (with one exception, see below), and ས *s* preceding a consonant are silent ; e.g. རྟ *rk*, ལྟ *lk*, and སྟ *sk* are all pronounced ཟ *k*. But ལྷ *lha*, *deva* 'god', is pronounced as it is written.

7. The five letters, ག *g*, ད *d*, བ *b*, མ *m*, and ལ *h* when prefixed to initial or basic letters to form a word are silent ; e. g. གདུང *gduñ*, ཏཱུཔ *tāpa* 'affliction' is pronounced དུང *duñ*.

¹ *Arrangement of the words with Prefix Letters in Dictionaries.*

These five letters (ག *g*, ད *d*, བ *b*, མ *m*, and ལ *h*) are called prefixes. Words the radical letters of which are preceded by them are to be found in Dictionaries not under those beginning with ག *g*, ད *d*, etc., but under those beginning with the radicals ; e. g. དྲོག *dkon*, *durlabha* 'rare', is to be found not under the words with ད *d* at the beginning, but under those radically beginning with ཟ *k*.

8. ལ following a consonant is silent; e. g. ཀླ ཀlu, nāga 'serpent' is pronounced ལ lu; ལྷ་བ ལla.ba, candra 'moon' is ལ་བ, la.ba; but generally it is pronounced ཌ་བ, da.ba.

9. *Modifications of Pronunciations.* (i) ཡ y following ཐ p, ཐ ཐh, བ b, and མ m changes their pronunciations into those of c, ch, c or j, and ny respectively. When not an initial, འ by is pronounced as j; but if prefixed by d it is pronounced as y. Sometimes the sound of gy changes into that of j; e. g. བསྟན་འགྱུར བstan.hgyur is pronounced tan.jur.

(ii) When ར r follows, ཀ k, ཀ ཀh, ཀ ཀg, ཌ d, ཐ p, ཐ ཐh, and བ b are pronounced as cerebrals, i. e. ཀ kr and ཐ pr as t; ཀ ཀhr and ཐ ཐhr as th, and ཀ gr, ཌ dr, and ཐ br as d: e. g. བཀྲ་བྱིས་ལྷ་ས, T a s h i L a m a, lit. Maṅgala-guru) is pronounced ta.

(iii) འ v occurring only in a few words in Tibetan, of which the sign is འ, joined to a consonant, is, in fact, silent, but its inherent འ a is pronounced as a long one; e. g. རྩ རtsva, tr̄ṅa 'grass' is pronounced as tsā.

(iv) Similarly sometimes at the end of a word ར ར (') is silent, but its inherent འ a is lengthened in pronunciation.

10. *Identical pronunciation of different sounds.* It is to be noted that according to the above rules a number of

different sounds has the same pronunciation : e. g. क् k, क्त k, क्क lk, क्क sk, दक dkh, बक bkh, बक्त bik, and बक्त bsk—all these are pronounced क् k. Similarly all the following sounds are pronounced ग् g: ग् rg, ल् lg, स् sg, दग dgah, बग bhah, बक्त brga, बक्त bsga, म्ग mgah, दग dhah.

THE SCHEME OF TRANSLITERATION OF THE SANSKRIT ALPHABET

11. The following is the scheme of transliteration of the Sanskrit alphabet:

Vowels									
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ		
अ	आ २	इ ३	ई २	उ ३	ऊ ३	ॠ ३	ॡ ३		
ए	८	ऐ	९	ओ	१०	अ'	अः ।		
ए	१०	३	३	३	३	३	३		
Consonants									
क	ख	ग	घ	ङ ।	च	छ	ज	झ	ञ ।
क	ख	ग	घ	ङ ।	च	छ	ज	झ	ञ ।
ट	ठ	ड	ढ	ण ।	त	थ	द	ध	न ।
प	फ	ब	भ	म ।	य	र	ल	व	श ।

प फ व भ म । य र ल व ।
 घ ञ ण ङ ष । ञ ञ ञ ञ ।
 श ष स ह ञ ।
 ञ ञ ञ ञ ञ ।

For an example of this method of transliteration see pp. 192 ff.

NUMERALS

12. *Cardinals.*

1 १	གཅིག	gcig	11 ११	བཅུ་གཅིག	bcu. gcig
2 २	གཉིས	gñis	12 १२	བཅུ་གཉིས	bcu.gñis
3 ३	གསུམ	gsum	13 १३	བཅུ་གསུམ	bcu.gsum
4 ॣ	བཞི	bži	14 १ॣ	བཅུ་བཞི	bcu.bži
5 ५	ལྔ	lña	15 १५	བཅུ་ལྔ	bco.lña
6 ༩	དྲུག	drug	16 १༩	བཅུ་དྲུག	bcu.drug
7 ༧	བདུན	bdun	17 १༧	བཅུ་བདུན	bcu.bdun
8 ༤	བརྒྱད	brgyad	18 १༤	བཅུ་བརྒྱད	bco.brgyad
9 ༩	དགུ	dgu	19 १༩	བཅུ་དགུ	bcu.dgu
10 ༡༠	བཅུ	bcu, or	20 ༢༠	ཉི་ཤུ	ñi. śu, or
	བཅུ་ཐམ་པ	bcu.		ཉི་ཤུ་ཐམ་པ	ñi.śu.tham pa
	tham.pa.				

- 21 ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་ ṅi.śu.rtsa.gcig, or ཉི་ཤུ་གཅིག་ ṅei.gcig
- 30 ལྷུ་མ་བུ་ sum.cu
- 31 ལྷུ་མ་བུ་རྩ་གཅིག་ sum.cu.rtsa.gcig, or ལྷི་གཅིག་ so.gcig
- 40 བཞི་བུ་ bži.bcu
- 41 བཞི་བུ་རྩ་གཅིག་ bži.bcu.rtsa.gcig
- 100 བརྟུ་ brgya or བརྟུ་ཐམ་པ་ brgya.tham.pa
- 101 བརྟུ་དང་གཅིག་ brgya.dañ.gcig, or བརྟུ་རྩ་གཅིག་ brgya.rtsa.gcig
- 1,000 ལྷོང་ stoñ, or ལྷོང་ཕྱག་ stoñ.phrag
- 10,000 ཁྲི་ khri

13. Ordinals.

Ordinals are formed from the cardinals generally by adding པ་ pa to the latter ; e. g. གཉིས་པ་ gñis.pa, *dvitīya* 'second' ; གསུམ་པ་ gsum.pa, *trītiya* 'third'. But for *prathama* 'first' we have དང་པ་ dañ.po, and not གཅིག་པ་ gcig.pa.

HONORIFIC WORDS

14. In Tibetan there are two kinds of words, honorific and common. The former is used when speaking respectfully to, of, or before a superior ; e. g. for *tāta* or *pitr*, 'father' ཨམ་ ab (hon.), as in NA, 6^b, and པ་ pha (com.), as in BC, 10^b.

NUMBER

15. The plural signs are generally དག dag and རྗེས་སམ་ rnam. Sometimes both of them are used together. There is no dual number in the language, but Sanskrit dual is generally rendered by དག dag (p. 295). See Rule 21.

DECLENSION

16. The nominative does not take any affix. The accusative is as the nominative, but sometimes it takes ལ la as an affix. The instrumental is formed by adding, according to the rules (see pp. 226,240) one of the following affixes: ཀྱིས་ kyis, གྱིས་ gyis, གོས་ gis ཡིས་ yis, འིས་ his, and ས་ s. The dative is formed by ལ la or one of the following particles; ཏུ་ tu, ཏཱུ་ du, འུ་ ru, ར་ r, and སུ་ su. The ablative is formed by adding ལས་ nas or ལས་ las. The genitive is formed by the instrumental affixes dropping their sibilants, i. e. adding ཀྱི་ kyi of ཀྱིས་ kyis, གོ་ gi of གོས་ gis, and so on (see pp. 226, 240). The locative is formed by ལ་ na and ལ་ la. The vocative is as the nominative with the particle ཀྱེ་ kye, *bhos*, *aye*, etc. 'oh' used before it.

17. Below are given two declensions, (i) one of a noun ending in a consonant and (ii) one of that which ends in a vowel.

(i) ཆོས་ chos, dharma 'religion'.

Sing.	Plu.
Nom. ཚོས་ chos	ཚོས་རྣམས་ chos.rnams
Acc. ,,	,,
Instr. ཚོས་ཀྱིས་ chos.kyis	ཚོས་རྣམས་ཀྱིས་ chos.rnams.kyis
Dat. ཚོས་ལ་ chos.la	ཚོས་རྣམས་ལ་ chos.rnams.la
Abl. ཚོས་ནས་ chos.nas	ཚོས་རྣམས་ནས་ chos.rnams.nas
Gen. ཚོས་ཀྱི་ chos.kyi	ཚོས་རྣམས་ཀྱི་ chos.rnams.kyi
Loc. ཚོས་ན་ chos.na	ཚོས་ནེས་ན་ chos.rnams.na
Voc. ཀྱེ་ཚོས་ kye.chos	ཀྱེ་ཚོས་ནེས་ kye.chos.rnams

(ii) རྒྱལ་པོ་ rgyal.po, rājan 'king'.

Sing.	Plu.
Nom. རྒྱལ་པོ་ rgyal.po	རྒྱལ་པོ་རྣམས་ rgyal.po.rnams
Acc. ,,	,,
Ins. རྒྱལ་པོས་ rgyal.pos	རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ rgyal.po.rnams. kyis
Dat. རྒྱལ་པོ་ལ་ rgyal.po.la	རྒྱལ་པོ་རྣམས་ལ་ rgyal.po.rnams.la
Abl. རྒྱལ་པོ་ནས་ rgyal.po.nas	རྒྱལ་པོ་རྣམས་ནས་ rgyal.po.rnams.nas
Gen. རྒྱལ་པོ་ཞི་ rgyal.pohi	རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱི་ rgyal.po.rnams.kyi
Loc. རྒྱལ་པོ་ན་ rgyal.po.na	རྒྱལ་པོ་རྣམས་ན་ rgyal.po.rnams.na
Voc. ཀྱེ་རྒྱལ་པོ་ kye.rgyal.po	ཀྱེ་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ kye.rgyal.po.rnams

ADJECTIVES

18. Adjectives are generally put after substantives as in French ; e.g. མི mi 'man' and རལོ ñan 'bad', when these are used together we have མི་རལོ mi.ñan, 'a bad man'.

Sometimes an adjective is used before a substantive, and in that case it is often put in the genitive case ; e. g. བཟང bzañ or བཟང་པོ bzañ. po 'good' and མི mi 'man', we may put them together as བཟང་མི bzañ.mi, or བཟང་པོའི་མི bzañ. poñi. mi 'a good man.'

PRONOUNS

19. Each of the personal pronouns has several forms, only a few of them are given here :

First person : འ na, བདག bdag, ཇོ ñed (hon.) 'I'.

Second person : བྱོད khyod, བྱིད khyed (hon.) 'you'.

Third person : ཁོ kho, ཁོང khoñ (hon.) 'he', 'she,' 'it'.

20. Reflexive personal pronouns are formed by adding such words as ཉིད ñid, རང rañ, etc. ; e.g. འ་ཉིད ña. ñid, འ་རང ña.rañ, 'myself'.

21. The plural number of personal pronouns are formed also by adding ཅག cag, and ཅག་རྣམས cag.rnams ; e.g. བདག་ཅག bdag. cag, or བདག་ཅག་རྣམས bdag.cag.rnams 'we'.

22. The Demonstrative pronouns are འདི་ ḥdi 'this' and འདྲི་ de 'that'.

23. The interrogative pronouns are མྱ་ su 'who', གང་ gañ 'which', 'whether' and ཅི་ ci 'what'.

24. The interrogatives མྱ་ su 'who' and གང་ gañ 'which' are used also in the relative sense. Sometimes instead of མྱ་ su གང་ མྱ་ 'that which' or 'he that' is used. གང་ཞིག་ gañ. žig 'whoever.' 'whichever, whatever', ཞི་ ji or གང་ཅི་ 'that which, what' are other relatives.

VERBS

25. Verbs have the same form in all the persons and numbers.

26. The present participle which may be regarded also as verbal noun or taken both adjectively and substantively and always terminates either in ས་ pa or ས་ ba, according to the preceding letter, forms the theme of a verb, e. g. བྱེད་ས་ byed.pa 'doing' or 'a doing'. Verbs in a dictionary are found in this form, and it is followed also in these pages.

27. The infinitive is formed by adding ར་ ra to the present participle; e. g. བྱེད་བར་ byed.par, 'to do'; འགྲོ་བར་ ḥgro.bar, 'to go'. Sometimes such particles as ཏུ་ tu, ཏུ་ du, etc. are added to roots to form infinitives; e. g. བྱེད་ཏུ་ byed.du, Skt. *ḥartum* 'to do.'

28. The present tense is expressed variously :

(a) By dropping the termination ས་ pa or འ་ ba of the present participle ; e. g. ཁོ་ བྱེད་, kho.byed, 'he does' ; ཁོ་ འགྲོ་ kho ḥgro, 'he goes'.

(b) By the reduplication of the final letter of the root and adding the vowel ཨོ o to it ; e. g. ཁོ་བྱེད་དོ་ kho.byed.do, 'he does.'

(c) By adding བྱེད་ byed or བྱེད་དོ་ byed do to the infinitive ; e. g. ཁོ་འགྲོ་བར་བྱེད་ kho ḥgro.bar.byed or ཁོ་འགྲོ་བར་བྱེད་དོ་ kho.ḥdro bar.byed.do, Skt. lit. *sa gamanaṃ karoti*, i. e. *sa gacchati* 'he goes'. It is to be noted that often the sign of the infinitive is omitted ; e. g. ཁོ་འགྲོ་བྱེད་ kho.ḥgro.byed, 'he goes'.

(d) By adding to the root བཞིན་པ་ bžin.pa or either of the two auxiliaries, འདུག་ ḥdug 'to remain' and སྐྱང་ snañ 'to be' preceded by any one of the following particles : ཀྱིན་ kyin, གྱིན་ gyin, གིན་ gin, འིན་ ḥin, and ཡིན་ yin according to the final letter of the root (see p. 226) ; e. g. བྱེད་བཞིན་པ་ byed.bžin.pa, 'he does' ; བྱེད་ཀྱིན་འདུག་ byed.kyin.ḥdug, 'he is doing'.

29. As regards the form there is no difference between the past participle and the past tense ; e. g. སྐྱས་ smras is both the past participle and the past tense of the root སྐྱ་བ་ ba 'to say'.

30. Generally ས s is added to the root to form the past tense; e.g. སྐྱས smras, 'said' from སྐྱ smra 'to say'; གསུངས་ gsungs, 'said' from གསུང་ gsun 'to say.'

31. Sometimes the prefix འ h of the root is dropped; e.g. གྱུར gyur 'is become' from འགྱུར་ ḥgyur, 'to become'. Some roots drop their འ h, and at the end assume ས s; e.g. འབྲིས་ bis 'wrote' from འབྲི་ ḥbri, 'to write'.

32. Frequently the past or the perfect tense is formed by adding to the root one of the following auxiliaries: འདུག་ ḥdug, ཟུག་ zin, གྱུར་ gyur, ཡིན་ yin, ཚར་ tshar, བྱུང་ byuñ, and སོང་ soñ; e.g. ཤེས་ཟུག་ śes.zin, 'knew'.

For irregular forms see Rule 36.

33. The future is generally formed from the infinitive by adding འགྱུར་ ḥgyur; e.g. བྱེད་པར་འགྱུར་ byed.par.ḥgyur, Skt. *karisyati* 'he will do.' As in Sanskrit, a future participle in བྱ་ bye, or པར་བྱ་བ་ par.bya.ba, or བར་བྱ་བ་ bar.bya.ba, as the case may be according to the preceding letter of the root, is also used to express the future tense; e.g. འགྲོ་བྱ་ ḥgro.bya, or འགྲོ་བར་བྱ་བ་ ḥgro.bar.bya.ba, Skt. *gantavyam*, but strictly *gamanam kartavyam*, 'about to go'.

For irregular forms see Rule 36.

34. The imperative is formed variously: (a) Sometimes the present

or the past tense is used for it ; e. g. དདུག་པ་ ḥdug, 'do sit' ; སོང་ son (past of འགྲོ་བ་ ḥgro ba), 'go away'. (b) Sometimes the vowel of a root is changed ; e. g. ཚོ་ zo, 'do eat' from ཟ་ za or ཟ་བ་ za.ba 'to eat'. (c) Sometimes it is formed from the infinitive by adding to it གུར་ཅིག་ gyur.cig, འོག་ śog, or འོག་ཅིག་ śog.cig; e. g. འཇམ་པར་གུར་ཅིག་ śes.par.gyur.cig, Skt. *jānātu*, 'let him know'.

35. The conditional is formed by adding འོ་ na to the form of the present or past tense ; e. g. from བྱིད་ byed, Skt. *kr* 'to do' བྱིད་འོ་ byed.na, Skt. *yadi karoṭi* 'if he would do' ; བྱས་འོ་ byas na, Skt. lit. *kr̥te sati*, 'it being done'.

36 Verbal roots that are preceded by འ་ h and based on the following ten radical letters from their present, past, and future tenses and the imperative differently causing many irregularities : ཁ་ kh, ག་ g ; ཅ་ ch, ཇ་ j ; ཐ་ th, ཌ་ d ; ཕ་ ph, བ་ b ; མ་ tsh, ཚ་ dz. The forms are shown in the following ten tables in which the reader is advised to note the changes of the sounds :

No. 1

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འཇམ་པ་	འཇམ་པ་	བཀལ་ཟིན་	བཀལ་	ཁོལ་
ḥkhal.ba 'to spin'	ḥkhal	bkal.zin	bkal	khol

འཁུར་བ	འཁུར	བཀུར་ཟིན	བཀུར	ཁུར
ḥkhur.ba, 'to carry'	ḥkhu	bkur.zin	bkur	khur
འཁྲུད་བ	འཁྲུད	བཀྲུས	བཀྲུ	ཁྲུད
ḥkhrud.pa, 'to wash'	ḥkhrud	bkius	bkru	khrud

No. 2

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འགྲུགས་པ	འགྲུགས	བཀུག	དགྲུག	ཁག
ḥgugs.pa, 'to call'	ḥgugs	bkug	dgug	khug
འགྲུས་པ	འགྲུས	བཀུས	དགྲུས	ཁས
ḥgum pa, 'to kill'	ḥgum	bkum	dgum	khum
འགྲུགས་པ	འགྲུགས	བཀུག	དགྲུག	ཁག
ḥgegs.pa, 'to prohibit'	ḥgegs	bkag	dgag	khog

No. 3

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འཇག་པ	འཇག	བཅགས	བཅག	ཇག
ḥchag.pa, 'to walk'	ḥchag	bcags	bcag	chog
འཇའ་བ	འཇའ	བཅའས	བཅའ	ཇའ
ḥchañ.ba, 'to hold'	ḥchañ	bcañs	bcañ	choñ

or ཤོག་ ṣog

A SKELETON GRAMMAR

iv

འཇིབ་པ	འཇིབ	བཅིབས	བཅིབ	ཇིབ
ḥchib.pa, 'to mount'	ḥchib	ḥcibs	bcib	chib

No. 4

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འཇིག་པ	འཇིག	བཞིག	བཞིབ or བཞིག	ཞིག
ḥjig.pa, 'to destroy'	ḥjig	bžig	bžib or gžig	žig
འཇིབ་པ	འཇིབ	བཞིབས	བཞིབ	ཞིབ
ḥjib.pa, 'to suck'	ḥjib	bžibs	gžib	žib
འཇོམས་པ	འཇོམས	བཅོམ	བཅོམ	ཅོམ
ḥjom.pa, 'to conquer'	ḥjom	bcom	gžom	chom

No. 5

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འབྲགས་པ	འབྲགས	བདགས	བདག	བྲག
ḥthags.pa, 'to grind, weave'	ḥthags	btags	btag	thog
འཐུང་བ	འཐུང	བཏུངས	བཏུང	འཐུང
ḥthuñ.ba, 'to drink'	ḥthuñ	btuñs	btuñ	ḥthuñ
འཐོར་བ	འཐོར	བཏོར	བཏོར	འཐོར
ḥthor.ba, 'to scatter'	ḥthor	btor	gtor	ḥthor

No. 6

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འདྲིང་བ	འདྲིང	བདྲིང	གདྲིང	ཐྲིང
hdiñ.ba, 'to spread'	hdiñ	btñ	gdñ	thñ
འདུལ་བ	འདུལ	བདུལ	གདུལ	ཐུལ
hdul.ba, 'to subdue'	hdul	btul	gdul	thul
འདྲེགས་བ	འདྲེགས	བདྲེག	གདྲེག	ཐྲེག
hdeg.s.pa, 'to lift up'	hdeg.s	bteg	gdeg	theg

No. 7

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འཕྲེལ་བ	འཕྲེལ	ཕྲེལ	དཕྲེལ	ཐྲེལ
hphral.ba, 'to separate'	hphral	pbral	dbral	phrol
འཕྲི་བ	འཕྲི	ཕྲི	དཕྲི	ཐྲི
hphri.ba, 'to subtract'	hphri	phri	dbri	phri

No. 8

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འབྲིགས་བ	འབྲིགས	ཐྲིག	དཐྲིག	ཐྲིག
hbig.s.pa 'to pierce'	hbig.s	phig	dbig	phig
འབྲུད་བ	འབྲུད	བྲུད	དབྲུད	ཐྲུད
hbud.pa, 'to put off'	hbud	phud	dbud	phud

A SKELETON GRAMMAR

lvii

འབྲུལ་བ	འབྲུལ	ཕུལ	དབྲུལ	ཕུལ
ḥbul.ba, 'to offer'	ḥbul	phul	dbul	phul.

No. 9

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འཚོག་པ	འཚོག	བཅོགས	བཅོག	ཚོག
ḥtshag.pa, 'to sift'	ḥtshag	btsags	btsag	tshog
འཚོང་བ	འཚོང	བཅོངས	བཅོང	ཚོང
ḥtshoñ.ba, 'to sell'	ḥtshoñ	btsoñs	btsoñ	tshoñ
འཚོལ་བ	འཚོལ	བཅོལ	བཅོལ	ཚོལ
ḥtshol.ba, 'to search'	ḥtshol	btsoal	btsal	tshol

No. 10

Verb	Present	Past	Future	Imp.
འཚོན་པ	འཚོན	བཟུང	གཟུང	ཟུང
ḥdzin.pa, 'to seize'	ḥdzin	bzuñ	gzuñ	zuñ
འཚུམ་པ	འཚུམ	བཙུམ ཟུམ	གཟུམ	ཟུམ
ḥdzum.pa, 'to close'	ḥdzum	bstum, zum	gzum	zum
འཚོད་པ	འཚོད	བཟོད	གཟོད	ཟོད
ḥdzed.pa 'to receive'	ḥdzed	bdzed	gzed,	zed.

37 Verbs with the five prefixes, viz. ག g, ད d, བ b, མ m, and འ ḥ in the above cases sometimes retain the prefixes and sometimes

do not ; e. g. གཟི་བ་ gci.ba, 'to make water', retains its གཟི in གཟི་བ་ gci (present), གཟིས་ gcis (past), etc., while གཟོད་པ་ gcod.pa, 'to cut' in the present is གཟོད་ gcod, but in the past བཟད་ bcad, in the future གཟད་ gcad, and in the imperative ཚོད་ chod or གཟོད་ gcod.

In most verbs the prefix འ་ h is used only in the present tense.

38. Active verbs are formed from the corresponding neuter ones by an addition, contraction, or transformation of a letter in the latter ; e. g. སྐྱེ་བ་ skye.ba 'to be born,' but སྐྱེད་པ་ skyed.pa, 'to generate' ; འགྲུབ་པ་ hgrub.pa 'to be accomplished', but སྐྱུབ་པ་ sgrub.pa 'to accomplish' ; འབྲེལ་བ་ hbral.ba, 'to be separated', but འཕྲེལ་བ་ hphral.ba 'to separate'.

THE CAUSATIVE

The causative is formed by adding འཇུག་པ་ hjug.pa 'to command, induce' (pr. འཇུག་ hjug, past བཇུག་ bcug, fut. གཇུག་ gžug, imp. ཇུག་ chug) to the infinitive ; e. g. འབྲི་བ་ hbri.bar 'to write' is the infinitive, by adding to it འཇུག་པ་ hjug.pa, we have འབྲི་བ་འཇུག་པ་ hbri.bar.hjug.pa 'to cause to write' ; བྱིད་དུ་བཇུག་ byed.du. bcug, Skt. *kārita* 'caused to do' (BC, 29^a).

It is to be noted that sometimes the sign of the infinitive is dropped ; e. g. from འཁྱིེར་བ་ hkhyer.ba 'to carry' འཁྱིེར་འཇུག་པ་

khyer.ḥjug pa for འཇུག་པའི་འཇུག་པ་ ḥkhyer. du.ḥjug.pa 'to cause to carry'. Here the infinitive sign ཏུ du is dropped.

When speaking respectfully ལྷོལ་བ stol.ba 'to send' is used instead of འཇུག་པ for forming a casual verb; e. g. ལྷོག་ཏུ་ལྷོལ་བ klog. tu stsol.ba 'to cause to read'.

GERUNDS

Gerunds are made by adding the particles ཏི te, ཏེ de, and ལྷེ ste in accordance with the preceding final consonant (see p. 222), as well as ལྷས nas to the verb of the present and the past tenses; e. g. ཡོད་ཏེ yod de, *bhūtvā*, 'being'; འདུག་ལྷེ ḥdug. ste, *uṣitvā*, 'having lived' or 'having remained; བདྱོན་ལྷས brten. nas (རྗེན་པ་ rten. pa, \bar{a} - \sqrt{sri} 'to hold', 'to have recourse to,' pf. བདྱོན་ brten) *āśritya*, 'having held'.

ADVERBS

Adverbs are formed in many cases by adding such particles as the following to adjectives: ཏུ tu, ཏུ du, ལྷ n, ར r, རུ ru; e. g. ཀུན་ཏུ kun. tu *sarvatra* 'every where'; ལྷུར་ཏུ myur. du, *āsū*, 'sīghram 'promptly'; ངན་པར, ñan par, *mandam* 'badly'.

PART I

TEXTS

I

॥ འཤམ་རབ་སྐྱོང་བུ ॥

॥ ŚES. RAB. SDON. BU ॥

॥ प्रज्ञादण्डः ॥

I

འཤམ་རབ་དང་མཉམ་	མིག་	མེད་དེ །
śes.rab.dañ.mñam.	mig.	med.de ।
प्रज्ञा- समं	चक्षुः	नास्ति ।
སྐྱོང་ས་པ་དང་མཉམ་	མུན་པ་	མེད །
rmoñs.pa.dañ.mñam.	mun.pa.	med ।
मोह- समं	तमः	नास्ति ।
ནད་འདྲ་བ་ཡི་	དག་བོ་	མེད །
nad.ḥdra.ba.yi.	dgra.bo.	med ।
रोग-समः	शत्रुः	नास्ति ।
འཇི་བ་དང་མཉམ་	འཇིགས་པ་	མེད ॥
ḥchi.ba.dañ.mñam.	ḥjigs.pa.	med ॥
मृत्यु- समं	भयं	नास्ति ॥ 105

नास्ति प्रज्ञासमं चक्षुर्नास्ति मोहसमं तमः ।

नास्ति रोगसमः शत्रुर्नास्ति मृत्युसमं भयम् ॥

2

दम'पहि'	अग्रो'व'	गङ्गिस'	यिन'ते ।
dam.pahi.	hgro.ba.	gñis.	yin.te ।
* सतः	गती	द्वे	स्तः ।

मे'दोग'दग'गी'	मगो'लुग'स'बजिन ।
me.tog.dag.gi.	mgo.lcogs.bžin ।
कुसुमानां	स्तवक- वत् ।

अङ्गि'रते'व'	कुङ्ग'स्यिस'	स्यिर'	बकुर'बाहम ।
hji.g.rten.	kun.gyis	spyir.	bkur.baḥam ।
लोकेन	सर्वेण	मूर्ध्नि	पूज्यते अथवा ।

नग'स'निद'दु'	दे'	देन्स'पर'बु ॥
ngas.ñid.du		dens.par.byā ॥
वन एव		विशीर्येत ॥ 26

कुसुमस्तवकस्येव द्वे गती तु महात्मनाम् ।
मूर्ध्नि वा धार्यते लोकैर्विशीर्येत वनेऽथवा ॥

3

གང་ཞིག་	ཡིད་ལ་	གནོད་བྱེད་	འདོད །
gañ.žig.	yid.la.	gnod.byed	hdod ।
यस्य	मनसि	* अपकारम्	इच्छत्

དེ་ལ་	རྟག་ཏུ་	སྐྱེན་ཚིག་	བརྗོད །
de.la.	rtag.tu.	sñan.tshig.	brjod ।
तस्य	सदा	प्रिय- वाक्यं	ब्रूयात् ।

རྗོན་པ་	རི་དྲུགས་གསོད་མཐོང་ཚེ །		
rñon.pa.	ri.dwags.gsod.mthoñ. tshe ।		
व्याधः	मृग-	वध-	* दर्शन- काले ।

ཡིད་འོང་	གླུ་	སྐྱེན་	འཛིན་པ་	བཞིན །
yid.hoñ.	glu.	sñan.	len.pa.	bžin ॥
हृदयङ्गमं	गीतं	* मधुरं	गायति	यथा ॥ 17

यस्य चाप्रियमन्विच्छेत्तस्य ब्रूयात् सदा प्रियम् ।

व्याधो मृगवधं कर्तुं गीतं गायति सुखरम् ॥

4

གཞན་ལ་	གནོད་པ་	མ་བྱས་	དང་ ।
gañan.la.	gnod.pa.	ma.byas.	dañ ।
पर-	सन्तापं	अ-कृत्वा	च
དམན་ལ་	འདུད་པ་	མ་བྱས་	ཤིང་ ।
dman.la.	hdud.pa.	ma.byas.	śiñ ।
नीच-	नम्रतां	अ-कृत्वा ।	
དམ་པའི	ལམ་ནི་	མ་སྐྱངས་	གང་ ।
dam.pai	lam.ni	ma.spans.	gañ ।
सतः	वर्त्म	अनुत्सृज्य	यत्
ཉུང་པ་	དེ་ནི་	མང་པོ་	ཡིན་ ।
ñuṅ.ba	de.ni.	mañ.po.	yin ।
अल्पं	तद्	बहु	भवति ॥ 42

अकृत्वा परसन्तापमकृत्वा नीचनम्रताम् ।

अनुत्सृज्य सतां वर्त्म यत्स्वल्पमपि तद् बहु ॥

5

གང་ལ་ ཞལ་ཏ་བྱེད་པ་ མང་ ।

gañ. la. žal.ta.byed.pa. mañ ।

यत्र * नेतारः बहवः ।

ཐམས་ཅད་ མཁས་པར་ ང་གྲོལ་ཆེ ।

thams.cad. mkhas.par. ña.rgyal. che ।

सर्वे *पण्डित- *मानिनः * *महा- ।

ཀུན་ ཀྱང་ གཙོ་བོ་ཉིད་ འདོད་པ་ ।

kun. kyañ gtso.bo.ñid. ḥdod. pa ।

सर्वे अपि प्रभुत्वम् इच्छन्ति ।

དེ་ཡི་ ཚོགས་རྣམས་ འགྲིག་པར་ འགྱུར་ ॥

de.yi. tshogs.rnams. ḥjig.par. ḥgyur ॥

तानि वृन्दानि अवसीदन्ति ॥ 53

सर्वे यत्र विनेतारः सर्वे पण्डितमानिनः ।

सर्वे प्रभुत्वमिच्छन्ति तद्वृन्दमवसीदति ॥

6.

གང་ལ་	ལྷོ་	ཡོད་	དེ་	སྟོབས་ལྷན་ ।
gañ.la.	blo.	yod.	de.	stobs.ldan !
यस्य	बुद्धिः	अस्ति	सः	बलवान् ।

ལྷོ་མེད་	སྟོབས་ཀྱིས་	ཅི་ཞིག་	བྱ།
blo.med.	stobs.kyis	ci.žig.	bya t
अबोधस्य	बलेन	किं	कार्यम् ।

ཅི་ཞིག་	སེང་གེ་	སྟོབས་དང་ལྷན་ ।
ci.žig	señ.ge.	stobs.dañ.ldan ।
कश्चित्	सिंहः	* बलवान्

རི་བོང་གིས་	རི་	སྟོབས་དང་བྲལ་ ॥
ri.boñ.gis.	ni.	srog.dañ.bral ॥
शशकेन	हिं	* निपातितः ॥ 85

बुद्धिर्यस्य बलं तस्य अबोधस्य कुतो बलम् ।

पश्य सिंहो मदनमत्तः शशकेन निपातितः ॥

7

ཇི་སྲིད་	འཇིགས་པ་	མ་བྱུང་བ།
ji.srid	h̄jigs.pa.	ma.byuñ.ba ।
यावद्	भयम्	अनागतम् ।
དེ་སྲིད་	འཇིགས་ལ་	འཇིགས་པར་བྱ།
de.srid.	h̄jigs.la.	h̄jigs.par.bya ।
तावद्	भयस्य	भेतव्यम् ।
འཇིགས་པ་	མངོན་དུ་	བྱུང་བའི་ ཚེ།
h̄jigs.pa.	mñon.du.	byuñ.bañi. tshe ।
भये	* अभि-	आगते ।
འཇིགས་མེད་ལྷ་སྲུང་	གཞོན་པར་བྱ།	
h̄jigs.med.lta.bur.	gžom.par.bya ॥	
अभीत- वत्	प्रहर्तव्यम् ॥ 89	

तावद्भयस्य भेतव्यं यावद्भयमनागतम् ।

आगतं तु भयं दृष्ट्वा प्रहर्तव्यमभीतवत् ॥

8

སངས་རྒྱས་	མགོན་པོ་	ཡོངས་སྤངས་ཏེ།
sañs.rgyas.	mgon.po.	yoñs.spañs.te ।
बुद्धं	नाथं	परित्यज्य ।

ལྷ་	གཞན་ལ་ བློ་	ཕུག་ཕྱེད་པ།
lha.	gžan.la. ni	phyag.byed.pa ।
देवम्	अन्यम्	नमस्करोति ।

བློ་ནག་	གང་གཞི་	འགྲམ་དུ་ བློ་
blo.nan.	gañ.gāhi	hgram.du.ni ।
दुर्मतिः	गङ्गायाः	तीरे ।

སྐོམ་ནས་	མྱོན་པ་	ཕྱེད་པ་དང་མཚའས།
skom.nas.	khron.pa.	byed.dañ.mtshuñs ॥
तृषितः	कूपं	करोति इव ॥ 100

Cf. विश्वान्तरं परित्यज्य देवान्तरमुपासते ।

तृषितो जाह्नवीतीरे कूपं खनति दुर्मतिः ॥

9

བགྲོ་ཡི་	ནང་ནས་	དབང་པོ་	སྐྱེ།
brgya.yi.	nañ.nas.	dpañ.bo.	skye ।
शतस्य	मध्यात्	शूरः	जायते ।
སྟོང་གི་	ནང་ནས་	མཁས་པ་	བྱུང་།
ston.gi.	nañ.nas.	mkhas.pa.	byuñ ।
सहस्रस्य	मध्यात्	पण्डितो	जायते ।
བགྲོ་སྟོང་ལས་	ནི་	མཛེངས་པ་	སྡེ།
brgya.ston.las.	ni	mdzans.pa.	ste ।
शत- सहस्रात्	हि	* प्राज्ञः ।	
གཏོང་བ་	སྐྱེ་ལས་	མི་སྐྱེའང་	སྣིད།
gton.ba	skye.ham.	mi. skyehañ.	strid ॥
दाता	जायते वा	न जायतेऽपि	वा ॥ 132

शतेषु जायते शूरः सहस्रेषु च पण्डितः ।

वक्ता दशसहस्रेषु दाता भवति वा न वा ॥

10

བདེ་བའི་	རྗེས་ལ	སྐྱུག་བསྐྱེལ་	ཏེ །
bde.baḥi.	rjes.la.	sdug.bsñal.	te །
सुखस्य	अनन्तरं	दुःखं ।	
སྐྱུག་བསྐྱེལ་	རྗེས་ལ	བདེ་བ་	ཡིན །
sdug.bsñal.	rjes.la.	bde.ba.	yin །
दुःखस्य	अनन्तरं	सुखं	भवति ।
མི་རྣམས་ཀྱི་	ནི་	བདེ་སྐྱུག་དག །	
mi.rnams.kyi.	ni.	bde.sdug.dag །	
मनुष्याणां	हि	सुख-दुःखे ।	
འཁོར་ལོ་བཞིན་དུ་	འཁོར་བར་བྱེད །		
ḥkhor.lo.bžin.du.	ḥkhor.bar.byed །		
चक्र- वत्	परिवर्तते ॥ 64		

सुखस्यानन्तरं दुःखं दुःखस्यानन्तरं सुखम् ।

चक्रवत्परिवर्तन्ते दुःखानि च सुखानि च ॥

11

གང་ཞིག་	ལང་ཚོ་ལ་	ཞི་བ།
gañ.žig.	lañ.tsho.la.	ži.ba ।
यः	यौवने	शान्तः ।

དེ་ནི་	ཞི་བར་	བདག་གིས་	ཤེས།
de.ni.	ži.bar.	bdag.gis.	śes ।
तं हि	शान्तम्	अहं	मन्ये ।

ཁམས་རྣམས་	ཡོངས་སུ་ཟད་བ་ན།
khams.rnams.	yoñs.su.zad.pa.na ।
धातुषु	परि- क्षीणेषु ।

ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་	ཞི་	མི་	འགྲུར།
ci.yi.phyir.na.	ži.	mi.	hgyur ॥
कुतः	शमः	न	जायते ॥ 126

नवे वयसि यः शान्तः स शान्त इति मे मतिः ।

धातुषु क्षीयमाणेषु शमः कस्य न जायते ॥

12

११५१११
 ka.ta.ka.yi
 कतकस्य

११११११
 hbras.bu. ni ।
 फलं हि

११११११
 chu.rnams.

११११११
 dañ.bar.byed.

११११११
 mod.kyi ।

अम्बु- प्रसादकं यद्यपि ।

११११११
 de.yi

११११११
 mi ñ.tsam.smras.pa.yis ।

तस्य नाम- मात्र- * कथनात् ।

११११११
 chu. rdul.dañ.bar.

११११११
 mi. byed.do ॥

वारि * प्रसन्नं न क्रियते ॥ 168

फलं कतकवृक्षस्य यद्यप्यम्बुप्रसादकम् ।

न नामग्रहणादेव तस्य वारि प्रसीदति ॥

13

སྐྱེ་ལ་	གདུག་	སྐྱེ་བོ་ངན་པ་	གདུག།
sbrul.	gdug.	skye.bo.nan.pa.	gdug ।
सर्पः	क्रूरः	दुर्जनः	क्रूरः ।

སྐྱེ་ལ་ལས་	ལྷག་པར་	སྐྱེ་ངན་	གདུག།
sbrul.las.	lhag.par	skye.nan.	gdug ।
सर्पात्	अधिकं	दुर्जनः	क्रूरः ।

སྐྱེ་ལ་	གདུག་	སྐྱེ་ན་	དང་	སྐྱེ་ལས་ཀྱིས་	ཐུབ།
sbral.	gdug.	sman.	dañ	snags.kyis.	thub ।
सर्पः	क्रूरः	ओषधेन	च	मन्त्रेण	* शक्यः ।

སྐྱེ་ངན་	གདུག་པ་	གང་གིས་	ཞི།
skye.nan	gdug.pa.	gan.gis	ñi ।
दुर्जनः	क्रूरः	केन	* शाम्यति ॥ 173

सर्पः क्रूरः खलः क्रूरः सर्पात् क्रूरतरः खलः ।

मन्त्रौषधवशः सर्पः खलः केन निवार्यते ॥

14

འདོད་པ་	ཀུན་དུ་	སྤང་བར་གྱིས། ।	
hdod.pa.	kun.tu.	span̄.bar.gyis ।	
कामं	सर्वथा	जहीहि ।	
གལ་ཏེ་	སྤོང་བར་	ས་	ནུས་ན། ।
gal.te	spon̄.bar.	ma.	nus.na ।
चेत्	हातुं	न	शक्यते ।
ཐར་པ་ དག་ལ་	འདོད་པར་	གྱིས། ।	
thar.pa.dag.la.	hdod.par.	gyis ।	
मोक्षं	प्रति	कामं	कुरु ।
དེ་ ཉིད་	དེ་ཡི་	སྤྲན་	ཡིན་ལོ། ॥
de. ñid.	de.yi.	sman.	yin no ॥
स	हि	भेषजं	भवति ॥ 188

कामः सर्वात्मना हेयः स चेद्हातुं न शक्यते ।

स मोक्षं प्रति कर्तव्यः स हि तस्य हि भेषजम् ॥

15

ཟས་ལས་	ཟན་གྱི་	ཕྱིན་ཅམ་ཡང་།
zas.las.	zan.gyi.	phyed.tsam.yañ ।
ग्रासाद्	अन्नस्य	अर्ध-मात्राम् अपि ।

སློང་བ་ནྐམས་ལ་	ཅིས་	མི་	སྤྱེར།
sloñ.ba.rnams.la.	cis.	mi.	ster ।
अर्थिषु	किं	न	दीयते ।

འདོད་དང་	རྗེས་མཐུན་	འགྱུར་བ་ཡང་།
hdod.dan.	rjes.mthun.	hbyor.pa. yañ ।
इच्छा-	अनुरूपः	विभवः च ।

གང་གི་ཚེ་ན་	འགྱུར་བར་	འགྱུར།
gañ.gi.tshe.na	hbyuñ.bar.	hgyur ।
कदा	भविष्यति ॥ 199	

ग्रासादपि तदद्धं च कस्मान्नो दीयतेऽर्थिषु ।
इच्छानुरूपो विभवः कदा कस्य भविष्यति ॥

16

སྤྱིན་དང་	སྤྱོད་པས་	སྤོང་པ་ཡི།
sbyin.dañ.	spyod.pas.	stoñ.pa.yi।
दान-	भोगः	विहीनेन।

འོར་ རེས་	འོར་བདག་	ཡིན་ ན་ གོ།
nor. des.	nor.bdag.	yin. na. go।
धनेन तेन	धन- पतिः	भवति यदि।

འོར་ རེ་ཉིད་ཀྱིས་	བདག་	ཀྱང་ བེ།
nor. de.ñid.kyis.	bdag.	kyañ. ni।
धनेन तेन एव	वयम्	अपि।

འོར་གྱི་	བདག་པོ་	ཅེས་	མ་ ཡིན།
nor.gyi.	bdag.po.	cis	ma. yin॥
धनस्य	पतयः	किं	न भवामः॥ 201

दानभोगविहीनेन धनेन धनिनो यदि ।

भवाभः किं न तेनेव धनेन धनिनो वयम् ॥

17

གང་ཞིག་	དབྱལ་བའི་	ནད་ལ་ནི།
gañ.žig.	dmyal.baḥi	nad.la.ni ।
यः	नरक-	व्याधेः ।

གསོ་བ་	འདི་ལ་	མི་	བྱེད་པ།
gso.ba.	ḥdi.la.	mi.	byed.pa ।
चिकित्सां	इह	न	करोति ।

སྐྱེད་མེད་	གནས་སུ་	སོང་ནས་	ནི།
sman.med.	gnas.su	soñ.nas.	ni ।
निरौषधं	स्थानं	गत्वा	हि ।

ནད་དང་བཅས་པས་	ཅི་	བྱར་ཡོད།
nad.dañ.bcas.pas.	ci.	byar.yod ।
सरुजः	किं	करिष्यति ॥ 206

इहैव नरकव्याधेश्चिकित्सां न करोति यः ।

गत्वा निरौषधं स्थानं सरुजः किं करिष्यति ॥

18

ཇི་སྲིད་འཚོ་བར་ གསོད་ ཀྱང་ བྱི ।

ji.srid.htsho.bar. gsod. kyañ. ni ।

यावज्जीव- जीवं मृतः अपि ।

དགའ་བོ་ ཟད་པར་ མི་ འགྱུར་གྱི ।

dgra.bo. zad.par. mi hgyur.gyi ।

शत्रुः क्षीणो न भवति ।

རང་གི་ ཁྲོ་བ་ ཉིད་ བསང་ བྱི ।

rañ.gi khro.ba. ñid bsad. na ।

आत्मनः क्रोधः एव हन्यते यदि ।

དེ་ལྟེ་ དགའ་བོ་ ཉིད་ གསོད་ ཡིན། ।

de.ni. dgra.bo. ñid. gsod. yin ।

तेन शत्रुः एव हतः भवति ॥ 208

न द्विषन्तः क्षयं यान्ति यावज्जीवमपि मृतः ।

क्रोधमेव तु यो हन्ति तेन सर्वे द्विषो हताः ॥

19

ཐམས་ཅད་	ཚོས་ ཉི་	མཉམ་པར་བྱ།
thams.cad.	chos.ni.	mñan.par.byā ।
सर्व-	धर्मः हि	श्रोतव्यः ।
ཐོས་ནས་	རབ་དུ་	བཟུང་བྱ་སྟེ།
thos.nas.	rab.tu.	bzuñ.byā. ste ।
श्रुत्वा	सं-	धारयितव्यः ।
གང་ཞིག་	བདག་ ཉིད་	མི་འདོད་པ།
gan.žig.	bdag. ñid.	mi.ħdod.pa ।
यत्	आत्मनः एव	अनिष्टम् ।
དེ་དག་	གཞན་ལ་	མི་ བྱའོ ॥
de.dag.	gžan.la	mi. byā.ħo ।
तत्	परस्य	न कर्तव्यम् ॥ 212॥

श्रूयतां धर्मसर्वस्वं श्रुत्वा च हृदि धार्यताम् ।

आत्मनः प्रतिकूलानि न परेषां समाचरेत् ।

20

རིག་པ་བསྐྱབས་	དང་	དཔའ་པོ་	དང་ ।
rig.pa.bslabs.	dañ	dpah.po.	dañ ।
कृतविद्यः	च	शूरः	च ।
གང་ ཡང་	གཟུགས་བཟང་ལྷན་	བུད་མེད་ ।	
gāñ. yañ.	gzugs.bzañ.lđan.	bud.med ।	
या अपि	रूपवती	योषित् :	
གང་ དང་	གང་དུ་	འགྲོ་འགྲུར་བ་ ।	
gāñ. dañ.	gāñ. du.	ḥgro.ḥgyur.ba ।	
यत्र	यत्र	गमिष्यन्ति ।	
དེ་ དང་ དེར་	ནི་	དཔལ་	ཆེན་ རྩོམ་ ॥
de.dañ.der.	ni.	dpal.	chen. thob ॥
तत्र तत्र	हि	* श्रियं	महती लभन्ते ॥ 226

शूराश्च कृतविद्याश्च रूपवत्यश्च योषितः ।

यत्र यत्र गमिष्यन्ति तत्र तत्र कृतादराः ॥

21

རིག་པ་ལྷན་	དང་	རྒྱལ་པོ་	ནི།
rig.pa.ldan.	dañ	rgyal.po.	ni ।
विद्वान्	च	राजा	।

གང་དུའང་	མཉམ་པ་	མ་	ཡིན་ ཏི།
gan.duḥaṅ.	mñam.pa.	ma.	yin. te ।
कुत्र	अपि	तुल्यः	न भवति ।

རྒྱལ་པོ་	རང་གི་	ཡུལ་ན་	བཀུར།
rgyal.po.	rañ.gi.	yul.na.	bkur ।
राजा	स्वस्य	देशे	पूज्यते ।

རིག་ལྷན་	ཀུན་དུ་	བཀུར་བར་འགྱུར།	॥
rig.ltan.	kun.tu.	bkur. bar.ḥgyur	॥
विद्वान्	सर्वत्र	पूज्यते	॥ 227

विद्वत्त्वं च नृपत्वं च नैव तुल्यं कदाचन ।

स्वदेशे पूज्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पूज्यते ॥

22

གཟུགས་	དང་	ལང་ཚོ་	ཕུན་ཚོགས་ཤིང་།
gzugs.	dan	lañ.tsho.	phun.tshogs.śin।
रूप-	(च)	यौवन-	सम्पन्नाः ।

རིགས་མཐོ་རྒྱལ་ལས་	སྐྱེས་	གུར་	ཀྱང་།
rigs.mtho.rnams.las.	skyes.	gyur.	kyañ।
विशाल-कुल-	सम्भवाः		अपि ।

གྱུ་སྐྱེགས་ཤིང་གི་	མེ་ཏོག་ལྗར།
rgya.skyegs.śin.gi.	me.tog.ltar।
किंशुकस्य	कुसुमम् इव ।

རིག་དང་བྲལ་	ན་	མཛོས་	མ་	ཡིན།
rig.dan.bral.	na.	mdzes.	ma.	yin॥
* विद्याहीनाः		शोभन्ते	न ॥	228

रूपयौवनसम्पन्ना विशालकुलसम्भवाः ।

विद्याहीनाः न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः ॥

23

བདེ་བ་འདོད་ན་	རིག་པ་	འདོད།
bde.ba.ḥdod.na.	rig.pa.	ḥdor ।
* सुखार्थी	विद्यां	त्यजेत् ।

རིག་པ་འདོད་ན་	བདེ་བ་	འདོད།
rig.pa.ḥdod.na.	bde.ba.	ḥdor ।
* विद्यार्थी	सुखं	त्यजेत् ।

བདེ་ལྡན་	རིག་པ་	ག་ལ་	འགྲུབ།
bde.ltan	rig.pa.	ga.la.	ḥgrub ।
सुखार्थिनः	विद्या	कुत्र	सिध्यति ।

རིག་པ་དོན་གཉེར་	ག་ལ་	བདེ།
rig.pa.don.gñer.	ga.la.	bde ॥
विद्यार्थिनः	कुतः	सुखम् ॥ 230

सुखार्थिनः कुतो विद्या नास्ति विद्यार्थिनः सुखम् ।
सुखार्थी वा त्यजेद्विद्यां विद्यार्थी वा त्यजेत् सुखम् ॥

24

རིག་དང་ལྷན་ལ་	གཞན་ ཡུལ་	གང་ ।
rig.dan.lan.la.	gžan. yul	gañ ।
सविद्यस्य	विदेशः	कः ।
སྐྱོན་པར་སྣང་ལ་	ཕ་རོལ་	སུ ।
sñan.par.smra.la	pha.rol.	su ।
* प्रियवादिनः	परः	कः ।
ནུས་དང་ལྷན་ལ་	ཁར་ ལྷི་	གང་ ।
nus.dan.lan.la.	khur. lci.	gañ ।
समर्थस्य	भारः	गुरुः कः ।
བརྗེན་དང་ལྷན་ལ་	ཐག་རིང་	ཅི ॥
brston.dan.lan.la.	thag.rin.	ci. ॥ 232
व्यवसायिनः	दूरं	किम् ॥

कोऽतिभारः समर्थानां कः परः प्रियवादिनाम् ।

को विदेशः सविद्यानां कः परः प्रियवादिनाम् ॥

25

སྐྱེད་པར་བྱེད་ དང་ ལེགས་སློབ་ དང་ ।
 skyed.par.byed. dan, legs.slob. dan ।
 जनिता च * सु-शिक्षकः च

གང་ཞིག་ རིག་པ་སླེར་བ་ དང་ ।
 gan.zig. rig pa.ster.ba. dan ।
 यः विद्यादाता च ।

ཟས་སླེར་བ་ དང་ མི་འཇིགས་སྤྱིན།
 zas.ster.ba. dan. mi.hjigs.sbyin ।
 अन्न-दाता च * अ-भय-दाता ।

ལྷ་པོ་ འདི་དག་ ཕ་རུ བཤད། ॥
 lha.po. hdi.dag. pha.ru. bsad ॥
 पञ्च एते पितरः * स्मृताः ॥ 237

जनिता चोपनेना च यश्च विद्यां प्रयच्छति ।

अन्नदाता भयत्राता पञ्चैते पितरः स्मृताः ॥

26

गुण'र्षो	ब्लोण'पो	चुण'मा	दाण ।
rgyal.po.	blon.po.	chuñ.ma,	dañ ।
राज-	मन्त्रि-	पत्नी	च
दे'बलिन'	मड'अ'बो'दि'	चुण'मा	दाण ।
de bžin.	mdzah'.bohi.	chuñ.ma.	dañ ।
तथा	मित्रस्य	पत्नी	च
सुण'ज्ञे'दि'	चुण'मा	मा'ण्दि'	दे ।
spun.zlñai.	chuñ.ma.	ma ñid.	de ।
सौदरस्य	पत्नी भ्रातृ	माता एव ।	
ला'पो	हदि'दग'	मा'रु	ब'सद ॥
lña.po.	hdi dag.	ma ru.	bśad ॥
पञ्च	एताः	मातरः	स्मृताः ॥ 238

राजपत्नी गुरोः पत्नी मित्रपत्नी तथैव च ।

पत्नीमाता स्वमाता च पञ्चैताः पितरः स्मृताः ॥

27

ལྷུན་ལ་	ཉི་བར་བསྐྱེད་པ་	ནི་ ।
blun.la.	ñe bar.bstan.pa.	ni ।
मूर्खस्य	उपदेशो	हि

འཁྲུག་པའི་	རྒྱ་	ཡིན་	ཞི་ཕྱིར་	མིན་ ।
ḥkhrug paḥi.	rgyu.	yin.	ži.phyir.	min ।
क्रोध-	हेतुः	भवति	शान्तये	न भवति ।

ལག་འགྲོ་	འོ་མ་	འགྲུངས་པ་	ནི་ ।
lag.ḥgro.	ḥo.ma.	ḥtthuns.pa.	ni ।
भुजङ्गानां	पयः-	पानम्	

དུག་ འཕེལ་	འགྱུར་བ་	འབའ་ཞིག་གོ ॥
dug.ḥphel.	ḥgyur.ba.	ḥbaḥžig.go. ॥
विष-वर्धनं	भवति	केवलम् ॥ 239

उपदेशो हि मूर्खाणां प्रकोपाय न शान्तये ।

पयःपानं भुजङ्गानां केवलं विषवर्धनम् ॥

28

མངོན་སུམ་པ་ཡི་	རྐང་གཉིས་	ཕུགས།
mñon.sum pa yi	rkañ.gñis.	phyugs ।
प्रत्यक्षः	द्विपदः	पशुः ।

ལླུ་པོ་	ཡོངས་སུ་	སྤང་བར་བྱ།
blun.po.	yoñs.su.	span.bar.bya ।
* मूर्खः	परि-	हर्तव्यः ।

མ་མཐོང་	ཚེར་མ་	ཇི་ལྟ་བུར།
ma.mthoñ	tsher.ma.	ji lta. bur ।
* अ-दृष्टः	कण्टकः	यथा ।

ཚོག་གི་	རྩལ་རྒྱས་	གཞོན་པར་བྱེད།
tshig.gi.	zug.rñus.	gnod.par.byed ॥
वाक्य-	शल्येन	* भिनत्ति ॥ 240

दुर्जनः परिहर्तव्यः प्रत्यक्षं द्विपदः पशुः ।

भिनत्ति वाक्यशाल्येन अदृश्यः कण्टको यथा ॥

29

ལུན་པོ་	ཇུ་ཡི་	རི་མོ་	ལྟར།	
blun. po.	chu.yi.	ri.mo.	ltar ।	
* नीचानां	जल-	रेखा	इव ।	
གང་ཞིག་	བྱས་	དེ་	ལྟར་དུ་	འཛིག། ।
gan.žig.	byas.	te.	myur.du	h̄jig ।
यत्	कृतं	तत्	* द्रुतं	नश्यति ।
དམ་པ་	རྫོ་ཡི་	རི་མོ་	ལྟར།	
dam.pa.	rdo.yi.	ri.mo.	ltar ।	
साधूनाम्	शिला-	लेखा	इव ।	
སྟིན་ཏུ་	ཆུང་ཏུ་འང་	བརྟན་པར་	གཞས།	
sin.tu.	chuñ.nuḥaṅ	brtan.par.	gnas ।	
अति-	अल्पम् अपि	* दृढं	तिष्ठति ॥ 234	

जलरेखेव नीचानां यत्कृतं तन्न दृश्यते ।

अत्यल्पमपि साधूनां शिलालेखेव तिष्ठति ॥

30

ཨེ་མ་ སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ དང་།

e.ma. skye.bo.nan.pa. dañ ।

अहो दुर्जनस्य च ।

བད་ཀན་དག་གི་ རང་བཞིན་ མཚུངས།

bad.kan.dag.gi. rañ.bžin mtshuñs ।

श्लेष्मणः प्रकृति- सादृश्यम् ।

འཇམ་པོ་ཡིས་ བློ་ འབྱུག་འགྱུར་ལ།

hjam.po.yis. ni. hkhrug.hgyur.la ।

मधुरेण कोपमायाति ।

ཚུབ་པོ་ཡིས་ བློ་ ཞི་བར་འགྱུར།

rtsub.po.yis. ni. ži.bar.hgyur ।

कटुकेन शाम्यति ॥ 245

अहो प्रकृतिसादृश्यं श्लेष्मणो दुर्जनस्य च ।

मधुरैः कोपमायाति कटुकेनैव शाम्यति ॥

वदुःखैः क्लेशाः श्रैः सुदः सुवः ॥ २६ ॥ श्रमः श्रमः श्रमः

मारवधूमिः बोधौ इदं सेष्यं

वदुःखैः सुदः सुवः सुदः सुवः ॥¹

अभिहितः जिनः वः पातु ॥ १ ॥

ध्यानव्याजमुपेत्य चिन्तयसि कामुन्मील्य चक्षुः क्षणं

पश्यानङ्गशरानुरं जनमिमं त्रातापि नो रक्षसि ।

मिथ्याकारणिकोऽसि निर्घृणतरस्त्वत्तः कुतोऽन्यः पुमान्

सेष्यं मारवधूमिरित्यभिहितो बोधौ जिनः पातु वः ॥ १ ॥

मार्गः ॥ १ ॥

* अपि च ।¹

मार्गः मार्गः मार्गः मार्गः ॥ १ ॥ मार्गः मार्गः

चापम् आकृष्य कामेन च पटह- षट्- हत-

मार्गः मार्गः मार्गः मार्गः ॥ १ ॥

* आडम्बरैः मार- वीरैः च

मार्गः मार्गः मार्गः मार्गः ॥ १ ॥

भ्र- भङ्ग- उत्कम्प- जृम्भा- स्मित- * वलित-दृशा दिव्य-

मार्गः मार्गः ॥ १ ॥

नारी-जनेन च ।

དེའི་སྤྱིར་ ལྷུལ་པོ་ དེ་ཉིད་ལ་ གས་པ་ དང་།¹³ ཁོ་བོ་ཅག་ལ་
 तत् राज्ञः तस्यैव * मानान् च¹³ अस्मासु
 རྗེས་སྤྱི་བཟང་བའི་ རྗེས་¹⁴ སྤྱིར་བ་ རྗེ་ལྷུར་བ་བཞིན་དུ་ ཁྱིད་ཀྱིས་
 अनुग्रह- बुद्ध्या प्रयोगं यथावत् त्वं
 རྗེས་གར་དག་ཕྱོས་ཤིག་ ཅེས་སོ།¹⁵ དེའི་སྤྱིར་ རེ་ཞིག་ ཚོན་གྱི་
 नाटय इति ।¹⁵ तद् यावद् नेपथ्य-
 བཀོད་པ་དག་ བྱས་ནས་ རྗེ་ལྷུར་མངོན་པར་ འདོད་པ་བཞིན་
 रचनां कृत्वा यथा- अभि- लषितं
 ཡོངས་རྗེས་གས་པར་བྱའོ།¹⁶ འདུས་པའི་ ལྷུ་བོ་ འདི་དག་གི་ ཡིད་ཚེ་
 सम्पादयामि ।¹⁶ सामाजिक- जनानाम् एषां मनः
 ཀུན་དུ་ཚོས་པར་བྱུང་དོ་ ཞེས་བྱ་ བདག་གི་ རེས་དེ།¹⁷
 आवर्जितम् इति मे निश्चयः ।¹⁷

ततस्यैव राज्ञो बहुमानादस्मासु चानुग्रहबुद्ध्या यथावत्प्रयोगेणाद्य त्वया नाट-
 यियतव्यमिति । तद्यावदिनीं नेपथ्यरचनां-कृत्वा यथाभिलषितं सम्पादयामि ।
 आवर्जितानि च सामाजिकजनमनांसीति मे निश्चयः ।⁶

གང་གི་སྤྱིར་།¹⁸

कुतः ।¹⁸

दसल्लक्ष्मणद्वयं शृङ्खलामालावर्षो मालासंघः अक्षयः अक्षयः
 श्री- हर्षः कविः निपुणः परिषद् एषा
 अक्षयः अक्षयः ।

गुण-ग्राहिणी ।

अक्षयः अक्षयः श्रीं सुन्दरं सोमसंघः शृङ्खलामाला
 लोके बोधि-सत्त्व- चरितं हारि
 शृङ्खलामाला संघः उषा माला ।
 नाट्ये वयं दक्षाः ।

अक्षयः अक्षयः श्रीं सुन्दरं सुन्दरं अक्षयः अक्षयः
 इह वस्तु एकैकम् अपि अभिलषित- फल- प्राप्तेः
 मालासंघः अक्षयः ।

पदं भवति

अक्षयः अक्षयः सुन्दरं सुन्दरं अक्षयः अक्षयः
 मम भाग्य- उपचयाद् गुणस्य सर्वस्य गणः समुदितः
 अक्षयः अक्षयः श्रीं सुन्दरं ॥३

इह ब्रूहि किं प्रयोजनम् ॥ ३ ॥

श्रीहर्षो निपुणः कविः परिषदप्येषा गुणग्राहिणी
 लोके हारि च बोधिसत्त्वचरितं नाट्ये च दक्षा वयम् ।
 वस्तुवैकैकमपीह वाञ्छितफलप्राप्तेः पदं किं पुन-
 र्मद्भाग्योपचयादयं समुदितः सर्वो गुणानां गणः ॥ ३ ॥

देस'क' रे'लेिवा' त्रि'स'स'सो' वस'ते' ह्यु'द'वा'ल' वाक'स'स'र'प्रु'त्ते' ॥¹

तद् यावद् गृहिणीम् आहूय सङ्गीतकम् अनुतिष्ठामि ।¹

[अ'द'स'स्य'स'सो'त्ते' स'दे'क'स'र'स्यो'वा'स'स्य' स'ङ्गी'त'क'स']²

[परिक्रामन अभिमुखं अवलोक्य ।]²

द'स'वा'स'स' रे'लेिवा' द'दे'र ।³

आर्यं तावद् इतः ।³

[दे'क'स' वा'स'स'स'स'स' ह्यु'द'वा'ल' वा'क'स'स' ॥ स'दे'र'द'दे'क'स'स']

[ततो नदी रुदती प्रविशति । सूत्रधारो

स'सो'द'क'स' ।]⁴

विलोक्य ।]⁴

द'स'वा'स'स' ह्यु'गु'र'दु'द'वा'ल' स' ले'स'स'स'स'स' ह्यु'द'वा'ल' वा'क'स'स'स']

आर्यं नागानन्दे [नाम] नाटयितव्ये

ते'दे'र'दु' ह्यु'द'वा'ल' वा'क'स'स'स'स']⁵

∴ किम् अकारणम् एव रुद्यते ।⁵

[वा'स'स'स'स'स']⁶

[नदी ।]⁶

ते'दे'र'दु' ह्यु'द'वा'ल' वा'क'स'स'स'स']⁷ वा'क'स'स'स'स' रे'लेिवा' अ'व'के

आर्यं कथं न रोदिष्यामि ।⁷ यतः तावत् तातः

ལུས་ རང་ འགྲོགས་ལས་ ལྷན་པོ་འདི་ རངས་པོས་ ཡིད་བྱུང་སྟེ།
 अम्बया सहितः स्थविर- भावेन उद्विप्रमानसः
 ར་ བྱོད་ཀྱིས་ ལེན་ལྷན་ལྷན་གྱི་ ལུང་དག་ འཛིན་པར་ མཛད་དོ་⁸ ཞེས་
 इदानीं त्वं कुटुम्ब [लक्षण] भार- उद्वहनं करोषि⁸ इति
 ལུགས་ལ་ བཞག་ལས་ དཀའ་བྱུང་གྱི་ལྷགས་སུ་ ལཱ་ཤེགས་སོ།⁹

हृदये आरोप्य . तपो- वनं गतः ॥⁹

अर्थ कथं न रोदिष्यामि । यतस्तातोऽञ्जुका च स्थविरभावजातनिर्वेदौ
 कुटुम्बभारवहनयोग्य इदानीं त्वमिति हृदय आरोप्य तपोवनं गतौ ।⁸⁻⁹

[མདོ་འཛིན་པས་ ।]¹⁰

[सुत्रधारः ।]¹⁰

བདག་ ཀྱང་ ཡོངས་སུ་བཏང་ལས་ རི་ལྷན་ ལས་ལུས་ ལྷགས་སུ་
 माम् अपि परित्यज्य कथं पितरौ वनं
 ལཱ་ཤེགས་ ॥¹¹
 ལཱ་ཤེགས་ ॥¹¹

कथं मामपि परित्यज्य वनं प्रयातौ पितरौ ॥¹¹

[ལྷན་པར་ བསམས་ ལས་ ।]¹²

[विचिन्त्य ।]¹²

ར་ནི་ ར་ རི་ ཅི་ཞིག་ རིགས་པར་འགྱུར་ ॥¹³ ཡང་ན་ བདག་
 इदानीं मे किं युज्यते ॥¹³ अथवा अहं

क्षमन्ते भवन्ति तेनैव श्रेयसात् । वदेव यदस्य सुखं तदस्य ।

गुरु- चरण- परिचर्या- सुखं परित्यज्य

क्षमन्ते श्रेयसात् । अहम् । ॥¹⁴

कथं गृहे *प्रविशामि 14

अथवा कथमहं गुरुचरणपरिचर्यासुखं परित्यज्य गृहे तिष्ठामि ।¹⁴

क्षमन्ते श्रेयसात् । अहम् । वदेव यदस्य सुखं तदस्य ।

यथा जीमूतवाहनः ऐश्वर्यं क्रम- आगतं त्यक्त्वा ।

वदन्ते श्रेयसात् । अहम् । वदेव यदस्य सुखं तदस्य । ॥⁴

पित्रोः शुश्रूषां विधातुं अहम् अपि वनं यामि ॥

पित्रोर्विधातुं शुश्रूषां त्यक्तैश्वर्यं क्रमागतम् ।

वनं याम्यहमप्येष यथा जीमूतवाहनः ॥४॥

[अहं वदन्ते श्रेयसात् । अहम् ॥]¹

[निष्क्रान्तौ । *आसुखम् ।]¹

[वदेव यदस्य सुखं तदस्य । वदेव यदस्य सुखं तदस्य ।

[ततः जीमूतवाहनः च विदूषकः प्रविशति ।

अहं वदन्ते ।]²

नायकः ।]²

ङ्गस्य चरैः नक्षत्रं त्रैलोक्यं चरन्तं चरन्तं चरन्तं
 रागस्य आस्पदम् इति अहं अवैमि ध्वंसि
 तेषां चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं
 इति मम न प्रत्ययः न ।

चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं
 कृत्य-अकृत्य- विचारणासु विमुखं
 स्यात् स्यात् स्यात् स्यात् स्यात् स्यात् स्यात्
 क्षितौ को न वेत्ति ।

यथा चैः शैलं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं
 पितरौ शुश्रूषमाणस्य मे यौवनम् इन्द्रिय-
 चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं
 वशं इदं

यथा चैः शैलं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं
 यदि भक्त्या इत्थं एव भवेत् एवं निन्द्यम्
 एतत् चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं चरन्तं ॥ ५
 अपि प्रियं भवेत् ॥

रागस्यास्पदमित्यवैमि न हि मे ध्वंसीति न प्रत्ययः
 कृत्याकृत्यविचारणासु विमुखं को वा न वेत्ति क्षितौ ।
 एवं निन्द्यमपीदमिन्द्रियवशं प्रीत्यै भवेद् यौवनं
 भक्त्या याति यदीत्थमेव पितरौ शुश्रूषमाणस्य मे ॥ ५ ॥

किं भुक्ते भुवनत्रये धृतिरसौ भुक्तोज्जिते या गुरो-
रायासः खलु राज्यमुज्जितगुरोस्तेनास्ति कश्चिद् गुणः ॥ ६ ॥

[वीरुः पृथग्व्यस्य । वदन्तुः श्रुत्वाः श्रुत्वाः वरः ।]¹

[विदूषकः । आत्मगतम् ।]¹

असौ अस्मिन्नेव श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति ।²
अहो अस्य जन- गुरु शुश्रूषानुरागः ।²

[श्रेष्ठोऽस्ति वदन्तुः वरः ।]³

[विचिन्त्य ।]³

देवोऽस्ति अस्मिन्नेव श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति ।⁴
तेन इह [तु] नावद् भणिस्यामि ।⁴

भवतु एवं तावद् भणिस्यामि ।⁴

[वदन्तुः वरः ।]⁵

[प्रकाशम् ।]⁵

श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति ।
भो वयस्य खलु राज्य- सौख्यस्य केवलस्य
देवोऽस्ति वदन्तुः श्रुत्वाः श्रुत्वाः वरः ।⁶ श्रेष्ठोऽस्ति अस्मिन्नेव श्रेष्ठोऽस्ति ।
कृते अहं इह भणामि न ।⁶ अन्यद् अपि
श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति श्रेष्ठोऽस्ति ॥⁷

ते करणीयं अस्ति एव ॥⁷

भो वयस्य अत्यन्तसाह्निको मतङ्गदेवहतकस्ते प्रतिपक्षः । तस्मिंश्च समा-
सन्नस्थिते प्रधानामात्यसमधिष्ठितमपि न त्वया विना राज्यं सुस्थितमिति मे
प्रतिभाति ।^{२-३}

[२३३'वस ।]^४

[नायक ।]^४

स'रु'म'र'स' सु'म'स'र' म'र'व'र'र'स'र' वे'स'स'म'र'
मतङ्गो राज्यं प्रहीष्यति इति

वे'स'स'म'र' म'र'व'र'र'स'र' ॥^५ म'र'र' वे'स'स'म'र'र' वे'स'स'र' उ'र' म'र'र' ॥^६

* आशङ्का अस्ति किम् ।^५ यदि एवम्, ततः किम् ।^६

व'र'म'स' म'र'व'र'र'स'स'म'र' व'र'स'स'र' म'र'र'स'र' वे'स'स'र' उ'र' म'र'र'स'स'र'

स्व- शरीरतः प्रभृति सर्वं परार्थम् एव परि-

व'र'स'स'म'र' म'र'व'र'र'स' ॥^७ म'र'र' म'र'र' म'र'र'स' म'र' म'र'र'स'र'

पाल्पते ननु ।^७ यत् तु स्वयं न दीयते

वे'स'स'म'र' म'र'व'र'र'स' ॥^८ वे'स'स'र' वे'स'स'र' म'र'र'स'स'म'र'

तत् तान- * अनुरोधत् ।^८ तत् अवस्तुना चिन्तितेन

२३३' उ'र'वे'स'स' ॥^९ म'र'र' वे'स'स'स'म'र'र' वे'स'स'र' म'र'र'

अनेन किम् ।^९ तात- * आज्ञा एव

व'र'स'स'म'र' म'र'र' ॥^{१०}

* अनुष्ठेया^{१०}

[वीरुपगण ।]¹⁰

[विदूषकः ।]¹⁰

ग्रेः यवःग्रेः उःविः वःस्रुज ।¹¹

भोः तातेन किम् आज्ञप्तम् ।¹¹

[अदिक् वःस ।]¹²

[नायकः ।]¹²

विःस्रुज उःविः सःवःस्रुज अःस्रुज सुःस्रुज वःस्रुज दःगःस्रुज सुःस्रुज वःस्रुज

यथा १दिवस बहु परि-भोगेण तपो-व्रतम्

अदिः यवःग्रेः दः । ग्रेःवःदः । अःदःग्रेःदः । उःवःस्रुज वःस्रुज

इदं समित्- कुश- कुसुमम् उपयुक्त-

उःवः दः अःस्रुज सुः दः सुःस्रुज सुः दः अःस्रुज वः दः अःस्रुज सुः वःस्रुज

मूल- फल- कन्द- नीवार-प्रायं हरी-

गुरःसु ।¹³ देविःस्रुज सःवःवःस्रुज देविः स्रुज वःस्रुज वःस्रुज

कृतम् ।¹³ तत् मलय- पर्वतस्य उपरि आश्रम-पदं

དགའ་ལྷན་ ལྷོགས་ཀྱི་ སྤང་བོ་ འགྲམ་པའི་ ཇོས་ བདར་

माद्यद्- दिग्- गज- गण्ड- भित्ति- कषणैः

ཅན་དན་དག་ནི་ ཆག་ཅིང་ ཟལ།

चन्दनाः भग्नाः स्रवन्तः ।

ཅུ་གཏེར་ བརྒྱབས་ནསས་ རབ་ཏུ་བརྒྱན་པས་ སུག་ དང་

जलनिधेः वीचिभिः आस्फालिताभिः गह्वर-

ལྷང་པ་དག་ནི་ ཚོ་ཇོས་ ལྷོགས།

कन्दराणि क्रन्दनेन * ध्वनितानि ।

གྲུབ་པའི་ ལྷང་མེད་ བགྲོད་པ་ནསས་ཀྱི་ ཀླང་པའི་ ལྷོག་ཅིས་

सिद्ध- अङ्गनां गतैः पाद्- अलक्तक-

དམར་པ་ ལྷོག་ཏུ་ རྗོ།

रक्त- मौक्तिक-शिलः ।

བརྗེན་གྱི་ རི་བོ་ མ་ལ་ཡ་ འདིས་ བདག་གི་ མེསས་ནི་

सेव्यः अचलः मलयः अयं मे चेतः

ཅི་ ཡང་ ལྷོད་ལྷན་ ལྷོད། ॥ 8

किम् अपि उत्सुकं करोति ॥

माद्यद्दिग्गजगरडभित्तिकषणैर्भग्गस्त्रवच्चन्दनः

क्रन्दत्कन्दरगह्वरो जलनिधेरास्फालितो वीचिभिः ।

पादालक्तकरक्तमौक्तिकशिलः सिद्धाङ्गनानां गतैः

सेव्योऽयं मलयाचलः किमपि मे चेतः करोत्युत्सुकम् ॥ ८ ॥

देस'व' क्'र' षे'म ।¹ र'दे'ल' र'दे'ग'स'र'े' र'दु'ग'स'र'रे'स'स'र'ी

तद् * इह एहि ।¹ * इह आरुह्य निवासयोग्यम्

स'श्री'ग'व'स' र'े'ग'स'र' सु'रे ॥²

आश्रमं निरूपयावः ।³

[र'दे'ग'स'र'े' स'क'व'स' स'स'ल'स'र' सु'स'व'स' ।]³

[आरुह्य निमित्तं सूचयित्वा ।]³

स'द'ग'स'ी' स'ी'ग'र'ी' ग'य'स'स' स'र'ी' ।

मम चक्षुः दक्षिणं स्पन्दते

र'दु'स'स'ु' र'दे'र'स' र'स'र' ल'र' स'े'द' ।

फल- आकाङ्क्षा * काचिद् अपि न ।

स'स'स'र'ी' ग'स'स'r'स' र'ु'व' स' ल'ी'व' ।

मुनि- वचः मिथ्या न

र'दे'र'ी' र'ी'र'ी'ग' र'क'र'r'स'r'र' ग'ु ॥ 9

इदं किं कथयिष्यति * भोः ॥

དེ་ནས་ ཚུར་ ཤོག་ རབ་ཏུ་ ལྷགས་ཏེ། ཉེ་བར་མཚོན་པར་ བྱེལ།¹

तद् [इह] एहि । प्रविश्य * अवलोकयावः ।¹

[རབ་ ཏུ་ ལྷགས་ ཏེ་ བར་དག་བྱེད་དོ།²

[प्रविश्य नाटयतः ।²

འཇིག་པས།]³

नायकः ।]³

ཨོ་མ་ ཐུབ་པའི་ སྐྱེ་བོ་ རབ་ཏུ་ དགའ་བ་རྣམས་ནི་ རིག་བྱེད་ཀྱི་

अङ्गो भुनि जन * प्र- मुदित विद-

ཚོག་ ལྷགས་པ་ལ་ བྱི་ཚོས་ རྣམ་པར་དཔྱོད་པར་བྱེད་ལ།⁴

वाक्य विस्तरस्य सन्दिग्ध विचार्यमाण ।⁴

བྱེད་ལྱི་ སྐྱེ་བོ་རྣམས་ ནི་ ཇི་ལྟར་ བཤེར་བ་ བཤེར་བའི་ ཡས་ཤིང་དག་

बद्ध जन [कथम्] आर्द्र आर्द्र समिधः

གཅད་ཅིང་།⁵ དགའ་ཐུབ་པའི་ བཞེན་ལུ་མ་རྣམས་ནི་ ལྷོན་པ་ བསམ་པའི་

छिद्यमान ।⁵ तापस- कुमारिका वृक्षक बाल

ཡལ་ག་ལྷན་པ་ཡིས་ ཀྱང་ མགོན་གྱི་ བསྐྱོན་བཀུར་

शाखिनः अपि अतिथि- सपर्यां

རི་ལྟར་ བསྐྱབས ॥

कथं शिक्षिताः ॥ 11

मधुरमिव वदन्तः स्वागतं भृङ्गशब्दै-

र्नतिमिव फलनघ्नैः कुर्वतेऽमी शिरोभिः ।

मम ददत इवाभ्यं पुष्पवृष्टीः किरन्तः

कथमतिथिसपर्यां शिक्षिताः शाखिनोऽपि ॥११॥

དེའི་སྤྱིར་ དཀའ་ཕྱབ་གྱི་ བགས་ཚལ་ འདི་ནི་ འདུག་པར་

तत् तपो- वनम् इदं निवास-

འཇོག་པ་ཞིག་ ལྟེ།¹ འདིར་ བགས་ན་ བདག་ཅག་གི་ སེམས་བདེ་བར་

योग्यम् ।¹ इह अवस्थाने अस्माकं निवृत्तिः

འགྲུར་རོ་ ལྷམ་མོ།²

भविष्यति मन्ये ॥²

[སྤྱི་ལྟར་ བཀུར་ལ།]³

[विदूषकः ।]³

གྱུ་ མོགས་པོ་ འདོད་ཀྱང་ ཇིས་པར་ རི་འདུགས་ འདི་དག་ མགོན་པ་

भो वयस्य * किन्तु --- खलु हरिणा एते 'कन्धराः

गणस्य त्रैलोक्येऽपि क्लेशाः केशाः केशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः
स्फुट- ललित- पदं गीतं आजिह्व-

लुप्तं तत्रैः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः ।

अङ्गाः कुरङ्गाः एत ।

सैः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः

दन्त- अन्तराल- स्थित- तृण कवल- च्छेद- शब्दं

वक्ष्यन्ति क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः ॥

नियम्य आकर्णयन्ति ॥ 12

स्थानप्राप्त्या दधानं प्रकटितगमकां मन्द्रतारव्यवस्थां

निर्हादिन्या विपञ्चया मिलितमलिरुतेनेव तन्त्रीस्वनेन ।

एने दन्तान्तरालस्थिततृणकवलच्छेदशब्दं नियम्य

व्याजिह्वाङ्गाः कुरङ्गाः स्फुटललितपदं गीतमाकर्णयन्ति ॥१२॥

[वीरुपगण ।]¹

[विदूषकः ।]¹

गुं श्लोकस्यैः दगाः श्लोकस्यैः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः
भो वयस्य तपो- वने अस्मिन् कः

श्लोकस्यैः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः क्लेशाः ॥²

गायति ॥²

भो वयस्य को नु खल्वेष तपोवने गायति ।²

[वीरुः पण्डितः ।]⁶

[विदूषकः ।]⁶

गुं शोभासः यो कुरुं योषा ।⁷ युः तु उवाच । क्वचित् वाक्यं
 भो वयस्य [इह] एह ।⁷ वयम् अपि देवता- आयतनं
 ह्यः वरः सुते ॥⁸

प्रेक्षामहे ॥⁸

[अन्वेषः ।]⁹

[नायकः ।]⁹

योग्यः वरः यो ह्येते ।¹⁰ देवः वरः क्वचित् सुवाः सुवः देवः वरः ॥¹¹
 साधु उक्तम् ।¹⁰ खलु देवताः वन्द्याः ।¹¹

[उते वरः शोभासः अथवा अथवा अथवा]¹²

उपसृप्य सहसा मार्गं स्थित्वा]¹²

उपसर्पन् सहसा स्थित्वा]¹²

शोभासः यो वाक्यं ते क्वचित् अथवा क्वचित् ह्यः वरः शोभासः वरः ॥¹³

वयस्य * यदि जनः अयं द्रष्टुम् अनर्हः भवेत् ।¹³

མྱོད་ཀྱི་ བཀའ་རྒྱུ་དག་གིས་ བདག་གི་ནི།

युष्मत्- प्रसादेन मम

མངོན་པར་འདོད་པ་ རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་འདོད། ॥

अभिवाञ्छितं प्रसिध्यतु ॥ 13

उत्फुल्लकमलकेसरपरागगौरद्युते मम हि गौरि ।

अभिवाञ्छितं प्रसिध्यतु भगवति युष्मत्प्रसादेन ॥ १३ ॥

[འདྲིན་པས་ ཅོ་ བཀའ་ནས།]¹

[नायकः कर्णं दत्त्वा]¹

ཨོ་སྐལ་ལོ་ ལྷུ། ཨོ་སྐལ་ལོ་ རོལ་མོ། ॥²

अहो गीतम् । अहो वादित्रम्²

[འབངས་མོས།]¹

[चेटी ।]¹

རྗེ་ལྷན་མོ་ ཇེས་པར་ ཡུན་རིང་དུ་ ལྷུ་དག་ལྷངས་ནས་ མྱོད་ཀྱི་

भर्तृदारिके खलु चिरं गीत्वा ते

ལག་ ཅེ་དག་ ཡོངས་སུ་ མི་ རལ་ལས།]²

हस्तानां अग्र परि न श्रमः ।²

भर्तृदारिके चिरं खलु वादितम् । न खलु ते परिश्रमोऽग्रहस्तानाम् ।²

[ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।]²⁴

[नायकः । * अवलोकयन् सस्पृहम् ।]²⁴

सोऽपि नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

वयस्य इयं का भवति इति अहं न

होमस्य ॥²⁵ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।²⁶

अवगच्छामि ।²⁵ अहं * एतन्- मात्रं जाने ।²⁶

यद्यदि स्वर्ग- स्त्री हरिः चक्षुः-सहस्रवान्

यद्यदि स्वर्ग- स्त्री हरिः चक्षुः-सहस्रवान्

देव-पुत्रः सुमुखः ।

कृतार्थः ।

यद्यदि स्वर्ग- स्त्री हरिः चक्षुः-सहस्रवान्

चेत् नागी अस्याः मुखं यदा रसा-तलं

क्षु-भक्तः सुमुखः स्व-युक्तः ।

शशभृता शून्यं न ।

यद्यदि स्वर्ग- स्त्री हरिः चक्षुः-सहस्रवान्

चेत् विद्याधारी अन्य- जाति- जयिनी

नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

नः जातिः सफला

ग॒ण॒दे॒ श्रु॒व॒न्नि॒ग॒ण॒ण॒स॒ श्लेष॑ दे॒क्षी॒र॒ श्रु॒व॒ण॑

यदि॑ सि॒ द्वा॒ न्व॒ य॒ जा॒ ततः॑ सिद्धाः

नि॒ग॒ण॒दे॒क्ष॑ण॒सु॒ श्रु॒ण॒ण॒ण॒स॒ श्रु॒व॒ण॑ ॥¹⁴

त्रिभुवने

प्रसिद्धाः ॥

स्वर्गस्त्री यदि तन् कृतार्थमभवच्चक्षुःसहस्रं हरे-

र्नागी चेन्न रसातलं शशभृता शून्यं मुखेऽस्याः सति ।

जातिर्नः सकलान्यजातिजयिनी विद्याधरी चेदियं

स्यात् सिद्धान्वयजा यदि त्रिभुवने सिद्धाः प्रसिद्धास्ततः ॥

॥ མེད་རུ་བརྗོད་པའི་ ཚོམས ॥

UDĀNAVARGA

1

ཀུན་རྟོག་ལས་¹ ཉི་ འདོད་² སྐྱེས་པས་³ །

འདོད་པའི་⁴ རྩ་བར་⁵ ཤེས་བགྱིས་⁶ ཉེ །

ཁྱོད་⁷ ཉི་ ཀུན་རྟོག་⁸ མ་⁹ སྤེད་¹⁰ རང་ །

དེས་ན་¹¹ ཁྱོད་ལྟ་¹² འགྲུང་¹³ མི་¹⁵ འགྲུང་¹⁴ ॥ II. 1.

काम⁴ जानामि⁶ ते मूलं⁵ सङ्कल्पात्¹ काम² जायसे³ ।

न⁹ त्वां⁷ सङ्कल्पयिष्यामि^{8, 10} ततो¹¹ मे न¹⁵ * भविष्यसि^{13, 14} ॥

¹² त्वम् .

2

འདོད་པ་རྣམས་ལས་¹ ལྷ་ངན་² སྐྱེ³ །

འདོད་པ་རྣམས་ལས་⁴ འཛིགས་པ་⁵ འགྲུང་⁶ །

འདོད་པ་དག་⁷ཉི་ རྣམ་སྤངས་⁸ ཅན །

ལྷ་ངན་⁹ མེད་ཅིང་¹⁰ འཛིགས་པ་¹¹ མེད་¹² ॥ II. 2.

कामेभ्यो¹ जायते³ शोकः² कामेभ्यो⁴ जायते⁶ भयम्⁵ ।

कामेभ्यो⁷ विप्रमुक्तानां⁸ नास्ति¹⁰ शोकः⁹ * कुतो¹² भयम्¹¹ ॥

3

अणर'व'यीस'¹ ३' नरुण'व'लीन'रु² ।
 श्लो'श्लो'स'श्ल'न'व'स'³ ३'स'व'व'लीन'⁴ ।
 श्ल'न'उ'म'⁵ श्ल'न'उ'म'⁶ उ'र'उ'र'उ'र'⁷ ।
 र'र'गी'⁸ ३'स'⁹ व'स'व'व'र'¹⁰ सु¹¹ ॥ II. 10.

अनुपूर्वोण⁴ मेधावी³ स्तोत्रं स्तोत्रं⁷ क्षणे⁵ क्षणे⁶ ।
 कर्मारी¹ रजतरयेव² निर्धमेन् ¹⁰,¹¹ मलम्⁹ आत्मनः⁸ ॥

4

व'व'र'¹ व'र'व'² ग'न'³ र'र'र'⁴ ।
 र'र'र'⁵ व'स'स'उ'र'⁶ ३'र'स'सु'श्ल'र'⁷ ।
 र'र'र'⁸ व'स'स'उ'र'⁹ ३'र'स'सु'र'ⁱ⁰ ।
 व'र'र'र'¹¹ व'र'व'¹² ३'र'व'र'र'र'¹³ ॥ II. 12.

सर्व³ चेत्¹ सुखम्² इच्छेत⁴ सर्व⁶ कामं⁵ परित्यजेत्⁷ ।
 सर्व⁹ कामं⁸ परित्यागी¹⁰ ह्यत्यन्तं¹¹ सुखम्¹² * एयते¹³ ॥

5

र'र'र'ⁱ व'स'¹ ३'र'स'ⁱ व'र'² ३'र'र'ⁱ व'स'ⁱ ।
 ३'र'स'ⁱ व'र'ⁱ ३'र'स'ⁱ व'र'ⁱ ३'र'ⁱ ।

ཤེས་རབ་གྲིས་⁸ མི་ རོས་ས་པའི་⁹ མི¹⁰ །
 སྲོད་པའི་¹¹ དབང་¹² ཏུ་ མི¹³ འགྱུར་¹⁴ རྩོམ་ །། II. 14.

* མྲེལ་སྲི་⁷ རྒྱལ་ཡི་⁵ ལྷ་མི་⁶ ལ་³ རི་ ཀ་མེ་¹ འི་ འཁྲུག་² ལ་³ །
 རྒྱལ་ཡི་⁸ རུ་མ་¹⁰ ལྷ་མི་⁹ ལྷ་མི་¹¹ ལ་¹³ * ལྷ་མི་¹⁴ ལ་མི་¹² །།

6

གངས་ཅན་¹ ཏང་ རི་ མཉམ་པ་ཡི་² །
 གསེར་གྱི་³ རི་ལོ་⁴ ཡོད་གྱུར་⁵ གྲང་⁶ །
 རོར་⁷ རེས་⁸ གཅིག་⁹ གྲང་ མི་¹⁰ རོས་པར་¹¹ །
 རོས་པར་ གྲིས་¹² ལ་ ལེགས་པར་ སྲོད་¹³ །། II. 19.

ཕའོ་⁴ འཕྲི་⁶ ལྷ་མི་³ ལ་² རི་མཉམ་པ་¹ ལ་⁵ །
 འཕྲི་⁷ ལ་⁸ ལ་¹⁰ ལ་མི་¹¹ ལ་མི་⁹ ལ་མི་¹² ལ་མི་¹³ །།

7

བག་ཡོད་¹ ལ་མི་² ལ་མི་³ ལ་མི་⁴ ལ་མི་⁵ །
 ལ་མི་⁶ ལ་མི་⁷ ལ་མི་⁸ ལ་མི་⁹ །
 ལ་མི་¹⁰ ལ་མི་¹¹ ལ་མི་¹² །། IV. 1.

UDĀNAVARGA

अप्रमादो¹ ह्यमृतपदं² प्रमादो³ मृत्युनः⁴ पदम्⁵ ।
अप्रमत्ता⁶ न⁸ म्रियन्ते^{7,9} ये प्रमत्ताः¹⁰ सदा¹¹ मृताः¹² ॥

8

वर्केण¹ अमृता² के³ वरा⁴ अरे⁵ न⁶ ।
अन⁷ वरा⁸ अरे⁹ न¹⁰ वरा¹¹ अरे¹² ।
अमृता¹³ वरा¹⁴ अरे¹⁵ न¹⁶ ।
अरे¹⁷ न¹⁸ अरे¹⁹ न²⁰ अरे²¹ न²² ॥ IV. 5.

उत्थानेन¹ अप्रमादेन³ संयमेन⁴ दमेन⁵ च² ।
द्वीपं⁷ * करोति⁸ मेधावी⁶ तम् ओघो⁹ नाभि¹¹*मर्दति¹² ॥

10 महान्.

9

वरा¹ अरे² न³ वरा⁴ अरे⁵ ।
वरा⁶ अरे⁷ न⁸ वरा⁹ अरे¹⁰ ।
वरा¹¹ अरे¹² न¹³ वरा¹⁴ अरे¹⁵ ।
वरा¹⁶ अरे¹⁷ न¹⁸ वरा¹⁹ अरे²⁰ ॥ IV. 8.

हीनान्¹ धर्मान्² न³ सेवेत⁴ प्रमादेन⁵ न⁷ * संवसेत्⁶ ।
मिथ्या⁸ दृष्टिं⁹ न¹¹ रोचेत्¹⁰ न¹⁴ * भवेत्¹⁵ लोक¹² वर्धनः¹³ ॥

10

དག་སྐྱོང་¹ བག་ཡོད་ལ་² དགའ་ཞིང་³ །
 བག་མེད་བ་ལ་⁴ འཇིགས་ལྟ་བས་⁵ །
 བདག་ཉིད་⁶ འགྲོ་ལས་⁷ འཇིག་⁸ ཏི །
 འདས་རྒྱུ་ལས་⁹ མི་སྐྱང་ཆེན་¹⁰ བཞིན་¹¹ ॥ IV. 25.

अप्रमादे² रतो³ मिश्रुः¹ प्रमादे⁴ भयदर्शकः⁵ ।
 दुर्गाद्⁷ उद्धरते⁸ ऽऽत्मानं⁶ *पङ्कसन्न⁹ इव¹¹ कुञ्जरः¹⁰ ॥

11

གང་གིས་¹ ཞི་བ་² འཕགས་³ ལས་⁴ ཡན་ལག་བརྒྱད་⁵ །
 ལས་⁴ རྒྱང་⁶ བསྐྱོམས་བ་⁷ དེས་⁸ ཉི་བདུད་རྩི་⁹ ཉིད་¹⁰ །
 དེ་ལྟར་¹¹ ལྷོད་བས་¹² བདེ་འདོད་¹³ བདེ་བ་¹⁴ ཐོབ་¹⁵ །
 ལྷན་བ་¹⁶ ཐོབ་ཅིང་¹⁷ ལྲགས་བ་¹⁸ འཕེལ་བར་འགྱུར་¹⁹ ॥ XII. 20.

य¹ आर्यम्³ अष्टाङ्गिकम्⁵ आज्ञसं⁶ शिवं², भावयति⁷ मार्गं⁴ ह्यमृतस्य⁹ प्राप्तये¹⁰ ।
 सुखं¹⁴ सुखार्थी¹³ लभते¹⁵ * समाचरन्¹² कीर्ति¹⁶ [स]माप्नोति¹⁷
 यशश्च¹⁸ सर्[व]तः ॥

8 सः. 11 एवं. 19 वर्धते.

12

द्विदुःखी¹ रदःशी² सदनःश्रीसः³ रदः ।

अदसःश्री⁴ श्चिःशः⁵ अदसःश्रीसः⁶ रदः ।

रुःश्रीदः⁷ अदसःश्रीसः⁸ अदसःश्री⁹ रुः¹⁰ ।

सर्वेषाम्¹¹ सगुणःश्रीसः¹² अदसःश्री¹³ अदसःश्री¹³ ॥ XIII. 1.

फलं⁸ वै कदली⁷ हन्ति⁹ फलं⁶ वेणुं⁵ फलं⁶ नडम्⁴ ।

सत्कारः¹² कापुरुषं¹¹ हन्ति¹³ स्व²गर्भो³ऽश्वतरा¹ यथा¹⁰ ॥

13

रदःशी¹ श्चिःशः² सदनःश्रीसः³ रदः ।

सगुणःश्री³ श्चिः⁴ अदसः⁵ श्चिः⁶ सगुणः⁷ ।

रदःश्री⁷ सगुणःश्री⁸ अदसःश्री⁹ सगुणः¹⁰ ।

रदःश्री¹⁰ श्चिःशः¹¹ श्चिः¹² अदसःश्री¹³ ॥ XIII. 7.

स्वलाभं¹ * नावमन्येत² न⁵ अन्येषां³ स्पृहको⁴ *भवेत्⁶ ।

अन्येषां⁸ स्पृहको⁹ मिश्रुः⁷ समाधि¹⁰ न¹² अधिगच्छति^{11,13} ॥

14

सगुणःश्री¹ अदसःश्री² सदनःश्रीसः³ रदः⁴ ।

सगुणःश्री⁵ श्चिःशः⁶ सदनःश्रीसः⁷ रदः⁸ ।

शुभ्रं॑ च॒सः¹³ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ सु॒रि¹⁴ ।

स॒व॒स॒व॒सः¹⁵ दे॒वः¹⁶ स॒स्र॒व॒स॒सु॒रिः¹⁷ ॥ XXIX. 44.

योगाद्¹ भवः² प्रभवति³ वियोगाद्⁴ भवक्षयः⁵ ।

एतद्¹⁰ * द्वैधा¹¹पथ⁹ * ज्ञात्वा¹² भवाय⁶ विभवाय⁸ च⁹ ।

तत्र¹⁶ शि[क्षेत]¹⁷ मेधावी¹⁵ यत्र * योगान्¹³ * अतिक्रमेत्¹⁴ ॥

17

शुभ्रं॑ च॒सः॑ सु॒व॒सः¹ सु॒व॒सः² स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः³ ।

स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁴ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁵ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁶ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁷ ।

स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁸ सु॒व॒सः⁹ सु॒व॒सः¹⁰ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः¹¹ ।

स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः¹² स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः¹³ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः¹⁴ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः¹⁵ ॥

XXIX. 45.

शोचते³ * दुःकृतं¹ * कृत्वा² शोचते⁷ दुर्गति⁴ * गतः⁵ ।

नन्दते¹¹ सु⁸कृतं⁹ *कृत्वा¹⁰ नन्दते¹⁵ सुगति¹² गतः¹³ ॥

6, 14 ततोऽपि.

18

स॒स्र॒व॒सः॑ च॒ यदः¹ सु॒व॒सः॑ सु॒व॒सः॑ चि॒दः³ ।

स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁴ सु॒व॒सः॑ चि॒दः⁵ स॒व॒नु॒र॒न॒नु॒सु॒रि॑ चि॒दः⁶ सु॒व॒सः॑ चि॒दः⁷ ।

དཔ་བྱས་⁸སྒྲིས་⁹ བའང་¹⁰ མྱོད་བྱེད་¹¹ རེ །

འཇིག་རྟེན་ན་¹² མི་སྒྲིས་¹³ མེད་¹⁴ ॥ XXIX 49.

निन्दन्ति³ * तूष्णीमासीनं¹ निन्दन्ति⁷ बहु⁴भाषिणम्⁵ ।

अल्प⁸भाषिणं⁹ च¹⁰ निन्दन्ति¹¹ नास्ति¹⁴ लोकेषु¹² अनिन्दितः¹³ ॥

2, 6, 10 अपि.

19

གཅིག་ཏུ་¹ མྱོད་བར་བྱ་བ་² དང་³ །

གཅིག་ཏུ་⁴ བསྟོད་བར་བྱ་བའི་⁵ མི་⁶ །

ད་ལྟར་⁷ ཡོད་པ་⁸ མ་⁹ ཡིན་⁸ རེ །

བྱུང་བར་¹⁰ མ་¹¹ བྱུང་¹² འབྱུང་¹³ མི་¹⁴ འབྱུང་¹⁵ ॥ XXIX. 50.

एकान्त¹*निन्दितः² पुरुषः⁶ एकान्तं⁴ *वा³ * प्रशंसितः⁵ ।

न¹¹ अभूत्^{10:12} भविष्यति^{13:15} च नो¹⁴ न⁹ चाप्येतर्हि⁷ विद्यते⁸ ॥

20

མི་ལྟར་¹ མི་² དང་ བྲག་དག་³ མི་ །

མྱུང་བའི་ས་⁴ གཡོས་བར་⁵ མི་⁶ འབྱུང་⁵ ལྟར་¹ །

དེ་བཞིན་⁷ བསྟོད་⁸ དང་ མྱོད་བ་ཡིས་⁹ །

མཁས་བ་¹⁰ རབ་ཏུ་¹¹ གཡོས་བ་¹² མེད་¹³ ॥ XXIX. 53.

शैलो² यथा¹ अपि *एकघनो³ वायुना⁴ न⁶ प्रकम्पते⁵ ।
एवं⁷ निन्दा⁹प्रसंशाभिर्⁸ न¹³ * कम्पन्ते¹² हि परिडिताः¹⁰ ॥

11 प्र.

21

स्य¹ मार² सै³ सै⁴ ।
सै⁵ सै⁶ सुमा⁷ मार⁸ सै⁹ ।
सै¹⁰ मार¹¹ सै¹² सै¹³ ।
सै¹⁴ सुमा¹⁵ मार¹⁶ सै¹⁷ सै¹⁸ सै¹⁹ ॥ XXIX 54.

यस्य² मूलं³ क्षितौ¹ नास्ति⁴ पर्णा⁵ नास्ति⁶ * तथा लता⁷ ।
तं¹³ धीरं¹² बन्धनान्¹⁰ मुक्तं¹¹ को¹⁵ नु¹⁴ * निन्दितुम्¹⁷ * अर्हति¹⁸ ॥

8 कुतः. 9 अस्ति. 16 अपि. 19 न.

22

सै¹ सै² सै³ मार⁴ सै⁵ सै⁶ ।
सै⁷ सै⁸ मार⁹ सै¹⁰ सै¹¹ ।
सै¹² सै¹³ सै¹⁴ सै¹⁵ सै¹⁶ सै¹⁷ सै¹⁸ ॥ XXX. 32.

यच्⁴ च⁶ काम² सुखं³ लोके¹ यच्⁹ चापि * दिविजं⁷ सुखम्⁸ ।
तृष्णा¹⁰ क्षय¹¹ सुखस्य¹² एतत्¹³ कलां¹⁵ न¹⁷ अर्घति¹⁸ षोडशीम्¹⁴ ॥

5 अस्ति. 16 अपि.

सोमस्य⁶ द्रुमव⁷ किं लोमस्यव⁸ छे ।

सोमस्य⁹ द्रुमव¹⁰ यीस्य¹¹ वदेव¹² अत्रे¹³ ॥ XXXI. 1.

दुर्निग्रहस्य¹ लघुनो² यत्र³ *काम⁴ निपातिनः⁵ ।

चित्तस्य⁶ दमनं⁷ साधु⁸ चित्तं⁹ दान्तं¹⁰ सुख¹¹ आवहम्¹² ॥

26

होस्य¹ श्ले² यी³ अत्रे⁴ छे ।

यी⁵ सप्तमस्य⁶ यी⁷ किं चतुर्विंश⁸ यी⁹ ।

माम¹⁰ यी¹¹ यव¹² वयस्य¹³ ।

स्य¹⁴ सप्त¹⁵ यद¹⁶ सु¹⁷ अत्र¹⁸ अत्र¹⁹ ।

ये¹ यी² यी³ वदेव⁴ अत्रे⁵ ।

यी⁶ सप्त⁷ अत्रे⁸ वदेव⁹ अत्रे¹⁰ ॥ XXXI. 25.

मनः¹ पूर्व² इमा³ धर्मा⁴ मनःश्रेष्ठा⁵ * मनोभवाः⁶ ।

मनसा⁷ हि प्रसन्नेन⁸ भाषते⁹ वा¹⁰ करोति¹¹ वा¹² ।

ततस्¹³ * ते¹⁴ सुखम्¹⁵ * अन्वेति¹⁶ छाया¹⁷ इव¹⁸ ह्यनुगामिनी¹⁹ ॥

7 यदि. 14 अपि. 15 युक्तम् or उचितम्.

॥ सन्सःक्रुसःगुःश्लेदःपः वेसःपुःपदेः श्रुवःदवाःकेवःपे ॥

॥ बुद्धचरितं नाम महाकाव्यम् ॥

॥ अत्रुः द्रुमाःपदे ॥

॥ षष्ठः सर्गः ॥

1

देवसः¹ रम्यो² खीमा³ श्रेयः³ कि ।

सर्वेवःपदः पदःपदे⁴ पुनः⁵ उरुः⁶ ।

दवःश्लेदःपुःखी⁷ दगावःपुवःगवसः⁸ ।

खी⁹ सकेमा¹⁰ देसः¹¹ किः मञ्जिमासःपदःपुनः¹² ॥

तत¹ *मुहूर्ते⁵ ऽभ्युदिते⁴ जगच्चक्षुषि² भास्करे³ ।

भार्गवस्य⁷ आश्रमपदं⁸ स¹¹ ददर्श¹² नृणां⁹ वरः¹⁰ ॥

6 -मात्रे.

2

श्लेदःप¹ मञ्जिदःपेमा² देःद्रुमासः³ ददः ।

ददःगवसः⁴ गवसःपदे⁵ पुः⁶ मदःखीमा⁷ ।

5

འདི་ནི་¹ མཁའ་མྱིང་² དཔེར་³ མགྲོགས་ལ་⁴ ।

མགྲོགས་འགྲོ་ལ་⁵ ཉི་ རྗེས་སྤྱོད་ལས་⁶ ।

འདིས་⁷ཉི་ བདག་གི་⁸ རྗེས་སྤྱོད་⁹ དང་¹⁰ཉི་ ।

ཞི་བ་¹¹ བདག་ལ་¹² གསུམ་¹³ པ་ བསྟན་¹⁴ ॥

इमं¹ तादृश्यं² उपम³ जवं⁴ तुरङ्गम्⁵ अनुःगच्छता⁶ ।

दशिता¹⁴ सौम्य¹¹ मद्¹ भक्ति¹³ विक्रमश्च⁹ च¹⁰ *अयम्⁷ आत्मनः⁸ ॥

6

ཐམས་ཅད་ནས་¹ རོན་²གཞན་³ ཡིན་⁴ ཀྱང་⁵ ।

ཁྱོད་ཀྱིས་⁶ རྗེས་ལ་⁷ བཟུང་⁸བ་ རྗེ།

གང་གི་⁹ རྗེས་ལ་¹⁰ དཀའ་¹¹ ।

འདི་¹² ཉི་ དེ་འདྲ་¹³ དག་པ་¹⁴ ཉིད་¹⁵ ॥

*सर्वथा¹ अस्मि⁴ अन्य³ कार्यो² ऽपि⁵ गृहीतो⁸ भवता⁶ हृदि⁷ ।

भट्¹⁰ स्त्रो हश्च¹¹ यस्य⁹ अयम्¹² * ईदृशः¹³ शुद्ध¹⁴ एव¹⁵ च ॥

7

གསུམ་པ་མེད་ལ་¹ ལུས་པ་² ཡོད་³ ।

ལུས་པ་མེད་ལ་⁴ གསུམ་པ་ལྟན་⁵ ।

गुणः सः ३३३^६ नः ३३^७ गुणः सः ३३^८ ३३ ।

३३३^९ ३३३^{१०} ३३३^{११} ३३ ॥

* अमक्तो^१ ऽपि समर्थो^२ ऽस्ति^३ निःसामर्थ्यो^४ ऽपि भक्तिमान्^५ ।
भक्तिमांशु^६ च^७ एव शक्तशु^८ च दुर्लभसु^{११} त्वद्विधो^९ * भुवि^{१०} ॥

8

३३३^१ ३३३^२ ३३३^३ ३३^४ ।

३३३^५ ३३३^६ ३३३^७ ३३३^८ ३३ ।

३३३^९ ३३३^{१०} ३३३^{११} ३३^{१२} ।

३३३^{१३} ३३३^{१४} ३३३^{१५} ३३ ॥

तन्^१ प्रीतो^६ ऽस्मि^७ तव^५ अनेन^६ महा^३भागेन^२ कर्मणा^४ ।

दृश्यते मयि भावो^{११} ऽयं^{१२} फलेभ्यो^{१३} ऽपि^{१४} पराङ्मुखे^{१५} ॥

9 यस्य. 10 तव.

9

३३३^१ ३३३^२ ३३३^३ ।

३३३^४ ३३३^५ ३३३^६ ३३^७ ।

३३३^८ ३३३^९ ३३३^{१०} ३३^{११} ।

३३३^{१२} ३३३^{१३} ३३३^{१४} ३३^{१५} ॥

को⁶ जनस्य¹ फल² स्थस्य³ न⁷ स्यादभिमुखो⁴ जनः⁵ ।
 परो¹³ भवति¹⁵ भूयिष्ठ¹² स्व⁹जनो¹⁰ ऽपि¹¹ विपर्यये⁸ ।
 14 जनः.

10

येषां¹ क्रि² र्ने³ सु⁴ व⁵ वै⁶ ।
 येषां⁷ पदे⁸ र्ने⁹ सु¹⁰ य¹¹ प¹² ।
 श्रेय¹³ पदे¹⁴ येषां¹⁵ येषां¹⁶ येषां¹⁷ ।
 श्रेय¹⁸ पदे¹⁹ येषां²⁰ येषां²¹ ॥

कुल¹अर्थ² धार्यते⁴ पुत्रः³ पोष⁵अर्थ⁶ सेव्यते⁸ पिता⁷ ।
 आशया⁹ श्लिष्यति¹⁰ जगन्¹¹ नास्ति¹⁴ निष्कारणा¹² स्वता¹³ ॥

11

यस्य¹ येषां² येषां³ येषां⁴ ।
 येषां⁵ येषां⁶ येषां⁷ येषां⁸ ।
 येषां⁹ येषां¹⁰ येषां¹¹ येषां¹² ।
 येषां¹³ येषां¹⁴ येषां¹⁵ येषां¹⁶ ॥

किम्³ उक्त्वा² बहु¹ संक्षेपात्⁴ कृतं⁹ मे⁵ सु⁸महत्⁷ प्रियं⁶ ।
 निवर्तस्व¹² अश्वम्¹⁰ आदाय¹¹ संप्राप्तो¹⁷ ऽस्मीप्सितं¹⁵ वनं¹⁶ ।

ཀུན་ནས་གདུང་བ་⁹ བརྗེ་ག་བའི་ ལྷིར་¹⁰ །
 རྗེ་སེབས་བར་¹¹ རི་ གསོལ་བར་བྱ་¹² ॥
 अनेन³ मणिना² छन्द¹ प्रणम्य⁶ बहुशो⁵ नृ⁷पः⁸ ।
 विज्ञाप्यो¹ २ ऽमुक्तविश्रम्भं¹¹ सन्ताप⁹ विनिवृत्तये¹⁰ ॥

4 अवसरे.

15

རྗེ་བ་¹ རྩམ་བ་² རྩམས་³ རྩོད་⁴ །
 དཀའ་བྱ་བ་⁵ བླ་མ་ཚལ་⁶ རབ་བློབ་⁷ ལྷེ །
 མཐོ་རིས་⁸ རྗེ་མ་བས་⁹ རེས་¹⁰ ལྷིན་¹¹ ལྷིང་ །
 བརྗེ་བ་མེད་¹² ལྷིན་¹³ རྗེས་པ་¹⁴ ལྷིན་¹⁵ ॥
 जन्म¹मरण²नाश³अर्थ⁴ * प्रविष्टो⁷ ऽस्मि तपो⁵वनं⁶ ।
 न¹¹ खलु¹⁰ स्वर्ग⁸तर्षण⁹ न¹³ अस्नेहेन¹² न¹⁵ मन्युना¹⁴ ॥

16

དེ་ལྷིར་¹ དེ་ལྷིར་² མའོན་བྱུང་བ་³ །
 བདག་ལ་⁴ ལྱ་ངན་⁵ རེས་⁶ མ་ཡིན་⁷ །
 ལྷུན་རིང་⁸ རྩུས་བར་⁹ ལྱུང་ནས་¹⁰ ལྱང་¹¹ །
 རྩུས་ལྱིས་¹² རྩུང་བ་¹³ མ་¹⁴ ཡིན་¹⁵ ལོ ॥

तद्¹ एवम्² अभिनिष्क्रान्त³ न⁷ मां⁴ शोचितुम्⁵ अर्हसि⁶ ।
भूत्वा¹⁰ अपि¹¹ हि चिर⁸ श्लेषः⁹ कालेन¹² न¹⁴ भविष्यति^{13, 15} ॥

17

गणः¹ सु² र³ देशः⁴ वर⁵ र⁶ अग्र⁷ व⁸ च ।
ने⁹ सु¹⁰ र¹¹ वर¹² सु¹³ र¹⁴ वर¹⁵ व¹⁶ च ।
सु¹⁷ र¹⁸ वर¹⁹ व²⁰ च सु²¹ र²² व²³ च ।
वर²⁴ वर²⁵ अग्र²⁶ व²⁷ च गण²⁸ व²⁹ च ॥

ध्रुवो² यस्मात्¹ च विश्लेषस्³ तस्मान्⁴ मोक्षाय⁵ मे⁶ मतिः⁷ ।
विप्रयोगः¹² कथं¹³ न स्याद्¹⁴ भूयो⁸ ऽपि⁹ स्व¹⁰ *जनादिभिः¹¹ ॥

18

सु¹ र² व³ सु⁴ र⁵ देशः⁶ अग्र⁷ व⁸ च ।
वर⁹ व¹⁰ सु¹¹ र¹² व¹³ च व¹⁴ च ।
सु¹⁵ र¹⁶ व¹⁷ सु¹⁸ र¹⁹ व²⁰ च व²¹ च ।
वर²² व²³ व²⁴ च सु²⁵ र²⁶ व²⁷ च ॥

शोक¹ त्यागाय² निष्क्रान्त³ न⁷ मां⁴ शोचितुम्⁵ अर्हसि⁶ ।
शोक⁸ हेतुषु⁹ कामेषु¹⁰ सक्ताः¹¹ शोच्यास्¹³ तु रागिणः¹² ॥

19

२३^१ ५८^२ ३५^३ ३५^४ ।

३५^५ ३५^६ ३५^७ ।

३५^८ ३५^९ ३५^{१०} ३५ ।

३५^{११} ३५^{१२} ३५^{१३} ३५^{१४} ॥

अयं^१ च^२ किल^४ पूर्वेषाम्^३ अस्माकं^५ निश्चयः^६ * स्थिरः^७ ।

* इति^८ दाय्याद^९ भूतेन^{१०} न^{१२} शोच्यो^{११} ऽस्मि पथा^{१३} व्रजन्^{१४} ॥

20

३५^१ ३५^२ ३५^३ ।

३५^४ ३५^५ ३५^६ ।

३५^७ ३५^८ ३५^९ ।

३५^{१०} ३५^{११} ३५^{१२} ३५^{१३} ३५ ॥

भवन्ति^५ ह्यर्थ^३ दाय्यादाः^४ पुरुषस्य^१ विपर्यये^२ ।

पृथिव्यां^६ धर्म^७ दाय्यादा^८ दुर्लभास्^{१०} तु^९ न^{१२} सन्ति^{१३} वा^{११} ॥

21

३५^१ ३५^२ ३५^३ ३५^४ ।

३५^५ ३५^६ ३५^७ ।

क्षीमा⁸ गुरां मार्यावरं गुरां च¹⁰ ।

कस्य¹¹ दुःखेन¹² कां यीक¹³ क्व ॥

यद्¹ अपि² स्यादसमये⁴ यातो⁶ वनम्⁵ असौ³ इति⁷ ।
अकारालो¹² नास्ति¹³ धर्मस्य¹¹ जीविते⁸ वञ्चले⁹ सति¹⁰ ॥

22

देः श्रुते¹ न भ्रूते² श्रुते³ वदता⁴ ।

दमा⁵ वसता⁶ उषा⁷ दसा⁸ दे⁹ ।

दके¹⁰ दमा¹¹ किं मार्यावरं¹² ।

मास्यं¹³ किं क्षीमा¹⁴ उर¹⁵ ॥

तस्माद्¹ अद्य² एव³ मे⁴ श्रेयस्⁵ चेतव्यम्⁶ इति⁷ निश्चयः⁸ ।
जीविते¹³ को¹⁵ हि विश्रम्भो¹⁴ मृत्यौ¹⁰ प्रत्यर्थिनि¹¹ स्थिते¹² ॥

9 सः.

23

के¹ श्रुते² दे³ ।

सा⁴ वदता⁵ कु⁶ ।

दके⁷ वदता⁸ किं⁹ दे¹⁰ ।

दे¹¹ श्रुते¹² वदता¹³ ॥

26

त्रैव¹ सिद्धं² त्रयोदश³ वै ।

मात्रेण⁴ त्व⁵ श्रेय⁶ रक्ष⁷ ।

तुर्वेद⁸ अत्र⁹ मात्रेण¹⁰ वल्लि¹¹ ।

वदन्¹² शोभ¹³ रक्ष¹⁴ अत्र¹⁵ ॥

अनेन⁷ तत्र² भावेन³ बान्धव⁴ आयास⁵ दायिना⁶ ।

भर्तः¹ * सीदति¹⁵ मे¹² चित्त¹³ नदी⁸ पङ्क⁹ इव¹¹ द्विपः¹⁰ ॥

14 इदम्.

27

सिद्धं¹ त्रयोदश² रक्ष³ ।

तुर्वेद⁴ अत्र⁵ अत्र⁶ श्रेय⁷ ।

तुर्वेद⁸ अत्र⁹ अत्र¹⁰ श्रेय¹¹ ।

वदन्¹² अत्र¹³ अत्र¹⁴ रक्ष¹⁵ ॥

कस्य⁴ न⁷ उत्पादयेद्⁶ वाष्पं⁵ निश्चयस्² ते¹ ऽयमीदृशः³ ।

अयो⁸ मये⁹ ऽपि¹¹ हृदये¹⁰ * किं¹⁵ पुनः स्नेह¹² विक्रवे¹³ ॥

14 कथय. 15 किम्. 16 प्रयोजनम्.

28

मात्रेण¹ त्व² श्रेय³ ।

तुर्वेद⁴ अत्र⁵ अत्र⁶ ।

गु·नदि·⁷ सु·गु·⁸ क्व·व·⁹ उक्¹⁰ ।
 नगद·सुव·¹¹ क्मस·गु·¹² स·¹³ गद·क्¹⁴ ॥

विमान¹शयन²अहं³ हि सौकुमार्यम्⁴ इदं⁵ क⁶ च ।
 खर⁹दर्भ⁷अङ्कुर⁸वती¹⁰ तपो¹¹वन¹²मही¹³ क¹⁴ व ॥

29

त्रिंशु·गु·¹ नवद·व·² श्लेस·क्मस·³ गद·⁴ ।
 न्⁵ गद·⁶ नदग·मीस·⁷ लदस·व·⁸ नदि⁹ ।
 सगोक्·वो¹⁰ न्¹¹ किं· सुवस·गुस·¹² किं ।
 क्म·यीस·¹³ त्रिंशु·वुवउग·व·¹⁴ नद¹⁵ ॥

श्रुत्वा³ तु⁴ व्यवसायं² ते¹ यद्⁶ अश्वो⁵ ज्यं⁹ मया⁷ हृतः ।
 बलात्कारेण¹² तन्¹¹ नाथ¹⁰ * दैवेन¹³ * एव¹⁵ अस्मि कारितः¹⁴ ॥

30

त्रिंशु·गु·¹ क्म·नक्² निस·व·³ नदि⁴ ।
 नद·⁵ नद·⁶ निस·क्⁷ गद·मी·सुि⁸ ।
 किं·नद·येक्⁹ न्¹⁰ सगोक्मस·नदुदि·¹⁰ न्¹¹ ।
 शेर·सुदि¹² गवि·यी·¹³ सुदक्·गक्म¹⁴ ॥

कथं⁸ ह्यात्म⁵वशो⁶ जानन्⁷ व्यवसायम्² इमं⁴ तव¹ ।
उपानयेयं⁹ तुरगं¹⁰ * शोकं¹⁴ कपिल¹²वस्तुनः¹³ ॥

³ निश्चितम्. 11 अश्वम्.

31

अनं॑प॒पो॑ अ॒सः¹ न॒सः² क॒सः³ प॒कि॑क⁴ ।
सु॒प॒पो⁵ व॒ठे॑व॒षः⁶ प॒पु॒षः॑व॒षः⁷ न॒रः⁸ ।
शु॒षः॑पो⁹ सु॒प॒पो¹⁰ न॒रः॑व॒षः¹¹ कि॑ ।
सु॒प॒पो¹² क॒सः¹³ न॒रः¹⁴ कि॑ न॒सः¹⁵ सः¹⁶ अ॒सः¹⁷ ॥

तन्¹⁴ न¹⁶ अर्हसि^{15,17} महा¹²बाहो¹³ विहातुं¹¹ पुत्र⁹लालसं¹⁰ ।
स्निग्धं⁶ वृद्धं⁷ च⁸ राजानं⁵ सद्गुणधर्मम्³ इव⁴ नास्तिकः¹ ॥

32

न॒सः॑प॒दि¹ सु॒प॒पो² सु॒प॒पो³ व॒ठे॑व॒षः⁴ प॒कि॑क⁵ ।
अ॒न॒प॒पो⁶ व॒ठे॑व॒षः⁷ प॒पु॒षः॑ अ॒सः॑ सु॒प॒पो⁸ कि॑ ।
स॒न॒क॒सः⁹ प॒पु॒षः॑प॒दि¹⁰ सः¹¹ न॒रः¹² न॒रः¹³ ।
सु॒प॒पो¹⁴ व॒ठे॑व॒षः¹⁵ न॒सः¹⁶ सः¹⁷ अ॒सः¹⁸ ॥

सं⁶*वर्धनं⁷परि⁸श्रान्तां⁹ द्वितीयां¹⁰ तां¹² च¹³ मातरं¹¹ ।
* देव¹⁴ न¹⁷ अर्हसि^{16,18} विस्मर्तुं¹⁵ कृतं³घ्न⁴ इव⁵ सत्¹क्रियां² ॥

33

བ་ཞིང་གིས་¹ རྟེན་ དཔལ་² རྩོམ་³ བཞིན་⁴ །
 སྐྱུ་ལོ་⁶ རྩིས་པ་⁵ ཡོན་ཏན་རྣམ་⁷ །
 རིགས་⁸ བཅུན་⁹ བདག་པོའི་¹⁰ བརྟལ་ལྷུགས་མ་¹¹ །
 ལྷ་མོ་¹² འདོར་བར་¹³ འེས་¹⁴ མ་¹⁵ ཡིན་¹⁴ ॥

རལ་⁵ ཕྱུ་རྩ་⁶ གུལ་བུ་⁷ རུ་ལ་⁸ སྐྱུ་ལོ་⁹ རུ་ལ་¹⁰ རྩོམ་¹¹ །
 རིགས་¹² འེས་¹⁴ ར་¹⁵ ལུ་¹³ ལྷོ་བ་¹ རྩོམ་³ ར་⁴ རྩོམ་² ॥

34

བསྐྱུགས་འེས་¹ སྐྱུ་ལོ་² བསྐྱུགས་པ་འེན་³ །
 ལྷོ་བ་བསྐྱུགས་⁴ ལོ་ས་⁵ རྟེན་ འེན་པའི་⁶ མཚོ་བ་⁷ །
 བཞིན་པ་རྣམ་པས་⁸ བསྐྱུགས་⁹ མཚོ་བ་¹⁰ བཞིན་¹¹ །
 རྩིས་པ་¹² འདོར་བར་¹³ འེས་¹⁴ མ་¹⁵ ཡིན་¹⁶ ॥

ཕྱུ་རྩ་² ར་མཚོ་བ་³ སྐྱུ་ལོ་¹ ར་མཚོ་བ་⁴ ར་མཚོ་བ་⁵ ར་མཚོ་བ་⁶ ར་མཚོ་བ་⁷ །
 རལ་ལྷོ་བ་¹² འེས་¹⁴ ར་¹⁵ ལུ་¹⁶ ལུ་¹³ ལུ་⁸ ར་མཚོ་བ་¹¹ ར་མཚོ་བ་¹⁰ ར་མཚོ་བ་⁹ ॥

35

རི་ལྷོ་¹ ར་མཚོ་བ་² ར་མཚོ་བ་³ ར་མཚོ་བ་⁴ ར་མཚོ་བ་⁵ །
 ར་མཚོ་བ་⁵ ར་མཚོ་བ་⁶ ར་མཚོ་བ་⁷ ར་མཚོ་བ་⁸ ར་མཚོ་བ་⁹ །

བདག་གི་¹⁰ འགྲོས་ནི་¹¹ ཁྱོད་¹² ཞབས་ན་¹³ །

ཁྱེད་བདག་¹⁴ བདག་¹⁵ འདོད་¹⁶ འཇམ་¹⁷ མ་¹⁸ ཡིན་¹⁹ །

अथ¹ बन्धु² च³ राज्यं⁴ च³ त्यक्तुम्^{5,7} एव⁶ कृता⁹ मतिः⁸ ।

मां¹⁵ न¹⁸ अर्हसि^{17,19} विभो¹⁴ त्यक्तुं¹⁶ त्वत्¹² पादौ¹³ हि गतिर्¹¹ मम¹⁰ ॥

36

རྒྱུ་ལྷོ་ལུ་¹ རི་ བཞེས་² བཟང་³ བཞན་⁴ །

ཁྱོད་ནི་⁵ དགོན་པར་⁶ དོད་ནས་⁷ ལུ་⁸ །

མེ་ཡིས་⁹ མོག་པའི་¹⁰ སེམས་ཀྱིས་¹¹ རི་ །

གྲོང་དུ་¹² འགྲོ་བར་¹³ ལུས་པ་¹⁴ མེད་¹⁵ །

न¹⁵ अस्मि यातुं¹³ पुरं¹² शक्तो¹⁴ दह्यमानेन¹⁰ चेतसा¹¹ ।

त्वाम्⁵ अरण्ये⁶ परित्यज्य⁷ सु³ मित्रं² इव⁴ राघवं¹ ॥

8 A particle used after s,

9 अग्निना.

37

ཁྱོད་¹ འདོད་² གྲོང་དུ་³ འགྲོ་བ་ན་⁴ །

རྒྱལ་པོས་⁵ བདག་ལ་⁶ ཅི་ཞིག་⁷ གསུང་⁸ །

ཁྱོད་ཀྱི་⁹ བཅུན་མེད་འི་ འཁོར་དུ་¹⁰ འཇམ་¹¹ །

འཇམ་པ་¹² མགོང་ནས་¹³ ཅི་ཞིག་¹⁴ ལྷོ་¹⁵ །

किं⁷ हि वक्ष्यति⁸ राजा⁵ मां⁶ त्वद्¹ * ऋते² नगरं³ * गतं⁴ ।
वक्ष्यामि¹⁵ उचित¹² दर्शित्वात्¹³ किं¹⁴ तव⁹ अन्तःपुराणि¹⁰ वा¹¹ ॥

38

यान्¹ यान्² यैव³ यैव⁴ यान्⁵ ।
यैव⁶ यैव⁷ यान्⁸ ।
यैव⁹ यैव¹⁰ यैव¹¹ ।
यैव¹² यैव¹³ यैव¹⁴ यैव¹⁵ ॥

यद्¹ अपि² आत्थ⁷ अपि⁴ नैर्गुण्यं³ * वाच्यं⁶ नरपती⁵ इति ।
किं¹⁴ तद्¹³ वक्ष्यामि¹⁵ अभूतं¹² ते¹¹ निर्दोषस्य⁸ मुनेर्⁹ इव¹⁰ ॥

39

यैव¹ यैव² यैव³ ।
यैव⁴ यैव⁵ यैव⁶ ।
यैव⁷ यैव⁸ यैव⁹ ।
यैव¹⁰ यैव¹¹ यैव¹² ॥

हृदयेन² सलज्जेन¹ जिह्वया³ * सज्जमानया⁴ ।
अहं⁵ यदि⁶ अपि⁷ वा ब्रूयां⁸ कस्¹² तच्⁹ छद्वातुम्¹⁰ अर्हति ॥¹¹

40

गन॑र्जिमा॑^१ क्लृ॑व॒यि^२ क्व॑व॒र^३ ।
 क्लृ॑व॒^४ न॒न॑व॒र॒^५ न॒क्कि॑व॒व॒^६ न॒स॑^७ ।
 छि॑रे॒गुि॑^८ क्लृ॑व॒ये॒स॑^९ न॑स॒^{१०} क्लृ॑व॒^{११} क्वि॑ ।
 क्लृ॑व॒^{१३} न॒न॑व॒र॒^{१४} न॒क्कि॑व॒व॒^{१५} न॒स॑^{१६} ॥

यो^१ हि चन्द्रमसस्^२ तैश्चण्यं^३ कथयेच्^४ छद्^५दधीत^६ वा^७ ।
 स^{११} दोषांस्^{१२} तव^८ दोष^९क्लृ^{१०} कथयेच्^{१३} छद्^{१४}दधीत^{१५} वा^{१६} ॥

41

न॒मा॑नु॒^१ क्लृ॑व॒सु॒व॒क्के॒व॒र॑स॒^२ न॒न॑ ।
 न॒मा॑व॒र॒^३ क्लृ॑व॒क्के॒^४ये॒स॑व॒यि॑^५ ।
 व॒क्के॒व॒^६क्लृ॑व॒व॒^७ क्लृ॑व॒^८ क्वि॑व॒^९ न॑ ।
 क्लृ॑व॒ये॒सा॑^{१०} व॒न॑मा॒य॒^{११} व॒गा॒न॒^{१२} क्वि॑व॒^{१३} क्वि॑व॒^{१४} ॥

सानुक्रोशस्य^२ सततं^१ नित्यं^३ करुण^४वेदिनः^५ ।
 क्लिग्ध^६त्यागो^७ न^९ सद्दृशो^८ निवर्तस्व^{१०} प्रसीद^{१२,१३} मे^{११} ॥

42

न॑^१ क्लृ॑व॒^२ क्लृ॑व॒^३ क्वि॑व॒^४ क्वि॑व॒^५ क्वि॑व॒^६ क्वि॑व॒^७ ।
 न॑^४ क्लृ॑व॒^५ क्वि॑व॒^६ क्वि॑व॒^७ क्वि॑व॒^८ क्वि॑व॒^९ क्वि॑व॒^{१०} क्वि॑व॒^{११} ।

स्वजनं⁴ * यदि¹ अपि² स्नेहान्³ न⁸ त्यजेयं⁹ मुमुक्षया ।
 मृत्युर्¹⁰ अन्योन्यम्¹¹ अवशान्¹² अस्मान्¹³ संत्याजयिष्यति¹⁴ ॥
 6 अहम्. 7 स्वयं.

45

श्रेयः¹ च² क्व³ मे⁴ री⁵ श्रुत्वा⁶ वृत्तान्⁷ श्रुत्वा⁸ ।
 अत्र⁹ च¹⁰ मत्¹¹ शी¹² क्व¹³ मत्¹⁴ वृत्तान्¹⁵ श्रे ।
 अत्र¹⁶ श्रे¹⁷ मत्¹⁸ च¹⁹ अ²⁰ री²¹ ।
 मत्²² श्रु²³ मत्²⁴ शी²⁵ री²⁶ श्रु²⁷ श्रे²⁸ ॥

महत्या² तृष्णाया¹ दुःखैर्³ गर्मेण⁴ अरिम⁶ यया⁵ धृतः⁷ ।
 तस्या¹¹ निष्फल⁸ यत्नायाः⁹ क¹³ अहं¹² मातुः¹⁰ क¹⁶ सा¹⁵ मम¹⁴ ॥
 17 भवति and भवामि.

46

श्रे¹ च² क्व³ मे⁴ री⁵ श्रुत्वा⁶ वृत्तान्⁷ श्रुत्वा⁸ ।
 अत्र⁹ च¹⁰ मत्¹¹ शी¹² क्व¹³ मत्¹⁴ वृत्तान्¹⁵ श्रे ।
 अत्र¹⁶ श्रे¹⁷ मत्¹⁸ च¹⁹ अ²⁰ री²¹ ।
 मत्²² श्रु²³ मत्²⁴ शी²⁵ री²⁶ श्रु²⁷ श्रे²⁸ ॥

वास⁴ वृक्षे⁵ सम्⁶ आगम्य⁷ विगच्छन्ति⁸ यथा¹ अण्ड² जाः³ ।
 नियतं¹² विप्रयोग¹³ अन्तस्¹⁴ तथा⁹ भूत¹⁰ समागमः¹¹ ॥
 15 भवति.

47

རྩི་ལྟར་¹ རྩིན་ལྷན་སྐྱོན་² འདུས་ལྷན་³ རྩི།
 ལྟར་⁴ ཡང་⁵ ལྷན་པར་⁶ འབྱེད་པ་འོ་⁷ །
 དེ་ལྟར་⁸ འདུ་⁹ དང་¹⁰ འབྲལ་པ་¹¹ རྩི།
 བདག་¹² དང་¹³ རྩོལ་ཆགས་ལྷན་སྐྱོན་ ཀྱི་¹⁴ ལྷགས་¹⁵ ॥

समेत्य³ च यथा¹ भूयो⁴ वि⁶ अपयान्ति⁷ वलाहकाः² ।
 संयोगो⁹ विप्रयोगश्च¹¹ च¹⁰ तथा⁸ मे¹² प्राणिनां¹⁴ मतः¹⁵ ॥

5, 13 च.

48

བཤང་སྤྱིར་¹ སྤྱིར་ན་² འཇིག་རྟེན་³ འདི⁴ །
 བསྐྱུས་ལྷན་⁵ ལྷན་པར་ འབྲལ་པ་⁶ ལྷེ།
 དེ་སྤྱིར་⁷ རྩི་ལྷན་⁸ འདུས་གྱུར་ལ་⁹ །
 བདག་གི་བ་ཉིད་¹⁰ བཟོད་¹¹ མ་ ཡིན་¹² ॥

यस्माद्¹ याति⁶ च लोको³ ऽयं⁴ विप्रलभ्य⁵ * परस्परं² ।
 ममत्वं¹⁰ न¹² क्षमं¹¹ तस्मात्⁷ स्वप्नभूते⁸ समागमे⁹ ॥

49

ཤིང་ལྷན་སྐྱོན་¹ འདབ་སྐྱོན་² ལྷན་པར་³ དང་།
 ལྷན་པར་སྐྱོན་⁴ དེ་ ལྷན་པར་འབྲལ་⁵ །

म॒ञ्ज॑न्⁶ न॒न्⁷ म॒ञ्ज॑न्⁸ अ॒न्व॑त्⁹ व॒न्¹⁰ क॑ ।

अ॒न्व॑त्¹⁰ व॒न्¹¹ अ॒न्व॑त्¹² अ॒न्व॑त्¹³ ॥

सहजेन⁴ वियुज्यन्ते⁵ पर्ण² रागेण³ पादपाः¹ ।

अन्येन⁶ अन्यस्य⁸ विश्लेषः⁹ किं पुनर्^{12,13} न¹¹ भविष्यति¹⁰ ॥

50

ने॒त्रे॑न्¹ ने॒त्रे॑न्² ने॒त्रे॑न्³ क॑ ।

ने॒त्रे॑न्⁴ ने॒त्रे॑न्⁵ ने॒त्रे॑न्⁶ ने॒त्रे॑न्⁷ ने॒त्रे॑न्⁸ ।

ने॒त्रे॑न्⁹ ने॒त्रे॑न्¹⁰ ने॒त्रे॑न्¹¹ ने॒त्रे॑न्¹² ।

ने॒त्रे॑न्¹³ ने॒त्रे॑न्¹⁴ ने॒त्रे॑न्¹⁵ ने॒त्रे॑न्¹⁶ ने॒त्रे॑न्¹⁷ ॥

तद्¹ एवं² सति³ सन्तापं⁵ मा⁶ कार्षीः⁷ सौम्य⁴ गम्यतां⁸ ।

लम्बते¹² यदि⁹ तु¹⁰ लोहो¹¹ गत्वा¹³ अपि¹⁴ पुनर्¹⁵ आव्रज¹⁷ ॥

¹⁶ अपि.

51

सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्² सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्³ ।

सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्⁴ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्⁵ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्⁶ ।

सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्⁷ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्⁸ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्⁹ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹⁰ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹¹ ।

सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹² सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹³ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹⁴ सि॒न्ध॑वो॒त्त॑म॒न्¹⁵ ॥

ब्रूयात्¹⁵ च अस्मत्¹कृत³अपेक्षं² जनं⁶ कपिलं⁴वस्तुनि⁵ ।
त्यज्यतां¹⁰ तद्⁷गतः⁸ लोहः⁹ श्रूयतां¹⁴ च¹¹ अस्य¹² निश्चयः¹³ ॥

52

वा¹ नृ² अकिं³ व³ च⁴ गुण⁵ व⁵ ।
अन⁶ व⁶ श्रु⁷ नृ⁷ अं⁸ व⁸ व⁹ ।
अं¹⁰ व¹⁰ अं¹¹ व¹¹ व¹² व¹³ व¹⁴ ।
अन¹⁵ व¹⁵ अं¹⁶ व¹⁶ अं¹⁷ व¹⁷ व¹⁸ ॥

क्षिप्रम्⁷ एष्यति⁸ वा⁶ कृत्वा⁵ जरा¹मृत्यु³क्षयं⁴ किल⁹ ।
अकृत¹⁴अर्थो¹³ निर¹¹ आरम्भो^{10,12} निधनं¹⁶ * यास्यति¹⁷ इति वा¹⁵ ॥

2 च. 18 ब्रूहि or ब्रूयाः.

53

ने¹ नृ¹ अं² व² अं³ व³ व⁴ ।
अं⁵ व⁵ अं⁶ व⁶ अं⁷ व⁷ व⁸ ।
अं⁹ व⁹ अं¹⁰ व¹⁰ अं¹¹ व¹¹ व¹² ।
अं¹³ व¹³ अं¹⁴ व¹⁴ अं¹⁵ व¹⁵ ॥

इति¹ तस्य² वचः³ श्रुत्वा⁴ कन्थकस्⁵ तुर⁶ग⁷उत्तमः⁸ ।

जिह्वया⁹ लिलिहे¹¹ पादौ¹⁰ बाष्पम्¹² उष्णं¹³ मुमोच¹⁴ च ॥

54

१. व. १ २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥

जालिना^१ स्वस्तिक^३ अङ्केन^४ चक्र^५ मध्येन^६ पाणिना^७ ।
 आममर्श^{१०} कुमारस्^८ तं^९ बभाषे^{१३} च वयस्य^{११} वत्^{१२} ॥
 २ च.

55

१. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥

मुञ्च^४ कन्थक^१ मा^३ वाष्पं^२ दर्शिता^८ इयं^७ सद्^५ अश्वता^६ ।
 मृष्यतां^९ स^{१५} फलः^{१४} शीघ्र^{१३} भ्रमस्^{११} ते^{१०} ऽयं^{१२} भविष्यति^{१६} ॥

56

१. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥
 १. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. ॥

लमन्त्र¹⁰ अन्तर्मा¹¹मन्त्रस्य¹² मन्त्र¹³ देस¹⁴ मन्त्रस्य¹⁵ ।
 मन्त्र¹⁶ मन्त्र¹⁷ मन्त्र¹⁸ मन्त्र¹⁹ मन्त्र²⁰ मन्त्र²¹ ॥

मणि⁴त्सर⁵ छन्द⁹हस्त¹⁰सं¹¹स्थं¹²
 ततः¹ स¹⁴ धीरो¹³ निशितं³ गृहीत्वा ।¹⁵
 कोषाद्¹⁹असिं² काञ्चन⁶भक्ति⁷चित्रं⁸
 बिलाद्¹⁶ इव¹⁸ आशीविषम्¹⁷ उद्²⁰बबर्ह²¹ ॥

57

मन्त्र¹ मन्त्र² मन्त्र³ दे⁴ मन्त्र⁵ ।
 मन्त्र⁶ मन्त्र⁷ मन्त्र⁸ मन्त्र⁹ मन्त्र¹⁰ मन्त्र¹¹ ।
 मन्त्र¹² मन्त्र¹³ मन्त्र¹⁴ ।
 मन्त्र¹⁵ मन्त्र¹⁶ दे¹⁷ मन्त्र¹⁸ ॥

निष्कास्य⁵ तं⁴ च उत्पल¹पत्र²नीलं³
 विच्छेद्¹⁰ चित्रं⁶ मुकुटं⁷ स⁹केशं⁸ ।
 विकीर्यमाण¹⁴अंशुकम्¹⁵ अन्तरीक्षे¹⁶
 विक्षेप¹⁸ च एनं¹⁷ सरसि¹¹ इव¹³ हंसं¹² ॥

58

मन्त्र¹ मन्त्र² मन्त्र³ मन्त्र⁴ ।
 मन्त्र⁵ मन्त्र⁶ दे⁷ मन्त्र⁸ मन्त्र⁹ ।

རྩི་ལྷ་པ་བཞིན་⁹ རྟེ་¹⁰ རྟེ་ ལྷ་ན་¹¹ ལྷ་ཚོགས་¹² ལྷ་ས་¹³ །

ལྷ་ཡི་¹⁴ ལྱུང་པར་¹⁵ འཕགས་པ་ལྷ་ས་ཀྱིས་¹⁶ མཚོན་པར་བྱས་¹⁷ །

पूजा¹भिलाषेण² च बाहु³मान्याद्⁴

दिवौकसस्⁵ तं⁷ जगृहुः⁸ प्रविद्ध⁶ ।

यथावद्⁹ एनं¹⁰ दिवि¹¹ देवसङ्घा^{12,13}

दिव्यैर्¹⁴ विशिषैर्¹⁵ महयां च चक्रुः¹⁷ ॥

¹⁶ आयैः

59

ལྱུན་གྱི་¹ ལྷ་སྐྱོད་² ལྷ་ན་པ་³ ལྷ་ས་པར་སྐྱེངས་ལྷ་ས་³ ཀྱང་⁴ །

དབུ་ལས་⁵ དཔལ་ནི་⁶ ལྷ་ས་པར་ལྱུང་རྒྱུ་⁷ ལྷ་ས་ལྷ་ས་⁸ རྟེ་ །

ལྷ་གས་སྐྱོ་⁹ ལྷ་སྐྱོད་གྱི་¹⁰ ངང་པའི་¹¹ མཚོན་པ་¹² ལྷ་ས་¹³ ལྷ་གྱི་ལྷ་ས་ལྷ་ས་¹⁴ །

བདན་པ་¹⁵ རྟེ་ས་ནི་¹⁶ ལྷ་ས་དག་¹⁷ མཚོན་པར་¹⁸ འདོད་པར་བྱུང་¹⁹ །

मुक्ता³ तु⁴ अलङ्कार¹कलत्र²वत्तां³

श्री⁶विप्रवासं⁷ शिरसस्⁵ च कृत्वा⁸ ।

दृष्ट्वा¹⁴ अंशुकं¹³ काञ्चन¹⁰ हंस¹¹ चिह्न¹²

* वन्य⁹ स¹⁶ धीरो¹⁵ ऽभि¹⁸ चकाङ्क्ष¹⁹ वासः¹⁷ ॥

60

རྟེ་ལྷ་ས་¹ ལྷ་ན་ལྷ་གས་པས་² རྒྱུ་ལྷ་གས་³ རྟེ་ལྷ་ས་⁴ ལྷ་ས་⁵ །

དལོངས་པ་ལྷ་ས་དག་⁶ འདི་ཡི་⁷ དལོངས་པ་⁸ ལྷ་ས་རྒྱུ་ལྷ་གས་⁹ །

संयुक्तं ह्यसंश्लेषं च¹⁰ श्रेयसंश्लेषं¹¹ सर्वज्ञं च¹² सर्वज्ञं¹³ ।

देव¹⁴ पूज्यं¹⁵ सुखं च¹⁶ सुखं च¹⁷ सर्वज्ञं च¹⁸ सुखं¹⁹ ॥

ततो¹ मृग³ व्याध⁴ चपुर्⁵ दिवौका²

भावं⁸ विदित्वा⁹ अस्य⁷ विशुद्धभावः⁶

काषायवत्सो¹⁰ ऽभि¹² ययौ¹³ समीपं¹¹

तं⁴ शाक्य⁵ राज¹⁶ प्रभवो¹⁷ ऽभि¹⁸ उवाच¹⁹ ॥

61

सुखं च¹ सुखं च² सुखं च³ सुखं च⁴ सुखं च⁵ सुखं च⁶ ।

सर्वज्ञं च⁷ सुखं च⁸ सुखं च⁹ सुखं च¹⁰ सुखं च¹¹ सुखं च¹² ।

सुखं च¹³ सुखं च¹⁴ सुखं च¹⁵ सुखं च¹⁶ सुखं च¹⁷ सुखं च¹⁸ ।

सुखं च¹⁹ सुखं च²⁰ सुखं च²¹ सुखं च²² सुखं च²³ सुखं च²⁴ ॥

शिवं² च⁶ काषायम्³ ऋषि⁴ ध्वजसू⁵ ते¹

न¹¹ युज्यते¹⁰ हिंस्रम्⁷ इदं⁹ धनुश⁸ च ।

तत्¹² सौम्य¹³ यदि¹⁴ अस्ति न¹⁷ सक्ति¹⁶ अत्र¹⁵

मह्य¹⁸ प्रयच्छ¹⁹ इदम्²⁰ इदं²² गृहाण²³ ॥

21 च.

62

सुखं च¹ सुखं च² सुखं च³ सुखं च⁴ सुखं च⁵ सुखं च⁶ ।

सुखं च⁷ सुखं च⁸ सुखं च⁹ सुखं च¹⁰ सुखं च¹¹ सुखं च¹² ।

सक्रुं प्रीतं¹⁰ सक्तं सव¹¹ मायं¹² अदिस¹³ किं रीतं¹⁴ अग्रा¹⁵ ।
 अये¹⁶ सव¹⁷ वृत्तिसा¹⁷ रगर¹⁸ री¹⁹ मासा²⁰ अरि²⁰ ॥

व्याघ्रो¹ ऽग्रवीत्² कामद³ * कामसाराद्⁵
 अनेन⁶ विश्वास्य⁷ मृगान्⁸ निहन्मि⁹ ।
 अर्थस्¹⁴ तु शक्र¹⁰ उपम¹¹ यदि¹² अनेन¹³
 हन्त¹⁶ प्रतीच्छ¹⁷ आनय²⁰ शुक्लम्¹⁸ एतन्¹⁹ ॥

15 अस्ति.

63

दे¹ वस¹ दे² किं अरि³ सव⁴ रगर⁵ ।
 वस⁶ अरि⁶ वस⁷ अरि⁸ अरि⁹ अरि¹⁰ ।
 अरि¹¹ अरि¹² अरि¹³ अरि¹⁴ अरि¹⁵ अरि¹⁶ अरि¹⁷ अरि¹⁸ ।
 रगर¹⁸ री¹⁹ अरि²⁰ अरि²¹ अरि²² अरि²³ ॥

परिण^{3,4} हर्षेण⁵ ततः¹ स² वन्यं⁶
 जग्राह⁸ वासो⁷ ऽशुकम्⁹ उत्ससर्ज¹⁰ ।
 व्याधस्¹¹ तु¹³ दिव्यं¹⁴ वपुर्¹⁵ एव¹⁶ विभ्रत्¹⁷
 तत्¹⁹ लुक्कम्¹⁸ आदाय²¹ दिवं²² जगाम²³ ॥

12,20 एव.

64

དེ་ནས་¹ ལཱོལ་ལྟུ་² དང་³ ལི་ ཏྲ་⁴མཚོལ་⁵སྐྱོང་བ་⁶ དེས་⁷ །
 དེ་རྗེས་⁸ ལཱོལ་སྐྱོང་བ་⁹ དེ་ལ་¹⁰ ཡ་མཚོན་ སྐྱེས་ ལྷུང་¹¹ ཏེ །
 ལཱོལ་སྐྱོང་བའི་¹² ལ་བཟའ་¹³ ཉིད་¹⁴ དང་¹⁵ དེ་ལ་¹⁶ ལི །
 སྐྱར་¹⁷ ཡང་¹⁸ རི་མོར་བྱ་བ་¹⁹ མང་པོ་²⁰ སྐྱེན་བར་²¹ མཚན་²² །།

ततः¹ कुमारशू² च³ स⁷ च अश्व⁴गोपस्-⁶

तस्मिन्¹⁰ तथा⁸ याति⁹ विसिस्मियाते¹¹ ।

आरण्यके¹² वाससि¹³ च¹⁵ एव¹⁴ भूयस्-¹⁷

तस्मिन्¹⁶ अकार्षी²² बहू²⁰मानम्¹⁹ आशु²¹ ॥

⁵ वर. ¹⁸ अपि.

65

དེ་ནས་¹ ལཱོལ་² ལི་ མཚོ་མ་³དང་བཅས་⁴ འདུན་བ་⁵ ལྷས་⁶བསྐྱོལ་སྐྱོང་⁷ །
 ལཱོལ་ཉིད་⁷ ཚེན་པོ་⁸ ལཱོལ་⁹ དང་¹⁰ ལྷུང་སྐྱོང་¹¹བ་ འཚང་བ་¹² ཏེ །
 མཚོལ་སྐྱོང་¹³ སྐྱེན་སྐྱོང་¹⁴ ལཱོལ་སྐྱོང་བའི་¹⁵ སྐྱར་མའི་¹⁶
 ལྷུང་པོ་¹⁷ ལཱོལ་¹⁸ །
 ལྷུང་སྐྱོང་¹⁹ སྐྱོང་²⁰ ལཱོལ་ ལཱོལ་སྐྱོང་²¹ ལཱོལ་²²
 ཡིན་²³ དེ་ན་²⁴ ལཱོལ་སྐྱོང་²⁵ །།

छन्द⁵ ततः¹ स⁴ * अश्रु⁵मुखं² वि⁶सृज्य⁷
 काषाय¹⁹संविद्²⁰ धृत⁹कीर्ति¹¹भृत्¹² सः²⁴ ।
 येन²² आश्रमस्²¹ तेन²⁴ ययौ²⁵ महा⁸आत्मा⁷
 सन्ध्या¹³अन्न¹⁴संवीत¹⁵ इव¹⁸ *अद्रि¹⁶राजः¹⁷ ॥

66

देवस्य¹ देहस्य² ह्येषो³ सुखस्यैव⁴ शी⁵वलेन⁶ च ।
 दण्डस्य⁷ कर्मस्य⁸ मन्त्रस्य⁹ मन्त्रस्य¹⁰ शून्यं¹¹ च ।
 मन्त्रस्य¹² मन्त्रो¹³ मन्त्रो¹⁴ मन्त्रो¹⁵ मन्त्रो¹⁶ मन्त्रो¹⁷ च ।
 मन्त्रो¹⁸ मन्त्रो¹⁹ मन्त्रो²⁰ मन्त्रो²¹ मन्त्रो²² च ॥

ततस्¹ तथा² भर्तारि³ राज्य⁴निः⁵स्पृहे⁶
 तपो⁷वनं⁸ याति⁹ विवर्णं¹⁰ * वाससि¹¹ ।
 भुजौ¹⁵ समुत्क्षिप्य¹⁶ ततः स¹⁴ वाजि¹²भृद्¹³
 भृशं¹⁷ वि¹⁸चक्रोश¹⁹ पपात²¹ च क्षितौ²⁰ ॥

67

कर्मस्य¹ कर्मस्य² कर्मस्य³ कर्मस्य⁴ कर्मस्य⁵ च ।
 कर्मस्य⁶ कर्मस्य⁷ कर्मस्य⁸ कर्मस्य⁹ कर्मस्य¹⁰ च ।
 कर्मस्य¹¹ कर्मस्य¹² कर्मस्य¹³ कर्मस्य¹⁴ कर्मस्य¹⁵ च ।
 कर्मस्य¹⁶ कर्मस्य¹⁷ कर्मस्य¹⁸ कर्मस्य¹⁹ कर्मस्य²⁰ च ॥

विलोक्य¹ भूयश्² च³ हरोद⁵ सस्वरं⁴
 हयं⁷ भुजाभ्याम्⁸ उप⁹गुह्य¹⁰ कन्धकं⁶ ।
 ततो¹¹ निराशो¹² विलपन्¹⁴ मुहुर्मुहुर्¹³
 ययौ¹⁶ शरीरेण¹⁵ पुरं न¹⁹ चेतसा¹⁸ ॥

68

लालर¹ रघु²सोसस³लेर³ लालर⁴ कस⁵पर⁶ ।
 लालर⁷ स⁸ल⁸ रघु⁹लसुन⁹तेर⁹ लालर¹⁰ लसुप¹¹ ॥
 दे¹²कस¹² लसु¹³वलेक¹³ मास¹⁴पदे¹⁴ रघर¹⁵मीस¹⁵ सुमा¹⁶वसु¹⁶ल¹⁶लेर¹⁶ ।
 रघर¹⁷लेर¹⁷ लस¹⁸क¹⁸ सु¹⁹प¹⁹ सर²⁰पे²⁰ सुस²¹पदे²¹ ॥

कचित्¹ प्र²दध्यौ³ वि⁵ललाप⁶ च कचित्⁴
 कचित्¹⁰ प्रचस्खाल¹¹ पपात⁹ च कचित्⁷ ।
 अतो¹² व्रजन्¹³ भक्ति¹⁴वशेन¹⁵ दुःखितश्¹⁶
 चकार²¹ बह्वीर्²⁰ अवशः¹⁷ पथि¹⁸ क्रियाः¹⁹ ॥
 8 भूमौ

सरस¹सुस¹गु¹सु¹दे¹ व² लेस³सु³पदे³ सु⁴क⁴रदस⁴ क⁵क⁵पे⁵

लस⁶ वसु⁶स⁶स⁶क⁶ सु⁷र⁷ल⁷व⁷सु⁷स⁷पदे⁷

ले⁸सु⁸ सु⁹सु⁹पदे⁹ ॥

इति श्रीबुद्ध¹चरिते² महा⁵काव्ये⁴ * छन्दक⁶निवर्तनं⁷

नाम³ षष्ठः⁹ सर्गः⁸ ॥

॥ शुद्धे रवे ॥

॥ ललितविस्तरः ॥

A

॥ अद्भुतं वदन् व ॥

॥ सप्तमः परिवर्तः ॥

[93.22] देवस्य¹ इन्द्रस्य² [94.1] इन्द्रस्य³ अश्विन⁴
इन्द्रस्य⁵ अश्विन⁶ इन्द्रस्य⁷ अश्विन⁸ ॥ 1 ॥ अश्विन¹ अश्विन² अश्विन³
अश्विन⁴ अश्विन⁵ अश्विन⁶ अश्विन⁷ अश्विन⁸ अश्विन⁹
अश्विन¹⁰ अश्विन¹¹ ॥ 2 ॥ देवस्य¹ अश्विन² देवस्य³
देवस्य⁴ अश्विन⁵ अश्विन⁶ इन्द्रस्य⁷ इन्द्रस्य⁸ अश्विन⁹ अश्विन¹⁰ ।
अश्विन¹¹ अश्विन¹² अश्विन¹³ देवस्य¹⁴ अश्विन¹⁵ अश्विन¹⁶
देवस्य¹⁷ अश्विन¹⁸ अश्विन¹⁹ । अश्विन²⁰ अश्विन²¹
देवस्य²² अश्विन²³ ॥ अश्विन²⁴ अश्विन²⁵ ।
अश्विन²⁶ इन्द्रस्य²⁷ अश्विन²⁸ अश्विन²⁹ अश्विन³⁰ ।

सक्रीरु³¹ । ररु³² वरु³³ री³⁴ वरु³⁵
वरु³⁶ ररु³⁷ वरु³⁸ सक्रीरु³⁹ ॥ 3

[102. 7] अथ¹ खलु असितो³ * महर्षि² दौवारिकम्⁴ उप⁵संक्रम्य⁶
एवम्⁷ आह⁸ । 1 गच्छ⁴ त्वं³ भोः¹ पुरुष² राज्ञः⁵ शुद्धोदनस्य⁶ निवेदय¹¹
द्वारे⁷ ऋषि⁸ व्यवस्थित⁹ इति¹⁰ ॥ 2 दौवारिको² ऽसितस्य⁸ * महर्षेः⁷
प्रतिश्रुत्य¹⁰ येन¹³ राजा¹¹ शुद्धोदनस्¹² तेन¹⁴ * उपसंक्रामद्¹⁵ ।
उपसंक्रम्य¹⁶ च¹⁷ * कृत¹⁹अञ्जलि¹⁸पुष्टो राजानं²⁰ शुद्धोदनम्²¹ एवम्²²
आह²³ । यत् खलु देव²⁴ जानीया²⁵ । ऋषि²⁷ जीर्णो²⁹ वृद्धो²⁸
महल्लको³⁰ द्वारि²⁶ स्थितः³¹ । एवं³² च वदति³⁹ राजानम्³⁴ अहं³³ द्रष्टु³⁶
काम³⁷ इति³⁸ ॥ 3

3 1 ततः, 3 सः, 4 एवम्, 5 करोमि, 6 इति, 9 एवं, 35 lit. मुखं.

रे¹ वरु² वरु³ वरु⁴ वरु⁵
वरु⁶ ररु⁷ वरु⁸ ॥ री⁹ ररु¹⁰ ररु¹¹ ररु¹² ॥
वरु¹³ री¹⁴ वरु¹⁵ वरु¹⁶ । 4 रे¹ री² री³
वरु⁴ ररु⁵ वरु⁶ । वरु⁷ वरु⁸
ररु⁹ ररु¹⁰ री¹¹ ॥ 5

अथ¹ राजा² शुद्धोदनो³ ऽसितस्य⁶ * महर्षे⁴ आसनं⁶ * प्रज्ञाप्य^{7,8} तं¹⁰
पुरुषम्⁹ एवम्¹¹ आह¹² । प्रविशतु¹⁵ ऋषि¹³ इति ॥ 4 अथ¹ स³ पुरुषः²

राज⁴*कुलात्⁵ निष्क्रम्य⁶ असितं⁸ * महर्षिम्⁷ एवम्⁹ आह¹⁰ । प्रविश¹¹
इति ॥ 5

4 14 सः.

देवस्य¹ इन्द्रो² वसुधै³ कुम्भयो⁴ त्रिसंशतं⁵ वायव्यं⁶
देव⁷ सोमं⁸ प्रीति⁹ इन्द्र¹⁰ । अद्भुतं¹¹ अद्भुतं¹² कुम्भयो¹³
त्रिसंशतं¹⁴ अद्भुतं¹⁵ त्रिसंशतं¹⁵ ॥ कुम्भयो¹⁶
केवलो¹⁷ कुम्भयो¹⁸ । कुम्भयो¹⁹ । अद्भुतं²⁰ इन्द्र²¹
वसु²² इन्द्रो²³ । अद्भुतं²⁴ अद्भुतं²⁵ ॥ 6

अथ¹ खलु असितो³ * महर्षिम्² येन⁶ राजा⁴ शुद्धोदनस्⁵ तेन⁷ उप-
संक्रामद्⁸ । उपसंक्रम्य⁹ च¹⁰ पुरतः¹¹ स्थित्वा¹² राजानं¹³ शुद्धोदनम्¹⁴
एवम्¹⁵ आह¹⁶ । जय¹⁸ जय¹⁹ महा¹⁷राज¹⁶ । चिरम्²¹ आयुः²⁰ पालय²² ।
धर्मेण²³ * राज्यं²⁴ कारय²⁵ इति ॥ 6

देवस्य¹ कुम्भयो² त्रिसंशतं³ । इन्द्रो⁴ वसुधै⁵
वसुधै⁶ इन्द्र⁷ । गोमन्त्रं⁸ गोमन्त्रं⁹ कुम्भयो¹⁰ अद्भुतं¹¹
वसुधै¹² । अद्भुतं¹³ अद्भुतं¹⁴ अद्भुतं¹⁵ अद्भुतं¹⁶
वसुधै¹⁷ ॥ 7 दे¹ अद्भुतं² वसुधै³ अद्भुतं⁴ अद्भुतं⁵
अद्भुतं⁶ । अद्भुतं⁷ अद्भुतं⁸ अद्भुतं⁹ ।

सो⁹ । इन्द्रो¹⁰ श्रेष्ठ¹¹ श्रेष्ठो¹² श्रेष्ठो¹³ इन्द्रो¹⁴ । इन्द्रो¹⁵
 उद्यो¹⁶ श्रेष्ठो¹⁷ । उद्यो¹⁸ श्रेष्ठो¹⁹ ॥ 8

अथ¹ स राजा² शुद्धोदनो³ ऽसितस्य⁵ * महर्षे⁴ अर्घ्य⁶ पाद्यम्^{8,10} अर्चनं¹¹
 च⁷ कृत्वा¹² * साधु¹³ सुष्ठु¹⁴ च * परिगृह्य¹⁵ आसनेन¹⁶ उपनिमन्त्रयति
 स्म¹⁷ ॥ 7 सुख³ उपविष्ट⁴ च पत्नं¹ ज्ञात्वा⁵ सगौरवः⁷ सप्रतीश⁶ एवम्⁸ आह⁹ ।
 न¹³ स्मरामि¹⁴ अहं तव ऋषे¹⁰ दर्शनं¹² । तत् * केनार्थेन¹⁶ इह¹⁵ अभ्यागतो¹⁷
 ऽसि । किं¹⁸ प्रयोजनं¹⁹ ॥ 8

8 2 आसने, 11 पूर्व.

इन्द्रो¹ श्रेष्ठो² श्रेष्ठो³ श्रेष्ठो⁴ इन्द्रो⁵
 श्रेष्ठो⁶ इन्द्रो⁷ श्रेष्ठो⁸ । इन्द्रो⁹ श्रेष्ठो¹⁰
 श्रेष्ठो¹¹ श्रेष्ठो¹² श्रेष्ठो¹³ इन्द्रो¹⁴ श्रेष्ठो¹⁵
 इन्द्रो¹⁶ इन्द्रो¹⁷ श्रेष्ठो¹⁸ ॥ 9

एवम्¹ उक्तो² ऽसितो⁴ * महर्षी³ राजानं⁵ शुद्धोदनम्⁶ * एतद्⁷ अवोचत्⁸ ।
 पुत्रस्¹² ते¹¹ महा¹⁰ राज⁹ जातस्¹³ तम्¹⁴ अहं¹⁶ * द्रष्टुकाम¹⁵ इह¹⁷ * आगत¹⁸
 इति ॥ 9

इन्द्रो¹ श्रेष्ठो² श्रेष्ठो³ श्रेष्ठो⁴ इन्द्रो⁵
 श्रेष्ठो⁶ इन्द्रो⁷ श्रेष्ठो⁸ इन्द्रो⁹ श्रेष्ठो¹⁰
 इन्द्रो¹¹ श्रेष्ठो¹² श्रेष्ठो¹³ इन्द्रो¹⁴ श्रेष्ठो¹⁵

सुखं नमः⁵⁷ । सुखं सुखं नमः⁵⁸ वदन्⁵⁹ सुखं⁶⁰ ।
 सुखं नमः⁶¹ ननु नमः⁶² सुखं⁶³ ॥ 13

स्म⁴⁹ । आश्चर्यं³⁶ पुङ्गवो³⁷ वत³⁴ अयं³⁸ लोके³⁵ प्रादुर्भूतः³⁹ । महा⁴³
 आश्चर्यं⁴² पुङ्गवो⁴⁴ वत⁴⁰ अयं⁴⁵ लोके⁴¹ प्रादुर्भूतः⁴⁶ । इति⁴⁷ उत्थाय⁵¹
 आसनात्⁵⁰ * कृत⁵³ अञ्जलि⁵² पुत्रो बोधिसत्त्वस्य⁵⁴ चरणयोः⁵⁵ प्रणिपत्य⁵⁶
 प्रदक्षिणीकृत्य⁵⁷ च बोधिसत्त्वम्⁵⁸ अङ्गेन⁵⁹ परिगृह्य⁶⁰ निध्यायन्⁶¹ अवस्थितो⁶²
 ऽभूत्⁶³ ॥ 13

ने नमः¹ नमः² सुखं सुखं नमः³ सुखं नमः⁴ सुखं सु⁵
 सुखं नमः⁶ सुखं नमः⁷ सुखं सुखं नमः⁸ सुखं नमः⁹ सुखं सु¹⁰ । ने नमः¹¹
 सुखं नमः¹² सुखं नमः¹³ सुखं नमः¹⁴ सुखं नमः¹⁵ सुखं नमः¹⁶ सुखं नमः¹⁷
 सुखं नमः¹⁸ । सुखं नमः¹⁹ सुखं नमः²⁰ सुखं नमः²¹ सुखं नमः²²
 सुखं नमः²³ सुखं नमः²⁴ सुखं नमः²⁵ सुखं नमः²⁶
 सुखं नमः²⁷ सुखं नमः²⁸ । सुखं नमः²⁹ सुखं नमः³⁰
 सुखं नमः³¹ । सुखं नमः³² सुखं नमः³³ सुखं नमः³⁴
 सुखं नमः³⁵ सुखं नमः³⁶ सुखं नमः³⁷ सुखं नमः³⁸ । सुखं नमः³⁹ सुखं नमः⁴⁰
 सुखं नमः⁴¹ सुखं नमः⁴² सुखं नमः⁴³ सुखं नमः⁴⁴ सुखं नमः⁴⁵

ॐ॒गु॒र॒व॒⁴³ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁴⁴ । ॒रे॒स॒⁴⁵ ॒रे॒ऋ॒सु॒⁴⁶ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁴⁷ ।
 ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁴⁸ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁴⁹ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁵⁰ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁵¹ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁵² ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁵³
 ॐ॒र्षे॒र॒व॒... ॥ 14

सो² ऽद्राक्षीद्¹⁰ बोधिसत्त्वस्य³ द्वात्रिंशन्⁸ महा⁶पुरुष⁵लक्षणानि⁷ * यैः¹¹
 समन्वागतस्य¹² पुरुष¹³पुद्गलस्य¹⁴ द्वे¹⁷ गती¹⁶ भवतो¹⁸ न²⁰ अन्या¹⁹ ।
 सचेद्²¹ अगारम्²² अध्यावसति²³ राजा²⁶ भवति²⁷ * चतुरङ्गश्²⁴ चक्रवर्ती²⁵ ।
 पूर्ववद्²⁹ यावदेव³² * ऐश्वर्याधिपत्येन³⁰ । सचेत्³³ पुनर् अगाराद्³⁴
 अनगारिकां³⁵ प्रव्रजति³⁶ तथागतो³⁷ भविष्यति³⁸ विद्युष्टशब्दः⁴¹ सम्यक्³⁹
 सम्बुद्धः⁴⁰ नेता⁴² अनन्यनेयः⁴³ । स⁴⁵ * त⁴⁶ दृष्टा⁴⁷ * प्रारोदीद्⁵⁰
 अश्रूणि⁴⁸ प्रवर्तयन्⁴⁹ गभीरं⁵² च निःश्वसति स्म⁵³... ॥ 14

14 1 अथ, 4 शरीरे, 9, सद्भावम् or अस्ति, 15 तस्य, 28 इति, 31 राज्यं
 करिष्यति, 44 दृष्ट्वा, 46 तादृशं, 51 स्थितः.

B

॥ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹ ॐ॒र्षे॒र॒व॒² ॥

॥ पञ्चदशः² परिवर्तः¹ ॥

[175] ॥ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹ ॐ॒र्षे॒र॒व॒² ॐ॒र्षे॒र॒व॒³
 ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁴ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁵ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁶ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁷ ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁸
 ॐ॒र्षे॒र॒व॒⁹ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹⁰ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹¹ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹² ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹³ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹⁴ ॐ॒र्षे॒र॒व॒¹⁵

मास¹¹ ॥ 5 किं³ भोः¹ काञ्चुकीय² सूर्यो⁴ ऽभ्युद्गतो⁵ येन⁶ इयं⁷ प्रभा⁸
विराजते⁹ । 6 काञ्चुकीय¹ आह² । अद्यापि⁴ तावद् देव³ रजन्या⁵ * उपार्ध⁶
न⁷ अतिक्रान्त⁸ ॥ 7 अपि² च³ देव¹ । 8

1 5 अचिन्तयत् 2 4 अपि or च, 5 अकृतम्, 13 भविष्यति, 14 चिन्तयित्वा.

श्रीः¹ सदि¹ रेद² के³ वेद³ दद⁴ उमा⁴ व⁴ प्रभा⁵ श्री⁵ ॥
सुखा⁷ व⁷ वद⁷ वसु⁷ उद⁸ क⁹ व⁹ वद¹⁰ वसु¹⁰ ।
वद¹¹ व¹¹ वसु¹² व¹² व¹³ व¹³ व¹⁴ व¹⁴ ।
वे¹⁵ वे¹⁵ व¹⁶ व¹⁶ व¹⁷ व¹⁷ व¹⁸ व¹⁸ व¹⁹ व¹⁹ ॥ 9

सूर्य¹ प्रभाय² * भवते⁶ द्रुम³ कुड्य⁴ छाया⁵
सन्तापयाति⁸ च तनुं⁷ प्रकरोति¹⁰ घर्म⁹ ।
हंसा¹³ मयूर¹⁴ शुक¹⁵ कोकिल¹⁶ चक्रवाकः¹⁷
प्रत्यूष¹¹ कालसमये¹² स्व¹⁸ रता¹⁹ * खन्ति²⁰ । 9

वेद¹ वेद² वेद³ वेद⁴ वेद⁵ वेद⁶ ।
वद⁷ वद⁷ वद⁸ वद⁹ वद¹⁰ वद¹⁰ ।
वेद¹¹ वेद¹² वेद¹³ वेद¹⁴ वेद¹⁵
वेद¹⁶ वेद¹⁷ वेद¹⁸ ।

ཡོན་ཏན་ལྷན་པ་¹⁹ ལཱིལ་ལཱིལ་²⁰ དེང་²¹ བློ

འདྲིང་²² ལྱོན་²³ དེས་²⁴ ॥ 10

3 Printed text *mihī*.

आभा¹ इय² तु नरदेव³ सुखा⁵ मनोज्ञा⁴

प्रह्लादनी⁶ शुभकरी⁷ न¹⁰ करोति⁹ * दाहं⁸ ।

कुड्या¹³ च¹² वृक्ष¹¹ अभिभूय¹⁴ न¹⁷ चास्ति¹⁶ छाया¹⁵

निस्संशयं²⁴ गुणधरो¹⁹ इह²² अद्य²¹ प्राप्तः²³ ॥ 10

10 16 उत्पन्ना, 20 परम्परया.

གྱུལ་པོ་¹ དེ་² བློ་མེད་ལཱིལ་³ ལྱོགས་⁴ བཅུང་⁵ བལྟས་པ་⁶ དང་ ।

སེམས་ཅན་དག་པ་⁷ བདེ་ལྷི་མེལ་ཅན་⁸ དེ་⁹ མཐོང་ནས་¹⁰ །

དེ་¹¹ བློ་མེད་ནས་¹² ལྷང་བར་¹³ འདྲིང་ན་¹⁴ མ་¹⁵ ལྟས་¹⁶ དེ་ ।

ལྟས་དག་¹⁷ ལྱོ་ཅན་¹⁸ དག་པ་¹⁹ ས་ལ་²⁰ ལྟས་པ་²¹ ལྱོད་²² ॥ 11

सो² प्रेक्षते⁶ दश⁴ दिशो⁵ नृपती¹ विषण्णो³

दृष्टशू¹⁰ च सो⁹ कमललोचन⁸ शुद्धसत्त्वः⁷ ।

सो¹¹ ऽभ्युत्थितुं¹³ शयनि¹² इच्छति¹⁴ न¹⁶ प्रभोति¹⁵

पितृ²⁰ गौरवं²¹ जनयते²² वर¹⁹ शुद्ध¹⁷ बुद्धिः¹⁸ ॥ 11

དེ་¹ ཉི་ རྒྱལ་པོའི་² མདུན་དུ་³ འདུག་ནས་⁴ འདི་སྐད་⁵ ལྷས་⁶ །
 ལྷ་ཅིག་⁷ བདག་⁸ ཉི་ མཛོན་པར་འབྱུང་བའི་⁹ དུས་¹⁰ བབ་¹¹ རིགས་¹² །
 བགོགས་¹³ ཀྱང་¹⁴ མ་¹⁵ མཛོད་¹⁶ མི་ དགྲུས་པ་¹⁷
 ཡང་¹⁸ མ་¹⁹ མཛོད་ཅིག་²⁰ །
 རྒྱལ་པོ་²¹ བཞེན་བཅས་²² ཡུལ་འཁོར་བཅས་²³ ཉེ་
 བཛོད་པར་²⁴ བསོལ་²⁵ ། 12

སའི་¹ ཅ སྐྱིལ་⁴ རྒྱུ་³ རྒྱུ་² འབོ་⁶
 མའི་¹⁵ རྒྱུ་ བེལ་¹³ རྒྱུ་¹⁶ རྒྱུ་¹⁹ ཅ་¹⁸ རྒྱུ་¹⁷ །
 རྒྱུ་⁹ རྒྱུ་¹⁰ རྒྱུ་⁸ རྒྱུ་⁷ རྒྱུ་¹²
 རྒྱུ་^{24, 25} རྒྱུ་²¹ *སྐྱུ་²² རྒྱུ་²³ ། 12

5 एवं. 11 प्राप्तः. 14 अपि. 20 कुरु.

རྒྱལ་པོ་¹ དེ་² ཉི་ མཛོན་པར་³ མིག་⁴ བུང་⁵ འདི་སྐད་⁶ ལྷས་⁷ །
 ལྷོད་⁸ ཉི་ ལྷོད་ལ་⁹ རྒྱུ་པ་¹⁰ ཅི་ཞིག་¹¹ ཡོད་¹² །
 བདག་ལ་¹³ རྒྱུ་པ་¹⁴ ཅི་¹⁵ ལྷོད་¹⁶ ལྷོད་ལིག་¹⁷ རྒྱུ་པ་¹⁸ ལྷོད་¹⁹ །
 བདག་²⁰ རྒྱུ་²¹ ལྷོད་²² ལྷོད་²³ རྒྱུ་²⁴ ལྷོད་²⁵
 ལྷོད་²⁶ འདི་²⁷ རྒྱུ་པ་²⁸ ། 13

वृत्¹स² स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶

स¹⁷स¹⁸ ।

क¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²

स²³स²⁴ ॥ 15

इच्छामि²⁴ देव¹ जर³ मद्य² न⁵ आक्रमेय्या^{1,6}

शुभ⁹वर्ण⁸यौवन¹⁰स्थितो¹¹ भवि नित्यकाल⁷ ।

आरोग्य^{12,13}प्राप्तु¹⁴ भवि नो¹⁸ च¹⁶ * भवेत्¹⁷ व्याधिः¹⁵

अमितायुश्च¹⁹ च²⁰ भवि नो²² च भवेद्^{23,24} विपत्तिः²¹ ॥ 15

सु¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²स²³स²⁴स²⁵स²⁶स²⁷स²⁸स²⁹स³⁰स³¹स³²स³³स³⁴स³⁵स³⁶स³⁷स³⁸स³⁹स⁴⁰स⁴¹स⁴²स⁴³स⁴⁴स⁴⁵स⁴⁶स⁴⁷स⁴⁸स⁴⁹स⁵⁰स⁵¹स⁵²स⁵³स⁵⁴स⁵⁵स⁵⁶स⁵⁷स⁵⁸स⁵⁹स⁶⁰स⁶¹स⁶²स⁶³स⁶⁴स⁶⁵स⁶⁶स⁶⁷स⁶⁸स⁶⁹स⁷⁰स⁷¹स⁷²स⁷³स⁷⁴स⁷⁵स⁷⁶स⁷⁷स⁷⁸स⁷⁹स⁸⁰स⁸¹स⁸²स⁸³स⁸⁴स⁸⁵स⁸⁶स⁸⁷स⁸⁸स⁸⁹स⁹⁰स⁹¹स⁹²स⁹³स⁹⁴स⁹⁵स⁹⁶स⁹⁷स⁹⁸स⁹⁹स¹⁰⁰

स¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²स²³स²⁴स²⁵स²⁶स²⁷स²⁸स²⁹स³⁰स³¹स³²स³³स³⁴स³⁵स³⁶स³⁷स³⁸स³⁹स⁴⁰स⁴¹स⁴²स⁴³स⁴⁴स⁴⁵स⁴⁶स⁴⁷स⁴⁸स⁴⁹स⁵⁰स⁵¹स⁵²स⁵³स⁵⁴स⁵⁵स⁵⁶स⁵⁷स⁵⁸स⁵⁹स⁶⁰स⁶¹स⁶²स⁶³स⁶⁴स⁶⁵स⁶⁶स⁶⁷स⁶⁸स⁶⁹स⁷⁰स⁷¹स⁷²स⁷³स⁷⁴स⁷⁵स⁷⁶स⁷⁷स⁷⁸स⁷⁹स⁸⁰स⁸¹स⁸²स⁸³स⁸⁴स⁸⁵स⁸⁶स⁸⁷स⁸⁸स⁸⁹स⁹⁰स⁹¹स⁹²स⁹³स⁹⁴स⁹⁵स⁹⁶स⁹⁷स⁹⁸स⁹⁹स¹⁰⁰

स¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²स²³स²⁴स²⁵स²⁶स²⁷स²⁸स²⁹स³⁰स³¹स³²स³³स³⁴स³⁵स³⁶स³⁷स³⁸स³⁹स⁴⁰स⁴¹स⁴²स⁴³स⁴⁴स⁴⁵स⁴⁶स⁴⁷स⁴⁸स⁴⁹स⁵⁰स⁵¹स⁵²स⁵³स⁵⁴स⁵⁵स⁵⁶स⁵⁷स⁵⁸स⁵⁹स⁶⁰स⁶¹स⁶²स⁶³स⁶⁴स⁶⁵स⁶⁶स⁶⁷स⁶⁸स⁶⁹स⁷⁰स⁷¹स⁷²स⁷³स⁷⁴स⁷⁵स⁷⁶स⁷⁷स⁷⁸स⁷⁹स⁸⁰स⁸¹स⁸²स⁸³स⁸⁴स⁸⁵स⁸⁶स⁸⁷स⁸⁸स⁸⁹स⁹⁰स⁹¹स⁹²स⁹³स⁹⁴स⁹⁵स⁹⁶स⁹⁷स⁹⁸स⁹⁹स¹⁰⁰

स¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²स²³स²⁴स²⁵स²⁶स²⁷स²⁸स²⁹स³⁰स³¹स³²स³³स³⁴स³⁵स³⁶स³⁷स³⁸स³⁹स⁴⁰स⁴¹स⁴²स⁴³स⁴⁴स⁴⁵स⁴⁶स⁴⁷स⁴⁸स⁴⁹स⁵⁰स⁵¹स⁵²स⁵³स⁵⁴स⁵⁵स⁵⁶स⁵⁷स⁵⁸स⁵⁹स⁶⁰स⁶¹स⁶²स⁶³स⁶⁴स⁶⁵स⁶⁶स⁶⁷स⁶⁸स⁶⁹स⁷⁰स⁷¹स⁷²स⁷³स⁷⁴स⁷⁵स⁷⁶स⁷⁷स⁷⁸स⁷⁹स⁸⁰स⁸¹स⁸²स⁸³स⁸⁴स⁸⁵स⁸⁶स⁸⁷स⁸⁸स⁸⁹स⁹⁰स⁹¹स⁹²स⁹³स⁹⁴स⁹⁵स⁹⁶स⁹⁷स⁹⁸स⁹⁹स¹⁰⁰

स¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²स²³स²⁴स²⁵स²⁶स²⁷स²⁸स²⁹स³⁰स³¹स³²स³³स³⁴स³⁵स³⁶स³⁷स³⁸स³⁹स⁴⁰स⁴¹स⁴²स⁴³स⁴⁴स⁴⁵स⁴⁶स⁴⁷स⁴⁸स⁴⁹स⁵⁰स⁵¹स⁵²स⁵³स⁵⁴स⁵⁵स⁵⁶स⁵⁷स⁵⁸स⁵⁹स⁶⁰स⁶¹स⁶²स⁶³स⁶⁴स⁶⁵स⁶⁶स⁶⁷स⁶⁸स⁶⁹स⁷⁰स⁷¹स⁷²स⁷³स⁷⁴स⁷⁵स⁷⁶स⁷⁷स⁷⁸स⁷⁹स⁸⁰स⁸¹स⁸²स⁸³स⁸⁴स⁸⁵स⁸⁶स⁸⁷स⁸⁸स⁸⁹स⁹⁰स⁹¹स⁹²स⁹³स⁹⁴स⁹⁵स⁹⁶स⁹⁷स⁹⁸स⁹⁹स¹⁰⁰

स¹स²स³स⁴स⁵स⁶स⁷स⁸स⁹स¹⁰स¹¹स¹²स¹³स¹⁴स¹⁵स¹⁶स¹⁷स¹⁸स¹⁹स²⁰स²¹स²²स²³स²⁴स²⁵स²⁶स²⁷स²⁸स²⁹स³⁰स³¹स³²स³³स³⁴स³⁵स³⁶स³⁷स³⁸स³⁹स⁴⁰स⁴¹स⁴²स⁴³स⁴⁴स⁴⁵स⁴⁶स⁴⁷स⁴⁸स⁴⁹स⁵⁰स⁵¹स⁵²स⁵³स⁵⁴स⁵⁵स⁵⁶स⁵⁷स⁵⁸स⁵⁹स⁶⁰स⁶¹स⁶²स⁶³स⁶⁴स⁶⁵स⁶⁶स⁶⁷स⁶⁸स⁶⁹स⁷⁰स⁷¹स⁷²स⁷³स⁷⁴स⁷⁵स⁷⁶स⁷⁷स⁷⁸स⁷⁹स⁸⁰स⁸¹स⁸²स⁸³स⁸⁴स⁸⁵स⁸⁶स⁸⁷स⁸⁸स⁸⁹स⁹⁰स⁹¹स⁹²स⁹³स⁹⁴स⁹⁵स⁹⁶स⁹⁷स⁹⁸स⁹⁹स¹⁰⁰

राजा¹ ऋणित्व³ वचन² परम⁴ दुःख⁵आर्त्तो⁶

अस्थानु⁸ याचसि⁹ कुमार⁷ न¹² मे¹⁰ ऽत्र शक्तिः¹¹ ।

जर¹⁹व्याधि²⁰मृत्यु²¹भयतश्च²² च²³ विपत्तितश्च²⁴ च

कल्प¹³स्थितीय¹⁴ ऋषयो¹⁵ ऽपि¹⁶ न²⁵ जातु¹⁷ मुक्ताः²⁶ ॥ 16

वा¹व² अ³के⁴व⁵ अ⁶के⁷व⁸ अ⁹के¹⁰व¹¹ अ¹²के¹³व¹⁴ अ¹⁵के¹⁶व¹⁷ अ¹⁸के¹⁹व²⁰ अ²¹के²²व²³ अ²⁴के²⁵व²⁶ अ²⁷के²⁸व²⁹ अ³⁰के³¹व³² अ³³के³⁴व³⁵ अ³⁶के³⁷व³⁸ अ³⁹के⁴⁰व⁴¹ अ⁴²के⁴³व⁴⁴ अ⁴⁵के⁴⁶व⁴⁷ अ⁴⁸के⁴⁹व⁵⁰ अ⁵¹के⁵²व⁵³ अ⁵⁴के⁵⁵व⁵⁶ अ⁵⁷के⁵⁸व⁵⁹ अ⁶⁰के⁶¹व⁶² अ⁶³के⁶⁴व⁶⁵ अ⁶⁶के⁶⁷व⁶⁸ अ⁶⁹के⁷⁰व⁷¹ अ⁷²के⁷³व⁷⁴ अ⁷⁵के⁷⁶व⁷⁷ अ⁷⁸के⁷⁹व⁸⁰ अ⁸¹के⁸²व⁸³ अ⁸⁴के⁸⁵व⁸⁶ अ⁸⁷के⁸⁸व⁸⁹ अ⁹⁰के⁹¹व⁹² अ⁹³के⁹⁴व⁹⁵ अ⁹⁶के⁹⁷व⁹⁸ अ⁹⁹के¹⁰⁰व¹⁰¹ अ¹⁰²के¹⁰³व¹⁰⁴ अ¹⁰⁵के¹⁰⁶व¹⁰⁷ अ¹⁰⁸के¹⁰⁹व¹¹⁰ अ¹¹¹के¹¹²व¹¹³ अ¹¹⁴के¹¹⁵व¹¹⁶ अ¹¹⁷के¹¹⁸व¹¹⁹ अ¹²⁰के¹²¹व¹²² अ¹²³के¹²⁴व¹²⁵ अ¹²⁶के¹²⁷व¹²⁸ अ¹²⁹के¹³⁰व¹³¹ अ¹³²के¹³³व¹³⁴ अ¹³⁵के¹³⁶व¹³⁷ अ¹³⁸के¹³⁹व¹⁴⁰ अ¹⁴¹के¹⁴²व¹⁴³ अ¹⁴⁴के¹⁴⁵व¹⁴⁶ अ¹⁴⁷के¹⁴⁸व¹⁴⁹ अ¹⁵⁰के¹⁵¹व¹⁵² अ¹⁵³के¹⁵⁴व¹⁵⁵ अ¹⁵⁶के¹⁵⁷व¹⁵⁸ अ¹⁵⁹के¹⁶⁰व¹⁶¹ अ¹⁶²के¹⁶³व¹⁶⁴ अ¹⁶⁵के¹⁶⁶व¹⁶⁷ अ¹⁶⁸के¹⁶⁹व¹⁷⁰ अ¹⁷¹के¹⁷²व¹⁷³ अ¹⁷⁴के¹⁷⁵व¹⁷⁶ अ¹⁷⁷के¹⁷⁸व¹⁷⁹ अ¹⁸⁰के¹⁸¹व¹⁸² अ¹⁸³के¹⁸⁴व¹⁸⁵ अ¹⁸⁶के¹⁸⁷व¹⁸⁸ अ¹⁸⁹के¹⁹⁰व¹⁹¹ अ¹⁹²के¹⁹³व¹⁹⁴ अ¹⁹⁵के¹⁹⁶व¹⁹⁷ अ¹⁹⁸के¹⁹⁹व²⁰⁰ अ²⁰¹के²⁰²व²⁰³ अ²⁰⁴के²⁰⁵व²⁰⁶ अ²⁰⁷के²⁰⁸व²⁰⁹ अ²¹⁰के²¹¹व²¹² अ²¹³के²¹⁴व²¹⁵ अ²¹⁶के²¹⁷व²¹⁸ अ²¹⁹के²²⁰व²²¹ अ²²²के²²³व²²⁴ अ²²⁵के²²⁶व²²⁷ अ²²⁸के²²⁹व²³⁰ अ²³¹के²³²व²³³ अ²³⁴के²³⁵व²³⁶ अ²³⁷के²³⁸व²³⁹ अ²⁴⁰के²⁴¹व²⁴² अ²⁴³के²⁴⁴व²⁴⁵ अ²⁴⁶के²⁴⁷व²⁴⁸ अ²⁴⁹के²⁵⁰व²⁵¹ अ²⁵²के²⁵³व²⁵⁴ अ²⁵⁵के²⁵⁶व²⁵⁷ अ²⁵⁸के²⁵⁹व²⁶⁰ अ²⁶¹के²⁶²व²⁶³ अ²⁶⁴के²⁶⁵व²⁶⁶ अ²⁶⁷के²⁶⁸व²⁶⁹ अ²⁷⁰के²⁷¹व²⁷² अ²⁷³के²⁷⁴व²⁷⁵ अ²⁷⁶के²⁷⁷व²⁷⁸ अ²⁷⁹के²⁸⁰व²⁸¹ अ²⁸²के²⁸³व²⁸⁴ अ²⁸⁵के²⁸⁶व²⁸⁷ अ²⁸⁸के²⁸⁹व²⁹⁰ अ²⁹¹के²⁹²व²⁹³ अ²⁹⁴के²⁹⁵व²⁹⁶ अ²⁹⁷के²⁹⁸व²⁹⁹ अ³⁰⁰के³⁰¹व³⁰² अ³⁰³के³⁰⁴व³⁰⁵ अ³⁰⁶के³⁰⁷व³⁰⁸ अ³⁰⁹के³¹⁰व³¹¹ अ³¹²के³¹³व³¹⁴ अ³¹⁵के³¹⁶व³¹⁷ अ³¹⁸के³¹⁹व³²⁰ अ³²¹के³²²व³²³ अ³²⁴के³²⁵व³²⁶ अ³²⁷के³²⁸व³²⁹ अ³³⁰के³³¹व³³² अ³³³के³³⁴व³³⁵ अ³³⁶के³³⁷व³³⁸ अ³³⁹के³⁴⁰व³⁴¹ अ³⁴²के³⁴³व³⁴⁴ अ³⁴⁵के³⁴⁶व³⁴⁷ अ³⁴⁸के³⁴⁹व³⁵⁰ अ³⁵¹के³⁵²व³⁵³ अ³⁵⁴के³⁵⁵व³⁵⁶ अ³⁵⁷के³⁵⁸व³⁵⁹ अ³⁶⁰के³⁶¹व³⁶² अ³⁶³के³⁶⁴व³⁶⁵ अ³⁶⁶के³⁶⁷व³⁶⁸ अ³⁶⁹के³⁷⁰व³⁷¹ अ³⁷²के³⁷³व³⁷⁴ अ³⁷⁵के³⁷⁶व³⁷⁷ अ³⁷⁸के³⁷⁹व³⁸⁰ अ³⁸¹के³⁸²व³⁸³ अ³⁸⁴के³⁸⁵व³⁸⁶ अ³⁸⁷के³⁸⁸व³⁸⁹ अ³⁹⁰के³⁹¹व³⁹² अ³⁹³के³⁹⁴व³⁹⁵ अ³⁹⁶के³⁹⁷व³⁹⁸ अ³⁹⁹के⁴⁰⁰व⁴⁰¹ अ⁴⁰²के⁴⁰³व⁴⁰⁴ अ⁴⁰⁵के⁴⁰⁶व⁴⁰⁷ अ⁴⁰⁸के⁴⁰⁹व⁴¹⁰ अ⁴¹¹के⁴¹²व⁴¹³ अ⁴¹⁴के⁴¹⁵व⁴¹⁶ अ⁴¹⁷के⁴¹⁸व⁴¹⁹ अ⁴²⁰के⁴²¹व⁴²² अ⁴²³के⁴²⁴व⁴²⁵ अ⁴²⁶के⁴²⁷व⁴²⁸ अ⁴²⁹के⁴³⁰व⁴³¹ अ⁴³²के⁴³³व⁴³⁴ अ⁴³⁵के⁴³⁶व⁴³⁷ अ⁴³⁸के⁴³⁹व⁴⁴⁰ अ⁴⁴¹के⁴⁴²व⁴⁴³ अ⁴⁴⁴के⁴⁴⁵व⁴⁴⁶ अ⁴⁴⁷के⁴⁴⁸व⁴⁴⁹ अ⁴⁵⁰के⁴⁵¹व⁴⁵² अ⁴⁵³के⁴⁵⁴व⁴⁵⁵ अ⁴⁵⁶के⁴⁵⁷व⁴⁵⁸ अ⁴⁵⁹के⁴⁶⁰व⁴⁶¹ अ⁴⁶²के⁴⁶³व⁴⁶⁴ अ⁴⁶⁵के⁴⁶⁶व⁴⁶⁷ अ⁴⁶⁸के⁴⁶⁹व⁴⁷⁰ अ⁴⁷¹के⁴⁷²व⁴⁷³ अ⁴⁷⁴के⁴⁷⁵व⁴⁷⁶ अ⁴⁷⁷के⁴⁷⁸व⁴⁷⁹ अ⁴⁸⁰के⁴⁸¹व⁴⁸² अ⁴⁸³के⁴⁸⁴व⁴⁸⁵ अ⁴⁸⁶के⁴⁸⁷व⁴⁸⁸ अ⁴⁸⁹के⁴⁹⁰व⁴⁹¹ अ⁴⁹²के⁴⁹³व⁴⁹⁴ अ⁴⁹⁵के⁴⁹⁶व⁴⁹⁷ अ⁴⁹⁸के⁴⁹⁹व⁵⁰⁰ अ⁵⁰¹के⁵⁰²व⁵⁰³ अ⁵⁰⁴के⁵⁰⁵व⁵⁰⁶ अ⁵⁰⁷के⁵⁰⁸व⁵⁰⁹ अ⁵¹⁰के⁵¹¹व⁵¹² अ⁵¹³के⁵¹⁴व⁵¹⁵ अ⁵¹⁶के⁵¹⁷व⁵¹⁸ अ⁵¹⁹के⁵²⁰व⁵²¹ अ⁵²²के⁵²³व⁵²⁴ अ⁵²⁵के⁵²⁶व⁵²⁷ अ⁵²⁸के⁵²⁹व⁵³⁰ अ⁵³¹के⁵³²व⁵³³ अ⁵³⁴के⁵³⁵व⁵³⁶ अ⁵³⁷के⁵³⁸व⁵³⁹ अ⁵⁴⁰के⁵⁴¹व⁵⁴² अ⁵⁴³के⁵⁴⁴व⁵⁴⁵ अ⁵⁴⁶के⁵⁴⁷व⁵⁴⁸ अ⁵⁴⁹के⁵⁵⁰व⁵⁵¹ अ⁵⁵²के⁵⁵³व⁵⁵⁴ अ⁵⁵⁵के⁵⁵⁶व⁵⁵⁷ अ⁵⁵⁸के⁵⁵⁹व⁵⁶⁰ अ⁵⁶¹के⁵⁶²व⁵⁶³ अ⁵⁶⁴के⁵⁶⁵व⁵⁶⁶ अ⁵⁶⁷के⁵⁶⁸व⁵⁶⁹ अ⁵⁷⁰के⁵⁷¹व⁵⁷² अ⁵⁷³के⁵⁷⁴व⁵⁷⁵ अ⁵⁷⁶के⁵⁷⁷व⁵⁷⁸ अ⁵⁷⁹के⁵⁸⁰व⁵⁸¹ अ⁵⁸²के⁵⁸³व⁵⁸⁴ अ⁵⁸⁵के⁵⁸⁶व⁵⁸⁷ अ⁵⁸⁸के⁵⁸⁹व⁵⁹⁰ अ⁵⁹¹के⁵⁹²व⁵⁹³ अ⁵⁹⁴के⁵⁹⁵व⁵⁹⁶ अ⁵⁹⁷के⁵⁹⁸व⁵⁹⁹ अ⁶⁰⁰के⁶⁰¹व⁶⁰² अ⁶⁰³के⁶⁰⁴व⁶⁰⁵ अ⁶⁰⁶के⁶⁰⁷व⁶⁰⁸ अ⁶⁰⁹के⁶¹⁰व⁶¹¹ अ⁶¹²के⁶¹³व⁶¹⁴ अ⁶¹⁵के⁶¹⁶व⁶¹⁷ अ⁶¹⁸के⁶¹⁹व⁶²⁰ अ⁶²¹के⁶²²व⁶²³ अ⁶²⁴के⁶²⁵व⁶²⁶ अ⁶²⁷के⁶²⁸व⁶²⁹ अ⁶³⁰के⁶³¹व⁶³² अ⁶³³के⁶³⁴व⁶³⁵ अ⁶³⁶के⁶³⁷व⁶³⁸ अ⁶³⁹के⁶⁴⁰व⁶⁴¹ अ⁶⁴²के⁶⁴³व⁶⁴⁴ अ⁶⁴⁵के⁶⁴⁶व⁶⁴⁷ अ⁶⁴⁸के⁶⁴⁹व⁶⁵⁰ अ⁶⁵¹के⁶⁵²व⁶⁵³ अ⁶⁵⁴के⁶⁵⁵व⁶⁵⁶ अ⁶⁵⁷के⁶⁵⁸व⁶⁵⁹ अ⁶⁶⁰के⁶⁶¹व⁶⁶² अ⁶⁶³के⁶⁶⁴व⁶⁶⁵ अ⁶⁶⁶के⁶⁶⁷व⁶⁶⁸ अ⁶⁶⁹के⁶⁷⁰व⁶⁷¹ अ⁶⁷²के⁶⁷³व⁶⁷⁴ अ⁶⁷⁵के⁶⁷⁶व⁶⁷⁷ अ⁶⁷⁸के⁶⁷⁹व⁶⁸⁰ अ⁶⁸¹के⁶⁸²व⁶⁸³ अ⁶⁸⁴के⁶⁸⁵व⁶⁸⁶ अ⁶⁸⁷के⁶⁸⁸व⁶⁸⁹ अ⁶⁹⁰के⁶⁹¹व⁶⁹² अ⁶⁹³के⁶⁹⁴व⁶⁹⁵ अ⁶⁹⁶के⁶⁹⁷व⁶⁹⁸ अ⁶⁹⁹के⁷⁰⁰व⁷⁰¹ अ⁷⁰²के⁷⁰³व⁷⁰⁴ अ⁷⁰⁵के⁷⁰⁶व⁷⁰⁷ अ⁷⁰⁸के⁷⁰⁹व⁷¹⁰ अ⁷¹¹के⁷¹²व⁷¹³ अ⁷¹⁴के⁷¹⁵व⁷¹⁶ अ⁷¹⁷के⁷¹⁸व⁷¹⁹ अ⁷²⁰के⁷²¹व⁷²² अ⁷²³के⁷²⁴व⁷²⁵ अ⁷²⁶के⁷²⁷व⁷²⁸ अ⁷²⁹के⁷³⁰व⁷³¹ अ⁷³²के⁷³³व⁷³⁴ अ⁷³⁵के⁷³⁶व⁷³⁷ अ⁷³⁸के⁷³⁹व⁷⁴⁰ अ⁷⁴¹के⁷⁴²व⁷⁴³ अ⁷⁴⁴के⁷⁴⁵व⁷⁴⁶ अ⁷⁴⁷के⁷⁴⁸व⁷⁴⁹ अ⁷⁵⁰के⁷⁵¹व⁷⁵² अ⁷⁵³के⁷⁵⁴व⁷⁵⁵ अ⁷⁵⁶के⁷⁵⁷व⁷⁵⁸ अ⁷⁵⁹के⁷⁶⁰व⁷⁶¹ अ⁷⁶²के⁷⁶³व⁷⁶⁴ अ⁷⁶⁵के⁷⁶⁶व⁷⁶⁷ अ⁷⁶⁸के⁷⁶⁹व⁷⁷⁰ अ⁷⁷¹के⁷⁷²व⁷⁷³ अ⁷⁷⁴के⁷⁷⁵व⁷⁷⁶ अ⁷⁷⁷के⁷⁷⁸व⁷⁷⁹ अ⁷⁸⁰के⁷⁸¹व⁷⁸² अ⁷⁸³के⁷⁸⁴व⁷⁸⁵ अ⁷⁸⁶के⁷⁸⁷व⁷⁸⁸ अ⁷⁸⁹के⁷⁹⁰व⁷⁹¹ अ⁷⁹²के⁷⁹³व⁷⁹⁴ अ⁷⁹⁵के⁷⁹⁶व⁷⁹⁷ अ⁷⁹⁸के⁷⁹⁹व⁸⁰⁰ अ⁸⁰¹के⁸⁰²व⁸⁰³ अ⁸⁰⁴के⁸⁰⁵व⁸⁰⁶ अ⁸⁰⁷के⁸⁰⁸व⁸⁰⁹ अ⁸¹⁰के⁸¹¹व⁸¹² अ⁸¹³के⁸¹⁴व⁸¹⁵ अ⁸¹⁶के⁸¹⁷व⁸¹⁸ अ⁸¹⁹के⁸²⁰व⁸²¹ अ⁸²²के⁸²³व⁸²⁴ अ⁸²⁵के⁸²⁶व⁸²⁷ अ⁸²⁸के⁸²⁹व⁸³⁰ अ⁸³¹के⁸³²व⁸³³ अ⁸³⁴के⁸³⁵व⁸³⁶ अ⁸³⁷के⁸³⁸व⁸³⁹ अ⁸⁴⁰के⁸⁴¹व⁸⁴² अ⁸⁴³के⁸⁴⁴व⁸⁴⁵ अ⁸⁴⁶के⁸⁴⁷व⁸⁴⁸ अ⁸⁴⁹के⁸⁵⁰व⁸⁵¹ अ⁸⁵²के⁸⁵³व⁸⁵⁴ अ⁸⁵⁵के⁸⁵⁶व⁸⁵⁷ अ⁸⁵⁸के⁸⁵⁹व⁸⁶⁰ अ⁸⁶¹के⁸⁶²व⁸⁶³ अ⁸⁶⁴के⁸⁶⁵व⁸⁶⁶ अ⁸⁶⁷के⁸⁶⁸व⁸⁶⁹ अ⁸⁷⁰के⁸⁷¹व⁸⁷² अ⁸⁷³के⁸⁷⁴व⁸⁷⁵ अ⁸⁷⁶के⁸⁷⁷व⁸⁷⁸ अ⁸⁷⁹के⁸⁸⁰व⁸⁸¹ अ⁸⁸²के⁸⁸³व⁸⁸⁴ अ⁸⁸⁵के⁸⁸⁶व⁸⁸⁷ अ⁸⁸⁸के⁸⁸⁹व⁸⁹⁰ अ⁸⁹¹के⁸⁹²व⁸⁹³ अ⁸⁹⁴के⁸⁹⁵व⁸⁹⁶ अ⁸⁹⁷के⁸⁹⁸व⁸⁹⁹ अ⁹⁰⁰के⁹⁰¹व⁹⁰² अ⁹⁰³के⁹⁰⁴व⁹⁰⁵ अ⁹⁰⁶के⁹⁰⁷व⁹⁰⁸ अ⁹⁰⁹के⁹¹⁰व⁹¹¹ अ⁹¹²के⁹¹³व⁹¹⁴ अ⁹¹⁵के⁹¹⁶व⁹¹⁷ अ⁹¹⁸के⁹¹⁹व⁹²⁰ अ⁹²¹के⁹²²व⁹²³ अ⁹²⁴के⁹²⁵व⁹²⁶ अ⁹²⁷के⁹²⁸व⁹²⁹ अ⁹³⁰के⁹³¹व⁹³² अ⁹³³के⁹³⁴व⁹³⁵ अ⁹³⁶के⁹³⁷व⁹³⁸ अ⁹³⁹के⁹⁴⁰व⁹⁴¹ अ⁹⁴²के⁹⁴³व⁹⁴⁴ अ⁹⁴⁵के⁹⁴⁶व⁹⁴⁷ अ⁹⁴⁸के⁹⁴⁹व⁹⁵⁰ अ⁹⁵¹के⁹⁵²व⁹⁵³ अ⁹⁵⁴के⁹⁵⁵व⁹⁵⁶ अ⁹⁵⁷के⁹⁵⁸व⁹⁵⁹ अ⁹⁶⁰के⁹⁶¹व⁹⁶² अ⁹⁶³के⁹⁶⁴व⁹⁶⁵ अ⁹⁶⁶के⁹⁶⁷व⁹⁶⁸ अ⁹⁶⁹के⁹⁷⁰व⁹⁷¹ अ⁹⁷²के⁹⁷³व⁹⁷⁴ अ⁹⁷⁵के⁹⁷⁶व⁹⁷⁷ अ⁹⁷⁸के⁹⁷⁹व⁹⁸⁰ अ⁹⁸¹के⁹⁸²व⁹⁸³ अ⁹⁸⁴के⁹⁸⁵व⁹⁸⁶ अ⁹⁸⁷के⁹⁸⁸व⁹⁸⁹ अ⁹⁹⁰के⁹⁹¹व⁹⁹² अ⁹⁹³के⁹⁹⁴व⁹⁹⁵ अ⁹⁹⁶के⁹⁹⁷व⁹⁹⁸ अ⁹⁹⁹के¹⁰⁰⁰व¹⁰⁰¹ अ¹⁰⁰²के¹⁰⁰³व¹⁰⁰⁴ अ¹⁰⁰⁵के¹⁰⁰⁶व¹⁰⁰⁷ अ¹⁰⁰⁸के¹⁰⁰⁹व¹⁰¹⁰ अ¹⁰¹¹के¹⁰¹²व¹⁰¹³ अ¹⁰¹⁴के¹⁰¹⁵व¹⁰¹⁶ अ¹⁰¹⁷के¹⁰¹⁸व¹⁰¹⁹ अ¹⁰²⁰के¹⁰²¹व¹⁰²² अ¹⁰²³के¹⁰²⁴व¹⁰²⁵ अ¹⁰²⁶के¹⁰²⁷व¹⁰²⁸ अ¹⁰²⁹के¹⁰³⁰व¹⁰³¹ अ¹⁰³²के¹⁰³³व¹⁰³⁴ अ¹⁰³⁵के¹⁰³⁶व¹⁰³⁷ अ¹⁰³⁸के¹⁰³⁹व¹⁰⁴⁰ अ¹⁰⁴¹के¹⁰⁴²व¹⁰⁴³ अ¹⁰⁴⁴के¹⁰⁴⁵व¹⁰⁴⁶ अ¹⁰⁴⁷के¹⁰⁴⁸व¹⁰⁴⁹ अ¹⁰⁵⁰के¹⁰⁵¹व¹⁰⁵² अ¹⁰⁵³के¹⁰⁵⁴व¹⁰⁵⁵ अ¹⁰⁵⁶के¹⁰⁵⁷व¹⁰⁵⁸ अ¹⁰⁵⁹के¹⁰⁶⁰व¹⁰⁶¹ अ¹⁰⁶²के¹⁰⁶³व¹⁰⁶⁴ अ¹⁰⁶⁵के¹⁰⁶⁶व¹⁰⁶⁷ अ¹⁰⁶⁸के¹⁰⁶⁹व¹⁰⁷⁰ अ¹⁰⁷¹के¹⁰⁷²व¹⁰⁷³ अ¹⁰⁷⁴के¹⁰⁷⁵व¹⁰⁷⁶ अ¹⁰⁷⁷के¹⁰⁷⁸व¹⁰⁷⁹ अ¹⁰⁸⁰के¹⁰⁸¹व¹⁰⁸² अ¹⁰⁸³के¹⁰⁸⁴व¹⁰⁸⁵ अ¹⁰⁸⁶के¹⁰⁸⁷व¹⁰⁸⁸ अ¹⁰⁸⁹के¹⁰⁹⁰व¹⁰⁹¹ अ¹⁰⁹²के¹⁰⁹³व¹⁰⁹⁴ अ¹⁰⁹⁵के¹⁰⁹⁶व¹⁰⁹⁷ अ¹⁰⁹⁸के¹⁰⁹⁹व¹¹⁰⁰ अ¹¹⁰¹के¹¹⁰²व¹¹⁰³ अ¹¹⁰⁴के¹¹⁰⁵व¹¹⁰⁶ अ¹¹⁰⁷के¹¹⁰⁸व¹¹⁰⁹ अ¹¹¹⁰के¹¹¹¹व¹¹¹² अ¹¹¹³के¹¹¹⁴व¹¹¹⁵ अ¹¹¹⁶के¹¹¹⁷व¹¹¹⁸ अ¹¹¹⁹के¹¹²⁰व¹¹²¹ अ¹¹²²के¹¹²³व¹¹²⁴ अ¹¹²⁵के¹¹²⁶व¹¹²⁷ अ¹¹²⁸के¹¹²⁹व¹¹³⁰ अ¹¹³¹के¹¹³²व¹¹³³ अ¹¹³⁴के¹¹³⁵व¹¹³⁶ अ¹¹³⁷के¹¹³⁸व¹¹³⁹ अ¹¹⁴⁰के¹¹⁴¹व¹¹⁴² अ¹¹⁴³के¹¹⁴⁴व¹¹⁴⁵ अ¹¹⁴⁶के¹¹⁴⁷व¹¹⁴⁸ अ¹¹⁴⁹के¹¹⁵⁰व¹¹⁵¹ अ¹¹⁵²के¹¹⁵³व¹¹⁵⁴ अ¹¹⁵⁵के¹¹⁵⁶व¹¹⁵⁷ अ¹¹⁵⁸के¹¹⁵⁹व¹¹⁶⁰ अ¹¹⁶¹के¹¹⁶²व¹¹⁶³ अ¹¹⁶⁴के¹¹⁶⁵व¹¹⁶⁶ अ¹¹⁶⁷के¹¹⁶⁸व¹¹⁶⁹ अ¹¹⁷⁰के¹¹⁷¹व¹¹⁷² अ¹¹⁷³के¹¹⁷⁴व¹¹⁷⁵ अ¹¹⁷⁶के¹¹⁷⁷व¹¹⁷⁸ अ¹¹⁷⁹के¹¹⁸⁰व¹¹⁸¹ अ¹¹⁸²के¹¹⁸³व¹¹⁸⁴ अ¹¹⁸⁵के¹¹⁸⁶व¹¹⁸⁷ अ¹¹⁸⁸के¹¹⁸⁹व¹¹⁹⁰ अ¹¹⁹¹के¹¹⁹²व¹¹⁹³ अ¹¹⁹⁴के¹¹⁹⁵व¹¹⁹⁶ अ¹¹⁹⁷के¹¹⁹⁸व¹¹⁹⁹ अ¹²⁰⁰के¹²⁰¹व¹²⁰² अ¹²⁰³के¹²⁰⁴व¹²⁰⁵ अ¹²⁰⁶के¹²⁰⁷व¹²⁰⁸ अ¹²⁰⁹के¹²¹⁰व¹²¹¹ अ¹²¹²के¹²¹³व

दमोऽक्षिणं दमः¹ देवः² वृद्धवः³ श्वरः⁴ श्वरः⁵ श्वरः⁶ ।
 रमः⁷ श्वरः⁸ श्वरः⁹ श्वरः¹⁰ श्वरः¹¹ । देवः¹²
 श्वरः¹³ श्वरः¹⁴ श्वरः¹⁵ श्वरः¹⁶ श्वरः¹⁷
 श्वरः¹⁸ ॥ 19

अथ² खलु मिक्षवो¹ बोधिसत्त्वः³ प्रतिक्रम्य⁴ स्वके⁵ प्रासादे⁶ * ऽमिच्छ्य⁷
 शयने⁸ निषसाद⁹ । न¹⁷ च¹⁰ अस्य¹¹ कश्चिद्^{15,16} गमन¹² वा¹³ आगमनं¹⁴
 वा¹³ संजानीते स्म¹⁸ ॥ 19

दमोऽक्षिणं दमः¹ देवः² वः³ वः⁴ दमः । श्वरः⁵ श्वरः⁶
 श्वरः⁷ श्वरः⁸ श्वरः⁹ श्वरः¹⁰ श्वरः¹¹ । देवः¹²
 श्वरः¹³ श्वरः¹⁴ श्वरः¹⁵ श्वरः¹⁶ श्वरः¹⁷ श्वरः¹⁸ श्वरः¹⁹ श्वरः²⁰
 श्वरः²¹ श्वरः²² श्वरः²³ श्वरः²⁴ ॥ देवः²⁵ श्वरः²⁶
 श्वरः²⁷ श्वरः²⁸ श्वरः²⁹ श्वरः³⁰ श्वरः³¹ ।
 देवः³² श्वरः³³ श्वरः³⁴ श्वरः³⁵ श्वरः³⁶ श्वरः³⁷
 श्वरः³⁸ श्वरः³⁹ श्वरः⁴⁰ ॥ 20

इति हि मिक्षवो¹ राजा⁵ शुद्धोदनस्⁶ तस्या⁹ रात्र्या⁸ अत्ययेन⁴ सर्व⁸ शाक्य-
 गण⁷ संनिपात्य⁹ एनां¹⁰ प्रवृत्तिम्¹¹ * आरोचयति स्म¹² । अभिनिष्क्रमिष्यति¹⁴

कुमारस्¹³ * तत् किं¹⁶ करिष्यामः¹⁷ । शाक्य²⁰ आहुः²¹ । रक्षां²³ देव²²
 करिष्यामः²⁴ । तत्²⁵ कस्मात्²⁶ । अयं³⁰ च महात्³¹ शाक्य²⁸ गणः²⁹ स³²
 चंकाकी³³ । तत्³⁴ *का³⁹ तस्य³⁸ शक्ति³⁷ अस्ति⁴⁰ बलाद्³⁵ अमिनिष्क
 मितु³⁶ ॥ 20

¹⁵ इदानीं, ¹⁸ इति, ¹⁹ आह, ²⁷ इति.

दे०¹ नृ०² दे०³ नृ०⁴ । सु०⁵ च०⁶ च०⁷ च०⁸ च०⁹ । च०¹⁰
 च०¹¹ च०¹² च०¹³
 च०¹⁴ च०¹⁵ च०¹⁶ च०¹⁷
 च०¹⁸ च०¹⁹ च०²⁰ ॥ च०²¹ च०²² च०²³ च०²⁴ च०²⁵ च०²⁶
 च०²⁷ च०²⁸ च०²⁹ च०³⁰ च०³¹ च०³² च०³³
 च०³⁴ च०³⁵ च०³⁶ च०³⁷ च०³⁸ च०³⁹ च०⁴⁰ च०⁴¹ ॥
 च०⁴² च०⁴³ च०⁴⁴ च०⁴⁵ च०⁴⁶ च०⁴⁷ च०⁴⁸ च०⁴⁹ ॥ 21

तत्र¹ तैः³ शाक्यैः² राज्ञा⁵ शुद्धोदनेन⁶ च⁴ पञ्च¹³ शाक्यकुमार⁷ शतानि¹⁴
 *कृताखाणि⁸ कृतयोग्यानि⁹ इवखशिक्षितानि¹⁰ महानग्न(?)¹¹ बलोपेतानि¹² पूर्वे¹⁸

नगर¹⁷द्वारे¹⁹ स्थापितानि²⁰अभूवन् बोधिसत्त्वस्य¹⁵ रक्षणार्थं¹⁶ । एकैकशू²³
 च²⁴ शाक्यकुमारः²² पञ्च²⁷शत²⁸रथ²⁶परिवारः²⁵ एकैकं³² च³³ रथं³¹
 पञ्च³⁶पत्ति³⁵शत³⁷परिवारं³⁴ स्थापितम्⁴⁰ अभूत् बोधिसत्त्वस्य⁴¹
 रक्षणार्थं⁴² । एवं⁴⁸ दक्षिणे⁴⁵ पश्चिमे⁴⁶ उत्तरे⁴⁷ नगर⁴⁴द्वारे⁴⁸ ॥° 21

29-30. पञ्चशत, 38-39 पञ्चशत.

शुभ्रं¹ च² अत्र³ शुकुलं⁴ च⁵ वसुधा⁶
 च⁷ । अत्र⁸ च⁹ । ५¹⁰ च¹¹ च¹²
 च¹³ च¹⁴ च¹⁵ च¹⁶ च¹⁷ ॥ 22

राजा¹ च³ शुद्धोदनः² पञ्चभिः⁵ शाक्यकुमार⁴शतैः⁶ सार्धं परिवृत्तः⁷ पुरस्⁸-
 * कृतः⁹ स्वके¹⁴ गृह¹⁵द्वारे¹⁶ हयेषु¹⁰ च¹¹ गजेषु¹² च समभिरुह्य¹³
 जागर्ति स्म¹⁷ ॥ 22

C

॥ अत्र¹ च² ॥

॥ षोडशः² परिवर्तः¹ ॥

[362. 12] च¹ च² च³ च⁴ च⁵
 च⁶ च⁷ च⁸ च⁹ च¹⁰ च¹¹ च¹²

क्वस्य⁹ वसो¹⁰ सु¹¹ । वस¹² सु¹³ ।
 सु¹⁴ । वस¹⁵ सु¹⁶ । सु¹⁷ । सु¹⁸ ।
 सु¹⁹ सु²⁰ सु²¹ ।
 सु²² । सु²³ सु²⁴ । सु²⁵ सु²⁶ । सु²⁷ सु²⁸ सु²⁹ । सु³⁰ । सु³¹ सु³² । सु³³ सु³⁴ सु³⁵ । 1

[416. 16] द्वौ³ इमौ⁴ भिक्षवः¹ प्रव्रजितस्य⁵ अन्तौ² अक्रमौ^{6,7} । यश्च⁸ च
 कामेषु⁹ कामसुखल्लिका¹⁰ योगो¹¹ हीनो¹² ग्राम्यः¹³ पार्थग्निको¹⁴ न¹⁶ अलम्¹⁷
 आर्यो¹⁵ ऽनर्थोपसंहितो¹⁸ न^{21,22} आयत्यां¹⁹ ब्रह्मचर्याय²⁰ न²⁴ निविदे²³ न²⁶
 विरागाय²⁵ न²⁸ निरोधाय²⁷ न³⁰ अभिज्ञाय²⁹ न³² संबोधये³¹ न³⁴
 निर्वाणाय³³ संवतते³⁵ ॥ 1

व¹ व² व³ व⁴ व⁵ । व⁶ व⁷ ।
 व⁸ । व⁹ । व¹⁰ । व¹¹ ।
 व¹² व¹³ । व¹⁴ व¹⁵ । व¹⁶ ।
 व¹⁷ व¹⁸ व¹⁹ व²⁰

चत्वारि² इमानि³ मिश्रव¹ आये⁴ सत्यानि⁵ । कतमानि⁷ चत्वारि⁶ । दुःखं⁸
दुःखं⁹ समुद्दयो¹⁰ दुःखं¹¹ निरोधो¹² दुःखं¹³ निरोध¹⁴ गामिनी¹⁵ प्रतिपत्¹⁶ ॥ 3

दे०¹ श्रुमा० वश्रुमा² गन्³ ले० । श्रु० वरी⁴ श्रुमा० वश्रुमा⁵
रन् । श्रु० व⁶ रन् । श्रु० व⁷ रन् । श्रु० व⁸ रन् । श्रु० व⁹
रन् । श्रु० व¹⁰ रन् । श्रु० व¹¹ रन् । श्रु० व¹² रन् । श्रु० व¹³
रन् । श्रु० व¹⁴ रन् । श्रु० व¹⁵ रन् । श्रु० व¹⁶ रन् । श्रु० व¹⁷ रन् । श्रु० व¹⁸ रन् । श्रु० व¹⁹
रन् । श्रु० व²⁰ रन् । श्रु० व²¹ रन् । श्रु० व²² रन् ॥ श्रु० व²³ रन् । श्रु० व²⁴ रन् । श्रु० व²⁵
रन् । श्रु० व²⁶ रन् । श्रु० व²⁷ रन् । श्रु० व²⁸ रन् । श्रु० व²⁹ रन् । श्रु० व³⁰ रन् ॥ 4

तत्र¹ कतमद्³ दुःखं² । जातिरपि⁴ दुःखं⁵ जरापि⁶ दुःखं व्याधिर⁷ अपि दुःखं
मरणम्⁸ अपि अप्रिय⁹ संयोगो¹⁰ ऽपि प्रिय¹¹ विप्रयोगो¹² ऽपि दुःखं¹³ । यद्¹⁴ अपि¹⁵
इच्छन्¹⁶ पर्येषमाणो¹⁷ न¹⁸ लभते¹⁹ तद्²⁰ अपि²¹ दुःखं²² । संक्षेपात्²³ पञ्च²⁶
उपादान²⁴ स्कन्धा²⁵ दुःखम्²⁷ । इदम्²⁸ उच्यते³⁰ दुःखं²⁹ ॥ 4

दे०¹ श्रुमा० वश्रुमा² गन्³ ले० । श्रु० वरी⁴ श्रुमा० वश्रुमा⁵
रन् । श्रु० व⁶ रन् । श्रु० व⁷ रन् । श्रु० व⁸ रन् । श्रु० व⁹ रन् । श्रु० व¹⁰ रन् । श्रु० व¹¹
रन् । श्रु० व¹² रन् । श्रु० व¹³ रन् । श्रु० व¹⁴ रन् । श्रु० व¹⁵ रन् । श्रु० व¹⁶ रन् । श्रु० व¹⁷ रन् । श्रु० व¹⁸ रन् । श्रु० व¹⁹ रन् ॥ 5

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥

तत्र^१ कतमा^६ दुःख^२निरोध^३गामिनी^४ प्रतिपत्^५ । एष^{११} एव^{१२} आर्य^७ अष्ट^{१०}
 अङ्ग^९मार्गः^८ । तद्यथा^{१३} सम्यग्^{१४}बुद्धिर्^{१५} यावत्^{१८} सम्यक्^{१६} समाधिर्^{१७} इति ।
 इदम्^{१९} उच्यते दुःख^{२०}निरोध^{२१}गामिनी^{२२} प्रतिपद्^{२३} आर्य^{२४}सत्यम्^{२५} इति^{२६} ।
 इमानि^{२९} भिक्षवशु^{२७} चत्वारि^{२८} आर्य^{३०}सत्यानि^{३१} ॥ ७

३२ इति.

॥ བྱང་རྒྱལ་¹སྲིམས་དཔའི་²རྫོགས་བརྗོད་³དཔག་བསམ་གྱི་⁴འཁྲི་ཤིང་⁵ ॥

॥ བོད་མི་¹སྲུང་²འབྲུག་³འབྲུག་⁴ལྷོ་⁵ ॥

॥ ལྷ་¹ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²རྫོགས་བརྗོད་³ ॥

॥ ལྷ་¹ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²འབྲུག་³ ॥

॥ ལྷ་¹ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་³ ॥

॥ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²ལྷོ་ལྷོ་¹ ॥

।

འདི་¹ ལྷོ་²སྲིམས་³ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་⁴ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་⁵

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་⁶ ।

འདི་ལྷོ་ལྷོ་⁷ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་⁸ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་⁹ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹⁰ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹¹

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹² ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹³ ।

ལྷོ་ལྷོ་¹⁴ ལྷོ་ལྷོ་¹⁵ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹⁶ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹⁷

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹⁸ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་¹⁹ ।

ལྷོ་ལྷོ་²⁰ ལྷོ་ལྷོ་²¹ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²² ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²³

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་²⁴ ལྷོ་ལྷོ་²⁵ ॥

इह¹ * कषति⁶ शरीरं³ क्लेश⁴राशिर्⁵ नराणां²
 दहति¹³ च⁹ पर⁸लकि⁷ नारकः¹¹ * क्रूर¹⁰वह्निः¹² ।
 शरण¹⁴गमन¹⁵पुण्य¹⁶प्राप्त¹⁹शिक्षा¹⁷पदानां¹⁸
 प्रभवति²⁴ न तु²⁵ देहे²⁰ दुःख²²दाहः²³ कदाचित्²¹ ॥

2

शुभ्रैर्दे¹ सप्त² वै र्दे³वेस⁴पदे⁴ ।
 शु⁵ वै शक्ति⁶ सप्त⁷शु⁸ ।
 शक्ति⁹शक्ति¹⁰ सप्त¹¹ ।
 शुभ्र¹²शुभ्र¹³शुभ्र¹⁴शुभ्र¹⁵ ।

धन³नामा⁴ समुद्र¹अन्ते³ नागो⁵ ऽभूद्⁸ बहु⁷बान्धवः⁶ ।
 फणा⁹रत्न¹⁰उज्ज्वल¹¹ आलोक¹²कलित¹⁵अपूर्व¹³वासरः¹⁴ ॥

3

दे¹सप्त²शुभ्र³शुभ्र⁴ ।
 शुभ्र⁵शुभ्र⁶शुभ्र⁷शुभ्र⁸ ।
 शक्ति⁹शक्ति¹⁰शक्ति¹¹शक्ति¹² ।
 शुभ्र¹³शुभ्र¹⁴शुभ्र¹⁵शुभ्र¹⁶ ॥

पपात⁷ अहर्³निशं⁴ तस्य¹ भवने² तप्त⁶वालुका⁵ ।
 यया⁸ अङ्गेषु¹⁰ भुजङ्गानां⁹ तीव्र¹²ताप¹¹व्यथा¹³ अभवत्¹⁴ ॥

4

བོར་¹བཟང་² ཞེས་བྱ་³ བཅེས་པའི་⁴ ལུ་⁵ །
 རང་བཞིན་⁶ ཉིད་གྱིས་⁷ རབ་⁸བཞིན་པ་⁹ །
 བྱེ་མས་¹⁰ ཡོངས་སུ་¹¹ བཟློམ་གྱུར་པས་¹² །
 བས་ཞིག་¹³ དེ་ལ་¹⁴ རབ་དུ་རྒྱུས་¹⁵ །།

कदाचित्¹³ सु²धनो¹ नाम³ पुत्रः⁵ पप्रच्छ¹⁵ तं¹⁴ प्रियः⁴ ।
 सु⁸कुमारः⁹ प्रकृत्या⁶ एव⁷ वालुका¹⁰ परि¹¹पीडितः¹² ॥

5

ལྷ་ཅིག་¹ བྱེ་མ་² ཙ་བ་³ འདིས་⁴ །
 བདག་ཅག་⁵ ཅི་སྣང་⁶ བཏུང་བར་བྱེད་⁷ །
 སྤྲུགས་དང་⁸ ཙ་བའི་⁹ སྣོད་བ་དག་¹⁰ །
 ཅི་ཡིས་¹¹ ཉེ་བར་¹² ཞི་བར་འགྱུར་¹³ །

कस्माद्⁶ अस्मान्⁵ इयं⁴ * तात¹ बाधते⁷ तप्त³वालुका² ।
 मन्त्र⁸मूल⁹प्रयोगेण¹⁰ केन¹¹ इयम् उप¹²शाम्यति¹³ ॥

6

འགའ་ཞིག་¹ བདག་ལས་² ལྷ་ག་པ་³ དང་ །
 བཞུན་⁴ བོ་ བདག་ལས་⁵ དམན་པ་ཡི་⁶ །

धर्म¹उपदेश²शुद्धानां³ शान्तानां⁴ सत्य⁵वादिनाम्⁶ ।
उप⁸तापो⁹ भवति¹⁰ एव⁷ न¹² शारीरो¹¹ न¹⁴ मानसः¹³ ॥

9

सदसः¹शुसः¹ क्लेशः² ददः³ क्लेशः³ त्रेशः⁴ ।
सुवसः⁵ वसिदः⁶ वससः⁶ दगोक्⁷ उक्⁷ कि ।
मसुसः⁸ सुवसः⁹ सिदः¹⁰ सप्तसः¹¹ मदः¹² ।
दे¹³ यदः¹³ यदः¹⁴ मदः¹⁴ मी¹⁵ मी¹⁶ सुदे¹⁷ ।

न¹⁶ तान्¹³ स्पृशति^{15,17} सन्तापः¹⁴ पुण्यं⁶ रत्न⁷ त्रयं⁸ बुधाः¹¹ ।
ये¹² बुद्ध¹ धर्म² सङ्घ³ आख्यं⁴ शरण्यं⁵ शरणं⁹ गताः¹⁰ ॥

10

मदः¹ मीसः¹ कुक्² क्लेशः² ददः³ कि³ वदि³ ।
मसुवः⁴ मदि⁴ मवसः⁵ वससः⁵ सुवः⁶ सुदः⁶ उदः⁶ ।
मदुदः⁷ उदः⁷ सुवः⁸ दे⁸ दमः⁹ ।
सुवः¹⁰ मदुदः¹¹ मदि¹² मसः¹² मदः¹³ यदः¹⁴ ।

शिक्षा⁴पदानि⁵ अवाप्तानि⁶ क्लेश²प्रशमनानि³ यैः¹ ।
तेषाम्⁹ अमृत⁷सिक्तानां⁸ पाप¹⁰ताप¹¹भयं¹² कुतः¹³ ॥

11

ལྷ་ཀྱི་¹ ཐུབ་པ་² འཇིག་རྟེན་གྱི་³ །

ཉེན་མོངས་⁴ ཐམས་ཅད་⁵ རབ་ཞིའི་⁶ བཀའ་⁷ །

གྱུལ་བ་⁸ གྱུལ་གྱིད་⁹ ཚལ་¹⁰ བཀའ་པ་¹¹ །

མཉམ་ཡོད་ན་¹² ཉི་ བཅོམ་ལྡན་¹³ ཡོད་¹⁴ །

श्रावस्त्याम्¹² अस्ति¹⁴ भगवान्¹³ जिनो⁸ जेत⁹ वन¹⁰ आश्रयः¹¹ ।

लोके³ शाक्य¹ मुनिः² सर्व⁵ क्लेश⁴ प्रशम⁶ बान्धवः⁷ ॥

12

སྒྲིབ་རྗེ་¹ ལྷ་བའི་ འོད་² བསྐྱེད་³ དེ་⁴ །

སེམས་དབང་ལྡན་⁵ དཀར་⁶ མཉམ་པ་གཅིག་⁷ །

འོད་ཟེར་⁸ ཚོགས་ཀྱིས་⁹ འགྲོ་¹⁰ བསྐྱུལ་དུ་¹¹ །

བདད་ཅིའི་¹² ཚར་པ་¹³ མངོན་པར་¹⁴ འབྲེབས་¹⁵ །

उपदेश⁷ अंशु⁸ निवहैः⁹ सत्त्व⁵ शुभ्रैर्⁶ जगत्¹⁰ त्रये¹¹ ।

करुणा¹ कौमुदी² सूतिर्³ अमृत¹² सो⁴ ऽभि¹⁴ वर्षति¹⁵ ॥

12,13 अमृतवृष्टिः

13

གང་ཞིག་¹ ཉམ་པར་མ་ཐུལ་བས་² །

བསྐྱུལ་བའི་³ བཀའ་⁴ ཐོབ་⁵ མི་⁶ སྤང་བ་⁷ །

देवमा⁸ द्रुमा⁹ श्रीःत्रय¹⁰ ।

मादु¹¹ द्वा¹² द्वा¹³ द्वा¹⁴ ।

दुर्विनीता² न⁶ रक्षन्ति⁷ प्राप्य⁵ शिक्षा³ पदानि⁴ ये¹ ।

तीव्र¹² तापमयस्¹¹ तेषां⁸ नरकेषु⁹ अक्षयः¹⁰ क्षयः¹³ ॥

14 भवति.

14

लेखा¹ स² द³ स⁴ य⁵ ।

कौम⁶ द⁷ द⁸ क⁹ ।

सो¹⁰ क¹¹ क¹² क¹³ ।

द¹⁴ द¹⁵ द¹⁶ ।

इति¹ श्रुत्वा⁷ पितु² वाक्य⁶ जनन्याशु⁴ च^{3,5} भुजङ्गमः⁸ ।

आदाय¹¹ दिव्य¹⁰ पुष्पाणि⁶ पुण्य¹² जैत¹³ वन¹⁴ ययौ¹⁵ ॥

15

कौम¹ क² क³ क⁴ ।

द⁵ द⁶ द⁷ द⁸ ।

द⁹ द¹⁰ द¹¹ ।

कौम¹² क¹³ क¹⁴ ।

सु⁵ गत⁶ आश्रमम्⁷ आसाद्य⁸ धम¹⁰ श्रवण¹¹ सङ्गताम्¹² ।

ददर्श¹⁴ पर्वद¹³ तत्र⁹ स⁴ सन्तोष¹ मुख² उन्मुखीम्³ ॥

16

བཞིན་རས་¹ མཛོས་² ཤིང་ ལྷན་³ ཡངས་བ་⁴ །

ལྷ་བ་⁵ དང་⁶ བད་⁷ ཚལ་དག་⁸ །

འགྲོགས་བ་⁹ བཞིན་དུ་¹⁰ བདེ་¹¹ ལྷེར་བའི་¹² །

གྱུ་བ་¹³ དེར་¹⁴ ཉི་ མཐོང་བར་གྱུར་¹⁵ ॥

तत्र¹⁴ अपश्यत्¹⁵ जिनं¹³ कान्त²वदनं¹ दीर्घ⁴लोचनम् ।
पूर्णे⁶इन्दु⁵पद्म⁷वनयोर्⁸ इव¹⁰ मैत्री⁹सुख¹¹प्रदम्¹² ॥

6 च.

17

ཉི་བར་ལྷོན་¹ བྱེད་² མཚ་ཡིས་³ ཅི །

ཆགས་ལྷན་⁴ བམས་ཀྱི་⁵ དམར་བ་ཉིད་⁶ །

རབ་གྱུས་⁷ དམན་བ་ཉིད་གྱུས་⁸ ཤིང་ །

གསལ་བར་⁹ ཟླལ་གྱུས་གཞོན་བ་¹⁰ བཞིན་¹¹ །

उपदेश¹कृता² व्यक्तम्⁹ अधरेण³ अधरीकृताम्⁸ ।
तर्जयन्तम्¹⁰ इव¹¹ उत्सिक्ता⁷ रागि⁴वर्गस्य⁵ रक्ताम्⁶ ॥

18

གྱུན་དང་བྲལ་བའི་¹ མཛོས་སྤྲུལ་གྱིས་² །

ལྷ་བའི་³ ཆགས་བ་⁴ རབ་བྱུས་⁵ ཅིང་ །

ཕྱི་བ་པ་ རང་ བྲལ་⁶ རྫོང་པ་ཉིད་⁷ །

རབ་ཏུ་གྱུས་པ་⁸ རྫོན་པ་⁹ བཞིན་¹⁰ ॥

निरामरण¹लावण्य²कण³पाश⁴विभूषितम्⁵ ।

दर्शयन्तम्⁹ इव¹⁰ उत्सिक्तां⁸ निरावरण⁶शून्यताम्⁷ ॥

19

དབྱང་པ་¹ ཚེས་ཀྱི་² བཞིས་འབྲང་³ ལག་⁴ །

རྫོན་པས་⁵ མཛེས་པ་⁶ རྣམ་པར་ འཛིན་⁷ །

རྣམ་མཐའི་⁸ ཁང་པ་དག་གི་⁹ རི་ །

ཀ་བ་¹⁰ བསེར་གྱི་རང་བཞིན་¹¹ བཞིན་¹² ॥

धर्म²द्विप³करौ⁴ बाह्व¹ विभ्राण⁷ दान⁵शोभितौ⁶ ।

प्रभाव⁸भवन⁹स्तम्भौ¹⁰ शातकुम्भमयौ¹¹ इव¹² ॥

20

ཚེས་གོས་¹ གྱུན་དང་ལྷན་པ་ཡིས་² །

ཞབས་ཀྱི་³ གྱིབ་མ་⁴ རྫོང་གྱེད་པ་⁵ །

ས་གཞི་⁶ རྫོགས་པ་⁷ ཐོབ་པ་ལ་⁸ །

པདྨའི་⁹ བློགས་རྣམས་ཀྱིས་¹⁰ བརྒྱབས་¹¹ བཞིན་¹² ॥

* दिशन्तं⁵ चरण³च्छायां⁴ चरैः¹ साभरणैर्² भुवः⁶ ।
लब्ध⁸प्रबोधैर्⁷ विहिताम्¹¹ इव¹² राजीव⁹जीवितैः¹⁰ ।

21

सुखा¹शु²सुखा³के ।
सुखा⁴सुखा⁵सुखा⁶ ।
सुखा⁷सुखा⁸ ।
सुखा⁹सुखा¹⁰सुखा¹¹सुखा¹² ॥

देह¹कान्ति²वितानेन³ नयन⁴अमृत⁵वर्षिणा⁶ ।
संसार⁸* मरु⁹सन्तापं¹⁰ वाख्यन्तं¹¹ सताम्⁷ इव¹² ॥

22

दे¹सुखा²सुखा³सुखा⁴सुखा⁵ ।
सुखा⁶सुखा⁷सुखा⁸सुखा⁹सुखा¹⁰ ।
सुखा¹¹सुखा¹²सुखा¹³सुखा¹⁴ ॥

तं¹ विलोक्य² एव³ तत्याज⁷ सन्तापं⁶ नाग⁴नन्दनः⁵ ।
सर्व¹³आर्ति¹¹दोष¹²शामनं¹⁴ दर्शनं⁹ हि¹⁰ महात्मनाम्⁸ ॥

23

སྒྲིམ་པ་¹ མེདོག་གིས་² བང་བ་³ །

དེ་ལ་⁴ བཏོར་ནས་⁵ དེས་⁶ ཟུག་འཚམ་⁷ །

དེ་ལི་⁸ ཞབས་⁹ བད་¹⁰ དེག་པ་ཡིས་¹¹ །

འསྐལ་ལ་¹² བསྐལ་བ་ཉིད་དུ་¹³ ཟུར་¹⁴ །

प्रणनाम⁷ स⁶ तं⁴ * कीर्ण⁵ सम्पूर्ण³ कुसुम² अञ्जलिः¹ ।

तत्⁸ पाद्⁹ पद्म¹⁰ स्पर्शन¹¹ सद्यः¹² शीतलतां¹³ गतः¹⁴ ॥

24

དེ་ནས་¹ བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱི་² ཉི །

བསྐྱལ་བའི་³ བཞས་⁴ ཐོབ་⁵ བཀའ་ས་པ་⁶ དེས་⁷ །

ཐལ་མོ་ ཟུར་ནས་⁸ དེ་ལ་⁹ ཉི །

ཇི་སྲིད་¹⁰ འཚོ་བར་¹¹ ལྷག་བཞས་¹² ཟུས་¹³ །

कृती⁶ भगवतः² प्राप्य⁵ ततः¹ शिक्षा³ पदानि⁴ सः⁷ ।

चक्र¹³ कृताञ्जलिस्⁸ तस्य⁹ यावज्¹⁰ जीव¹¹ अधिवासनाम्¹² ॥

25

དེ་ལ་¹ བཅོམ་ལྷན་གྱིས་² བསྐྱལ་བ་³ །

ཐལ་ས་ཅད་⁴ ཇིས་སྐྱ་བཞུང་བྱ་ལ་⁵ །

གཅིག་ཉིད་⁶ ཁོ་ནའི་⁷ ལྷག་གནས་⁸ ནི།

ཇི་སྲིད་འཇོ་བ་⁹ ཇི་ལྟར་¹⁰ འེས་¹¹ །

तम्¹ आवभाषे³ भगवान्² एकस्य⁶ एव⁷ अधिवासना⁸ ।

अनुग्राहोषु⁵ सर्वेषु⁴ यावज्जीवं⁹ * न¹⁰ युज्यते¹¹ ॥

26

གས་ལ་¹ དགུས་བས་² དེ་³ བཞེད་ནས་⁴ །

དེ་ལ་⁵ བཞོན་བས་⁶ བཞོས་ལྷན་⁷ དེ་⁸ །

གདངས་ཅན་⁹ ལྷ་བར་བརྟལ་བ་¹⁰ ནི།

ཡོངས་ཇོགས་མཛད་ཅིང་¹¹ དལ་གྱིས་¹² ལས་¹³ །

* इति³ उक्त्वा⁴ * प्रणयि¹ प्रीत्यै² भगवान्⁷ * सतत उद्यतः⁶ ।

शनैः¹² प्रतस्थे¹³ सङ्कल्पं¹⁰ भोगिनः⁹ परिपूरयन्¹¹ ॥

⁵ तस्य. ⁸ सः.

27

དགོ་སྲོང་¹ ཚོགས་ཀྱི་² ལྷ་དངས་ནས་³ །

རིས་གྱིས་⁴ ལྷོན་བ་⁵ དེ་ལ་⁶ ནི།

ལྷ་ཡིས་⁷ ལས་ལས་⁸ གནས་⁹ དང་ གནས་¹⁰ །

མཐོ་རིས་¹¹ ལྷ་ལྟར་¹² མཛོས་བ་¹³ བསྐྱབས་¹⁴ །

क्रमेण⁴ आगच्छतस्⁵ तस्य⁶ मिश्रु¹ सङ्घ² अग्रयायिनः³ ।

प्रभावाद्⁸ विदधे¹⁴ नागः⁷ स्वर्ग¹¹ शोभां¹³ पदे⁹ पदे¹⁰ ॥

¹² सदृश.

28

རིན་ཅེན་¹ གསེར་² འོད་³ བཀྲ་བ་ཡི་⁴ །
 མཚོག་གི་⁵ སྐྱེད་ཚལ་⁶ མཛོས་བ་⁷ དང་ །
 ལོངས་སྐྱོད་⁸ འཛིན་བས་⁹ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹⁰ །
 འབངས་དང་¹¹ འབངས་མོའི་¹² ཚོགས་¹³ ལྷུས་དང་¹⁴ ॥

རྗེ་མཚན་འཕྲུལ་འཕྲུལ་¹ རྒྱལ་བ་ཡིས་² རྒྱལ་བ་ཡིས་³ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁴ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁵ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁶ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁷ །
 རྒྱལ་བ་ཡིས་⁸ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁹ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹⁰ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹¹ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹² རྒྱལ་བ་ཡིས་¹³ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹⁴ ॥

29

ག་སྐྱེད་¹ ཅན་དན་² ལྷུ་ཆེ་ཡི་³ །
 རྒྱལ་བ་ཡིས་⁴ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁵ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁶ །
 གསེར་⁷ དང་ གསེར་སྐྱོད་⁸ གུལ་ལག་ཁང་⁹ །
 བཅོམ་ལྷན་འདས་ལ་¹⁰ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹¹ ལྷུས་¹² ॥

རྒྱལ་བ་ཡིས་¹ རྒྱལ་བ་ཡིས་² རྒྱལ་བ་ཡིས་³ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁴ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁵ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁶ །
 རྒྱལ་བ་ཡིས་⁷ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁸ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁹ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹⁰ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹¹ རྒྱལ་བ་ཡིས་¹² ॥

30

རྒྱལ་བ་ཡིས་¹ རྒྱལ་བ་ཡིས་² རྒྱལ་བ་ཡིས་³ །
 རྒྱལ་བ་ཡིས་⁴ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁵ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁶ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁷ རྒྱལ་བ་ཡིས་⁸ །

དེ་ཡིས་⁹ ལོངས་སྤྱོད་¹⁰ ཚོགས་¹¹ ཀུན་གྱིས་¹² །
 བཅོས་ལྷན་འདས་ལ་¹³ མཚོན་པ་བྱས་¹⁴ ॥

कलन्दक²निवास³आख्यं⁴ प्राप्य⁸ वेणु⁵वनं⁷ ततः¹ ।
 स⁹ सर्व¹²भोग¹⁰सम्मार्दै¹¹ भगवन्तम्¹³ अपूजयत्¹⁴ ॥

31

དེར་¹ ཞི་ དེ་ཡིས་² རྩེ་³ བསྐྱུང་དུ་⁴ །
 དགོ་འདུན་དང་བཅས་⁵ བདེ་བཤེགས་⁶ མཚོན་⁷ །
 དོ་ཤལ་⁸ རིན་ཅིན་⁹ འོད་གྱིས་¹⁰ བསྐྱོར་¹¹ །
 ལ་མཚོན་¹² ཀུན་དགའ་ལྷན་ལ་¹³ བསྐྱུངས་¹⁴ ॥

तेन² मास³त्रयीं⁴ तत्र¹ ससङ्घः⁵ सुगतः⁶ अर्चितः⁷ ।
 ऊचे¹⁴ विस्मितम्¹² आनन्दं¹³ हार⁸रत्न⁹अंशुकै¹⁰ वृतः¹¹ ॥

32

གདོངས་ཅན་¹ འདི་² ཞི་ བསྐྱུང་པ་³ བསྐྱུར་⁴ མི་གཡོ་⁵ །
 བདེ་བའི་⁶ ལོངས་སྤྱོད་⁷ ཀུན་གྱི་⁸ སྤོང་དུ་⁹ འགྱུར་¹⁰ །
 འོན་ཀྱང་¹¹ སྤྱི་བ་¹² བཞུན་ལ་¹³ བྱང་ཚུབ་¹⁴ ཀྱང་¹⁵ །
 རབ་དུ་འབད་བས་¹⁶ བསལ་བར་¹⁷ བྱེད་བར་འགྱུར་¹⁸ ॥

एष² कल्प³शतम्⁴ अच्युतः⁵ फणी¹

सर्व⁸भोग⁷सुख⁶भाग्⁹ भविष्यति¹⁰ ।

बोधिम्¹⁴ अपि¹⁵ अपर¹³जन्मनि¹² स्फुटां¹⁷

किञ्च¹¹ सुप्रणिहितः¹⁶ करिष्यति¹⁸ ॥

ज्ञेस¹ व¹ नमो² वदे² नमद³ वीस³ वृष⁴ वदे⁴ वृद⁵ ऋव⁵ शोस⁵
 नमदे⁵ न्मोस⁶ व⁶ वदे⁶ नमव⁷ वसस⁷ वस्री⁸ वदे⁸ वस⁸ वदे⁹
 न्मोस⁹ न्मोस¹⁰ व¹⁰ वदे¹⁰ वद¹¹ वदे¹¹ वद¹² वदे¹² ॥

इति¹ क्षेम² इन्द्र³ विरचितायां⁴ बोधिसत्व⁵ अवदान⁶ कल्प⁷ लतायां⁸
 नागकुमार⁹ अवदानं¹⁰ नाम षष्टितमः¹² पल्लवः¹¹ ।

॥ वचसं॑ श्रुत्वा॑ नमः॑ ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ भगवद्गीता ॥

॥ अर्जुन उवाच ॥

॥ प्रथमोऽध्यायः ॥

१

एतन्मया॑ श्रुत्वा॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥

सर्वज्ञं॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥

सर्वज्ञं॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥

एतन्मया॑ श्रुत्वा॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥ २७

तान्॑ समीक्ष्य॑ स कौन्तेयः॑ सर्वान्॑ बन्धून्॑ * अवस्थितान् ।
कृपया॑ परया॑ * आविष्टो॑ * विषोदन्॑ इदम्॑ अत्रवीत्॑ ॥

२

एतन्मया॑ श्रुत्वा॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥

सर्वज्ञं॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥

सर्वज्ञं॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥

एतन्मया॑ श्रुत्वा॑ त्वं॒ मे॒ वद॑स्व॒ ॥ २८

हृष्टा॑ * इमान्॑ स्वजनान्॑ कृष्ण॑ युयुत्सून्॑ समवस्थितान्॑ ।
सीदन्ति॑ मम॑ गात्राणि॑ सुखं॑ च॑ परिशुष्यति॑ ॥

3

न॒यि॑¹ सु॒खा² कि॑³ न॒न॑³ सु॒त॑⁴ ।
 सु॒खे॑⁵ य॒न॑⁶ क॒स्य॑⁷ व॒न॑⁷ सु॒त॑⁸ ।
 य॒त्कि॑⁹ य॒स्य॑¹⁰ सु॒त॑¹¹ ।
 य॒स्य॑¹² न॒न॑¹³ यो॒न॑¹⁴ सु॒त॑¹⁵ ॥

वेपथुश्³ च शरीरे² मे¹ रोम⁵ हर्षश्⁷ च⁶ जायते⁸ ।
 गाण्डीव⁹ स्रंसते¹¹ हस्तात्¹⁰ त्वक्¹² च¹³ एव परि¹⁴ दह्यते¹⁵ ॥

⁴ जायते.

4

न॒यि॑¹ यि॒द॑² कि॑³ क॒स्य॑⁴ व॒न॑⁵ सु॒त॑⁶ ।
 य॒स्य॑⁷ व॒न॑⁸ सु॒त॑⁹ ॥

न⁶ च शक्तोमि^{5,7} अवस्थातुं⁴ भ्रमति³ इव च मे¹ मनः² ॥

* * * *

5

य॒न॑¹ नो॒क्तु॑² सु॒खे॑³ न॒न॑⁴ ।
 यो॒न॑⁵ य॒स्य॑⁶ नो॒क्तु॑⁷ ॥

དབང་པོའི་¹ ཤེས་པ་² དང་³ ། 8

इन्द्रिय¹ज्ञानम्² ॥ 8

³ च

རང་གི་¹ ཡུལ་གྱི་² དེ་ མ་ཐག་པ་³ ཡུལ་⁴ ལྷན་ཅིག་⁵ བྱེད་པ་ཅན་⁶
 དབང་པོའི་⁷ ཤེས་པ་⁸ མཚངས་པ་དེ་མ་ཐག་པའི་⁹ ལྷན་གྱིས་¹⁰
 བསྐྱེད་པའི་¹¹ ཡིད་གྱི་¹² ལྷན་པར་ཤེས་པ་¹³ དང་¹⁴ ། 9

स्व¹विषय²अनन्तर³विषय⁴सह⁵कारिणा⁶ इन्द्रिय⁷ज्ञानेन⁸ समनन्तर⁹-
 प्रत्ययेन¹⁰ जनितं¹¹ तन् मनो¹²विज्ञानम्¹³ ॥ 9

¹⁴ च.

སེམས་¹ དང་² སེམས་ལས་བྱུང་བ་³ ཐམས་ཅད་གྱི་⁴ རང་⁵ རིག་པ་⁶
 དང་⁷ ། 10

सर्व⁴चित्त¹चैतानाम्³ आत्म⁵संवेदनम्⁶ ॥ 10

^{2, 7} च.

ཡང་དག་པའི་¹ རོན་²བསྐྱོམས་པའི་³ རབ་གྱི་⁴ མཐའ་ལས་⁵
 བྱུང་བའི་⁶ ལྷལ་འདྲོར་པའི་⁷ ཤེས་པའོ་⁸ ། 11

भूत¹अर्थ²भावना³प्रकर्ष⁴पर्यन्त⁵जं⁶ योगि⁷ज्ञानं⁸ चेति ॥ 11

དེའི་¹ ཡུལ་² རྗེ་ རང་གི་³ མཚན་ཉིད་⁴ དེ ॥ 12

तस्य¹ विषयः² स्व³लक्षणम्⁴ ॥ 12

रैक¹ मा² श्रि³ व⁴ र⁵ मी⁶ श्रि⁷ व⁸ द⁹ मा¹⁰ अ¹¹ स¹² य¹³ वे¹⁴ स¹⁵ व¹⁶ अ¹⁷ स¹⁸ य¹⁹ वे²⁰ स²¹ व²² अ²³ स²⁴ य²⁵ वे²⁶ स²⁷ व²⁸ अ²⁹ स³⁰ य³¹ वे³² स³³ व³⁴ अ³⁵ स³⁶ य³⁷ वे³⁸ स³⁹ व⁴⁰ अ⁴¹ स⁴² य⁴³ वे⁴⁴ स⁴⁵ व⁴⁶ अ⁴⁷ स⁴⁸ य⁴⁹ वे⁵⁰ स⁵¹ व⁵² अ⁵³ स⁵⁴ य⁵⁵ वे⁵⁶ स⁵⁷ व⁵⁸ अ⁵⁹ स⁶⁰ य⁶¹ वे⁶² स⁶³ व⁶⁴ अ⁶⁵ स⁶⁶ य⁶⁷ वे⁶⁸ स⁶⁹ व⁷⁰ अ⁷¹ स⁷² य⁷³ वे⁷⁴ स⁷⁵ व⁷⁶ अ⁷⁷ स⁷⁸ य⁷⁹ वे⁸⁰ स⁸¹ व⁸² अ⁸³ स⁸⁴ य⁸⁵ वे⁸⁶ स⁸⁷ व⁸⁸ अ⁸⁹ स⁹⁰ य⁹¹ वे⁹² स⁹³ व⁹⁴ अ⁹⁵ स⁹⁶ य⁹⁷ वे⁹⁸ स⁹⁹ व¹⁰⁰ अ¹⁰¹ स¹⁰² य¹⁰³ वे¹⁰⁴ स¹⁰⁵ व¹⁰⁶ अ¹⁰⁷ स¹⁰⁸ य¹⁰⁹ वे¹¹⁰ स¹¹¹ व¹¹² अ¹¹³ स¹¹⁴ य¹¹⁵ वे¹¹⁶ स¹¹⁷ व¹¹⁸ अ¹¹⁹ स¹²⁰ य¹²¹ वे¹²² स¹²³ व¹²⁴ अ¹²⁵ स¹²⁶ य¹²⁷ वे¹²⁸ स¹²⁹ व¹³⁰ अ¹³¹ स¹³² य¹³³ वे¹³⁴ स¹³⁵ व¹³⁶ अ¹³⁷ स¹³⁸ य¹³⁹ वे¹⁴⁰ स¹⁴¹ व¹⁴² अ¹⁴³ स¹⁴⁴ य¹⁴⁵ वे¹⁴⁶ स¹⁴⁷ व¹⁴⁸ अ¹⁴⁹ स¹⁵⁰ य¹⁵¹ वे¹⁵² स¹⁵³ व¹⁵⁴ अ¹⁵⁵ स¹⁵⁶ य¹⁵⁷ वे¹⁵⁸ स¹⁵⁹ व¹⁶⁰ अ¹⁶¹ स¹⁶² य¹⁶³ वे¹⁶⁴ स¹⁶⁵ व¹⁶⁶ अ¹⁶⁷ स¹⁶⁸ य¹⁶⁹ वे¹⁷⁰ स¹⁷¹ व¹⁷² अ¹⁷³ स¹⁷⁴ य¹⁷⁵ वे¹⁷⁶ स¹⁷⁷ व¹⁷⁸ अ¹⁷⁹ स¹⁸⁰ य¹⁸¹ वे¹⁸² स¹⁸³ व¹⁸⁴ अ¹⁸⁵ स¹⁸⁶ य¹⁸⁷ वे¹⁸⁸ स¹⁸⁹ व¹⁹⁰ अ¹⁹¹ स¹⁹² य¹⁹³ वे¹⁹⁴ स¹⁹⁵ व¹⁹⁶ अ¹⁹⁷ स¹⁹⁸ य¹⁹⁹ वे²⁰⁰ स²⁰¹ व²⁰² अ²⁰³ स²⁰⁴ य²⁰⁵ वे²⁰⁶ स²⁰⁷ व²⁰⁸ अ²⁰⁹ स²¹⁰ य²¹¹ वे²¹² स²¹³ व²¹⁴ अ²¹⁵ स²¹⁶ य²¹⁷ वे²¹⁸ स²¹⁹ व²²⁰ अ²²¹ स²²² य²²³ वे²²⁴ स²²⁵ व²²⁶ अ²²⁷ स²²⁸ य²²⁹ वे²³⁰ स²³¹ व²³² अ²³³ स²³⁴ य²³⁵ वे²³⁶ स²³⁷ व²³⁸ अ²³⁹ स²⁴⁰ य²⁴¹ वे²⁴² स²⁴³ व²⁴⁴ अ²⁴⁵ स²⁴⁶ य²⁴⁷ वे²⁴⁸ स²⁴⁹ व²⁵⁰ अ²⁵¹ स²⁵² य²⁵³ वे²⁵⁴ स²⁵⁵ व²⁵⁶ अ²⁵⁷ स²⁵⁸ य²⁵⁹ वे²⁶⁰ स²⁶¹ व²⁶² अ²⁶³ स²⁶⁴ य²⁶⁵ वे²⁶⁶ स²⁶⁷ व²⁶⁸ अ²⁶⁹ स²⁷⁰ य²⁷¹ वे²⁷² स²⁷³ व²⁷⁴ अ²⁷⁵ स²⁷⁶ य²⁷⁷ वे²⁷⁸ स²⁷⁹ व²⁸⁰ अ²⁸¹ स²⁸² य²⁸³ वे²⁸⁴ स²⁸⁵ व²⁸⁶ अ²⁸⁷ स²⁸⁸ य²⁸⁹ वे²⁹⁰ स²⁹¹ व²⁹² अ²⁹³ स²⁹⁴ य²⁹⁵ वे²⁹⁶ स²⁹⁷ व²⁹⁸ अ²⁹⁹ स³⁰⁰ य³⁰¹ वे³⁰² स³⁰³ व³⁰⁴ अ³⁰⁵ स³⁰⁶ य³⁰⁷ वे³⁰⁸ स³⁰⁹ व³¹⁰ अ³¹¹ स³¹² य³¹³ वे³¹⁴ स³¹⁵ व³¹⁶ अ³¹⁷ स³¹⁸ य³¹⁹ वे³²⁰ स³²¹ व³²² अ³²³ स³²⁴ य³²⁵ वे³²⁶ स³²⁷ व³²⁸ अ³²⁹ स³³⁰ य³³¹ वे³³² स³³³ व³³⁴ अ³³⁵ स³³⁶ य³³⁷ वे³³⁸ स³³⁹ व³⁴⁰ अ³⁴¹ स³⁴² य³⁴³ वे³⁴⁴ स³⁴⁵ व³⁴⁶ अ³⁴⁷ स³⁴⁸ य³⁴⁹ वे³⁵⁰ स³⁵¹ व³⁵² अ³⁵³ स³⁵⁴ य³⁵⁵ वे³⁵⁶ स³⁵⁷ व³⁵⁸ अ³⁵⁹ स³⁶⁰ य³⁶¹ वे³⁶² स³⁶³ व³⁶⁴ अ³⁶⁵ स³⁶⁶ य³⁶⁷ वे³⁶⁸ स³⁶⁹ व³⁷⁰ अ³⁷¹ स³⁷² य³⁷³ वे³⁷⁴ स³⁷⁵ व³⁷⁶ अ³⁷⁷ स³⁷⁸ य³⁷⁹ वे³⁸⁰ स³⁸¹ व³⁸² अ³⁸³ स³⁸⁴ य³⁸⁵ वे³⁸⁶ स³⁸⁷ व³⁸⁸ अ³⁸⁹ स³⁹⁰ य³⁹¹ वे³⁹² स³⁹³ व³⁹⁴ अ³⁹⁵ स³⁹⁶ य³⁹⁷ वे³⁹⁸ स³⁹⁹ व⁴⁰⁰ अ⁴⁰¹ स⁴⁰² य⁴⁰³ वे⁴⁰⁴ स⁴⁰⁵ व⁴⁰⁶ अ⁴⁰⁷ स⁴⁰⁸ य⁴⁰⁹ वे⁴¹⁰ स⁴¹¹ व⁴¹² अ⁴¹³ स⁴¹⁴ य⁴¹⁵ वे⁴¹⁶ स⁴¹⁷ व⁴¹⁸ अ⁴¹⁹ स⁴²⁰ य⁴²¹ वे⁴²² स⁴²³ व⁴²⁴ अ⁴²⁵ स⁴²⁶ य⁴²⁷ वे⁴²⁸ स⁴²⁹ व⁴³⁰ अ⁴³¹ स⁴³² य⁴³³ वे⁴³⁴ स⁴³⁵ व⁴³⁶ अ⁴³⁷ स⁴³⁸ य⁴³⁹ वे⁴⁴⁰ स⁴⁴¹ व⁴⁴² अ⁴⁴³ स⁴⁴⁴ य⁴⁴⁵ वे⁴⁴⁶ स⁴⁴⁷ व⁴⁴⁸ अ⁴⁴⁹ स⁴⁵⁰ य⁴⁵¹ वे⁴⁵² स⁴⁵³ व⁴⁵⁴ अ⁴⁵⁵ स⁴⁵⁶ य⁴⁵⁷ वे⁴⁵⁸ स⁴⁵⁹ व⁴⁶⁰ अ⁴⁶¹ स⁴⁶² य⁴⁶³ वे⁴⁶⁴ स⁴⁶⁵ व⁴⁶⁶ अ⁴⁶⁷ स⁴⁶⁸ य⁴⁶⁹ वे⁴⁷⁰ स⁴⁷¹ व⁴⁷² अ⁴⁷³ स⁴⁷⁴ य⁴⁷⁵ वे⁴⁷⁶ स⁴⁷⁷ व⁴⁷⁸ अ⁴⁷⁹ स⁴⁸⁰ य⁴⁸¹ वे⁴⁸² स⁴⁸³ व⁴⁸⁴ अ⁴⁸⁵ स⁴⁸⁶ य⁴⁸⁷ वे⁴⁸⁸ स⁴⁸⁹ व⁴⁹⁰ अ⁴⁹¹ स⁴⁹² य⁴⁹³ वे⁴⁹⁴ स⁴⁹⁵ व⁴⁹⁶ अ⁴⁹⁷ स⁴⁹⁸ य⁴⁹⁹ वे⁵⁰⁰ स⁵⁰¹ व⁵⁰² अ⁵⁰³ स⁵⁰⁴ य⁵⁰⁵ वे⁵⁰⁶ स⁵⁰⁷ व⁵⁰⁸ अ⁵⁰⁹ स⁵¹⁰ य⁵¹¹ वे⁵¹² स⁵¹³ व⁵¹⁴ अ⁵¹⁵ स⁵¹⁶ य⁵¹⁷ वे⁵¹⁸ स⁵¹⁹ व⁵²⁰ अ⁵²¹ स⁵²² य⁵²³ वे⁵²⁴ स⁵²⁵ व⁵²⁶ अ⁵²⁷ स⁵²⁸ य⁵²⁹ वे⁵³⁰ स⁵³¹ व⁵³² अ⁵³³ स⁵³⁴ य⁵³⁵ वे⁵³⁶ स⁵³⁷ व⁵³⁸ अ⁵³⁹ स⁵⁴⁰ य⁵⁴¹ वे⁵⁴² स⁵⁴³ व⁵⁴⁴ अ⁵⁴⁵ स⁵⁴⁶ य⁵⁴⁷ वे⁵⁴⁸ स⁵⁴⁹ व⁵⁵⁰ अ⁵⁵¹ स⁵⁵² य⁵⁵³ वे⁵⁵⁴ स⁵⁵⁵ व⁵⁵⁶ अ⁵⁵⁷ स⁵⁵⁸ य⁵⁵⁹ वे⁵⁶⁰ स⁵⁶¹ व⁵⁶² अ⁵⁶³ स⁵⁶⁴ य⁵⁶⁵ वे⁵⁶⁶ स⁵⁶⁷ व⁵⁶⁸ अ⁵⁶⁹ स⁵⁷⁰ य⁵⁷¹ वे⁵⁷² स⁵⁷³ व⁵⁷⁴ अ⁵⁷⁵ स⁵⁷⁶ य⁵⁷⁷ वे⁵⁷⁸ स⁵⁷⁹ व⁵⁸⁰ अ⁵⁸¹ स⁵⁸² य⁵⁸³ वे⁵⁸⁴ स⁵⁸⁵ व⁵⁸⁶ अ⁵⁸⁷ स⁵⁸⁸ य⁵⁸⁹ वे⁵⁹⁰ स⁵⁹¹ व⁵⁹² अ⁵⁹³ स⁵⁹⁴ य⁵⁹⁵ वे⁵⁹⁶ स⁵⁹⁷ व⁵⁹⁸ अ⁵⁹⁹ स⁶⁰⁰ य⁶⁰¹ वे⁶⁰² स⁶⁰³ व⁶⁰⁴ अ⁶⁰⁵ स⁶⁰⁶ य⁶⁰⁷ वे⁶⁰⁸ स⁶⁰⁹ व⁶¹⁰ अ⁶¹¹ स⁶¹² य⁶¹³ वे⁶¹⁴ स⁶¹⁵ व⁶¹⁶ अ⁶¹⁷ स⁶¹⁸ य⁶¹⁹ वे⁶²⁰ स⁶²¹ व⁶²² अ⁶²³ स⁶²⁴ य⁶²⁵ वे⁶²⁶ स⁶²⁷ व⁶²⁸ अ⁶²⁹ स⁶³⁰ य⁶³¹ वे⁶³² स⁶³³ व⁶³⁴ अ⁶³⁵ स⁶³⁶ य⁶³⁷ वे⁶³⁸ स⁶³⁹ व⁶⁴⁰ अ⁶⁴¹ स⁶⁴² य⁶⁴³ वे⁶⁴⁴ स⁶⁴⁵ व⁶⁴⁶ अ⁶⁴⁷ स⁶⁴⁸ य⁶⁴⁹ वे⁶⁵⁰ स⁶⁵¹ व⁶⁵² अ⁶⁵³ स⁶⁵⁴ य⁶⁵⁵ वे⁶⁵⁶ स⁶⁵⁷ व⁶⁵⁸ अ⁶⁵⁹ स⁶⁶⁰ य⁶⁶¹ वे⁶⁶² स⁶⁶³ व⁶⁶⁴ अ⁶⁶⁵ स⁶⁶⁶ य⁶⁶⁷ वे⁶⁶⁸ स⁶⁶⁹ व⁶⁷⁰ अ⁶⁷¹ स⁶⁷² य⁶⁷³ वे⁶⁷⁴ स⁶⁷⁵ व⁶⁷⁶ अ⁶⁷⁷ स⁶⁷⁸ य⁶⁷⁹ वे⁶⁸⁰ स⁶⁸¹ व⁶⁸² अ⁶⁸³ स⁶⁸⁴ य⁶⁸⁵ वे⁶⁸⁶ स⁶⁸⁷ व⁶⁸⁸ अ⁶⁸⁹ स⁶⁹⁰ य⁶⁹¹ वे⁶⁹² स⁶⁹³ व⁶⁹⁴ अ⁶⁹⁵ स⁶⁹⁶ य⁶⁹⁷ वे⁶⁹⁸ स⁶⁹⁹ व⁷⁰⁰ अ⁷⁰¹ स⁷⁰² य⁷⁰³ वे⁷⁰⁴ स⁷⁰⁵ व⁷⁰⁶ अ⁷⁰⁷ स⁷⁰⁸ य⁷⁰⁹ वे⁷¹⁰ स⁷¹¹ व⁷¹² अ⁷¹³ स⁷¹⁴ य⁷¹⁵ वे⁷¹⁶ स⁷¹⁷ व⁷¹⁸ अ⁷¹⁹ स⁷²⁰ य⁷²¹ वे⁷²² स⁷²³ व⁷²⁴ अ⁷²⁵ स⁷²⁶ य⁷²⁷ वे⁷²⁸ स⁷²⁹ व⁷³⁰ अ⁷³¹ स⁷³² य⁷³³ वे⁷³⁴ स⁷³⁵ व⁷³⁶ अ⁷³⁷ स⁷³⁸ य⁷³⁹ वे⁷⁴⁰ स⁷⁴¹ व⁷⁴² अ⁷⁴³ स⁷⁴⁴ य⁷⁴⁵ वे⁷⁴⁶ स⁷⁴⁷ व⁷⁴⁸ अ⁷⁴⁹ स⁷⁵⁰ य⁷⁵¹ वे⁷⁵² स⁷⁵³ व⁷⁵⁴ अ⁷⁵⁵ स⁷⁵⁶ य⁷⁵⁷ वे⁷⁵⁸ स⁷⁵⁹ व⁷⁶⁰ अ⁷⁶¹ स⁷⁶² य⁷⁶³ वे⁷⁶⁴ स⁷⁶⁵ व⁷⁶⁶ अ⁷⁶⁷ स⁷⁶⁸ य⁷⁶⁹ वे⁷⁷⁰ स⁷⁷¹ व⁷⁷² अ⁷⁷³ स⁷⁷⁴ य⁷⁷⁵ वे⁷⁷⁶ स⁷⁷⁷ व⁷⁷⁸ अ⁷⁷⁹ स⁷⁸⁰ य⁷⁸¹ वे⁷⁸² स⁷⁸³ व⁷⁸⁴ अ⁷⁸⁵ स⁷⁸⁶ य⁷⁸⁷ वे⁷⁸⁸ स⁷⁸⁹ व⁷⁹⁰ अ⁷⁹¹ स⁷⁹² य⁷⁹³ वे⁷⁹⁴ स⁷⁹⁵ व⁷⁹⁶ अ⁷⁹⁷ स⁷⁹⁸ य⁷⁹⁹ वे⁸⁰⁰ स⁸⁰¹ व⁸⁰² अ⁸⁰³ स⁸⁰⁴ य⁸⁰⁵ वे⁸⁰⁶ स⁸⁰⁷ व⁸⁰⁸ अ⁸⁰⁹ स⁸¹⁰ य⁸¹¹ वे⁸¹² स⁸¹³ व⁸¹⁴ अ⁸¹⁵ स⁸¹⁶ य⁸¹⁷ वे⁸¹⁸ स⁸¹⁹ व⁸²⁰ अ⁸²¹ स⁸²² य⁸²³ वे⁸²⁴ स⁸²⁵ व⁸²⁶ अ⁸²⁷ स⁸²⁸ य⁸²⁹ वे⁸³⁰ स⁸³¹ व⁸³² अ⁸³³ स⁸³⁴ य⁸³⁵ वे⁸³⁶ स⁸³⁷ व⁸³⁸ अ⁸³⁹ स⁸⁴⁰ य⁸⁴¹ वे⁸⁴² स⁸⁴³ व⁸⁴⁴ अ⁸⁴⁵ स⁸⁴⁶ य⁸⁴⁷ वे⁸⁴⁸ स⁸⁴⁹ व⁸⁵⁰ अ⁸⁵¹ स⁸⁵² य⁸⁵³ वे⁸⁵⁴ स⁸⁵⁵ व⁸⁵⁶ अ⁸⁵⁷ स⁸⁵⁸ य⁸⁵⁹ वे⁸⁶⁰ स⁸⁶¹ व⁸⁶² अ⁸⁶³ स⁸⁶⁴ य⁸⁶⁵ वे⁸⁶⁶ स⁸⁶⁷ व⁸⁶⁸ अ⁸⁶⁹ स⁸⁷⁰ य⁸⁷¹ वे⁸⁷² स⁸⁷³ व⁸⁷⁴ अ⁸⁷⁵ स⁸⁷⁶ य⁸⁷⁷ वे⁸⁷⁸ स⁸⁷⁹ व⁸⁸⁰ अ⁸⁸¹ स⁸⁸² य⁸⁸³ वे⁸⁸⁴ स⁸⁸⁵ व⁸⁸⁶ अ⁸⁸⁷ स⁸⁸⁸ य⁸⁸⁹ वे⁸⁹⁰ स⁸⁹¹ व⁸⁹² अ⁸⁹³ स⁸⁹⁴ य⁸⁹⁵ वे⁸⁹⁶ स⁸⁹⁷ व⁸⁹⁸ अ⁸⁹⁹ स⁹⁰⁰ य⁹⁰¹ वे⁹⁰² स⁹⁰³ व⁹⁰⁴ अ⁹⁰⁵ स⁹⁰⁶ य⁹⁰⁷ वे⁹⁰⁸ स⁹⁰⁹ व⁹¹⁰ अ⁹¹¹ स⁹¹² य⁹¹³ वे⁹¹⁴ स⁹¹⁵ व⁹¹⁶ अ⁹¹⁷ स⁹¹⁸ य⁹¹⁹ वे⁹²⁰ स⁹²¹ व⁹²² अ⁹²³ स⁹²⁴ य⁹²⁵ वे⁹²⁶ स⁹²⁷ व⁹²⁸ अ⁹²⁹ स⁹³⁰ य⁹³¹ वे⁹³² स⁹³³ व⁹³⁴ अ⁹³⁵ स⁹³⁶ य⁹³⁷ वे⁹³⁸ स⁹³⁹ व⁹⁴⁰ अ⁹⁴¹ स⁹⁴² य⁹⁴³ वे⁹⁴⁴ स⁹⁴⁵ व⁹⁴⁶ अ⁹⁴⁷ स⁹⁴⁸ य⁹⁴⁹ वे⁹⁵⁰ स⁹⁵¹ व⁹⁵² अ⁹⁵³ स⁹⁵⁴ य⁹⁵⁵ वे⁹⁵⁶ स⁹⁵⁷ व⁹⁵⁸ अ⁹⁵⁹ स⁹⁶⁰ य⁹⁶¹ वे⁹⁶² स⁹⁶³ व⁹⁶⁴ अ⁹⁶⁵ स⁹⁶⁶ य⁹⁶⁷ वे⁹⁶⁸ स⁹⁶⁹ व⁹⁷⁰ अ⁹⁷¹ स⁹⁷² य⁹⁷³ वे⁹⁷⁴ स⁹⁷⁵ व⁹⁷⁶ अ⁹⁷⁷ स⁹⁷⁸ य⁹⁷⁹ वे⁹⁸⁰ स⁹⁸¹ व⁹⁸² अ⁹⁸³ स⁹⁸⁴ य⁹⁸⁵ वे⁹⁸⁶ स⁹⁸⁷ व⁹⁸⁸ अ⁹⁸⁹ स⁹⁹⁰ य⁹⁹¹ वे⁹⁹² स⁹⁹³ व⁹⁹⁴ अ⁹⁹⁵ स⁹⁹⁶ य⁹⁹⁷ वे⁹⁹⁸ स⁹⁹⁹ व¹⁰⁰⁰ अ¹⁰⁰¹ स¹⁰⁰² य¹⁰⁰³ वे¹⁰⁰⁴ स¹⁰⁰⁵ व¹⁰⁰⁶ अ¹⁰⁰⁷ स¹⁰⁰⁸ य¹⁰⁰⁹ वे¹⁰¹⁰ स¹⁰¹¹ व¹⁰¹² अ¹⁰¹³ स¹⁰¹⁴ य¹⁰¹⁵ वे¹⁰¹⁶ स¹⁰¹⁷ व¹⁰¹⁸ अ¹⁰¹⁹ स¹⁰²⁰ य¹⁰²¹ वे¹⁰²² स¹⁰²³ व¹⁰²⁴ अ¹⁰²⁵ स¹⁰²⁶ य¹⁰²⁷ वे¹⁰²⁸ स¹⁰²⁹ व¹⁰³⁰ अ¹⁰³¹ स¹⁰³² य¹⁰³³ वे¹⁰³⁴ स¹⁰³⁵ व¹⁰³⁶ अ¹⁰³⁷ स¹⁰³⁸ य¹⁰³⁹ वे¹⁰⁴⁰ स¹⁰⁴¹ व¹⁰⁴² अ¹⁰⁴³ स¹⁰⁴⁴ य¹⁰⁴⁵ वे¹⁰⁴⁶ स¹⁰⁴⁷ व¹⁰⁴⁸ अ¹⁰⁴⁹ स¹⁰⁵⁰ य¹⁰⁵¹ वे¹⁰⁵² स¹⁰⁵³ व¹⁰⁵⁴ अ¹⁰⁵⁵ स¹⁰⁵⁶ य¹⁰⁵⁷ वे¹⁰⁵⁸ स¹⁰⁵⁹ व¹⁰⁶⁰ अ¹⁰⁶¹ स¹⁰⁶² य¹⁰⁶³ वे¹⁰⁶⁴ स¹⁰⁶⁵ व¹⁰⁶⁶ अ¹⁰⁶⁷ स¹⁰⁶⁸ य¹⁰⁶⁹ वे¹⁰⁷⁰ स¹⁰⁷¹ व¹⁰⁷² अ¹⁰⁷³ स¹⁰⁷⁴ य¹⁰⁷⁵ वे¹⁰⁷⁶ स¹⁰⁷⁷ व¹⁰⁷⁸ अ¹⁰⁷⁹ स¹⁰⁸⁰ य¹⁰⁸¹ वे¹⁰⁸² स¹⁰⁸³ व¹⁰⁸⁴ अ¹⁰⁸⁵ स¹⁰⁸⁶ य¹⁰⁸⁷ वे¹⁰⁸⁸ स¹⁰⁸⁹ व¹⁰⁹⁰ अ¹⁰⁹¹ स¹⁰⁹² य¹⁰⁹³ वे¹⁰⁹⁴ स¹⁰⁹⁵ व¹⁰⁹⁶ अ¹⁰⁹⁷ स¹⁰⁹⁸ य¹⁰⁹⁹ वे¹¹⁰⁰ स¹¹⁰¹ व¹¹⁰² अ¹¹⁰³ स¹¹⁰⁴ य¹¹⁰⁵ वे¹¹⁰⁶ स¹¹⁰⁷ व¹¹⁰⁸ अ¹¹⁰⁹ स¹¹¹⁰ य¹¹¹¹ वे¹¹¹² स¹¹¹³ व¹¹¹⁴ अ¹¹¹⁵ स¹¹¹⁶ य¹¹¹⁷ वे¹¹¹⁸ स¹¹¹⁹ व¹¹²⁰ अ¹¹²¹ स¹¹²² य¹¹²³ वे¹¹²⁴ स¹¹²⁵ व¹¹²⁶ अ¹¹²⁷ स¹¹²⁸ य¹¹²⁹ वे¹¹³⁰ स¹¹³¹ व¹¹³² अ¹¹³³ स¹¹³⁴ य¹¹³⁵ वे¹¹³⁶ स¹¹³⁷ व¹¹³⁸ अ¹¹³⁹ स¹¹⁴⁰ य¹¹⁴¹ वे¹¹⁴² स¹¹⁴³ व¹¹⁴⁴ अ¹¹⁴⁵ स¹¹⁴⁶ य¹¹⁴⁷ वे¹¹⁴⁸ स¹¹⁴⁹ व¹¹⁵⁰ अ¹¹⁵¹ स¹¹⁵² य¹¹⁵³ वे¹¹⁵⁴ स¹¹⁵⁵ व¹¹⁵⁶ अ¹¹⁵⁷ स¹¹⁵⁸ य¹¹⁵⁹ वे¹¹⁶⁰ स¹¹⁶¹ व¹¹⁶² अ¹¹⁶³ स¹¹⁶⁴ य¹¹⁶⁵ वे¹¹⁶⁶ स¹¹⁶⁷ व¹¹⁶⁸ अ¹¹⁶⁹ स¹¹⁷⁰ य¹¹⁷¹ वे¹¹⁷² स¹¹⁷³ व¹¹⁷⁴ अ¹¹⁷⁵ स¹¹⁷⁶ य¹¹⁷⁷ वे¹¹⁷⁸ स¹¹⁷⁹ व¹¹⁸⁰ अ¹¹⁸¹ स¹¹⁸² य¹¹⁸³ वे¹¹⁸⁴ स¹¹⁸⁵ व¹¹⁸⁶ अ¹¹⁸⁷ स¹¹⁸⁸ य¹¹⁸⁹ वे¹¹⁹⁰ स¹¹⁹¹ व¹¹⁹² अ¹¹⁹³ स¹¹⁹⁴ य¹¹⁹⁵ वे¹¹⁹⁶ स¹¹⁹⁷ व¹¹⁹⁸ अ¹¹⁹⁹ स¹²⁰⁰ य¹²⁰¹ वे¹²⁰² स¹²⁰³ व¹²⁰⁴ अ¹²⁰⁵ स¹²⁰⁶ य¹²⁰⁷ वे¹²⁰⁸ स¹²⁰⁹ व¹²¹⁰ अ¹²¹¹ स¹²¹² य¹²¹³

འདིར་¹ ཡང་² ཚད་མའི་³ འབྲས་བུ་⁴ རྣམ་པར་བཞག་པ་⁵ ཉི་
མའོད་སྐྱུམ་⁶ ཏང་ འདྲོ་⁷ ॥ 26

प्रमाण³फल⁴व्यवस्था⁵ अत्र¹ अपि² प्रत्यक्ष⁶वत्⁷ ॥ 26

ཚུལ་གསུམ་པ་ཉིད་ཀྱི་¹ ཏྲགས་² ཉི་ རྗེས་སྐྱོད་བག་པར་བྱ་བ་ལ་³
ཡོད་པ་⁴ ཉིད་⁵ ཏང་⁶ ॥ 27

त्रैहप्यं¹ पुनर् लिङ्गस्य² अनुमेये³ सत्त्वम्⁴ एव⁵ ॥ 27

⁶ च.

མཐུན་པའི་¹ རྗོགས་² ཉིད་ལ་³ ཡོད་པ་⁴ ཏང་⁵ ॥ 28

स¹पक्ष² एव³ सत्त्वम्⁴ ॥ 28

⁵ च.

མི་མཐུན་པའི་¹ རྗོགས་ལ་² མེད་པ་³ ཉིད་དུ་⁴ རིས་པའོ་⁵ ॥ 29

अस¹पक्षे² च असत्त्वम्³ एव⁴ निश्चितम्⁵ ॥ 29

॥ रीगसः॑ वरि॑ वीगसः॑ वरि॑ क्रुः॑ केरः॑ अग्रो॑ वः॑ ३ ॥

॥ न्याय॑ बिन्दु॑ टीका॑ ३ ॥

श्रुः॑ वरि॑१ मरुदः॑ वः॑२ क्रुः॑ ३ रवः॑ अग्रुदः॑४ क्रुः॑ उरु॑५ ।
अग्रो॑ वः॑६ कृषः॑ वरः॑ क्रुः॑ वः॑७ अरि॑ रः॑ कृषः॑ वः॑८ ।
श्रीगसः॑ वरि॑९ नृगः॑ वरु॑१० वरि॑ वरः॑ वः॑ वरि॑ गसः॑ वरि॑११ मरुदः॑१२ ।
अरि॑ रः॑१३ सुवः॑ वः॑१४ सुवः॑ वरः॑१५ अरि॑ रः॑१६ क्रुः॑ वः॑१७ ॥ १

जयन्ति॑१७ जाति॑ व्यसन॑ प्रबन्धः॑३

प्रसूति॑ हेतोर्॑५ जगतो॑६ विजेतुः॑७ ।

रागः॑ आदि॑ अरातेः॑१० सुगतस्य॑११ वाचो॑१२

मनस्॑१३ तमस्॑१४ *तानवम्॑१५ आदधानाः॑१६ ॥ १

अरः॑ वरः॑ वरि॑१ वेसः॑ वः॑२ कि॑ वेसः॑ वः॑३ अः॑ शीगसः॑ वः॑४ कि॑
रवः॑ अग्रुदः॑ वः॑५ अरि॑ रः॑६ वरि॑ रः॑ वरः॑ वः॑७ नृगः॑ वः॑८
वरि॑ रः॑९ ॥ २ रवः॑ अग्रुदः॑ वरि॑१ सुवः॑२ कि॑३ कृषः॑ वः॑ वरि॑४ रः॑ ।
श्रुः॑५ वरः॑६ वरु॑७ रः॑ ॥ ३ रः॑ वः॑१ श्रुः॑२ नृगः॑ वः॑३ कि॑ वरि॑ रः॑ वरः॑
वः॑४ वरु॑ वः॑५ वरि॑६ अरि॑ रः॑७ मरुदः॑८ अरि॑ रः॑९

अस्मिन्¹² । देवसा¹³ दे¹⁴ वस्तु¹⁵ श्रुत¹⁶ दे¹⁷ वस्तु¹⁸
 वे¹⁸ वेसा¹⁹ व²⁰ ॥ 7

अस्माद्¹ अस्य³ प्रकरणस्थ² आरम्भणीयत्वं⁴ दर्शयता⁵ अभिधेय⁷ प्रयोजनम्⁸
 अनेन⁶ उच्यते⁹ ॥ 6 यस्मात्⁴ सम्यग्⁵ ज्ञान⁶ पूर्विका^{11, 12} सर्व⁹ पुरुष⁷ अर्थ⁸
 सिद्धिः¹⁰ तस्मात्¹³ तत्¹⁴ प्रतिपत्ति¹⁵ अर्थम्¹⁹ इदम्¹⁷ आरभ्यत¹⁸ इति¹⁹
 अयम् अत्र¹ वाक्य² अर्थः³ ॥ 7

• अस्मिन्¹ वे² वस्तु³ श्रुत⁴ वस्तु⁵ वे⁶ वेसा⁷ वे⁸ वेसा⁹ अस्मिन्¹⁰ श्रुत¹¹
 वस्तु¹² वेसा¹³ वे¹⁴ वे¹⁵ ॥ 8

अत्र¹ च प्रकरण² अभिधेयस्य³ सम्यग्⁴ ज्ञानस्य⁵ सर्व⁹ पुरुष⁷ अर्थ⁸ सिद्धिः¹⁰
 हेतुत्वं¹¹ प्रयोजनम्¹³ उक्तम्¹⁴ ॥ 8

⁶ तस्य. ^{11, 12} हेतुत्वकथनेन.

वे¹ अस्मिन्² वे³ वे⁴ वेसा⁵ वे⁶ । वेसा⁷
 वे⁸ । वे⁹ वेसा¹⁰ वे¹¹ । वेसा¹² वे¹³ वेसा¹⁴ वे¹⁵ वेसा¹⁶ वे¹⁷
 वेसा¹⁸ वेसा¹⁹ वेसा²⁰ । वेसा²¹ वेसा²² वे²³ वेसा²⁴ वेसा²⁵

द्-³¹ श्रुत-व-कृत-³² श्रुत-व-³³ द-³⁴ अ-³⁵ अ-³⁶
 व-³⁷ श्रु । अ-³⁸ श्रु-³⁹ श्रु-⁴⁰ अ-⁴¹ श्रु-⁴² अ-⁴³ अ-⁴⁴ श्रु ।
 अ-⁴⁵ श्रु-⁴⁶ अ-⁴⁷ श्रु-⁴⁸ श्रु-⁴⁹ श्रु ।
 श्रु-⁵⁰ अ-⁵¹ श्रु-⁵² श्रु-⁵³ श्रु । अ-⁵⁴ श्रु-⁵⁵ श्रु-⁵⁶ श्रु-⁵⁷ श्रु-⁵⁸ श्रु-⁵⁹ श्रु-⁶⁰ श्रु-⁶¹ श्रु ॥ 10

न¹⁰ तु इदम्³ एकं² वाक्यं¹ सम्बन्धम्⁴ अभिधेयं⁶ प्रयोजनं⁷ च⁵ वक्तुं⁹
 साक्षात्⁸ समर्थम्¹¹ । एकं¹² तु वदत्¹³ त्रयं¹⁴ सामर्थ्याद्¹⁵ दर्शयति¹⁶ ।
 तत्र¹⁷ तद्¹⁸ इति¹⁹ अभिधेयं²⁰ पदम्²¹ । व्युत्पाद्यत्²² इति²³ प्रयोजन-²⁴
 पदम्²⁵ । प्रयोजनं³⁰ च³¹ अत्र³⁶ वक्तुः²⁶ प्रकरण²⁷करण²⁸व्यापारस्य²⁹ ।
 चिन्त्यते³⁷ श्रोतुश्³² च³⁵ श्रवण³³व्यापारस्य³⁴ । तथा हि³⁸ सर्वे⁴⁰
 प्रेक्षावन्तः³⁹ प्रवृत्ति⁴¹प्रयोजनम्⁴² अन्विष्य⁴³ प्रवर्तन्ते⁴⁴ । ततश्⁴⁵ च
 आचार्येण⁴⁶ प्रकरण⁴⁷ किमर्थ⁴⁸ कृतं⁴⁹ श्रोतृभिश्⁵⁰ च⁵¹ किमर्थ⁵² श्रूयत⁵³
 इति⁵⁴ संशये⁵⁵ व्युत्पादनं⁵⁷ प्रयोजनम्⁵⁸ अभिधीयते⁶¹ ॥ 10

56 जाते, 59 भवति, 60 इति.

अ-¹ श्रु-² श्रु-³ श्रु-⁴ श्रु-⁵ श्रु-⁶ श्रु-⁷ श्रु-⁸ श्रु

བྱས་⁹ ལ ། སློབ་ས་ཉམས་¹⁰ གྲང་¹¹ སློབ་དཔོན་གྱིས་¹² སྦྱར་བ་¹³
 བདག་ཉིད་¹⁴ བོང་དུ་ཚུད་པར་¹⁵ འདོད་ ཉམས་¹⁶ རབ་དུ་བྱེད་པ་¹⁷ ཉན་
 བས་¹⁸ ཉ ། རབ་དུ་བྱེད་པ་¹⁹ མཚོན་པ་²⁰ དང་²¹ ཉན་པ་ བཞིས་
 གྱི་²² དགོས་པ་²³ ཉི་ བོང་དུ་ཚུད་པ་²⁴ ཡིན་ ཉོ ། 11

सम्यग्¹ ज्ञानं² व्युत्पाद्यमानानाम्³ आत्मानं⁵ व्युत्पादकं⁴ कर्तुं⁶ प्रकरणम्⁷
 इदं⁸ कृतं⁶ शिष्यैश्च¹⁰ च¹¹ आचार्य¹² प्रयुक्तम्¹³ आत्मनो¹⁴ व्युत्पत्तिम्¹⁵
 * इच्छद्भिः¹⁶ प्रकरणम्¹⁷ इदं श्रूयत इति¹⁸ प्रकरण¹⁹ करण²⁰ श्रवणयोः²²
 प्रयोजनं²³ व्युत्पादनम्²⁴ ॥ 11

21 च.

འབྲེལ་བ་¹ སློན་པའི་² ཚོག་³ མེད་⁴ དེ ། འགས་གྱིས་⁵ བོང་དུ་
 ཚུད་པར་ བྱའོ་⁶ ། འདོད་ལྟར་⁷ ཡང་དག་པའི་⁸ ཉམས་པ་⁹ བརྟན་པའི་
 སྦྱིར་¹⁰ ཉོགས་པ་དང་མཉན་པ་ཉམས་¹¹ རབ་དུ་བྱེད་པ་¹² འདི་¹³
 ཚོམ་པ་¹⁴ ཉི་ འདི་¹⁵ ཉིད་¹⁶ ཐབས་¹⁷ ཡིན་¹⁸ གྱི ། བཞུན་¹⁹
 ས་ཡིན་²⁰ པར་ བརྟན་པ་²¹ ཉིད་གྱིས་²² རབ་དུ་བྱེད་པ་²³ དང་²⁴ དགོས་
 པ་བཞིས་²⁵ ཐབས་²⁶ དང་²⁴ ཐབས་ལས་བྱུང་པའི་²⁷ འབྲེལ་བ་²⁸
 ཡིན་²⁹ ཉོ ། 12

सम्बन्ध¹प्रदर्शन²पद³ तु न विद्यते⁴ । सामर्थ्याद्⁵ एव तु स प्रतिपत्त्यव्यः⁶ ।
 प्रेक्षावता¹¹ हि सम्यग्⁸ज्ञान⁹व्युत्पादनाय¹⁰ प्रकरणम्¹² इदम्¹³ आरब्धवता¹⁴
 अयम्¹⁵ एव¹⁶ उपायो¹⁷ न²⁰ अन्य¹⁹ इति दर्शित²¹ एव²² उपाय²⁶ उपेय²⁷ ।
 भावः प्रकरण²³प्रयोजनयोः²⁵ सम्बन्ध²⁸ इति ॥12

7 तथा हि. 18 भवति. 24 च.

॥ वक्षि¹मस्तु² ॥

॥ चतुः¹शतकम्² ॥

1

वक्षि¹मस्तु² क्व³ क्व⁴ ।

क्व⁵ क्व⁶ क्व⁷ क्व⁸ ।

क्व⁹ क्व¹⁰ क्व¹¹ क्व¹² ।

क्व¹³ क्व¹⁴ क्व¹⁵ क्व¹⁶ ॥ XIII, 5८

अस्मिन्⁴ धर्म³ उप²पुण्यस्य¹ सन्देहो⁵ ऽपि⁶ न⁷ जायते⁸ ।

भवः¹¹ सन्देह⁹मात्रेण¹⁰ जायते¹⁴ जर्जरी¹²कृतः¹³ ॥

2

ཚོས་¹ བང་ཞིག་ལ་² ཐབ་བ་ཡིས་³ །

ཐབ་བའི་⁴ བར་དུ་⁵ འཕེལ་བ་⁶ ཉིད་⁷ །

གསུང་⁸ དེར་⁹ བང་ལ་¹⁰ གས་¹¹ མེད་བ་¹² །

དེ་¹³ ཉི་ གསལ་བར་¹⁴ རྫོང་ལྷན་¹⁵ མིན་¹⁶ ॥ VIII. 6

आ⁵ मोक्षाद्⁴ यस्य² धर्मस्य¹ वृद्धिम्⁶ एव⁷ उक्तवान्⁸ मुनिः³ ।

तत्र⁹ भक्तिर्¹¹ न¹² यस्य¹⁰ अस्ति¹² * सुव्यक्तं¹⁴ बुद्धिमान्¹⁵

न¹⁶ सः¹³ ॥

3

བདག་¹ཉི་ རྫོང་ལྷན་འདུང་² འགྲུར་³ ཞེས་⁴ །

རྫོང་མིན་⁵ རྫོང་ལྷན་⁶ མཐོང་⁷ མིན་⁸ དེ་ །

ལོག་ལྷན་⁹ རྫོང་ན་¹⁰ མི་¹¹ འདུང་བར་¹² །

དེ་བཞིན་གཤེགས་བ་རྣམས་¹³ གསུང་¹⁴ རྩོ ॥ XVIII. 7

न⁸ अशून्यं⁵ शून्यवद्⁶ ब्रह्म⁷ निर्वाणं² मे¹ भवतु³ इति⁴ ।

मिथ्याब्रह्मे⁹ न¹¹ निर्वाणं^{10,12} वणयन्ति¹⁴ तथागताः¹³ ॥

4

བང་ལས་¹ འཛིག་ཉིན་² བསྟན་³ འགྲུང་བ་⁴ །

དེ་ལས་⁵ འཇུག་བ་⁶ གསུངས་བ་⁷ མྱོ །

माद०लस०⁸ दे०⁹ दस०¹⁰ वसु०¹¹ अमु०¹² ।

दे०लस०¹³ ह्येमा०¹⁴ मासु०¹⁵ दे० ॥ VIII. 8

लौकिकी² देशना³ यत्र¹ प्रवृत्तिस्⁶ तत्र⁵ वर्ण्यते⁷ ।

परम¹⁰अर्थ⁹कथा¹¹ यत्र⁸ निवृत्तिस्¹⁴ तत्र¹³ वर्ण्यते¹⁵ ॥

4, 12 भवति.

5

गु०¹ अ०² अ०³ उ०⁴ ले०⁵ ।

सि०⁶ अ०⁷ अ०⁸ मा०⁹ ।

मा०¹⁰ अ०¹¹ अ०¹² ॥

अ०¹³ अ०¹⁴ अ०¹⁵ अ०¹⁶ अ०¹⁷ ॥ VIII. 9

किं³ करिष्यामि⁴ असत्² सर्वम्¹ इति⁵ ते⁶ जायते⁸ भयम्⁷ ।

विद्यते¹² यदि¹⁰ कर्तव्यं¹¹ न¹⁶ अयं¹⁴ धर्मो¹³ निवर्तकः¹⁵ ॥

9 यत्, 17 भवति.

6

अ०¹ अ०² अ०³ ।

अ०⁴ अ०⁵ अ०⁶ अ०⁷ ।

अ०⁸ अ०⁹ अ०¹⁰ अ०¹¹ ।

अ०¹² अ०¹³ अ०¹⁴ अ०¹⁵ अ०¹⁶ ॥ VIII. 15

वारण³ प्राग्² अपुण्यस्य¹ मध्ये⁴ वारणम्⁶ आत्मनः⁵ ।
 सर्वस्य¹⁰ वारण¹¹ पश्चाद्⁸ यो¹² जानीते¹³ स¹⁴ बुद्धिमान्¹⁵ ॥

7 च 9 See Notes. 16 भवति.

7

द्वेसा¹ चो² मातेमा³ चो⁴ ।
 ते⁵ वै गृह⁶ चो⁷ चो⁸ ।
 मातेमा⁹ चो¹⁰ चो¹¹ चो¹² ।
 ते¹³ चो¹⁴ चो¹⁵ ॥ VIII. 16

भावस्य¹ एकस्य² यो⁴ द्रष्टा³ द्रष्टा⁷ सर्वस्य⁶ स⁵ स्मृतः⁸ ।
 एकस्य⁹ शून्यता¹⁰ या¹¹ एव सा¹² एव¹³ सर्वस्य¹⁴ शून्यता¹⁵ ॥

8

द्वेसा¹ चो² चो³ चो⁴ चो⁵ ।
 गृह⁶ चो⁷ चो⁸ चो⁹ ।
 मातेमा¹⁰ चो¹¹ चो¹² चो¹³ ।
 ते¹⁴ चो¹⁵ चो¹⁶ चो¹⁷ ॥ VIII. 18

शून्यता² पुण्यकामेन¹ वक्तव्या⁴ नैव⁵ सर्वदा³ ।
 औषधं⁸ युक्तम्⁷ अस्थाने⁶ गरलं¹¹ ननु¹³ जायते¹² ॥

9

རྩི་ལྟར་¹ ལྷ་ལྷོ་² སྐད་³ བཞུགས་གྱིས་⁴ །

བརྩུང་བར་⁵ མི་⁶ ལུས་⁷ དེ་བཞིན་དུ་⁸ །

འཛིག་རྟེན་པ་ཡི་⁹ མ་བཞུགས་པར་¹⁰ །

འཛིག་རྟེན་¹¹ བརྩུང་བར་¹² ལུས་¹³ མ་ ཡིན་¹⁴ ॥ VIII. 19

न⁶ अन्यथा⁴ भाषया³ म्लेच्छः² शक्यो⁷ ग्राहयितुं⁵ यथा¹ ।

न¹⁴ लौकिकम्⁹ ऋते¹⁰ लोकः¹¹ शक्यो¹³ ग्राहयितुं¹² तथा⁸ ॥

10

ཡོད་¹ དང་² མེད་³ དང་⁴ ཡོད་མེད་⁵ དང་⁶ །

བཞུགས་ཀྱི་⁷ མིན་⁸ ཞེས་⁹ ཀྱང་¹⁰ བསྟན་¹¹ ཏེ།

ནད་ཀྱི་¹² དབང་གིས་¹³ བསམས་ཅད་¹⁴ ཀྱང་¹⁵ །

སྟན་¹⁶ ཞེས་བྱ་བར་¹⁷ འགྱུར་¹⁸ མིན་ནས་¹⁹ ॥ VIII. 20

सद्¹ असत्³ सदसच्⁵ च² 4,6 इति न⁸ उभयं⁷ च¹⁰ इति⁹ कथ्यते¹¹ ।

ननु¹⁹ व्याधि¹² वशात्¹³ सर्वम्¹⁴ औषधं¹⁶ नाम¹⁷ जायते¹⁸ ॥

11

ཡང་དག་¹ མཐོང་ན་² བཞུགས་³ མཚོགས་⁴ །

ཅུང་ཟད་⁵ མཐོང་ན་⁶ བརྩུང་⁷ འགྱོ་⁸ ལྟེ།

देविः^१ सुतः^२ नदः^३ वदमा^४ वसमा^५ व^६ ।

सामसा^१ वसा^२ नमा^३ सुतः^४ वसु^५ ॥ VII. 21

सम्यग्^१ दृष्टे^२ परं^३ स्थानं^४ किञ्चिद्^५ दृष्टे^६ परा^७ गतिः^८ ।

तस्माद्^१ अध्यात्म^२ चिन्तायां^३ कार्या^४ नित्य^५ मतिर्^६ बुद्धेः^७ ॥

12

विदुः^१ स^२ वद^३ म^४ वद^५ विद^६ ।

देव^१ वद^२ म^३ वद^४ विद^५ ।

देवविद^१ सु^२ वि^३ म^४ वद^५ सु^६ ।

सु^१ वद^२ म^३ वद^४ वि^५ सु^६ ॥ VIII. 25

यथा^१ वीजस्य^२ दृष्टो^३ उन्तः^४ न^५ च आदिसु^६ तस्य^७ विद्यते^८ ।

तथा^१ कारण^२ वैकल्याज्^३ जन्मनो^४ ऽपि^५ न^६ सम्भवः^७ ॥

. 9 यथा.

13

माद^१ के^२ नद^३ वदमा^४ सुत^५ विद^६ ।

सुत^१ विद^२ म^३ वद^४ विद^५ ।

दे^१ के^२ वि^३ वद^४ म^५ वद^६ ।

सु^१ वद^२ म^३ वद^४ सु^५ ॥ X. 1

अन्तरात्मा^१ यदा^२ न^३ स्त्री^४ न^५ पुमान्^६ न^७ नपुंसकम्^८ ।

तदा^१ केवलम्^२ अज्ञानाद्^३ भावस्^४ ते^५ ऽहं^६ पुमान्^७ इति^८ ॥

10-पुमान्

14

षाट्ठे¹ अग्राव² शससत्तद³ ।

सो⁴ सो⁵ सत्तद⁶ योत्त⁷ शिव⁸ ।

दो⁹ उ¹⁰ दत्त¹¹ शिव¹² ।

सत्तद¹³ सो¹⁴ सो¹⁵ सत्तद¹⁶ योत्त ॥ X. 2

यदा¹ सर्वेषु³ भूतेषु² न⁸ अस्ति⁷ स्त्री⁵पु⁴नपुंसकम्⁶ ।

तदा⁹ किं नाम¹⁰ तानि¹¹ एव¹² प्राप्य¹³ स्त्री¹⁵पु¹⁴नपुंसकम्¹⁶ ॥

15

सो¹ अग्रा² षाट्ठे³ दत्त⁴ शिव⁵ शिव⁶ ।

दो⁷ उ⁸ दत्त⁹ शिव¹⁰ सत्तद¹¹ ।

दत्त¹² सो¹³ शिव¹⁴ शससत्तद¹⁵ ।

दत्त¹⁴ सो¹⁵ अग्रा¹⁶ शिव¹⁷ ॥ X. 3

यस्य³ तव¹ आत्मा² मम⁴ अनात्मा^{5,6} तेन⁷ आत्मा⁹ अनियमान्¹¹

न¹⁰ सः⁸ ।

ननु¹⁶ अनित्येषु¹³ भावेषु¹² कल्पना¹⁴ नाम जायते¹⁵ ॥

16

षाट्ठे¹ अग्रा² शससत्तद³ ।

दो⁴ उ⁵ दत्त⁶ शिव⁷ ।

अद्वितीयं³ शिव¹द्वारं² कु⁵दृष्टीनां^{4,6} भयङ्करम्⁷ ।
विषयः⁹ सर्वबुद्धानाम् इति¹² नैरात्म्यम्¹¹ उच्यते¹³ ॥

10 जायते.

19

कौंश¹ र्द्वैर्ऋ² शिवा³ ऋ⁴ ।
दश⁵ र्द्वैर्ऋ⁶ शिवा⁷ ऋ⁸ ।
शिव⁹ र्द्वैर्ऋ¹⁰ शिवा¹¹ ऋ¹² ।
शिव¹³ र्द्वैर्ऋ¹⁴ शिवा¹⁵ ऋ¹⁶ ॥ XII. 14

अस्य² धमस्य¹ नाम्नो³ ऽपि⁴ भयम्⁶ उत्पद्यते⁷ ऽसताम्⁵ ।
बलवान्¹² नाम¹³ को¹⁴ दृष्टः¹⁵ परस्य⁸ न¹⁰ भयङ्करः¹¹ ॥

20

द्वैर्ऋ¹ शिवा² ऋ³ ।
द्वैर्ऋ⁴ शिवा⁵ ऋ⁶ ।
द्वैर्ऋ⁸ शिवा⁹ ऋ¹⁰ ।
द्वैर्ऋ¹² शिवा¹³ ऋ¹⁴ ॥ XII. 17

तत्त्वतो¹ नैरात्म्यम्² इति³ यस्य⁵ एवं⁴ वर्तते⁷ मतिः⁶ ।
तस्य⁸ भावात्⁹ कुतः¹⁰ प्रीतिर्¹¹ अभावेन¹² कुतो¹⁴ भयम्¹³ ॥

15 जायते.

21

ཚེས་¹ རྟེ་ མདོར་ན་² མི་འཚོ་བར་³ །

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་⁴ གསུངས་⁵ །

སྤྲོད་ཉིད་⁶ ལྷ་ངན་འདས་པར་⁷ ཉེ །

འདྲིར་⁸ རྟེ་ དེ་⁹ གཉིས་¹⁰ འབང་ཞིག་¹¹ ལོ། XII. 23

धर्म¹ समासतो² ऽहिंसां³ वर्णयन्ति⁵ तथागताः⁴ ।

शून्यताम्⁶ एव निर्वाणं⁷ केवलं¹¹ तद्⁹ इह⁸ उभयम्¹⁰ ॥

22

རིགས་པའི་¹ རོན་² རྟེ་ གཞན་ལས་³ ཀྱང་⁴ །

སྤོ་ལྷན་⁵ ལེགས་པ་འདོད་པས་⁶ ལྷང་⁷ །

ཉི་མས་⁸ སྤྲོད་⁹ མིག་ལྷན་པ་ལ་¹⁰ །

ཀུན་གྱི་¹¹ སྤྱི་མཐུན་¹² མ་ཡིན་ནས་¹³ ॥ XII. 25

ग्राह्यो⁷ ऽन्यतो³ ऽपि⁴ युक्तो¹ ऽर्थः² श्रेयस्कामेन⁶ धीमता⁵ ।

ऊर्ध्वम्⁹ अर्को⁸ नेत्रवतां¹⁰ सर्वं¹¹ साधारणो¹² ननु¹³ ॥

॥ द्रुमः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

॥ मूल^२ मध्यमक^१ कारिका^३ ॥

॥ द्रुमः^१ उदरे^२ कौमारे^३ ॥

॥ प्रथमं^२ प्रकरणं^१ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

मूलः^१ उदरे^२ कौमारे^३ सुखा^४ ॥

अनिरोधम्^३ अनुत्पादम्^४ अनुच्छेदम्^५ अशाश्वतं^६ ।

अनेकार्थम्^{१०} अनानार्थम्^९ अनागमम्^७ अनिर्गमं^८ ॥

यः प्रतीत्यसमुत्पादं^२ प्रपञ्चं^{११} उपशमं^{१२} शिवं^{१३} ।

देशयामास^{१४} सम्बुद्धस्^{१४} तं^{१८} वन्दे^{१९} वदतां^{१६} वरं^{१७} ॥

1

བདག་ལས་¹ མ་ཡིན་² བཞུག་ལས་³ མིན་⁴ །

བཞུགས་ལས་⁵ མ་ཡིན་⁶ རྒྱ་མེད་⁷ མིན་⁸ །

དངོས་པོ་⁹ བང་དག་¹⁰ བང་ན་ ཡང་¹¹ །

སྐྱེ་བ་¹² ཉམ་ཡང་¹³ ཡོད་མ་ཡིན་¹⁴ །།

न² स्वतो¹ न⁴ अपि परतो³ न⁶ द्वाभ्यां⁵ न⁸ अपि अहेतुतः⁷ ।
उत्पन्ना¹² जातु¹³ * विद्यन्ते¹⁴ भावाः⁹ क्वचन¹¹ केचन¹⁰ ॥

2

ཀྱིན་ཉམས་¹ བཞི་² མྱི་ རྒྱ་³ དང་⁴ ཉི་ །

དམིགས་པ་⁵ དང་⁴ ཉི་ དེ་མ་ཐག་⁶ །

དབང་པོ་⁷ ཡང་⁸ ཉི་ དེ་བཞིན་⁹ ཉི་ །

ཀྱིན་¹⁰ རྒྱ་བ་¹¹ ཉི་ ཡོད་མ་ཡིན་¹² །

चत्वारः² प्रत्यया¹ हेतुश्³ च⁴ आलम्बनम्⁵ अनन्तरं⁶ ।
तथा⁹ एव अधिपतेयं⁷ च⁸ प्रत्ययो¹⁰ नास्ति¹² पञ्चमः¹¹ ॥

3

དངོས་པོ་ཉམས་ཀྱི་¹ རང་བཞིན་² ཉི་ །

ཀྱིན་ལ་སོགས་ལ་³ ཡོད་མ་ཡིན་⁴ །

བདག་གི་⁵ དངོས་པོ་⁶ ཡོད་མེད་ ཅེ་ །

གཞན་⁸ དངོས་⁹ ཡོད་པ་མ་ཡིན་ལོ་¹⁰ ॥

न⁴ हि स्वभावो² भावानां¹ प्रत्ययादिषु³ विद्यते⁴ ।

अविद्यमाने⁷ स्व⁵भावे⁶ पर⁸भावो⁹ न¹⁰ विद्यते¹⁰ ॥

4

བྱ་བ་¹ རྐྱེན་དང་ལྡན་པ་² མེད་³ །

རྐྱེན་དང་མི་ལྡན་⁴ བྱ་བ་⁵ མེད་⁶ །

བྱ་བ་མི་ལྡན་⁷ རྐྱེན་⁸ མ་ཡིན་⁹ །

བྱ་བ་ལྡན་¹⁰ ཡོད་¹¹ འོན་ཏེ་ན་¹² ॥

क्रिया¹ न³ प्रत्ययवती⁴ न⁶ अप्रत्ययवती⁴ क्रिया⁵ ।

प्रत्यया⁸ न⁹ अक्रियावन्तः⁷ क्रियावन्तश्च¹⁰ सन्ति¹¹ उत¹² ॥

5

འདི་དག་ལ་¹ བརྟེན་² རྐྱེན་བས་³ ཅེ་ །

དེའི་སྤྱིར་⁴ འདི་དག་⁵ རྐྱེན་⁶ ཅེས་⁷ བྲགས་⁸ །

རྐྱེན་མི་⁹ མི་¹⁰ རྐྱེན་¹¹ དེ་སྤྱིར་དུ་¹² །

འདི་དག་¹³ རྐྱེན་མེད་¹⁴ རྐྱེན་¹⁵ མེད་¹⁶ ॥

उत्पद्यन्ते³ प्रतीत्य² इमान्¹ इति⁴ इमे⁵ प्रत्ययाः⁶ किल⁸ ।

यावन्⁹ न¹⁰ उत्पद्यन्त¹¹ इमे¹³ तावन्¹² न¹⁶ अप्रत्ययाः¹⁴ कथं¹⁵ ॥

7 इति

6

མེད་¹དམ་² ཡོད་པའི་³ རོན་ལ་⁴ ཡང་⁵ །

ཀྱིན་⁶ རི་ རུང་བ་⁷ མ་ཡིན་⁸ ཏེ །

མེད་ན་⁹ བང་གི་¹⁰ ཀྱིན་དུ་¹¹ འགྱུར་¹² །

ཡོད་ན་¹³ ཀྱིན་གྱིས་¹⁴ ཅི་ཞིག་བྱ་¹⁵ །

न⁸ एव असतो¹ न एव सतः³ प्रत्ययो⁶ ऽर्थस्य⁴ युज्यते⁷ ।
असतः⁹ प्रत्ययः¹¹ कस्य¹⁰ सतश्च¹³ प्रत्ययेन¹⁴ किं¹⁵ ॥

2 वा, 5 अपि, 12 भवति.

7

བང་ཚེ་¹ ཚེས་² རི་ ཡོད་པ་³ དང་⁴ །

མེད་⁵ དང་⁴ ཡོད་མེད་⁶ མི་⁷ བྱུང་བ་⁸ །

ཁོ་ལྟར་⁹ ལྷུང་བྱེད་¹⁰ བྱི་¹¹ ཞེས་བྱ་¹² །

དེ་ལྟ་¹³ ཡིན་ན་¹⁴ མི་¹⁵ རིགས་སོ་¹⁶ ॥

न⁷ सन्³ न⁷ असन्⁵ न⁷ सदसन्⁶ धर्मो² निर्वर्तते⁸ यदा¹ ।
कथं⁹ निर्वर्तको¹⁰ हेतुर्¹¹ एवं¹³ सति¹⁴ हि युज्यते¹⁶ ॥

12 इति, 15 न.

8

ཡེད་པའི་¹ ཚོས་² འདི་³ དམིགས་པ་⁴ རྟི །

མེད་པ་⁵ ཁོ་ནར་⁶ ཉེ་བར་བརྟམ་⁷ །

ཅི་སྟེ་⁸ ཚོས་⁹ རྟི་ དམིགས་མེད་པ་¹⁰ །

དམིགས་པ་¹¹ ཡེད་པར་¹² ལ་ལ་¹³ འགྱུར་¹⁴ །།

अनालम्बन^{4,5} एव⁶ अयं³ सन्¹ धर्म² उपदिश्यते⁷ ।

अथ⁸ अनालम्बने¹⁰ धर्म⁹ कुत¹³ आलम्बनं¹¹ पुनः ॥

12,14 भवति.

9

ཚོས་རྣམས་¹ མྱེས་པ་² མ་ཡིན་ན་³ །

འགག་པ་⁴ འཕྲད་པར་⁵ མི་⁶ འགྱུར་⁷ རོ །

དེ་སྟེར་⁸ དེ་མ་ཕྱག་⁹ མི་¹⁰ རིགས་¹¹ །

འགགས་ ན་¹² ཀྱིན་¹³ ཡང་¹⁴ ལང་ཞེས་¹⁵ ཡིན་¹⁶ །།

अनुत्पन्नेषु^{2,3} धर्मेषु¹ निरोधो⁴ न⁶ उपपद्यते^{5,7} ।

न¹⁰ अनन्तरम्⁹ अतो⁸ युक्त¹¹ निरुद्धे¹² प्रत्ययश्¹³ च¹⁴ कः¹⁵ ॥

16 भवति.

10

དངོས་པོ་¹ རང་བཞིན་མེད་ཀྱིས་ཀྱི² །

ཡོད་པ་³ བཤང་སྤྱིར་⁴ ཡོད་མེད་ན་⁵ །

འདི་⁶ ཡོད་པས་ན་⁷ འདི་⁸ འབྱུང་⁹ ཞེས་¹⁰ །

བྱ་བ་¹¹ འདི་¹² བོ་མེད་¹³ མ་ཡིན་¹⁴ །

भावानां¹ निःस्वभावानां² न⁵ सत्ता³ विद्यते⁵ यतः⁴ ।

सति⁷ इदम्⁸ अस्मिन्⁶ भवति⁹ इति^{10 11} एतन्¹² न¹⁴ एव उपपद्यते¹³ ॥

11

ཀྱིན་ཀྱིས་པོ་¹ སོ་སོ་² འདུས་པ་ལ་³ །

འབྲས་བུ་³ དེ་⁴ བོ་མེད་པ་⁵ ཉིད།

ཀྱིན་ཀྱིས་ལ་⁶ བོ་མེད་པ་⁷ མེད་པ་⁸ །

དེ་⁹ བོ་ཀྱིན་ལས་¹⁰ མི་ལྟར་¹¹ མྱེ¹² །

न⁵ च व्यस्त² समस्तेषु³ प्रत्ययेषु¹ अस्ति तत्⁴ फलं³ ।

प्रत्ययेभ्यः¹⁰ कथं¹¹ तच्च⁹ च भवेन्¹² न⁸ प्रत्ययेषु⁶ यत्⁷ ॥

12

ཅི་སྟེ་¹ འབྲས་བུ་² དེ་³ མེད་པ་⁴ ཀྱང་⁵ །

ཀྱིན་⁶ དེ་དག་ལས་⁷ མྱེ་འབྱུང་ན་⁸ །

ཀྱིན་མེད་ལས་⁹ ཀྱང་¹⁰ འབྲས་བུ་¹¹ བོ་¹² །

ཅི་ཡི་སྤྱིར་ན་¹ མྱེ་¹³ མི་¹⁴ འབྱུང་¹⁵ །

अप्र¹ असद्⁴ अपि⁵ तत्³ तेभ्यः⁷ प्रत्ययेभ्यः⁶ प्रवर्तते⁸ ।
अप्रत्ययेभ्यो⁹ ऽपि¹⁰ कस्मान्¹² न¹⁴ अभिप्रवर्तते^{13,15} फलं¹¹ ॥

2 फलं.

13

असत्¹ अपि² तत्³ तेभ्यः⁴ ।
अपि⁵ कस्मान्⁶ न⁷ अभिप्रवर्तते⁸ ।
अप्रत्ययेभ्यो⁹ ऽपि¹⁰ कस्मान्¹¹ न¹² ।
अभिप्रवर्तते¹³ फलं¹⁴ ॥

फलं¹ च प्रत्ययमयं² प्रत्ययाश्च³ अस्वयंमयाः⁴ ।
फलम्⁶ अस्वयंमयो⁵ यत्⁷ तत्⁸ प्रत्ययमयं¹⁰ कथम्⁹ ॥

14

असत्¹ अपि² तत्³ ।
अपि⁴ कस्मान्⁵ न⁶ ।
अप्रत्ययेभ्यो⁷ ऽपि⁸ कस्मान्⁹ ।
अभिप्रवर्तते¹⁰ फलं¹¹ ॥

तस्मान्¹ न³ प्रत्ययमयं² न⁶ अप्रत्ययमयं⁴ फलं⁵ ।
संविद्यन्ते⁵ फलाभावात्⁷ प्रत्यय⁹-अप्रत्ययाः⁸ कुतः¹⁰ ॥

11 भवति.

॥ अथमासा^१ अथमासा^२ अथमासा^३ अथमासा^४
अथमासा^५ अथमासा^६ अथमासा^७ ॥

॥ आर्यकाश्यपपरिवर्तो^३ नाम^४
महा^६यान^५सूत्रम्^७ ॥

1

अथमासा^१ अथमासा^२ अथमासा^३ । अथमासा^४ अथमासा^५
अथमासा^६ अथमासा^७ अथमासा^८ अथमासा^९ अथमासा^{१०} अथमासा^{११} ॥
अथमासा^{१२} अथमासा^{१३} अथमासा^{१४} अथमासा^{१५}
अथमासा^{१६} अथमासा^{१७} अथमासा^{१८} अथमासा^{१९} अथमासा^{२०} अथमासा^{२१} अथमासा^{२२} ॥ 1
अथमासा^{२३} अथमासा^{२४} अथमासा^{२५} अथमासा^{२६} ॥ 2

अथमासा^१ अथमासा^२ अथमासा^३ अथमासा^४ ।
अथमासा^५ अथमासा^६ अथमासा^७ अथमासा^८ ।
अथमासा^९ अथमासा^{१०} अथमासा^{११} ।
अथमासा^{१२} अथमासा^{१३} अथमासा^{१४} अथमासा^{१५} ॥ 3 (48)

तद्यथा³ऽपि नाम काश्यप¹ मन्त्र⁴ औषध⁵ परिगृहीतं⁶ विषं⁷ न⁹ *विनिपात-
यति⁸ एवम्¹² एव काश्यप¹¹ ज्ञान¹³ उपाय¹⁴ कौशल्य¹⁵ परिगृहीतं¹⁶ बोधि-
सत्त्वस्य¹⁷ क्लेश¹⁸ विषं¹⁹ न²¹ शक्नोति²² विनिपातयितुम्²⁰ ॥ 1 तत्र¹ * इदम्²
उच्यते³ । 2

यथा¹ विषं⁴ मन्त्र² परिग्रहेण³

जनस्य⁵ दोषं⁶ क्रिययासमर्थं⁸ ।

एवं⁹ हि ज्ञानी¹¹ इह बोधिसत्त्वो¹⁰

क्लेशैर्¹² न¹⁴ शक्यं¹⁵ विनिपातनाय¹³ ॥ 3

1. 2 एवं, 10 शक्नोति.

2

नेत्रं¹ अक्षुण्णं² भवेत् । नयेत्³ श्रेयसात्⁴ क्लेशोन्निवृत्तौ⁵
शुभं⁶ सुखं⁷ अक्षुण्णं⁸ नेत्रं⁹ श्रेयसात्¹⁰ श्रेयसात्¹¹
नयेत्¹² श्रेयसात्¹³ श्रेयसात्¹⁴ श्रेयसात्¹⁵ श्रेयसात्¹⁶ अक्षुण्णं¹⁷ ।
नेत्रं¹⁸ अक्षुण्णं¹⁹ श्रेयसात्²⁰ श्रेयसात्²¹ श्रेयसात्²²
शुभं²³ सुखं²⁴ अक्षुण्णं²⁵ नेत्रं²⁶ श्रेयसात्²⁷ श्रेयसात्²⁸
श्रेयसात्²⁹ अक्षुण्णं³⁰ ॥ 1 नेत्रं¹ अक्षुण्णं²
शुभं³ । 2

नयेत्¹ श्रेयसात्² क्लेशोन्निवृत्तौ³ शुभं⁴ ।

नेत्रं⁵ अक्षुण्णं⁶ श्रेयसात्⁷ श्रेयसात्⁸ ।

देवदेव⁹ सुदंष्ट्रवर्षेण¹⁰ देवदेव¹¹ सुदंष्ट्र¹² ।

देव¹³ सुदंष्ट्र¹⁴ देव¹⁵ देव¹⁶ सुदंष्ट्र¹⁷ ॥ 3 (49)

तद् यथा^{2,3} अपि नाम काश्यप¹ य⁷ महा⁵ नगरेषु⁴ सङ्कर⁶ कूटं भवति⁸ स⁹
इष्टु¹⁰ क्षेत्रेषु¹¹ शालिक्षेत्रेषु मृद्विका¹³ क्षेत्रेषु¹⁴ च¹² उपकारी¹⁵ भूतो¹⁶ भवति¹⁷
एवम्¹⁹ एव काश्यप¹⁸ यो बोधिसत्त्वस्य²⁰ क्लेशः²¹ स²⁵ सर्वज्ञतायाम्²⁷
उपकारी²⁸ भूतो²⁷ भवति³⁰ । 1 तत्र¹ इदम्² उच्यते³ । 2

1. 22 सङ्करः, 24 भवति, 26 अपि.

नगरेषु² संकारु⁴ यथा¹ सुचक्षो³

सो⁵ इष्टु⁶ क्षेत्रेषु⁷ उपकार कुर्वति⁸ ।

एवम्⁹ एव क्लेशो¹¹ उपकार¹⁶ कुर्वति¹⁷

यो बोधिसत्त्वस्य¹⁰ जिनान¹⁴ धर्म¹⁵ ॥ 3

3. 12 सङ्करः, 13 स.

3

देव¹ सुदंष्ट्र² सुदंष्ट्र³ । देव⁴ सुदंष्ट्र⁵ सुदंष्ट्र⁶ सुदंष्ट्र⁷ सुदंष्ट्र⁸ सुदंष्ट्र⁹
सुदंष्ट्र¹⁰ सुदंष्ट्र¹¹ सुदंष्ट्र¹² सुदंष्ट्र¹³ सुदंष्ट्र¹⁴ सुदंष्ट्र¹⁵ सुदंष्ट्र¹⁶ सुदंष्ट्र¹⁷
सुदंष्ट्र¹⁸ ॥ 1 (50)

ङ्मा²⁹ । षिङ्मा³⁰ वर³⁰ अर³¹ षि³² ङ्मा³³ व³³ ॥
 ऐङ्मा³⁴ ङ्मा³⁵ ङ्मा³⁶ वर³⁷ ङ्मा³⁸
 अर³⁹ ङ्मा⁴⁰ षि⁴¹ ङ्मा⁴¹ ॥ 1 (53)

पुनर³ अपर² काश्यप¹ मध्यमा⁴ प्रतिपद्⁵ धर्माणां⁶ भूत⁷ प्रत्यवेक्षा⁸ या⁹
 रूपस्य¹⁰ न¹³ नित्यम्¹¹ इति प्रत्यवेक्षा^{12,14} न¹⁷ अनित्यम्¹⁵ इति प्रत्य-
 वेक्षा^{16,18} । या²⁵ वेदनायाः²¹ संज्ञायाः²² संस्काराणां²³ विज्ञानस्य²⁴ न²⁸
 नित्यम्²⁶ इति प्रत्यवेक्षा^{27,29} न³² अनित्यम्³⁰ इति प्रत्यवेक्षा^{31,33} ।
 इयम्³⁵ उच्यते⁴¹ काश्यप³⁴ मध्यमा³⁶ प्रतिपद्³⁷ धर्माणां³⁸ भूत³⁹ प्रत्य-
 वेक्षा⁴⁰ ॥ 1

¹⁹ काश्यप, ²⁰ एवं.

6

ऐङ्मा¹ ङ्मा² अर³ ङ्मा⁴ वर⁵ ङ्मा⁶
 अर⁷ ङ्मा⁸ षि⁹ ङ्मा¹⁰ व¹¹ ॥ 1 ङ्मा¹ षि² ङ्मा³
 ङ्मा⁴ अर⁵ षि⁶ षि⁷ ङ्मा⁸ । षि⁹ ङ्मा¹⁰ अर¹¹
 षि¹² षि¹³ ङ्मा¹⁴ वर¹⁵ । 2 ङ्मा¹ ङ्मा² ङ्मा³ वर⁴ ।
 षि⁵ ङ्मा⁶ वर⁷ । ङ्मा⁸ ङ्मा⁹ ङ्मा¹⁰ ङ्मा¹¹ ङ्मा¹²
 अर¹³ षि¹⁴ षि¹⁵ ङ्मा¹⁶ । षि¹⁷ ङ्मा¹⁸ अर¹⁹ षि²⁰

अरूपि⁸ अनिदर्शनम्⁹ अनाभासम्¹¹ अविज्ञातिकम्¹² अप्रतिष्ठम्¹³ अनिकेतम् ।
इयम्¹⁵ उच्यते²¹ काश्यप¹⁴ मध्यमा¹⁶ प्रतिपद्¹⁷ धर्माणां¹⁸ भूत¹⁹
प्रत्यवेक्षा²⁰ । 2

2. 1 अन्तयोः, 6 भवति, 10 अनाश्रयम्.

9

दे॒ःस्रु॒त्¹ व॒द॒मा² उ॒सः॒स्रु॒त्³ दे॒⁴ किं॑ स॒प्र॒त्⁵ वा॒उ॒त्⁶ वा॑ ।
व॒द॒मा॒स्रे॒त्⁷ उ॒सः॒स्रु॒त्⁸ दे॒⁹ किं॑ स॒प्र॒त्¹⁰ वा॒उ॒त्¹¹ सौ॑ ॥ 1 स॒प्र॒त्¹
दे॒² वा॒उ॒त्³ वा॒उ॒त्⁴ वा॒उ॒त्⁵ वा॒उ॒त्⁶ दे॒⁷ किं॑ व॒स्रु॒त्⁸
स्रे॒त्⁸ ॥² (57)

आत्मा¹ इति³ काश्यप¹ यअयम्⁴ एको⁶ अन्तः⁵ । अनात्मा⁷ इति⁸ *अय⁹
द्वितीयो¹⁰ ऽन्तः¹¹ ॥ 1 यद्⁵ आत्मनैरात्मयोर् मध्य⁴ तद्⁷ अरूपि⁸ ॥० 2

2. 1 अन्तयोः, 2 तयोः, or अन्तयोः, 6 भवति.

दे॒ःस्रु॒त्¹ दे॒² उ॒सः॒स्रु॒त्³ दे॒⁴ किं॑ स॒प्र॒त्⁵ वा॒उ॒त्⁶ वा॑ ।
स्रे॒त्⁷ उ॒सः॒स्रु॒त्⁸ दे॒⁹ किं॑ स॒प्र॒त्¹⁰ वा॒उ॒त्¹¹ सौ॑ । 1 दे॒¹ वा॒उ॒त्²
वा॒उ॒त्³ वा॒उ॒त्⁴ वा॒उ॒त्⁵ दे॒ःस्रु॒त्⁶ दे॒⁷ किं॑ व॒स्रु॒त्⁸ वा॒उ॒त्⁹
स्रे॒त्¹⁰ वा॒उ॒त्¹¹ वा॒उ॒त्¹² वा॒उ॒त्¹³ ॥ 2 (60)

अस्ति² इति³ काश्यप¹ *अय⁴ एको⁶ ऽन्तः⁵ । नास्ति⁷ इति⁸ *अय⁹
द्वितीयो¹¹ ऽन्तः¹⁰ । 1 यद्⁴ *एतयोः¹ द्वयोः² मध्य³ इयम्⁷ उच्यते¹³ काश्यप⁶
मध्यमा⁸ प्रतिपद्⁹ धर्माणां¹⁰ भूत¹¹ प्रत्यवेक्षा । 2

ॐ । ॐ नमः१ शिवाय२ ॥

॥ काव्य¹आदर्शः² ॥

॥ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॥

॥ नमः¹ आदर्श²मञ्जु³श्री⁴कुमार⁵भूताय⁶ ॥

॥ नमः नमः नमः नमः नमः नमः नमः ॥

शुभा नमः ॥

ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॥

चतुर्मुख¹मुख²अम्भोज³ वन⁴हंस⁵वधू⁶मम⁷ ।

नमः नमः नमः नमः नमः नमः नमः ॥

नमः नमः ॥

ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॐ नमः ॥

मानसे⁸ रमतां⁹ दीर्घ¹⁰ सर्वशुक्ला¹¹ सरस्वती¹² ॥ 1

नमः नमः नमः नमः नमः नमः नमः ॥

सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

पूर्वशास्त्राणि^२ संहृत्य^३ प्रयोगान्^४ उपलक्ष्य^५ च^६ ।

यस्य च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

गुणः^६ तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

यस्य च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

यथासामर्थ्यम्^७ अस्माभिः^८ क्रियते^९ काव्यलक्षणं^{११} ॥ २

सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

गुणः^६ तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

यस्य च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

इह^१ शिष्ट^२ अनुशिष्टानां^३ शिष्टानाम्^४ अपि^५ सर्वथा^६ ।

सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

गुणः^६ तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

यस्य च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

वाचाम्^७ एव^८ प्रसादेन^९ लोकयात्रा^{१०} प्रवर्तते^{११} ॥ ३

सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ । सुप्तं च तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

गुणः^६ तस्यै संप्रति ॥ ३ ॥

गौर्गौः गू'ख'द'मा' स'सु'ग । । स'सु'ग' स'सु'ग' स'सु'गः ॥

गौर¹ गौः² कामदुघा³ सम्यक्⁴ प्रयुक्ता⁵ समयते⁶ बुधैः⁷ ॥

बाभस'वस'⁷ अद'दवा'⁴ रम'सु'र'वरी⁵ । । रमा' ३'¹

अद'दवा'³ व'रु'² *व'पद⁶ ॥

गू'ख'द'मा' स'सु'ग' । । स'सु'ग' स'सु'ग' स'सु'गः ॥ ७ ॥

दुष्प्रयुक्ता⁸ पुनर⁹ गौत्वं¹⁰ प्रयोक्तुः¹¹ सा¹² एव¹³ शंसति¹⁴ ॥ 6

दे¹² ३'¹³ ३'स'व'स'सु'र'०⁸ ३' स'सु'र'⁹ । । स'सु'र'सो¹¹ व'पद'३'द'¹⁰

व'रु'द'सु'र'¹⁴ ॥ ७ ॥

द'दवा'स'सु'ग' ३'सु'ग' । । गू'ख'द'मा' ग'सु'ग' ३' ॥

तद्¹ अल्पम्² अपि³ न⁴ उपेक्ष्यं⁵ काव्ये⁶ दुष्टं⁷ कथञ्चन⁸ ।

दे'सु'र'¹ स'सु'र'द'मा'द'वा'व'⁶ स'सु'र'⁷ । । स'सु'र'द'मा'द'वा'व'² गू'र'³ ३'

व'सु'र'⁸ ॥

स'सु'र'द'मा'द'वा'व'⁶ स'सु'र'⁷ । । स'सु'र'द'मा'द'वा'व'² गू'र'³ ३'

स्याद्⁹ वपुः¹⁰ सुन्दरम्¹¹ अपि¹² शिवत्रेण¹³ एकेन¹⁴ दुर्मगं¹⁵ ॥ 7

व'पु'द'सु'र'स'सु'र'⁵ ३'⁴ स'⁵ स'सु'र'¹⁰ स'सु'र'¹¹ गू'र'¹² । । *स'सु'र'¹³

व'पु'द'सु'र'स'सु'र'¹⁴ ३' स'सु'र'¹⁵ स'सु'र'⁹ ॥ ७ ॥

दे०प०दी० रं० क० ग०पु० ॥ का०मं०गु०रु० ५५० ॥

तैः¹ शरीरं² च³ काव्यानाम्⁴ अलङ्कारशु⁵ च⁶ दर्शितः⁷ ।

दे०द०मी०¹ शै० श्लोक०द०मी⁴ । । सुखा² द०³ सुख⁵

यत्⁶ स्व०दु०सुख⁷ ॥

प०दी०दी०दु०प०दी०पु० ॥ । सु०पु० सु० सु०पु० ॥ १० ॥

शरीरं⁸ तावद्⁹ इष्ट¹⁰ अर्थ¹¹ व्यवच्छिन्ना¹² पदावली¹³ ॥ 10

सुखा⁸ शै०⁹ श्लोक०⁹ अर्थ०¹⁰ । । दे०पु०¹¹ सुखा०¹²

कौशा०¹³ ॥ १० ॥

प०दी० प०दी० शै०पु० ॥ । सु०दी० प० सु०पु० ॥

पद्य¹ गद्यञ्² च³ मिश्रञ्⁴ च तत्⁵ त्रिधा⁶ एव⁷ व्यवस्थितम्⁸ ।

दे⁵ यत्¹ कौशा०¹ सुखा०² द०³ । । सुखा०⁴

सुखा०⁶ सुखा०⁷ सुखा०⁸ ॥

प०दी० सु०पु० दी० सु० ॥ । सु० दी० दी० दी० सु० ॥ ११ ॥

पद्य⁹ चतुष्पदी¹⁰ तत्¹¹ च¹² वृत्तं¹³ जातिर¹⁴ इति¹⁵ द्विधा¹⁶ ॥ 11

कौशा०⁹ सुखा०⁹ सुखा०¹⁰ दे¹¹ यत्¹² । । सुखा०¹³

सुखा०¹⁴ सुखा०¹⁵ सुखा०¹⁶ ॥ ११ ॥

॥ गङ्गासङ्गो^१ शैल^२कथा^३ ॥

॥ रूप^१आदित्य^२कथा^३ ॥

THE STORY OF RŪPĀDITYA.

दत्तं गङ्गासङ्गो^१ शैलं कुरुवंशीं शैलदत्तं राज्ञं अश्विनस्यै

First Beauty- sun king's place in marriage
प्रथमः रूप- आदित्य- राजस्य प्रासादे विवाह-

लेखुः अरुणस्यै । । ते यत्तं कुरुवंशीं

chapter (is) described. That and (in the) India of
परिच्छेदः वर्णयते । । तत् च भारत-

पुत्रं शैलस्यै शैलस्यै शैलस्यै शैलस्यै । 2

country, (in the) town of Mind-understanding named.

देशे नगरे चित्त- मति- नास्ति । 2

यत्तं कुरुवंशीं । कुरुवंशीं अश्विनस्यै । अश्विनस्यै ।

The father-king of India the language in Candrasena.
राजपिता भारत- भाषायां चन्द्रसेनः,

दत्तं अश्विनस्यै । अश्विनस्यै अश्विनस्यै । 3 पुत्रं

Tibet of the language in Zla.bahi.ded.dpon. The mother
भोट- भाषायां जल्व'इ.देद. दपोन । 3 माता

ལྷོ་གར་	སྐད་དུ།	དེ་བ་ལྷོ།	བོད་	སྐད་	དུ།
of India the language in	God-beauty.	Tibet of the language in			
भारत-	भाषायां	देवश्रीः,	भोट-	भाषायां	
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ།	4 ལྷོ་སྐད་	ཆེ་བ་	ལྷོ་གར་	སྐད་དུ།	
lhañi.dpal.mo. The son	elder	of India	the language in		
दह'इ. दपल. मो। 4	पुत्रो	ज्येष्ठो	भारत-	भाषायां	
ཅན་ཅ་སྐད་ཅ།	བོད་	སྐད་དུ།		ལྷོ་བ་སྐད་ལོ།	5
Candrasīṃha,	of Tibet	the language in	Zla.ba.señ.ge.		
चन्द्रसिंहः,	भोट-	भाषायां	ज.ल.ब.सेङ्गे। 5		
སྐད་	ཅུང་བ་	ལྷོ་གར་	སྐད་དུ།	ཅན་ཅ་ལྷོ་སྐད་	
Son younger	of India	the language in	Candrakumāra,		
पुत्रः कनिष्ठो	भारत-	भाषायां	चन्द्रकुमारः,		
བོད་	སྐད་དུ།		ལྷོ་བ་གཞོན་	ལུ།	6
Tibet	of the language in	Zla. ba. gñon. nu.			
भोट	भाषायां	ज.ल. ब. गशोन. नु ॥ 6			
འོང་ལ་	མངའ་ཐང་གིས་	དབང་དུ་བྱས་ན།		འབངས་	
His	by power	right of possession in	subjects		
तस्य	शक्त्या	अधिकृते	प्रजाः		

ཚེ་བ་	ལྷ་བའི་སེང་གེ་ལ།	20	ཀྱི་རྒྱལ་བུ།	
elder	Chandrasimha :	20	O prince,	
ཇེཅའ་	ཅན་དྲ་སིམ་མུ།		མོ་རམ་ཕུབ་,	
	འདབ་ཆགས་		གཞོག་པ་	ཆགས་པ་ དང་།
	A bird (with)		a wing	broken, and
	ཕམ་		ཕམ་ ^b	མམ་ ^a ཅ
	སྟག་ལ་		རི་མོ་	མེད་པ་ དང་།
	A tiger		stripes without,	and
	བྷཱམ་:		རེམ་མིན་:	ཅ
	སེང་གེ་		གངས་ དང་	བྲལ་བ་ དང་།
	A lion		Himalayas	deprived of and
	སིམ་:		ཧིམ་	བེདུཀ་: ཅ
	ཉ་མོ་		མཚོ་ནས་	ཐོན་པ་ དང་།
	A fish		from the pond	come out, and
	མོན་:		སར་སོ	འོན་པ་: ཅ
	རྒྱལ་པོ་		རྒྱལ་	རིགས་
	Kings		royal	family
	རམ་མཚན་		རམ་	ཕུལ་
	राजानो		राज-	कुल-
			हीना:	

དཔེ་དོན་མཚའས་པས ། 21 བྱོང་བྱིར་ སེམས་ཀྱི་སློབ་བྱོས་ཀྱི་
are in comparison equal. So the town Mind-understanding of

उपमार्थेन समा इति । 21 नगरस्य चित्तं मतिं

མངའ་ངེས་ འདི་ བྱོང་ལ་ འབོག་རན་ འདུག་པས ། 22
dominion this to you to make over time is.

राज्य-भागम् इमं ते समर्पयितुं कालो वर्तते इति । 22

ང་ བློས ། ལྷ་ བཞེན ། བྱུང་སློབ་ བྱོང་གིས་

I am old, you are young. The kingdom you

अहं जीर्णः । त्वं तरुणः । राज्यं त्वं

སློབ་ ཞེས་ བསྐྱུངས་པ་ དང་ ། 23 སྲས་ བ་རེ །

protect, this said. And the son said :

पालय इति आह च । 23 पुत्र आह

དང་ཕོ་ བྱུང་སློབ་ མེས་ཁ་བཞེས་ཀྱིས་ བསྐྱུངས ། 24

First the kingdom by two forefathers was protected.

प्रथमं राज्यं पूर्वपुरुषाभ्यां पालितम् । 24

བར་དུ་ བྱུང་སློབ་ ཕ་ཚོ་བཞེས་ཀྱིས་ བསྐྱུངས ། 25

In the middle the kingdom father and grandfather protected.

मध्ये राज्यं पितृ-पितामहाभ्यां पालितम् । 25

लुगसः क्लृप्तः	क्षुद्रः ष	मघ्नः	एतः	ह्युदसुधः
way according	to protect if	power	and	miracle
नय- अनुसारेण	पालयसि चेत्	शक्तिः	च	अद्भुतं
वैजं दुःके ।	मन्द-स्रजः	दसुजः	एतः	अङ्ग-लगा
very great,	might	army	with	members
अतिमहत्,	पराक्रमः	बल	सह	अङ्ग-नेन
द्वैक्षसा 30	ए-लक्ष	द-क्षिण	क्षीमासा-मदी	
approaches together. 30	This time	(for) us	impure	
समागच्छति ।	इदानीं	अस्माभिः	अविशुद्ध-	
दुःसः श्रुः	दुःसो-व-क्षसा	क्षि-मसा	दुःस-वसः	दुःस-वसः । 31
time of	people	peace with	to discipline	difficult.
कालस्य (कलियुगस्य)	जनानां	शमेन	विनयनं	दुष्करम् । 31
दुःस-वो-दो	दुःसा-द	वद्वेजं षसा	ह्युद-वस-सुधः	
Terrible	deeds	having recourse to	Mahādeva	having
उग्र-	कर्माणि	आश्रित्य	महादेवं	
सुधः वसा-दो ।	दो-क्षिण	सुधः-मदी	क्षि-सु-द-वस-वस-सुधो । 32	
propitiated	just	the outside one	is to be followed.	
साधयित्वा	तावत्	बाह्यः	अनुसर्तव्यः । 32	

མ་ས་	ནང་ བའི་	ལུགས་	བཞིན་
At the end	the inside (Buddhist)	way	according to
अन्ते	आन्तर-	नय-	अनुस.रेण
སྐྱོང་བའི་	སྨོན་ལས་	དང་	རྟེན་འབྲེལ་
of the protection	supplication	and	dependent origination
पालन-	प्रणिधानं	च	प्रतीत्यसमुत्पादम्
སྒྲིགས་	ཞེས་	གསུངས་ནས་	སྲུང་ལ་ གོག 33
arrange	this	having said	the kingdom to the son gave.
उपकरपय	इति	उक्त्वा	राज्यं पुत्राय ददौ 33
དེ་ནས་	སྲུང་ལ་	སྨོན་པ་སོང་གི་	དེས་ སྨྲང་པོ་ཆེ་
Then	king	Candrasimpha	that elephant
अथ	राजा	चन्द्रसिंहः	सः हस्तिनं
ལྷ་	ལི་ཁྲི་ལྷར་	དམར་བ་	གཅིག་གི་ གོག་དངས་བས་
with the trunk	vermilion-like	red	one leader
नासं	सिन्दूरसदृश	लोहित	एक- नेतेति
སྨྲང་པོ་ཆེ་	དང་	ཉ་ དང་	མ་ཉེ་ དང་ 34 ལྷོང་ཉ་
elephant	and	horses and	buffaloes and chariots
हस्तिषु	च	अश्वेषु च	महिषेषु च 34 रथ

སྒྲ་ཚོགས་ས་ དང་ བཅས་པ་རྣམས་ལ། སྤྱི་ཚེ་ཚར་རྒྱེན་ བསམ་གྱིས་
 various together with requisite things (?) unthink-
 विविधं सहितेषु द्रव्याणाम्

སི་བྱབ་པ་ བཀལ་ ཉམས། བཀལ་ཡང་ འགྲུབ་ བསམ་པ་ དང་།
 able having loaded, moreover meat fresh and
 अचिन्त्यानां भारं निधाय, अन्यच्च मांसं नवं च

བྲག་ རྩོན་མོ་ དང་། ལྷགས་པ་ རྩོན་པ་ དང་། 35 འགྲུབ་གྱི་
 blood warm and skin wet and flesh-blood with
 शोणितम् उष्णम् च चर्म आर्द्रं च 35 रक्त-मांस-

སཚོན་སྤྱིན་ བཀོང་ གྱུ་ སྤྱོག་ཆགས་ རྩོང་ཕྱག་ མང་པོ་དང་ བཅས་ཏེ།
 in sacrifice offering for animal thousand many with (took).
 यज्ञे उत्सर्ग- हेतु प्राण- सहस्रं बहु- सहितम् (जग्राह)।

གྱུལ་པོ་ རང་ ཏྲ་ ཉག་པོ་ སྤྱིན་གྱི་འགྲུབ་པ་ཅན་ ལ་ ཚིབས། 36

The king own horse black cloud-powerful on rode !

राजा स्वकीये अश्वे कृष्णे मेघ- शक्तौ आरूढः । 36

ཡུ་འུ་རྩོན་པ་ ལ་ སོགས་པའི་ འཁོར་ བསམ་གྱིས་སི་བྱབ་པས་

Ahu. rnon.pa and other attendants unthinkable by
 अहुर्जोन- प्रभृतिभिः परिवारैः अचिन्त्यैः

མཚོན་པ་ གལ་ཏེ་ དབང་ དང་ གྱིན་རྒྱབས་ལུ་བའི་སྤྱིར་
 worship having offered power and magnificence

पूजां प्रदाय अधिकार- महिमार्थं

ཆས་སོ།། 40

went away.

प्रस्थितः । 40

དེར་ གྱོན་བའི་ ལས་ ཁ་ཞིག་ ཅ । རིགས་ ངལ་གྱི་

There coming of way one on family low of

तत्र आगमनस्य पथि एकस्मिन् कुलं नीचं

བུ་མོ་ མཛེས་མ་ སྐྱ་ བཀྲམ་ཤིང་། གྱིན་ རྒྱབས་

woman beautiful hair washing, with ornaments various

स्त्री सुन्दरी केशं क्षालयति भूषणेन विविधेन

བསྐྱོན་ ཅས་ མཛེས་པའི་ བར་ སྐྱུར་། 41 དབང་བའི་ སྤྱོ་

being adorned nice dance performs pleasant dance

अलङ्कृत्य शोभनं नृत्यं करोति 41 रमणीयं नृत्यं

དང་། སྐྱོན་བའི་ སྤྱོ་ལེན་ཞིང་ འདུག་པ་། 42. དེ་ ཤིན་ཏུ་

and sweet song singing remains She very

च मधुरं गानं गायन्ती स्थिता । 42 सा अति-

མཛེས་ལྗིང་ ལྷ་བས་ ཚོག་ མི་ ཤེས་པ། འཇུག་ བག་གི

beautiful a look by sufficiently not known. A smile little

शोभना दर्शनेन पर्याप्तं न ज्ञाता । स्मितं ईषत्

གཞུ་ མོ་ལ་ ལུང་མིག་གི་ མདའ་མོ་ སྐྱོན་ནས་

of bow onside-look arrow having put (so she did as)

धनुषि कटाक्ष- शरं आरोप्य (तथाकरोद् यथा)

རྒྱལ་པོའི་ རྣམ་ཤེས་ རི་དྲུགས་ སྲུ་ག་ བར་

king of the mind (like) wild beast young ones where

राज्ञो मनः मृग- पोतः यत्र

སོང་ བར་ རྩོད་དུ་གུང་བ་ལས། 43

goes where lives.

गच्छति यत्र वसति । 43

རྒྱལ་པོས་ ཨ་པོ་ན་གོ་ལ་ སྐྱས་པ།

The king to Aponage said :

राजा अपोनगं आह ।

ཨ་པོ་ན་གོ་ སུ་མོ་ དེའི་ སའི་ མིང་ལ་ རི་སྐད་ ཟེར།

Aponage, of woman this father's name how is said ?

अपोनग स्त्रिया अस्याः पितुः नाम कथं कथ्यते ।

मदीं मदीं नाम किं कथं । कथं कथं कथं कथं ।

mother's name how is said ? Girl's own name how
मातुः नाम कथं कथ्यते । कन्यकाया स्वं नाम कीदृशं

वदन्ति । रीतिः कथं कथं कथं कथं । कथं कथं ।

is given. Family and pure liniage how ? Attendants
दत्तम् । कुलं च शुद्धा परम्परा कीदृशम् । परिवारैः

कथं कथं कथं कथं । कथं कथं । 44

and enjoyments what connection.

च सम्भोगैः को योगः । 44

किं कथं कथं कथं । कथं कथं कथं कथं ।

This being said. Aponage's thought in

इति उक्ते अपोनगस्य चिन्तायां

किं कथं कथं कथं । कथं कथं कथं कथं ।

the king this caste low of girl this

राजा अयं कुलायां नोचं कन्यायां अस्यां

कीदृशं कथं कथं कथं । कथं कथं कथं कथं । 45

loves. Aponage thus said :

मनोऽनुरागं प्राप्तः । अपोनग एवम् आह । 45

क्षेत्रे विदुःसाधुना सुन्दरीयम् ।
 With understanding and instruction beautiful woman this.

वृद्धिनी	शिक्षावती	सुन्दरीयम् ।
पितुः	नाम	न
मातुः	नाम	न
कुलं	वंशं	शूद्रः ।
परिवाराः	संगोपाः	नस्याः लक्षणानि ॥46
विद्या	वृद्धिः	सुन्दरीयम् ।
इति	वृद्धिः	सुन्दरीयम् ।

This having said (the) the king's horse with the bridle
 इति वृद्धिः सुन्दरीयम् ।

མྱིན་ རེ། དབང་ཕྱུག་ཚེན་པོའི་ སྐྱེ རྒྱུ་ རྩ་ བཞུད་དོ། ॥ 47
 having taken, Mahādeva's image near went.
 नीत्वा महादेवस्य मूर्ति- समीपं गतः ॥47

Free Translation

The first chapter describes the marriage of the king Rūpāditya (Sun of Beauty). And it was in the town Cittamati in the country of India. The father of the king was called Candrasena in the language of India, and Zla.baḥi.ded.dpon in that of Tibet. And the mother was called Devaśrī in the language of India and Lhaḥi.dpal.mo in that of Tibet. The elder son was Candrasimha in the language of India and Zla.ba.seṅg.ge in that of Tibet. The younger son was Candrakumāra in the Indian language and Zla.ba.gžon.nu in the Tibetan language.

By his power he (the king) possessed the following: the subjects of thirty-six million towns, three hundred and sixty treasuries of precious stones and gems; white umbrellas with golden handles; an alms bowl received through yoga yielding desired things; a horse that naturally knew to fly; an elephant very strong, with trunk red like vermilion; a cow that yielded desired things; a milch she-buffalo; a parrot that talked; a white boar; a dog at the door that knew how to catch and did not know how to let one go;

a miraculous noose; a growing garden the flowers of which did not fade; a learned minister named Aponage; and sons of low caste hunters. His desired enjoyments were unthinkable.

So once the father-king Candrasena said to his elder son Candrasimha: 'O Prince,

A bird with a broken wing, and
A tiger without his stripes, and
A lion removed from the Himalayas, and
A fish that has come out from a pond, and
Kings without a royal family

are equal in comparison. It is therefore the time to make over to you this dominion of the city Cittamati. I am old, you are young. Rule this kingdom'.

Said the son: 'First the kingdom was ruled by our two forefathers, secondly by the grand-father and the father, and now it is given to me. In holding the kingdom there are two policies, outside (non-Buddhist) and inside (Buddhist.) Let my father and mother advise me as to which of these two is to be chosen.'

Being thus asked, the parents said: 'If you rule according to what is said by you (i.e. inside policy), pleasure and happiness will increase here and great will be the consequence hereafter. But if you rule it following the outside policy, there will be power and very great miracles; there will be prowess, and an army with its members will approach you. This time it is difficult for us to discipline the people of this impure time (Kali-yuga) with peace. So having recourse to terrible deeds and having propitiated Deveśvara (Mahādeva) you should so far follow the outside policy. And,

at the end according to the inside policy, do supplication for protection (*praṇidhāna*), and meditation of the 'Dependent Origination (*pratityasamutpāda*).' Having said so, they gave the kingdom to their son.

Then the king Candrasena took his great elephant with the trunk which is red like vermilion, as a leader, and loaded immeasurable things(?) on elephants, horses, buffaloes, and various chariots. Moreover, he took fresh meat, warm blood, and new skin, together with many thousands of animals for offering in a sacrifice that is performed with flesh and blood.

The king mounted on his own black horse named 'Cloud-power' (*Meghaśakti*). And the horse surrounded by immeasurable attendants, such as Ah.rion and others, and guided specially by the learned (minister) Aponage, went in the east of the city to a great place, a forest which is fearful, and called 'Mingled with Poisonous Snakes'. Outside there was a self-evolved (*svayambhū*) image made of stone of Mahādeva. It did not touch the earth, but remained in the sky. Having offered there worship for power and magnificence he went away.

On his way he saw a low-caste but beautiful girl that was washing her hair. She was adorned with various ornaments. She could act beautifully, dance pleasantly and sing sweetly. She was very beautiful. And she could not be sufficiently known by a look. Having put the arrow of her side-long glance on the bow of her slight smile, she made the mind of the king like a deer and its young one, as wherever the latter goes the former follows it.

The king said to Aponage : “Aponage, what is the name of the father of this girl? What is the name of her mother? What is the name of the girl? What are her family and lineage? Who are her people, and what are her charms.” When this was asked by the king Aponage thought that the king loved the girl belonging to a low family. He said :

‘Beautiful is this woman with intellect and instruction.

Her father’s name is not known.

Her mother’s name is not known.

Her family and caste are Śūdra.

Her people and her charms show her character.’

Having said this, he took the horse of the king by the bridle, and went near the image of Mahādeva.

PART II
NOTES

PRAJÑĀDAṄḌA

1. The Skt. version as given here could not be traced. Similar verses are however many, for instance, MB. 6557 as quoted in IP :

नास्ति प्रज्ञासमं चक्षुर्नास्ति सत्यसमं तपः ।

नास्ति रागसमं दुःखं नास्ति त्यागसमं सुखम् ॥

2. a. དང dañ. It is a conj. generally signifying (i), 'with', Skt. *saha*, or 'accompanied by', Skt. *sahita* ; e. g. NA, 3. 8 : ཡུམ་དང་འགྲོ་གསུམ་ yum.dañ.hgrog, Skt. *ambayā sahitah* 'with or accompanied by the mother' ; (ii) 'and', Skt. *ca* ; e.g. PD, 21 : རིག་པ་ལྷན་དང་རྒྱལ་པོ་ rig.pa.ltan. dañ. rgyal. po, Skt. *vidvān rājā ca* 'a learned man and a king' ; (iii) sometimes when followed by words meaning deprivation it is translated by 'without' or 'from', etc. ; e. g. འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་ཤོད་ཅན་པོ་ hdod.chags.dañ.bral, Skt. *kāmarahita* 'free from or separated from lust'.

3. a. མེད med. In fact it is མ་ ma, Skt. *na* 'not', and ཡོད་ yod, 'from the verb ཡོད་པ་ yod. pa 'to be,' *asti* 'is'. Thus མེད་ is *nāsti*, '(it) is not.'

4. a. དེ de. ཉེ te (used after ན n, ར r, ལ l, and ས s), དེ de (after ད d), and ལྟེ ste (after ཇ g, ང ṅ, བ b, མ m, འ ḥ, and vowels) are conjunctive ptcls. Being annexed to verbs of the present and past tenses they form present and past participles respectively or gerunds ; e. g. ཇགས་ཉེ gnas.te, *sthitvā* 'remaining' ; ཇཏོང་ལྟེ gton.ste, *dattvā* 'giving' ; བདང་ལྟེ btañ.ste, *dattvā* 'having given' ; ཡོངས་སྐྱ་སྐྱངས་ཉེ (PD, 8^a), yoñs.su.spañ.ste, *parityajya* 'having abandoned'. Sometimes they are used also after the verbs of the future tense or gerundives ; e. g. བརྩུང་བྱ་ལྟེ (PD, 19^b), bzuñ.bya.ste, *dhārayitavya* 'to be held or accepted'. In such cases it simply introduces what follows, or implies that in the following sentence something is going to be said with regard to what is mentioned before. And in this sense it is used also after nouns, adjectives, and numerals ; e. g. མདོར་ན་ ཉེ་བར་ལེན་བའི་ སང་པོ་ ལྟེ་བོ་དག་ ཉི་ ལྟེ་བཟུང་བ་ལྟེ་ ཉེ་ འདི་ནི་ ལྟེ་བཟུང་བ་ལྟེ་ཞེས་བྱའོ ॥ (LV, C, 4²³⁻³⁰) mdor.na. ñe.bar.len.paḥi. phuñ.po. lña.po.dag. ni. sdug.bsñal.te । ḥdi. ni. sdug. bsñal. žes. byaḥo ॥ संक्षेपात्पञ्चोपादानस्कन्धा दुःखम् । इदमुच्यते दुःखम् । 'In short, five aggregates (*skandhas*) springing from strong attachment are misery. This is said to be misery ;' ཇག་ལྟེ་བཟུང་བ་དང་ ཉེ་དང་དེར་ མདོར་བར་དགའ་བ་ལྟེ་ ཉེ་ འདི་ནི་

སྐྱུ་པ་སྐྱུ་ལ་ཀན་འབྱུང་བ་ ཞེས་ བྱེལ། (Op. cit. 5^{b-18}) gañ.° sred.

pa.dañ | de.dañ.der. mñon.par.dgaḥ.ba.ste | ḥdi. ni. sdug.
bsñal.kun.ḥbyuñ.ba. žes. byaḥo | या° तृष्णा तत्र तत्राभिनन्दिनी
अयमुच्यते दुःखसमुदयः 'that attachment°, here and there rejoicing,

this is the cause of misery ;' ཀྱིན་རྣམས་ བཞི་ མྱེ་ སྐྱུ་ རང་ རི°

(MK, 2°) rkyen.rnams. bži. ste. rgyu. dañ. ni°, चत्वारः प्रत्यया
हेतुः° 'there are four conditions, namely (or as,) cause, etc.'. It

is to be noted that sometimes after a verb they have the last
sense mentioned above and not that of the participle or the
gerund ; e. g. བབས་གུར་ ཇེ (BAK, 3^b), byabs.gyur. te,

papāta 'fell'. So in some cases they may be translated into
English by such words as 'when', 'as', 'since', 'after', 'and'
etc. In the present case ཇེ may be translated by 'and'.

5. *b.* བ pa and བ ba. Of these two particles the former
is used after བ g, ཇ d, བ b, མ m, and མ s, and the latter after
ང ñ, འ ḥ, ར r, ལ l, and vowels. They form (i) roots or infini-
tives, (ii) participles, (iii) verbal nouns, (iv) substantives, and (v)
adjectives ; e.g. ཀློག་པ་ klog.pa, √*path* 'to read' or *pāṭha* 'read-
ing ;' ཤེས་པ་ śes.pa, √*jñā*, 'to know' or *jānat* 'knowing', or
jñāna 'knowledge' ; མྱོངས་པ་ (PD. 1^b) rmoñs.pa, *moha* 'igno-
ance' 'illusion' ; མན་པ་ mun.pa, *tamas* 'darkness' ; འདྲ་བ་ (c) ḥdra

ba, *sama* 'equal'; འཇི་བ་ *hchi.ba*, *mṛtyu* 'death'; འཇིགས་བ་ *hjiḡs.pa*, *bhaya* 'fear'; བཏང་བའི་ རྒྱལ་སྤྱིད (NA, b^d) *btañ.baḥi. rgyl.srid tyakṭam rājyam* the 'abandoned kingdom.'

It is to be noted that in many substantives and some verbs བ་ *pa* is used after any consonant. This is specially when it implies the sense of 'belonging to', or 'of'; e. g. ལུང་བ་ *luñ.pa upatyakā* 'a valley'; མཐའ་བ་ *mthaḥ.pa, anta-* (or *pratyanta-*)*vāsin* 'one dwelling on the boundary of a country'; ཤར་བ་ *śar.pa, prācya* 'one of the east'; ཡུལ་བ་ *yul.pa, jānapada* 'a country man'; བོད་བ་ *bod.pa, Bhoṭiya* 'one belonging to the country of Bod or Bhoṭa, 'a Tibetan'; གུར་བ་ *gyur.pa, bhūta* 'became', 'actually happened'.

These affixes are, however, not essential in all cases, for many substantives, verbs, or adjectives are found without them.

These particles as well as བོ་ *po* and བོ་ *bo* (see below note 7,) sometimes indicate the masculine gender, while མ་ *ma* and མོ་ *mo* the feminine gender; e. g. རྣལ་འབྱོར་བ་ *rnal.ḥbyor.pa, yogin* 'one who practises *yoga*', fem. རྣལ་འབྱོར་མ་ *rnal.ḥbyor.na*; རྒྱལ་བོ་ *rgyal.po, rājan* 'king' and རྒྱལ་མོ་ *rgyal.mo, rājñī* 'queen'

6. c. འདྲ་བ་ཡི་ ḥdra.ba.yi, *sama* 'equal'. For ཡི་ yi which is a ptcl. denoting the gen. case see Note PD, 2.4. In Tib. adjectives are generally put after nouns, but when they are before them they are put in the gen. case.

7. c. བོ་ po and བོ་ bo are two ptcls. They are regarded as the definite articles (see Note 5, last part.) The former is used after consonants and the latter after vowels. Sometimes བོ་ po denotes an agent, and in that case it is used also after a vowel. E. g. དགའ་བོ་ dgra.bo, *śatru* 'the enemy'; མིག་པོ་ mig.po, *caḥṣus* 'the eye'; ཤིང་པོ་ śin.po, *vrkṣa* or *dāru* 'the tree' or 'the wood'; འགྲོ་བ་ ḥgro. ba, \sqrt{gam} 'to go'; but འགྲོ་པོ་ ḥgro.po (the fuller form being འགྲོ་བ་པོ་ ḥgro.ba.po), *gantr* 'one who goes.' See Note, PD, 2. 6.

2

1. Skt. version HU, I. 101.

2. a. The literal equivalent in Tib. of *mahātman* 'one with a great soul' is བདག་ཚེན་པོ་ bdag.chen.po, or བདག་ཉིད་ཚེན་པོ་ bdag,ñid.chen.po, but here is figuratively used དམ་པ་ dam.pa, *sat* 'good', 'wise'.

3. b. དག་ dag. It is a ptcl. generally signifying the plural number (= རྣམས་ rnam). . It is a sign also for the dual

number with regard to translating Skt. works. But sometimes it does not express any number. It is therefore may be regarded as a general 'number particle' which can signify equally the plu. and the sing. num., or which is employed preferably there where not so much a particular number as rather the indefiniteness of the number is to be expressed, or where no account is taken of the number.

4. b. ལྷི་ gi. ལྷི་ kyi (used after ད d, བ b, and ས s), ལྷི་ gyi (after ན n, མ m, ར r, and ལ l), ལྷི་ ལྷི་ (after ལ g, and ལ ñ), ལྷི་ hi (after a vowel) and ལྷི་ yi (after vowels when an inter-syllabic stop (.) called རྩོག་ tsheg is put after them) are ptcls. indicating the gen. case.

6. c. མགོ་ རྩོག་མ་ mgo. lcogs. མགོ་ mgo, *mastaka* 'head', and རྩོག་མ་པ་ lcogs. pa, or རྩོག་པ་ lcog. pa, \sqrt{kamp} 'to be agitated, to tremble'. Thus these two words mean 'one that shakes on the head.' With the word མེ་རྩོག་ me.tog, *kusuma* 'flower' the phrase མགོ་ རྩོག་མ་ mgo.lcogs is used here figuratively to mean *stavaḥ* 'a bunch of flowers.'

6. c. འཇིག་རྟེན་ཀུན་གྱིས་ hijg.rten.kun.gyis, *sarveṇa lokena* 'by all the people.' ལྷི་ས་ kyi, ལྷི་ས་ gyis, ལྷི་ས་ gyis, ལྷི་ས་ hi, ལྷི་ས་ yis, and sometimes simply ས་ s (after vowels) are the ptcls.

denoting the instrumental case. They are used just as the corresponding gen. signs dealt with in Note, PD, 2. 4.

It is to be noted that in Tib. the instr. case sometimes serves both the nom. and instr. cases of Skt. in both the voices, active and passive.

7. c. སྤྱིར་ spyir. སྤྱི་ spyi is a shortened form of སྤྱི་བོ་ spyi-bo, *mūrdhan*, 'head', *agra* 'top.' Note here that for metrical grounds or brevity sometimes fuller forms are shortened as in the present case, or འགྲོ་བོ་ ḥgro.po, *gantr* 'one who goes' for འགྲོ་བ་པོ་ ḥgro.ba. po. See Note, PD, 1.7.

ར r is a ptcl. generally forming the dative and the locative cases, infinitives, and adverbs. Sometimes it is added also to a predicative adjective (see PD, 5^b : མཁས་པར་ mkhas-par). In the present case it is in the locative sense.

8. c. བཀའ་བའམ་ bkur.ba.ḥam. In fact we have here བཀའ་བ་ bkur.ba and འམ་ ḥam, but owing to the metrical ground, i. e. in order to leave out a syllable which is not required (for here we want only seven and not eight syllables) they are put together.

འམ་ ḥam is a ptcl. signifying *vā* (*athavā*, etc.) 'or,' as in the present case, and interrogation. In the last case the first letter of འམ་ ḥam when used after a consonant takes the form of

that consonant; in other words, that consonant is reduplicated taking the syllable *a* in འམ ḥam; e.g. མེད་དམ med.dam, *na bhavati* 'is not?' Here མེད་དམ med.dam is in fact མེད་འམ med ḥam; འདུག་གམ ḥdug.gam, *kim vidyate* 'does (he) remain?' འདུག་གམ ḥdug.gam is in fact འདུག་འམ ḥdug. ḥam, though it is never used.

9. *d.* ད du is a ptcl. (used after ཅན, ད d, ཅན n མ m, ར r, and ལ l) signifying dat. or the loc. case, as in the present instance, and sometimes forms an inf.; e.g. བྱེད་དུ byed.du, *kartum* 'to do.' Mark here that ད du is used after ཅིད ṅid, *eva* 'a ptcl. denoting ascertainment', though in fact, according to Skt, it is to be taken with འགས nags, *vana* 'a forest.'

10. *d.* བྱ bya is fut. of བྱེད་པ byed.pa, √kr 'to do.' Mark the use of the future tense which denotes here the sense of the optative (*vidhi-liñ*).

3

1. Skt. IP, 3,367; SP, 1,428.

2. *a.* འིག་ žig. (i) ཅིག cig, (ii) འིག žig, and འཤིག śig are the modified forms of གཅིག gcig, *eḥa* 'one'. They are indefinite articles and are added to substantives and pronouns. Of

these three words (i) ཅིག is used after ག g, ད d, བ b, and sometimes after the inherent a; ཞིག žig after vowels and ཎ n, ར n, མ m, ལ h, ར r, and ལ l ; and ཤིག sig after ས s ; e. g. ལུག་ཅིག lug.cig, *kaścīn meṣaḥ* 'a certain sheep' ; ཏྲ་ཅིག rta.cig. 'a horse.' གང་ཞིག gaṅ.žig, *yaḥ kaścīn* 'whoever', གོས་ཤིག gos.śig, *kaścīn paricchadaḥ* 'a garment.'

They form the imperative mood when used after verbs; e. g. མ་སྐྱེ་ཞིག ma.smra. žig, *mā kathaya* 'say not.'

In the present case གང་ཞིག is used in the gen. case, the case sign being not used owing to the metrical ground.

3 a. ལ la. It is a ptcl. denoting the accusative, dative, genitive and locative cases.

4. a. བཞོན་བྱེད gnod.byed, lit. *apaḥāra-karaṇa* 'making evil.'

5. b. ཏུ tu. ཏུ tu (after ག g, and བ b, sometimes also after ར n, ར r, and ལ l), and ཏུ du (after ཎ n, ད d, ར n, མ m, ར r and ལ l) are dative, adverbial, and infinitive signs, signifying 'to' 'for' etc. ; e. g. ཏུག་ཏུ rtag tu *sadā* 'always.'

6. c. རི་དྲུགས་གསོད་མཐོང་ཚེ ri.dwags.gsod mthoṅ.tshe is

for the figurative sense of Skt. *mṛgavadhe*, the Tib. phrase lit. meaning 'at the time of seeing the killing of a deer (or a wild beast).'

‡

1. Skt. SA, 2660 ; SP, 307.

2. a. བྱས་ byas is pf. of the vb. བྱེད་པ་ byed.pa, √kr 'to do, the ft. being བྱ bya.

3. a. མ་བྱས་ ma, byas, lit. *akṛta* 'not done.' It is, however, used here for མ་བྱས་ནས་ ma.byas nas, *akṛtvā* 'having not done,' the gerund sign ནས་ nas which is originally a sign of the abl. case being dropped for the metrical gerund. The case is the same with མ་སྤངས་ ma.spañs, *anutsrjya* 'having not abandoned' Note in such cases ནས་ nas is used after a verb in its pf. form.

3. c. སྤངས་ spañs, pf. of the verb སྤོང་བ་ spoñ. ba (or སྤང་བ་ spoñ ba), √tyaj 'to abandon,' fut. སྤང་ spañ, imp. སྤོང་ spoñ.

5. d. འི་ ni is an expletive ptcl. and often corresponds to Skt. *hi*.

6. d. ཡིན་ yin. ཡིན་པ་ yin. pa, vb., √bhū 'to be.' ཡིན་ yin is often found also in the past sense.

5

1. Skt. SA, 1467.

2. a. ཞལ་ཏ་བྱེད་པ་ žal.ta.byed.pa. ཞལ་ žal is an honorific term for *mukha* 'face'; ཏ་ ta is for ལྟ་ lta or ལྟ་བུ་ lta.ba, \sqrt{luk} to look ;' ཞལ་ཏ་ žal.ta which is the same as ཞལ་ལྟ་(བུ་) žal.lta(ba), lit. 'to look at one's face' means 'inspection' ; and བྱེད་པ་ byed.pa *kartr* 'doer' ; thus the compound word means an 'inspector,' fig. 'a leader or chief.'

3. a. མང་ mañ, *bahu* 'many'. Mark that an adjective or a pronoun in Tib. generally comes after the noun. See Note 6 below.

4. b. མཁས་པ་ mkhas.par. ར་ ra as well as ལུ་ ru both used after འ་ ḥ or any vowel are ptcls. being the signs of dative, adverb, infinitive, and gerund. Often, as in the present case, it is added to a predicative adjective. See Note. PD. 2.7.

5. c. རྗེད་ is for the Skt. suffix *-tā* and *-tva* forming an abstract noun. It corresponds also to Skt. *eva*, a particle for emphasis.

6. d. དེ་ཡི་ de.yi. When a noun is preceded by an adjective or a pronoun the latter is put in the gent. case. Or it may be, as usual, in the sense of *tasya* 'its.'

7. d. འཇིག་པ་ ḥiig.pa, vb, (pf. བཞིག་ bžig, ft. བཞིག་ gžig, imp. ཤིག་ śig) 'to destroy, dissolve' 'to decay; perish.'

8. *d.* འགུར་བ་ hgyur.ba, vb. (pf. གུར་བ་ gyur.pa, imp. གུར་
ཅིག་ gyur.cig). $\sqrt{bhū}$ 'to become, grow.'

6

1. Skt. HU, II. 108 ; PT, I. 246.

2. *a.* ཡོད་ yod, $\sqrt{bhū}$ 'to be.'

3. *a.* ལྷན་ ldan. It is a suffix corresponding to the Skt. secondary suffix *-vat (-mat)* denoting 'possession.' ལྷོབས་ stobs, *bala* 'strength', ལྷོབས་ལྷན་ stobs.ldan, *balavat* 'strong'. Its fuller form is ལྷོབས་དང་ལྷན་ stobs.dañ.ldan as in *c* of this stanza.

4. *c.* སེང་གི་ seṅ.ge, *siṃha* 'lion.' The Tib. word is taken as a loan from Skt.

5. *d.* རི་བོང་གིས་ ri.boṅ. gis, *śāsakṣeṇa* 'by a hare.' Mark here the nom. is put in the instr. case. There is no difference between of the active and passive voices in Tib.

For གིས་ gis, see Note, PD, 2.6.

6. *d.* སྲོག་ srog, *jīvana, prāṇa* 'life,' དང་ dañ a conjunctive ptcl. meaning here 'from'. See Note, PD, 1.2. བྲལ་ bral and སྲོལ་ broḷ. pf. of འབྲལ་བ་ hbral.ba, *vi - √yuj* or *vi - √rah*, 'to be separated' ; thus these three words together mean 'separated from life', fig. *nipātita*, 'killed'.

7

1. Skt. SA, 1,306.
2. a. བྱུང་བ་ byuñ. ba. It is the pf as well as imp. form of འབྱུང་བ་ ḥbyuñ.ba, √jan 'to come forth, arise;' √gam 'to go.' མ་བྱུང་བ་ ma. byuñ. ba, *anāgata* 'that which has not yet come.'
3. b. འཇིགས་པར་བྱ་ ḥjigs.par.bya, *bhetavya* 'to be afraid of.' Mark here the formation of the gerundive or the future participle.
4. c. བྱུང་བའི་ཚོ་ buyñ.baḥi.tshe, lit.(ā)*gatakāle* for Skt. *āgate*. As in such cases the time is implied, in Tib. the word ཚོ་ tshe, *kāla* 'time' is employed though not in its original Skt. See PD, 3. c.
5. c. བཞེས་ is ft. of འཇོས་པ་ ḥjoms.pa (pf. བཅོས་ bcom or བཅོས་པ་ bcoms, imp. ཚོས་) 'to conquer, subdue, root out.'

8

1. The entire original Skt. is not traced, but see the following in the MT, II. 18 :

विश्वान्तरं परित्यज्य देवान्तरमुपासते ।

तृपितो जाह्नवीतीरे कूपं खनति दुर्मतिः ॥

9

1. Skt. SR, pp. 100-1.

The following variations may be noted : In *c* Skt. *daśa*, Tib. *śata*; and in *d* Skt. *vaktā*, Tib. *prājñah*.

Its Prakrit version is found in the *Vāsudevahiṇḍī* by Saṅghadāsagaṇin ed. Caturavijayamuni and Puṇyavijayamuni (Ātmānanda Jaina Granthamālā Series), p. 105 :

सतेसु जायते सूरुो सहस्सेसु य पण्डिओ
वत्ता सयसहस्सेसु दाया जायति वा ण वा ॥
इंदियाण जए सुरुो धम्मं चरति पंडिओ ।
वत्ता सच्चवयो होइ दाया भूयहिण रओ ॥

2. *a*. णस *nas* is the sign of the abl. case and after a verb forms a gerund or participle.

3. *a*. स्मि *skye* for स्मि'व *skye.ba*, √ *jan* 'to be born,' 'to become'; pf. स्मिस *skyes*. स्मि'व *skye.ba* is used also as a noun meaning 'birth'. स्मि'वो *skye.bo*, *jana*, *jantu* 'a general name for all living creatures.'

4. *c*. लस *las* is a sign of the abl. case and expresses the degree of comparison.

5. *d*. स्मिद *srid* for स्मिद'व *srid.pa* used both as vb, and n., *sam-√bhū* 'to be possible,' *sambhāvānā* 'possibility.' In the present case it indicates 'possibility'

6. *d.* For རྒྱམ ham see *ante*, pp. 227-228.

10

1. Skt. MB, 3. 15,582.

2. *c.* རྒྱམས rnam is a sign of the plu. num.

11

1. Skt. SA, 666.

2. *a.* ཞི་བ་ ži.ba, vb, √śam 'to be peaceful or calm;' adj. śānta 'peaceful;' śiva 'tranquil or calm;' n. śama, śānti, 'tranquility.'

3. *c.* Mark here the loc. case sign ན na is put only after the adj. ཡོངས་སྤུ་ཟད་པ་ yoṅs. su. zad.pa, *parikṣina* 'exhausted' which is used after the n., and not after each of them. The ptcl. ན na. is a sign also of the conditional sense.

4. *d.* Mark the use of the above ptcl. ན na in the phrase ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་ ci.yi.phyir.na, *kutaḥ* 'why.' Cf. དེས་ན་ des.na, *ataḥ* 'therefore'; དེ་བས་ན་ de.bas.na, *ata eva ca* 'and therefore'.

12

1. Skt. MS, VI, 67.

2. *a.* ཀ་རྟ་ཀ་ kataka. It is a loan word from Skt. The fruit or nut of the tree called *Kataḥa* clears muddy water. It is still used in the villages of this country.

3. *b.* དང་བ daṅ.ba, vb. $\sqrt{śudh}$ 'to be pure', used also as adj. *śuddha*, *pavitra* 'pure, clear.'

4. *b.* མེད་ཀྱི mod. *kyi* is a phrase meaning *yady api* 'although, though'.

5. *c.* སྐྱབས་པ smars.pa, pf. of སྐྱབ་ smra.ba, \sqrt{vad} 'to speak, say'; imp. སྐྱོས smros. It is to be noted that a pf. form of a verb is often used in the present sense and also as a verbal noun.

6. *d.* དུལ་དང་བར rdul.daṅ.bar. དུལ is *dhūli* 'dust' and དང་བ is *śuddha* 'pure;' thus it lit. means 'pure from dust,' i. e. 'clear.'

7. *d.* བྱེད་ཏོ byed.do. Often when a sentence terminates in a consonant, that consonant is reduplicated and takes the vowel o. So ཏོ do has here no value other than showing that the sentence ends here. See also PD, 27. *d*, where we have ཞིག་གོ་ཟིག་གོ zīg.go, ག g of ཞིག་ zīg being reduplicated and taking the vowel o. This o is, in fact, of རོ (Cf. རས ḥam, pp. 227-228), a terminating ptcl. See PD, 19. *d*, བྱེ་ byaḥo.

13

1. Skt. CŚ, 26.

2. a. གདུག་ gdug is sometimes used for དུག་ dug *viṣa* 'poison'

3. b. སྐེ་ན་ skye.nān is the shortened form of སྐེ་བོ་ན་ skye.bo nān in a.

4. c. ཐུབ་ thub, as n. it means a *muni* 'sage', e.g. སྐ་ཏུ་ཐུབ་པ་ śākya.thub.pa, Śākyamuni ; as adj. it means 'capable' ; in the present case 'capable of being under one's influence (*vaśa*). ཐུབ་པ་ thub.pa is a vb. 'to be able', 'to be capable of'.

5. d. ཞི་ ži, vb. for ži.ba. $\sqrt{śam}$ 'to be peaceful or calm.'

14

1. Skt. IP, 1,653, 6,674.

2. a. སྐྱང་བར་གྱིས་ spañ.bar. gyis. སྐྱང་བ་ spon.ba or སྐྱང་བ་ spañ.ba is a vb. meaning \sqrt{tyaj} 'to leave' (pf. སྐྱངས་ spañs, fut. སྐྱང་ spañ, imp. སྐྱང་ spon) ; and གྱིས་ gyis which must not be confounded in such cases with the inst. case sign of the same form is the imp. of the vb. བགྱིད་ bgyid (pf. བགྱིས་ bgyis, ft. བགྱི་ bgyi), an elegant form of the vb. བྱིད་པ་ byed.pa, \sqrt{kr} 'to do.' Thus སྐྱང་བར་གྱིས་ lit. in Skt. is *tyāgaṃ kuru* (*tyaja*) 'leave'.

15

1. Skt. IP, 2.211.

2. *b.* ལྷོང་བ་རྣམས་ལ་ sloñ·ba·rnum.s·la. According to Skt. ལ་ la is here the sign of the loc., case ; it may also be that of the dat. case.

3. *c.* Mark here the adj., though it precedes the n. is not put in the gen. case in spite of the general rule.

16

1. Skt. IP, 2,768.

2. *b.* བདག་ bdag, *ātman* 'self' is here for བདག་པོ་ bdag. po, *pati* 'lord,' 'owner', as in *d.* For the metrical ground po is here dropped.

3. *b.* གོ་ go. In such cases it is a ptcl. indicating a condition (?).

17

1. Skt. SA, 362.

2. *a.* གན་ gañ in Skt. is for both the prons. *yad* and *kim*.

3. *c.* སུ་ su as a pron. is in Skt. *kim*, and as a ptcl. when used after ས་ s is a sign of an infinitive, adverb, dat. and loc. cases.

5. *b.* གྱི *gyi*. This as well as གྱི *gi*, གྱི *kyi*, ཡི *yi*, and རི *hi* are, as already stated (p. 226), the terminations of the gen. case ; but when they are used after verbs where two sentences are in contrast to each other they serve the purpose of a gerund and may be translated by 'but', or 'though', as in the present case ; or དེ་རུ་འོངས་ཀྱི་མ་བཞུགས་ *de.ru.ḥoṅs.kyi. ma.bžugs* '(he) came there, but did not stay'.

6. *c.* Lit. བསད *bsad* fut. of གསོད *gsod* (see Note 3) would give the Skt. equivalent *haniṣyate*.

19

1. Skt. MB. quoted in PT.

2. *a.* མཉན་པ *mñan.pa*, $\sqrt{śru}$ 'to hear'. Here the gerundive is made simply by adding to it the fut. from (བྱ *bya*) of the verb བྱེད་པ *byed.pa*, \sqrt{kr} 'to do'. See, however, *b* where in making the gerundive བྱ *bya* is added to the verb in its pf. form of the vb. རྫོན་པ *ḥdzin.pa*, \sqrt{grah} or \sqrt{dhr} , causative, 'to lay hold of;' the pf. is བཟུང *bzuñ* or ཟུང *zuñ*, and fut. གཟུང *gzuñ*. Thus བཟུང་བྱ is lit. in Skt. *dhārita kartavya*.

20

1. Skt. IP, 2,619.

2. a. བསྐྱབས་ bslabs, *śikṣita* 'taught', pf. of སློབ་པ་ slob.pa 'to learn,' 'to teach'; fut. བསྐྱབ་ bslab, imp. སློབས་ slob or སློབ་ slob.

3. b. བཀུགས་བཟང་ལྗན་ gzugs. bzañ ldan, lit. *uttamarūpavati*.

Note here how in Tib. the true sense of the original Skt. (*praśyasya rūpa*, བཟང་ bzañ meaning *praśasya* 'good') is expressed.

4. b. According to Skt. strictly one should read *rūpavatyo yoṣitaḥ* instead of sing.

5. c. Here the vb. འགྱུར་ ḥgyur 'to grow' being added to the vb འགྲོ་བ་ ḥgro ba gives the sense of the fut. tense.

21

1. Skt. CŚ, 3.

2. d. བཀུར་བ་ bkur.ba may be taken as a vb. ('to pay reverence'), or an adj. ; in the former case བཀུར་བར་འགྱུར་ will fig. mean 'will be respected,' and in the latter 'will become respected.'

22

1. Skt. IP, 5,796 ; CŚ, 7.

2. a. སྲིང་ śiñ (after ས་ s), ཅིང་ ciñ (after བ་ g, ད་ d, and བ་ b),

and ཞིང་ *žin* (after ང་ *n*, ན་ *n*, མ་ *m*, འ་ *h*, ར་ *r*, ལ་ *l*, and vowels), form with verbs a kind of participle, present when used after a verb of the present tense and past when after that of the past tense ; e. g. སྐྱོ་ཞིང་ *smra. žin* 'saying' ; སྐྱོས་ཤིང་ *smras. šin* 'having said'. Put between two adjectives they have the sense of the conjn. 'and' as in the present case.

3. *b.* སྐྱེས་གུར་ *skyes. gyur*, lit. *sambhūta* 'born'. Here སྐྱེས་ *skyes* (pf. of སྐྱེ་བ་ 'to be born') is quite sufficient to give the meaning of the past tense, yet གུར་ *gyur* (pf. of འགྱུར་བ་ *hgyur.ba* 'to become'), is added to it superfluously. Like གུར་ *gyur*, such words as ཟིན་ *zin* (pf. of འཇོག་བ་ *hdzad.pa* 'to terminate', 'to be at the end'), སོང་ *son* (pf. of འགོ་བ་ *hgro.ba* 'to go) are added to vbs. to signify the past tense.

4. *d.* རིག་དང་བླལ་ན་ *rig.dañ. bral.na*, lit. *vidyāvirahe* 'in the absence of learning'.

23

1. Skt. SA, 260.

2. *a.* བདེ་བ་འདོད་ན་ *bde.ba hdod.na*, lit. *sukhākāme sati* 'in the desire of happiness'. So is རིག་བ་འདོད་ན་ *rig pa hdod. na* 'in the desire of learning' in *b.*

3. b. འདོར་མཐོང་ or འདོར་བ་མཐོང་ba (pf. and imp. དོར་ dor).
‘to give up’.

4. c. བདེ་ལྷན་ bde.ldan, the fuller form being བདེ་བ་དང་ལྷན་
bde.ba, dan, ldan, lit, in Skt. *sukhavat* or *sukhin* ‘possessor of
pleasure’.

4. c. ག་ལ་ ga-la. In such cases ག་ ga seems to be connect-
ed with གང་ gañ, *yad*, *kim* ‘what, which,’ ལ་ la is the dat. or loc.
sign ; the Skt. equivalents being *katham* ‘why,’ *yena* (in the
sense of loc., i. e. *yatra*) ‘whither,’ ‘*kutra* where,’ *kutaḥ* ‘from
where’ ‘whence.’ See *d*.

6. c. འགྲུབ་ ḥgrub, འགྲུབ་བ་ ḥgrub pa, √*sidh* ‘to be accom-
plished’. Pf. གྲུབ་ grub, *siddha* ‘accomplished’.

7. d. རིག་པ་དོན་གཉེན་ rig.pa.don.gñer. རིག་པ་ rig.pa, *vidyā*
‘learning’; དོན་ don, *artha* ‘object’; and གཉེན་ gñer from གཉེན་བ་
gñer.ba ‘to seek for’, ‘to take care of’; thus the phrase means
‘one who seeks after the object of learning’ i. e. *vidyārthin*
‘a student’.

24

1. The Skt. śloka (CS, 73; IP, 1,836) is wrongly printed
here in the text, it should be as follows :

कोऽतिभारः समर्थानां किं दूरं व्यवसायिनाम् ।

को विदेशः सविद्यानां कः परः प्रियवादिनाम् ॥

The order of the *pādas* of the śloka according to Tib. is *c. d, a, and b.* It is to be noted that for the sake of convenience the order of the successive two halves of a verse is often changed in Tib. translations.

2. *a.* གཙམ་ཡུལ་ *gžan.yul, anyadeśa* 'other country' i. e. *videśa* 'foreign land'.

3. *b.* བ་རལ་ *pha.rol, para* 'the other'. It means also *paraloka* 'other world,' and adverbially (བ་རལ་ཏུ་ *pha.rol.tu*) 'beyond,' 'outside'.

25

1. Skt. IP, 2,328.

2. *a.* སྐྱེད་བར་བྱེད་པ་ *skyed.par.byed.pa, lit. jananaḥkartṛ* 'one who makes procreation.' སྐྱེ་བ་ *skey.ba, √jan* 'to be born' int., while སྐྱེད་པ་ *skyed.pa, √jan caust., 'to procreate,' trans.*

3. *a.* ལེགས་སློབ་ *legs.slob, the fuller form is ལེགས་པར་སློབ་པ་* *legs.par.slob pa* 'one who teaches properly'. ལེགས་པར་ *legs.par, samyāk* 'properly' ; སློབ་པོ་ *slob.po, adhyāpayati* 'teaches'. By this the Tib. translator has tried to express the meaning of Skt. *upanetr* 'one who performs the *upanayana* ceremony and teaches the sacred lore', the Ācārya.

26

1. Skt. IP, 5,743.

2 a. ལྷོན་པོ་ blon.po. This is the reading in both the editions of S. C. Das and Campbell. It cannot be reconciled with the original Skt. according to which one should read here ལྷོ་མ bla ma, *guru* for ལྷོན་པོ་ blon.po, *mantrin* 'a minister.'

3 c. ལྷོན་ལྷོ་ spun-zla or simply ལྷོན spun means *bhrātr* 'a brother'. This reading is not supported by the Skt. version.

4. c. In Skt. text omit *bhrātr* which is wrongly printed.

5. d. མ ma, *mātr* 'mother' evidently one's own (*sva*) mother (རང་གི་ མ raṅ.gi. ma).

6. d. Mark the actual significance of Skt. *smṛta* in such cases. It is expressed in Tib. by བཤད་ bśad, *ukta* 'said'.

27

1. Skt. IP, 1,287.

2. c. ལག་འགྲོ་ lag.ḥgro. ལག lag or ལག་པ lag.pa is the honorific form of ལྷུག phyag, *hasta*, *bhuja* 'hand', 'arm' ; and འགྲོ་ ḥgro or འགྲོ་པ ḥgro.ba means, \sqrt{gam} 'to go'. Thus the Tib. word is actually what Skt. *bhujāṅgama* is, of course, as it is understood by the Tib. translators. But, as the

orthodox Skt. scholars would say, *bhuja* in *bhujāṅgama* means *kaṭṭilya* 'crookedness', and not 'hand' or 'arm,' so *bhujāṅgama* lit. means 'one that moves crookedly.'

3. c. འཇུངས་ ḥthuṅs (another form འཇུངས་ ḥtuṅs) pf. of འཇུང་བ་ ḥthuṅ.ba., √*pā* 'to drink'. Mark the pf. form of the vb. is used here as n.

4. d. རེལ་ phel is pf. of རེལ་བ་ ḥphel.ba, √*vr̥dh* 'to increase.'

5. d. For ལོ་ go see *ante*, Note PD, 12.7.

28

1. Skt. PT. II.107.

2. b. ལྷན་པོ་ blun.po or ལྷན་པ་ blun.pa jaḍa, *mūr̥kha* 'stupid' is not in fact what Skt. *durjana* is, for which in Tib. we have ལྷན་པོ་ངན་ skye.bo.naṅ.

3. c. According to Skt. *adyśya* is མི་མགོང་བར་བྱ་ mi·mthoṅ. bar.byā.

4. d. གནོད་པར་བྱེད་ gnod.par.byed means *bādhate* 'pains' 'troubles'

29

1. Skt. IP, 7,524.

30

1. Skt. SR, 82.63 (old ed.)

2. *b.* མཚངས་ mtshuñs, *sadr̥śa* 'equal'. In Tib. *sādr̥śya* is མཚངས་ ཉིད་ mtshuñs.ñid. In such cases ཉིད་ is to be understood, though it could not be put owing to the metre.

II

NĀGĀNANDA

1. *1a.* ཉེ་བར་བརྒྱུང་ནས་ lit. *upagr̥hya* and not *upetya*.

2. *1a.* གྱེ་ is imp. and pf. of འབྱེད་པ་ 'to opn'. Here it is used for གྱེ་ནས་ or གྱེ་སྟེ་ 'having opened', །ནས་ or །སྟེ་ being omitted for the metre.

3. *1b.* ། seems to signify here acc. referring to the meaning of the preceding sentence. See KA, 5*d* མེད་ལ་ལྗོས་. Sometimes in translating into Skt. when used after a verb it does not add anything ; e. g. བོས་དོར་ལ་ (BC. VI. 63c), *aṃśukam*

utsasarja 'gave up the cloth' ; sometimes it is put between two imperatives and means 'and' ; e. g. བདག་ལ་ རབ་དུ་བྱིན་ལ་ འདི་ དང་ འདི་ ལྷོས་ས་མཚོད་ (op.cit. VI. 61c) *mahyaṃ prayacchedam idaṃ grhāṇa*, 'give me this and take this.' See UV, 6^d.

4. 1d. རྣམ་དོག་གཤེས་ lit. *irṣyayā* 'with jealousy.'

5. 1d. བྱེད་ལ་ lit. *tvam* 'you,' sing. num., the sign of the plu. num. is omitted owing to the metre. The case is the same also with 2d.

6. 2a. རྣོ་རྣོ་གས་ *rāvaṇa*, n. 'screaming,' 'crying,' 'roaring ;' but here considering the Skt. metre one may read *rāvaṇa* in same sense. We may, however, read *āḍambara* which means among other things 'a kind of drum,' and 'the sounding of a trumpet as a sign of attack.' Undoubtedly the last sense is suitable here. In Skt. version the reading is *āvalgibhiḥ*, *āvalgin* means 'jumping.' It has no connection with Tib.

7. 2b. འོགས་སུ་རྩོལ་ *valitadṛṣā* 'having the eyes turned towards.' The reading *calita* or *lalita* found in different editions for *valita* as suggested here from Tib. are obviously not good. For *valita* see N. 11. 4. where བསྐྱོགས་ is used for it.

8. 2. 2. རྣམ་འབར་བྱས་ཏེ *nāndyante*, lit. *nāndim kṛtvā* 'after the recital of the benediction (*nāndi*)'.

9. 2. 4. ཉེ་བར་བསྐྱེན་བ་ lit. *upasevin* 'attending on', 'doing homage'. The original reading *upajivin* means 'living on', 'subsisting by.'

10. 2. 7. ཁོ་ལོ་ཅག་. ཁོ་ལོ་ first pers. (*asmad*), ཅག་ termination of plu. of pers. pron.; ཁོ་ལོ་ཅག་གི *asmākam*. See 2.11.

11. 2. 17. ཚིམ་བ་ 'to be contented'. ཀླན་ཏུ་ཚོམ་བར་གྱུར་ 'satisfied'. Skt. *āvarjita* 'gained over', 'attracted' or 'pleased'.

12. 3a. ན་ is a sign of loc. and cond. Being added to a verb, as in the present case, it may be translated by 'when'.

13. 3a. བཀྲས་པར་བྱ་ is, in fact, fut. though in the original Skt. there is the use of pres. Sometimes in Skt. pres. is used in the sense of the near fut. (*bhaviṣyatsāmīpya*). Accordingly fut. is here employed in Tib.

14. 3. 2. In Tib. ཚོན་ for Skt. *nepathya* 'retiring-room' is omitted.

15. 3. 5. ཅིའི་དོན་དུ་ lit. means *kīmarthaṃ* 'for what,' 'why'.

16. 3. 7. The other form of རྫོག་པོ་ is རྫོག་པོ་. In the same sense རྫོག་པོ་ and རྫོག་པོ་ལས་ are also used.

17. 3. 8. ཡིན་ལྷུང་ is the reading in the X. This is found also in other places in the sense of *nirviṇṇa* or *jātanirveda* 'disgusted with', 'loathing'. Elsewhere in the text ཡིན་ལྷུང་བ་ is used for *viṣāda* 'dejection', 'sadness'; e.g., ཡིན་ལྷུང་བ་དང་བཅས་ *saviṣādam*. We have also ཡིན་ལྷུང་བ་, *udvignamānasa* 'anxious', 'disquieted'. ལྷུང་ is regarded as a form of ལྷུན་པོ་ 'to turn out'. Accordingly in such cases ལྷུང་ seems to be the pf. of ལྷུང་བ་ 'to turn out'. ལྷུང་ is also the pf. of ལྷུང་བ་ 'to go forth', 'to come forth', 'to arise', 'to appear'.

18. 3. 14. For ལྷུང་བ་ལྷུང་བ་, *praviśāmi*, Skt. reads *tiṣṭhāmi*.

19. 4. 1. ལྷུང་བ་ལྷུང་བ་ lit. means in Skt. *prakaraṇa-* or *prakṛta-unmīlana* 'the opening of the subject which is proposed', and as such it is what in Skt. is *āmuḥḥa* 'prologue or prelude to a drama'.

20. 5. 2. After the first word ཀྱེ there is, in fact, in X བཀང་གིས་ཚོ, but it hardly gives any appropriate sense. In the sense of *yadā* or *kadā* we should read བཀང་གི་ཚོ, but it cannot be construed properly. We may therefore read here simply བཀང་གིས་ omitting ཚོ meaning thereby *kena* 'why'.

21. 5. 2. རྩོ is a terminative ptcl. used after ན, ར, and ལ.

22. 5. 3. རབ་དྲ་དད་ རྩོས་ lit. *prasādaṃ kuru*.

23. 5. 4. ཡྱིར་ adv. from ཡྱི 'backward,' and རྫོགས་ pf. of རྫོག་བ་ 'to cause to turn'.

24. 5. 4. འཤིག་, ཅིག་, and ཞིག་, all ptcls., used after verbs denote the imp. mood.

25. 6c. Lit. ལྷག་ས་ *avaśeṣa* 'remainder', and འབྱུང་བ་ 'that which comes forth'; thus lit. the two words together mean 'that which becomes remainder (after the father has taken his food)'.

27. 7a. Here *prakṛtayah* in Skt. is in the sense of ministers of a king and this is quite clear from Tib. རྫོག་ བོ་རྣམས་.

28. 7a. Lit. ཡིན་ལ་རིག་བྱ་ is *manahsamvid* 'comprehension of the mind.' Skt. *manoratha* in Tib. is ཡིན་གྱི་ཤིང་རྩ་ lit. 'the wooden horse of the mind' ; here ཤིང་རྩ་ 'wooden horse' is for 'a chariot (*ratha*)'.

29. 7. 7. རྩོམ་སྐྱོད་བྱེད་བྱ་ lit. *vināśaka* 'destroyer'; while *hataka* means 'cursed', 'wretched'.

30. 7. 7. ཡབ་གྱི་ངོར་ཡིན་ lit. *tāta-mukhe asti* 'is in the mouth of the father.' It seems to imply that if his father says he would do so. Thus figuratively it corresponds to Skt. *tātānurodhāt* 'for the sake of the father'.

31. 7. 9. ཅི་ཞིག་བྱ་ lit. *kim kartavyam* .

32. 7. 10 After this add : मानङ्गो राज्यं हरिष्यतीति शङ्कसे । यद्येवं ततः किं स्यात् । ननु स्वशरीरात्प्रभृति सर्वं परार्थमेव मया परिपाल्यते । यत्तु स्वयं न दीयते तत्तातानुरोधान् । तत्किमनेनावस्तुना चिन्तितेन । वरं ताताङ्गैवानुष्ठिता ।

33. 7. 10. རྩོམ་སྲུབ་བཅུན་བྱ་ lit. *anusāsanam* 'instruction', 'precept', 'command'.

34. 7. 10. བསྐྱུབ་བྱ་བྱ་ is generally *vidheya*, here 'to be carried out'.

35. 7. 13. Evidently there is some confusion in the Tib.

version, as *dūrīkṛta* (རིང་དུ་བྱས་པར་གྱུར) should have been used with *samitkūṣa*°. In Skt. text there is no *sūnya* 'vacant', Tib. ཅམན་པ. It is to be noted that while in Skt. *upayukta* is used in the sense of 'consumed' in Tib. it (ཉེ་བར་མཁོ་བ) means 'necessary' or 'desirable'.

36. 7. 16. After the Skt. passage (p. 50) ending in स्थानं वर्तते add: तदितो मलयपर्वतं गत्वा किञ्चित्स्मिन् निवासयोग्याश्रमपदं निरूपयेति । तदेहि मलयपर्वतमेव गच्छावः ।

37. 7. 19. ལྷིང, *vrkṣa* 'tree'.

38. 7. 19. འཇོན་པ lit. *grāhin* 'taking'.

39. 7. 19. ཡོངས་སུ་བསྐྱོད་པ *parikṣobha* 'shaking about'. For this in Skt. we have *utsaṅga* 'association'.

40. 7. 19. For བཟང, *bhadra* 'good', there is nothing in Skt.

41. 7. 19. བསྐྱོས is pf. of སྐྱོ་བ 'to rub with', 'to apply on'.

42. 7. 20. For Skt. *utkaṅṭhita* 'anxious' in Tib. we have འདོད་ཅན་ or འདོད་ལྡན, but here we have simply འདོད་པ evidently in the above sense.

43. 7. 20. Strictly མཇེའུ་བོ་ is in Skt. *snigdha* 'affectionate', 'friendly', and དགའ་བ་ is *priya* 'dear'.

44. 7. 24. རེ་ལྷན་ཡང་ *tathā ca* and not *tathā hi* as given above.

45. 8b. ལྷ་གཤེན་. ལྷ་ *jala* 'water', and གཤེན་ *nidhi*, *kośa* 'treasury'; thus ལྷ་གཤེན་ lit. 'repository of water', e.g., 'the ocean'.

46. 9a. འབྲས་ generally 'to explain' (*vyākhyā*).

47. 9. 7. ལྷུག་ (so in X) is for ལྷུགས་པོ་ (see 7. 19) *ghana* 'dense.' Or the reading should be ལྷུགས་.

48. 9. 8. Skt. *surabhi* means 'sweet-smelling', 'fragrant', as well as 'a cow'. Its Tib. equivalent བ་ (as used here) means 'a cow'. Accordingly *surabhivāsi* is taken by the Tib. translators to mean 'ghee made of the cow milk'.

49. 9. 12. འགས་ཚལ་. In Tib. འགས་ is simply a *vana* 'forest,' and འགས་ཚལ་ *taruṣaṇḍa* 'a grove' or 'a grove of trees'.

50. 10d. For ལྷོག་པར་བྱེད་ the X has ལྷོག་པར་ *uccāryate*, or *paṭhyate*. In the Tib. text the latter reading is to be retained.

51. 10. 1. ཉེ་བར་མཚོན་པར་བྱེད་ lit. *upalakṣayāvah* is in the same sense.

52. 10. 7. ཀྲོ་རྩ་ in the sense of Skt. *ālavāla* 'a basin for water round the root of a tree' is not in the dictionary of S. C. Das. The other word for it is ར་བ་.

53. 11. 2. Lit. སེམས་བདེ་བ་ is *citta-sukha* 'happiness of the mind'.

54. 11. 4. According to Tib. ཚུ་ ཁས་ནང་ན་ བཞན་པ་ is *kabala-garbha(madhya)sthita darbha* 'the *kuśa* grass that remains in the mouth'.

55. 12b. ཇིས་བར་ཡིད་འཕྲོག་ *nirhāriṇī*, lit. means 'that which surely takes away (the mind)'.

56. 13d. Adding འདོད་ *kāmaye* 'I desire' Tib. here amplifies the text. Lit. the last line means in Skt. : *abhivāñchita-prasiddhiṃ kāmaye*.

58. 13. 2. Evidently the reading ལྷ་དག་སྒྲུབ་ས་ནས་ *gītvā* 'having sung' in the Tib. text is wrong, for due to singing there cannot be any fatigue of the finger. The Skt. text gives us the actual reading *ciraṃ khalu vāditam*. The word *vādita* means '(you) have played on a musical instrument'. Accordingly one may read here རོལ་མོས་ *vāditena*, for ལྷ་དག་སྒྲུབ་ས་ནས་.

59. 13. 12. Skt. *tiṣṭhet* is expressed by མྱོད་བ་སྲིད་. མྱོད་བ་
√ *sthā* 'to sit', 'to stay'. Mark that the potential mood is made
here by using the word མྱོད་ lit. meaning 'possibility'.

* 57. 13. 17. ཟེད་, *kṛtsna* 'all', *kevala* 'only'. In the sense
of *na kebalam* 'not only' we have the following phrase with
it, which is often used : འབད་ཞིག་ཏུ་ས་ཟེད་.

60. 14^c. For Skt. *sakāla* 'all' Tib. reads འབྲས་དང་བཅས་,
saphala 'fruitful', 'successful'. This shows that the Tib.
translators misread *sakāla* for *saphala*. It can be inferred from
this fact that the MS. before them was either in Nagari or
Bengali script.

III

UDĀNAVARGA

1

1. *b.* ཤེས་ *jñāna*, བསྐྱེས་ (pf. of བསྐྱེད་བ་, elegant form of
བྱེད་བ་, √ *kr* 'to do') *kṛta*; thus ཤེས་བསྐྱེས་ is lit. *jñāta* 'known'.

2. *d.* Read ལ་ after ལྱོད་. Lit. the Skt. of this line is
tava udbhavo na bhaviṣyati.

2

1. *d.* In Tib. there is nothing of Skt. *kuṭaḥ*. འཇིགས་པ་
མེད་ lit. *na bhayam*.

4

1. *d.* ཐོབ་པར་འགྱུར་ lit. *prāpto bhavati* or *prāpsyati* 'attains'
or 'will attain,' and not *edhate* 'increase.'

5

1. *b.* This line in Skt. would be *janyate prajñayā tṛptir*,
and not *śreyasī* (text *śreyasi*) *pra°*, རྒྱུད་ meaning $\sqrt{\text{jan}}$
(causative) 'to produce'.

2. *c* and *d.* Lit. in Skt. *prajñayā tṛptaḥ puruṣaḥ tṛṣṇāvāśo na
bhavati*.

6

1. *d.* ཉོགས་པར་བྱིས་ (བྱིས་ is here imp. of བྱིད་པ་ for བྱིད་པ་
'to do,') lit. means *jānihi* 'know'. For the use of ལ་ here see
Note, NA, 3.

8

1. *c.* བྱས་ནས་ *ḥṛtvā* and not *ḥaroti* as in the original Skt.

2. *d.* རྫོག་པ་ is often used in the sense of *viparyāsa* 'over
turning', *nivāraṇa* 'keeping back' ; as a verb it also means

'to cause to return', 'to send back,' etc. Here with མངོན་དུ
'*abhi*'- it means 'to devastate'.

9

1. c. Lit. this line is in Skt. *pramādasevanaṃ na kuryāt*.
2. d. *lokavardhanaṃ na kuryāt* 'should not increase the worldly affairs'.

11

1. d. འདས་ཇེབ་ལས is *pañkāt* 'from mud' and not *pañkasanna* 'sunk down in mud' as in the text.

13

1. a. ལྷང་བྱ་ཞིང, *ādadita* '(one) should accept'. This line means that one should accept one's own gain, *i. e.* what one can gain. The Skt. reading *nāvamayeta* seems, according to the Tib. translators, to imply *ādadita*.

2. b. For the use of ལ after བཞུགས་ཀྱི see Beckh's note in his edition of the text. I think བཞུགས་ཀྱི means *anyadiya* or *paraḥīya* 'belonging to other', as བདག་གི means *ātmiya* 'belonging to the self', or *māmaḥa* 'belonging to me'. The pcl. ལ used after it is in the loc. case. Lit. the line *b* in Skt. is *paraḥīyeṣu sṛhāṃ na utpādayet*.

15

1. b. In the printed text the reading is ཀལྟ་གྱིས་ but as the inst. case cannot be construed here the reading should be འགྱི་ gent. In Xylographs inst. and gent. signs are often confounded.

2. b. དེ་བཞིན་ is *tathā* and not *atha*. It seems that either the Tib. translators read *athāpi* of the Skt. text for *tathāpi* or their MS had the wrong reading.

3. d. རྗེ་གསུམ་སངས་རྒྱུས་ is *Sambuddha* and not *Buddha* (སངས་རྒྱུས་).

16

1. b. This Skt. text is translated figuratively there being much difference, for while in Skt. there is *bhavāya vibhavāya ca* (c), Tib. has *bhavasya vibhavasya ca* (c); for Skt. *dvaidhā* (c) Tib. reads *ubhaya*, or *dvaya* (d); for Skt. *yogān* (f) Tib. *yogāt* (e); for Skt. *atikramet* (f) Tib. *atikarmāya* (e); and for Skt. *śikṣeta* (e) Tib. *śikṣasva* (f). Read གྱིས་ in d for ཀྱིས་ which is wrongly printed.

17

1. a. ཉེས་བར་སྤྱད་པ་ lit. *duścaritam*. Similarly ལེགས་བར་སྤྱད་ (c) is *sucaritam*.

2. *b.* For *śocate* Tib. *tapyate*, strictly *tāpo bhavati*, the word *gata* being put in gen. (རོང་བཞི). Similarly Tib. reads in Skt. : *sugatiṃ gatasya ānando bhavati (d)*.

18

1. *a.* According to Skt. མ་སྐྱེས་ན་ would give the reading *abhāṣaṇam*, lit. *abhāṣite*.

19

1. *a.* སྐྱོད་བ་ and སྐྱོད་བ་ n. *adhikṣepa*, *nindā* 'blame, slander'; and also v. *adhi-√kṣip*, *√nind* 'to blame, slander'. སྐྱོད་བ་ is also pf. of སྐྱོད་བ་ *√nind* 'to slander, blame'. One may therefore read here སྐྱོད་བར་བྱ་བ་ for སྐྱོད་བརྒྱུ་བ་ as in the Text and also in Beck's edition. The phrase lit. means *nindaniya* 'one who deserves to be blamed'. Similarly བསྐྱོད་བར་བྱ་བ་, *stutya* 'one deserves to be praised'.

20

1. *a.* བྲག་ 'rock'. It is evidently used here to imply Skt. *ekaghana* 'consisting of a mass of solid stone.'

2. *d.* Tib. here amplifies Skt. writing *prakampate* (རབ་དྲ་བཀའ་བྱེད་) for *kampate* 'moves'.

21

1. *b.* ལོ་ is for ལོ་མ་ (cf. Skt. *loman*), *parṇa* 'leaf.'

2. d. ཇི་ག་ means 'if looked into,' 'when examined.'

3. d. སྤྲོས་འཇོམས་ *nindārha* 'blamable.'

22

1. b. For Skt. *divija* 'divine' Tib. lit. *deva-viṣaye* or *deva-deśe* 'in the country of gods' (ལྷ་ཡུལ་).

23

1. a. བྱང་ *madhya* 'middle.' མི་ནང་ན་ lit. *manuṣya-madhye* 'among men.' See c.

2. b. Strictly བཞག་པ་ is *tiṣṭhāmaḥ* in Skt., and not *viharāmaḥ* for which we have བཞུགས་པ་. See UV, 15 a.

3. c. འཇོ་བ་ is for འཇོ་བ་ཅན་ as in a.

25

1. b. For Skt. *kāma-* 'desire' Tib. actually *prīti-* or *ānanda-* (དགའ་བར་). In the Skt. text for *nipātinah* there is, in fact, *nipādinah* in the edition.

26

1. b. ཡིད་སྐྱོབ་གསུམ་ suggests *manojava*, མྱོག་གསུམ་ meaning *java* 'swift' or 'swiftness'. But we require here *manobhava*

or *manomaya* as in the Pali version. The Tib. translators read *-bhava* for *-java*.

2. e. In Skt. text one should read *taṃ* for *te*. Tib. རྩོམ་ or རྩོམ་པ་, *pra-√āp* 'to get,' does not convey the sense of Skt. *anveṣi* 'follows.'

IV

BUDDHACARITA

1

1. a. *muhūrta* 'a moment' or 'a period of 48 minutes' is taken in Tib. as *muhūrtamātra* (ཡུན་ཙམ) 'just measuring a moment or a period of 48 minutes'.

2. c. or *Bhārgava* or *Paraśurāma* we have sometimes འགྲོ་ལྷོ་ལྷོ་སྐྱེས་ or འགྲོ་ལྷོ་འབྲུ་.

3 d. མི་སྐྱེས་ལྷོ་སྐྱེས་ lit. *narasamūha* 'a multitude of men'.

2

1. a. Generally for *viśvasta* 'full of confidence' or 'trusted' and *viśvāsa* 'confidence' we have in Tib. ཡིད་བདེན་པ་

dyḍha- or *sthira-manas* 'firm-minded'. The lit. meaning of ལྷོ་པབ་ is *prajñāpatita* 'one who is thrown into wisdom,' ལྷོ་ here meaning *prajñā* or *buddhi* and པབ་ pf. of འབེབས་པ་ 'to throw down.'

2. b. The printed text reads གནས་པར་ for གནས་པའི་.

3. c. གཟེགས་པ་ is the hon. form of མཐོང་བ་ and ལྷ་བ་ (*avalokana, darśana*) 'to see.'

4. c. རལ་གསོམ་. རལ་བ་ *śrama* 'fatigue', and གསོམ་ another form of pf. of གསོབ་, *poṣaṇa* 'to nourish' and *pratividhāna, cikitsā* 'to cure'. Here གསོམ་ is used in the last sense. Thus རལ་གསོམ་ means *viśrānta* 'reposed.'

3

1. a. Lit. མེད་དོན་ is *abhāvārtha*, for the absence', and not *nivṛttyārtha* 'for the cessation.'

2. b. Lit. དཀའ་བྱུང་ is *duṣkara* 'difficult to do'.

3. c. Generally རྗེས་སླུ་ is the Skt. prefix *anu-* (see BC, 1 b), though it is used here for *anuvartitā* 'the state of one that follows,' the Tib. equivalent to which is རྗེས་སླུ་

འཇུག་བ་ཉིད། It is only owing to the metre that this fuller form could not be used here. Such cases are often found.

4

1. a. མངོན་བར is generally for the Skt. prefix *abhi-*, while *ava-* is variously expressed, for instance, by ཀྱན, ཀྱན་ཏུ, ཀྱན་ནས, etc. See Foucaux, p. 171.

2. b. Mark here the use of ཞིང་.

3. b. འཇུ་བ 'to bathe', here it is in the causative sense.

5

1. a. མཁའ་མྱིང་ lit. one that soars (high) in the sky. མཁའ་ *ākāśa* 'sky', and མྱིང་ *utpatana* 'going upwards'.

2. a. མགྱོགས་འགྲོ་ is the lit. translation of *turaṅga* 'going quickly, i.e. a horse' (for the first part of the word cf. \sqrt{tr} and \sqrt{tvar}), མགྱོགས(པ) meaning 'swift' and also 'swiftness,' 'speed' (*java*) as in a, and འགྲོ་བ, \sqrt{gam} 'to go.'

3. b. རླུ་མུ་འོངས་ is lit. *anvāgata*. འོངས་ is pf. of འོང་བ 'to come (*āgamana*).'

4. c. འདིས་ is here *anena* 'by this', and not *ayam* 'this'.

6

1. *a.* བསམ་ཅད་ནས་ is *sarvataḥ* lit. 'from all sides' and not *sarvathā* 'in every way' for which we have བསམ་ཅད་ཏུ་.

2. *b.* བརྗེད་ and རྗེད་ are pf. of འཛིན་པ་ 'to seize, grasp', Skt. $\sqrt{\text{grah}}$. Its ft. is བཟུང་. But sometimes this form is taken as pf. The forms བཟུང་བ་, བརྗེད་བ་, and རྗེད་པ་ are found in all tenses.

3. *d.* For དག་པ་, Skt. *śuddha* 'pure', the actual reading in the printed text is དག་ལ་, but it does not give any appropriate sense.

4. *d.* རི་འདྲ་ lit. *tādṛśa* 'like that,' while འདི་འདྲ་ is *īdṛśa* 'like this.'

7

1. *a.* and *b.* Lit. བྱས་པ་ མེད་ལ་ means in Skt. *bhakti-abhāve* 'in the absence of devotion', བྱས་པ་ meaning *bhakti* 'devotion' and མེད་ལ་ *abhāve* 'in absence'. According to Skt. བྱས་པ་ is here for བྱས་པ་ལྡན་ as in *b* and *c* meaning *bhaktimat* or *bhākṭa* 'devoted' or 'devotee.' Similarly ལྷས་པ་, Skt. *śakti* 'ability', is to be taken as ལྷས་པ་ལྡན་ as in *c* meaning *śaktimat* or *śakṭa* 'able.'

2. *d.* མ་ (bhū) མྱེང (tala) lit. *bhū-tala* 'the surface of the earth.'

8

1. *a* and *b.* Mark here the use of the gen. ཁྱེད་ཀྱི, *tava* 'your.' It should have been employed before the adj. སྐལ་བ་ རྒྱུ་ལོ་ *mahābhāgena*. འདིས་ should also have been used just after ལས་.

2. *d.* ལེན་ཏུ་ (*anyatra* 'in another place or direction') ལྷོ་གསལ་ (*mukha* 'face') lit. means 'one whose face is turned in another (direction)', *i.e.* *prāṇmukha* 'having the face turned away.'

9

1. *b.* For *abhimukha* lit. 'with the face turned towards', *i.e.*, 'friendly disposed' we have in Tib. མཚོན་ལྷོ་གསལ་, but here is མཚན་ལྷོ་གསལ་ in the same sense. མཚན་ or མཚན་པ་ means *anukūla* 'favourable', and ལྷོ་གསལ་ *dis* or *mukha* 'direction'.

10

1. *a.* བཟུང་. See note, BC, 6.2. In Tib. pf. forms are often used where in Skt. there are present ones.

2. b. For བསྐྱེན་པ་ suggested by me according to Skt. Weller reads བསྐྱེན་ལ་ which with the preceding word པ་ would suggest in fact *pitā janayati* 'the father produces'.

3. c. This line in Tib. is translated very freely. Lit. it would mean in Skt. *āśā-* or *tr̥ṣṇā-cintayā saṅgo jāyate* 'attachment comes into being through the thought of expectation or desire.' For *āśayā śliṣyati* Johnston reads *āśayāc chli°*.

4. c. There is nothing in the Tib. text for Skt. *jagat*.

5. d. བྱེད་པ་མེད་པ་. Strictly it means *niṣkaraṇa* 'without action' and not *niṣkāraṇa*. In Tib. *kāraṇa* is ལྷོ or བྱེད་ལྷོ.

11

1. d. Weller reads བཀའ་སྐྱོད་ after འཕྲོད་པའི་. It would give the reading *padam* 'place.' But according to Skt. *vanam* we require here རྣམས་ in Tib.

12

1. a. དེ་སྐད་ in Skt. *evam*, fig. *iti*. See དེ་ལྟར་ for *iti*, BC, 19c.

2. b. རྩིས་སྲུ་བསྐྱབས་པ་ is Skt. *anuśaṃsa* (*Divyāvadāna*,

p. 92, etc.) and is the same as *ānisaṃsa* in Pali, meaning 'privilege', 'comfort', 'reward'. Accordingly the reading *ānṛśaṃsa* in Cowell's edition cannot be maintained and Johnston has rightly corrected it.

13

1. c. འབྲིགས་བྱེད་པ (Weller reads ར for པ) is used also for the Vindhya mountain. The Tib. root འབྲིགས་པ in meaning is Skt. \sqrt{bhid} 'to pierce.' The Tib. translators appear to have taken the last part (*i.e.*, *-dara*) of *Mandara* as connected with or derived from \sqrt{dr} 'to pierce'. In fact *Mandara* is from \sqrt{mand} 'to rejoice, be glad' meaning 'pleasant, agreeable, charming.'

14

1. a. Here འདྲི is to be construed as འདྲིས, Skt. *anena*.
2. d. ལྷོ་ཕྱིན་པ་ fig. for *amuktaviśrambham*. ཕྱིན་པ་ is pf. of ཕྱིན་པ་, an hon. verb for 'to come, arrive'. Cf. ལྷོ་ཕྱིན་ (BC, 2a) for *viśvāsa*.

15

1. a. According to Tib. ལྷོ་བྱེད་ there should be either *jāti-* or *janma-* in Skt., and not *jarā* as in Cowell's ed. for which we have ལྷོ་བྱེད་

19

1. *b.* According to Tib. བཞུགས་ one should read in Skt. *sthitah* for *sthiraḥ*.

2. *c.* དེ་ལྟར་ lit. *evam* or *tathā* (BC, 23^d) and not *iti* in Skt. See BC, 25^a.

3. *c.* For *dāyāda* 'heir' we have here ལྷོར་བྱུ་. The verb ལྷོར་བ་ means 'to grant, give', and བྱུ་ is the ft. or gerundive of ལྷོར་བ་ 'to do'; thus ལྷོར་བྱུ་ lit. means 'one to whom (something) is to be given'.

20

1. *c.* བདག་པོ་ lit. means in Skt. *pati* 'lord, master, owner', not strictly *dāyāda* 'one entitled to a share of patrimony, an heir'.

23

1. *a.* For *evamādi* in Skt. Tib. has དེ་ལ་སོགས་ which lit. means *tadādi*.

3. *d.* The verb ལྷོ་བ་ is chiefly used in addressing one's superiors and also in politeness between equals, signifying 'to ask, to request, to beg, to petition.' As a subst. it means

‘request, petition’ ; or ‘enquiry, question’. བྱ after ལྷ is ft. of ལྷེད་པ་, $\sqrt{kṛ}$ ‘to do.’

3. d. ལྷེས་ is imp. of བྱེད་པ་ elegant form of ལྷེད་པ་ ‘to do,’ meaning *kuru* ‘do.’

25

1. d. For *ḥṛtāñjali* Tib.lit. *yukṭāñjali* reading ཐལ་མོ་ ལྷུར་ ཏེ, lit. *añjalim yukṭvā* ‘with folded hands’.

26

1. c. For Skt. *sīdati* ‘sinks into distress, becomes dejected’ Tib. simply འགྱུར་བ་ (d) which may mean *vikriyate* ‘undergoes unnatural condition’. The rendering ཡིད་བསམད་བར་འགྱུར་, Skt. *viśīdati*, would have been very clear.

27

1. b. Note here that the verb འགྱུར་བ་, Skt. *jāyate* or *utpadyate* ‘to come forth, arise’ though intransitive is used here as transitive meaning *janayet* or *utpādayet* ‘would produce’. Or taking འདི་ལྷ་བྱས་ as instr. one may construe the sentence thus : *anena tava niścayena ḥasya bāṣpaṃ notpadyate*.

2. d. Mark how the significance of Skt. *ḥim punaḥ* is ex-

pressed in Tib. by ལྷོས་ཅི་དགོས་ lit. *kathaya kim prayojanam* 'say what is the necessity (of speaking of the heart affected by love)'.

28

1. a. For སལ་ Weller reads ལས, Skt. *mārga* 'a path' taking it in the sense of *gamana-*, 'going'. According to Skt. the reading seems to be སལ་, Skt. *śayana-* 'bedstead'.

2. b. འཕྲིན་ཏུ་གཞིན་ནུ་, Skt. *sukumāra* 'very delicate or soft' is to be taken here for འཕྲིན་ཏུ་གཞིན་ནུ་ཉིད་, Skt. *saukumārya* 'the state of being very delicate'. The word ཉིད་ which means 'certainty', Skt. *eva*, and is often used to make nouns from adjectives is omitted here owing to the metre. It is found that in Tib. sometimes ཉིད་ is omitted though it is absolutely required, and sometimes it is inserted though it is not required at all. See BC, 40^a.

29

1. d. ལྷ་ཡིས་ lit. *devena*.

2. d. བྱེད་ཏུ་བཟུག་པ་, Skt. *kārita* 'got done.' Note causatives are generally formed by adding འཇུག་པ་ (pf. བཟུག་, ft.

བཞུགས། imp. རྒྱལ།) 'to put, cause, make' to the root of the infinitive.

3. *d.* For Skt. *eva* Tib. reads *iva*. (འདྲ).

30

1. *a, c* and *d.* The Tib. text is somewhat amplified: In *a* ཇིས་བར, Skt. *niścita*, and in *c* ལྷ, Skt. *aśva* are added. In *d.* Tib. *śokasthāna* (སྤྲོ་ངན་གནས) is for Skt. *śoka*.

2. *c* and *d.* ཉེ་བར་ལེན་དེ (lit. *upanīya* or *upānīya* which seems to have been for *upānaye* 'ham for the actual reading *upānayeṣam* in the text) being put before the adjective followed by the noun (མགོ་གས་འགྲེལ་དེ), the Tib. construction is rather peculiar.

31

1. *c.* ལྷ་ག།, Skt. *iṣṭa*, *kānta*, *priya* 'agreeable', 'dear', 'lovable' is used here for *-lāśa* 'ardently desirous of' in *b.*

2. *c.* ལོ། is a ptcl.

32

1. *b.* བསྐྱེད་བ། is Skt. *utpādana* 'production or generation', but it is used here in the sense of *-vardhana* 'growing up'.

2. *d.* Tib. reads *devīm* (ལྷ་མོ།) for *deva* in the Skt. text.

34

1. a. བྲགས་པ་འཛིན་ may mean simply *Yaśodhara* 'maintaining glory', and not *Yāśodhara* 'the son of *Yośodharā*, Siddhārtha's wife.

2. c. The Tib. reading བཞིན་པ་ as given by Weller is doubtful. Skt. *vyasana* 'bad practice, evil habit' is translated into Tib. variously according to different shades of its meaning; e.g., in BC itself (III. 46a) we have རྣམ་པར་ཞིན་པ་ for it, meaning *ūsaḥkṭi* 'attachment'; in NA, I. 2, བཏུང་བ་ 'lust, excessive desire'; in *Mahāvvyutpatti*, ed. Sakaki, 6956, གོངས་པ་ *vipad* 'danger' (རྣམ་ཀྱིས་ (ཀྱི?) གོངས་པར, Skt. *dharmavyasana*-).

36

1. a. For *Rāghava* Tib. lit. *Raghu-putra* (རྣམ་འཛིན་བྱུ་).

2. a. Mark that Tib. reads *Sumitra* (བཤེས་བཟང་) for *Sumantra* well-known in the *Rāmāyaṇa*.

3. b. As a ptcl. སྐ is a sign of the gerund used after ས་ .

37

1. a. For Skt. *ṛte* 'without' Tib. འདོར་ in the sense of *tyakṭvā* 'having left'.

2. c. བཙུན་མོ་ is an hon. term for a woman of rank, queen, *rājñī*, and འཕྲིན་ means *parivāra* 'attendants' ; both the words taken together mean the queen and her attendants, and for this the Skt. word is *antaḥpura* 'harem' meaning thereby those who live in the harem, *i.e.* the queen and her attendants.

38

1. b. ལྟོས་ (imp. of ལྟོ་བ་ 'to say') lit. *kathaya* 'say', and not *vācya* 'to be said.'

39

1. d. Note here that the pron. ལྷ, Skt. *kaḥ* is used at the end of the sentence, and here is a case which is rare.

40

1. a. ལྷོ་བ་ is Skt. *tikṣṇa* 'sharp, hot'; *taiḥṣṇya* in Tib. is ལྷོ་བ་ཉིད་, but ཉིད་ is omitted here. See note, BC, 28. 2.

41

1. d. བཀའ་རྒྱན་, Skt. *prasāda* 'favour'; and མཐོན་, Skt. *kuru*, is imp. of མཐོན་ hon. form. for སྤྱད་པ་, *√kr* 'to do.' Thus བཀའ་རྒྱན་མཐོན་ is *prasāda* in Skt.

42.

1. *d.* वक्ताः श्रुत्वा. वक्ता Skt. *śāsana*, *ājñā* ‘order, command,’ and sometimes simply *vacana* ‘speech.’ It is an hon. form. And श्रुत्वाः (pf. श्रुत्वा) means $\sqrt{dā}$ ‘to give’. Thus the phrase वक्ताः श्रुत्वाः though generally \sqrt{vad} , \sqrt{gad} , etc. ‘to say,’ in fact means *śāsti* or *ājñāpayati* ‘orders’, ‘commands’, and is used when the speaker is a honoured person. Hence the speaker being the Buddha वक्ताः श्रुत्वाः is the equivalent to *jagāda* ‘said.’

2. *d.* ि is a terminative ptcl. used after ण, ञ, and ऌ.

43

1. *b.* श्रुत्वाः imp. of वक्ताः, Skt. \sqrt{tyaj} , *ut-* \sqrt{srj} ‘to give up.’ उक्त्वा, श्रुत्वा, and वक्त्वा when used after verbs signify the imp. mood. It may, however, be noted that they signify rather the subj. present or precative mood. See BC, 51c; 55a. For their use see Note, PD, 3.2.

44

1. *c.* वा is Skt. *yad* and not *yadi*, Tib. वाऽङ्गे ‘if’.

2. *b* and *d.* Mark that अङ्गे or अङ्गेः in *d* is caustative, while it is not so in *b*.

3. *b.* Skt. *mumukṣayā* is omitted in Tib.

45

1. *d.* Here for Skt. *kva* used twice there are *kaḥ* and *kā* (ལྷ) in the Tib. text.

46

1. *a.* For Skt. *aṇḍa* 'egg' Tib. is in fact སྒོང་ and not སྒོང་; so *aṇḍaja* should be in Tib. སྒོང་སྐྱེས་, but here we have སྒོང་སྐྱེས་. This is simply owing to the metre.

47

2. *b.* Weller reads འབྱེད་པ་, Skt. *unmilana* 'to open' for འབྱེད་པ་ 'to disappear' amended by the present author.

2. *d.* According to Tib. the construction is *me prāṇināṃ ca mataḥ*, but in Skt. one may construe: *tathā prāṇināṃ saṃyogo vipragogaś ca me mataḥ*.

48

1. *b.* For Skt. *parasparam* Tib. seems to read *punaḥ punaḥ* (ཕྱིར་ན). In fact it has *punaḥ*, but owing to metre it is to be taken to mean *punaḥ punaḥ*.

49

1. *a.* and *b.* Mark the slight change of the expression in Tib.

2. d. Tib. translates here the text figuratively: *na bhaviṣyati (iti) k̄athaya k̄iṃ prayojanam* (འགྲུང་བ་མ་ཡིན་ ལྟོས་ ཅི་ དགོས་), the last part of which (i.e. ལྟོས་ ཅི་ དགོས་) is also for Skt. *kā k̄athā* in the *Catuhśataka*, 285d. ལྟོས་ is pf. and imp. of ལྟོས་བ 'to call, remark, or assert.'

50

1. c. Weller reads འབབས as in the text, but what it means is not quite clear. Skt. *lambate yadi tu snehaḥ* may be taken to mean 'But if (your) attachment (or love) rests (on me)'. In Tib. འབབ་བ (pf. བབ or བབས) is used in the sense of Skt. \sqrt{pat} 'to move downwards,' 'to come down,' 'to fall down'. We may therefore read here བབས and not འབབས taking the former in the sense of Skt. *patati* as an equivalent to *lambate* for which in Tib. we have འཕྱང or འཕྱངས.

54

1. a. ཅ་བ, *jāla* 'web' is to be taken here for ཅ་བ་ཅན. Similarly in d ན་ཚོད, Skt. *vayas* 'age', is to be taken for ན་ཚོད་མཉམས་, lit. 'of equal age', i.e. a *vayasya* 'friend.'

57

1. *d.* Weller wrongly reads བྱིད་ for བྱེད་. བྱེད་པ་ is *viśeṣa* 'distinction' in Skt. འཕགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་, *āryaiḥ*, which is not in the Skt. text is added in Tib.

61

1. *d.* Note here the employment of ལ་. In double imperative or precative expressions ལ་ is used after the first verb, and it has the force of 'and' ; e.g. སོང་ལ་ལྷོས་ཤིག *gaccha paśya ca* 'go and look'. See BC, 62*d*: རབ་ཏུ་ བཞེས་ ལ་ གསོལ་ མཚོན་, *praticcha, ānaya (ca)* 'take and bring'.

62

1. *a.* The reading འདོད་པ་སྤྱིང་པོ་ལས་ lit. *kāmasārāt* 'owing to the essence of desire', is not better than *kāmam ārād* found in Skt. text, the latter meaning 'according to desire (*kāmam*) near (or far).'

2. *d.* གསོལ་མཚོན་ lit. *prārthanām kuru* 'request,' but here it gives a different sense, *ānaya* 'bring.'

65

1. *b.* Read, as in the edition of Johnston which reached

the author after the text is printed, *sambhṛd* for *saṃvid* as in Cowell's edition, and *dhṛti-* for *dhṛta-*. Both the readings are supported by Tib. In *b* བདེན 'firm' is apparently to be taken for བདེན་ཉིད 'firmness' answering to Skt. *dhṛti*; and འཇང་བ means 'to hold', 'to keep' corresponding to Skt. \sqrt{bhr} . In *d* སྒྲོན་(ས) means *pari- $\sqrt{dhā}$* 'to put on,' 'to dress' ; this sense is expressed in Skt. by using *-bhṛt* from \sqrt{bhr} . 'to hold, wear.'

66

1. *b.* For *-vāsasi* Tib. *-bhāsasi* (སྐང་བ་ན).

67

1. *c.* ཁོ་ཆད for Skt. *nirāśa* 'helpless' is a doubtful reading. Is it རི་ཆད? རི means *āśā* 'hope' and ཆད *chinna* 'destroyed'.

2. *c.* རློས (wrongly printed བརློས) is pf. of རློ་བ or རློ་བ *jalpana*, 'to call' ; རློས་བཞིན, Skt. *vilapan* 'uttering moaning words', 'lamenting'.

3 *d.* Tib. omits *puram* and adds *punar* (ཀྱང).

1. a. Tib. reads in fact *viruroda* (རྣམ་པར་རྩ) and not *vilalāpa* as in the Skt. text.

2. b. For *papāta* the Tib. equivalent may be བབས་ from འབབ་ས, \sqrt{pat} 'to fall down'. Tib. འབྱེལ་ or འབྱེལ་བ་ means both 'to fall' and 'tumble down' corresponding to Skt. \sqrt{pat} and \sqrt{skhal} (*Nāgananda*, IV. 1) respectively. In the Tib. text འབྲན་ or འབྲན་བ་ (pf. བྲབ་) means, as says Sharat Chandra, 'to search', 'to scrape,' 'to tear with claws.'

Note that in the colophon for *Chandaḥka* in the Skt. text Tib. has *Kanthaḥka* for which word see the author's note in the *Indian Historical Quarterly*, Vol , XII, No. 3, 1936 (*The Horse of Śākyasiṃha*).

 V

LALITAVISTARA

A

1. 1^a. རྩོམ་པོ་, *ṛṣi* 'sage'. The word, if analysed, will show the idea behind it according to the Tib. translators, which is not to be found in Skt. རྩོམ་ means *sarala* 'honest' 'straight-forward' (Cf. རྩོམ་འབྲོ་ which lit. means 'one that

goes straight,' and hence *མདའ་*, *śara* 'an arrow'), and *སྤོང་* or *སྤོང་བ* is 'straight' 'righteous'; thus *དང་སྤོང་* is 'one who is honest and righteous'. In the Tib text *mahā-* is omitted.

2. 3⁵. *བགྱེའོ* is the ft. form (*བགྱེ*) of the verb *བགྱེད* which is used as an elegant form of *བྱེད་བཤ*, $\sqrt{kṛ}$ 'to do,' with the terminative ptcle *འོ*, meaning *karomi* 'I do'. For *karīṣyāmi* here *karomi* 'I do' is used to denote the near future (*bhaviṣyat-sāṃipyā*).

3. 3²⁵. *མཐུན་བའ་མཛད་དུ་གསོལ* lit. 'requested to know.' *མཐུན་བ* is hon. for *ཤེས་བཤ*, $\sqrt{jñā}$ 'to know,' or *jñāna* knowledge,' Here it is used as a noun and not as a verb. *མཛད་དུ* is inf., *kartum* 'to do', and *གསོལ* *prārthayata* 'requested.' Lit. the phrase in Skt. is: *jñānakaraṇāya prārthayata*.

4. 3²⁹. *འཁོགས་བཤ*, *jirṇa* 'worn out,' 'very old' is to be taken here as a noun, *འཁོགས་བཤ་ཉིད*, *jirṇatva* 'the state of being worn out.'

5. 3³¹. *མཆིས* is pf. of *མཆི་བཤ*, elegant form for *ཡོད་བཤ* $\sqrt{bhū}$, $\sqrt{sthā}$ 'to be', 'to remain.'

6. 3³⁷. *འཚོལ་(བཤ)*, *paryeṣaṇa* 'to seek', 'to look for'.

7. 3³⁹. མཚོའོ. See note 5 above. Here it means *tiṣṭhati* 'remains,' and not *vadati* 'says' as in the Skt. text. See note LV, A, 23.

8. 5⁷⁻⁸. འདོང་བ, *vt-√str* 'to spread on the ground.' བཟུག (pf. of འཇུག་བ) makes the verb causative. Thus ལྷན་འདོང་བྱ་བཟུག་སྟེ lit. means 'having got the *āsana* 'mat' spread.' This is what the Tib. translators understood by *prajñāyapa* lit. 'having got understood.' Here the sense and not the word is translated.

9. 4¹⁵. Lit. རང་དུ, *abhyantare* 'inside'; འོང་བར་གྱིས་ཤིག *āgamanam kuru, āgaccha* 'come.' གྱིས is imp. of བགྱིད elegant form for བྱིད་པ, *√kr* 'to do.' For the use of ཤིག see BC, 43^b.

10. 5⁵. རོ་བུང *prāsāda* 'palace,' as well as *kula* 'family'. The palace where the *kula* 'family' of a king lives is also called *kula*.

11. 5¹¹. བཞུད་(པ) is hon. of འགྲོན་པ, *√gam* 'to go,' 'to start.' For ཅིག see BC, 43^b.

12. 6¹⁵. ཅེས, *iti*, is added.

13. 6¹⁸⁻¹⁹. Lit. རྒྱལ་བར, *jayam* 'victory', ལྷོན་ཅིག *āgaccha* i. e. *prāpnuhi* 'come i. e. get'. imp. of ལྷོན or ལྷོན་བ which is hon. of ལྷོན, pf. and imp. of འཕྱོན་བ, \bar{a}/gam 'to come, arrive.'

14. 7²⁴. རྒྱལ་པོ, *rājan* 'king' is to be taken here for རྒྱལ་པོ་ ཉན *rājya* 'kingdom.'

15. 6²⁵. Here Skt. *kāraya* is in form causative though not so in sense, for it means *kuru* as quite evident from Tib. མཚོན་ཅིག which exactly means *kuru*.

16. 7⁶. ཡོན is *dakṣiṇā* 'a present that is given to a priest.' ཡོན་རྒྱུ lit. means 'the water that is offered to a priest or a guest as *dakṣiṇā*, signifying what is called *arghya* consisting of water and such other things as *dūrvā* grass, etc. In *Nāgānanda*, l. 11^c, we have མཚོན་ཡོན for Skt. *arghya*.

17. 7⁹. The Tib. equivalent to Skt. *pādya* which means the water meant for washing one's feet is translated by རྒྱལ་བ་ལ་གཏོར་བའི་རྒྱུ which lit. means 'the water that is thrown on one's foot'.

18. 7¹³. For *sādhu* in Skt. text there is *ati-* (ཤིན་ད) in Tib. But see note 28.

19. 7¹⁵. For *parigrhya* Tib. has *paripūjya* or *satkṛtya* (ཡོངས་བཀྲ་འདུག་པུ་ལོ་ལྷན་པུ་ལོ་).
 20. 8⁶. *Supratīsa*. Lefmann reads *supratīsa*. In *Divyāvadāna* (333, 16; 484. 15; 485. 20) there is *sapratīsa*, Pali *sappatissa*, 'respectful,' Tib. བྱས་པ་དང་བཅས་པར་. The word བྱས་པ་ means *śraddhā*, *ādara*, *bhakti* 'respect,' 'reverence,' 'devotion.'

21. 9¹³. བལྟས་པ་ pf. of ལྟས་པ་ (ft. བལྟས) 'to be born' (འབྲས་པ་), hon. of སྐྱེ་བ་ of the same meaning.

22. 9¹⁵. བལྟ་ is ft. of ལྟ་བ་ (pf. བལྟས, imp. ལྟོས) 'to look,' with ལྷིང་ it gives the sense of Skt. *draṅsyat*, and hence *draṣṭukāma* 'desirous of seeing.'

23. 9¹⁸. མཚིས་ pf. of མཚི་བ་ which is in fact ཡོད་པ་ 'to be' in sense. It also means *āgataḥ* 'come, arrived.' See note LV, A, 7.

24. 10⁶. Lit. ཉལ་ཞིང་ མཚིས་ means Skt. *supto bhūtaḥ* 'remains sleeping.' The word ཀྱིས་ here and in such cases implies a cause. Thus བཞེན་ལྷན་ཉལ་ཞིང་མཚིས་ཀྱིས་ means 'because the prince sleeps.'

25. 10⁹. ལུང་ཟད་ཅིག. Lit. ལུང་ཟད, *iṣat*, *kiñcit* 'a little,' 'slight,' also 'a little while.' ཅིག is the modified form of གཅིག, *eḥa*, and means 'some.' The phrase signifies Skt. *muhūrta* 'a moment' and not its strict sense 'a period of 48 minutes.'

26. 12². དེ་ནས་ is *tataḥ* or *atha* 'then' in Skt., and not *iti hi*. See LV, A. 13¹.

27. 12⁸⁻⁹. For *anukampayā* Tib. lit. *anukampām* (སྨྱིང་བརྩེ་བ) *upādāya* (ཉེ་བར་བརྒྱུང་སྡེ).

28. 12²². འདོད་ཏུ་ is used for Skt. *ātī-* 'very,' and also *su-* or *sādhu* 'good'; e. g. *sudarśana* is འདོད་ཏུ་སྤོང་. See note 18.

29. 13²³. འཕགས་པ་ generally for Skt. *ārya* 'exalted,' 'sublime,' 'raised up,' and also for *viśiṣṭa* 'excellent'; here for *atireka* 'excellence' which is to be explained as *atirikṭa* 'excellent.'

30. 13⁵⁶. སྤྱུག་, *hasta* 'hand,' and འཚལ་(བ) 'to beg,' 'to show,' 'to offer'; thus སྤྱུག་འཚལ་ lit. means 'to show hands', i. e. to show the (folded) hands as a token of paying respect. And so with the ptcl. ཅི་ it means *praṇipatyā* 'having saluted'.

31. 14¹¹. For *yaiḥ* Tib. *taiḥ* 'with them' (དེ་དག་) .

32. 14¹⁶. The word རྣམ་པ་ in such cases means *gati* or *prakāra* 'manner' .

33. 14¹⁷. བཤེས་ཀྱི་ or བཤེས་པ་ is for Skt. *ubhaya* 'both'. བཤེས་པོ་ is also of the same meaning.

34. 14²⁴. As the Tib. reads (མཐའ་ *antā* 'end', བཞི་ *catur* 'four', and དབང་བ་ *adhikāra* or *ādhipatyā* 'power' or 'sovereignty') for Skt. *caturāṅga* 'having four members (of an army) one should read *caturanta-* taking it as the first member of a compound with the following word *cakravartin*, *caturanta* implying the 'four ends of the earth' .

35. 14²⁸. ཞེས་བྱ་བ་ནས་ *ityataḥ* 'from this' is to be construed with ཞེས་བྱ་བའི་བར་དུ་ lit. *itiparyantaṃ*, idiomatically *yāvāt* 'up to this'. This refers to a passage which is fully given before (Skt. text, p. 101, ll. 12-19 ; Tib. text, p. 93, ll. 3-13).

36. 14⁴⁰. སྟེ་ is one of the additive (ཕྱིན་) pctl. (དུ་, ཏུ་, ཅུ་, རྟེ་ and སྟེ་) used after nouns and pronouns (and sometimes also after adjectives, e. g. ཡོངས་ སྟེ་, *pari-* 'entirely,' 'completely') ending in སྟེ་, and denotes motion, progression to, or change,

or promotion into another state, and thus sometimes implies the loc. case ; e. g. *दाक्षिणे*, *daḥṣiṇe* 'to or on the right side'.

Accordingly *सदसांश्रुतांश्रुता* lit. means 'renowned as the Buddha'; here a change to Buddhahood is implied.

36. 14⁴⁶. *देहं*, *lāḍṛśa* 'like that'.

B

1. 1⁴⁵. *क्लम* vb. and subst. 'to think' and 'thought', here subst.; *चित्त* subst., *citta* 'mind'. *क्लमं* *चित्तं* is a phrase meaning *abhiprāya* 'thought.' As vb. it is for *manyate* 'thinks'. Sometimes it expresses the real implication of the word *iti*, *etad*, or *evam* by which one is to understand the thought referred to. In the present case *क्लमं* *चित्तं* is vb. and means *manyate* or *cintayati*.

2. 2⁵. Here *ब्रुव* (व) the pf. of which is *ब्रुव* is in Skt. \sqrt{vac} or \sqrt{kath} 'to say', and not \sqrt{kr} 'to do'. And so *संब्रुवन्* is *anuktvā* or *akathayitvā* 'having not said' for *aprativedya* in the original text.

3. 2⁸. *सद्विषय* is rather *abhiniṣkrameyam* than *niṣkameyam* as in the text. *सद्विषय* is used mostly for the Skt. prefix *abhi-* and sometimes for *ā-*.

4. 3³. The actual reading is *asāntāyām*. Evidently it is to be construed with the preceding word *rātrau*. But the Tib. text reads here མི་ཉལ་ཅོས་ the lit. Skt. equivalent to which is *asuptamātra*. It is to be taken with 'he' (*sa*) and means that he did not sleep at all.

5. 4². འདུག་མ་གཤམ་ཏུ་ lit. *pratiṣṭhānantaram*. འདུག་(་བ), *pratiṣṭhā* 'resting, remaining'; གཤམ་, *antara* 'intervention'; མ་གཤམ་, *anantara* or *samanantara* 'non-intervention' or 'immediately'.

6. 3⁶. བའ་བཟང་ lit. *su-gr̥ha* 'a good house', and as such it means *prāsāda* 'a palace'.

7. 5¹ For Skt. *tatra* Tib. reads *tataḥ* (རེ་ནས་).

8. 5¹⁰. The word *kāñcukīya* or *kañcukin* is an attendant or overseer of the apartment of women, a chamberlain. For this in Tib. we have ཉུང་ཅུས་ which is the same as ཏུག་ཅུས་, or ཏུག་ཅུས་བ་, *ḥliḥa* 'eunuch'. Lit. it means 'the testicles cut out', i. e. 'one whose testicles are removed.' In ancient India attendants for royal women in a harem included eunuches, too.

9. 7⁶. Tib. simply *ardham* (ཕྱིད་) 'half,' and not *upārdham* 'first half.'

10. 7⁸. वस occurs for वृत्त pf. of वृत्त mostly in the sense of a thing quite done or accomplished. It is used here for Skt. *atīkrānta* 'passed'.

11. 9d. विसृज्य *visarjana* 'to let proceed', 'to send forth'.

12. 10¹⁵. For च्छाया, *chāyā* 'shade', we have sometimes च्छाया.

13. 11¹⁷. For *śuddha-* in Skt. there is *viśuddha-* in Tib. (ལྷན་དག་).

14. 12²². The Tib. translators take *sajana* 'with the people' in the sense of *sa-svajana* 'with kinsmen or relations,' བཞེན meaning *bandhu*, *bāndhava* 'kinsman' or 'relation'.

15. 13a. Mark here according to Tib. རྒྱལ་པོ་དེ་ནི་ will be in Skt. so ° *nṛpati*, དེ being construed with རྒྱལ་པོ་.

Here ཡོང་ may be regarded as another form of རོང་(བ), *āgamana* 'to come.' ལྷན་པ་ ཡོང་ མ་ མཚིས་ lit. means *chāyā āgatā nāsti*.

16. 13⁶. Tib. དམ་པ་, Skt. *vara* (*uttama*) is in fact in the sense of 'excellent, superior, best,' but here it is used

to mean 'a boon.' Here the Tib. translators have translated simply the *word* not taking the sense into consideration. See the verses 14⁶, and 17¹⁸ where for *vara* is used མཚོག་.

17. 13²⁵⁻²⁶. ཡུལ་འཁོར་ lit. *rāṣṭracakṛa* 'province of a realm'.

18. 14c. ལྷོད་པ་ lit. *caryā, ācaraṇa*, 'practice.' Here it is simply an amplification. ལྷོད་པར་ལྷོད་ན་ means 'in the act or practice of giving'.

མངའ་ eleg. for དབང, *śakti* 'might' and མཚིས་ pf. of མཚི་བ་ eleg. for ཡོད་པ་, $\sqrt{bhū}$ 'to be'; thus མངའ་ ཅི་ ཁྱོད་ལ་ མཚིས་ lit. means 'if you have the power' and this is expressed in Skt. by *śakyase (śakṇoṣi)* 'if you can'.

19. 15¹⁷. བདབ་ pf. of འདེབས་པ་ 'to cast, throw'.

20. 15¹⁹. ཚོ་ *āyus* 'life', and དཔག་མ (or དཔག་མེད) *amita* 'immeasured' or 'immeasurable'. མཚིས་པ་ is for *bhavi* in the sense of *bhavet* in the Skt. text.

21. 15²⁴. འཚོལ་, lit. *icchāmi* 'I desire'. This desire is expressed in Skt. by the use of the present optative in *bhaved*;

but in Tib. that expression is given employing the word འཛོལ་.

22. 17⁶. Generally སྒྲོན་པ་ is *vyasana* 'misery', 'decline' and so 'death.'

23. 17¹⁸. See note, LV, B. 16.

24. 17²⁰. བསོལ་གྱིས་. བསོལ་བ་ as a verb means 'to ask for', 'to beg for'; and also 'to give' (see S. D's Dictionary) and as subt. *adhyeṣaṇā, prārthanā* 'request', 'prayer'. གྱིས་ is imp. of བགྲིད་པ་, the elegant form of བྱེད་པ་ 'to do'. Thus བསོལ་གྱིས་ lit. means *dehi* 'give'. In *Buddhacarita*, VI. 62, བསོལ་མཛོད་ is used for *ānaya* 'bring', so བསོལ་གྱིས་ may also be for Skt. *ānaya*.

25. 17²². བསམན་(པ་) is resp. for ཉན་པ་ $\sqrt{śru}$ 'to hear, listen', and བསོལ་བ་ *āvedana, prārthanā* 'to ask for', 'to beg for', or 'request', 'entreaty'. Thus བསམན་དུ་བསོལ་, *śṛṇuṣva* lit. 'pray, kindly listen'.

26. 18⁴. For Skt. *eva* Tib. reads *evam* (དེ་སྐད་).

27. 18¹¹. To *chindati* Tib. adds before it *pari-* (ཡོངས་སུ་)

28. 19⁴. སྐྱར is generally for *punar* 'again,' but sometimes also for *prati-* as in སྐྱར་གཟུགས་ *pratimā* 'representation, image'. གཟུགས་ means *rūpa*, *ākṛti*, *bimba*, etc. 'outward form of anything'.

29. 19⁷. ཕྱིན 'to arrive,' Skt. \sqrt{gam} , *pra* - $\sqrt{āp}$; thus ཕྱིན་ནས་ lit. *gatvā*, *prāpya* 'having arrived'.

30. 19¹⁵. ལྷན་ is instr. of the pron. ལྷ, *kim* 'who.'

31. 20⁴. རྗངས་ lit. means 'to-morrow when the night is over'; but practically signifies 'the day after to-morrow'. རྗངས་པར་ 'on the day after to-morrow'. Hence རྗངས་ (*rātri* 'night') རྗངས་ is for Skt. *rātryā atyayena* 'after the night is over.'

32. 20¹². ལྟོས་ནས་ lit. in Skt. *ārocyā* 'having said.'

33. 20¹⁶. ཅི་ལྟར་ lit. *katham* 'how.'

34. 20^{37,39}. In Skt. text. *kā śaktiḥ* means in fact *na śaktiḥ* and this is translated into Tib. by ལྷན་པ་ མ་ མཆིས་སོ་ *śaktir na asti*.

35. 21⁸. Skt. *kṛtāstra* means 'armed' or 'trained in the science of arms'. For this Tib. has here lit. *śodhitarāṇadharmā*

reading རྩམ་བ་ (*raṇa* 'fight,' 'war') རྩམ་པ་ (*dharma* 'law') རྩམ་ས་ (pf. of རྩམ་བ་ 'to clear, wash, purify'; *śodhita*).

36. 21¹¹. རྩམ་པོ་ཆེ་ཆེན་པོའི་སྤྱོད་ས་ is for Skt. *mahānagnabala-* as found also in the *Mahāvvyutpatti* ed. Sakaki, 8210. རྩམ་པོ་ཆེ་ 'a great many,' *bahu*; and ཆེན་པོ་ *mahat*, great. རྩམ་པོ་ཆེ་ appears to have been used here for *nagna* in the Skt. text. But what is the meaning of the word *nagna*- here ? Is it for *nāga* 'elephant' for which we have in Tib. རྩམ་པོ་ཆེ་ or རྩམ་ཆེན་ ?

37. 21³⁵. དཔུང་བུ་རྩེད་. The word དཔུང་ means *bala*, *senā* 'force', 'army'; and རྩེད་བུ་རྩེད་, *patti* or *padāti* 'infantry' (རྩེད་ or རྩེད་པ་, *pada* 'foot'; བུ་, *śiśu*, *putra* 'child, son'; རྩེད་, *kṣudra*, *laghu* 'small, little'. From this it appears that infantry soldiers in an army are regarded as little children being compared to its other three members, viz. elephants, horses, and chariots). Thus instead of རྩེད་བུ་རྩེད་ we have simply བུ་རྩེད་ added to དཔུང་.

38. 22⁸⁻⁹. For *puraskṛta* Tib. has *puro* 'valokita' (མཐུན་གྱིས་ བཞུས་).

C

1. 1³. བཞིས་པོ་. In such cases the ptcl. པོ་ is used in the sense of a definite article, and so བཞིས་པོ་ *dvau* 'the two,' 'both'. See LV, C. 3². It may be noted in this connection that the ptcl. བ་ added to the cardinals forms ordinals ; e. g. བཞིས་ *dvi* 'two', but བཞིས་པ་, *dvitiya* 'second'; བསྐྱེས་, *tri* 'three,' but བསྐྱེས་པ་, *trītiya*. 'third.' *Prathama* 'first' is, however, དང་པོ་ and not བཞིས་པ་.

2. 1³. བྲོང་, *grāma* village ; བྲོང་པ་, *grāmiṇa* 'a villager' ; ཚ, *aṃśa*, *bhāga* 'part, share' ; thus བྲོང་པ་ཚ lit. means 'appertaining to a villager,' Skt. *grāmya* 'low,' 'vulgar.'

3. 2⁶. Tib. simply -ཀཾལ་ 'body' omitting *ātma*-.

3. 2¹¹. ཚོ་འདི་ལ་. ཚོ་, *āyus* 'life' or *janman* 'birth ;' so the phrase lit. means *asmiṅ āyuṣi* 'in this life' or *asmiṅ janmani* 'in this birth'. The Buddhist term *dr̥ṣṭadharmā* has this meaning, i. e. 'the present life.'

3. 2²¹. སྤངས་ནས་ lit. *tyaktvā* 'having abandoned,' and not *anupagamyā*.

VI

BODHISATTVĀVADĀNAKALPALATĀ

1. 1a. For *kṣati* (from $\sqrt{kṣ}$ lit. 'to rub,' 'to scratch,' fig. 'to injure,' 'to destroy') Tib. *pratapati* (པ་ཐ་པི་བཟུངས་) giving the intended sense.

2. 1b. For *krūra* 'cruel,' 'terrible,' 'destructive' Tib. *asahya-* (མི་བཟད་).

3. 2c. རིན་ཅེན་ is another form of རིན་ཆེན་ *ratna* 'gem'. For this we have also རིན་པོ་ཅེ་ and རིན་པོ་ཆེ་. རིན་, *mūlya* 'price'; and ཆེན་, *mahat* 'great', so རིན་ཆེན་ or རིན་ཅེན་ lit. means *mahāmūlya* 'very costly'.

4. 2c. Printed text reads གྱིས་ for གྱི་.

5. 4a ཞེས་གྲ་བ་. ཞེས་ or ཞེས་པ་ (see BAK, 7a, 14a) and ཅེས་ or ཤེས་, according to the last letter of the word after which they are employed, means *iti* 'thus' ; and གྲ་བ་ is ft. of བྱེད་པ་ meaning in such cases not \sqrt{kr} 'to do,' but \sqrt{vac} , etc. 'to say, style, denominate etc.' Thus either ཞེས་ simply

or followed with བྱ་བྱེད་ is used for *iti*. It is to be noted that ཞེས་བྱ་བྱེད་ lit. is for *-śākḥya* (see ślokas 9a, 30b) or *ityākḥya*, *ucyate*, *kāthyate*, etc., and fig. for *nāma*, *-saṃjñaka*, etc.

6. 5a. In Skt. *tāta* is a term of respect and of endearment. So it is used both to a superior or a junior. ལྷ་ is *deva* 'god,' but kings and nobles or persons of greater rank, such as Buddhas and Bodhisattvas, are addressed by it. In Tib. a prince is also addressed by it (see RA, p. 204, 23). Here the Nāga addresses his son with the word ལྷ་.

7. 6c. ཡུ་, or འུ་, *aham* 'I', but it is meant here to be taken in plu., *vayam* 'we,' the fuller form being ཡུ་བྱེད་ཅག་. In the following śloka (7d) we have ཡུ་ཅག་ in the same sense. ཅག་ is the sign of plu. of personal pron. (=རྣམས་), e. g. ང་ཅག་, *vayam* 'we'; བྱེད་ཅག་, *yūyam* 'you'; ཁོ་ཅག་, *te* 'they.' The following forms are also for 'we': འ་ཅག་, འུ་ཅག་, འུ་བྱེད་ཅག་, and འོ་ཅག་.

8. 9b. དགོན་ཅོག་, another form is མཚོག་ for ཅོག་. The word དགོན་ means *durlabha* 'rare, scarce, hard to acquire', and ཅོག་

or མཚོལ་ *parama, uttama* 'the best, the most excellent.' Thus དཀོན་ཚེས་ lit. signifies 'the most excellent thing which is very difficult to acquire,' i. e. *ratna* 'gem' or any precious object. It is to be noted that the form དཀོན་ཚེས་ is older than དཀོན་མཚོལ་.

9. 10a. Print. text reads དང for གདུང as emended according to Skt.

10. 10a. For ཡོད་ which is, according to Skt., expected to be the actual reading in the sense of *asti* 'is' understood, there is ལྷོད་. If that is the true reading it may be explained in the following way: It is used both as a subst. and a vb. meaning in such cases *bhoga, upabhoga* 'experience' 'and to experience' respectively. Here it is a vb. in the passive voice meaning *upabhujyate* 'is being experienced'.

11. 12a. Print. text ལྷོ་བའི་ for ལྷོ་བའི་. The former hardly gives here any sense. In *b* we should like to read ལྷོ་ for ལྷོ་ས་.

12. 12⁵. Actually it means *sattvavat* 'like a (spiritual) mind,' the meaning of the compound being thus explained in Tib.

1. 13c. Print. text མི་བཟད་ for མི་ཟད་ which lit. means *akṣaya* 'free from decay'. བཟད་ is for བཟོད་པ་, Skt. \sqrt{sah} (= \sqrt{sabh}) 'to resist', 'to overcome', also 'to bear'. So མི་བཟད་ is *asahya* 'that which cannot be endured'.

14. 14¹⁰. Mark that Skt. *divya* is not used here, according to the Tib. translators, in the sense of 'divine', but in that of 'excellent' as evident from the word མཚོན་.

15. 14¹². དག་པ་ which means *śuddhi* 'purity' and also *śuddha* 'pure' is employed here for *puṇya* 'holy' and also 'pure', this word being derived from $\sqrt{pū}$ 'to purify'. Generally for *puṇya* 'meritorious act, or religious merit' we have in Tib. བསོད་ནམས་.

16. 15². In the Skt. text (*d*) there is *-sukha-* for *-mukha-* in Tib. (སྐྱོད་).

17. 16⁷. བད་ is for བདྨ་ (20*d*), *padma* 'lotus.' See infra, 23¹⁰.

18. 17⁹. The Tib. translators take *maitrī* (གུསས་པ་) here in the sense of *samāgama* 'association' (འགྲོགས་པ་).

19. 17¹⁰. ཟིལ་ (or ཟིལ་མ་), *tejas* 'splendour'; ཟིལ་གྱིས་

tejasā 'with splendour'; བཞོན་པ་, *ākramaṇa*, *parābhava*, *abhibhava* 'to attack,' 'to overcome, subdue, conquer.' So here རྩེལ་གྱིས་བཞོན་པ་ lit. in Skt. is *tejasā parābhavantam*, and fig. *tarjayantam* (√*tarj* 'to threaten').

20. 20². In *a* the printed text reads བཟུང་ for དང་ emended by the author. རྒྱན་དང་ལྷན་ is *sābharāṇa* 'with ornaments' and not *āvaraṇa* as in the printed text.

21. 20⁵. ལྷོ་བྱེད་ corresponds to *diśantam* (√*diś* 'to show'). ལྷོ་ or ལྷོ་བ་, *utsāha* 'energy;' *utsahate* 'becomes energetic'; *prapañcayati*, *vistārayati* 'expands, displays.'

22. 20¹⁰. In Tib. text one should read ལྷོ་བ་ according to Skt. *jīvita*, and not ལྷོ་བས་.

23. 21⁸. Printed text ལྷོ་བ་ for ལྷོ་.

24. 21⁹. ལྷོ་བ་ is *śoka*, *duḥkḥa* 'misery, affliction,' and also *maru* 'desert' (*Mahāvvyūtpatti* ed. Sakaki, 5278).

25. 23⁷. SD ལྷོ་བ་ which gives no appropriate meaning here for ལྷོ་བ་.

26. 24¹. SD ད་ for དེ་ the former being a misprint.

27. 24⁸. བྱལ་སོ་སྤྱོད་ལྷན་ལྷན་ lit. *añjalim yuktva* 'having folded the hands.'

28. 25⁷. ཁོ་ན་ answering to Skt. *eva* is used both as an adverb and an adjective meaning respectively 'only, exclusively,' and 'just,' 'the very.' In the present case it is adjective. Sometimes added to an adjective it forms a noun ; e. g. ལྷན་པ་ *samartha* 'able' ; but ལྷན་པ་ཁོ་ན་, *sāmarthya* 'ability' : རྩ་བོ་ *rūpa*, རྩ་བོ་ཁོ་ན་, *rūpatva* (NB. 15⁵; 19³).

29. 25¹⁰. ཇི་ལྟར་, *yathā* 'as.' In Skt. text *na* 'not' can hardly be construed here.

30. 26¹. བྱུས་(་བ) means both *bhakti* 'devotion,' *śraddhā* 'reverence,' etc. and *bhakta* 'devout,' 'respectful.' It is used here fig. for Skt. *praṇayin* 'a loving or affectionate one.' For *praṇayin* one may also write བྱུས་པ་ (*praṇaya*) རྩ་བོ་ལྷན་.

30. 26³. དེ་, *tad* 'that' fig. for *iti* .

31. 26b. In Tib. text *satata* (ཉག་ཏུ) is omitted.

32. 26¹³. ཆས་ originally pf. of ཆ་བ, *pra-√sthā* 'to go away,' but used as a separate verb.

33. 27². SD གྲིས for ཀྲི.

34. 27³. ལྷ་རྒྱུ་ལྷ་, *netṛ* 'leader' (*agrayāyin*). ལྷ་ seems to be for ལྷ་ཚོ་གསལ་ 'various,' and རྒྱུ་ is pf. of འཕྲིན་པ་ 'to attack,' 'to lead' ; thus the phrase lit. means 'one who leads variously (according to necessity).'

35. 27⁷. SD ཡི for ཡིས་.

36. 27¹². For *svarga-śobhā* Tib. reads explaining the meaning *svarga-saḍṛśa-śobhā*.

37. 28⁵. See supra. 14. 14¹⁰.

38. 28⁷. མཛོལ་བ་, *śobhana*, *sundara* 'fine, beautiful.' It conveys the meaning of *manohara*, no doubt, but it is literally translated by ཡིད་ཀྱི་འཕྲོག་ or simply ཡིད་ (*manas* 'mind') འཕྲོག་ (*hara* 'one that robs').

39. 28¹⁴. By writing གྲིས for *āvṛta* 'covered' in the Skt. text the Tib. translators seem to have read *āstrta* for *āvṛta* meaning thereby 'scattered'. Or it may be that as *ā-√str* signifies also 'to cover' the Tib. word is used for *āvṛta* and not for *āstrta*.

40. 29¹⁻². ལ་ཕྱུར་ and ཅན་དན་ are two loan words from

Skt. for *kaṣpūra* 'camphor' and *candana* 'sandal' respectively. Mark here Skt. *c* is pronounced by Tibetans as *ts* (ཅ), and so *j* as *dz* (ཇ), e. g. *javā* ཇ་བ་ 'a kind of red flower, the China rose'.

41. 29⁹. བཞུག་ལག་ཁང་. བཞུག་, *cūḍā*, *śekhara* 'crest, crown'; ལག་, *pāṇi* 'hand'; བཞུག་ལག་ together mean 'sciences, sacred literature', the explanation being as follows: "that which has come out of the head of the most holy; i. e. the result of his intellect and has been placed in the hands of the inquirer," as says SD. ཁང་ is *grha*, *śālā*, 'house,' 'building.' Thus བཞུག་ལག་ཁང་ means a *vihāra* 'monastery (where those sciences are kept)'.

42. 29¹⁰. བཅོས་ལྷན་འདས་, *bhagavat*, generally translated as 'the Blessed One'. In Buddhism this epithet is for the Buddha. བཅོས་ (or བཅོས་སེམས་) pf. of འཇོས་སེམས་པ་, *unmūlana*, *vināśana*, etc. 'to conquer, subdue, suppress.' As subst. it means the victory (*bhaga*) that is achieved by conquering. བཅོས་ལྷན་ 'a victorious one', one who has become victorious by conquering Māra. འདས་, pf. of འདད་བ་ 'to pass away', *gata*, *atita* 'passed'.

Thus བཅོས་ལྷན་འདས་ means 'one who having subdued the host of Māra has passed away (from misery)'.

43. 30⁹. SD ཡི for ཡིས་.

44. 31¹⁰⁻¹¹. SD གྱུར for འགྱུར and འོད for འོན་.

VII

BHAGAVADGĪTĀ

1. 1⁵. རྣམ་པར་གནས་ suggests the Skt. reading *vyavasthitān* and not *avasthitān*

2. 1⁸. རོན་པ་ is a variant of བཞོན་པ་ 'to subdue, suppress,' and as such it is rather *abhibhūtā* 'overwhelmed', than *āviṣṭa* 'entered, possessed' in Skt.

3. 1⁹. ལྷུས་པ་ཡིས་, *viṣādena* 'with sadness'.

4. 2¹. བྱུང་འཇུག་ lit. *Viṣṇu*. བྱུང་པ་, *vi-√āp*, *√viṣ* 'to penetrate, pervade,' and also *vyāpin* 'one who pervades', as well as *vyāpta* 'pervaded'; and འཇུག་པ་, *pra-√viś* 'to enter',

praveśa 'entrance,' and *praveśin* 'one entering into.' The Tib. equivalent for *kṛṣṇa* in the sense of 'black' is ཉག་པོ་.

5. 3⁷. རྣམ་བར་ལྷང་བ་ lit. *vyutthita* 'particularly rising.' With རྣམ་, *roman* or *loman* 'hair,' used before the phrase it means *roma-* or *loma-harṣa* 'bristling of the hair' for which we have generally རྣམ་ལོང་. The verb ལྷང་བ་ is in Skt. *ut-√sthā* 'to rise.' Sometimes ལྷང་བར་འགྱུར་ has the causative sense, *utthāpayati* 'raises.'

6. 3⁹. ལྷུ་ is a general name for a *dhanus* 'bow,' not of the particular bow (*gāṇḍiva*) of Arjuna.

VIII

NYĀYABINDU

1. 1⁹. ཡིན་བས་ན་ lit. *bhavafiti*. Mark here the use of the ptcl. ན་ which is generally a loc. case-sign added to substantives. It is added also to the instr. case and verbs and signifies a reason ; e. g. ལྷུ་དེས་ན་ 'for the reason, there-

fore'; ཅེའི་གྲུབ་ན་ 'for what reason, why.' As regards its use after a verb note the present case.

2. 1¹¹. ཇོ is a ptcl. used after ན, ར or ལ and terminates a sentence.

3. 9². After *-viṣaya-* Tib. adds. *-tad-* (རི).

4. 10³. For *caitta* Tib. lit. translates its actual meaning as *cittotpanna* (སེམས་ལས་བྱུང་).

5. 11⁴. Mark རབ is generally used (with or without ཅ) as a prefix (mostly *pra-* as well as *ati-*, *ut-*, and *sam-*) as well as a subst.

6. 15⁵. See note, BAK, 28.

IX

NYĀYABINDUṬĪKĀ

1. 1⁶. SB ལས for ལ.

2. 1¹⁵. ལྷོང་བ (pf. ལྷོང and ལྷོངས), vb., √*śudh*, causative, 'to purify, cleanse, wash off'; subst. *śodhana* 'cleansing',

prakṣāḷaṇa washing off' ; but *tānava* lit. means 'thinness, meagreness.'

3. 4⁶. ཡིན་གྱི. We have already seen (PD, Note 4), that གྱི་གྱི, etc. are the signs of gen. But sometimes they are used after verbs when there are two sentences in contrast to each other, and may be translated by 'but' or 'though' ; e. g. དེ་སུ་ རོངས་གྱི། མ་བཞུགས་ 'he came there, but did not stay ; མཐོང་བོ་ཟེར་གྱི། དག་བོར་འགྱུར་ 'though he said "friend", he became an enemy'. Similarly in the present and similar cases གྱི་ etc. answers to Skt. *tu* 'but,' expressed or understood. Note the present sentence *na[tv] anyat* (མཁུན་མ་ཡིན་པ), and CS, 17³ : *śīlād api varam śramso na tu dṛṣṭeh* (ཚུལ་ཁྲིམས་ལས་ནི་ ཉམས་སྤོལ་ཡི། ལྟ་བུ། See NBT, 12¹⁸⁻¹⁹ ; *Ibid.*, note, 9.

4. 5^{16,28}. Mark that the phrase དབེར་ན་...བཞིན་ is for *yathā* as.' We have also དབེར་ན་...ལྟ་བུ་ for it. དབེ *dṛṣṭānta*, *upamā* 'example, simile, illustration'. The word also means 'a book' ; e. g. ཀ་དབེ 'k book' i. e. A-B-C Book, a primer. བཞིན་ or བཞིན་དུ་ in such cases means *iva* 'as, like, according to.' Cf. དབེར་ན་...བཞིན་ with ཇི་ལྟར་...ལྟར་, CS, 12^{1,9}.

5. 5²¹⁻²⁹. Lit. it means *prekṣāvantas tatparikṣāṃ nārabhante*.

6. 7^{11.12}. Mark *-pūrvikā* is explained and translated as *pūrvagāminī* (ལྷོན་དུ་འགྲོ་བ).

7. 9³¹. Instead of བསྟན་པའི (*vyutpādanasya*) there is wrongly དགོས་པའི (*prajojanasya*).

8. 9³⁸. བསྟན་པ is for both *pratipādana* and *abhidhāna*.

9. 10¹¹. For ཀྱི in ལྷོས་ཀྱི see note 3, supra.

10. 10⁸. དངོས་སུ lit. *vastutaḥ* 'in fact' is used here for *sākṣāt* (lit. 'with eyes') 'evidently', 'actually', 'directly', for which we have generally མངོན་སུམ or མངོན་སུམ་དུ (*pratyakṣa*).

11. 10³⁴. Tib. cmits *-vyāpāra* and unlike Skt. repeats *prajojana* (དགོས་པ).

CATUHŚATAKA

1. 1². For *alpa* 'small, little' there are both ལྔ and ལྔ་ཏུ་.

2. 1⁵. རྩོད་ཚིམ་ and རྩོད་ཚིམ་བློ་གྲོལ་ both mean *saṃśaya* 'doubt'.

3. 2¹⁴. Tib. only *vyakṭam* (གསལ་བར) and not *svyakṭam* 'very clearly'.

4. 3⁹ རྩོག་ལྷན་ is instr. of རྩོག་ལྷ རྩོག་ལྷ་ *mithyādr̥ṣṭi* 'one who holds a wrong view.' རྩོག་(བ), *viparita* 'inverted', *mithyā* 'wrong', and ལྷ་(བ) *darśana*, *dr̥ṣṭi* 'view'.

5. 4¹. Note that ལས, a ptcl., though generally a sign of the abl., sometimes signifies also the loc. as in the present *kārikā* བཤང་ལས, *yatra* 'where' (twice in *a* and *b*), and རེ་ལས, *tatra* 'there' (twice in *b* and *d*).

6. 6⁹. ལྷ་ is a word akin to ལྷ་བུ, *iva* 'as', 'as if'. But, sometimes, so far as a Skt. text is concerned, it does not add any special sense ; e. g. རྩོག་བློ་ལྷ་ བཤང་ལས་ལོད་ (*Madhyamakā-*

kārikā, XVII. 30), *bhoktā kṛta eva bhaviṣyati*; ལྷིང་པོ་ལྷ་
ཡིན (Catuḥśataḥvṛtti, 828), *sāram asti*; རྩོམས་སྤྱོད་བཅད་པ་ལ་
ལྷ་ཅི་ ལྷོས (Kāśyapaparivarta, § 125), *kaḥ punar vādo° ślokaḥ*;
བདག་ལ་ ལྷ་ ལྷོས་ ཀྱང་ ཅི་ འཚལ་ (Ibid, § 141), *kaḥ punar vādo*
mama. The present case, too, supports it.

7. 7^s. བཤད་ lit. *ukta*, *bhāṣita*, *kīrtita*, etc. The word
smṛta (བྲན་པ) in such cases signifies the above meaning, and as
such is translated by བཤད་. For the first half of the *kārikā* cf :

je egaṃ jānai se savvaṃ jānai ।

je savvaṃ jānai se egaṃ jānai ॥

Ācārāṅgasūtra, 1. 3. 4. 1,

eko bhāvaḥ sarvathā yena dṛṣṭaḥ

sarve bhāvāḥ sarvathā tena dṛṣṭāḥ ।

sarve bhāvāḥ sarvathā yena dṛṣṭā

eko bhāvaḥ sarvathā tena dṛṣṭaḥ ॥

Both the passages are quoted in the *Syādvādamañjarī*, Ch.
S. S., pp. 4, 112, and Guṇaratna's commentary on the
Ṣaḍdarśanasamuccaya, BI, p. 222.

8. 8¹³. The real sense of the ptcl. *nanu* (*nā* and *nu*) is 'is
it not ?' but often it is overlooked. By translating it by
ས་ཡིན་ནས་ the Tib. translators express the real meaning.

garalaṃ nanu jāyate means 'does it not become poison?' See CŚ, 10. c (Tib. d).

9. 9¹⁰. བཞོགས་པ, *antar-√gam*, *antar-√bhū* 'to be included'. As an adj. it is for *antar-gata* or simply *gata*, NB, 54. 2 ; *antar-bhūta*, *Ibid.*, 23. 16 ; with the negative མ, as མ་བཞོགས་པ (adj.) or མ་བཞོགས་པར (adv.) it conveys the meaning of such words as the following: *vinirmukta* 'excepting' (*Madhyamakakārikā*, II. 1) ; *aparyāpanna* (བཞོགས་པ་མ་ཡིན) 'not included' (*Kāśyapaparivarta*, § 135) ; *na anyatra* (*Ibid*, § 98 ; NB, 96. 2, 12) ; *tyaktvā* (NB, 176. 4), *ṛte* 'excepting' as in the present case ; etc.

10. 10⁷. Another form of བགཉིས་ཀ, *ubhaya* 'both' is བགཉིས་ག. The ptcls. ཀ, ར, and བ are a sort of definite article, and are used after བ, ད, བ, and ས ; ཉ, ར, and ར ; and ར, མ, and ར respectively. Yet there is the form བགཉིས་ག as shown above.

11. 11⁴. མཚོག་ལ when the ptcl. ལ is used after an adjective it signifies 'being'.

12. 11¹⁵. བསྐྱེད་(པ) lit. *utpādayet* 'should produce'.

13. 12^{1,9}. For the use of ཇི་ལྟར་...ལྟར་ (*a* and *b*) cf. དབེར་ན་
...བཞིན་ discussed in Note, NBT, 4.

14. 13⁵. སྐྱེས(པ) lit. *jāta*, *utpanna* 'born', and so means
'a man, person.' For *pums* we have specially སྐྱེས་ལུ as in
CS. X. 4 (229), as well as ཤོ as in *d* and 14. 4, 14.

15. 13¹³. ཤོའོ. ཤོ, *pums* 'male,' and འོ a terminating
ptcl. used mostly at the end of a sentence signifying the sense
of the verb ཡིན་པ, $\sqrt{bhū}$ 'to be'. It is to be noted that
the consonant that precedes འོ is reduplicated (as in the
case of འམ discussed above, pp. 227-228, 236); e.g. འབའོའོཞིག་གོ
(for ཞིག་འོ), PD, 27^d; མཐོའོའོ (for མཐོའོའོ), NA, 2. 12;
དེ་བཞིན་ རོ (for བཞིན་ འོ), NA, 9. 4. The vowel preceding འོ
is not reduplicated, e. g. འཛོན་པའོ (for འཛོན་པའོ), NA, 2. 2.

16. 11¹³. སྐྱེས་ཏུ་སེམས་ is a phrase used for different words
in Skt. such as *abhiprāya* 'purpose, intention' (*Madhyānta-
vibhāgaṭīkā*, 6^b. 7 (for the same Skt. word there is
སྐྱེས་ཏུ་དགོངས་ in the Candrakīrti's *Vṛtti* on the *Catuhśataka*,
163)); *manyate* 'he thinks,' or *mata* 'thought'. Sometimes

it is simply for *iti* which implies an opinion as in the present case (see *Kāśyapaparivarta*, § 71). Mere ལྷམ་དུ is sometimes used to mean *iti* (*loc. cit.* § 124). ལྷམ་པ་ vb, √*man* 'to think', also subst. *mata* 'thought'. སམས་པ་, as subst. *citta*, *cetas* 'mind', *cetanā* 'power of moral volition'; སམས་པ་ *cintana* 'to think'.

17. 16⁹. དགོ་ ལེགས་ དགོ་(་བ་), *kalyāṇa* 'happiness, welfare'; ལེགས་ *su*, *sat*, *samyak*, *śreyas*, *śubha* 'good, excellent, proper'. But both the words are employed here to mean the same thing.

18. 16¹⁰. འགྲོ་བ་, *gati* 'to go' and 'movement'; but following Skt. it is used for *adhigati* 'attainment'.

19. 16¹⁴⁻¹⁶. Mark how *kā kathā* of Skt. is expressed in Tib. by ལྷོས་ཅི་དགོས་, lit. *vada kiṃ prayojanam* 'say what is the necessity'; ལྷོས་ imp. of ལྷོ་བ་, √*vada* 'to say'.

20. 17¹¹. ལོ་ and ལོ་འཕང་ both mean *pada* 'place, rank, position'. ལོ་འཕང་ and ལོ་གནས་ are synonyms.

XI

MŪLAMADHYAMAKAKĀRIKĀ

1. 1¹⁴. For *vidyante* in Skt. text Tib. wrongly *na vidyante* (ཨོན་ས་ཡིན).

2. 2⁶. Tib. lit. *tad-anantaram* (དེ་ས་བྲག) for Skt. *anantaram*.
So in 9⁹.

3. 7¹⁵. In the Tib. text *na* (སེ) is not required.

4. 11¹⁹. རླུ lit. *jāyeta* 'may generate', and not *bhavet*.

XII

KĀŚYAPAPARIVARTA

1. 11¹. The Tib. name རོན་སྤང of Kāśyapa means 'a Bright Protector' as རོན is *kāśa* for *kāśya* from √*kāś* 'to shine' and སྤང, *pa* being from √*pā*, 'to protect'.

2. 11²⁰. Note that sometimes the Skt. prefix *vi-* is

XIII
KĀVYĀDARŚA

In this lesson readers will see the method of transliteration adopted by Tib. translators for Skt. words.

1. 1². *Sarasvatī* in Tib. is *Svaravatī* ‘possessed of a vowel’ (དབྱངས་ཅན་ས ; དབྱངས *svara*). The word *svara* may, however, be taken here to mean *śabda* ‘sound’ or ‘word’ in general, or ‘musical tone or tune’, thus *Sarasvatī* being the presiding deity of *śabda* in the above sense may be called *Svaravatī*. Her connection with music is well-known from the fact that she holds a *vīṇā* ‘lute’.

2. 2². མཛོག, *śiṣṭa* ‘wise, learned’; by adding ལྷན་ཏུ, *vi-* (prefix) the Tib. translator amplifies the text, *śiṣṭa* becoming *viśiṣṭa* ‘superior, best excellent’.

3. 4⁸. ལྷས་ instr. of ལྷ, *śabda* ‘word’.

4. 4². ལྷག་རྩམ་ and ལྷན་པ་ (= ལྷན་ནག་) both mean *tamas* ‘dark, darkness’; but the former signifies here that kind of darkness which makes one blind (*andha*).

5. 4⁹. བོད་ or བོད་པ་ is the same as འབྲོད་པ་, *āhvāna* ‘to call’.

6. 7¹³. For *śvitra* 'white leprosy'. Tib. has simply མྱོན་, *doṣa* 'defect'.

7. 12². *viciti* 'search, investigation'; *chando-viciti* 'examination of metres', i. e. a work in which metres are discussed.' For *viciti* Tib. has བཞུགས་ which means a *grantha* or *śāstra* 'a literary work'.

•

PART III
VOCABULARY

I. TIBETAN-SANSKRIT

ཀ

ཀ་ཏྟ་ཀ།, कतक, m. a kind of tree,
Strychnos Potatorum ; n. its
fruit, its seed rubbed upon the
inside of water-jars precipitates
the earthly particles in the
water, PD, 12^a.

ཀ་བ།, स्तम्भ, m. a post, BK, 19^d.

ཀ་ལན་དྲ་ཀ།, कलन्दक, m. a squirrel,
BK, 30^a.

ཀུ་ལ།, a kind of grass, 1 कुश, m.
NA, 7. 13 ; 2 दर्भ, m another
name for *kuśa*, BC, 28^c.

ཀུན་, सर्व, all, CS, 5^a, 6^a, 7^b, 22^d ;
etc.

ཀུན་དགའ་ལྡན་, आनन्द, m. happi-
ness, joy, BK, 31^d.

ཀུན་ཏེ་འི་བྱ།, कौन्तेय, m. the son of

Kuntī, the mother of five
Pāṇḍavas, BG, 1^a.

ཀུན་ཏུ་, 1 सर्वतः, on all sides, NA,
7. 21 ; 2 सर्वत्र, every where,
PD, 21^d ; 3 सर्वथा, in every
way, PD, 14^a.

ཀུན་ཏུ་ འཁྲིག་པ།, आजिह्व (व्याजिह्व),
crooked or turned completely,
NA, 12^c.

ཀུན་ཏུ་མཚོག་ཀ།, शिष्ट, learned, wise,
KA, 3^a.

ཀུན་ཏུ་ཚེས་པར་གྱུར།, आवर्जित, in-
clined, bent down, NA, 2. 17.

ཀུན་ཏེ་ག།, सङ्कल्प, m. thought, ima-
gination, UV 1^a.

ཀུན་ཏེ་ག་ཕྱིར།, सम्-√कृप्, caus. to
imagine, सङ्कल्पयिष्यामि UV, 1^c.

ཀུན་ནས།, सम्-, pref. expressing
completeness, BC, 43^b.

गुण

गुण'क्ष'वदे'क्ष, अवसुच्य, gd.
having taken off, BC, 12°.

गुण'क्ष'वदु'व, सन्ताप, m. dis-
tress, BC, 14°.

गुण'दु'व, समुदय, m. cause,
LV. C 3¹⁰, 5^{3,18}.

गुण'के, सवेदा, ind. always, CŚ, 8^b.

गुण, 1 अपि, ind. too. even, very,
moreover, BC, 8^d; BK, 32°;
CŚ, 19^a; KA, 5°; MK, 12^a;
LV, B 12¹⁴; etc. 2 च, ind.
and, BC, 4^a; CŚ, 10^b; KA,
2^b; NA, 10^d. 3 तु, ind. but,
BC, 29^a, 59^a, 60^a.

गु, Oh, 1 भोस्, ind. NA, 5. 2, 6. 6,
7. 2, 11, 18, etc. 2 अयि, ind.
NA, 13. 6.

गु'क्ष, बत, ind. expressing joy or
wonder, UV, 23^d, 24^d; LV. A
13^{34, 40}.

गु'र, आलवाल, n. a basin or trench

गण

for water round the root of
a tree, NA, 11. 6.

गु'भोस्, ind. oh. RK, 21^a.

गु'क्ष, म्लेच्छ, m. a barbarian (one
not speaking the Sanskrit
language or not conforming to
Hindu institutions), CŚ, 9^a.

गु, नाग, m. serpent, BK, 2^b, 6^c.
22^a, p. 137, etc.

गु'गुण'दु'व'गण'व, नागानन्द, n. lit.
Serpent -joy, p. 32; NA, 01,
2, 10; 3. 5.

गु'क्षे, नागी, f. a she serpent.

गु'गण'वे'वु, नागकुमार, m. the son
of a serpent, p. 151.

गु'दि'सु'क्षे, नागकन्यका, f. the daughter
of a serpent, NA, 13. 21.

गण'सु'व, 1 तपस्, n. religious
austerity, penance, BC. 3^b,
15^b, 28^d, 66^b.; NA. 3. 9, 10. 7.
2 दुष्कर, difficult to do, NA,
13. 7.

དགའ

དགའ་ཐུབ་ཀྱི་ནགས།, तपोवन, n. a penance grove, NA, 7. 13.

དགའ་ཐུབ་ཀྱི་ནགས་ཚལ།, तपोवन, n, a penance grove, NA, 9. 9, 12, 11. 1, 12. 2.

དགའ་ཐུབ་པ།, तापस, m. an ascetic, NA, 10. 6

དགའ་བ།, दुष्कर, difficult to do, RK, 31.

དགའ།, शुद्ध, white, BK, 2 12^d.

དགའ་པོ།, शुद्ध, white, BC, 62^d, 63^d, RK, 9.

དགའ་བ།, गौर, while, NA, 13^b.

དགོན་ཅོག།, रत्न, n. a gem, BK, 9^b.

དགོན་མཚོག་བཅེགས་པ།, रत्नकूट, m. a heap of gems, lit. gems piled one upon another, KP, 4. 1.

བཀང (pf. of འབོངས་པ།, to fill, fut. དབང, imp. ཁོང) *आकृष्य, having drawn or bent, NA, 2^a.

བཀོད

བཀའ་གྲོས།, उपदेश, m. advice, RK, 28.

བཀའ་རྒྱུན།, प्रसाद, m. favour, NA, 13^c.

བཀའ་རྒྱུན་མཛོད།, imp. (see མཛོད།), प्रसीद, do favour.

བཀའ་སྐྱེལ།, pf. जगाद, said, BC, 42a^d.

བཀའ་ལ་ནས།, भारं निधाय, having loaded, RK, 35.

བཀྱུར།, 1 पूज्यते, is respected, PD, 21^c.

བཀྱུར་སྒྲི།, 1 मान्य, respectable, BC, 58^a; 2 सत्कार, m. respect, UV, 12^d.

བཀྱུར་བ།, √पूज् to honour, revere, पूज्यते, PD, 2^c.

བཀྱུར་བར་འབྱུར།, पूज्यते, is respected PD, 21^d.

བཀོད།, 1 रचना, f. a composition, NA, 2. 8.16; 2 स्थापित, kept, arranged, LV, B 21 ^{20, 40}.

བཀོད་པ

- བཀོད་པ, सन्दर्भ, m. a composition, NBT, 5. 3.
- བགྲ་བ, शबल, variegated, BK, 28^a.
- བགྲ་ཤེས, स्वस्तिक, n. prosperity, BC, 54^a.
- ཀོང་ཀའི་ས, द्विपद, one having two feet, biped, PD, 28^a.
- ཀོང་འབྲུང, पादप, m. a tree, NA, 9. 7.
- ཀོང་བ, a leg, foot, 1 पद, n. LV, A 7 ; 2 चरण m. LV, A 13⁵⁵ ; 3 पाद, m. NA, 8^c.
- ཀོང་པ་ལ་བཏོར་བའི་ཆུ, पाव, n. the water for (washing) one's feet, LV, A 7⁸⁻¹⁰.
- ཀོང་བཞི་བ, चतुष्पद m, a quadruped, KA. 11^c.
- ཀྱིན, प्रत्यय, m. a cause, condition, MK, 2^{a,d}, 5^b, 6^{c,d}, etc., etc ; NB, 9. 2.
- ཀྱིན་གྱི་རང་བཞིན, प्रत्ययमय, consis-

སྐབས

- ting of a condition, MK, 13^a, 14^a.
- ཀྱིན་རང་ལྡན་པ, प्रत्ययवत्, having a condition, MK, 4^a.
- ཀྱིན་རང་མི་ལྡན, अप्रत्ययवत्, not having a condition, MK, 4^b.
- ཀྱིན་མིན, अप्रत्यय, having no condition, MK, 5^d, 12^c, 14^d.
- ཀྱིན་མིན་རང་བཞིན, अप्रत्ययमय, not consisting of a condition, MK, 14^b.
- ཀྱིན་རང་བཞིན, प्रत्ययमय, consisting of a condition, MK, 13^d.
- ཀྱིན་ལ་སོགས, प्रत्ययादि, the condition and others, MK, 3^b.
- སྐད, भाषा, f. a language, CS, 9^a ; RK, 3,4,5,6.
- སྐད་ཅེག, क्षण, m. an instant, a moment, NA, 1^a ; UV, 3^c.
- སྐབས, 1 अधिकार, m. right, KA, 8^c ; 2 अवसर, m. an opportunity, NA, 12. 14.

སྐབས

སྐབས་དྲི་བ, आमुख, n. a prologue
or prelude of a drama, NA,
4, 1.

སྐར་མའི་གྲུལ་ལོ, उडुराज, m. the
king of the stars, i. e. the
moon, BC, 65°.

སྐལ་ངོ, दुर्भाग, unfortunate, KA, 7^d.

སྐལ་བ, भाग्य, n. luck, fortune,
NA, 3^d.

སྐལ་བ་ཚེན་ལོ, महाभाग, illustrious,
highly virtuous, BC, 8^d.

སྐྱེ་ཚེ, आयुस्, n. life, duration of
life, LV, A6²⁰.

སྐྱི་རྒྱས, मेखला, f. a girdle, NA,
10°.

སྐྱོས, तृषित, thirsty, PD, 8^d.

སྐྱོམ་བ, तर्ष, m. thirst, desire,
BC, 15°.

སྐྱབས, शरण, n. refuge, BK, 1°, 9°.

སྐྱབས་འོས, शरण्य, fit to protect,
a protector, BK, 9^b.

སྐྱེ་བ

སྐྱེ་བ, क्षेम, n. happiness, RK,
29.

སྐྱེ [སྐྱེ་བ, √जन्, उत्-√पद् to be
born, to originate, pf. **སྐྱེས**] **1**
उत्पद्यते, MK, 5°; **2** जायते, PD, 9^d;
UV, 2^a; **3** भवेत् may be, MK,
11^d; **4** जगत्, n. the world, BC,
10°.

སྐྱེ་དྲུག, प्रजा, f. the people, KA, 9°.

སྐྱེ་འགྲུ, **1** जायते, comes into
being, CŚ, 5^b; **2** प्रवर्तते, pro-
ceeds, springs, MK, 12^b;
3 अभिप्रवर्तते, proceeds, springs,
MK, 12^d.

སྐྱེ་ངོ, खल (दुर्जन), m. wicked,
PD, 13^{b+d}.

སྐྱེ་མཚེན, आयतन, n. the six organs
of sense and the six objects
of sense, KP, 7. 1, 2.

སྐྱེ་བ, **1** उत्पद्यन्ते, originate, MK,
5^a; **2** उत्पन्न, came into being,
MK, 1^d; **3** जन्मन्, n. birth,
origination, BC, 15^a; BK, 32°;

སྐྱེ་བོ་

- CS, 12^d ; **4** जाति, f. birth, LV, C4^d ; NBT, 1^a.
- སྐྱེ་བར་འགྱུར, जायते, originates, CS, 15^d.
- སྐྱེ་བོ་, जन, m. a man, BC, 9^{a, b, c, d}, 17^o ; KA, 8^a ; KP, 1. 3 ; NA, 1^b, 2^b, 6. 2, 10. 4, 12. 13, 13. 7 ; etc.
- སྐྱེ་བོ་རྩོད་པ, खल (दुर्जन), a wicked man, PD, 13.
- སྐྱེ་བོ་རྣམས, (plu.), जन, a man, NA, 10. 5.
- སྐྱེ་མེད་པ, अनुत्पाद, having no origination, MK, 0^a.
- སྐྱེད, **1** उत्पद्यते, comes into being ; CS, 19^b ; जनयते, produces. LV, B11²² ; UV, 5^b(*).
- སྐྱེད་པ, **1** -कर, that which causes or makes, CS, 19^c ; **2** जनिका that which produces LV, C6¹⁵.
- སྐྱེད་པར་བྱེད, **1** उत्पादयति, NA, 13. 17, 18 ; **2** जनितृ (जनक), m. father, BK, 28^b.

སྐྱེད

- སྐྱེད་ཚོལ, उद्यान, n. a park, BK, 28^b.
- སྐྱེན་པ, आशु, quick, BC, 64^o.
- སྐྱེས, **1** -ज (जात), born, BC, 46^o ; **2** प्रभव, m. origin, BC, 60^b ; **3** पुमस्, m. male, CS, 13^b.
- སྐྱེས་གྱུར, सम्भूत, born, MK, 9^a.
- སྐྱེས་པ, जायसे, you are born, UV 1^a.
- སྐྱེས་པ་ས་ཡིན, अनुत्पन्न, not originated, MK, 9^a.
- སྐྱེས་བུ, a man, **1** पुमस्, NA, 1^c ; **2** पुरुष, BC, 20^a ; LV, A 11⁵, 13⁵, 14⁵, etc ; NB, 1. 1 ; NBT, 7. 2, 8. 2, 9. 2.
- སྐྱེས་རབས, जातक, n. a story of the former birth of the Buddha, NA, 2. 9.
- སྐྱེས་བུ་མེད་པ, न-पुरुष, m. no man, KP, 4. 4.
- སྐྱོང, √पा, √पाल्, to protect, **1**-प, protector, BC, 14^b ; **2** पालय, RK, 23 ; **3** पालयसि 29, 30.

ལྷོང་

ལྷོང་བ, protector, 1 गाप, BC, 64^a; 2 पाल LV, A 13²²; 3 पालन, protection, RK, 33.

ལྷོན, 1 दुष्ट, n. a fault, defect, KA, 7^a; 2 दोष, a fault, BC, 40^c; BK, 22^d; KA, 2^b; NA, 13.11; 3 *श्वित्र, n. white leprosy, KA, 7^d.

ལྷོན་མེད་བ, निर्दोष, free from harm, BC, 38^c; NA, 13. 11.

ལྷོབ་བ, त्रातु, saviour, NA, 1^b.

བསྐལ་བ, कल्प, m. a fabulous period of time, a period of 432 million years of mortal measure in the duration of the world, BK, 32^a; LV, B16¹³.

བསྐོར, surrounded, 1 वृत, BK, 21^c; 2 परिवृत, LV, B22⁷.

བསྐོར་བ, भ्रमण, n. moving, NB, 6. 6.

བསྐོར་བ་བྱས་ནས, प्रदक्षिणीकृत्य, gd.

ཁ

having gone round from left to right (as a mark of respect), LV, A 13³⁷.

བསྐྱངས, [cf. བསྐྱོངས, pf. of ལྷོང་བ
√पा, √पाल्, to save], पालित, protected, RK, 24, 25.

བསྐྱེད, 1 *कार्य to be done (उत्पाद्य, to be produced) CS, 11^a; 2 जनित, produced, NB, 9. 3; 3 *भवेत्, should be (उत्पादयेत्, should produce), UV, 13^b; 4 *वर्धन, bringing up, BC, 32^b; 5 सूति, f. production, BK, 12^a.

བསྐྱོགས, (pf. of ལྷོགས་བ to turn), वलित, turned, NA, 11. 4.

ཁ

ཁ, मुख, mouth, BG, 2^d; NA. 11. 4.

ཁ་བསྐྱུར་རྩུར་ལྷོག་གོས་ཅན, काषाय-
वस्त्र, with a cloth dyed of reddish colour, BC, 60^c.

सिं व

सिं व, भवन, n. a house, BK, 3^a,
19^c.

सिं व, प्रासाद, a palace, LV,
B 3^b, 10; 4³.

सिं व, कवल, m. n. a mouthful, NA,
11. 4, 12^a.

सिं व, धातु, m. element, essen-
tial ingredients of the body,
KP, 6. 3 = PD, 1 1^c.

सिं व, कोकिल, m. a cuckoo, LV,
B 9¹⁶.

सिं व, बिल, a hole, BC, 56^a.

सिं व, भार, m. a burden, NA, 3. 8;
PD, 24^c.

सिं व, निराश, devoid of hope,
BC, 67^c.

सिं व, एव, ptcl. expressing certai-
nty, BK, 25^c.

सिं व, एव, see सिं व above,
MK, 8^b.

सि

सिं व, अस्मद्, personal pronoun,
first person, I, BC, 19^b, 51^a;
KA, 1^c.

सिं व, त्वा, *अहम् (वयम्), *I (we),
NA, 2. 7, 14.

सिं व, त्वा, वयम्, we, NA,
2. 11.

सिं (hon.), तद्, he, RK, 7.

सिं व, कुं व, 1 व्युत्पत्ति, f. perfect
proficiency, NBT, 15; 2 व्युत्पादन,
explaining, NBT, 11. 6.

सिं व, कुं व, वरं व, प्रतिपाद्य, to be,
explained, NBT, 12. 1.

सिं व, कुं व, वरं व, व्युत्पाद्यमान,
being explained, NBT, 11. 1.

सिं व, विशेष, m. distinction,
BC, 58^d.

सिं व, वरं व, वरं व, सविशेष, with
speciality, NA, 9. 7.

सिं व, अहम्, कृष्ण, a proper name,
BG, 2¹.

सुख

- सुख-बन्धन, विभु, lord, BC, 35^d.
 सु, कुक्कुर, m. a dog, RK, 15.
 सुख, 1 अगार, n. a home, house, LV, A 14^{23, 34}; 2 गृह, n. LV, B 14²⁰, 22¹⁵; NA, 3. 14; 3 प्रासाद, m. a palace. LV, B 19⁶.
 सुख-बन्ध, गृहिणी, the mistress of a house, NA, 3¹.
 सुख-बन्धन, अनगारिका, f. houselessness, LV, A14³⁵.
 सु, personal pronoun, second pers. (hon.), 1 युष्मत्, NA, 1^d, 2., 5. 2, 7. 3, 13 7; 2 भवत्, NA., 49.
 सु, बट्ट, a boy. NA, 10^c, 5.
 सु, युष्मद्, personal pron. second pers. (ordinary), BC, 8^b, 35^c, CS, 5^b; NA, 1^c, 3. 8, 7. 3; etc. etc.
 सु [सुख-बन्ध, √बह्, √नी, to carry], उपनामयति स्म, brought or carried, LV, A 12²⁸.

सामान्य

- सु-बन्ध, त्वद्विध, like you, BC, 7^d.
 सु-शोणित, blood, RK, 35.
 सु-बन्ध, क्रोध, anger, PD, 18^c.
 सु-बन्ध-बन्धन-बन्ध, सरोष, with anger, NA, 5. 1.
 सु-गहन, गहन, dense, NA, 7. 19.
 सु-कूप, कूप, a well, PD. 8^d.
 सु-मन्यु, मन्यु, wrath, BC, 15^d.
 सु-कुपित, (कुप्यति) कुपितो भवति, becomes angry or gets disordered.
 सु-संज्ञोभ, संज्ञोभ, m. agitation, NB, 6. 2.
 सु-सम्भव, सम्भव, m. birth, born, NA, 13. 23.
 सु-विभ्रम, विभ्रम, m. an error, NB, 6. 3.
 सु-नभस्, नभस्, n. the sky, NA, 10^b.
 सु-गार्दु, गार्दु, m. Garuda, the king of birds, BC, 5^d.

མཁོ་བ

- མཁས་, दक्ष, expert, NA, 3^b.
 མཁས་པ་, 1 कृतिन्, expert, learned, BK, 24^b; 2 कौशल्य (evidently མཁས་པ་ is here for མཁས་པ་ཉིད་), skilfulness, KP, I. 1; 3 निपुण, skilful, NA, 3^a; 4 परिदत्त, a learned man, PD, 5^b; UV, 20^d; 5 बुद्धिमत्, wise, CS, 6^d; 6 बुध, learned, KA, 6^a; CS, 11^a; BK, 9^c; 7 मेधाविन्, wise, UV, 8^c, 16^f; 8 सूरि, a learned man, KA, 9^a.
 མཁོ་བ་, अलम्, sufficient for, LV, C 1⁷.
 མཁྱེན་པ་, √ज्ञा, to know, LV, A 3²⁵.
 མཁྱེན་པར་མཛོད་ཏུ་གསོལ་, जानीया (°यात्), one should know, LV, A 3²⁵.
 འཁོར་, 1 परिवार, m. a retinue,

འབྲུག

- LV, B 13²³, 26, 21²⁵, 34; 2 पर्वद्, f. an assembly, BK, 15^d.
 འཁོར་བ་, 1 आसंसार, till the sam. sāra KA, 4^b; 2 संसार, the course of the worldly life, BK, 1^c.
 འཁོར་བར་བྱེད་, परि√वृत्, to turn round, परिवर्तते, turns round, PD, 10¹.
 འཁོར་ལོ་, चक्र, n. a wheel, PD, 10¹.
 འཁོར་ལོ་སྐྱུར་བ་, चक्रवर्तिन्, an emperor, sovereign of the world, LV, A 14²⁵.
 འབྲུན་ནས་, °गुह्य, ६^d, having embraced, BC, 67^b.
 འབྲོག་, भङ्ग, m. bent (or contraction), NA, 2^b.
 འབྲགས་, विक्लव, overcome with, BC, 27^d.
 འཁྱི་ཤིང་, लता, f. a creeper, pp. 137, 151; NA, 13. 13.
 འབྲུ་བ་, ज्ञापयत्, causing to take bath, BC, 4^b.

॒॒॒

॒॒॒, 1 क्रोध, m. anger, morbid irritation or disorder of the humours of the body, PD, 30^c; 2 क्रोध, m. anger, PD, 27^b.

॒

॒॒॒, कुतस्, where, whence, UV, 12^b; CS, 20^c,^d; NA, 1^c, 13. 4; PD, 23^c; MK, 8^d, 14^d.
 ॒॒॒॒॒, येन, by which (in the sense of यत्र, where), LV, A 3¹³, 6^c.
 ॒॒॒॒॒, कर्पूर, m. n. camphor, BK, 29^a.
 ॒॒॒, who, what, which, 1 किम्, MK, 6^c; BC, 9^b, etc.; NA, 5. 2, etc.; 2 कतम, LV, C 3⁷, 4³, 5⁴, etc.; 3 यद्, KP, 2. 1, 7. 1, 8. 2; C३, 20^b. etc.; LV, C 3⁷, 4³, 5⁴, etc.; 4 यदि, BC, 44^a.

॒॒॒

॒॒॒॒॒, गङ्गा, the river named Gaṅgā, PC, 8^c.
 ॒॒॒॒॒, why, 1 कथम्, BC, 30^b; NA, 3. 8; 2 कुतस्, NA, 2. 18, 9. 13.
 ॒॒॒॒॒॒, कदा, when, PD, 15^d.
 ॒॒॒॒॒, 1 केचन, some, MK, 1^c; 2 यद्, who, what, which, UV, 14^a-^o.
 ॒॒॒॒॒॒॒, यत्र यत्र, wherever, PD, 20^c.
 ॒॒॒॒॒, यत्र, where, UV, 25^b; PD, 21^b.
 ॒॒॒॒॒, क्व, where, BC, 28^b,^c.
 ॒॒॒॒॒॒॒, क्वचन, anywhere, MK, 1^c.
 ॒॒॒॒॒॒॒, यस्मात्, for, because, BC, 17^a; MK, 10^b.
 ॒॒॒॒॒, सम्पूर्णा, full, BK, 23^a.

གང་ཚེ

གང་ཚེ, यदा, when, CS, 13^a, 14^a ;
NA, 14^b ; MK 7^a.

གང་ཞིག, who, what, which, 1
क्रिम्, CS, 2^a, 16^a, 19^a ; 2 यद्,
BC. 2^b, 8^c, 40^a ; BK, 13^a, etc.
etc. ; NA, 7^d, 137 ; PD, 3^a,
11^a, 29^b, etc. etc.

གང་ཞིག་ནི, कतम (इति or इति चेत्).

See གང་ཞིག, KP, 4. 2, 3.

གང་ཟག, पुरुष, a person, man,
LV, A 13⁴⁴, 14¹⁴.

གང་ཟག་མེད་པ, नपुरुष, not a per-
son (man), KP, 4. 4.

གང་ཡ, 1 कुतस्, where, BK, 10^c ;

2 यत्र, where, KP, 4. 4 ; PD,
5^a.

གང་ཡས, 1 कथम्, why, BC, 17^d ;

2 यत्र, where, CS 4^a,^o.

གངས, हिम n. ice, (हिमालय, m. the
mountain Himālaya), RK, 21^o.

གུས་པ

གངས་ཚན, हिमवत्, the mountain
Himālaya, UV, 6^a.

གང་མཁན་མ, नटी, a dancing girl,
NA, 2. 6, 3. 4.

གང་དག་བྱེད, नाटयति, one acts,
NA, 10. 2.

གཡ་ཏི, if, 1 चेत्, NA, 14^b,^c ; PD,

14^b ; UV, 4^a ; 2 यदि, BC

39^o, 50^o, 61^o, 62^o ; CS, 5^o ; KA,

4^a ; LV, B 14¹², 17¹⁰ ; NA,

5^d, 7. 6, 12. 13, etc. ; UV. 4^a

26^o ; 3 सचेत्, LV, A²²,³³.

གུས, प्रणयिन्, affectionate, BK,
26^a.

གུས་པ, 1 गौरव, n. respect, LV.

B 11²¹ ; 2 भक्ति, f. devotion, BC,

5^d, 64^o ; CS, 2^o ; NA, 5^d ; 3 मान,

m. respect, NA, 2. 13.

གུས་པ་དང་བཅས་པ, सगौरव, with
dignity and honour, LV,
A8^o.

གུས་པ

གུས་པ་ལྡན།, भक्तिमत, one with devotion, BC, 7^{b,c}.

གུས་པ་དང་ལྡན་པ།, समान, with respect, NA, 2. 6.

གུས་པ་མེད།, अभक्त, one without devotion. BC. 7^a.

གོ་སར, केसर, m. n. the filament of a flower, NA. 13^a.

གོགས, विघ्न, m. an obstacle, CS, 16^b.

གོལ་པ།, गुल्मक, n. a clump or cluster of trees, NA, 12. 14.

གོ།, 1 ptcl. རོ after ལ།, PD, 27^d;

2 a ptcl. PD, 16^b.

གོ་འཕང, पद, n. position, CS, 17^d.

གོས།, अंशुक, n. cloth, BC, 59^c, 63^b.

གོས་ཀྱི་རོན་དུ།, वासोऽर्थ, adv. for a cloth, NA, 10^a.

གུར་པ

གོ་རི, गौरी, f. a goddess 5. of the name, NA, 13^a.

གྱི, ptcl. ལུ, but, PD. 18^b.

གྱིས (imp. of བགྱིད་པ།, eleg. of བྱེད་པ།, √कृ), कुरु, do, PD, 14^c.

གུར (pf. of འགུར།), 1 (√गम्, to go to) गत, gone to, BK, 23^d; 2 (√जन् to be, become) (i) जायते, BG, 3^a; (ii) जात, NBT, 10. 12; 3 (√भू, to be, become) (i) भवति, BC, 9^d; (ii) अभवत्, BC, 2^d; BK, 3^d; (iii) अभूत्, LV. A 13⁶³, B 4⁷.

གུར་ན།, 1 भवेत्, may be, NA, 5^d; 2 सति, (this) being, BC, 50^a.

གུར་ནས།, 1 भूत्वा, having been, BC, 16^c.

གུར་པ།, 1 जात, become, NBT, 10. 12; 2 भवति, is, BK, 8^c;

शुभ

- 3 भूत, being, BC, 19°; KA, p. 192; KP, 2. 1.
- शुभ-वर्ण, सति, being, BC, 21°.
- शुभ, संभृत, putting on, BC, 65^d.
- शुभास, fame, 1 कीर्ति, f. UV 11^d; 2 यशस्, n. BC, 34°; 3 किल, ptcl. assuredly, possibly, BC, 19^a; MK, 5^b.
- शुभास-व, 1 कीर्ति, f. fame, BC, 65^b; 2 यशस्, fame, glory, KA, 5^a; UV, 11^d; 3 विद्युच्छब्द, with the fame that is proclaimed, LV, A14⁴¹.
- शुभास-व-शुभ, प्रसिद्ध, renowned, celebrated, NA, 14^d.
- शुभास-व-अर्द्ध, याशोधर, the son of Yaśodharā, Siddhārtha's wife, BC, 34^a.
- शुभ-व, छाया, shade, BK, 20^b; UV, 26ⁱ.

शुभ

- शुभ, नौ, f. a ship, boat, KA, 12^d; NB, 6. 2.
- शुभ-व, 1 निर्-√वृत्, to be accomplished, निर्वर्तते. MK, 7^b; 2 √सिध्, सिद्ध, accomplished, a semidivine being supposed to be of great purity and holiness, NA, 8°, 13²³, 14^d; LV, A 12²⁹.
- शुभ-व-शुभास-व-शुभ, सिद्धान्वयज, born in a family of Siddhas, NA, 14^d.
- शुभास, जीवित, n. life, BK, 20^d.
- शुभास-व, वयस्य, a companion, NA. 6. 6, 7. 2, 20, etc.
- शुभ, पुर, n. a town, BC, 36^d, 37^a.
- शुभ-शुभ, 1 नगर, n. a town, KP, 2. 1, 3; LV, B 21^{17, 44}; RK, 22.
- शुभ-व-व-क, आम्य, low, vulgar LV. C1¹³.
- शुभ, मुक्त, free, UV, 21°.

སྐྱལ

- སྐྱལ, जृम्भा, f. yawning, NA, 2^b.
 སྐྱལ་ཚེན, कुञ्जर, m. an elephant,
 UV, 10^d.
 སྐྱལ་པོ, गज, m. an elephant,
 NA, 8^a.
 སྐྱལ་པོ་ཚེ, an elephant, 1 गज, LV,
 B 22¹⁷ ; 2 हस्तिन्, RK, 12, 34.
 སྐྱིང, द्वीप, m. n. an island,
 UV, 8^c.
 སྐྱུ, a song, 1 गान, n. NA, 12. 5 ;
 2 गीत, n. NA, 12^c, 5 ; 13. 2 ;
 PD, 3^d ; 3 सङ्गीतक, NA, 3. 1.
 སྐྱུ་དབྱངས, गीता, a song, BG, p.
 152.
 སྐྱུ་ལེན་པ, √गा (गै) to sing, गायति,
 NA, 12, 15.
 སྐྱུ་ལེན་པར་བྱེད, √गा (गै), to sing,
 गायति, NA, 12. 2.
 དགའ, 1 प्रिय, n. pleasure, BC,

དགའ་བར

- 11^b ; 2 प्रीत, pleased, BC, 8^b ;
 3 प्रीति, f. pleasure, CS, 20^c ;
 4 स्नेह, m. affection, BC, 6^c.
 དགའ་འགྱུར་ཞིང, √नन्द, to delight,
 नन्दते, one delights, UV, 17^c.
 དགའ་སྟོན, उत्सव, a festival, NA,
 2, 3.
 དགའ་ལྡན, माद्यत, being mad,
 NA, 8^a.
 དགའ་བ, 1 आनन्द, m. pleasure,
 UV^b ; 2 वृत्ति, f. pleasure, NA,
 6^c ; 3 नन्दी, f. joy, rejoicing,
 LV. C^d, 5^g ; 4 प्रिय, n. pleasant,
 NA, 9. 2 ; 5 हर्ष, m. pleasure,
 BC, 63^a ; NA, 2. 4.
 དགའ་བའི་ལྷ, हर्षदेव, A king of
 the name, NA, 2. 7.
 དགའ་བར་འགྱུར, √नन्द, to de-
 light, नन्दते UV, 19^d.
 དགའ་བར་བྱ་བར་ཞིག, रमणीय,
 enjoyable, NA, 7. 24.

དགའ་བར

- དགའ་བར་བྱེད་པ་ཉིད, रमणीयता,
the state of being enjoyable,
NA, 10. 7.
- དགའ་བར་བྱས་ཏེ, (lit. नान्दीं कृत्वा
having recited the benediction),
नान्दन्ते, after the prologue,
NA, 2. 2.
- དགའ་བྱེད, प्रिय, pleasant, NA, 5^d.
- དགའ་མ, प्रिया, f. a beloved wife,
NA, 7. 20.
- དགའ་ཞིང, 1 प्रीत, pleased, BC,
4^o; 2 रत, delighted with, or
fondly attached to, UV, 10^o.
- དགའུང, रजनी, f. night, LV. B7⁵,
- དགའ་བྱེད, शुभकर, propitious, LV.
B 10⁷.
- དགའ་འདུན་དང་བཅས, ससङ्ग, one
with the fraternity of monks,
BK, 31^b.
- དགའི, शिव, auspicious, BC, 61^a.

དགོས་པ

- དགོ་བ, श्रेयस्, virtue, or religious
merit, BC, 22^b.
- དགོ་ལེགས, कल्याण, n. good,
CS, 16^o.
- དགོ་སྒྲིང, भिक्षु, a monk, BK, 27^a,
LN. A 32¹; B 3¹, 39¹, 20¹,
C 1¹, 2¹⁷, 2¹, 7²⁷, UV, 10^a, 16^c.
- དགོངས, मति, f. view, thought,
CS, 20^b.
- དགོངས་པ, भाव, m. intention,
BC, 28^a, 60^b.
- དགོངས་པ་ནས་དག, विशुद्धभाव, one
with pure disposition, BC, 60^b.
- དགོན་པ, अरण्य, n. a forest, BC,
36^b.
- དགོས, प्रयोजन, n. necessity, NA,
3^o; NBT, 8. 0, 10, 12.
- དགོས་པ, 1 प्रयोजन, n. necessity,
object, purpose, LV. B 10¹⁰;
NBT, 2. 2, 4. 8, 5. 4, 6. 2,
etc.

དགོས་པ

དགོས་པ་མེད་པ, निष्प्रयोजन, without
any object, NBT, 5. 2.

དབྱེས, वरणीय, to be chosen,
RK, 28.

དབྱེས་པ, प्रीति, f. pleasure, BK,
26^a.

དབྱ, प्रत्यर्थिन्, m. hostile, an ene-
my, BC, 22^a.

དབྱ་མྱོན, अराति, m. an enemy,
NBT, 1°.

དབྱ་བ, शत्रु, m. an enemy, PD,
1°, 18^{b, d}.

བབྱིད་པ, √कृ, to make, do, करोति,
LV, B 10^a.

བབྱིའེ, (བབྱིད, √कृ, to make, do),
करोमि, LV. A 1⁵; करोति, LV.
B 10⁹; करिष्यामः, LV. B20²⁴.

བབྱེགས, विघ्न, m. hinderance,
LV. B 12¹³.

བབྱེས་པ, बृद्ध, old, BC, 31^b.

འགག་པ

བབྱོད་པ, गत, n. walking, NA, 8°.

བབྱར་བ, कर्मार, m. an artisan,
blacksmith, UV, 3^a.

མཁོ, शिरस्, n. the head, NA. 11^b.

མཁོ་ལྗོགས, स्तवक, m. a cluster,
PD, 2^b.

མཁོན་པོ, नाथ, lord, master, pro-
tector, BC, 29^a; PD, 8^a.

མཁྱོགས, जव, m. speed, swiftness,
BC, 5^a.

མཁྱོགས་འགྲོ, a horse, 1 तुरग, m.
BC, 30^o; 2 तुरङ्ग, m. BC, 5^b;
3 बाजिन, BC, 66^o.

མཁྱོན་པ, the neck, 1 कण्ठ, m.
NA. 7.20; 2 कन्धरा, f, NA, 11.4.

མཁྱོན, अतिथि, a guest, NA, 11^d.

འགག་པ, निरोध, m. suppression,
cessation, MK, 9^b.

འགག་པ་མེད་པ, अनिरोध, one with-
out suppression, MK, p. 176.

अज्ञान

अज्ञान, निरुद्ध, suppressed, MK, 9^a.

अज्ञान, क्वचित्, a certain (woman), NA, 9^b.

अज्ञान, certain, 1 कश्चित्, CS. 16^a; 2 कश्चित्, NA, 7. 14; 3 किमपि, NA, 9. 2; 4 केचित्, BK, 6^a; 5 क्वचित्, NA, 10^e.

अज्ञान, निरोध, m, suppression, cessation, LV. C 1²⁷, 3^{12,14}, C 6³, 7³, 7²¹ etc.

अज्ञान, 1√अस्, to be, अस्ति, BC, 62^c; स्यात्, KA, 7^d; NBT, 5. 3; 2√जन्, to become, to come into being, जायते, BG, 3^b; CS, 1^d, 2^b, 10^d, 20^d; KA, 4^d; PD, 11^d; 3√भू, to be, to become, (i) भवति, BK, 13^d. LV. A 14²¹; MK, 6^c, 14^d; NA, 7,6; UV, 5^a (* कुरुते), (ii) भवतः LV. A 14¹⁸; (iii) (अज्ञान) भवेथा (for

अज्ञान-धर

भवेत्), LV. B 19²⁶; (iv) भवतु, CS, 3^a; (v) भविष्यति, BC, 16^d, 55^d; BK, 32^b; LV, A 14³⁸; NA, 11. 2.

अज्ञान-धर, 1√जन्, to come into being, to become, जायते, BC, 52^d; CS 8^d, 18^e; 2√भू, to be, to become, (i) भवति, PD, 27^d; (ii) भवन्ति, BC, 20^b; LV, C 1²²; (iii) भवेत्, LV. B 17⁸; (iv) भविष्यति, BC, 16^e, 49^d; LV. A 14³⁸, B 2¹³; 3√* या, to go, reach, यास्यति, BC, 52^d; 4√सद् to sink down, सोदति, BC, 26^d.

अज्ञान-धर, √भू, to be, भवेत्, LV. B 15²³⁻²⁴.

अज्ञान-धर-धर, * आपूर्यमाण, being filled up, NA, 10. 6.

अज्ञान, प्रचस्खाल, tumbled down, BC, 68^b.

འགྲོ

- འགྲོལ་གྱུར, पपात, fell, BC, 66^a.
 1 * पङ्क, m. n. mud, 26^c ;
 2 तीर, n. a shore, bank, PD, 8^c.
 1 अगड, m. the cheek, NA, 8^a.
 1 अगलान, not fading, RK, 16.
 1 √सिध्, to be accomplished, सिध्यति, is accomplished, PD, 23^c.
 1 सिद्धि, f. accomplishment, NB, 1. 2, 21. 1 ; NBT, 1^b, 7. 2, 8. 2.
 1 √गम्, to go, (i) गच्छाव, NA, 7. 16 ; गम्यते, CS, 17^c ;
 2 -ग one who goes, BC, 53^b ;
 3 गति, f. movement, CS, 11^b ; BC, 35^c ;
 4 -गम, one that goes, UV, 26^a ;
 5 गमन, n. going, BK, 1^c ;
 6 जगत्, n. the world, BK, 12^c ;
 7 व्रजत्, going, BC, 19^d.

འགྲོགས

- 1 अगमिष्यन्ति, they will go, PD, 20^c.
 1 अधिगति, f. attaining, CS, 16^c ;
 2 गत्, went, BC, 57^a ;
 3 गति, f. course, PD, 2^a, 4 गामिनी, f. one who goes LV. C 3¹⁵, 7^{4, 22} ;
 5 जगत्, the world, LV. B 18¹³ ;
 6 जन, m, people, RK, 31 ;
 7 जाति f. the course of birth, BC, 43^d ;
 8 निपातिन्, falling, UV, 25^b.
 1 अगुम्, inf. to go, BC.36^d.
 1 अगामि, (for यास्यामि) I shall go, NA, 4^d.
 1 अगुम्, जगच्चक्षुस्, the eye of the world. BC, 1^a.
 1 अगिर्गम, अगिर्गम, one without going out, MK, 0^a.
 1 अगिर्गम, व्रजत्, pr. pl. going, BC, 68^c.
 1 मैत्री, f. love (fig.

२स्रोत्रास

- for समागम, m. association), BK, 16°; **2** सङ्गम, m. coming together, 7. 20; **3** सहित, accompanied, NA, 3. 8.
- २स्रोत्रास'उठ, गमक, m. a kind of musical note of which there are seven, NA, 12°.
- स्रो, जरा, f. the old age, BC, 52; जर (for जरा) LV, B 15³, 16¹⁹, 17¹, C 4⁵.
- स्रो'स, old, **1** वृद्ध, NA, 5. 2; LV. A³⁸; **2** स्थविर, NA, 3.8.
- स्रोस, जोर्या, worn out, RK, 23.
- स्रो'न, विपत्ति, f. misfortune, adversity, LV. B16²⁴
- स्रो'न'स, विपत्ति, f. adversity, disaster, LV. 15,²¹ 17⁶.
- स्रो'वो, मृद्विका, f. a vine or bunch of grapes, KP, 2. 1.
- स्रो'स्रोत्रास'वेद, किंशुक (वृद्ध), m. a

स्रोत्र

- well-known tree, otherwise called Palāśa. Its flower is red and very beautiful, but it has no odour, PD, 22°.
- स्रो'ग'न, भारत, n. India, RK, 2, 5, 6.
- स्रो'के, **1** उदार, beautiful, BK, 29^a; **2** विस्तर, m. detailed description, LV, p. 119.
- स्रो'के'व, बहल, abundant, NA, 7.19.
- स्रो'के'र'२स्रो'व'स, टीका, f. commentary (lit. विस्तृत टीका, copious commentary), NBT, p. 160.
- स्रो'स'के, the ocean, **1** समुद्र, m. BK, 2°, 6°; **2** सागर, m. KA, 12°.
- स्रो'त्रास'स', विस्मय, m. (in the sense of मद), arrogance, BC, 3°.
- स्रो'वो, an ornament, **1** अलङ्कार, m. BC. 59^a; KA, 10^b; **2** भूषण, n. BC, 12°.

གྱོན་དང

གྱོན་དང་ཐུན་པ, साभरण with ornaments, BK, 20^a.

གྱོན་དང་བྲལ་བ, निराभरण, without ornaments, BK, 18^a.

གྱོན་ཉོས་པ, अलङ्कृत, adorned, NA, 2. 8.

གྱུལ, 1√जि, to be victorious, जयन्ति, NBT, 1^d; 2 जयिनी, f. victorious, NA, 14^o; 3 राजन्, m. a king, RK, 21^d.

གྱུལ་པོ, a king, 1 वृपति, m. LV. B 11¹, etc.; 2 राजन्, m. BC, 31^b, 37^b, 60^d; KA, 5¹; LV; NA; RK.

གྱུལ་པོ་ཚེན་པོ, महाराज, a great king, LV. B 2².

གྱུལ་བ, जिन, m. the conquer, i.e. the Buddha, BK, 11°, 16^d; KP. 23; NA, 1^d.

གྱུལ་བར་སྐྱོན་ཅིག, जय, (imp. 2nd

གྱུས

pers. sing.) be victorious [གྱུལ་བ, जय, m. victory; སྐྱོན, hon. form of བྱོན, imp. and pf. of འབྱོན་པ, to come, arrive; thus གྱུལ་བར་སྐྱོན་ཅིག lit. means 'may you come to victory'], LV. A 6^{18, 19}.

གྱུལ་བྱེད, जेत, (for जेतु), one who conquers, a proper name, BK, 11^o, 14^d.

གྱུལ་མཚོན, ध्वज, m. a flag, a flag staff.

གྱུལ་སྲིད, a kingdom, 1 राज्य n. BC, 35^a, 66^a; NA, 5. 4, 6^d, 7^b, etc.; RK, 23, etc.; 2 राज्यक, NA, 6^b.

གྱུལ་སྲིད་བྱེད, राज्यं करिष्यति, one will reign, LV. A 14⁴¹.

གྱུས, * आवृत, surrounded, BK, 28^d.

བྱས་བྱེད

བྱས་བྱེད་དུ་བསྐྱོད་བྱས་ནས, ससु-
त्तिप्य, gd. having raised, BC,
66°.

བྱོ་ས་པ. 1 विस्तर, m. details, NA,
10. 4. 2 वितान, m. spreading
out, BK, 21°. 3 उपचय, m. ac-
cumulation, NA, 3°. 4 विपुल,
extensive, much, NA. 7. 20.

རྒྱུ, a cause, 1 कारण, n. CS, 12°;
2 हेतु, m. BC, 18°; MK, 2^d 7°;
NBT, 1°; RK, 36.

རྒྱུ་མེད, not a cause, the absence of
a cause, without a cause, 1
अहेतु, MK, 1^b; 2 अकारण, NA,
3. 5.

རྒྱུ་མངས་. 1 तन्त्री, f. a string,
NA, 12^b, 12. 4; 2 the (Indian)
lute, (i) विपञ्ची, f. NA, 12^b; (ii)
वीणा, f. NA, 12. 15, 13. 4, 6, 17.

རྒྱུ་མངས་དང་རྒྱུ་ལོན་པར་
བྱེད, उपवीणयति, one is play-

སྐྱ་བཞོན

ing on a *vinā* (Tib. lit. sing-
ing with a *vinā*), NA, 12. 5.

རྒྱུན, प्रबन्ध, m. continuity, NBT,
1°.

མྱོ, 1 द्वार, n. a door, CS, 18°; LV
B 21^{19,48}, 22¹⁶; RK, 15; 2 मुख,
n. the face, BK, 15°.

མྱོ་པ, दौवारिक, m. a door-keeper,
LV. A 1°, 3°.

མྱོང, अण्ड, m. n. an egg, BC, 46°.

མྱོང་སྐྱེས, अण्डज, m. a bird, BC,
46°.

མྱོ, 1 हत, n. a sound, LV. B 9¹⁹; NA, 12^b; 2 शब्द, m. (i) a word,
KA, 4° (སྐྱོས, instr. of མྱོ); NBT,
3. 2, 4. 1, 5. 2; (ii) a sound,
NA, 11°, 12°; 3 खन, m. a sound,
NA, 12^d.

སྐྱ་བཞོན་པ, शब्दसन्दर्भ, m. the com-
position of words, NBT, 9. 5.

ལྷ་ལྷོགས

ལྷ་ལྷོགས, * आडम्बर, m. a drum
used in a battle, NA, 2^a.

ལྷ་བཅས, सखर, with a sound, BC,
67^a.

ལྷ་གས, उपकल्पय, imp. arrange,
RK, 33.

ལྷ་བ་བ, छाया, f. a shade, LV.
B 10¹⁵.

ལྷ་བ་བ་དང་བྲམ, निरावरण, free from
covering, BK, 18°.

ལྷ་བ་བ, निर्वर्तक, (f. निर्वर्तिका), that
which completes, MK, 7°; LV.
C 6¹⁶.

ལྷ་བ་བ་དེ, साधयिन्वा, having pro-
pitiated, RK, 32.

ལྷོགས, ध्वनित, sounded, NA, 8^b.

ལྷོགས་བར་བྱེད་བ, वादयत, (f. वाद-
यन्ती), pr. pl. sounding, NA,
13. 4.

ལྷོགས་ཤིང [ལྷོག་བ, √ कण, to

བརྒྱུན་བ

sound, call, declare, pf. ལྷོགས།,
कणन्ति, are sounding, NA, 12.
4.

ལྷོན་ས, दीप, m. a lamp, BC, 13^b.

བརྒྱ, शत, n. hundred, BK, 32^a ;
LV. A 13²⁶, B 21^{14, 28, 37}, etc. ;
PD, 7^a.

བརྒྱ་སྟོང, शतसहस्र, one hundred
thousand or a lac, PD, 9°.

བརྒྱ་དྲུག་ཅུ, शतषष्टि, one hundred
and sixty, RK, 8.

བརྒྱ་བ, शतक, n. a century, CŚ.
p. 166.

བརྒྱ་བྱིན, शक्र, m. Indra, the king
of gods, BC, 62°; LV. A 13¹⁹.

བརྒྱད་ཅུ, अशीति, f. eighty, LV. A
13¹⁴.

བརྒྱད་བ་འཇམ, (lit. अष्टम, eighth),
eight, LV. C 7¹⁰.

བརྒྱན་བ, भूषित, adorned, BK, 29^b.

བརྒྱུད

བརྒྱུད་པ, परम्परा, f. a succession,
NA, 2. 11.

བསྐྱོམས་པ, (pf. of སྐྱོམ་པ to me-
ditate), 1 भावना, f. medita-
tion, NB, 11, 1; 2 भावयति, one
meditates, UV, 11^b.

བསྐྱོམ་པ་ཅན་, लग्न, sticking to, NA,
7. 19.

བསྐྱུགས་པ, वादित, n. playing
on a musical instrument, NA,
13.6.

བསྐྱེབས (pf. of སྐྱེབ་པ, आ√वृ, to
cover), 1 वृत, covered, CS, 16^b;
2 अन्तरित, covered, NA, 13.13.

བསྐྱུབས (pf. of སྐྱུབ་, वि√धा, to
make), 1 विदधे, made, BK,
20^d; 2 विहित, made, BK,
27¹.

བསྐྱུབ་པར་བྱ (བསྐྱུབ་ ft. of སྐྱུབ་,

ངང་

to complete, perform), अनुष्ठेय,
to be done, NA, 7.10.

ང

ང, अस्मद्, pers. pron. 1st pers.
BG, 3^a, 4^a, 5^d; NA, 3. 13 (मे);
RK, 23; UV. 24^{b°}.

ང་གྱུལ, °मानिन्, considering
proud, PD, 5^b.

ངག, a speech, word, 1 गो, f. KA,
6^b; 2 वाक्, f. LV. C2³⁴; 3 वाक्य,
n. NBT. 7. 1, 10. 2.

ངག་གི་རང་བཞིན་, वाङ्मय, consist-
ing of words, KA, 5^b.

ངང་པ, 1 स्वभाव, m. nature, RK, 11;
2 हंस, m. a swan, BC, 57^o, 59°;
KA, 1⁵; LV. B 9¹³.

ངང་ཚུལ་ཅན་, °शील, having the
natural disposition of, LV. A
11¹⁵.

ངོ

ངོ, bad, low, 1 कु, CS, 18^b ; 2 हीन
RK. 18.

ངོ་འགོ, 1 दुर्ग, n. difficulty, ad-
versity, UV, 10° ; 2 दुर्गति, f.
misfortune, trouble, UV, 17^b.

ངོ་སྒྲིང་བྱ, भार्गव, m a name for
Paraśurāma, BC. 1°.

ངལ, or ངལ་བ, fatigue, 1 भ्रम,
m. BC, 55° ; NA, 13²,4 ; 2
आयास, m. BC, 26^b ; 3 क्लमथ, LV,
C 2⁷.

ངལ་གསོས, विश्रान्त, rested, re-
posed, BC, 2^o.

ངེབ, √रुद्, √लप् (for वि √लप्)
to cry, weep, 1 रोदिष्यामि, NA,
3.7 2 ; ललाप, (for विल०), BC, 68².

ངེབ་བྱེད, √रुद्, to cry, weep,
रुद्यते, NA, 3. 5.

ངེའིང, (ངེབ, √रुद्, √कृश, to cry.
weep), 1 चुक्रोश, cried, BC, 66^d ; 2

ངེས་བ

रुरोद, wept, BC, 67^a ; 3 रुदती,
f. pr. pl. weeping, NA, 3. 4.

ངེར་བ, चक्रवाक, m. the ruddy
goose, LV. B 9¹⁷,

ངེར་སྒྲིལ་ག, काषाय, n. a red or
reddish yellow cloth or garment
as for monks, BC, 61^a. 65^d.

ངེས་ལོས, प्रारोदीत्, wept (lit. रुदित्वा,
having wept. !ངེས is pf. of
ངེབ, q. v.]

ངེས, 1 खलु, a ptcl. meaning
certainty, BC, 15^o ; 2 निश्चय,
m. certainty, BC, 51^d ; NA,
2. 17 ; 3 निःसंशय, without doubt.

ངེས་བ, sure, certain, certainty,

1 ध्रुव, BC, 17^a ; 2 नियत,
BC, 43^d, 46^d ; 3 निश्चय, m.
BC, 19^b, 22^b, 27^a ; 4 निश्चित,
BC, 30^a ; NB, 29. 1.

ངེས་བའི་གཞན་བ, (lit. नियमनिष्ठा, f.
rigid observance of penance),

ངེས་པར

*नियम, m. a religious observance. NA, 13, 7.

ངེས་པར, certainly, 1 एव, a ptcl. emphasizing an idea, BK, 8°; 2 खलु, NA, 6^d, 6. 6, 9. 4, 11. 4, 12. 11, 13. 2, 9.

ངེས་པར་བསྟན, निदर्शित, shown, KA, 12^b.

ངེས་པར་སྐྱུར, निववन्धुः, wrote down, KA, 9^d.

ངེས་པར་ཡིད་འཕྲོག, निर्हारिणी, f. one that carries out the mind, i.e. agreeable, NA, 12^b.

ངེས་འབྲུང་བ, निष्क्रान्त, came out, BC, 18^a.

ངོ, मुख, n. mouth (ངོར་ཡིན lit. मुखे, in the mouth; fig. अनुरोध, m. consideration, obedience), NA, 7. 8.

ངོ་བོ་ཁོ་ན་ཡིན་པ, ०ह्यत्व, n. form, natural state, NB, 19¹.

དངོས་པོ

ངོ་ཚོ, लज्जा, f. bashfulness, modesty, NA, 13. 12.

ངོ་ཚོ་དང་བཅས, सलज्ज, with bashfulness BC, 39^a.

ངོ་སེའོར, आश्चर्य, marvellous, LV, A 13³⁶; 42; NA. 13. 16.

ངོས་ས, वृप्ति, f. satisfaction, contentment, UV, 5^b,^c.

ངོས་ས་པར་འགྲུང་བ, √वृप् (वि/वृप्), to become satisfied, विवृप्यते, UV, 5^a.

ངོས, 1 तट, m. n. a side, NA, 7. 19; 2 भित्ति, f. a wall, NA, 8^a.

དུལ, रजत, n. silver, UV, 3^a.

དངོས་པོ, thing, matter, substance, 1 भाव, m. BC, 43^d; CS, 7^a, 15^c; MK, 1^c, 3^a,^c; NA, 3. 8; 2 वस्तु, n. NA, 2. 8, 3^a, 3. 8; NB, 15. 1.

དངོས་སུ

དངོས་སུ, साक्षात्, ind. directly,
NBT, 10. 8.

མངའ, शक्ति, f. power, might, abi-
lity, LV, B 14.

མངའ་ཐང, power, 1 पराक्रम, m.
RK, 30 ; 2 शक्ति, f. RK, 7.

མངའ་རིས, राज्यभाग, m. domi-
nion, "in a wider sense the
whole country round the
sources and the upper course
of the Indus and Sutilej,
together with some more
Western parts ; the Cashmere,
English, and most Western
Chinese provinces where Tibe-
tans live."—Jaeschke's Tib.-
English Dictionary ; RK, 22.

མངའ, गर्भ, m. the womb, an
embryo, BC, 45^b ; UV, 12¹.

མངོན་དགོངས་ནས, अभिसन्धाय, gd.
having in view, KA, 9^b.

མངོན

མངོན་ཏུ, अभि-, a prefix meaning
'towards,' NA, 12. 4 ; PD, 7^c ;
UV, 8^d.

མངོན་པར, अभि-, a prefix meaning
'towards', BC, 57^d, 60^c ; BK,
12^d ; NA, 12, 4.

མངོན་པར་དགའ་བ, अभिनन्दिनी,
f. rejoicing at, LA. C 5¹⁴, C6¹⁴.

མངོན་པར་འདོད་པ, 1 अभिलाष,
m. desire, BC, 58^a ; 2 अभि-
वाञ्छित, desired, NA, 13^d.

མངོན་པར་འདོད་པ་བཞིན, अभि-
वाञ्छितवत्, like what is desired,
NA, 2. 16.

མངོན་པར་སློབས, अभिसुख, with
the face turned towards, NA,
3. 2.

མངོན་པར་བབས་ནས, अवतीर्य, gd.
having come down, BC, 4^a.

མངོན་པར་འབྱུང, अभিনিष्क्रमिष्यति,

མངོན་པར

will go out, i. e. renounce the world, LV. B 20¹⁴.

མངོན་པར་འགྲུང་བ, 1 འཇོག་པར་སྐྱོད་པ, n.

renunciation, LV. B 12⁹; 2

འཇོག་པར་སྐྱོད་པ, I should come out. i.

e. renounce the world, LV. B 2⁸;

3 *མཇོག་པར་སྐྱོད་པ, to renounce the world, LV. B 20³⁶.

མངོན་པར་ཤེས་པ, མཇོག་པར་ཤེས་པ, experi-
enced, LV. C 1²⁹.

མངོན་པར་ཕྱོགས་པ, འཇོག་པར་ཕྱོགས་པ, raising the
face, looking up. BK, 15^a.

མངོན་པར་གྲུང་བ, འཇོག་པར་གྲུང་བ, gone
out, i.e. renounced the world,
BC, 16^a.

མངོན་པར་སྐྱོད་པ, འཇོག་པར་སྐྱོད་པ, n. 1 perception,
NB, 3. 1, 4. 3, 6. 3, 16. 2, 18. 1,
22. 2; 2 evident, evidently,
PD, 28^a.

ངོ, འཇོག་པར་, m. a war-drum, NA, 2^a.

ངོ་མངོན་པར་, འཇོག་པར་མངོན་པར་, one with

ལྷ་རྩེད་

abundant *nūvāra*, a kind of rice
growing without cultivation,
NA, 7. 13.

ལོན་པ, ལོན་པ, व्याध, m. a hunter, BC, 60^a,
63^c; PD, 3^a; RK, 18.

ལྷ་, ལྷ་, ལྷ་, five, LV. B 21^{13, 27, 29},
30, 36, 22⁵.

ལྷ་ལྷ་, ལྷ་ལྷ་, ལྷ་ལྷ་, five hundred, LV.
B 21^{29, 40, 38, 39}.

ལྷ་པ, ལྷ་པ, ལྷ་པ, fifth, MK, 2^d.

ལྷ་པོ, ལྷ་པོ, ལྷ་པོ, five, LV. C 4²⁵;
PD, 25^d. 26^d.

ལྷ་པོ, ལྷ་པོ, ལྷ་པོ, previous, old, BC, 19^a;
KA, 2^a,

ལྷ་པོ་བཞིན་ལྷ་, ལྷ་པོ་བཞིན་ལྷ་, ལྷ་པོ་བཞིན་ལྷ་, as before,
LV. A 14²⁹.

ལྷ་གསལ་, ལྷ་གསལ་, m. a charm, spell,
BK, 5^c; KP, 1. 4; PD, 13^c.

ལྷ་རྩེད་, ལྷ་རྩེད་, ལྷ་རྩེད་, not preceded,
quite new, NA, 2. 8.

ཕྱིན

ཕྱིན, 1 आदि, first, KA, 5^a; 2
पूर्व, before, LV. A 8¹¹.

ཕྱིན་ཏུ, पूर्व, adv. before, UV, 26^a

ཕྱིན་ཏུ་འགོ་བ, °पूर्वक, f. °पूर्विका,
coming before, NBT, 7. 11-12.

ཕྱིན་ཏུ་འགོ་བ་ཅན, °पूर्वक, °पूर्विका, f.
coming before, NB, 1. 2.

ཕྱིན་པོ, नील, blue, BC, 57^a.

ཕྱིན་མེད, अपूर्व, not preceded,
BK, 2^d.

བསྐྱེད་པའི་ཕྱིན, कन्थक, lit. a praised
one, the name of the horse of
Siddhārtha, BC, 53^b, 55^a, 67^b.

བསྐྱེད་པའི་ལོ་ལོ, श्लाघ्य, praiseworthy
BC, 34^a.

ཅ

ཅན, -वत्, a possessive suffix, BC,
28^c.

ཅི, 1 किम्, (i) interrogative pronoun,

ཅི་ཡང

(कः, का, किम्) who, what,
which; (ii) ind. a particle of
interrogation; BC, 27^d; BK,
5^d, 6^d; CS, 5^a, 16^d; KA, 8^d; LV.
B6³, 13¹⁵; NA, 3^d, 6^{a, b, c}, 7. 5,
8^d, 13. 11, 20; PD, 24^d; 2
किञ्चन, anything, UV, 24^c

ཅི་སྟེ, 1 अथ, (i) then, MK, 8^c; (ii)
if, MK, 12^a; 2 किं नाम, why, CS,
14^c; 3 यदि, if, BC, 35^a; NBT,
5. 1.

ཅི་ཞིག, किम्, interrogative pronoun
(कश्चित्, काचित् किञ्चित्, किम्, etc.),
BC. 37^{b, d}, 38^d; LV. A 8¹⁸, B¹³;
NA, 3. 13, 6^d, 7. 11, 9^d, 13. 6;
PD, 6^{b, c}.

ཅི་ཞིག་ལྟར, कथञ्चन, on any
account, some how, KA, 7^b.

ཅི་ཞིག་གུ, किम्, (lit. किं कार्यम्),
MK, 6^d. NA, 7. 9.

ཅི་ཡང, किञ्चन, anything, UV, 24^b.

ཅི་ལ

- ཅི་ལ, * केनार्थेन, why, LV.A 8¹⁶.
- ཅི་སྐྱོད, कस्मात् (lit. किं निमित्तम्),
why, BK, 5^b.
- ཅི་ག, एक, one, LV. B 17¹⁹.
- ཅི་འོ་ལོ་རྒྱུ, किम् (lit. किमर्थम्), why.
- ཅི་འོ་ལྱིར, why, 1 कस्मात्, MK, 12^d;
NA, 13. 9; 2 किमर्थम्, NBT, 10.
48, 52,
- ཅི་འོ་ལྱིར་ན, कुतः, why, wherefore,
PD, 11^d,
- ཅི་འོ་སྐྱོད་ཀྱི, कस्मात्, (lit. किं निमित्तम्)
why, LV. B 20²⁶.
- ཅིར, किम्, what, why, BC, 11^a,
22^d; NA, 7.6.
- ཅིས, 1 कथम् (lit. केन), how, PD,
15^b; 2 किम्, why, PD, 16^d.
- ཅིས་ཀྱང, कथञ्चन, on any account,
somehow, CS, 17^b.
- ཅུང་ཟད, a little, slight, 1 ईषत्,

གཅིག

- NA, 11. 4; 2 किञ्चित्, CS, 11^b;
3 दर, NA, 11. 4.
- ཅུང་ཟད་ཅིག, मुहूर्त, m. n. a while,
an instant, LV. A 10⁹.
- ཅུང་ཟད་ཅིས, स्तोक (lit. स्तोकमात्र),
little, UV, 3^o.
- ཅིས, इति, ind. it is used to report
the word spoken or supposed
to be spoken; besides, it
implies a cause, purpose, etc.,
BC, 22^b; CS, 18^d; MK, 5^b; NA,
2^a, 15, 7. 15; NBT, 10, 54.
- ཅིས་བྱ, उच्यते, (it) is said, KP, 1. 2,
2. 2.
- ཅིས་བྱ་བ, इति, see ཅིས, KP, 8. 1,
9. 1, 10. 1; NA, 5^a.
- ཅིས་བྱའོ, इति, LVC. 7³².
- གཅན་ཅིང, छिद्यमान, being cut, NA,
10. 5.
- གཅིག, एक, one. CS, 7^{a, o}; KA, 7^d
KP, 8. 1, 9. 1, 10. 1; NA, 11.5;
NBT, 10. 2; RK, 34; UV, 6^o.

གཅིག་ཅིག་

མ

གཅིག་ཅིག་, कश्चित्, certain, some
one, LV. B 10²⁰.

གཅིག་ཅིད, एक, one, BK, 25^c.

གཅིག་ཏུ, *एकान्त, exclusively, UV,
19^{a, b}.

གཅིག་སུ, एकाकिन, alone, LV.
B20³³.

གཅིག་པོ, एक, NBT, 10. 2.

གཅིས་པ, प्रिय, dear, BK, 4^a.

གཅོད་པ, छेद, m. cutting, NA, 12^d.

བཅད, कृत, cut, NA, 10^a.

བཅད་ཅིང, ब्रुटित, broken, cut, NA,
10^c.

བཅས, 1 स- (before a compound
word), with, BC, 65^a; 2 सहित,
with, RK, 36.

བཅས་པ, स- (before a compound
word), with, BC, 55^d, 57^b.

བཅུ, दशन्, ten, LV. B11⁵.

བཅུ་དྲུག, षोडश, sixteenth, UV, 22^d.

བཅོ་ལྔ་པ, पञ्चदश, fifteenth, LV.

B, p. 121.

བཅོམ, -त्र, one who kills, BC. 32^a.

བཅོམ་ལྷན, भगवत्, a blessed one,

BK, 11^d, 25^a, 26^b.

བཅོམ་ལྷན་འདས, भगवत्, a blessed

one, glorious, BK, 24^a, 29^d,
30^d; BG, p. 152.

བཅོམ་ལྷན་མ, भगवती, f. glorious,

NA, 13^b, 4.

ལྷགས, अयस्, n. iron, BC, 27^c.

ལྷེ, गुरु, heavy, PD, 24^c.

ལྷག་སྐྱོ, लता, f. a creeper, UV,

21^b.

ལྷེ, जिह्वा, the tongue, KP, 7. 2;

BC, 39^b, 53¹.

མ

མ, कला, f. a part, UV, 22^d.

ཚག

ཚག (pf. of འཚག་པ།, √भङ्, 'to break), མདྲ, broken, NA, 8°.

ཚགས་, 1 (√श्लिष् to stick, cling), श्लिष्यति, BC, 10°; 2 सक्त, attached, BC, 18°; 3 सक्ति, f. attachment, BC, 16°.

ཚགས་དང་བཅས་, सस्पृह, with eager desire, NA, 13. 24.

ཚགས་ལྡན་, रागिन्, full of love, RK. 17^b.

ཚགས་པ།, 1 निर्बन्ध, m. intentness, insisting upon, NA, 5. 4; 2 མདྲ, broken, RK, 21; 3 स्नेह, affection, LV. B18¹⁰.

ཚགས་པ་ཅན་, रागिन्, full of love, BC, 18^d.

ཚག་པ་སེད་པ།, अनुच्छेद, m. without destruction, MK, p. 176.

ཚག་མྱོ།, द्वार, n. a door, LV. A 2', 3²⁶.

ཚུང་ཏུ

ཚར་པ།, वृष्टि, f. rain, BK, 12^d; NA, 11°.

ཚར་འབེབས་པ།, वर्षिन्, raining, bestowing, BK, 21^b.

ཚས་ (pf. of ཚོ་བ།, प्र√स्था, to go away), प्रतस्थे, went away, BK, 26^d

ཚིབས་, आरूढ, mounted, RK, 36.

ཚུ།, water, 1 अप्, f. KP, 6. 3; 2 अम्बु, n. PD, 12^b; 3 जल, n. PD, 29^a; LV.A7^{6, 10}.

ཚུ་གཉེར་, जलनिधि, m. the sea, NA, 8^b.

ཚུ་གྲུན་, निर्मार, m. n. a spring, NA, 7. 19; 10^b.

ཚུ་བོ།, 1 ओष, m. a flood, UV, 8^d; 2 नदी, f. a river, BC, 26°.

ཚུང་ཏུ།, अल्प, small, little, CS, 1^a; PD, 29^d.

ཚུང་བ

ཚུང་བ, कनिष्ठ, younger (youngest),
RK, 6.

ཚུང་བར་གྱུར, अल्प, small, little,
KA, 7^b.

ཚུང་ས, पत्नी, f. a wife, PD, 26^{a, b, c}.

ཚེ, महत्, great, PD, 5^b ; RK, 29.

ཚེ་བ, ज्येष्ठ, elder, RK, 5, 20.

ཚེན་ཏུ, कृते, ind. for, NA, 6. 6.

ཚེན་ཏུ་བརྗོད་ནས, उदान्य, gd. having
breathed forth, i. e. having
uttered the emotional or in-
spired speech, LV.A 13⁴⁹.

ཚེན་ཏུ་བརྗོད་བ, उदान. n. an in-
spired or emotional speech,
LV.A 13⁴⁸.

ཚེནྱ, महत्, great, BC, 11^b.

ཚེནྱ་པོ, महत्, great, BC, p. 113,
45^a, 65^b ; BK, 7^b, KP, p. 183,
2. 5, 4. 5, LVA. 6¹⁷, 9¹⁰, 10^a,
11^{4, 6}, 13⁴³, 14⁶, etc. ; UV, 8^d.

ཚོས་

ཚོས་།, विधि, m. a rule, the way
or method of doing a thing,
KA, 9^d.

ཚོངས, कन्दन, n. shedding of
tears, lamenting, a cry, NA, 8^b.

ཚོག་ཤེས, सन्तोष, m. contentment,
BK, 15^a.

ཚོས, धर्म, m. 1 religion, duty, 2
element of existence, a thing,
BC, 20^c, 21^d, 31^a, 34^b ; BK, 7^c,
8^a, 9^a, 15^c, 17^a ; CS, 1^a, 2^a 5^d,
19^a, 21^a; KP, 3.1, 4.1, 4, 5.1, 7.
1^{1, 2, 3}, 8.2, 10.2 ; LV.C 2²⁶; PD,
19^a ; MK, 7^a, 8^{a, c} ; UV, 9^a, 26^a.

ཚོས་གོས, (lit. धर्मवस्त्र, 'a cloth that
is put on in practising *dharma*),
चीवर, n. a dress of a mendi-
cant, particularly of a Buddhist
one, BK, 20¹.

ཚོས་ཉིད, धर्मता, f. nature, UV, 15^d.

ཚོས་ལྗངས, सर्वधर्म, m. see ཚོས, KP,
4.3.

कंस

कंस'नक्षेत्र'तु, (lit. यथाधर्मं), धर्मेण,
according to justice, LV.A 6²³.

कसु, अधर, m. the lip, BK, 17^a.

कसि'व, बाष्प. m, n. a tear, BC, 27^b.

कसि'स, a tear, (i) अश्रु, n. LV.A
14⁴⁸, B¹³; (ii) बाष्प, BC, m. n.
25^c, 65^a; BC, 27^b, 53^d, 55^a.

कसि, (√वद् to say), वदति, says,
LV.A 3³⁹.

कसिस, 1 (pf. of कसि'व=अद'व,

√अस्, √भू, to be), अस्ति, is, LV
B 10¹⁸, 20⁴⁰. 2 (pf. of कसि'व

(i) आ-√गम्, to come; (ii) √स्था,
to stand or to remain, (i)

आगत, come, arrived, LV.A 9¹⁸

(ii) स्थित, standing or remained,
LV.A 3³¹; (iii) व्यवस्थित, remain-
ed, LV. A 2⁹.

कसि'व, 1 best, (i) उत्तम, BC, 34^c;
53^b; NA, 2^c; (ii) दिव्य, BK,

कसि'व

14^c, 28^b; (iii) पर, BG, 1^c; CS, 11^a,
17^d; (iv) परम, BC, 42^c; (v) वर,
BC, 1^d, 34^b, 42^d, 64^a; 2 वर, m.
a boon, LV.B 17¹¹, 18.

कसि'व'तु, adv. best, excessively, 1
अत्यन्त, UV, 4^d; 2 पर, BG, 1^c;
3 परम, BC, 42^c.

कसि'व'तु'र'व'तु, पर, adv. best, BC,
63^a.

कसि'व, अर्चित, worshipped, BK,
31^b.

कसि'व'व, 1 worship, reverence,
respect, अर्चन, n. LV,A 7¹¹; 2
पूजा, f. BC, 3^b, 58^a.

कसि'व'वृष, worshipped, 1 अपूजयत्,
BK, 30^d; 2 महायज्ञकुः, BC,
58^d.

कसि'व'सु'व, यज्ञ, m. a sacrifice, RK,
36.

कसि'व'व'व, अर्घ्य n. a respectful

འཚང

- offering consisting of water, *dūrvā* grass, and rice, etc. NA, 11°.
- འཚང, -མུ, bearing, carrying, BC, 66°.
- འཚང་བ, -མུ, bearing, carrying, BC, 65°.
- འཚད་བ (√वर्य, to describe), वर्यते, is being described, RK, 1.
- འཚད་འགྱུར (འཚད, √कथ्, to say), कथयिष्यति, will say, NA, 9^d.
- འཚི, མུ, dead, UV, 7^d.
- འཚི་བ, death, 1 मरण, n. BC, 15^a; LV.C 4^a; 2 मृत्यु, m. BC, 22°, 44°, 52^a; PD, 1^d; LV.B 16²¹, 17^a; UV, 7^b.
- འཚི་བར་འགྱུར, म्रियन्ते, die, UV, 7°.
- འཚི་བར་བྱེད, (lit. kills,) * विनिपातयति, one causes to fall down, destroys, KP, I. 1.

འཚི་མེད

- འཚི་མེད་འགན་ལུགས, अमृतपद, n. the state of immortality, UV, 7^a
- འཚི་མེད, अहिसक, not mischievous,
- འཚིང་བ, बन्धन, n. a bond, bondage, UV, 21°.

འ

- འ་བ།, བུ, ind. a particle having an interrogative force, UV, 21^d.
- འ་ལྟོ་བ་བཞིན, यथावत्, ind. properly, BC, 58°; NA, 2. 15.
- འ་ལྟོ་ལྟར, यथा, ind. as, PD, 28°.
- འ་ལྟར, 1 किम्, what, (lit. कथम्, how), LV. B 20¹⁶; 2 कथम्, ind, how, KA, 8^b; MK, 5^d, 7°, 11^d, 13^d; NA. 3. 7, 10, 14, 10. 5, 11^d; 3 * न, not, BK, 25^d; 4 यथा, ind, as, BC, 23°, 46^a, 47^a; BK, 7°; CS, 9^a, 12^a; NA, 2. 7, 16, 4^a, 6^a, 7. 13, 9. 4, 12. 4; UV, 20°.

शुभ्र

- शुभ्रं नुसं नुवेन, यथासामर्थ्यं, adv. according to the ability, KA, 2°.
- शुभ्रं, यावत्, ind. as far as, BK, 24¹; MK, 5°; PD, 7°.
- शुभ्रं नुवेन, यावज्जीव, as long as the life, BK, 24¹, 25^d; PD, 18°.
- शुभ्रं, a lord, master, 1 आर्य, m. NA, 3.7; 2 भर्तृ, m. BC, 6°, 26^a, 66^a.
- शुभ्र, मञ्जु, beautiful, KA, p.192.
- शुभ्रं, कोमल, soft, NA, 12. 4.
- शुभ्रं, मधुर, sweet, PD, 30°.
- शुभ्र, 1 ध्वंसित्, perishing, NA, 5^a; 2 नश्यति, vanishes, PD, 29^b.
- शुभ्रं नुवेन, 1 लोक, m. the people, world, BC. 48^a, BK, 1^b, 11^a; CS, 4^a, 9^d; LV.A 13²¹, 35, 41; NA, 3^b; PD, 2°; UV, 9¹, 18^d, 22^a; 2 लौकिक, worldly, CS, 4^a.

दुर्लभ

- दुर्लभं नुवेन, लौकिक, worldly, CS, 9°.
- दुर्लभं नुवेन नुवेन, लोकवर्धन, one who increases worldly affairs, UV. 9^d.
- दुर्लभं नुवेन नुवेन, लोकयात्रा, f. the course of worldly life, KA, 3^d.
- दुर्लभं नुवेन नुवेन, त्रिभुवन, n. the three worlds, NA, 14^d.
- दुर्लभं नुवेन नुवेन, भुवनत्रय, n. the three worlds, KA, 4°.
- दुर्लभं नुवेन नुवेन, (अव-√सद्, to sink down, fail or come to an end), अवसीदति, PD, 5^d.
- दुर्लभ, भय, n. fear, LV, B16²². PD, 7°. 2 ससाध्वस, alarmed, frightened, NA, 13, 1?.
- दुर्लभं नुवेन, भयदर्शक, one who sees fear, UV, 10^b.

འཇིགས་

འཇིགས་པ, भय, n. fear, BK, 10¹;

CS, 5^b, 19^{b,c}; PD, 1^d, 7^{a,e};
UV, 2^d.

འཇིགས་པ་མེད, अनुद्विम्न, not anxi-
ous, not frightened, NA, 9, 9.

འཇིགས་པར་བྱ, भेतव्य, to be
feared, PD, 7^b.

འཇིགས་བྱེད, भयङ्कर, terrible, CS,
18^b.

འཇིགས་མེད་ལྟ་བུ, अभीतवत, like
one who is not frightened, PD,
7^d.

འཇུག (प्र-√वृत्. to proceed ; प्र-√
विश, to enter), प्रवर्तन्ते, NBT,
10. 44.

འཇུག་འདོད, विविक्षु, desirous of
entering, KA. 12^d.

འཇུག་པ, प्रवृत्ति, f. taking an active
part in worldly life, activity,
CS, 4^b ; NBT, 10. 41.

འཇུག་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ, अक्रम,

རྗེས་སུ

not to be followed, LV.C 1^{6,7}.

འཇུག་པར་བྱེད, 1 (प्र-√विश, to
enter), प्रविशामि, NA, 3. 14; 2
(प्र-√वृत्, to act), प्रवर्तते, KA, 3¹.

རྗེ, स्वामिन्, m. a master, lord,
NA, 2. 7.

རྗེའི་སྲས་མོ, भर्तृदारिका, f. the daugh-
ter of the lord, NA, 13. 2.

རྗེས, अनुवर्तिन्, one who follows,
BC. 3°.

རྗེས་མཐུན, अनुरूप, corresponding,
equal, PD, 15^e.

རྗེས་ལ, अनन्तर, n. after, or im-
mediately after, PD, 10^{a,b},

རྗེས་སུ་མཐུན་པ, अनुरूप, corres-
ponding, equal, NA. 13. 18.

རྗེས་སུ་བསྐྱབས་པ, अनुशंस, m.
praise, i e. that which is com-
mendable, profit, merit, BC,
12^b.

རྗེས་སུ་བསྐྱེད, 1 अनुशिष्ट, instructed,

ཇེས་སུ

- KA, 3^a ; 2 आज्ञापित, ordered,
NA, 7. 15.
- ཇེས་སུ་བསྟན་བ, आज्ञा, f. (lit.
अनुज्ञा f.), an order, NA, 7. 10.
- ཇེས་སུ་དབག་བ, अनुमान, n. in-
ference, NB, 3.1, 17. 1, 23. 1,
25. 1.
- ཇེས་སུ་དབག་བར་བྱ་བ, अनुमेय,
that which is to be inferred,
NB, 25. 1, 27. 1.
- ཇེས་སུ་འབྲང་བ, अनुगामिन, a
follower, following, UV, 26¹.
- ཇེས་སུ་འབྲངས་བར་བྱ, अनुसर्तव्य,
that which is to be followed,
RK, 32.
- ཇེས་སུ་བརྗེ་བཅས, सानुकोश, kind,
BC, 41^a.
- ཇེས་སུ་གཞུང་བྱ, अनुग्राह्य, fit to be
favoured, BK, 25^b.
- ཇེས་སུ་བརྗེང་བ, अनुग्रह, a favour.
NA, 2. 14.

བརྗོད་པ

- ཇེས་སུ་འོངས, *अनुगच्छत, pr. pl. (lit.
अनुगत), following, BC, 5^b.
- ཇེས་སུ་ཡི་རང, अनुमोदनी, appro-
ving, causing pleasure, LV, B
18¹⁵.
- ཇོལ་བ, वृक्षक, m. a small tree, NA,
10. 6.
- བརྗོད, to say, denote, 1 (अभि-√
धा), (i) अभिधीयते, NBT. 10. 61 ;
(ii) अभिहित, said, NA, 1^a, 2 (√
ब्रू), ब्रूयात्, PD, 3^b ; 3 (√वच्),
(i) उक्त, said. NA, 12. 10 ; (ii)
उक्त, BC, 11^a ; (iii) उच्यते, NBT,
2. 9.
- བརྗོད་པ, 1 (अभि-√लप्, to talk, to
say), अभिलाप, m. an, expression,
NB, 5. 1 ; 2 (√भण् to say),
भणामि ; NA, 6. 6 ; 3 (√वच् to
say), उच्यमान, NBT, 9. 3.
- བརྗོད་པ་ཡིན, उक्त, said, NBT, 8.4.

བཤོད་པ

བཤོད་པར་བྱ, 1 भविष्यामि, I shall say ; 2 वक्तव्य, to be said, CŚ, 8^b.

བཤོད་པར་བྱ་བ, अभिषेय, to be mentioned, NBT, 2.7, 4.4, 5.2, 6.7, 8.3, 9.9, 25,36, 10,6,20.

བཤོད་བྱེད (√शंस, to say), शंसति, KA, 6^a.

ཉི

ཉི, पूर्ण, full, BK, 16^b.

ཉི་མོ, मीन, m, a fish, RK, 21^d.

ཉི, (√श्रु, to hear,) श्रूयते, NBT, 10.53.

ཉི་བ, 1 श्रवण, n. hearing, NBT, 10. 33 ; 2 श्रूयते, NBT, 11. 18; 3 श्रोतृ, one who hears, NBT, 10. 32, 50.

ཉི་བ་གཉིས་ཀྱི, श्रवणयोः, of the two ears, NBT, 11. 22.

ཉལ

ཉན་བ་པོ, श्रोतृ, one who hears, NA, 2. 11.

ཉན་པར་བྱེད, आकर्णयन्ति, (they) are listening, NA, 11. 5, 12^d.

ཉམ་བྲག, आर्त, afflicted, pained, LV, B16^b.

ཉམས, 1 छंस, m, falling. CŚ, 17^a ; 2 नाश, m, destruction, BC, 15^b ; 3 निर्, without, BC, 52^c

ཉམས་བ, 1 (√नश, to be lost, disappear), नश्यति, KA, 5^d ; 2 निधन, m, n. destruction, death, BC, 52^d.

ཉམས་བར་བྱེད་པ, (lit. a killer), हतक, miserable, wretched, NA, 7. 2.

ཉམས་སུ་མྱོང, अनुभवत, pr. pl. feeling, NA, 5. 2.

ཉམས་སུ་མྱོང་བར་བྱོས, अनुभूयताम्, let (it) be felt, NA, 5. 4.

ཉལ (ཉལ་བ, √ स्वप्, to sleep, lie

डिंम

- down, imp. डिंम ; n. a bed),
 स्वपन्ति, (they sleep), LV, A11¹⁰,
 डिंम, 1 the sun, (i) अर्क, m. CS, 22⁰;
 (ii) आदित्य, m. BC, 13⁰; (iii) दिन-
 कर, m. LV.A 13²⁵; RK, P. 119;
 (iv) सूर्य, m. LV. B6⁴, 7¹; 2 दिवस,
 n. m, the day, NA, 7. 13.
 डिंमडिंमडिंम, षड्विंश, twenty-
 sixth, LV. C, p. 131.
 डिंमडिंमडिंमडिंम, प्रतिसन्धि, m.,
 rebirth, transmigration, LV.
 B17²⁴.
 डिंम, exactly, certainly, only, in-
 deed, 1 एव, ind. BC, 3^b, etc. ;
 BG, 5⁰; BK, 4^b, etc ; CS, 2^b,
 etc ; KA, 3⁰, etc. ; LV. C2²⁴,
 etc. ; NA, 3. 5, etc. ; NB, 18.
 I, etc ; NBT, 4. 6, etc. ; PD,
 2^d, etc. ; 2 हि, ind. BK, 22^a ;
 PD, 14^d.
 डिंमडिंम, एव, ind. (see डिंम), BC, 22^a,

डिंमर

- 23^d; KA, 11^b; NA, 7. 16 ;
 NB. 29. 1.
 डिंम, अहन्, n. a day, BK, 3^a.
 डिंमडिंम, वासर, m, n, a day, BK, 2^d.
 डिंमडिंम, अल्प, not many, little, PD,
 4^d.
 डिंमडिंम, काञ्चुकीय, m, a chamber-
 lain, LV, B 5¹⁰, 6², 7¹.
 डिंम, 1 आसन्न, near, NA, 9. 2 ;
 2 सन्निधान, n, proximity, vicini-
 ty, NB, 13. 1.
 डिंमर, उप-, a prefix, ind. meaning
 near, etc.
 डिंमरडिंमडिंम, उपयुक्त, consumed,
 useful, NA, 7.13.
 डिंमरडिंमडिंम, 1 (उप-√दिश् to ins-
 truct). उपदिश्यते, MK, 8^b; 2 उपदेश
 m, instruction, PD, 27^a,
 डिंमरडिंमडिंम, उपसेविन्, serving,
 NA, 2. 4.

ཉི་བར

- ཉི་བར་སྟོན།, उपदेश, m. instruction,
BK, 17^a.
- ཉི་བར་གཤམ་བ།, आसन्नस्थित, stand-
ing near, NA, 7. 2.
- ཉི་བར་མི་གཤམ།, असन्निधान, n, not
near, KA, 5°.
- ཉི་བར་མཚོན་བ།, (अव-√लोक्, to see,
look at), अवलोकयाव, NA, 10. 1.
- ཉི་བར་མཚོས་ཤིང།, उपशोभित, de-
corated, NA, 9. 7.
- ཉི་བར་བརྐྱང་ནས། (བརྐྱང་ is pf. of
འཛིན་བ།, √ग्रह् to take), उपेत्य,
gd. having taken, NA, 1^a.
- ཉི་བར་ལེན། (उपा-√नी, to lead near),
उपानयेय, BC, 30^o.
- ཉི་བར་ལེན་བ། उपादान, n, holding,
attachment, clinging to exis-
tence, LV, C4²⁴.
- ཉིན་བ།, व्यथा, f. pain, BK 3^d.

ཉིན་མེངས

- ཉིར (ཉི and ར) ཕུ་, a prefix,
(see ཉི་བར), BC, 67^b.
- ཉིར་བརྟུན།, उशदेश, BK, 8ⁱ.
- ཉིར་མཚོན། (उप-√लक्ष्, to look at,
observe), उपलक्ष्य, gd, KA, 2^b.
- ཉིར་ཞི།, उपशम, m, cessation, MK,
p. 176.
- ཉིར་ལོགས།, समीप, n near, BC, 60^o.
- ཉིས་བ།, दोष, m. a falt, defect,
KP, 1. 3.
- ཉིས་བར་སྟོན།, दुष्कृत, n. misdeed,
UV, 17^a.
- ཉིས་བར་སྐྱུར།, दुष्प्रयुक्त, wrongly,
used, KA, 6^o.
- ཉིན་ཅིག (ཉིན་བ།, √श्रु, to hear,
imp. ཉིན།,) श्रूयताम् let it be
heard, BC, 51^d.
- ཉིན་མེངས།, क्लेश, m. misery, trouble,

བཀྱིད་ལོག་

passions, BK, 1^a, 10^a, 11^b; KP,
1. 1, 3, 2. 1, 3.

བཀྱིད་ལོག་, ཟུག, sleeping, asleep,
BC, 2^a.

བཀྱིས, both, two **1** (i) རུག, LV. A
13²; NA, 13. 14; (ii) རུག,
CS. 10^d, 21^d; (iii) རུག, KA, 10. 2;
(iv) རུག, KP, 8. 2, 9. 4; LV. A
13¹⁰; MK, 1^b; NB, 2. 1; PD,
2^a; **2** རུག, second, KP, 8 1,
9. 1, 10. 1.

བཀྱིས་ཀ, **1** རུག, both, CS, 10^d;
2 (རུག, two), *རུག་ two-fold;
UV, 16^d.

བཀྱིས་འབྲུང, རུག, m., an elephant,
BC, 26^c; BK, 19^a.

བཀྱིས་བ, རུག, second, BC, 32^c.

བཀྱིས་བ་མེད་བ, རུག, without
the second, CS, 18^a.

བཀྱིས་པོ, རུག, two, LV. C 1³, 2¹⁹.

བཀྱིས་བ

བཀྱིས་སྐྱ་བ, རུག, two, LV. A14¹⁷.

བཀྱིན, **1** རུག, m, a companion
of king, minister NA, 7. 3;
2 རུག, a friend, BC,
2^b; BK, 2^b, 11^b; **3** རུག, a relative,
(i) རུག, m. BC, 35^a, BG, 1^b;
(ii) རུག, m. BG, 2^a.

བཀྱིན་བཅས, *རུག (for རུག),
with men (lit. with kinsmen),
LV. B 12²².

བཀྱིན་མཚོན, རུག (རུག) n. a
kinsman, NA, 3. 8.

བཀྱིན་ཏེ, རུག, gd. having pro-
mised, LV, A 3¹⁰.

བཀྱིན་བར་བྱ, རུག, to be heard,
PD, 19^a.

བཀྱིན་ཡོད, རུག, f. a city of that
name, BK, 11^d.

བཀྱིས, རུག, equal, PD, 1^{a, b, c, d}.

བཀྱིས་བ, equal, **1** རུག, PD, 21^b;
2 རུག, PD, 1^a; UV, 6^a.

མཉེ་བ

མཉེ་བ, संवाहन, n. shampooing,
gentle rubbing, NA, 6^b.

མཉེས་བར་བྱེད་ཅིང, आराधायन्ती, f
worshipping, paying respect,
NA, 12. 5.

ཉིང་བ, जरत, old, NA, 10^b.

ཉེད, प्राप्ति, f. attainment, UV, 11^b.

ཉེད་དཀའ, दुर्लभ, difficult to get.
BC, 20^d.

ཉེད་བར་དཀའ, दुर्लभ, difficult to
get, BC, 7^d.

ཉེད་བ, (√लभ्, to get), लभते, LV.
C4¹⁹.

ཉེད་སྲོ་བ, सुलभ, easy to get, NA,
13. 12.

སྟོན, 1 प्रिय, agreeable, pleasant,
PD, 3^b; 2 मधुर, sweet, PD, 3^d.

སྟོན་བྲགས, यशस्, n. fame, BC,
34^b.

སྟོན་ཏུ

སྟོན་ཏུ, काव्य, n. (lit. a speech
which is agreeable), poetry,
p. 192; BC, p. 113; KA, 2^a,
7^a, 10^a, 12^c.

སྟོན་ཏུ་མཁའ་མཁའ་, कवि, m. a poet,
NA, 3^a.

སྟོན་ཅིང་སྲོ་བ, काकली, f. a low and
sweet tone, NA. 12. 5.

སྟོན་པ, कीर्ति, f., fame, glory,
UV, 11^d.

སྟོན་བའེ་ཚོགས, मधुरप्रलापिन्, one
who speaks sweetly, LV. B14³.

སྟོན་བར་སྟོན, प्रियवादिन्, speaking
kind or pleasing words, PD,
24^b.

སྟོན་, (√मन्, to think), मन्ये, NA,
11. 2.

སྟོན་ཏུ, इति, a particle used to
report words spoken or sup-
posed to be spoken, CS, 20^a.

སྒྲུབ་ཏུ་སྒྲིམ་སྒྲུབ་

- སྒྲུབ་ཏུ་སྒྲིམ་སྒྲུབ་, (lit. अमन्यत, thought), 1 * अभूत्, was, LV. B1^c ; 2 इति, (see the preceding word), CS, 13^d.
- སྒྲུབ་ཏུ་བསམས་ནས་, विचिन्त्य, gd. having thought, NA, 6. 3.
- སྒྲུབ་ནས་, चिन्तयित्वा gd. having thought, LV. B2¹.
- སྒྲིགས་པ་, अविशुद्ध, impure, RK, 31.
- སྒྲིང་, हृदय, n. the mind, heart, BC, 6^b, 27^c.
- སྒྲིང་རྗེ, 1 कृपा, kind, BC, 41^b; 2 कृपा, f, kindness, BK, 12^a.
- སྒྲིང་རྗེ་རྩོམ་པ་, कारुणिक, kind, NA, 1^c.
- སྒྲིང་པོ་, सार, m. the essence, BC, 62^a.
- སྒྲིང་པོ་ཐོན་, गमित, filled with, NA, 9. 8.

ཏ་མ་ལ

- སྒྲིང་བཅེ་བ་ཉེ་བར་བརྒྱུང་སྒྲི, अनु-कम्पया, with compassion (lit. अनु-कम्पामुपादाय, having taken compassion), LV. A12^{8, 9}.
- སྒྲིམ་པ་, अजलि, m. the hallow of the hands joined together, BK, 23^a.
- བསྒྲུབ་, कथा, f. a talk, speech, CS, 4^c.
- བསྒྲིལ་བ་གྲུང་, सपर्या, f, veneration, worship, NA, 11^d.
- བསྒྲིལ་བ་ལྟོས་, उपवास, fasting, NA, 13. 7.
- 5
- ཏ་མ་ལ་, तमाल, m. a kind of tree, dark-barked but white-blossomed, Xanthochymus pictorius, NA, 12. 14.
- ཏིང་ཏིང་འཛིན་, समाधि, m. intense

རྟོག་ལྡོམ་

contemplation, profound meditation, LV. C 2⁴⁴, 7⁴⁷.

རྟོག་ལྡོམ་, ममाधि, m. profound meditation, UV, 13⁴.

རྟོ, निपात, a ptcl., see p. 222. PD, 2^a; etc.

བཀྱང་ནས, (བཀོད་པ, √दा, to give, pf. བཏད or བཀྱང, fut. བཀྱང, imp. བཀོད or བཏོད), gd. दत्त्वा, having given, NA, 11. 6, 13. 1.

བཀྱངས, क्लिप्त, ind. a ptcl. expressing 'verily', 'indeed', 'assuredly', 'so reported', BC, 52^b.

བཀྱི་སྤྲུལ་, मोह, m. delusion, ignorance, CS, 16^a

བཀོང, (pf. བཏང, fut. བཀྱང, imp.

ཐོང), उत्सर्ग, m. giving up, offering, RA, 36.

བཏང་སྤྱི

བཀོང་པ, दानृ, m. a doner, PD, 9^c.

བཀོང་སྤྱི་ཤེས་, ख्यागानन्न, one who does not know how to let go. RK, 15.

བཀོད་པ, (√दा, to give, deliver, pf. བཏད or བཀྱང; fut. བཀྱང, imp. བཀོད or བཏོད), दत्त, given, RK, 26.

བཀོར, 1 चिक्षेप, threw, scattered, BC, 57^a. 2 क्रीर्ण, scattered, BK, 23^b.

བཀོར་པ, क्षेपण, n, throwing, LV. A 7^a.

བཏང (pf. of བཀོང་པ, see above), दत्त, given, NA, 11. 5.

བཏང་སྤྱོམས་བྱ, उपेक्ष्य, to be overlooked, KA, 7^c.

བཏང་སྤྱི, दत्त्वा, gd. having given up, NA, 4^b.

བཏང་བ

- བཏང་བ, लक्ष्म, given up, NA, 6^d.
- བཏང་བར་གྱུར, तत्याज, gave up, Bk, 22^b.
- བཏབ (pf. of འདོབས་པ, to cast, throw] * भवेत् (lit. आक्षिप्त, caused, effected), LV. B 15¹⁷.
- བཏྱ་ནས, प्रणम्य, gd. having saluted BC, 14^b.
- དྲ, a horse, 1 अश्व, m. BC, 3^d, 11^c, 30^c, 64^a; RK 11, 34, 36; 2 वाजिन्, BC, 4^c; 3 ह्य, BC, 67^b; LV. B 22¹⁰.
- དྲ་ཉིད, अश्वता, the state of a horse, BC, 55^b.
- དྲག, नित्य, eternal, KP, 8. 1.
- དྲག་དྲ, adv. always, 1 नित्य, CS, 11^d, NA, 10^d; 2 नित्यकाल, LV. B 15⁷; 3 सतत, BC, 41^d; 4 सद् LV. B 14¹⁹; 5 सदा, PD, 3^b; UV, 7^a.

དྲོག

- དྲོག་པ, नित्य eternal, BC, 41^b; KP, 5. 1, 6. 3, 7. 1, 2.
- དྲོག་མེད་པ, अशाश्वत, not eternal, MK, h. 176.
- དྲོགས, 1 अङ्क, m. a mark, BC, 54^a; 2 लिङ्ग, n. the invariable mark which proves the existence of anything in an object (i.e. *hetu*), NB, 25. 2. 27. 1.
- དེམ་ཅིང་འབྲེལ་བར་འགྱུར, प्रतीत्य-समुत्पाद, m. the Law of Dependent Origination in Buddhism; MK, p. 176.
- དེམ་འབྲེལ, (the shortened form of the above), प्रतीत्यसमुत्पाद, m. the Law of Dependent Origination, RK, 33.
- དེམ་ས་ཡིན་པ, अनाश्रय, unsupported, KP, 8. 2.
- དེོག, (√ तर्क, to think), तर्कयामि, NA, 7. 3.

རྫོག་པ

རྫོག་པ, 1 कल्पना, f. creating in mind, imagination, CS, 15^d; NB, 5. 1. 2 प्रबोध, m. opening, blowing, BK, 20^c; 3 सङ्कल्प, m. definite determination. LV.C2³²; 4 तर्कयामि, I think, NA, 12. 5.

རྫོག་པར་བྱ, (རྫོག་པ, नि-√रूप् to examine, search, ascertainment), NA. 8.3.

རྫོགས, 1 (vb. अव-√गम् to understand), अवगच्छामि, NA, 13 25; 2 apprehension, knowledge, understanding, (i) प्रतीति, f. 19. 1; (ii) प्रत्यय, m. 5. 1.

རྫོགས་བརྗོད, अवदान, n. a great or glorious act, BK, p. 137.

རྫོགས་པ, apprehension, understanding, knowledge, 1 ज्ञान, n. UV, 6^d; 2 प्रतीति, f. NB, 21, 1; 3 प्रेक्षा, f. NBT, 5, 4.

ལྷ་བར་བྱ

རྫོགས་པ་བརྗོད་པ, अवदान, n. a great or glorious act, BK, p. 151.

རྫོགས་པ་དང་ལྷ་ན་པ, प्रेक्षावत्, wise, NBT, 10. 8, 12. 3.

རྫོགས་ཤིག (imp. of རྫོགས or རྫོགས་པ, नि-√रूप्, to examine, search, know), निरूपय, NA, 7. 14.

ལྷ, subst, 1 दृष्टि, f. a view, UV, 9^c, 2 vb. (प्र-√ईत्, to see, look), प्रेक्षावहे, NA, 13. 9,

ལྷ་པོ, द्रष्टृ, one who sees, CS, 7^{a, b}.

ལྷ་བ, दृष्टि, f. seeing, a view, CS, 17^b

ལྷ་བ, 1 seeing, a view, (i) दर्शन, NA, 13, 11; (ii) दृष्टि, f. CS, 17^d, 18^b; LV, C2³⁰, 7¹⁵; 2 दृश, f. the eye, NA, 2^b.

ལྷ་བར་བྱ (see above, བྱ fut. of བྱེད་པ,) प्रेक्षावहे, NA, 12. 8.

ལྟོ་བར

ལྟོ་བར, inf. द्रष्टुम्, to see, NA, 12. 13.

ལྟོ་བུར, like, as. 1 इव, NA, 11. 5; 2 सदृश, BK, 27¹.

ལྟོ་ལས, दृष्ट, seen CS, 17^b.

ལྟོར, 1 अनुसारेण, according to, RA, 30; 2 इव, like, NA, 10^b; PD, 22^c, 29^c; 3 एवम्, thus, LV. A 3⁹; 4 यथा, as, CS, 12^b; UV, 12^c, 20^b.

ལྟོས (imp. of ལྟོ་བ, to √दृश्, to look, see), 1 अपेक्ष (for अपेक्षा), consideration (The Tib form is to be construed with some difficulty); 2 पश्य, KA, 5^d. NA, 1^b.

ལྟོས་ཤིག (imp. of ལྟོ་བ to look, see above), 1 पश्य, NA, 6 9.6; 2 प्रेक्षस्व, NA, 7. 18, 9. 6, 13. 6,

སྟོང་

སྟོག་པ, व्याघ्र m., a tiger, RK 21^b.

སྟོག, आसन, n. a seat, LV. A 3^d, 4^c, 8^b, 13⁵⁰.

སྟོག་ཅིང, घन, thick, NA, 9. 7.

སྟོ, a conjunctive ptcl. see ཏི
PD, 9^c, 19^b. etc.

སྟོང, ऊर्ध्व, n. above, in the upper region, CS, 22^c.

སྟོར, (སྟོར་བ, √दा to give; pf. and fut. བསྟོར), 1 दत्त, NA. 7^c; 2 दीयते, PD, 15^b.

སྟོར་བ, 1 vb. (√दा, to give), (i) ददते, NA, 11^c; 2 (i) दायिन्, one who gives, BC, 26^b; (ii) -प्रद, one who gives, BK, 16^c.

སྟོར་བུ, दायाद, an heir, BC, 19^c, 20^b.

སྟོང, (for སྟོང་པ), शून्य, void,

ཕྱོང་ཉིད་

1 empty, NA, 14^b, 2 महस्र, n. thousand, PD; 19^b.

ཕྱོང་ཉིད་, शून्यता, voidness, CS, 7^c, 21^c.

ཕྱོང་ལྟར་, शून्यवत्, ind. like the void. CS, 3^b.

ཕྱོང་ལྔའོ, सहस्रवत्, possessing a thousand, NA, 14^a.

ཕྱོང་པ་, विहीन, devoid of, PD, 16^a.

ཕྱོང་པ་ཉིད་, शून्यता, f, voidness, BK, 18^c; CS, 7^a, 8^a.

ཕྱོང་སྐབས་, सहस्र, n. a thousand, RK, 36.

ཕྱོང་མིན་, अशून्य, not void, CS, 3^b.

ཕྱོག་ (ཕྱོག་པ་, to show, indicate, display, to teach. instruct, pf. and fut. བསྟན་), 1 दर्शयति, NA, 13. 7; 2 निवेदयामि, NA, 9. 2.

ཕྱོག་པ་, see above, 1 दर्शयत, BK, 18^a; 2 प्रदर्शन NBT, 12. 1.

བདྱགས་ལྗས་

ཕྱོག་པ་ལོ་, व्युत्पादक, one who makes one proficient in science, NBT, 11. 2.

ཕྱོགས་, 1 बल, n. strength, PD, 6^b:

2 बलात्कार, m. violence, BC,

29^c; 3 विक्रम, m. power, BC, 5^c.

ཕྱོགས་རྒྱལ་ལྔའོ་པ་, बलोपेत, endowed with strength, LV. B 21¹².

ཕྱོགས་ལྔའོ, बलवत्, strong, CS, 19^d, PD, 6^a,^c.

བདྱག་པ་, परीक्षा, f. examination, investigation, NBT, 5, 5.

བདྱགས་ལྗས་ (རྫོག་པ་ to consider,

examine, search, pf. བདྱགས་,

imp. རྫོག་ or རྫོགས་), gd.

having investigated or ascer-

tained; 1 अन्विष्य, NBT, 10.9; 2

निरूप्य, NA, 7, 23.

བདེན

བདེན. 1 རྩེ, strong, RK, 12; 2 ལྷུ, firmly held, BC, 65^b.

བདེན་པ, 1 རྩེ, firm, PD, 29^d; 2 ལྷི, resolute, wise, BC, 56^c, 59^d; UV, 21^c; 3 ལྷུ, f. firmness, resolution, BC, 42^c.

བདུལ་བྱུགས་མ, -བྱུགས, f. devoted, BC, 33^c.

བདེན (pf. and fut. of དེན་པ to hold, lean on, imp. དེན), རྩེ, gd. depending, MK, 5^a.

བདེན་ནས (see above), 1 ལྷི, gd. having recourse to, RK, 32; 2 རྩེ, gd. having got, CS, 14^d.

བདེན་བྱ, (lit. ལྷི one should resort to), * ལྷི one should live together, UV, 9^b.

བདེན་ཞིང, ལྷི, one should practise, UV, 9^a.

བལྟས་པ

བལྟ་བར་བྱ, (བལྟ་བ fut. of ལྟ་བ √ལྟ; བྱ fut. of ལྟེན་པ, √ལྟ), ལྷི, MA, 13. 13.

བལྟ་ཞིང, ལྷི, desirous of seeing, LV, A 9¹⁵.

བལྟས་པར་བྱུང་པ, ལྷི, born, LV, A 9¹³.

བལྟས, 1 * ལྷི, done, made, LV, B22⁹; 2 ལྷི, seen, NA, 2^d; 3 ལྷི, NA, 13. 14; 4 ལྷི, gd. having seen, BG 1^a.

བལྟས་ན, ལྷི, अवलोक्य (lit. अवलोकिते), gd. having seen, LV, A 135.

བལྟས་ནས, ལྷི, having seen, 1 अवलोक्य, NA, 3. 2; 2 ལྷི, NA, 7. 17, 21.

བལྟས་པ, ལྷི, one looks, LV, B 11^e,

བསྟན

བསྟན (pf. and fut. of ལྟོན་པ, to show, display; to teach, explain), **1** आज्ञप्त, ordered, NA. 7. 11 ; **2** उच्यते, NBT, 2.9, 6.9 ; **3** कथ्यते CS, 10^b ; **4** दर्शयति, NBT, 10. 16 ; **5** दर्शित, shown, BC, 5^d, 55^b ; **6** देशना, f. teaching, CS, 4^a ; **7** व्युत्पाद्यते, being explained, NB, 1. 2 ; NBT, 10. 22.

བསྟན་བཅོས, शास्त्र, n. a religious or scientific book, KA, 2^a.

བསྟན་བཅོས་མི་ཤེས་པ, अशास्त्रज्ञ, one who does not understand a śāstra, KA, 8^a.

བསྟན་རྒྱ་མེད་པ, अनिदर्शन, that which cannot be pointed out, KP, 8. 2.

བསྟན་པ, **1** अभिधान, n. a statement, saying, NBT, 9. 9 ; **2** उक्त, said, NBT, 9. 10 ; **3** कथन, n. saying, statement, NBT, 8. 12 ; **4** दर्शयत्, showing, NBT, 6, 5 ;

བསྟོན

5 दर्शित, shown, NBT, 12, 21 ; **6** देशयामास, one taught, MK, p 176 ; **7** प्रतिपत्ति, f. ascertainment, knowledge. NBT, 5.8, 7. 15 ; **8** प्रतिपादन, n. setting forth, NBT, 4. 5, 9, 27 ; **9** व्युत्पादन, n. explaining, NBT, 9.31, 10.37, 11. 24, 12. 10.

བསྟན་པར་བྱ་བ, व्युत्पादयितव्य, to be explained, NBT, 9. 19.

བསྟེན་གནས, आश्रमपद, n. a hermitage, NA, 8. 2.

བསྟེན, आराधयन्ती, f. worshipping, NA, 13. 7.

བསྟེན་པ (√सेव्, to attend, serve), सेव्यते, BC, 10^b.

བསྟེན་བྱ, सेव्य, to be attended, NA, 8^d.

བསྟོན, प्रशंसा, f. praise, UV, 20°.

བསྟོན་པར་བྱ (lit. प्रशस्य, praise-

ཐོག་པོ་

worthy), * प्रशंसित, praised,
UV, 19°.

ཐོག་

ཐོག་པོ་, ཐུག་ཅིང་, ind, different, BC,
43^d.

ཐོག་པོ་ལྟོག་མེད་, अनानार्थ, having not
a different thing, MK, p. 176.

ཐོག་པོ་ལ་, भेद, m. difference, NB,
13. 8.

ཐོག་ལ་, अन्त, m. end, RK, 33.

ཐོག་པོ་རིང་, दूर, distant, PD, 4^d.

ཐོང་ཆེད་, श्रान्त, wearied, tired,
pained, BC, 32^o.

ཐོན་ (उप-√पद्, to be reasonable),
उपपद्यते, MK, 10^d.

ཐོབ་སྐབས་, उपाय, m. means, KP, 1. 1;
TBT, 9. 32, 12. 17, 26.

ཐོབ་སྐབས་ཅན་, सर्व, all, BG. 1^b ; BK,
11^b, 25^b ; CS, 10^o, 14^a ; LV.A

ཐོབ་སྐབས་

13²¹, B 4^a, 13¹⁸, 20⁸ ; NA, 7. 7 ;
NB, 1. 1, 10. 1 ; NBT, 7. 9, 8.
9, 10, 40 ; PD, 5^b, 19^a ; UV, 4^b,^o.

ཐོབ་སྐབས་ཅན་དཀར་, सर्वशुक्ला, f. all
white, KA, 1^b.

ཐོབ་སྐབས་ཅན་མཁྱིལ་པ་, सर्वज्ञ, omnisci-
ent, NA, 0. 2, p. 33.

ཐོབ་སྐབས་ཅན་མཁྱིལ་པ་ཉིད་, सर्वज्ञता, f.
omniscience, KP, 2. 1.

ཐོབ་སྐབས་ཅན་ནས་, सर्वथा, ind. in every
way, BC, 6^a.

ཐོར་, 1 ཐོར་, free, LV.B16²⁶ ; 2
ཐོར་, m. emancipation, libera-
tion, BC, 17^b.

ཐོར་པ་, ཐོར་, salvation, m. CS, 2^b,
16^d ; PD, 14^o.

ཐོར་བྱེད་, प्रमोक्ष, m. freedom, libe-
ration, LV.B18¹⁴.

ཐོབ་སྐབས་ཅན་, अभिभूय, gd. having over-
powered, LV.B10¹⁴.

བྲལ་མེ

- བྲལ་མེ, छाया, f. shade, LV.B9³.
- བྲལ་མེ, अञ्जलि, m, the open hands placed side by side and slightly hollowed, BC, 25¹ ; LV. A3¹⁸, 13²².
- བྲལ་མེ་སྐྱུར, कृताञ्जलि, one who has joined the hollowed palms (in reverence), BK, 24°.
- བྲིགས་པ, a drop, 1 बिन्दु, m. NB, p. 154 ; 22. 1 ; NBT, p, 160 ; 2 शीकर, m NA, 7. 19.
- བྲྱགས, हृदय, n. the mind, heart, NA, 3. 9
- བྲྱབ, शक्य, capable of being effected, under the control of, PD, 13°.
- བྲྱབ་པ, मुनि, m. a sage, BC, 38^o ; BK, 11⁴ ; CS, 2^a ; NA, 2^d, 9^o, 10. 4.
- བྲེ་ཚོས, संशय, m. doubt, NBT, 10, 55.

བྲོབ

- བྲེ་ཚོས་ཟེ་བ, 1 सन्दिग्ध, doubtful, NA, 10. 4 ; 2 सन्देह, m. doubt, CS, 1^o.
- བྲེག་པ, यान, n. a vehicle, KP, p, 183.
- བྲེག་དྲུངས་པ, नेतृ, a leader, RK.34.
- བྲེག་ས, आदि, m. beginning, CS, 12^b.
- བྲེགས་པར་གྱུར་པ, सज्जमाना, f. sticking, BC, 39^a,
- བྲོང་ཞིག, लज्यताम्, imp. let it be given up, BC, 43^b, 51^o.
- བྲོན་པ, निर्गत, come out, RK, 21^d.
- བྲོབ, 1 *अन्वेति, follows, UV, 26^o ; 2 प्राप्त, attained, BK, 1^o ; BK, 33^a ; 3 प्राप्य, to be attained, attainable, BK, 13^b, 24^b ; 4 लभते attains, receives, PD, 20^d ; UV, 11^o (°न्ते).

स्रेष'व

- स्रेष'गुर, 1 अवाप्त, attained, BK, 10^b; 2 याति, goes, CS, 17^d.
- स्रेष'तेर, आप्नोति, attains, UV, 11^d.
- स्रेष'व, लब्ध, attained, BK, 20^c.
- स्रेष'व'र'गुर, 1 अधिगच्छति, gets, UV, 13^d; 2 * एधते, becomes happy (lit. आप्नोति, attains), UV, 4^d.
- स्रेष, 1 श्रुत, heard, NA, 2. 11; 2 श्रुणित्व (in the sense of श्रुत्वा), gd. having heard, LV.B16³.
- स्रेष'गुर'व'ष, श्रुत्वा, gd. having heard, BC, 25^a; BK, 14^b.
- स्रेष'व'ष, gd. having heard, 1 आकार्ये, NA, 13. 8; 2 श्रुत्वा, BC, 29^b, 53^a; LV. B18⁵; PD, 19^b.
- स्रेष'व, आकर्षणा, f. hearing, NA, 10^d.
- स्रेष'व'श्रु'व, अल्पश्रुत, one who has not studied much, KP, 3.1.

सप्तु'व

- सप्तु'व, 1 अन्त, m. an extremity, BC, 46^d; CS, 12^a; KP, 8. 1,2, 9. 1, 2; 10.1; LV.C1²; 2 पर्यन्त, m. circuit, circumference, NA, 11. 1.
- सप्तु'व'व'व, कृत्स्न, all, KA, 4^c.
- सप्तु'व'व'व'व'व, चतुरङ्ग, four-fold, (lit. चतुरन्ताधिपति, the lord of the four ends i. e. of the earth), LV. A14^{2a}.
- सप्तु'व (loc. of सप्तु'व), अन्ते, at the border, BK, 2^a.
- सप्तु'व, तल, n. surface, level, NA, 12. 4.
- सप्तु, power, 1 प्रभाव, m BK, 27^c; 2 बल, n. LV. B20³⁵; 3 शक्ति, f, LV. B16¹¹; RK, 30.
- सप्तु'व'व (प्र-√भू, to be able), प्रभवति, BK, 1^d.
- सप्तु'व'व, स- (in the sense of समान), equal, NB, 28. 1.

མཐུན

མཐུན་སྲོགས།, अभिसुख, turned to-
wards, friendly disposed, BC,
9^b.

མཐོ།, विशाल, high, lofty, great,
PD, 22^b.

མཐོ་རིས།, 1 स्वर्ग, m. n the heaven,
BC, 15°; BK, 27^d; CS, 17°,
NA, 14^a; 2 दिव्य, divine, NA, 2^b.

མཐོང་ (མཐོང་བ།, √दृश्, to see), 1
दर्शन, n. seeing, PD, 3°; 2
दृश्यन्ते, NA, 10; 3 दृष्ट, seen,
CS, 3^b, 11^{a, b}, 19^d; NA, 2, 12;
4 विलोक्य, gd. having seen,
BK, 22^a.

མཐོང་སྟེ།, 1 अद्राक्षीत्, saw, LV.
B5⁶; 2 दृष्ट्वा, gd. having seen,
LV, A14¹⁰,

མཐོང་ནས།, 1 दर्शित्वात्, owing to
the state of one who sees, BC,
37^d; 2 दृष्ट्वा, gd. having seen.

འཐབ་བ

LV. A13³³, 14⁴⁴, B 5^r, 11¹⁰
(दृष्ट); NA, 13, 12; 3 विलोक्य,
gd. having seen, NA. 3. 4.

མཐོང་བ།, 1 दर्शन, n. seeing, BK,
22°; LV. A8¹²; 2 दृष्ट्वा, LV.
A14¹⁷.

མཐོང་བར།, द्रष्टुम्, inf. to see, LV.
A3³⁶.

མཐོང་བར་གྱུར།, saw, 1 अपश्यत्,
BK, 16^d; 2 ददर्श, BK, 15^d,

མཐོང་བས།, दृष्ट्वा, gd. having seen,
(lit. दर्शनेन, by seeing), BG, 2^a.

མཐོང་ཞིང།, दृष्ट, seen, CS, 12^a.

འཐབ་བར་འགྱུར།, उपपद्यते, becomes
reasonable, MK, 9^b.

འཐབ་ཚོས་སྦྱངས་བ།, कृतास्त्र, trained
in the science of arms or
missiles, LV. B21⁸.

འཐབ་བ།, युद्ध, n. war, BG, 5^d.

འབྲུངས་པ

འབྲུངས་པ (འབྲུང་བ, √पा, to drink, pf. **བདྲངས** and **འབྲུངས**), **པཎ**, n. drinking, PD, 27°.

འཕྲོབ, **अवाप्ति**, f. obtaining, NA, 2^d.

འཕྲོབ་པ, **प्राप्ति**, f. obtaining, NA, 3°.

འབྲོར་བ, **प्रकीर्ण**, scattered, NC. 7. 19.

འབྲོར་ཞིང (འབྲོར་བ, √कृ, to scatter, pf. **བཞོར**, fut. **བཞོར**, imp. **འབྲོར**), **किरत**, scattering, NA, 11°.

ད

ད, **इदानीम्**, ind. now, LV.B20¹⁵; NA, 3.8, 13; RK, 26.

ད་ཉིད, **1 अद्य**, ind. to-day, BC, 22^a; **2 एतर्हि** ind. now, UV, 4°, 19°.

དང་བཅས

ད་དྲུང, **अद्यापि**, ind. even to-day, LA. B 7¹; NA, 13. 7.

ད་ཅུང, **इदानीम्**, now, ind. NA, 5. 4

ད་ལམ, **इदानीम्**, ind. this time, RK, 31.

དག, ind. **1** simply the sign of a number, PD, 14°, 19^d; **2** the sign of the dual number, PD, 10°; **3** the sign of the plural number, PD, 2^b.

དག་པ, **1 पुराय**, holy, sacred, BK, 14^a; **2 शुद्ध**, pure, BC, 6^d; BK, 8^a.

དང, **1 च**, ind. and, BC; BG; BK; CŚ; KA; KP; LV; MK; NA; NB; NBT; PD; RK; **2** with (**सह**) BG, 5^d; PD, 1^a.^b, etc.; RK, 30; **3 वा**, ind. or, UV, 19°.

དང་བཅས, **-सहित**, together with, RK, 35.

དང་ཟློན

དང་ཟློན, -सहगत, f. together with, associated with, LV.C6¹¹

དང་ཟློན་པ, 1 -मिलित, mixed, NA, 12^b; 2 -समन्वागत, endowe with LV. A14¹². 3 -सहगत, accompanied by, LV.C 5¹¹.

དང་ཟློན་ཞིང, -समन्वागत, endowed with, LV.A 13¹¹

དང་པོ, प्रथम, first, BG, p. 152 ; MK, p. 176 ; NA, 7. 20; NB, 22. 2 ; RK, 1, 24.

དང་པོར, प्राक्, before, first, CS, 6^a.

དང་བར་བྱེད, प्रसादक, clearing, rendering clear, PD, 12^b.

དོད་པ, 1 श्रद्, faith, BC, 40^b ; 2 प्रसाद m. favour, NA, 13, 7.

དོད་པར, श्रद्धातुम्, inf. to have faith in, BC, 39^d.

དོད་པར་འཛིན་པ, श्रद्धघोत, one should put faith in, BC, 40^b,^d.

དལ

དལ¹ (ད and འལ), ind. वा, or, MK, 6^a.

དལ², सत्, good, BC, 31^a.

དལ་ཚེས་ལྗོན་པ, सद्धर्मगुरु, the teacher of the good religion, UV, 15^c.

དལ་པ, 1 परम, highest, most excellent. CS, 4^c ; NB, 14. 5 ; 2 पुङ्गव, a bull, (at the end of a compound) the most excellent, LV.B 18² ; 3 वर, a request, a boon, excellent, LV.B 11⁹, 13¹⁴, 14⁶ ; MK, p, 176 ; 4 सत्, good, wise, excellent, honest, BC, 32^a, 55^b; BK, 21^c; KP, 3.1 ; NA, 7^a; LV. A 11¹² ; PD, 2^a, 4^c ; 5 साधु, good or virtuous man, PD, 29^c.

དལ་པ་མིན་པ, असत्, unwise CS, 19^b,

དར་ལ་བབ་པ, यौवन, n. youth, LV, B 15¹⁰.

དལ, शनैस्, ind. slowly, BK, 26^d.

དལ་སྲུ

དལ་སྲུ, अल्प, little, UV, 18°.

དལ་སྲུས་སྒྲིས་, अल्पभाषिन्, one who speaks little, UV, 18°.

དྲོབ, धूम, m. smoke, NA, 9. 8.

དྲོག, poison, 1 गरल, n. CŚ, 8^d; 2 विष, n. KP, 1. 1, 3; PD, 7^d.

དུད་བ, नम्र, bent, NA, 11^b.

དུས་སྲུང་འགྲུང་བ, जर्जरीक्रियमाण, being made into pieces, NA, 7. 19,

དུལ་བ, 1 दम, m. subduing passions, UV, 8^b; 2 दमन, n. control, UV, 25°; 3 दान्त, controlled, UV. 25^d.

དུས, काल, m. time, BC, 16^d; LV. B9¹², 12¹⁰, NA, 52 17, 7; RK, 10, 31.

དུས་མེན་པ, असमय, untime, BC, 2^a.

དུས་མེད, अकाल, m. a wrong or bad time, BC, 21^d.

དེ་ཉིད

དེ¹. 1 * इति (lit. तद्), a ptcl. that refers to a speech, BK, 26^b; 2 * इदम्, (lit. तद्, that), this, KP, 9. 1, 2, 10. 1; NBT, 7. 17, 9. 35; 3 * एतद्, (lit. तद्) this, BC, 57^d, 58^c, 62^d; KP, 8. 2; 10. 2; LV. B20¹⁹; UV, 22°; 4 तद्, BC; BK; CŚ; KA; KP; LV; MK; NB; NBT, PD; RK; UV.

དེ², a conjunctive ptcl., see p. 222, PD, 1^a.

དེ་སྐད, 1 इति, ptcl. refers to a speech, this, BC, 12^a; 2 * एव for एवम्, ind. thus, LV. B18⁴.

དེ་སྐད་ཅེས, एवम्, ind. thus, in this way, LV, A9¹.

དེ་ཉིད, 1 तद्, that, NA, 2. 13; 2 तत्त्व, n. real state, truth, CŚ, 16^b.

དེ་ཉིད་དུ, तत्त्वतस्, in truth, CŚ, 20^a.

དེ་ལྟར་

དེ་ལྟར་, 1 एवम्, ind. thus, in this way, MK, 7^d; 2 तथा, ind. in that way, NA, 6^a.

དེ་ལྟར་གསུང་ནི, तर्हि, ind. then, in that case, KP, 4. 1.

དེ་ལྟར་ལྟུང་, 1 * तद्, that, (lit. तादृश, like that), LV. A14⁴⁶; 2 तादृश, like that, LV. A11^{7, 13}.

དེ་ལྟར་, 1 इति (for एवम्), a ptcl. that refers to a speech, BC, 25^a, 42^a; 2 एवम्, ind. thus, BC, 16^a, 50^a, 66^a; BK, 7^a; CS, 20^b; LV. A3⁴; NA, 5^d, 7.6; UV, 11^c; 3 तथा, ind. like that, BC, 23^d, 47^c; NA, 12.5, 15.

དེ་ལྟར་གྱུར་ནི, एवम्, ind. thus NA. 7.6.

དེ་ལྟར་ཡང་, तथाहि, for so, for thus, NA, 7. 24.

དེ་དྲལ་, सकल, all, KA. 12^a.

དེ་དང་དེར་, तत्र तत्र, in those pla-

དེ་ཕྱིར་

ces, in every place, PD, 20^d.

དེ་ལྟར་, इदृश (lit. तादृश, like that), like this, BC, 6^d.

དེ་ནི, तत्र, there, LV. B21¹.

དེ་ནས་, 1 अतस्, after this, then (lit. ततस्, then), BC, 68^c; 2 अथ, LV. A1¹, 4¹, 5¹, 6¹, 7¹, 12¹³, 14¹, B1², 19²; RK, 34; 3 * इति हि, so, LV. A12², 13¹; 4 * तद्, therefore (lit. ततस्); 5 ततस्, ind. then, NA, 10. 1; BC1^a, 56^b, 60^a, 63^a, 64^a, 65^a, 66^a; BK, 24^a, 30^a; NA, 3.4, 12. 15; 6 * तत्र, ind. there (lit. ततस्, then), LV. B5¹.

དེ་ཕྱིར་, 1 अतस्, ind. for this, therefore, KA, 9^a; NBT, 4.9; 2 ततस्, ind. therefore, NA, 14^d; 3 तद्, ind. therefore, BC, 8^a, 16^a, 22^a, 50^a; KA, 7^a; NA, 11.1; 4 तस्मात्, therefore, BC, 17^b; 48^c; MK, 9^c, 14^a.

དེ་མ་གྲག

དེ་མ་གྲག, अनन्तर (lit. तदनन्तर),
having no interval or pause,
MK, 2^b, 9^c; NB, 9¹,

དེ་ཚེ, तदा, ind. at that time,
CS 13^c, 14^c; LV. B14¹ (तद्).

དེ་བཞིན, 1 एवम्, ind. thus, KP, 1.3,
2.3; 2 तथा, ind. in that man-
ner, so, thus. CS, 12^c; MK, 2^c;
NA, 7^b, 9.4; PD, 26^b; UV, 15^b
(* अथापि).

དེ་བཞིན་དུ 1 एवम्, ind. thus, KP,
1.1, 2.1, 3.1, 5.1, 6.3, 7.2; LV.
B21⁴³; 2 तथा, thus, CS, 9^b.

དེ་བཞིན་གཤགས་པ, तथागत, the
Buddha, CS, 21^b, 3^a; LV.
A14³⁷, C2²⁵.

དེའི་ལྗོངས་, 1 इति, therefore, MK,
5^b; 2 तद्, therefore, NA, 2.13
(जन्य), 2.16, 7¹⁴, 1⁶, 13.19; 3
तस्मात्, therefore, CS, 11^c.

དེངས

དེ་ཡི, 1 तस्य, its, PD, 12^c; 2 तेषाम्,
their, PD, 5^a,

དེ་ཡིས་, ततस्, ind. thereby, UV,
26^c.

དེ་རིང་, अद्य, ind. to-day, NA, 2.3.

དེ་ལ, तत्र, there, KP, 1.2, 2.2,
4.2; LV. C4¹, 5¹, 6¹; NB, 4.1,
25.1; NBT, 4.1, 10, 4; UV,
16^f.

དེ་ལ་སློབ་ཀྱིས་, *एवमादि, beginning
with such one (lit. तदादि),
BC, 23^a.

དེ་ལས་, 1 ततस्, then, NA, 7.6;
2 तत्र, there, CS, 4^b, ^a.

དེ་སླིད་དུ, तावत्, so long, MK, 5^c.

དེང, अद्य, to-day, LV. B10²¹.

དེངས་པར་བྱུ (དེང་བ or འདེང་བ
वि-√शृ, to waste away, or va-
nish, pf. དེངས་ or འདེངས་,
imp. འདེང), विशीर्येत, would

ཇོ

- waste away or vanish PD, 2^d.
- ཇོ, तत्र, there, BC, 51^c; BK, 15^c, 16^d, 31^a; CS, 2^c; LV. C¹³.
- ཇོས, 1 तद्, therefore, NA, 3. 1, 8. 1; 2 तेन, by that, PD, 16^b, 3 सस्, he, BC, 1^d.
- ཇོས་ཀྱི, therefore, 1 तद्, NA. 5. 3, 7.9, 12. 14, 13.13; 2 ततस्, NBT, 10. 45; UV, 1^d; 3 तेन, NA. 6^d.
- ཇོ, a terminating ptcl., ཇོ after ཇོ (see p. 236), PD, 12^d.
- ཇོ་ལྷ་, हार m. a necklace, BK, 29^b, 31^c.
- ཇོགས་པ་, आशङ्का f. fear, NA, 7. 5.
- ཇོལྱི, an object, purpose, 1 अर्थ, m. BC, 3^b, 6. 15^a, 52^c, 62^c; CS, 4^c, 22^a; BG, 5^a; KA, 10^d; KP, 3. 1; LV.A 12¹⁷; MK, 6^a; NB, 1. 1, 11. 1, 13. 1, 20. 1, 21,

ཇོ

24. 1; NBT, 3. 2, 7. 1, 2, 8. 2, 9. 1, 3; 2 कार्य, BC, 6^a.
- ཇོལྱི་མེད་ལྟོས་, अनेकार्थं, having no one thing, MK, p. 176.
- ཇོལྱི་ལྱི, अर्थ, for the purpose of, BC, 10^a, ^b.
- ཇོལྱི་བྱས་པ་, कृतार्थ, one who has attained the end, NA, 14^a.
- ཇོལྱི་ལྱི་པ་, अवस्तु, that in which there is nothing substantial; NA, 7. 9.
- ཇོལྱི (pf. and imp. of ཇོལྱི་བ་, उत्-√सृज्, √लज्, to give up, throw out, cast out), 1 उत्सर्ज, cast off, BC, 16^b. 2 त्याग, m. giving up, BC, 24^d.
- ཇོལྱི་ལྱི, परिलज्ज, gd. having given up, BC, 36^b.
- ཇོལྱི་བར་གྱུར་པ་, उज्झित, left. abandoned, NA, 10^c.

२८

- २८, 1 जाल, n. a net, (fig. a collection), NA, 13.13; 2 जालिन्, with a *jāla* 'net', i. e. with web or membrane; the finger and toe membrane of divine beings and god-like personages are said to be so, BC, 54^a.
- २९, उद्दाम, unrestrained, NA, 9.8.
- २९, ३, acute, severe, 1 तीव्र, BK, 3^d, 13^d; 2 उग्र, RK, 32.
- २९, अजस, direct, UV, 11^b.
- २९, ३, a sage, 1 ऋषि (* महर्षि, a great sage), BC, 61^a; LV, A1², 2⁸, 3⁷, 2⁷, 4⁴, 1³, 5⁷, 6², 8¹⁰, 11¹, 12⁶, 1⁵; 2 मुनि, LV, A10³
- २९, (fut. २९, imp. २९ or २९, pf. २९ or २९ of २९, to draw, to conduct), बवर्ह (with उद्, २९) drew out, BC, 56^d,
- २९, (see above), निष्कास्य, gd. having drawn, BC, 57^a.

२९

- २९, ३, √स्मृ, to remember, 1 स्मरेत्, BC, 23°; 2 स्मृति, f. remembrance, LV. C2⁴².
- २९, smell, 1 गन्ध, m. NA, 9.8; 2 परिमल, m, NA, 7.19.
- २९, मल, m. n. dirt, impurity, UV, 3^d.
- २९, प्रसाद, m. favour, KA, 3°.
- २९, (pf. of २९, √प्रच्छ्, to ask), पृष्ट, asked, BK, 7^a.
- २९, ३, षष्टितम, sixtyeth, BK, pp. 137, 151.
- २९, ३, षष्ठ, sixth, BC, p. 113.
- २९, अन्तिक, near, LV. A12¹⁷.
- २९, ३, adv. near, 1 अन्तिके, LV. A12²⁷; 2 उप-, LV. A1⁵.
- २९, ३, चतुरिका, f. cleaver.
- २९, ३, अश्वतरी, f. a young she-mule, UV, 12^a.

རྫོག་མོ

- རྫོག་མོ, उष्ण, hot, BC, 53^d; RK, 35.
- གདངས, मन्द्र, deep, grave, NA, 12^a.
- གདན་འདྲིན་པ, विवाह, m. marriage, RK, 1.
- གདुག, क्रूर, wicked, cruel, PD 13,
- གདुགས, छत्र, n. an umbrella, RK, 9,
- གདुང, 1 ताप, m. affliction, BK, 8^o, 10^d; 2 सन्तप्त, afflicted, BC, 12^d.
- གདुང་འགྱུར་ཞིང, शोचते, one grieves, UV, 17^a.
- གདुང་གནས, आश्रम, m. a hermitage, BC, 65^d.
- གདुང་བ, 1 आर्ति, f. pain, BK, 22^d; 2 ताप, m. heat, BC, 43^b; BK, 3^d; 3 तापमय, consisting in affliction, BK, 113^d; 4 * दाह,

གདོང

- m. burning (lit. affliction), LV, B10^o; 5 व्यसन, n. a calamity, NBT, 1^a; 6 सन्ताप, m. affliction, BC, 25^b, 50^b.
- གདुང་བར་བསྐྱིད་ཅིང, सन्तापयति, one tortures, LV. B9^o.
- གདुང་བར་འགྱུར, शोचते, one grieves, UV, 17^o.
- གདुང་བར་བྱེད, बाधते, one oppresses, troubles, BK, 5^b.
- གདुང་བྱེད, आयास, m. pain, NA, 6^d.
- གདོངས་ཀ, फणा, f. the hood of a snake, BK, 2^o.
- གདོངས་ཅན, a snake, 1 फणिन्, m. BK, 7^o, 32^a; 2 भोगिन्, m. BK, 26^o.
- གདོང, मुख, n. the face, KA, 1^a; BC, 65^a; NA, 14^b.
- གདོང་བཞི, चतुर्मुख, m. one with

བདག

four faces, i. e. Brahman, the creator.

བདག, 1 अधिप, m, lord. BC, 23^b ;

2 अस्मद्, personal pron., first person (अहम्, I ; वयम्, we ;

etc.), BC, 5^d, 8^b, 11^{b,d}, 16^a, 17^b, 18^b, etc ; BG, 2^b ; CS, 3^a, 13^d ; KA, 2^c ; LV, A3³³, 9¹⁶, B 2^{1,20}, 12⁸, 13^{13,20}, 14¹⁰, etc. etc. ;

NA, 3^d, 5^{a,c}, 6. 6, etc. ; PD,

11^b, 16^c. etc. ; RK 26 ; 3 अस्मि

I am, BC 45^b ; 4 आत्मन्, self,

BC, 5^c ; CS, 6^b ; 15^{a,b} ; KP,

9. 1 ; NA, 1. 6 ; PD, 19^c ;

5 पति, lord, BC, 24^b ; 6 स्व,

one's own self, MK, 1^a, 3^c ;

NA, 7. 7.

བདག་གི་བ་ཉིད, ममत्व, n. the feel-

ing of मम 'mine', affectionate

regard, BC, 48^d.

བདག་གི་རང་བཞིན་མིན, अस्वयंमय,

non-self-possessor, MK, 13^b.

བདག་

བདག་དངོས་མིན, अस्वयं, nonself
possessor, MK, 13^b.

བདག་ཅག, personal pron, first

pers. plu. 1 अस्मद्, we, NA, 3^b,

7. 22, 13. 12, 14^c ; 2 नस् (अस्मा-

कम्), our. NA, 14^c.

བདག་ཉིད, आत्मन्, self, BC, 65^b ;

NBT, 11. 2, 4 ; UV, 10^c.

བདག་ཉིད་གྱིས་རྟོགས་པ, आत्मगत,

to one's self, aside, NA, 6.1.

བདག་ཉིད་ཆེ, महात्मन्, high-souled,

BK, 22^c.

བདག་པོ, 1 दायाद, an heir, BC,

20^c ; 2 पति, m. lord, BC, 33^c ;

PD, 16^d.

བདག་མིན, अनात्मन्, not self, CS,

15^a.

བདག་མེད, 1 अनात्मन्, non-self-

བདག

KP, 9.1 ; 2 नैरात्म्य, n. the state of non-self, CS, 18¹, 20².

བདག་མེད་པ, नात्मन्, not self, KP, 4. 4.

བདེ, 1 उपनिमन्त्रयति स्म, invited, requested, LV. A 7¹⁷; 2 कपण, n. rubbing, NA, 8³.

བདུད, मार, m. the personified evil principle, the evil one (काम or मन्मथ), NA, 2²;

བདུད་མོ, मारवधू, f. the nymph of Māra, NA 1⁴.

བདུད་ཅི, अमृत, n nector, BK. 10^b, 12^d, 21^b; UV, 11^b (immortality).

བདུན་པ, सप्तम, seventh, LV, p. 114.

བདེ, सुख, n. happiness, comfort, BK, 16^c; NA, 13. 17; PD. 10^c, 23^d; UV, 22^a; RK, 29.

བདེ་འགྲོ, सुगति, f. a happy condition, UV. 17^d.

བདེན་པ

བདེ་འདོད, सुखार्थिन, desirous of happiness or comfort, UV, 11^c.

བདེ་ཟེན, सुखार्थिन्, desirous of comfort, PD, 23^c.

བདེ་བ, 1 सुख, n. happiness, comfort, adj. pleasant, BG, 5^b; BK, 32^b; LV. B10⁵; NA, 3. 14, 5. 4. 13. 16. PD, 60^{a, b}; UV, 4^{a, d}, 66^c, 22^{b, c}, 25^d, 26^c; 2 सौख्य, n, happiness, NA, 6 6.

བདེ་བ་འདོད, सुखार्थिन्, desirous of comfort, PD. 23^c.

བདེ་བ་འདྲེན, सुखावह, conducing to happiness, UV, 20^d.

བདེ་བར, adv. सु-, well, BK, 65^b; LV. A8³.

བདེ་བར་གཤེགས, सुगत, m. the Buddha, BK. 31^b; NBT. 1^c.

བདེན་པ, सत्य, n, truth, BK, 8^b; LV. C3⁵, 7^{25, 31}.

མདའ

- མདའ, शर, m. a shaft, arrow,
NA, 6^b.
- མདུད་བ, ग्रथित, strung, composed,
BC, 25^c.
- མདུན་གྱིས, पुरस्, ind. before, in
front, LV. B22⁹.
- མདུན་དུ, adv. before, in front,
1 अग्रतस्, NA, 7. 17 ; 2 पुरतस्,
ind. LV. A6¹¹, B12³ ; NA, 13.
4, 6 ; 3 पुरस्, ind. NA, 6^a.
- མདོ, सूत्र, n. (a thread), a parti-
cular kind of works, KP,
p. 183.
- མདོ་འཛིན་བ, सूत्रधार, m. 'the
thread-holder,' a stage mana-
ger who takes a prominent
part in the prelude to a drama,
NA, 2. 2, 3. 4, 10.
- མདོག་, वर्ण, m. beauty, LV. B15⁸.

འདས་བ

- མདོག་ཉམས, विवर्ण, discoloured,
BC, 66^b.
- མདོར་བསྐྲུས་ནས, संक्षेपात्, in brevity,
BC. 11^a.
- མདོར་ནི, briefly, 1 संक्षेपात्, LV.
C4²³ ; 2 समासतस्, CŚ, 21^a.
- འདབ་ཆགས, पक्षिन्, m. a bird,
RK, 21^a.
- འདབ་མ, पत्र, n a leaf, BC, 57^a.
- འདམ, पङ्क, m. n. mud, UV, 10^d.
- འདམ་མུ, नड, m. a specis of reed,
UV, 12^b.
- འདམ་ཇེབ, पङ्क, m. n. mud (in
fact कच्छ, m. swamp) UV, 10^d.
- འདར, वेपथु, m. trembling, tre-
mor, BG, 3^a.
- འདས་བ, अभ्यतीत, past, UV, 14^a.

འདི

འདི, 1 अदस्, that (lit. इदम्, एतद्, this), BC, 21^a; 2 इदम्, एतद्, this (in different genders, numbers, and case-endings), BC; BK; CŚ; KA; KP; LV; MK; NA; NBT; RK; 3 तद्, that (lit. इदम्, एतद्), BK, 6^c.

འདི་སྐད་, 1 * इदम्, this (lit. एवम्, thus), BG, 1^d; KP, 1. 2, 2. 2; 2 *एतद्, this (lit. एवम् thus) LV. A9⁷ A3²²; 3 एवम्, thus, KP, 2. 2; LV.A3²², 4¹¹, 5⁹, 6¹⁵, 6¹⁵, 7¹, 8⁹, B12⁵.

འདི་ཅིད་, इह, here, NA, 10. 8.

འདི་སྟེད་, 1 *एतद्, this (lit. एतावत्, so much); 2 एतावत्, so much, NA, 13. 7.

འདི་ལྟ་སྟེ, यदुत, for example, LV. C2²⁸.

འདི་ལྟ་དཔེར་ན་, तद्यथा, for example, KP, 2. 1, 3.1,

འདི་ལ

འདི་ལྟར་, 1 इत्थम्, thus, NA, 5^d; 2 ईदृश, such, NA, 5, 2; 3 तथा हि, for so, as for instance, NBT, 9. 2; 10.8, 12.7.

འདི་ལྟ་བུ་, ईदृश, such, BC, 27^a.

འདི་དག་, this, these, these two, that, those, 1 अमी (lit. इमे), NA, 11^b; 2 इदम्, LV. C1⁴, 7²⁹; 3 एतद्, LV. C³; NA, 5. 2, 9. 12; 4 एते NA, 11. 4; PD, 25^d; 5 एषा, NA, 2. 17, 3^d.

འདི་དག་ནམས་, एते, these, NA, 12^c.

འདི་ན་, here, 1 अस्मिन्, NA, 12. 2; 2 इह, KA, 3^a.

འདི་འི་, अस्य, his, NA, 12, 14.

འདི་ལ་, 1 इह, here, KP, 4. 1. NA, 3^d, 8. 2; 2 एतस्याः, her, NA, 13. 6.

२३००

- २३००, अतः, from this, NA, 7⁴.
 २३०१, प्रज्ञाप्य, gd. having made known (fig. having got spread), LV. A4^{7, 8},
 २३०२, 1 अत्र, here, BC, 61⁰; NB, 26. 1; NBT, 1. 1, 8. 1, 10. 7; 2 इत्सु, NA, 3. 3; 3 इह, CS, 21¹¹; LV. A7¹⁷, 8¹⁵, B10²²; etc. NA 3⁰, 6. 4, 11. 2, 13. 12; RK. 29.
 २३०३, 1 अयम्, this, BC, 5⁰; 2 अनेन, by this, NA, 7. 9, 13, 13; 3 एतेन, by this, NA, 13. 18.
 २३०४, संयोग, m union, BC, 47⁰.
 २३०५, संस्कार, m. one of the five *skandhas* in Buddhism, coefficient of consciousness, KP, 5. 1.
 २३०६, संज्ञा, f. one of the five *skandhas* in Buddhism, perception, KP, 5. 1.

२३०७

- २३०७, 1 तिष्ठत, remaining, standing, NA, 6⁰; 2 प्रतिष्ठित, situated, remained, LV. B3¹².
 २३०८, स्थित्वा, gd. having remained, LV. A6¹²; NA, 12. 14.
 २३०९, बस, having remained, 1 स्थित्वा, NA, 12. 12; 2 स्थित्वा (for स्थित्वा), LV. B 12⁴.
 २३१०, 1 अवस्थित, stood; remained; LV. A 13⁶²; 2 उपविष्ट, seated, LV. A 8⁴; 3 निषसाद, sat down, LV. B 19⁷; 4 वर्तते, remains, RK, 22; 5 वास, m. living, NA, 5. 2; 6 निवास, m. dwelling, NA, 11. 1.
 २३११, निवासयोग्य, fit for dwelling, NA, 8. 2.
 २३१२, प्रतिष्ठितमात्र, adv. as soon as (he) was situated, LV. B4².

ॐ

ॐ, प्रह, inclined, bowing humbly down, NA, 2°.

ॐ, 1 नति, f. salutation, NA, 11^b; 2 नम्रता, f. submissiveness, humility, PD, 4^b.

ॐ, छन्द or छन्दक, m. (lit. longing one or who longs), Siddhārtha's charioteer, BC, 4¹, 14⁴, 25^b, 42^b, 43⁴, 56^b, 65⁴.

ॐ, परिषद्, f. an assembly, NA, 3^a.

ॐ, विनयन, n. discipline, RK, 31. .

ॐ, समुदित, collected together, NA, 3^a.

ॐ, समागम, m. union, BC, 48°.

ॐ, 1 आगम्य, gd. having come, BC, 46^b; 2 समेल, gd. having come together, BC, 47^a.

ॐ

ॐ, 1 समस्त, combined, MK,

11^a; 2 समागम, m. union, BC, 46°; 3 श्लेष, m. union, BC, 16°; 4 सामाजिक, m. a member of an audience or assembly, NA, 2. 17.

ॐ, 1 इच्छा, f. desire, PD, 15°; 2 इच्छति, one desires, LV. C 19; 3 इच्छेत्, one may desire, NBT, 11. 4; PD, 3^a; UV, 4^a; 4 काम, m. desire, BC, 18°; PD, 14°; UV. 1^a, 22^a; 5 रोचेत्, one should be pleased with, UV, 9°; 6 स्पृहक, desirous, UV, B^a.

ॐ, काङ्क्षित, desired, BG, 5^b.

ॐ, इष्ट, desired, RK, 10.

ॐ, 1 काम, m. passion, lust, LV.C 5¹⁰, 6¹⁰; NBT, 1^b.

ॐ, विराग, absent-

२२९-कामस

ce of desire or human passion,
LV.C 1²⁵, 6¹⁸, 2⁰.

२२९-२३, कामदुघ, yielding all
desires, KA. 6^d,

२२९-२३-व, कामधेनु, f. a cow yield-
ing all desires, BK, 13.

२२९-व, 1 अभिलषित, desired,
NA, 3^c; 2 आकाङ्क्षा, f, desire,
NA, 9, 6; 3 इच्छा, desire, LV.
C4¹⁸; 4 इच्छति, desires, PD,
5⁶; 5 इष्ट, desired, KA, 10^c,
RK, 19; 6 ईप्सित, desired,
BC, 11^d; 7 उत्कण्ठित, anxious,
NA, 7, 20; 8 काम, m. desire
KP, 4. 1, LV. C1^a; UV, 1^b,
2^a, 3^c, 4^b, 5^a.

२२९-व-श्रुति, कामद, m. one who
gives the desired thing, BC,
62^d.

२२९-व-श्रुत, चकाङ्क्ष, (pf. of
√काङ्क्ष to desire), desired,
BC, 59^d.

२३

२२९-श्रुत-व, स्पृहक, m. desirous,
UV, 13^c.

२२९-उत्ति, मुञ्च, inf. give up, BC,
55^a.

२२९ (√लज्, to give up), 1
ऋते, ind. without, BC, 37^a; 2
लज्मु, inf BC, 35^d; 3 लजेत्,
PD, 23^a, 3^b; 4 लजेयम्, BC, 44^b;
5 लज्यते, BC, 24^c.

२२९-व, विहातुम्, inf. to give up,
BC, 31^c.

२२९-व-श्रुत-व, लज्मु, inf to give
up, BC, 35^b.

२२९-व-व, लज्मु, inf. to give up,
BC, 34^d, 35^d.

२२९-व-व-श्रुत, सन्त्याजयिष्यति, one
will make one give up, BC,
44^d.

२३, 1 इव, ind. as, like, NA, 7,20;
2 *एव (actually इव), as, BC,
29^d; 3 -वत् (a suffix), like,
NB, 26. 2.

शुभा'स

शुभा'स, प्रिय, dear, LV. C4¹¹.

शुभा'शुभे, छन्दस्, metre, KA, 12^b.

शुभे'मु, कन्द, m n. a bulbous root,
NA, 7. 13 ; 2 दरड, m. a
stalk, PD, p. 1.

शुभे'प'शुभे, तिष्ठेत, opt. one may
stay, NA, 13. 12.

सङ्ग, निमित्त, n. a sign, LV, A12¹¹.

सङ्ग (ङ्ग, √हन्, to beat, pf.

सङ्गन्ता, fut. सङ्गन्, imp. ङ्ग

or सङ्गन्ता), preferably सङ्गन्ता,

हत, beaten, NA, 2^a.

सङ्गन्ता'वन्ता, (शुभा'स, नि-√यम्,
to restrain, to bind, fasten,
pf. सङ्गन्ता or सङ्गन्ता, fut.

सङ्गन्ता or सङ्गन्ता, imp. सङ्गन्ता or

शुभा'स), नियम्य, gd. having
restrained, NA, 12^d,

सङ्गन्ता'वन्ता, (सङ्गन्ता, सम्-√ह, to

वृत्त'सि

bring together, pf. वृत्त'सि, fut.

वृत्त'सि), संहत्य, gd. having brought
together, KA, 2^a.

वृ

वृ, 1 ptcl. यदि, if, PD, 16^b, 18^c, 22^d;

2 व्याधि, m. disease, LV B 16²⁰,
17².

वृ'सि, व्याधि, m. disease, LV.C4⁷.

वृ'वृत्त, वयस्य, m. being of the
same age, a friend, BC, 54^d.

वृ'वृत्त, वासस्, n. cloth, BC, 63^c,
64^c.

वृ'वृत्त, आह, vb. said, RK, 20,
24:

वृत्त'सि, black, 1 असित, a proper
name, LV.A 1³, 3⁸, 4⁸, 5⁸; 6³,
7⁵, 9⁴, etc ; 2 कृष्ण, RK, 36.

वृत्त'सि, 1 वन, n. a forest, BC, 11^d,
21^b, 28^d, 66^b; NA, 3. 9, 11, 4^d,

ནགས

5. 2; PD, 2^d; 2 * वन्य, belonging to, growing or produced in a forest, BC, 59°.
- ནགས་ནས་བྱང་བ, आरण्यक, produced in a forest, BC, 64°.
- ནགས་ཚེལ, वन, n. a forest, BC, 15^b; NA, 10. 7.
- ནགས་སུ་བྱང་བ, वन्य, produced in a forest. BC, 63^b.
- ནང, inside, 1 अन्तर, n. RK, 27; 2 गर्भ, m. inner part, NA, 11. 4; 3 मध्य, n. PD. 9^{a, b}.
- ནང་དུ, अन्तरे, inside, NA, 12. 14.
- ནང་དུ་འོང་བར་གྱིས་ཤིག, प्रविशतु, let one enter, LV.A 4¹⁵.
- ནང་བདག, 1 अध्यात्म, concerning the self, CS, 11°; 2 अन्तरात्मन्, m. the inner self, CS, 13°.
- ནང་བ, अन्तर, internal (Buddhist), opp. to སྐྱི་བ, external, i. e.

ནང་བ

- non-Buddhist, RK, 33; प्रत्युष, m. day-break, morning, dawn, LV.B 9¹¹.
- ནངས་བ, अल्य, m. passing away, LV.B 20⁴.
- ནད་བ, a disease, 1 रोग, m. PD, 1°; 2 व्याधि, m. CS, 10°; LV.B 15¹⁵; PD, 17^a.
- ནད་དང་བཅས་བ, सुरुज, diseased, PD, 17⁴.
- ནད་ས་སེལ་བ, आरोग्य, n. freedom from disease, LV.B 15¹³.
- ནུ་དེ, व्यवसाय, m. determination, BC, 30^a.
- ནམ, रात्रि, f, the night, LV.B 20³.
- ནམ་མཁའ, आकाश, m. n. the sky, KP, 6. 3.
- ནམ་དུ, जातु, ind, ever, LV.B 16¹⁷.
- ནམ་ཞིག, कदाचित्, ind. ever, BK, 4^d.

कुस'यत्

कुस'यत्, ever, 1 कदाचित्, BK. 1^d ;

2 जातु, MK, 1^d.

कुसा, a ptcl. indicating the ablative case, and gerund when used after a verb in its pf. form.

कुं, an expletive ptcl, often answering to Sanskrit हि.

कुव, पश्चिम, west, LV, B 21⁴⁶,

कुस' (√शक्, प्र-√भू, to be able),

1 प्रभोति (for प्रभवति), LV.A 11¹⁶; 2 शक्नोति, KP, 1. 2 ; 3 शक्य, capable of being done, CS, 9^b; 4 शक्यते, it is capable of being effected, PD, 14^b; KP. 1. 3 ; 5 समर्थ, able, NBT. 10.2.

कुस'सुत्, शक्नोमि, I am able, BG, 4^b.

कुस'सुत्, प्रभाव, m. power, BK, 19^o.

कुं'वत्

कुं'वत्, समर्थ, able, PD, 24^o.

कुं'व, 1 able, capable. (i) शक्त, BC, 7^o, 36^d ; (ii) समर्थ, BC, 7^a ; 2शक्ति, f. power, ability, LV. B 20³⁷.

कुं'व'सि'व'यि'व'व, सामर्थ्य, n. capability, NB, 15. 1.

कुं'व'सि'व, निःसामर्थ्य, incapable, BC, 7^b.

कुं'उ, शुक्र, m. a parrot, LV. B9¹⁵ ; NA, 10^d ; RK, 14.

कुं, the terminating ptcl. कुं after कुं.

कुं'व'व, overcome. 1 अभिभूत, BC, 42^a ; 2 *आविष्ट, BG, 1^c.

कुं, wealth, 1 अर्थ, m. BC, 20⁴ ; 2 धन, n. BG, 5^o ; BK, 2^a, 4^a ; PD, 16^{b, c, d} ; 3 वित्त, n. UV, 6^c.

कुं'व'व'व, धनपति, m. the lord of wealth, PD, 16^b.

གནས

འོར་བུ, मणि, m. a gem, precious stone, BC, 13^a, 14^a, 56^a; RK, 8.

འོར་ལྷོ, वासव, m. Indra, the king of gods, NA, 2^c.

གནང་བ་མེད་པ, अननुज्ञात, not permitted, LV. B2⁷.

གནས, 1 अश्यावसति, one resides, LV. A14²¹; 2 अवस्थित, remained, BG, 5^b; 3 आयतन, n. a place, house, NA. 12. 5. 8; 4 आश्रम, m. a hermitage, BK, 15^c; 5 आस्पद, n. a place, receptacle, NA, 5^b; 6 उपस्थान, n. attendance, a place, LV. B3⁵; NA, 11. 2; 7 तिष्ठति, one stands, remains, PD, 29¹; 8 निवास, m. dwelling, BK, 30¹; 9 पद, n. position, a place, 27^c, BK, 1^c, 10^c, 24^b, 27^c; NA, 3^c; UV, 7^b; 10 वास, m. dwelling, BC, 46^a; 11 व्यवस्थित, arranged, settled, KA, 11^c; 12 स्थान, n. a place, BK, 29^c;

གནས་པར་བྱ

CŚ, 11^a; PD, 17^c; 13 स्थिर, firm, BC, 19^b.

གནས་ཐོབ, स्थानप्राप्ति, f. reaching a place, NA, 12¹.

གནས་བ, 1 आश्रय, m. a resting place, BK, 11¹; 2 निपण, seated, NA, 9. 9; 3 वर्तते, one remains, CŚ, 20^b; 4 विहरामः, we move on, remain, UV, 23^b; 5 समवस्थित, standing or remaining firm, BG, 2^b; 6 स्थ, one who stands, BC, 56^c; 7 स्थित, remained, BC, 2^b, 22^c; LV. B15¹¹; NA, 7¹, 12¹; 8 स्थिति, f. remaining, LV. B16¹⁴.

གནས་པ་ཟླ་ཅིང, pr. pl. अवसरत्, falling down, NA, 11, 4.

གནས་པར་བྱ, अनुतिष्ठामि, I do, NA, 3. 1.

གནས་པར་བྱ་བར, अवस्थातुम्, inf. to remain, BG, 4^b.

བཞུགས་པའི་སྐོར་

བཞུགས་པའི་སྐོར་, imp. रमताम्,

let one remain, let one take
delight in, KA, 1^d.

བཞུགས་པའི་ཡིན་པ་, अस्थान, n. an im-
proper place, or object, or
occasion, CS, 8^c.

བཞུགས་མེན་, अस्थानु (for अस्थान) n.
an improper place, LV. B16⁸.

བཞུགས་མེད་པ་, अप्रतिष्ठ, not firmly
fixed, KP, 8. 2.

བཞུགས་པའི་སྐོར་, सन्ताप, m. distress, PD,
4^a.

བཞུགས་པའི་སྐོར་ལྡན་པ་, अनर्थोपसंहित,
harmful, LV, C1¹⁸, 2¹⁰.

བཞུགས་པའི་སྐོར་, भिनत्ति, vb. one cuts
into parts, cuts asunder.
PD, 28^d.

བཞུགས་པའི་སྐོར་, अपकार, m. mischief,
harm, PD, 3^a.

ལྗང་ལྗང་

ལྗང་, the ear, 1 कर्ण, m. BK, 18^b ;

NA, 11. 5. 6, 13. 1 17 ; 2 श्रोत्र,
n. KP, 7. 2.

ལྗང་, वि-, a prefix meaning 'dis-
tinction', etc. BC. 65^a, 68^a.

ལྗང་ལྗང་, विचित्र, variegated, KA,
9^c.

ལྗང་ལྗང་པ་, विकीर्यमाण, pr.pl that
which is being scattered, BC,
57^c.

ལྗང་ལྗང་, vb. (वि-) भ्रमति, one
moves round, BG, 4^a.

ལྗང་ལྗང་, विक्रव, affected by,
overcome with, BC, 25^b.

ལྗང་ལྗང་, पर्याय, m. course, me-
thod of proceeding, KP, 4. 1.

ལྗང་ལྗང་, व्यवच्छिन्न, distinguished,
KA, 10¹.

ལྗང་ལྗང་, द्विधा, ind. in two ways,
KA, 11^d.

ལྷོ་པར་གྱུ་བ

ལྷོ་པར, कथा, f a story, RK,
p. 199.

ལྷོ་དག, शुद्ध, pure, LV. B11¹⁷.

ལྷོ་བ, 1 गति, f. way, manner,
LV. A14¹⁰ ; 2 -विध, kind,
NB, 2. 1.

ལྷོ་བ་གཉིས, 1 द्विधा, ind. in two
ways, NB, 23. 1 ; 2 द्विविध,
of two kinds, two-fold, NBT,
3. 1 ; RK, 27.

ལྷོ་བ་བཞི, चतुर्विध, of four kinds,
NB, 7. 1.

ལྷོ་བ་མངོས, विराजते, one shines,
LV. B 6⁰.

ལྷོ་པར, वि, a prefix meaning
'distinction,' etc. BC, 47^b, 66¹.

ལྷོ་པར་གྱུང་ངོང, विप्रवास, m. stay-
ing abroad, BC, 59^b.

ལྷོ་པར་གྱུ་བ, विजेतु, m. conquer,
victorious, NBT, 1^b.

ལྷོ་པར་དབྱེད

ལྷོ་པར་བརྟེན་པ, सङ्कल्प, m. wish,
desire, BK, 26⁰.

ལྷོ་པར་བཟླ་ཞིང, अवलोकयत्, pr. pl
seeing, NA, 13, 24.

ལྷོ་པར་བཟླས་ནས, विलोक्य, gd.
having seen, BC, 67^a.

ལྷོ་པར་གཞན, अवस्थित, remain-
ed, BG, 1^b.

ལྷོ་པར་ལྲང་བ, हर्ष, m (lit. व्युत्थान,
n). rising up, BG, 3^b.

ལྷོ་པར་སྤངས་ནས, मुक्ता, gd.
having given up, BC, 59^a.

ལྷོ་པར་དབྱེད, विचारणा, f. reflec-
tion, consideration, NA, 5^b.

ལྷོ་པར་སྒྲིམ་པ, विचित्र, variega-
ted, LV.A 13¹⁶,¹⁷.

ལྷོ་པར་དབྱེད་པར་བྱེད, विचार्यमाण,
pr. pl. being considered, NA,
10. 4.

ཚེས་པར་རིག་པ

ཚེས་པར་བྲལ།, विगच्छन्ति, they go away, BC, 46^b.

ཚེས་པར་འབྲལ།, वियुज्यन्ते, they are separated, BC, 49^b.

ཚེས་པར་འབྲལ་བ།, 1 याति, one goes away, BC, 48^b; 2 विप्रयोग, m. separation, BC, 17^d.

ཚེས་པར་བྱུལ་བ།, दुर्विनीत, ill-behaved, badly educated, BK, 13^a.

ཚེས་པར་སྐྱེས།, वसाधे, said, BC, 54¹.

ཚེས་པར་འཛོལ།, विभ्राण, pr. pl. holding, BK, 19^b.

ཚེས་པར་བཞག་པ།, व्यवस्था, f. settlement, NA, 11. 4; NB, 26. 1.

ཚེས་པར་བཞེས་པ། (ཞེས་པ ?) བས།, विसृज्य, gd. having dismissed, sent away, BC, 65^a.

ཚེས་པར་རིག་པ་མེད།, अविज्ञप्तिक,

ཚེས་པ

without intimation, pure consciousness, KP. 8.2.

ཚེས་པར་ཤེས་པ།, विज्ञान, n. skill, proficiency, pure indefinite sensation, pure consciousness, KP, 5. 1, 6. 3 ; NA, 13. 18 ; NB, 9.3.

ཚེས་པར་བསམས་པ་ལས།, विचिन्त्य, gd. having thought, NA, 3, 12.

ཚེས་པར་སྦྲངས།, विप्रमुक्त, free from, UV. 2^c.

ཚེས་པར།, बाहु, much, a great, BC, 58^a.

ཚེས་པརུང།, विभ्रत्, pr. pl. holding, BC, 63^c.

ཚེས་རིག་པ།, विदित्वा, gd. having known, BC, 60^b.

ཚེས་གསུམ།, त्रिधा, ind. in three ways, KA, 11^b.

ཚེས་པ།, 1 a word denoting the

སྒྲོལ་གས

plural number ; 2 वर्ग, m, a class, group, collection, BK, 17^b ; etc.

ལྷོ་འགྲུའི་བ, योगिन्, m. one who practises *yoga*, NB, 11.2.

ལྷོ་བ, 1 खर, sharp, BC, 28^c ; 2 तैक्ष्ण्य, n. acuteness, BC, 40^a.

ལྷོ་པོ་, निशित, sharp, BC, 56^a.

ལྷོ་, the nose, the trunk of an elephant, 1 घ्राण, n. KP, 7. 2 ; 2 नासा, f RK, 12, 34.

ལྷོ་བློ་, अग्रयायिन, m. a leader, BK, 27^a.

སྒྲོལ་གས, various, 1 चित्र, BC, 57^b ; 2 नाना, ind. BC, 43^d ; NA, 2. 3 ; 3 विविध, RK, 35.

སྒྲོལ་གས་དང་ལྷོ་, चित्त, bright, variegated, BC, 56^b.

བསྐྱེད་པ་ལྷོ་

སྐྱང་དག, अन्तरीक्ष, n. the sky, BC, 57^d.

སྐྱང་བ, light, flash, 1 आलोक, m. BK, 2^d ; 2 ज्योतिस्, n. KA, 4^d ;

3 भासस् (in Skt. text wrongly वासस्), n. BC, 66^b ; 4 प्रतिभास, m. appearance, NB, 5.1, 13. 1.

སྐྱང་བ་མེད་པ, अनाभास, without reflection, KP, 8. 2.

སྐྱེ་བ་, लिग्ध, oily, NA, 9 7.

སྐྱོད་, -भाज्, having. enjoying, BK, 32^b.

སྐྱེ་པ་མེད་ (སྐྱེ་པ་, √ग्रह्, to take up, pf. वས्नास, ft. वས्नास, imp. སྐྱེ་ or སྐྱེ་ས), imp. गृहाण, take, BC, 61^d.

བསྐྱེད་པ་ལྷོ་, गृहोत्वा, gd. having taken, BC, 56^c

འབྲུག་པོ་

བ

བགས་པ, त्वच्, f. skin, BG, 3¹.

བང, अङ्क, m lap, LV. A13⁵⁹.

བད, a lotus, 1 अम्भोज, n. KA, 1^a ; 2 पद्म, n. BK, 16^b.

བད་མ, a lotus, 1 कमल, NA, 13^a ; 2 पद्म, m. n. NA, 2 4 ; 3 राजीव, n. BK, 20¹.

བད་མའི་མིག་ཅན, कमललोचन, one with the eyes like a lotus, LV. B11⁸.

བདག་བསམ, कल्प, m. thought, wish, BK, pp. 137, 151.

བདག་བསམ་ཤིང་, कल्पद्रुम, m. the wishing tree, the divine tree that fulfils all desire, NA, 7^o.

བདའ་བོ, a hero, 1 वीर, m. NA, 2^a ; 2 शूर, m PD, 20^a.

དབེར

དབེལ, श्री, f. beauty, grace, prosperity, dignity, magnificence, BC, 33^a, 59^b ; KA, p. 172 ; NA, 2. 7 ; PD, 20^d.

དབེལ་ལྷན, श्री(मत्), one with śrī, see above, NA, 2. 4.

དབེལ་ལྷན་དགའ་བ, श्रीहर्ष, m. a king of the name, NA, 3^a.

དབུང, बल, n. an army, RK, 30.

དབུང་བ, बाहु, m. the upper part of the arm, BK, 19^a.

དབུང་བུ་རྒྱུང, पत्ति, f. an infantry, a foot-man, a foot-soldier, LV. B21³⁵.

དབེ་དོན་མཚུངས་པ, उपमार्थे समाः, in comparison equal, RK, 21.

དབེ་བྱིད, अनुव्यञ्जन, secondary, marks LV. A13¹².

དབར, -उपम, like, BC, 5^a.

སྤྲོད་བར་གྱིས

དབེར་ལྷོ, as, 1 तद्यथा, ind. KP,
1, 1 ; 2 यथा, KP, 2. 3, 1. 3.

དབེར་ལྷོ་བཞིན་ལྷོ, यथा, ind. as, NBT,
5. 4.

དབེད (नि-√रूप्, to determine, as-
certain), निरूप्यते, NBT, 4. 3.

དབེད་དུ་མེད་པ་, अरूपिन्, that which
is not determined, not ascer-
tained, KP, 8. 2, 9. 2.

དབེད་པ་, (pf. and fut. of དབེད་པ་,
वि-√चर्, caus., to investigate,
नि-√रूप्, to ascertain, in fact,
विचार, m., निरूपण, n., but the
text has) कौशल्यमीमांसा, f. inves-
tigation of cleverness, KP, 3.1.

སྤྲོད་པ་, चर्मन्, n. skin, RK, 35.

སྤྲོད་བར་གྱིས, (སྤྲོད་བ or སྤྲོད་བ
√लज्, √हा, to give up ; pf.
སྤྲོདས, fut. སྤྲོད, imp. སྤྲོད་ or

སྤྲོད

སྤྲོདས), [*जहीहि], imp. 2nd
pers. sing. give up, PD, 14^a.

སྤྲོདས་ལྷོས, लक्ष्णा, gd. having given
up, BG, 5^d.

སྤྲོདས་བས, (lit. त्यागेन, by aban-
donment), fig. *अनुपगम्य, gd
having not taken, LV. C2²¹.

སྤྲོད, रोमन्, n. the hair on the
body, BG, 3^b.

སྤྲོད་ཅེ་འོ་ཅར་གྱི་ལྷོ, द्रव्य (?), n a
requisite thing, RK, 35.

སྤྲོད་ལྷོ, सोदर, m. a uterine brother,
PD, 26^c.

སྤྲོད་ལངས, 1 पुलकित, having the
hairs of the body erect, thrilled
with joy, NA, 2^c ; 2 रोमाञ्चयति,
vb. makes the thrill of hairs,
NA, 7. 20.

སྤྲོད་ལས, मिश्र, mixed, KA, 11^b.

སྤྲོད (see སྤྲོད་བར་གྱིས), त्याग, m.
abandonment, BC, 4^c, 16^a.

སྦྱོར་བ

སྦྱོར་བ (pf. of སྦྱོར་བ, གྲུབ་འཇུག་),

1 རྒྱུ, a deed, UV, 17^d.

སྦྱོན།, the eye, 1 རྩམ་པ།, n. BK,

21^b; 2 ལོ་ལྟོ་སྦྱོར།, BK, 16^a.

སྦྱི།, 1 ལྷོ་ལྷོ་བོ། (སྦྱི་བོ།), m. the head,

PD, 2^c; 2 ལྷོ་ལྷོ་བོ།, n. common, NB, 16. 1.

སྦྱི་ལྷོ་བོ།, ལྷོ་ལྷོ་བོ།, common, CS,

22^d.

སྦྱོར།, གྲུབ་འཇུག་, m. a practice See

Note, LV. B14¹⁴.

སྦྱོར་བ་ལྟོས་ལྟོས་ལྟོས་ལྟོས་ལྟོས་, ལྟོས་ལྟོས་,

(for ལྟོས་ལྟོས་), you are able,

(lit. if you have the ability in practice), LV. B14^{14, 15, 17}.

སྦྱོར་བ།, 1 ལྟོས་ལྟོས་, n. a practice,

life, BC, p. 113, NA, 3^b; 2

ལྟོས་ལྟོས་, enjoyed, used, eaten, NA,

6^c; 3 ལྟོས་ལྟོས་, m. enjoyment,

PD, 16; 4 ལྟོས་ལྟོས་, pt. pl.

practising, UV, 11^c.

པ་མ

སྦྱོན།, the cloud, 1 ལྟོས་, n. BC,

65^c; 2 ལྟོས་, m. RK, 36; 3

ལྟོས་, BC, 47^a,

སྦྱོན་གྱི་བཞེས་པ།, ལྟོས་ལྟོས་, a proper

name, NA, 4^a, 4. 2.

སྦྱོས་པ།, ལྟོས་, m. details, creation,

the expression of conceptually

differentiated reality in the

word, MK, p. 176. KA, 12^a.

སྦྱོར་བ།, *ལྟོས་, (lit. spreading),

showing, BK, 20^b.

པ

པ།, ལྟོས་, m. the father, BC, 10^b;

BK, 14^a; LV. B2⁶, 11²⁰;

PD, 25^d.

པ་ལྟོས།, ལྟོས་-ལྟོས་, m. the father and

the grand father, RK, 25,

པ་མ།, ལྟོས་, m. dual num. the

parents, NA, 4^c.

ཕ་རོལ

- ཕ་རོལ, पर, alien, stranger, other,
BC, 9^a ; BK, 1^b ; PD, 24^b.
- ཕག་པ, शूकर, m. a boar, RK. 15.
- ཕན (उप-√कृ, to help, serve), 'पकार
कुर्वति, (=उपकारं करोति), serves,
KP, 2.3.
- ཕན་ཤོགས།, अनुगृह्ण (=अनुगृहाण),
imp, do treat with kindness,
do favour, LV. B13^{2b}.
- ཕན་པ, 1 उपकार, m. help, KP,
2. 3 ; 2 उपकारिन्, helping, KP,
2. 1 ; 3 उपयोगिन्, fit, favour-
able, NBT, 9. 3.
- ཕན་བྱེད, हितकर, doing a kind act,
favourable, LV. B18¹².
- ཕན་ཚུན་, अन्योन्य, one another,
BC, 44^a.
- ཕལ་ཁ།, श्वेत, white, RK, 15.
- ཕལ་ཚེར, भूयिष्ठ, most, BC, 9^d

ཕོད

- ཕྱལ།, गह्वर, n. recess in a rock,
cave, NA, 8^b.
- ཕྱང་པོ།, a collection of, mass,
heap, 1 राशि, m. BK, 1^a ; 2 स्कन्ध,
m. LV. C4^{2b}.
- ཕྱན་ཚེགས།, सम्पन्न, endowed with,
PD, 22^a.
- ཕྱར་ཤེས།, उत्पतनज्ञ, one who
knows how to fly, RK, 11.
- ཕོ།, पुमस्, m. a male, CS, 13^d,
14^{b, d}.
- ཕོ་བྱང, a palace, family castle,
1 कुल, n. LV, A5⁵ ; 2 राजकुल,
n. LV. B13²² ; 3 प्रासाद, m.
RK, 1.
- ཕོ་ཤལ།, कापुरुष, m. a mean con-
temptible fellow, UV, 12^d.
- ཕོག།, ददौ, vb. pf. gave, RK, 33.
- ཕོད་ √अर्घ् (= √अर्ह), to deserve,
अर्घति, UV, 22^d.

ସୁମ

ସୁମ (hon. for ଲମ୍), the hand, arm (from the use made of the hand in salutation by orientals the word means also salutation), **1** ପାଞ୍ଚି, m BC, 54^b; **2** ଭୁଞ୍ଜ, m. BC, 66^c; **3** ବାହୁ, m. BC, 12^a, 31^d.

ସୁମାନ୍ତ୍ରାସ, ବନ୍ଧ, adorable, to be respectfully saluted, NA. 12. 11.

ସୁମାନ୍ତ୍ରାସ, (ନମସ୍-√ହ, to salute), ନମସ୍କରୋତି, PD, 8^b.

ସୁମାନ୍ତ୍ରାସ, **1** ନମସ୍, n. salutation, KA, p. 192; NA, 02; **2** (√ବନ୍ଦ୍, to salute), ବନ୍ଦେ, I salute, MK, p. 176; **3** (ପ୍ର-√ନମ୍, to salute), ପ୍ରଣାମ, vb. pf. saluted BK, 23^b.

ସୁମାନ୍ତ୍ରାସ, ପ୍ରାଣିପତ୍ୟ, gd. having saluted, LV. A13⁵⁶.

ସୁ, ବାହ୍ୟ, outside, external, i. e. non-Buddhist, RK, 27, 30.

ସୁବିକାସ

ସୁବିକାସ, ପश्चात्, afterwards, CS, 6^c.

ସୁବିକାସ, ବାହ୍ୟ, external, RK. 32.

ସୁବିକାସ, ଆୟତି, f, the future time, the future, LV. C1¹², 2¹⁴; **2** ପश्चात्, afterwards, later, RK, 29.

ସୁବିକାସ, (ପ୍ର-√ଆप्, to go, come), **1** ପ୍ରାପ୍ତ, gd. having come, BK, 30^b; **2** (*√भू, to be), भवते, is, LV. B9^c.

ସୁବିକାସ, ଆସାସ, gd. having reached, BK, 15^b.

ସୁବିକାସ, * अभिरुह्य, gd. having ascended (lit. having arrived), LV. B19^c; *प्रतिष्ठितोऽभूत्, was situated (lit. गत्वा or आगत्य, having arrived), LV. B3¹¹.

ସୁବିକାସ, उपसङ्गम्य, gd. having gone, LV. A3¹⁶, 6⁹.

ସୁବିକାସ, *परस्पर, one another, BC, 48^a.

ཕྱིར

ཕྱིར་ཐོག་བ, विनिवर्तन, n turning
back. return, LV. B13^o.

ཕྱིར་ཕྱོགས་གྱུར་བ, विमुख, having
the face turned back, disin-
clined, NA, 5^b.

ཕྱིར་ཕྱོགས་ལ, निवृत्त्य, gd. having
turned back, NA, 5. 4.

ཕྱིར་ལ་བཞྱོག་བ, निवर्तन, n. turning
back, BC, p. 113.

ཕྱིར་ལོག, निवर्तस्त्र, imp turn back,
BC, 11^c, 41^d.

ཕྱུང་བ (निस्-√श्वस्, to sigh), निःश्व-
सति स्म, sighed, LV. A14⁵³.

ཕྱུགས, पशु, m. a beast, PD, 28^u.

ཕྱུང་བར་གྱུར, मुमोच, vb. pf. set
free, shedded, BC, 53^d.

ཕྱེ (pf. and imp. of འབྱེད་བ
उद्-√मील्, to open), उन्मील्य,
having opened, NA, 1^a.

འཕགས་བ

ཕྱེད, 1 अर्ध, m. n. half, PD,
15^a; 2 उपाध, m. n. half, near-
ly half, LV. B7⁶.

ཕྱོགས, 1 दिग्, f. direction, cardi-
nal point, LV. B11⁴; NA, 8^a; 2
दिग्देश, m. a distant region
or country, NA, 2. 3; 3 पक्ष,
m. the subject of a syllogism
(the minor term), NB, 28. 1,
29. 1.

སྐྱ, भक्ति, f. decoration, embellish-
ment, BC, 56^b.

སྐྱའ་སྐྱེད, सहस्र, n. a thousand,
LV, A13²⁷.

སྐྱའ་དོག, ईर्ष्या, f. envy, jealousy,
NA, 1^d.

སྐྱེད་བ, संयोग, m. union, associa-
tion, LV. C4¹⁰.

འཕགས་བ, 1 * अतिरेक, excess,

अक्षयस्य

- surpassing, LV. A13^d; **2** आर्य, noble, fine, excellent, BC, 58^d; KA, pp. 183, 192; LV. C1¹³, 3^d, 7⁷, 24^{, 30}; UV, 11^a.
- अक्षयस्य, आर्या, f. noble, NA, 3. 3, 5.
- अक्षय (√हन्, to kill), हन्ति, one kills, UV, 12^o.
- अक्षयस्य, हन्ति, (see above) UV, 12^d.
- अक्षय, **1** वर्धन, causing to increase, PD, 27^d; **2** वर्धमान, growing, RK, 16.
- अक्षयस्य, **1** वर्धन, causing to increase, UV, 9¹; **2** वृद्धि, f. growth, C3, 2^b.
- अक्षयस्य, √(वृध्, to grow, increase. [वर्धते], UV, 11^d.
- अक्षयस्य, इष्वस्त्र, n. that with which an arrow is thrown, a bow, KP, 3. 1.

व'यद

- अक्षयस्य, इष्वस्त्र शिक्षित, trained in archery, LV. B21¹⁰.
- अक्षयस्य, प्रालम्ब. m. a garland hanging down to the breast, BK. 29^b.
- अक्षय, *निर्गम, m. coming out, (lit. ascending), NA, 9. 8.
- अक्षय, **1** सद्यस्, ind. in the very moment, just immediately, BK, 23^d; **2** सहसा, ind. suddenly, NA, 12. 12.
- अक्षयस्य, हरि, m. Indra, the lord of gods, NA, 14^a.

व

- व, a cow, cattle, **1** गो, m. f KA, 6^b; **2** धेनु, f RK, 13.
- व'यदस्य, गोत्व, n. the state or characteristics of a cow or cattle, KA, 6^d.

བག་པལ

བག་པལ, सुख, a n ease, comfort,
NA, 9.9.

བག་མེད, प्रमाद, m. carelessness,
UV, 7^b, 7, 9^a, 10^b.

བག་ཡོད, अप्रमाद, carefulness,
vigilance, UV. 7^a, 7, 8^a, 10^a.

བང་མཚོན, कोश, m. a treasury.

བད་ཀུན, श्लेष्मन्, m. the phleg-
matic humour (one of the
three humours of the body,
i.e. *kapha*), PD, 30^b.

བབ (pf. of འབབ་པ, to move
down words, descend), प्राप्त,
arrived, LV, B12¹¹.

བབས (pf. of འབབ་པ) གུར, पपात,
fell down, BK, 3^b.

བབས་པ, पतन, n. falling down,
NA, 7. 19.

བབས་པར་གུར, अवतरत्, vb. ipf.
came down, BC, 3^d.

བུ་སྐོད

བར, अन्तराल, n. intermediate
space, NA, 12^d.

བར་དུ, 1 आ-, ptcl. up to, CŚ,
2^b; 2 मध्य, middle, RA, 25 ;
3 यावत्, ind. till, LV. A 10^a.
C7¹⁸.

བས (for བས, pf. of བྱེད་པ),
अतिक्रान्त, passed, LV. B7⁸.

བི་རྩུ་ཤ་ཀ, विदूषक, m. a humours
companion and confidential
friend of the hero of a play,
NA, 4. 2, 5. 1, etc.

བུ, a son, 1 नन्दन, m. BK, 22^a; 2
पुत्र, m. BK, 4^a, 7^a, ^b, 10^a.

བུ་ས, नारी, f. a woman, NA, 2^b.

བུ་མོ, 1 दारिका, a girl, NA, 13.
22 ; 2 वधू, a wife, KA, 1^b ;
3 स्त्री, a woman, NA, 14^a.

བུ་སྐོད, कलत्र, n. wife (the Tib.

བུ་རམ་ཤིང

word generally means family, children), BC, 59^a.

བུ་རམ་ཤིང, इल्लु, m. sugar-cane
KP, 2. 1, 3.

བུ་ལ་སོགས, सुतादि, m. the son
and others, RK, 18.

བུང་བ, a bee, 1 a bee, 1 अलि, m.
NA, 12^b; 2 मृक, m. NA, 11^a.

བུད་མེད, a wife, woman, 2 अङ्गना,
f. NA, 8°; 2 योषित्, f. NA, 12.
5, 3 स्त्री, f. CS, 13^a.

བོད, 1 आह्वय, called, KA, 4^a;
2 भोट, m. Tibet, RK, 3, 4, 5.

བོས་ (pf. and imp. of འབོད་པ)དེ,
आह्वय, gd. having called, NA,
2. 6, 3. 1.

བྱ (pf. of བྱེད་པ, to do), 1 करि-
ष्यामि, CS, 5^a; 2 करिष्यामः, LV.
B20¹⁷; 3 what ought to be
done, NA, 13. 6, (i) कार्य, PD,

བུའོ

6^b; (ii) कृत्, NA, 5^b; 5 विहङ्गम,
m. a bird. BC, 2^b.

བྱ་བ, क्रिया f. action, BC, 68^d.

1 what should be done, (i)
करणीय NA, 6. 7, 9; (ii) कर्तव्य,
CS, 5^o, NA, 7^d; 2 क्रिया, action,
BC. 32^a, 68ⁿ; KA, 9^d; MK,
4^{a, b},

བྱ་བ་ལྟན, क्रियावत्, with action,
MK, 4^a.

བྱ་བ་མི་ལྟན, अक्रियावत्, not with ac-
tion, MK, 4^o.

བྱ་བའི་ཕྱིར, कर्तुम्, inf. to do.
NBT, 11. 2.

བྱ་བར་བརྗོད, उच्यते, is being said,
CS, 18^d.

བྱ་མིན, अकृत्य, what should not be
done, NA. 5^b.

བྱའོ (བྱ with འོ), 1 कर्तव्य,
what should be done, PD,

བྱ་རྒྱུ

19¹; 2 कुर्यात्, one should do (*भवेत्), UV, 9¹.

བྱ་རྒྱུ, कृक, m. a crow, NBT, 5. 4.

བྱང, उत्तर, the north, LV. B21⁴⁷.

བྱང་རྒྱུ, बोधि, m. f, wisdom, supreme knowledge, BK, p. 137, 32°; LV. A12³; NA, 1¹, 3¹.

བྱང་རྒྱུ་སེམས་དཔའ, बोधिसत्त्व, m. an aspirant to *bodhi*, wisdom, supreme knowledge, BK, p. 151; KP, 1. 1, 3, 2¹, 3, 3. 1, LV. A13^{4, 54}, 14³, 15³, B4^{1, 14}, 19³, 21^{15, 21, 41}, NA, 3°.

བྱར་ཡོད, करिष्यति, fut. will do, PD, 17¹.

བྱས (pf བྱིད་བ, to do, √कृ), कलित, produced, BK, 2¹.

བྱས (pf. of བྱིད་བ, to do, √कृ), produced. done, did, does, etc. 1 अकारयत्, caus. ipf,

བྱིས་བ

caused to do, BK, 11^b; 2 करोति, ptl. UV, 26¹; 3 कलित, BK, 2¹; 4 कृत, BC, 11^b; NA, 7°; 5 चक्रे, pf. BK, 24¹.

བྱས་ཏེ, कृत्वा, gd. having done, LV. A7¹²; NA, 12. 15.

བྱས་ནས, कृत्वा, gd. having done, BC. 52^a, 59^b; NA, 2. 16; UV, 8° (*करोति), BC, 51^a; NA, 6. 9; CS, 1¹.

བྱས་བ, did, done, doing. 1 कृत, 2 चकार, pf. did. BC, 68¹; 3 (करण), UV, 19^{a, c} (*कृत्वा); 4 विरचित, (made), BK, p. 151.

བྱས་སོ (བྱས and རོ), अकरोत्, imf. made, LV. A12¹².

བྱིན, √दा, to give, 1 दत्त, given, NA, 7^o; 2 ददौ, gave, BC, 19¹.

བྱིན་བ, दीयते, vb. is given.

བྱིས་བ, बाल, m. a child.

བྱ

བྱ (pf. of འབྱེད་པ་, to be, √भृ, etc.), 1 अभूत्, was, BK, 2^b; 2 आगत, came, PD, 7^c; 3 उद्भूत, came into being NA, 6^b; 3 जायते, is born, PD, 6^b; 5 प्रादुर्भूत, appeared, LV. A13³⁹, 4⁶.

བྱ་སྡེ, अवतीर्थ, gd. having come down, LV. B3⁷.

བྱ་ལོས, निष्क्रम्य, gd. having come out, LV. A5⁶.

བྱེད་པ་, ज, arising from, NB, 11.

བྱེད་པར་...གྱུར, अभूत्, was, UV, 9^d.

བྱེ, बालुका, f. sand, BK, 3^b,

བྱེ་བྲག་རྫོགས, व्युत्पत्ति, f. perfect proficiency, KA, 9^b.

བྱེ་ས, बालुका, sand, BK, 4^c, 5^a.

བྱེ (བྱེད་པ་, √कृ, to do), 1 करोति, NA, 8^d; UV 1^c; 2 कुर्वति, LP, 2.3; 3 करिष्यामि, UV,

བྱོན་པ

1^c; 4 [अ]कार्षाः, BC, 50^b; 5 कृत, BC, 32^a; BK, 17^a; 6 क्रियते, PD, 12^d; 7 क्रिया, NB, 15. 1.

བྱེད་ཏུ་བཅུག་པ་, कारित, caused to do, appointed, BC, 29^d.

བྱེད་འདོད་པ་, चिकीर्षा, f. desire of doing, BC, 12^b.

བྱེད་པ་, √कृ, to do, 1 करोति, PD, 17^b; 2 कुर्यात्, CS, 16^b; 3 कुर्वन्ति, NA, 11^b; 4 क्रिया, f. action, KP, 1.3.

བྱེད་པ་ཅན, -कारिन्, doing, bringing about, NB, 9. 1.

བྱེད་པ་མེད་པ་, निष्कारण, without a cause, BC, 10^d.

བྱེད་པར་འབྱུར, करिष्यति, will do, BK, 32^d.

བྱོན, 1 arrived, अभ्यागत, LV. A8¹⁷; 2 प्राप्त, LV.B, 10²³.

བྱོན་པ་, आगच्छत्, came, BK, 27^b.

བྲག

བྲག, lit. a rock (*एकघन, one solid mass), UV, 20^a.

བྲན་པ།, सिक्त, sprinkled, watered. BK, 10^c.

བྲལ།, अपोढ, removed. NB, 4 2.

བྲལ་བ།, 1 रहित, free from, NB, 6. 1 ; 2 विप्रयोग, m. separation, LV. C4¹² ; 3 वियुक्त, separated, deprived of, RK, 21^c.

བྲལ་བ།, व्यग्र, eagerly or intently occupied, BK, 28^c.

བྲི, वर, n. rather or better than, CS, 17^a.

བྲི་ས།, गुरु, m. a teacher, particularly a religious teacher ; the father, NA, 3. 14, 5. 4, 6^c,^d, 6. 2.

བྲིང, ग्राह्य, acceptable, CS, 22^b.

བྲིང་བ་ཞིང, lit. to be accepted (*न अवमन्येत, one should not

ཐྱུན་པོ

contempt, i. e. should accept), UV, 13^a.

བྲིངས (pf. of བྲིང་བ།, √ग्रह्, आ-√दा, to take ; ft. བྲིང, imp. ལན), जग्राह, pf. took, BC, 63^b.

བྲིངས་ཏེ, 1 अनुपरिग्रह्य, gd. having taken favourably, LV. A12²⁴ ; 2 परिग्रह्य, gd. having taken, LV. A13⁶⁰.

བྲིངས་ནས།, आदायं, gd. having taken, BC, 11^c, 13^b, 93^d.

བྲིངས་པ།, हत, taken, BC, 29^b.

བྲིངས་ཏེ, प्रवर्तयत्, pt. ptcl. causing to roll (lit. having caused to roll), LV. A14⁴⁹.

བྲིན།, मूर्ख, m. foolish, stupid, PD, 27^a.

བྲིན་པོ།, नीच, मूर्ख, vile, foolish, PD, 27^a, 28^b.

མོ་

- མོ་, मति, f. intellect, thought, BC, 17^b.
- མོ་གྲོས་, मति, f. intellect, thought, BC, 35^b; BK, 7^b; CS, 11^d.
- མོ་གྲོས་ལྡན་, मेधाविन्, intelligent, wise, UV, 3^b.
- མོ་ངན་, दुर्मति, foolish, PD, 8^c.
- མོ་ཅན་, -बुद्धि, one with intellect, LV. B11¹⁸.
- མོ་གཏན་, विश्रम्भ, m. confidence, BC, 22^d.
- མོ་ལྡན་, intelligent, 1 धीमत्, CS, 22^d; 2 बुद्धिमत्, CS, 2¹.
- མོ་ནི་ལེགས་ལྡན་, विश्वास्य, gd. having caused to believe, BC, 62^d.
- མོ་ལེགས་, विश्वस्त, confident, fearless, BC, 2^a.
- མོ་ལེགས་པ་, ऽमुक्कविश्रम्भ, without abandoning confidence, BC, 11^c.

དབང་

- མོ་མེད་, अबोध, devoid of intellect, foolish, PD, 6^b.
- མོན་པོ་, a minister, 1 प्रकृति, f. NA, 7^a; 2 मन्त्रिन्, PD, 26^a; 3 सचिव, m. RK, 17.
- མོས་ (མོ་ and intr. ས), बुद्ध्या, by intellect, NA, 2. 14.
- དབང་, वश, m. influence, subject to, under the influence of, BC, 30^b, 68^c; CS, 10^c, NA, 5^c, NB, 21. 1.
- དབང་པོ་, 1 अधिपतेय, ruling or determining, MK, 2^c; 2 इन्द्र, m. lord, BK, p. 151; NA, 2^d; 3 इन्द्रिय, n. an organ of sense, NA, 5^c; NB, 8. 1, 9. 2.
- དབང་ཕྱུག་, ऐश्वर्य, n. supremacy, sovereignty, NA, 4^b.
- དབང་ཕྱུག་གི་དབང་, ऐश्वर्याधिपत्य, the (state of being) lord of supremacy, LV. A14³⁰.

དབང་མེད

དབང་མེད, अवश, not having one's own will, helpless, BC, 68¹.

དབང་མེད་པ, अवश, not having one's own will, BC, 44^o.

དབྱ, शिरस्, n. the head, BC, 59^b.

དབྱ་སྐ (hon. for སྐ, the hair), केश, m. the hair, BC, 57^b.

དབྱ་གྱུན, मुकुट, m. a crown, tiara, BC, 13^a, 27^b.

དབྱ་སྐ, middle, 1 मध्यम, KP, 4. 2, 3, 4, 5. 1, 6. 1, 4, 7. 1, 3, 8. 2, 10. 1 ; LV. C2²² ; 2 मध्यमक, MK, p. 176.

དབྱ་མའི་ལམ་མ་ཡིན་པ, अमध्यमा (प्रतिपद्), not middle (path), LV. C2^{3, 5}.

དབྱས (དབྱ and instr. སྐ) मध्य, middle, KP, 8. 2, 10. 2.

དབྱས་ལྗོན, मध्य, middle, BC, 54^b.

འབབས

དབྱངས་ཅན་སྐ, सरस्वती, f. speech, the presiding deity of learning, KA, 1°.

དབྱེ, वि-√भज्, to distinguish, विभजते, KA, 8^b.

དབྱེ་བ, भेद, m. distinction, KA, 8°.

འབངས, 1 दास, m. a servant, BK, 28¹ ; 2 प्रजा, f. subject, RK, 7.

འབངས་མོ, a maidservant, 1 चेटी, NA, 12. 15, 13. 1. 5 ; 2 दासी, BK, 28^d.

འབད་བྱ་བ √यत्, to endeavour, 1 प्रयत्नेथाः, you should endeavour, BC, 23^d ; 2 यत्न, m. endeavour, BC, 45^o ; 3 व्यवसाय, m. perseverance, BC, 29^o.

འབབས, लम्बते, rests on. See note, BC, 50^o.

འབྲས་བུ

- 3°, 7. 13, 9^b ; NB, 18. 1, 26. 1 ;
PD, 12^a ; UV, 12^{b, c} ; RK, 29
- འབྲས་བུ་མེད་པ།, फलाभाव, m. the
absence of the fruit, MK, 14°.
- འབྲས་བུ་ལ་གནས།, फलस्थ, partak-
ing of the reward, BC, 9^a.
- འབྲས་མེད།, निष्फल, fruitless, futile,
BC, 45°.
- འབྲེལ་བ།, सम्बन्ध, m. connection,
NBT, 9 5, 10. 4, 12. 1, 28.
- ལྗོར།, 1 *कृत, made (lit युक्त, join-
ed). BC, 25^d ; LV.A3^{10, 53} ;
2 योजित, employed, NA, 7^a.
- ལྗོར་བ།, 1 प्रयुक्त, arising from or
produced by, NBT, 11. 13 ; 2
युक्त, used, employed, CS, 8°.
- ལྗོན།, 1 दान, n. giving, gift, PD,
16^a ; 2 दास्ये, I shall give, LV,
B13¹⁰.
- ལྗོན་པ།, दान, n. giving, gift, BK,
19^b.

མ

- མཚོར་བ།, 1 *तानव, thinness (lit. 2
शोधन, n. cleansing), NBT, 1^d.
- མཚོར།, योग, m. connection. UV, 16°.
- མཚོར་བོ།, प्रयोक्तृ, m. one who em-
ploys, an author, KA, 6^d.
- མཚོར་བ།, 1 अनुयोग, m. application,
attachment, devotion to, LV.
C1^{11, 28} ; 2 प्रयोग, m. applica-
tion, performance, BK, 5^b,
KA. 2^b ; NA, 2. 12, 15 ; 3 योग,
m. connection, UV, 16^a.
- མཚོར་བ་མེད།, वियोग, m. separation
• UV. 16^b.
- མཚོལ།, a snake, 1 आशीविष, m. BC,
56^d ; 2 सर्प, m. PD, 3^{a, b, c}.
- མཚོང་བར་རྩེད།, वादयति, plays with
an instrument, NA, 12. 15.
- མ།, 1 *किम् (का), what (im-

स

plying 'no'), LV. B20²⁹; **2** not, (i) न, BC, 16³, etc.; BG, 4^b; KA, 4^b; LV. B7⁷, etc.; C4¹⁸; NA, 5^{a, b}, etc.; PD, 14^b, etc.; UV, 1^o; (ii) मा, BC, 50^b, 55^a; **3** mother, (i) जननी, BK, 15^b; (ii) मातृ, BC, 32^o, 45^o; PD, 26^{o, d}.

स'वस्त्रिण'स, अनाहित, not produced, not effected, NB, 6. 3.

स'स्रुस'स, अन्नान्त, not mistaken, NB, 4. 1.

स'स्रुस'स, अभूत, non existent, BC, 38^d.

स'देस, अनियम, m. uncertainty, CS, 15^b.

स'रुद'वा, मतङ्ग, m. a man of the name, NA, 7. 3, 5.

स'वादि'वास'स, ऋते, ind. without, excepting, CS, 9°.

स'सर्षेद, अदृष्ट, not seen, PD, 28^o.

स'कंद

स'केद, eunuch, **1** क्लीब, BC, 33^d; **2** नपुंसक, CS, 13^b, 14^{b, d}.

स'कुस, असमर्थ, unable, KP, 1.3.

स'स्रुदस, (lit. अनुत्सृष्ट, not given up), अनुत्सृज्य, gd. having not given up, PD, 4^o.

स'स्रुस,¹ **1** अकृत, not done, BC, 52^o; **2** अकृत्वा, gd. having not done, PD, 4^{a, b}.

स'स्रुस² (pf. of सुदे'स, to tell, mention), स'देद *अप्रतिवेद्य, gd. having not told, having not informed, LV. B2⁵.

स'स्रुद'स, अनागत, not come or arrived, PD, 7^a.

स'स्रुक्, अनागत, future, UV, 14^b.

स'स्रुस, तूष्णीमासीन, keeping silent, UV, 18^o.

स'कंद, वैकल्य, n. imperfection, deficiency, CS, 12^o.

མ་ཡིན

མ་ཡིན, न (भवति), not, BC. 16^b,
18^b, 21^d, 32^d, 34^d. 48^d, 61^b,
67^d; BK, 8^d; CS, 9^d, 17^b; MK,
1^{a, b}, 4^c, 6^b, 10^d; NA, 9^c; NBT,
12. 5.

མ་ཡིན་ནམ, ननु, not ? is it not ?
CS, 8^d, 22^d; NA, 6.6, 9, 7.7.

མ་ཡིན་པ, न, not, CS, 15^b; NA,
17. 4; NbT, 4. 2.

མ་ལ་ཡ, मलय, m. a mountain of
the name, NA, 7. 14, 16, 19,
22, 8^d.

མ་ལ་ཡ་ཅན་མ, मलयवती, f. the
name of the heroine of the
drama, NA, 12. 15.

མ་ལགས, न (भवति), not LV.
B10¹⁰.

མ་ལུས་པ, अशेष, without remain-
der, whole, all, LV. C6¹⁰.

མི

མ་བསྐྱབས, अशिक्षित, not trained,
KP, 3. 1.

མ་ནི, महिष, m. a buffalo, RK,
14, 34.

མང, बहु, many, much, PD, 5^a;
UV, 18^b.

མང་ལྔ་པ, बहु, many, BK, 2^b.

མང་པོ, बहु, many, much, BC, 11^a,
64^d, 68^d; NA, 7. 13; PD, 4^d;
UV, 4^d; RK, 36.

མང་བ, महत्, great, LV. B20³¹.

མན་ངག, उपदेश, m. instruction,
advice, BK, 12^b.

མར, हविस्, an oblation, clarified
butter, NA, 9. 8.

མལ, शयन, n. sleeping, a bed,
BC, 28^a; LV, 11¹², 19⁸.

མི 1 not, (i) न, BC, 24^b, etc.;
BR, 9^d, etc.; CS, 2^b, etc.;

མི

- KA, 7^c, etc. ; KP, 1. 1, etc. ; LV. A8¹³, etc. ; NA, 2. 12, etc. ; MK, 5^c, etc. ; NBT. 4. 3, etc. ; PD, 9^d, etc. ; UV, 1^d, etc. ; (ii) ལོ, LV. B15²² ; 2 a man, (i) ལར, m. BC, 24^b ; BK, 1^a ; (ii) ལུ, m. BC, 1^d ; (iii) ལུལ་, m. LV. A2², 5^b ; UV, 5^c, 19^b ; (iv) ལུལ་, PD, 20^c, UV, 22^a.
- མི་དགའ་, विषरण, cast-down, LV. B 11.
- མི་དགའ་པ་, खेद, m. distress, dejection, LV. 12¹⁷.
- མི་དགའ་, न, not, CŚ, 12^d.
- མི་དགའ་བ་, न, not, LV, C1^{20, 24, 26, 28, 32}.
- མི་དཀའ་ས་སྤྱོད་, अमयदातृ, m. one who gives the assurance of safety, PD. 25^c.
- མི་ཉལ་ཅོས་, असुप्तमात्र, adv. as soon as he did not sleep (see Notes), LV. 3³.

མི་སྐྱད

- མི་ཉེ་བ་, असन्निधान, absence of vicinity, NB, 13. 1.
- མི་དྲག་པ་, अनित्य, not eternal, CŚ, 15^c ; KP, 5. 1. 6. 2, 3, 7. 1, 2, 8. 1.
- མི་ཐེ་ལ་, मिथिला, f. a town of the name, UV, 24^a.
- མི་མཐུན་པའི་སྤྱོད་པ་, असपक्ष, an instance on the other side, a dissimilar instance, or one in which the meior term is not found, NB, 29. 2 ; 2 प्रतिपक्ष, m. an adversary, foe, NA, 7. 2.
- མི་བདག་, नरपति, m. a king, BC, 38^b.
- མི་དོད་, अनिष्ट, undesirable, PD, 19^c.
- མི་སྐྱེ་བ་, अप्रिय, not pleasing, not agreeable, LV. C4⁹.
- མི་སྐྱད་, अनिन्दित, not blamed, UV. 18^d.

མི་གཙང

མི་གཙང, *सुचक्ष, very impure,
KP, 2. 3.

མི་འཚོ་བ, अहिंसा, f. not killing,
CS, 21^a.

མི་བཞིན་པ, निःस्पृह, free from long-
ing, BC, 66^a.

མི་ཟད, अक्षय, undecaying (*क्रूर,
མ་སུངས་པ, pernicious), BK,
1^b.

མི་ཟད་པ, अक्षय, undecaying, BK,
13^c.

མི་ལྷང, विषम, uneven, rough,
NA, 7. 19.

མི་འོས་པ, अनर्ह, not fit, NA, 12.
13.

མི་གཡོ, अच्युत, not giving way,
imperishable, BK, 32^a.

མི་དེགས་མཉམ, अयुक्त, not right, LV.
B2¹¹.

མིན་ནས

མི་ཤེས, अज्ञान, n. ignorance, CS,
13^c.

མི་ལ།, the eye, 1 अक्षि, NA, 13.
18 ; 2 चक्षुस्, n. BC, 4^b ; KP,
7. 1 ; NA, 1^a, 9^a, 14^a ; 3 नयन,
n. LV. 13⁴ ; 4 लोचन, n. NA,
11. 5.

མི་ག་ལྔ་ན་པ, नेत्रवत्, one with the
eyes, CS, 22^c.

མིང, नामन्, n. a name, CS. 19^a ;
PD, 12^c.

མིན, 1 न, not, BC, 1^a, 9^b, 15^{c,d},
19^d, 41^c ; BK, 7^d, 8^d ; CS, 2^d,
3^b, 10^b, 13^{a,b}, 15^b ; MK, 1^b, 5^d,
14^a ; NA, 1^b, 5^a, 10^a, 27^b ; UV,
21^d ; 2 न तु, but not, BC, 1^d ;
3 न स्यात्, may not be, BC, 17^d ;
4 नैव, certainly not CS, 8^b.

མིན་ནས, ननु, is it not, CS, 10^d,
15^d.

མིན་པ

མིན་པ, n, not, CS, 14^b.

ལྷ་དྲིལ, མའུ་ཁྱིལ, n. a pearl, NA, 8^o.

ལྷན་པ, ལམས་, n. darkness, NBT, 1^a ; PD, 1^b.

ལྷན་འཛེ, མུ་རྩ, m. a kind of grass (of which the girdle of a Brahmin is made), NA, 10^o.

མེ, heat, fire, 1 འགྲི, m. BC, 36^o ; 2 རེ་ཇས་, KP, 6. 3 ; 3 བཞི, m, BK, 1^b.

མེ་དྲོལ, a flower, 1 ལུ་ལུམ, BK, 23^a ; NA, 7. 13 ; PD, 2^b, 22^o ; 2 ལུལ་, n. BK, 14^o ; NA, 11^o ; RK, 16.

མེ་ལོང, འགྲ་འཛེ, m. a looking glass, KA, 5^b.

མེད, not, is not, does not exist non-existent, 1 འགྲས་, CS, 10^a, MK, 6^{a, o}, 7^b, 12^a ; 2 ལ, BC, 24^d, 27^b, 36^d, 61^o ; KA, 5^d ; LV. B16¹² ; NA, 9^b ; MK,

མེལ་ཚེ་བྱེད

4^{a, b} ; UV, 9^o, 20^d, 24^b ; 3 ལ བཞི་ལེ, NBT, 12. 1 ; 4 ལ་མེ, BC, 10^d ; KP, 10. 1 ; PD, 1^{a, b, c, d} ; UV, 2^d, 18^d, 21^{a, b} ; 5 བེ་ལེ, ind. without, NA, 7. 3.

མེད་ཅིང, ལ་མེ, is not, UV, 2^d.

མེད་དོན, *ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་, for the disappearance, BC, 3^a.

མེད་པ, is not, absence, non-existence, 1 འགྲམ་ལ, CS, 20^d ; NBT, 5. 4 ; 2 འགྲས་ལ, NB, 29. 1 ; 3 ལ, CS, 2^o ; MK, 11^{b, c} ; 4 ལ་མེ, CS, 16^d ; UV, 24^o ; 5 ལེ་ལེ, tute or deprived of, RK, 21^a.

མེད་པ་ལོ, ལ་མེ་ལེ, m. an unbeliever, BC, 31^a.

མེལ་ཚེ་བྱེད, ལ་མེ་ལེ་ལེ, awoke, kept watchful, LV. B22¹⁷.

མེས་ཁྲ

མེས་ཁྲ, पूर्वपुरुष, m. fore-fathers.
RK, 24.

མོ, स्त्री, f. a woman, CS, 14^b,^d.

མོད་ཀྱི, यद्यपि, even though,
PD, 12^b.

མྱ་ངན, 1 शोक, m. sorrow, grief,
BC, 18^a,^c. 42^a; UV, 2^d,^d, (शोचि-
तुम्, inf. to regret), BC, 18^b;
2 शोच्यते, affliction is felt.
BC, 24^d.

མྱ་ངན་འདད་འ, निर्वाण, see next,
CS, 3^a.

མྱ་ངན་འདད་འ་བ, निर्वाण, n. CS, 3^c.

མྱ་ངན་འདད་ས་བ, निर्वाण, CS, 21^c.

མྱ་ངན་གཞན་ས, शोक, m. sorrow, (lit.
शोकस्थान, n. a cause of sorrow),
BC, 30^d.

མྱ་ངན་བྱ, शोच्य, deplorable, BC,
18^d.

དམན་བ

མྱ་ངན་འེས, शोच्य, deplorable, BC,
19^l.

མྱ་ངན་ལས་འདད་འ, निर्वाण, n. the
name for the final liberation in
Buddhism, LV, C1³³.

མྱ་ངས, मरु, m. a desert, BK, 91^c.

མྱ་བྱ, अङ्कुर, m. n. a sprout, BC,
28^c.

མྱ་ར་དྲ, adv. quickly, 1 आशु,
NB, 6. 1; 2 क्षिप्र, BC, 52^b;
3 द्रुत, PD, 29^b; 4 शीघ्र, BC,
55^d.

མྱ་ར་བ་མྱ་ར་བ་ར, adv. त्वरित, in
quick manner, LV. B⁹.

དམན་ཞེ, नीच, m. a low, man, PD,
4^b.

དམན་བ་ལ, low, inferior, 1 प्रत्यवर,
BK, 6^d; 2 हीन, LV. C1¹²;
UV⁹.

དམན་བ་ཉིད་བྱས, अधरीकृत, made
low, BK, 17^c.

དམར་པོ་

- དམར་པོ་, राग, m. red colour, BC, 49^a.
- དམར་བ་, red 1 रक्त, NA, 8^c; 2 लोहित, RK, 12, 34.
- དམར་བ་ཉིད་, रक्तता, f. redness, BK, 17^b.
- དམིགས་པ་, 1 आलम्बन, n. supporting, MK, 2^b, 8^d; 2 उपलब्धि, f. perception, understanding, KA, 8^c.
- དམིགས་པ་མེད་པ་, अनालम्बन, without supporting, MK, 8^{a,c}.
- དམུལ་བ་, नरक, m. the hell, BK, 1^b, 15^c; PD, 19^a.
- མི་བྱེ, मयूर, m. a peacock, LV. B9¹⁴.
- མི་ལས་, स्वप्नभूत, being like a dream, BC, 48^c.
- མོད་ས་པ་, मोह, m. delusion, PD. 1^b.

སྒྲིག་ཅི

- སྒྲིག་ཅི་སྒྲིག་པ་, तमस्, n. darkness, KA, 4^d.
- སྒྲིད་, निन्दा, (*निन्दितुम्), f. blame, UV, 21^d.
- སྒྲིད་པ་, निन्दा, f. blame, UV, 20^c.
- སྒྲིད་པར་བྱ་བ་, (lit. निन्दनीय, to be blamed), *निन्दित, blamed, UV, 19^a.
- སྒྲིད་པར་འོས་, निन्द्य, deserving blame, NA, 5^d.
- སྒྲིལ་, medicine, 1 औषध, n. CS. 8^c, 10^d; KP, 1. 1; PD, 13^c; 2 भेषज, n. PD, 14^d.
- སྒྲིལ་མེད་, निरौषध, without medicine, PD, 17^c.
- སྒྲིག་མེ, वेणु, m. a bamboo, UV, 12^b.
- སྒྲིལ་, ब्रू, f. brow, NA, 2^b.
- སྒྲིག་ཅི་, अलकक, m. red lac used

སྐྱོད་པ

by women to dye the soles of the feet, NA, 8°.

སྐྱོད་པ་དང་བཅས་པ, साधिच्चेप, with reflection, censure, NA, 13, 5.

སྐྱོད་པར་བྱེད, √निन्द्, to blame, निन्दन्ति, UV, 18^b.

སྐྱོད་བྱེད, √निन्द्, to blame, UV, 18^{a, c}.

སྐྱོབ་ལམ, प्रणिधान, n. supplication, RK, 33.

སྐྱོས (pf. and imp. of སྐྱོབ, to call, assert, √कथ, to say), 1 आरोचयति-स्, said, LV. B20²²; 2 कथय, imp. say, NA, 7^a.

སྐྱོས་ཅི་དགོས, 1 का कथा, what word (lit. say what is necessary), BC, 27^a; CS, 16^d; 2 किं पुनः, how much more, BC, 27^a, 49^d.

སྐྱོ (√वच्, √वद्, to say, speak),

སྐྱོ

1 वक्ष्यामि, I shall speak, BC, 37^a, 38^d; 2 वदत्, pt. pl. speaking, a speaker MK, p. 176; 3 वादिन्, a speaker, BK, 8^b.

སྐྱོ་ལ་འབྲེལ, पाठक, reading, talking, RK, 14.

སྐྱོ་བ (√कथ्, √ब्र, √वद्, etc. to say, speak, pf. སྐྱོས, imp. སྐྱོས, 1 कथयेत्, opt. one may say, BC, 40^{b, d}; 2 ब्रुवत्, pt. pl., saying, NBT, 9. 4; 3 ब्रूयाम्, opt. I may say, BC, 39^b; 4 वदत्, pt. pl. speaking. a speaker, BC, 42^a; NBT, 10. 3.

སྐྱོ་བ་པོ, वक्त्र, m. a speaker. NBT, 10. 6.

སྐྱོ་བར, वक्तुम्, inf. to say, NBT, 10. 2.

སྐྱོ་བྱ, वाच्य, to be said, BC, 24^b.

སྐྱོ (སྐྱོ and རོ), भणामि, I say, NA. 13^e.

भाष

भाष, said, 1 अब्रवीत्, BG, 1^a :

2 अबोचत्, LV. B12⁶ ; 3 आह, LV. A5¹⁰, B20¹⁹ ; 4 आहुः, LV. B20²¹ ; 5 उक्त, NA, 2. 6 ; 6 उवाच, BC, 60^d, BK, 7^b ; 7 बभाषे, LV, B13⁷ ; 8 भाषिन्, one who says, speaking, talking, UV, 18^b ; 9 भाषिन्, speaking, talking, UV, 18^b.

भाषावसि, उक्ता, BC, 12^a.

भाषाव, said, 1 अब्रवीत्, BC, 4^d, 62^a ; 2 अबची, LV. B 14⁴ ; 3 अबोचत्, LV. A 11² ; 4 आमन्त्रयामास, addressed, LV. B¹¹ ; आह, LV, A 3²³, 4¹², 6¹⁶, 8⁹, 9⁸, 10², B7² ; 5 उक्त, LV. A9², NBT, 9.7 ; 6 कथन, mention, PD, 12^c ; 7 ब्रवीति, NA, 9. 4 ; 8 ब्रुवत, pt. pl. saying, BC, 13^d ; 9 ब्रूयाः, you should say, BC, 51^d ; 10 ब्रूहि imp. say, BC, 52^d ; NA, 3^d.

भाषे

भाषे, वाच्य, say (imp.), to be said, BC, 38^b.

भाषेऽपि, वद, imp, say, LV. B 13⁷.

भा

भादक, चन्दन, m. n, sandal, BK. 29^a ; NA. 7. 19, 8^a.

भा, 1-मात्र, an affix in the sense of measuring, as much as, BC, 1^b ; NA. 13. 26 ; 2 मात्र, mere, only, PD, 12^c ; 3 मात्रा, a measure, PD, 15^a.

भाक्षि, मात्र, n. mere, only, CS, 1^c.

भाकुलमण्ड, विहार, m. a monastery, BK, 29^c.

भाषे, प्रधान, n, (i) the chief minister of a king, NA, 7. 3 ; (ii) main, NA, 12. 5.

གཙོ་བོ

གཙོ་བོ་ཉིད, प्रभुत्व, n. authority, supremacy, PD, 5°.

བཅོལ་བར་བྱ, प्रतिपालयावः, we two wait (in the sence of प्रतिपालयिष्यावः, we two shall wait), NA, 12. 14.

བཅོན, श्लाघ्य, praise-worthy, BC, 33°.

བཅོན་མེའི་འཁོར, अन्तःपुर, n. the harem, inmates of the female apartment, the ladies taken together, BC, 37°.

ཙོ, मूल, n. a root, UV, 21^a.

ཙོ་བ, मूल, n a root, origin, basis, text, BK, 5° ; MK, p, 176 ; UV, 1^b.

ཙོ, दर्भ, m. the kuśa grass, NA, 11. 4 ; 1 वृण, grass, NA, 12°.

ཙོག་པ, कुञ्ज, n. a wall, LV. B 9^a, 10¹³.

བཅོས་པ

ཙོབ་པོ, कटुक, pungent, unpleasant, PD, 30^a.

ཙོ, अग्र, the uppermost part, point, top, NA, 13. 2.

ཙོས་པ, 1 आरब्धवत्, one that has begun, NBT, 12. 4 ; 2 आरम्भ, m. a beginning, BC, 52° ; 3 आरम्भणीय, to be begun, NBT, 5. 3 ; 4 व्यापार, m. action, NBT, 10. 6.

བཅོས་པར་བྱ་བ་ཉིད, आरम्भणीयत्व, the state of what is to be begun, NBT, 6. 1.

བཅོས་པ (or ཙོས་པ, pf. of ཙོས་པ आ√रभ्, to begin, ft. བཅོས, imp. ཙོས་པ) आरम्भते, is begun, NBT, 7. 18.

བཅོས་པ་པ, प्रतिबद्ध, bound, connected with, (lit. आरब्ध, begun), NA, 2. 9.

བརྗེ་བ

བརྗེ་བ, f. love, affection, kindness, affectionate, 1 ལྷལ, f. BG, 1^o; 2 དལ, NA. 10^o; 3 ལྷིག་མ, BC, 41^o; 4 ལྷེ་མ, m. BC, 24^o, 27^d, 31^b, 44^a, 50^e, 51^o.

བརྗེ་བ་མེད, མེད་མེད, m. the want of affection or love, BC, 15^d.

བརྗེ་མེད, མེད་མེད, unkind, cruel, NA, 1^o.

བརྗེ་མེད་པ, མེད་མེད་པ, unkind, NA, 13. 6.

བརྗེན་འགྲུས, འགྲུས, n. activity, assiduity, UV, 8^a.

བརྗེན་དང་ལྷོན, ལྷོན་ལྷོན, energetic, diligent, PD, 24^d.

བརྗེན་པ, (*མེད་མེད) ལྷོན་པ, (always) active, BK, 26^b.

སྤྲོལ, ལྷོན་པ, to give, 1 དེ་ལྷོན, LV. 17¹⁵; 2 དེ་ལྷོན, LV. 14¹¹.

སྤྲོལ་བ, ལྷོན་པ, to give, དེ་ལྷོན (for དེ་ལྷོན), to give, LV. B 14¹³.

ཚོག

ཚ

ཚ་བ, 1 ཚ་བ, m. heat, LV.B 9^o; 2 ཚ་བ, not, BK, 5^a.

ཚངས་པ, ཚངས་པ, m. the creator.

ཚངས་པར་སྤྲོད་པ, ཚངས་པར་སྤྲོད་པ, n. celebrity or the duties of a religious student, LV.C 1²⁰.

ཚོན་མ, ཚོན་མ, n. evidence, the means of arriving at correct knowledge, NB, 18. 1, 20. 1, 26. 1.

ཚོན, ཚོན, hot, BK. 3^b.

ཚོལ, ཚོལ, n: a forest, BK, 11^o, 14^d. 16^b, 30^b, KA, 1².

ཚོག, a sentence, speech, word, 1 ཚོག, n, NA, 10^d; NBT, 10. 4, 5, 12. 1; 2 ཚོག་པ, n. BC, 42^b; 3 ཚོག་པ, n. LV. 16², 18¹; 4 ཚོག་པ, n. BC, 13^d. 25^a; BK, 14^b; NA, 10. 4, 12^o; PD, 3^b, 28^d; 5 ཚོག་པ, f. BC, 25^o; KA, 3^o, 9^o.

ཚོག

ཚོག་གི་ཕྱིར, पद्मावली, f, a series of words, KA, 10^d,

ཚོག་པ, √दह्, passive, to be burnt, 1 दहति (passive), UV, 24^b ; 2 दह्यमान, being burnt, BC, 36^c.

ཚོག་པར་གྱུར, दह्यते, is being burnt BG, 3^d.

ཚོག་ལེན་བྱས་པ, कारिका, f. the concise statement in verse, MK, p. 176.

ཚོགས་བཅད, पद्य, n. a verse, KA, 11^{a,c}.

ཚམ་པ, अलम, ind. sufficient, UV, 6^c.

ཚུགས་པར་འགྱུར་ཞིང, आक्रमेण्या, may attack, LV. B 15^{d,e}.

ཚུར, इह, here, NA, 8. 1, 10. 1, 12. 7.

ཚུལ, 1 रूप, n. form, kind, NB, 25. 2 ; 2 सदृश, like. BC, 41^c.

ཚོགས་པ

ཚུལ་ཁྲིམས, शील, n. religious or moral behaviour, CS, 17^{a,c}.

ཚུལ་བཞིན་དུ, योनिशः, adv. wisely. properly, KP, 4.2.

ཚུལ་གསུམ་པ་ཉིད, त्रैरूप्य, n. being of three kinds, NB, 27. 1.

ཚོ, काल, m. time, PD, 3^d, 7^c. RK, 20, 29.

ཚོ་དཔག་མེད, अमितायुस्, unmeasured life, LV. B 15¹⁹.

ཚོར་མ, कण्ठक, m. thorn, PD, 28^c.

ཚོགས, a group, multitude, 1 गण, m. BK, 28^d, LV, B 20²⁹, NA, 3^d, 9. 9 ; 2 निवह, m. BK, 12^c ; 3 बृन्द, n. PD, 5^d ; 4 सङ्घ, m. BK, 9^a, 27^a ; 5 सम्मार, m. BK, 30^c.

ཚོགས་པ, 1 सङ्गत, collected, BK, 15^d ; 2 समूह, a multitude, NA, 2. 5, 10^e.

कैव

- कैव, नेपथ्य, n. decoration, dress, particularly of an actor, NA, 2. 16.
- कैर, संजानीते स्म, perceived or felt, LV.B 19¹⁸.
- कैर'व, वेदना, f. feeling, KP, 5. 21.
- कैव, 1 निशा, f. the night, BK, 3^a; 2 लक्षण, n. a mark, characteristic, LV. A 13⁸, 14⁷.
- कैव'त्रै, 1 लक्षण, n. characteristic, KA, 2^d; NB, 16, 12. 1, 16. 1; 2 लक्षणत्व, n. the state of characteristic, NB, 15. 1.
- कैव'स, 1 *आलक्ष्य, visible, NA, 10^b; 2 चिह्न, n. a mark, BC, 59^a; 3 निमित्त, n. an omen, NA 8. 3.
- कैव'सै, रात्रि, f. the night, LV. B3².
- कैव'स, सन्ध्या, joint, evening, BC, 65^a.

कैव

- कैर'व, विस्मय, m. wonder, surprise. NA, 2^a.
- कैर'स, 1 इव, ind. like, PD, 8^b; 2 सम, equal, like, NA, 7^b; 3 सादृश्य, n. (lit. सदृश), resemblance, PD, 30^b.
- कैर'स'व, -उपम, like, BC, 62^a.
- कैर'स'व'रे'स'स'व, समनन्तर, immediately contiguous, NB, 9. 2.
- कै, सरस्, n. a lake, pond, RK, 21^a,
- कैव, 1 लक्षित, noticed, perceived. NA, 9, 11; 2 लक्ष्यते, is noticed, perceived, NA, 9. 9, 11. 5.
- कैव'स'व'स, शस्त्र, n. a weapon, KP, 3. 1,
- कैव, √ इष्, to wish, desire, (also to beg, beseech), [in con-

མཛོལ་བ།

2 शोभन्ते, look beautiful PD, 22^d.

མཛོལ་བ།, 1 कान्ति, f. beauty, BK, 21^a; 2 भाति, vb. shines, NA, 6^a; 3 मनोहर, pleasing. BK, 28^b; 4 शोभा, beauty, BK, 27^d; 5 शोभित, decorated, beautiful, BK, 19^d; 6 सुन्दर, beautiful, LV. A13²².

མཛོལ་སྐྱེ།, लावण्य, n. beauty, BK, 18^a.

མཛོད (imp. of མཛོད, to do), करोतु, vb. let (him) do, RK, 28.

མཛོད་ཅིག།, कारय, imp. let one get it done, (here the causative sense is not intended,) lit. do (imp); (with *rājya*) rule. LV. A6²⁵.

འཛིགས།, भय, n. fear, CS, 20^d.

འཛུལ་

འཛུལ།, holding, catching, 1 ग्रहण, n. RK, 15; 2 धारण, n. RK, 27.

འཛུལ་བ།, 1 (उद्-√वह्, to hold, support), उद्ग्रहण, n. holding, supporting, NA, 2. 8; 2 (उप-सम्-√ग्रह्, to collect), उपसंग्रह, m. collection, BK, 28^c; 3 (√ग्रह्, to receive, take), ग्रहण, n. taking, KP, 3. 1; 4 (√धा, to hold), दधीत, one should hold, BC, 40^{b, d}; 5 (√भृ, to bear), भृत्, bearing, having, BC, 34^b; 6 (√वह्, to carry), वाहिन, carrying, NA, 7. 19.

འཛུལ་བྱེད་བ།, (√धा, to hold), दधान, pt. pl. holding, NA, 12^a.

འཛུལ།, स्मित, n. a smile, NA, 2^b.

འཛུལ་དང་བཅས།, सस्मित, with a smile, NA, 6. 8.

འཛོགས་ཏེ

འཛོགས་ཏེ (འཛོགས་ pf. of
འཛོག་པ, རྒྱ་-√རྒྱ, to climb up,
ascend), རྒྱ་རྒྱ, gd. having
climbed up, NA, 8. 2, 3.

འཛོམས་, (pf. of འཛོམ་པ, སུ་-འཛོ་
√གུ, to come together), སུ་-
གུ་ལྟུགས་, RK, 30.

མུ་བ, པུ་, m. n. mud, UV, 10^l.

མུ་ཁ་མུ་. སུ་ཁ་, n. a lake, pond,
BC, 57°.

མུ་འཕྲུལ་, a miracle, 1 མུ་འཕྲུལ་,
RK, 30 ; 2 མུ་འཕྲུལ་, f. RK, 16.

མུ་མི་མུ་, མི་མུ་, ind. falsehood, false
NA, 1°, 9°.

མུ་གསལ་པའི་བྱུང་མུ་, མུ་གསལ་, f. per-
fect wisdom, LV. C1³¹.

མུ་གསལ་པའི་སངས་རྒྱུས་, མུ་གསལ་, m.
fully awakened or enlightened;

ཞི

LV. A14⁴⁰; MK, p. 176 ;
UV, 14°.

མུ་གསལ་སངས་རྒྱུས་, མུ་གསལ་, (for མུ་གསལ་),
m. UV, 15^d.

ཞི

ཞིགས་, ཞིགས་, m. a noose, BK,
18^b; RK, 16.

ཞིབས་, the leg. 1 ཞིབས་, m. n.
BK, 20^b; NA, 3. 14, 5. 4, 6^b ;
2 ཞིབས་, m. BC, 35°, 53°, BK,
23°; NA, 2. 4.

ཞིལ་, the face, mouth, LV. A3³⁵.

ཞིལ་ཏེ་བྱེད་པ་, ཞིལ་, m. a leader,
PD, 5°.

ཞི་, (√མུ་, to be peaceful or calm).

1 མུ་གསལ་ (མུ་གསལ་, is kept off),
PD, 13^d; 2 མུ་གསལ་, m. calmness,
absence of passions, PD, 11^d ;
RK, 31 ; 3 མུ་གསལ་, adj. calm,

ཞི་བ

m. one who has subdued one's passions, BK. 8^b; 4 शान्ति, f. tranquility, calmness, PD, 27^b; 5 शिव, n tranquility, adj. tranquil, auspicious, CS, 18^a; MK, p. 176; 6 सौम्य, gentle. BC, 61^c.

ཞི་བ, 1 शान्त, calmed, PD, 11^{a, b}; 2 शिव, propitious, auspicious, UV, 11^a; 3 सौम्य, gentle, BC, 5^a, 50^b.

ཞི་བར་འགྱུར, (√शम, to become quiet), शाम्यति, BK, 5^a; PD, 30^d.

ཞི་བར་བྱེད, शमन, quelling, allaying, BK, 22^d.

ཞིང, 1 ptcl. See PD, 22^a, p. 241;

2 क्षेत्र, n. a field, KP, 2. 1, 3.

ཞུ་བྱ, विज्ञाप्य, to be informed, requested, BC, 23^b.

ཞུགས་པ, कोष, m. n. a case, BC, 56^d.

ཞེས་དང་བཅས

ཞུགས་པ (pf. and imp. of འཇུག་པ, प्र-√विश, to enter, ft, བཞུགས།), प्रविशति, enters, NA, 3. 4, 4. 2. ཞུགས་ཏེ, प्रविश्य, gd. having entered, NA, 12. 15.

ཞུགས་པ, यान, n. a vehicle, NB. 6. 2.

ཞུས་གྱུར, सीदन्ति, sink down, BG, 2^c.

ཞུས་པ, विषीदत्, pt. pl. being cast down, BG, 1^d.

ཞུས་པ (ཞུས་ pf. of ཞུ་བ, to ask, request, petition), पृष्ट, asked, RK, 29.

ཞེས་ཏེ, इति, a ptcl. generally used to report the very words spoken or supposed to be spoken by some one, BC, 21^b, LV. B 20²⁷.

ཞེས་དང་བཅས, सप्रतीश, respectful LV. A8^c.

ཞེས

ཞེས, इति, see ཞེན, above, BC, 4°; BK, p. 151; CS, 3^a, 5^a, 10^b; KA, 11^a; LV, A 2¹⁰, 3^{6,38}, 13⁴⁷, B 20¹⁸; NA, 3, 9, 7, 17, 11^a, 13^{6,25}; NBT, 10. 12; RK, 23, 29, 33.

ཞེས་པ, 1 -आख्य, called, BK, 30^b; 2 इति, BK, 7^a, 14^a; 3 नामन्, n. a name, BK, 2^a.

ཞེས་ཀྱི, 1 इति, MK, 7°; NA, 2. 17; 2 नाम, ind. by name, indeed, BK, 4^a; CS, 19^a; NB, 22. 1; RK, 2.

ཞེས་ཀྱི་པ, 1 इति, LV. A 14²⁸; MK, 10°; NA, 7. 5; NBT, 2. 1, 10. 4, 5; 2 नाम, ind. by name, BC, p. 113; CS, 10¹. KP, p. 183; NA, p. 33, 2. 10, 3. 5; NB, p. 154.

ཞེས་ཀྱི་པར་དུ་འགྱུར་པ, (इति) याव-
देव, till this, LV. A 14³².

གཞན

ཞེས་ཀྱི་འོ (ཀྱི་འོ is ཀྱི and འོ,)

1 इति, LV. C 7²⁶; 2 उच्यते, (it is) said, KP, 4. 4, 5. 1, 6. 4, 7. 3, 8. 2, 10. 2; LV. C 4³⁰, 5¹⁹.

ཞེ་མོ་, दुग्धवती, f. milch, RK, 14.

ཞེན་ནས (ཞེན, आ √रुह् to ride, mount), समभिरुह्य, gd. having mounted, LV. B 22¹³.

གཞན, other, 1 अन्य, BC, 6^a, 24^a, 49°; LV. A 14¹⁹; NA 1°, 6. 7, 14°; NBT, 4. 2, 12. 4; PD, 8^b; UV, 13°; 2 अपर, BK, 32°; KP, 5. 1, 6. 1, 7. 1; LV. B 17¹⁶; 3 आप, moreover, besides, LV. B 8°; 4 पर, NA, 7^a. PD, 4^a, 19¹.

གཞན་གྱི་དོན, परार्थ, m. the interest of another, adj. intended for another, NA, 7. 7.

གཞན་གྱི་རིང་མི་འཛོག་པར་འགྱུར་

मा॒त्रं॒॑यत्

- मा, अनन्यनेय, not to be led or guided by others, LV. A 14⁴³.
 मा॒त्रं॒॑यत्, besides, moreover,
 1 अन्यच्च, RK, 35. 2 अपिच, NA, I. 1.
 मा॒त्रं॒॑युत्, विदेश, m. another country, PD, 24^a.
 मा॒त्रं॒॑यत्, from other, 1 अन्यतस्, CS, 22^a; 2 परतस्, MK, 1^a.
 मा॒त्रं॒॑यत्, विमान, m. n. the castle in the air, a palace with seven stories, BC, 28^a.
 मा॒त्रि॑, वस्तु, n. residence, home, BC, 30^a, 51^b.
 मा॒त्रु॑, a bow, 1 गारुडीव, m. n. (here the bow of Arjuna), BG, 3^b; 2 चाप, m. NA, 2^a; 3 धनुस्, n. BC, 61^b.
 मा॒त्रि॑, आगमय, imp. wait, LV. A 10¹⁰.

मा॒त्रि॑

- मा॒त्रि॑, तरुण, m. young, R.
 मा॒त्रि॑, कुमार, m. a prince, BC 54^o, 64^a; BK, p 37; KA, p. 1, LV. A 5, 0 1^o, 10B³
 मा॒त्रि॑, अश्रु, a girl, an unmarried girl, 1 कन्यका, f. NA, B. 7, 9, 2 कुमारीका, f. NA, 20. 6; 3 बाल (r), NA, 31 22^o
 मा॒त्रि॑, कुमार, m. with रस, सुकुमार, m. very delicate, BK, 4^b.
 मा॒त्रि॑, वरु, प्रहर्तव्य, to be struck, PD, 7^d.
 मा॒त्रि॑ (pf. of मा॒त्रि॑, to place, put, fut. मा॒त्रि॑, imp. मा॒त्रि॑), स्थापित, established, NA, 87^a
 मा॒त्रि॑, आरोग्य, gd. having placed, NA, 3. 1.
 मा॒त्रि॑, four, 1 चतुर CS, p. 1 66; LV. B 14⁷, 27¹²; MK, 1; 2 चत्वारि, LV 7²⁸, 3. C²,

བཞིན

བཞིན, 1 अनुसृत्य, अनुसारेण according to, RK, 29, 33; 2 इव, ind. like, BC, 4^b, 13^c, 26^c, 31^a, 32^a, 34^a, 35^a, 36^a, 38^c, 56^a, 65^c; BK, 17^a, 18^a, 19^a, 20^a, 21^a; NA, 7. 20, 9.9, 11^a, ^b, ^c, 12^b; UV, 3^a, 10^d, 26^f; 3 यथा, PD, 3^a; 4 -वत्, an affix denoting resemblance, PD, 2^b.

བཞིན་དུ, like, 1 इव, BC, 2^c, ^d, 54^d, 57^c; BK, 16^c; 2 -वत्, PD, 10^l.

བཞིན་རས, वदन, n. the face, BK, 16^a.

བཞུགས་པ (hon. for མྱོད་པ and འདུག་པ, to sit), विहरन्ति, dwell, reside, UV, 15^a.

བཞུགས་པར་གྱུར, तस्थौ, remained, BC, 13^a,

བཞུགས་པར་འགྱུར, विहरिष्यन्ति, will dwell, UV, 15^b.

ཟས་གཙུག་པོ་

བཞུགས་པར་གྱུར་ཞིང, व्यहार्षुः, dwelt, UV, 15^a.

བཞིན, 1 प्रयोजन, n. purpose, LV, A8¹⁹; 2 -सृह (सृहा), longing, desire, BC, 66^d.

བཞིན་(ཞིན་)པ་ལྷན་པ, व्यसनिन्, addicted to any vice, BC, 34^c.

≡

ཟག, स्रवत्, pr. pl. oozing, NA, 8^a.

ཟད་པ, 1 क्षय, m. loss, UV, 22^c; 2 क्षीण, exhausted, PD, 18^b.

ཟན, अन्न, n. cooked food, food, PD, 15^a.

ཟབ་མོ, गम्भीर, deep, KA, 12^a.

ཟས, आस, m. a mouthful, food, PD, 15^a.

ཟས་སྤེར་པ, अन्नदातृ, m. one who gives food, PD, 25^c.

ཟས་གཙུག་པོ་, शुद्धोदन, m. the name

མིལ

- of the father of Gautama Buddha, LV. A 2^{6a} 3²¹, 4³, 6¹¹, 7³, 9⁶, 12¹⁵, B 2³. 3⁹, 12, 20⁶, 21⁶, 22².
- མིལ་གྱིས་གཞོན་པ, तर्जयत्, pr. ptcl. threatening, BK, 17.
- རྒྱག་རྩ, शल्य, n. pain, a spear, shaft, PD, 28.
- རྒྱམ་པ, निमीलित, closed, NA, 11.5.
- མྱོད, said, called, RK, 29.
- མྱོལ, व्याज, m. pretext, pretence, NA, 1^a.
- མྱོས་པ (ཟེ་བ, to eat, pf. བཟུས and མྱོས, imp. མྱོས), दलित, crushed, NA, 11. 4.
- མྱོ, मास, m. a month, BK, 31^a.
- མྱོ་བ, the moon, 1 इन्दु, m. BK, 16⁶; 2 चन्द्रमस, m. BC. 40⁶; 3 शशभृत्, NA, 14^b.
- མྱོ་བ་སྲིང་གོ, चन्द्रसिंह, m. proper name, RK, 34.

རྒྱལ་གར

- རྒྱལ་བའི་དེད་དཔོན, चन्द्रमार्थवाह, m. a proper name, RK, 20.
- རྒྱལ་བའི་འོད, कौमुदी, f. moonlight, BK, 12^a.
- རྒྱལ་བའི་སྲིང་གོ, चन्द्रसिंह, m. a proper name, RK, 20.
- རྒྱོག (རྒྱོག་པ, to drive back, prevent, pf. རྒྱོགས, ft. བརྒྱོག),
- 1 *मर्दति, overcomes, (निवारयति prevents), UV, 8^d; 2 वारण, prevention, CS, 6^a; 3 विपर्यय, m. reverse, change, BC, 9^a.
- རྒྱོག་པ, वारण, n. prevention, CS, 6^b, 6^c.
- རྒྱོག་གྱེད, निवर्तक, ceasing to cease, CS, 5^d.
- རྒྱོས་གར, 1 नाटक, n. a drama, NA, p. 33, 2.10; 2 नाट्य, n. dramatic representation, NA, 3^b.

ལྟོས

ལྟོས་གར་དག་ཕྱོས་ཤིང་, नाटय, imp.

represent dramatically, NA,
2. 15.

ལྟོས་གར་བྱ་བ་, नाटयितव्य, to be
represented dramatically, NA,
3. 5.

ལྟོས་བཞིན་ (ལྟོ་བ་, ལྟོ་བ་, or
ལྟོས་པ་, to say, tell, pf.

བཟླས and བཟློས་, ft. བཟློ་,

imp. ལྟོས་), विलपत्, pr. pl.
saying, lamenting, BC, 67^c.

གཟི་བཟེད་དང་ལྟོས་པ་, -तेजस, bri-
llant, LV. A13²⁹.

གཟིགས་ནས་ (གཟིགས་པ་, √दृश,
अव-√लुक्, to see, hon. for
མཐོང་བ་ and ལྟོ་བ་), दृष्ट्वा, gd.
having seen, BC, 2^o ; 59^o.

གཟིགས་པར་གྱུར་, ददर्श, pf. saw,
BC, 1^d.

བརྒྱུང

གཟིར་, afflicted, troubled, 1 आतुर,
NA, 1^b ; 2 आर्त, BK, 6^d.

གཟིར་གྱུར་བ་, पीडित, afflicted,
BK, 4^c.

གཟུགས་, 1 बिम्ब, m. n. a reflec-
tion, KA, 5^d ; 2 रूप, n. colour,
beauty, KP, 5. 1 (physical ele-
ments) ; NA, 13. 18 ; PD, 22^a ;
RA. 1, p. 199¹.

གཟུགས་བཟང་ལྟོས་, रूपवत्, beauti-
ful, PD, 20^b.

གཟུང་བར་དགའ་, दुर्निग्रह, difficult
to control, UV, 25^a.

གཟེར་བ་, महत्तक, m. old, aged,
LV. A3³⁰.

བཟང་, good, nice, excellent, 1 पर,
CS, 11^b ; 2 भद्र, LV. A13¹³ ;
NA, 7. 19 ; 3 शुभ, LV. B15⁹ ;
4 सु-, BC, 36^a ; BK, 4^d.

བརྒྱུང་ (འཛིན་པ་, √ग्रह्, √धृ, to hold,

सञ्चर

seize, pf. सञ्चर or चर, ft.

सञ्चर, while सञ्चर occurs in all tenses), 1 जगृहः, pf. held, BC, 58^b; 2 गृहीत, held, BC, 6^b; 3 धार्यते, being held, BC, 10^a; 4 धृत, held, BC, 45^b.

सञ्चर'स, ग्रह, m. holding, NA, 7, 20.

सञ्चर'सन्, ग्राहयितुम्, inf. in order to make one hold, CS, 9^b,^d.

सञ्चर'सु, धारयितव्य, to be held, accepted, PD, 19^b.

सञ्चर'सु, क्षम, bearable, proper, BC, 48^d.

सञ्चर'सु, विनिवृत्ति, f. removing, BC, 14^o; वारयत्, pf. pl. warding off, preventing, BK, 21^d.

सञ्चर'सु, क्श, with the prefix क्श, विसृज्य, gd. having dismissed, sent away, BC, 65^a.

संच

स

संच, 1 अपि, ind. and, also, too, moreover, besides, sometimes indicates possibility (*sambhāvanā*), BC, 27^o; CS, 12^d, ; PD, 9^d, 21^b, 29^d; UV, 18^b; 2 च, ind. and, also, too, BG, 3^d; UV, 18^o.

संच, 1 अथवा, ind or, PD, 2^o; 2 आहो, ind. or, NA, 13. 21; 3 उत, ind. 13. 20; 4 वा, ind. or, BC, 37°, 40^b,^d; LV. B 19^d; NA, 13, 12; PD. 9^d.

संच, अस्मद्, pers. pron. we, RK, 31.

संच, पयस्, n. milk, PD, 27^o.

संच, अनन्तर, adv. n. after, UV, 17^b,^c.

संच, अनन्तरं च, and after, UV, 17^b,^c.

संच (pf. संच, imp. संच),

འོང་བ་

आ-√गम्, to come, एष्यति, ft
will come, BC, 52^b.

འོང་བ་མེད་པ།, अनागम, without
coming, MK. P, 176.

འོངས།, 1 आगत, come, arrived,
2. 3, NA, 4^b ; 2 ययौ, went, BC,
60^c.

འོངས་པ།, 1 आगत, come, arrived.
NA, 2. 3 ; 2 आगमन, n coming,
LV. B 19^d.

འོད།, a ray, beam of light, 1 अंशु,
m. BK, 28^d; 2 अंशुक, m. BK, 31^c;
3 आमा, f. LV. B4^f, 10^l ; 4 प्रमा,
f. LV, B5^d, 6^s, 9^z.

འོད་ཅན།, -द्युति, f. (one with) lustre,
NA, 13^b.

འོད་མ།, वेणु m. a bamboo, BK,
30^b.

འོད་ཟེར།, अंशु, m. a ray, lustre,
BK, 12^c.

འོད་ཟེར་དང་ལྡན་པ།, -अंशुक, having
a lustre. BC, 57^l.

འོས་པ

འོས་སྤྱད།, काश्यप, m. a proper
name. KP, 1. 1, 2. 1, 3. 1, 4.
1, 2, 3, 4, 5. 1, 6. 1, 4, 7. 1, 3,
8. 1, 2, 9. 1, 10 1, 2, p, 183.

འོན་ཀྱང།, 1 किञ्च, ind, moreover,
and again, BK, 32^b ; 2 किन्तु,
ind. but, NA, 11, 4, 13. 2.

འོན་དང།, तद्, ind. (in the sense of
तदा, तर्हि,), then, LV, B14¹⁸.

འོན་ཏེ་ན་ཡང།, ind. and, also, yet,
never the less, MK, 4^l.

འོས།, 1 (√अर्ह्, to be worthy of,
to deserve), (i) अर्हति, UV, 21^d.
(ii) अर्हसि, BC, 16^b, 18^b, 31^l, 32^l.
33^d, 34^d ; 2 (√युज्, passive, to
be fit), युज्यते, BK, 25^d.

འོས་པ།, (√अर्ह्, to be worthy of, to
deserve) ; 1 अर्ह, deserving,
BC, 28^d ; 2 अर्हति, BC, 39^d ;
3 उचित, fit, BC, 37^d ; योग्य, fit,
NA, 11 1.

འོས་ཡིན

འོས་ཡིན. ($\sqrt{\text{अहं}}$, to be fit), अहंसि,
BC, 35^a.

འོས་སུ་གྱུར, कृतयोग्य, one who has
done what is good (lit. योग्यभूत,
one who has become fit or
worthy), LV. B21^o.

ཡ

ཡ་མཚན་སྐྱེས་གྱུར, विसिस्मियाते, (pf.
of वि- $\sqrt{\text{स्मि}}$, 2nd to wonder,
pers. du), wondered, BC, 64^b.

ཡ་མཚན་དང་བཅས་པ།, सविस्मय, with
surprise, NA, 13. 15.

ཡང, and, also, too, again, but ;
1 འཕྱི, ind. BC, 9^a, etc. ; BK,
1^b, etc. ; CŚ, 2^b, etc. ; KA, 3^b,
etc. ; KP, 2. 1, etc. ; LV,
B17¹⁷, C 4¹⁵, etc. ; MK
2^a, etc. ; PD, 15^a NA, 5.
29, etc. ; NB, 26. 1 ; NBT, 5.
12, etc. ; UV, 22¹ ; **2** ཅ, ind.
BG, 2¹, 3^b ; BK, 1^b ; KA, 11^a,

ཡང་དང་ཡང་དུ

etc. ; LV. B2¹, C2¹², etc. ; MK,
9¹ ; **3** ིུ, ind. BC, 20^c, 50^c ; NA,
6. 4, 7. 8 ; NBT, 5. 3 ; PD, 15^a,
20^b ; RK, 2 ; **4** ིུན, ind. KP.
5. 1, 6. 1, 7. 1 ; **5** ིུམ, a
prefix, with. together with-
thoroughly, very much, etc.,
BC, 46^b, 56^c ; **6** ིུམ་ཅུ་, ind.
thoroughly, completely, CŚ,
11^a KA, 6^a.

ཡང་དག་སྐྱོམ, संयम, m. restraint,
UV, 8^b ;

ཡང་དག་པ།, **1** ིུམ་, right, KP, 4. 2,
3, 4, 5. 1, 6. 1, 4, 7. 1, 3, 8. 2,
10. 2 ; NB, 11. 1 ; **2** ིུམ་ཅུ་, per-
fect, right, correct, LV. A 14³⁰,
C2²⁰, 31, 33, 35, 37, 39 41, 43
7¹⁴, 16 NB, 1. 1, 2. 1 ; NBT. 2. 1,
7. 6, 8. 4, 9. 21, 11. 1, 12. 8.

ཡང་དག་པར་གཞན།, समधिष्ठित,
governed, guided, NA, 7. 3.

ཡང་དང་ཡང་དུ, ིུམ་ིུམ་ིུམ་, ind. fre-

ཡང་ན

- quently, repeatedly, BC, 67°.
- ཡང་ན, or, 1 अथवा, ind. NA, 3. 14, 13. 22, 23; 2 वा, ind. BC, 20¹, 52^{b, d}; UV, 26^d.
- ཡང་འབྱུང་བ, पौनर्मव, (०र्भवी, f.), leading to re-birth. LV. C5^r.
- ཡངས་པ, दीर्घ, long, BK, 16^a.
- ཡན་ལག, अङ्ग, n. a member or part or portion, a limb, LV. A 13³⁰, C7⁸; NA, 2°; RK, 30.
- ཡན་ལག་བརྒྱན, अष्टाङ्गिक, eightfold, UV, 11^a.
- ཡབ, (hon. for རེ་), father. 1 तात, m. NA, 3. 8, 6^b, 7. 8, 10, 11, 15; 2 पितृ, NA, 6^a; RK, 28, 29.
- ཡབ་ཀྱི་པོ་, राजपितृ, m, the father king, RK, 3.
- ཡབ་ཡུམ, पितृ, (du. num.), the parent, the father and the mother. NA, 3. 11.
- ཡམ་ཤིང, समिध्, f. fuel, specially

ཡིད་ནི་གཙོ་བོ་

- sacrificial sticks for the sacred fire, NA, 7. 13, 10. 5.
- ཡལ་ག་ལྷན་པ, शाखिन्, m. lit. one with branches, i.e. a tree, NA, 11^d.
- ཡལ་འདབ, पल्लव, m. n. a sprout, twig with leaves, BK, pp. 137 151.
- ཡི, used after a vowel it indicates the genitive case, PD, 9^a.
- ཡིད, the mind. 1 मनस्, n. BG, 4^a; KP, 7. 2; NA, 2. 17 NB, 9. 3; NBT, 1^d. PD, 3^a; UV, 26^{a, c}; 2 मानस, n. KA, 1^d.
- ཡིད་མགྱོགས, *मनोभव, mind-born, but lit. मनोजव, swift as the mind, UV, 26^b.
- ཡིད་དུ་མཚི་ཞིང, मनोज्ञ, beautiful, LV. B10⁴.
- ཡིད་ནི་གཙོ་བོ་, मनःश्रेष्ठ, that of which the mind is pre-eminent.

ཡིད་འཕྲོག་

ཡིད་འཕྲོག་, हारिन् (lit. मनोहारिन्),
(heart-) stealing, pleasing, NA,
3^b.

ཡིད་བྱུང་, उद्धिग्नमानस्, depressed in
mind, anxious, NA. 3 8.

ཡིད་བྱུང་བ་, 1 निर्विद्, disgust or
weariness of the vanities of the
world, LV, C1²³; 2 निर्विगण,
disgusted, NA, 5. 2.

ཡིད་ལོང་, हृदयङ्गम, heart- stirring,
pleasant, PD, 3^d.

ཡིད་ལ་, मानस, belonging to the
mind, BK, 8^d.

ཡིད་ལ་རེག་པ་, मनोरथ, m. a
desire, desired object, NA, 7^c.

ཡིན་, to be, to exist, 1√अस्, (i)
अस्ति, UV, 22^a; (ii) अस्मि, BC, 6^a;
PD, 2^a; (iii) सन्ति, BC, 20^d; 2
√ भू, (i) भवति BC, 43^a, 45^d, 46^d.

CS, 6^d; KP. 2. 1; MK, 9^d; NA,
3^c, 13. 19, 25; NBT, 9. 34, 12.

18; PD, 4^d, 10^b, 14^d, 16^b, 18^d.

ཡུན་

21^b, 22^d, 27^b; (ii) भवन्ति, NBT,
9. 43, 10. 59; (iii) भवावः PD,
16^d; 3 √विद्, विद्यते, UV, 19^c.

ཡིན་ན་, 1 सति, pr. pl. of सत्, loc.
(this) being, MK, 7^d; 2 स्यात्,
opt. 3rd pers. sing. of √अस्,
to be, NBT, 5. 15.

ཡིན་པ་, (√भू, to be), भवति, KP.
2. 1, 8. 2, 9. 2; NB, 25. 2.

ཡིན་པས་ན་, इति, ind. indicating a
cause, because, lit. (it) being
(so), NB, 1. 2.

ཡུ་, (personal pron. 1st pers., see
next), वयम्, we, BK, 6^d.

ཡུ་ཅག་, (ཅག་ is a plu. termination
of pers. pron.), वयम्, we, BK, 7^d.

ཡུ་བ་, त्सह, m. the hilt of a sword,
BC, 56^a.

ཡུ་སྐྱ་ཅག་, वयम्, we, NA, 12. 8.

ཡུན་, सुहूर्त, m. an instant, a very
small portion of time, BC, 1^b.

ཡུན་རིང

ཡུན་རིང, चिर, a long time, BC, 16°; NA, 13, 2, 12.

ཡུས (hon. for མ), the mother; 1 अम्बा, f. NA, 3. 8; 2 मातृ, f. RK, 4, 28, 29.

ཡུལ, a country, place, 1 देश, m. PD, 21°; RK, 2; 2 विषय, m. CS, 18°; NB, 9. 1, 12. 1, 17. 1.

ཡུལ་འབྲིང་བཅས, सराष्ट्र, along with the kingdom, LV. B12³.

ཡི་ཤེས, ज्ञान, n. knowledge, wisdom, KP, 1. 1.

ཡི་ཤེས་ཅན, ज्ञानिन, wise, KP, 1, 3.

ཡིང, समर्थ, capable, LV, B10¹⁶.

ཡིངས་གདུང, सन्ताप, m, heat, torture, BK, 9^d. 21^d.

ཡིངས་སྤངས་དེ, परित्यज्य, gd, having given up, PD, 8ⁿ.

ཡིངས་སྤངས་བ (སྤངས is pf. of སྤོང་བ √लज्, to abandon), परि-

ཡིངས་སྤོང་བ་གྲུང་ནས

त्यागिन्, one who gives up, UV, 4°.

ཡིངས་སྤོངས (སྤོངས is imp. of སྤོང་བ, √लज्, to abandon), परित्यजेत्, one should give up (lit. परित्यज्, give up), UV. 4^b.

ཡིངས་རྫོགས་པར་བྱ, सम्पादियामि, I am fulfilling, NA, 2. 16.

ཡིངས་རྫོགས་མཛོད, परिपूरयत्, pr. pl. making perfect or complete, BK, 26^d.

ཡིངས་བཟུང་ནས, आदाय, gd., having taken, BK, 14°.

ཡིངས་སྤོ, परि-, a prefix, fully, round, excessively, BC, 32^b; BG. 3^d; BK, 4°; NA, 7. 7, 13. 4; PD, 28^b.

ཡིངས་སྤོ་སྤྲོས་པར་བྱེད (परि -√. शुष्, to be thoroughly dried up), परिशुष्यति, BG, 2^d.

ཡིངས་སྤོ་བ་གྲུང་ནས (ཡིངས་སྤོ་

ཡོངས་སུ་བསྐྱོད་པ

བཀྱར, परि-√ पूज्, to pay homage), *परिगृह्य, gd. having received (in the sense of परि-पूज्य, having paid homage), LV A7¹⁵.

ཡོངས་སུ་བསྐྱོད་པ, *परिचुम्ब, very agitated. NA, 7. 19.

ཡོངས་སུ་བགོད་ཅིང, परिक्राम्त, pr. pl. walking about, NA, 3. 2.

ཡོངས་སུ་གཅོད, (परि√ छिद्, to cut completely), छिन्दति (lit -परिच्छिनति), cuts, LV. B18¹¹.

ཡོངས་སུ་བཏང་ནས (བཏང, is pf. of བཏོང, √ लज्, to abandon), परित्यज्य, gd. having abandoned, NA, 3. 11, 14.

ཡོངས་སུ་དུབ་པ, परिश्रम, m. fatigue. exhaustion, NA, 7. 19.

ཡོངས་སུ་གཏུང, सन्ताप, m. heat, torture, BK. 22^b.

ཡོད་གུར

ཡོངས་སུ་སྤང་བར་བྱ, परिहर्तव्य, to be avoided, PD, 28^b.

ཡོངས་སུ་སྐྱོད་པ, परिभोग, m. enjoyment, NA, 7. 13.

ཡོངས་སུ་རྫོགས་གུར་ཅིག, परिपूर्यतु, let it be fulfilled, LV. B18¹⁸.

ཡོངས་སུ་ཟད་པ, परिक्षीण, exhausted, PD, 11^c.

ཡོངས་སུ་ཟེན་པ, 1 परिग्रह, m. taking, KP, 1. 3 ; 2 परिगृहीत, taken, KP, 1. 1.

ཡོད, to be, 1 √अस, (i) अस्ति, BC, 7^a ; BK, 11^d ; CS, 14^b ; KA, 8^d ; KP, 10. 1 ; NA, 1^c, 6^{a, b, c, d}, 7. 5, 13. 11 ; PD, 6^a ; UV, 21^b ; (ii) सत्, pr. pl. existing, MK, 6^d ; (iii) सन्ति, CS, 10^a ; MK, 4^d ; 2 √भू, भवेत्, LV. B13¹² ; UV, 6^b ; 3 √विद्, विद्यते, CS, 5^o, 12^b.

ཡོད་གུར, भवेत्, UV, 6^b.

ཡོད་པ

ཡོད་པ (√अस्, √भू, √विद्, to be,

exist), 1 अस्ति, LV. A14⁹ ; NA,

6, 7 ; 2 भाव, m. existence, CŚ,

20⁰ ; 3 विद्यते, exists, UV, 19⁰ ;

4 सत्, pr. pl. existing, MK,

6^a, 7^a, 8^a ; NB, 14. 1 ; 5 सत्ता,

f. existence, MK, 10^a ; 6 सत्त्व,

n. existence, NB, 27. 1, 28. 1.

ཡོད་པ་མ་ཡིན, न विद्यते, does not

exist, MK, 3^d.

ཡོད་པར་འགྱུར, भवति, MK, 8^d.

ཡོད་པས་ན, सति, pr. pl. loc. (it)

being, MK, 10^c.

ཡོད་མ་ཡིན, 1 असत्, not exist-

ing, CŚ, 5^a ; 2 न (lit. न भवति),

not, MK, 3^b ; 3 नास्ति, does not

exist, MK, 2^d ; 4 *विद्यते (lit.

न विद्यते), do not exist, MK, 1^d.

ཡོད་མིན, 1 अविद्यमान, not exist-

ing, MK, 3^c ; 2 न, not, MK,

14^c ; 3 न विद्यते, does not exist,

MK, 10^b.

གཤམ་བ

ཡོད་མེད, सदसत्, existing and not
existing, CŚ, 10^a ; MK, 7^b.

ཡོན་རྒྱ, अर्घ्य, water offered at
the respectful reception of a
guest, LV. A7⁶.

ཡོན་ཏན, गुण, m. merit, good,
advantage, KA, 8^b ; NA, 3^d.

ཡོན་ཏན་ལྡན, गुणवत्, endowed
with good qualities, BC, 33^b.

ཡོན་ཏན་ལྡན་པ, गुणाधर, possessing
qualities, meritorious, LV. B
10¹⁰.

ཡོན་ཏན་མེད, नैर्गुण्य, absence of
good qualities, BC, 24^c.

ཡོན་ཏན་མེད་པ, नैर्गुण्य, absence of
good qualities, BC, 38^a.

ཡོན་ཏན་འཛིན, गुणग्राहिन्, apprecia-
ting the merits (of others),
NA, 3^a.

གཤམ་བ, 1 कम्पन्ते, shake, UV,
20^d ; 2 चञ्चल, inconstant, un-
steady, BC, 21^c.

གཡོ་མེད

གཡོ་མེད, अविचलित, not gone away, steady, NA, 2^d.

གཡོགས་པ, संवीत, covered, clothed, BC, 65°.

གཡོས་པར་འགྱུར, प्रकम्पते, shakes, UV, 20^b.

ར

ར་སྐུའི་བྱ, राघव, m. the son of Raghu, i. e. Rāma, the hero of the Rāmāyaṇa, BC, 36^a.

རང, self, own, one's own, belonging to oneself. 1 आत्मन्, BC, 30^b; NB, 10. 1; PD, 18^b; UV, 3^d; 2 स्व, BC, 3°, 9°, 17^a; LV. B 9¹⁸; NB, 9. 1, 12. 3, 24. 1; PD, 21°; UV, 12^a; 3 स्वक, LV. B 3^d; 4 स्वकीय, RK, 36; 5 स्वयम्, BC, 44^b; NA, 7, 8.

རང་གི་སྐྱེ, स्वजन, m. a kinsman, relative, BC, 44^a.

རབ

རང་གི་རྗེན་པ, स्वलाभ, m. one's own gain, UV, 13^a.

རང་གི་དོན, स्वार्थ, m, one's own interest, self-interest, one's own object, NB, 25. 1.

རང་གི་མཚན་རྟེན, स्वलक्षण, n. one's own characteristics, NB, 13. 2.

རང་རྟེན, 1 स्वतस्, ind. of one's self, by oneself, for oneself, BC, 10^d; 2 स्वयम्, ind. oneself, in one's own person, KA, 5^d.

རང་གཞན, स्वस्थ, self-dependent, confident, BC, 2^b, 42°.

རང་བཞིན, own state, nature, 1 प्रकृति, f. BK, 4^b; PD, 30^b; 2 स्वभाव, m. MK, 3^a.

རང་བཞིན་མེད, निःस्वभाव, without nature, MK, 10^a.

རབ, 1 प्र-, ind. a prefix meaning good, well, intensity, excellence, etc. UV, 26^a; 2 प्रकर्ष, m. excellence. NB, 11. 1; 3

རབ་གྱུས

མུ, ind. a prefix expressing excellence, well, BK, 4^b.

རབ་གྱུས, 1 འཕྲུགས, opened, fully blown. NA, 13^a. 2 འཕྲིས, raised, increased, BC, 36^a.

རབ་བསྐྱེད, विभूषित, adorned, BK, 18^b.

རབ་བཅད (བཅད pf. of གཅོད་པ, √ छिद्, to cut off), विच्छेद, pf. cut off, BC, 57^b.

རབ་ཏུ 1 འཕྲ, ind. a prefix, up, upwards, BC, 56^d; 2 ག-, a prefix, good, well, very, excessive, BC, 68^a; 3 སམ-, a prefix, thoroughly, PD, 19^b.

རབ་ཏུ་གྲོག་པར་བྱེད, [प्र]पठ्यते, is being read (well), NA, 10^d.

རབ་ཏུ་བཀྲམ་པ, प्रविद्ध, cast away, thrown away, BC, 58^b.

རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་འདོད, प्रसिध्यतु, imp. let it be fulfilled, NA, 13^d.

རབ་ཏུ་གདུངས

རབ་ཏུ་དགའ་བ་རྣམས, प्रसुदित, delighted, happy, NA, 10. 4.

རབ་ཏུ་བསྐྱིད, प्रकरोति, makes, LV, B 9¹⁰.

རབ་ཏུ་གྱུས་པ, འཕྲིས, raised, increased, BK, 18^d.

རབ་ཏུ་བསྐྱེད, दर्शित, s' own, KA, 10^b.

རབ་ཏུ་དང, खच्छ, very clear, NA, 10^b.

རབ་ཏུ་དང་བྱོས, प्रसौद, imp be gracious or propitious, NA. 5. 3.

རབ་ཏུ་རྩིས (རྩིས pf. of རྩི་བ √ प्रच्छ, to ask), पप्रच्छ, pf. asked, RK, 4^d.

རབ་ཏུ་གདུངས (གདུངས pf. of གདུང་བ, √ तप, to torment), *कर्षति, drags away (lit. प्रतपति, torments), BK, 1^a.

རབ་ཏུ་འདེམ་བུའི་སྒྲིབ་

རབ་ཏུ་འདེམ་བུའི་སྒྲིབ་, अतिक्रमेत् ,
opt. one should pass over,
UV, 16°.

རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འབྱེད་པ་, प्रविचय, m.
investigation, examination, KP
3. 1.

རབ་ཏུ་བསྐྱོད་པ་, आस्कालित, flapped,
NA, 8°.

རབ་ཏུ་བྱིན་, प्रयच्छ, imp. give, BC,
61°.

རབ་ཏུ་བྱུང་ན་, प्रव्रजति, pr. pl. loc.
(lit. प्रव्रजिते), having renounced
the world.

རབ་ཏུ་བྱུང་བ་, प्रव्रजित, turned a re-
cluse, à religious mendicant,
LV CI°.

རབ་ཏུ་བྱེད་པ་, प्रकरण, n. a treatise
(esp. introductory), MK, p.
176 ; NB, p. 154, 22, 1 ; NBT,
3. 1, 6. 1, 8. 1, 10. 6, 10, 11. 2,
4, 5, 12. 3, 5.

རབ་ཏུ་སྲིམ་བགྱིད་

རབ་ཏུ་འབད་པ་, सुप्रणिहित, well de-
termined or decided. BK, 32°.

རབ་ཏུ་འབྲད་ཅིང་, पपात, pf. fell
down, BC, 68°.

རབ་ཏུ་སྦྱོར་བ་, प्रयोग, m. applica-
tion, practice, KP, 4. 2.

རབ་ཏུ་སྦྱོར་བར་བྱའོ་, *भवितव्य, (lit.
प्रयोक्तव्य), to be applied, KP,
4. 1.

རབ་ཏུ་ཞི་བ་, प्रशान्त, calmed, tran-
quilized, NA, 10. 7.

རབ་ཏུ་ཞུགས་དེ་, प्रविश्य, gd. having
entered, NA, 10. 1, 2.

རབ་ཏུ་བཞེས་, प्रतीच्छ, imp. 2nd
pers. sing. take, 62°.

རབ་ཏུ་གཡོ་བ་, प्रकम्पते, shakes, UV
20°.

རབ་ཏུ་སྲིམ་བགྱིད་, प्रह्लादनी, delight-
ing, LV, B 10°.

རབ་དྲུ་གསལ་བ

རབ་དྲུ་གསལ་བ, प्रकटित, manifested, NA, 12^a.

རབ་དྲུ་བསྐྱང, ससुन्नमित, raised up, NA, 11. 5.

རབ་ཐོབ, 1 प्रविष्ट, entered, BC, 15^b; 2 संप्राप्त, gained, obtained, BC, 11^d.

རབ་དང་བ, प्रसन्न, pure, UV, 26^o

རབ་འདྲ, उत्कम्प, m. tremor, agitation, NA, 2^b.

རབ་དྲུ་བལྟགས, लिलिहे, pf. of √लिह्, to lick, licked, BC, 53^o.

རབ་འབར, उज्ज्वल, bright, BK, 2^c.

རབ་འབྱུང, प्रसूति, f. appearance, production, NBT, 1^a.

རབ་སྐྱུར་བ, प्रयुक्त, employed, KA, 6^a.

རབ་ཞི, प्रशम, m. cessation, extinction, B11^b.

རི་མོ

རབ་ཞི་བ, प्रशमन, n. cessation, extinction, BK, 10^a.

རབ་གཞིལ་བ, सुकुमार, m. very delicate, BK, 4^b.

རབ་རྩི, तिमिर, n. darkness, NB, 6. 1.

རལ་གྱི, असि, m. a sword, BC, 56^a.

རྩ, a mountain, rock, 1 पर्वत, m. NA, 7. 14, 19, 22; UV, 6^b; 2 शैल, m. UV, 20^a.

རྩ་གས, a deer, a wild beast, 1 कुरङ्ग, m. NA, 12^c; 2 मृग, m. BC, 60^a, 62^b; PD, 3^o; 3 हरिण, m. BC, 2^a; NA, 11. 4; 4 श्वापद, m. NA, 9. 9.

རྩ་པོ, अचल, m. a mountain, NA, 8^a.

རྩ་བོང, शशक, m. a hare, PD, 6^d.

རྩ་མོ, a line, 1 रेखा, f. PD, 29^a; 2 लेखा, PD, 29^o.

རྩི་མོ་མེད་པ

རྩི་མོ་མེད་པ, रेखाहीन, without stripes, RK, 21^b.

རྩི་མོར་བྱ་བ, मान, m. honour, BC, 64^d.

རྩི་ག, (√विद्, अव-√इ to know), 1 अवैमि, NA, 5^a ; 2 वेत्ति, NA, 5^b ; 3 विद्या, f. learning, KA, 12^c.

རྩི་ག་དང་ལྷན་པ, विद्वस्, m. learned, a learned man, UV, PD, 24^a.

རྩི་ག་དང་བྲལ་བ, विद्याहीन, devoid of learning, PD, 22¹.

རྩི་ག་ལྷན་པ, विद्वस्, learned, PD, 21^d.

རྩི་ག་བ, learning, perception, knowledge, 1 विद्या, f. PD, 23^{a, c} ; 2 संवेदन, n. NA, 10.1.

རྩི་ག་བ་ཅན་པ, विद्वस्, m. learned, RK, 17.

རྩི་ག་བ་སྤྲེང་བ, विद्यादातृ, m. one who gives learning, a teacher, PD, 25^b.

རྩི་གས

རྩི་ག་བ་དོན་གཉེན, विद्यार्थिन् m. desirous of learning, PD, 23^d.

རྩི་ག་བ་འདོད, विद्यार्थिन् (lit. विद्या-काम), m. desirous of learning, PD, 23^b.

རྩི་ག་བ་ལྷན་པ, विद्वस्, m. a learned man, PD, 21^a.

རྩི་ག་བ་འཇིག་པོར་ལྷན་པ, विद्याधर, m. a class of semi-divine beings, NA, 2. 9, 13. 22.

རྩི་ག་བ་བསྐྱབས་པ, कृतविद्य, learned, PD, 20¹.

རྩི་ག་བྱེད, सामन् (वेद), the Veda, NA, 10. 4.

རྩི་ག་འཇིག་པོར་ལྷན་པ, विद्याधरी, f. of विद्या-धर, a semi-divine being, NA, 4^c.

རྩི་གས, a family, caste, कुल, n. BC. 10^a, 33^c ; NA, 13. 23 ; PD, 22^b ; RK, 18, 21^d ; 2 जाति, f. NA, 14^c ; 3 युक्त, proper, right,

རིགས་པ

- LV. B12¹² ; MK. 9^o ; 4 युज्यते, is right, MK, 7^a.
- རིགས་པ, 1 न्याय, m. the science of logic, NB, 22. 1, p. 154. NBT, p. 116 ; 2 युक्त, right, CS, 22^c ; 3 युज्यते, is right, BC, 61^b.
- རིགས་པར་འགྱུར (√ युज्, passive, to be right), युज्यते, is right, NA, 3. 13.
- རིགས་པར་འཇོས་པ, न्याय्य, just, NA, 7^a.
- རིང, 1 गभीर, deep, LV. A 14⁵² ; 2 दीर्घ, long, KA, 1^d.
- རིང་དུ་བྱས་པ, दूरीकृत, removed to a distance, removed away, NA, 7. 13.
- རིང་པ, चिर, long, LV. A6²¹.
- རིན་ཅེན, रत्न, n. a gem, BK, 2^o, 28^a, 31^o ; RK, 28.
- རིས, क्रम, m. a course, order, BK, 27^b, NA, 4^b.

རི་རི་ལ

- རིས་གོ་བྱེད་པ, परिचर्या, f. service, attendance, NA, 3. 14.
- རིས་པ་བཞིན, अनुपूर्व, a regular order, UV, 3^b.
- རིལ་པ, कमण्डलु, m. n. a water-pot (generally used by ascetics), NA, 10^b.
- རུང, 1 युक्त (or उचित), right, proper, UV, 26^d ; 2 योग्य, fit, capable of, NB, 5. 1.
- རུང་པ, युज्यते, is right, MK, 6^b.
- རི་ཞིག, 1 तावत्, so much, that much, KA, 10° ; NA, 3. 8, 6. 4, 12. 14, 13. 13, 14. 14 ; 2 यावत्, as much as, NA. 3. 1, 5, 16, 7. 16.
- རི་རི་དག, एकैक, one by one, NA, 3^o.
- རི་རི་ལ, 1 एकैकम्, each, LV. B 21¹² ; 2 एकैकशस्, ind. singly, LV. B21²³.

རེག་གུང

རེག་གུང་ཅིང, आममर्श, pf. touched,
laid hands upon, BK, 54^o.

རེག་ཅིང, पस्पर्श, pf. touched, or
laid hands upon, BC, 4^a.

རེག་པ, स्पर्श, m. touch, RK, 23^a.

རེག་བྱེད, स्पृशति, touches, lays
hands upon, BK, 7^d.

རོལ་སྐྱེག, ललित, pleasing, char-
ming, NA, 12^b.

རོལ་པ, ललित, n. (लीला, f.) sport,
LV, p. 114.

རོལ་མོ, वादित्त, n. a musical instru-
ment, NA, 13. 2.

རླུང, wind, 1 माहत्, m. NA, 7. 19 ;
2 वायु, m. KP, 6. 3, UV, 20^b.

རློན་པ, आर्द्र, wet, RK, 35.

བརྒྱག་པ, क्षय, m. an abode, resi-
dence, (Tib. lit. destruction,
from རློག་པ or བརྒྱག, to des-

ལག་འགྲོ

troy, pf. བརྒྱགས, fut. བརྒྱག,
imp. རློག.) BK, 13^d.

བརྒྱན་དང་བཅས, सरस, fresh, MA.
7. 19.

བརྒྱབས, वीचि, m. f. a wave, NA,
8^b.

ལ

ལ, 1 ptcl. denoting the sense
of 'where as', PD, 30^o ; 2 प्रति,
ind. meaning 'with regard to,'
'about', BC, 43^a.

ལ་ལར, क्वचित्, ind. in some cases,
BC, 68^{a, b}.

ལ་སོགས, see སོགས

ལག, the hand, arm, 1 कर, m.
BK, 19^d ; 2 हस्त, m. BC, 56^o ;
BG, 3^o ; NA, 13. 2.

ལག་འགྲོ, a serpent, 1 भुजङ्ग, m.
BK, 3^o ; PD, 27^o ; 2 भुजङ्गम,
BK, 14^b.

ལག་པ

ལག་པ, the arm, hand, **1** भुज, m. BC, 67^b; **2** पाणि, m. LV. A12²⁰.

ལང་ཚོ, यौवन, n. youth, NA, 5^c; PD, 11^a, 22^a.

ལངས་ཀྱི་བར་དུ, यावदुत्थास्यति, till he will get up (ལང་བ, उद्/स्था, to get up; pf. ལངས, n. उत्थान, getting up; བར་དུ, यावत्, till), LV, A10⁷⁻⁸.

ལན་མང, बहुशस्, ind. frequently, often times, BC, 14^b.

ལན་གསེལ་བ (ལན, प्रतिवचन, n. answer; གསེལ་བ= ལྷོས, आह, said), प्रत्युवाच, pf. replied, BC, 25^d.

ལས, a way, **1** प्रतिपद् f. KP, 4. 2, 3, 4, 5. 1, 6. 1, 4, 7. 1, 3, 8. 2. 10. 2; LV. C2^{4, 23}, 3¹⁶, 7⁵, 2³; **2** पथिन्, m. BC, 19¹, 68^c; **3** मार्ग, m. KA, 9^c; LV. C7⁸;

ལུང་པ

NA, 7. 19, 9. 9, 12. 12; UV, 11^{a, b}, 16^d; **4** बल्मेन्, n. NA, 7^a; PD, 4^c.

ལས, **1** कर्मन्, n. work, deed, BC, 8^a; RK, 32; **2** a post-position generally indicative of the ablative case, PD, 9^c; etc.

ལས་ཀྱི་མཐའ, कर्मान्त, m. the completion of a work, occupation, LV. C2³⁶.

ལས་གྱུར་བ, -मय, an affix indicating 'made of', 'consisting or composed of,' BC, 27^c.

ལི་ཁྱི་ལྷར, सिन्दूरसदृश, vermilion-like, RK, 12, 34.

ལུགས, **1** नय, m. a policy, way, RK, 27, 30, 33; **2** मत, thought, considered, BC, 47^d.

ལུང་པ, कन्दर, m. n. a cave, NA, 8^b.

ལུད

- ལུད, सङ्कर, m. manure, KP, 2. 1, 3.
- ལུས, a limb, body, 1 अङ्ग, n. BK, 3°; 2 आत्मकाय, LV. C2°; 3 काय, m. KP, 7. 2; 4 गात्र, n. BG, 2°; 5 तनु, f. LV. B97; 6 देह, m. BK, 1^d, 21^a; 7 वपुस् n. BC, 60^a, 63°; KA, 7°; 8 वर्त्मन्, n. BC, 13^b; 9 शरीर, n. BC, 67^d; BK, 8^d; BG, 3^a; KA, 10^b, °; LV. A14⁴; NA, 7. 7; NBT, 3. 1.
- ལུས་ཅན, with the body, 1 -अङ्ग, NA, 12°; 2 -वपुस्, LV. A13²⁴; NA, 2°; 3 द्वेहिन्, BC, 43°.
- ལུས་དང་ལྡན, -गात्र, with the body, LV. A13¹⁸.
- ལུས་མེད, अनङ्ग, m. body-less, cupid, NA, 12°.
- ལེགས. ལུ, a ptcl. good, excellent, much, very much, BC, 11^b; PD, 25^a.

ལེན་བ

- ལེགས་བ་འདོད, श्रेयस्काम, wishing bliss, CS, 22^b.
- ལེགས་བར, well, good, 1 ལུ, ind. LV. A13¹⁵; NA, 11^a; UV, 17°; 2 ལུ, n. NA, 12.10; 3 ལུ, ind. LV. A7¹⁴, 12²³.
- ལེགས་བར་གནས་བ, सुस्थित, being in a good state, NA, 7. 3.
- ལེགས་བར་སྤྱད་བ, सुकृत, n. any good or virtuous act, UV, 17°.
- ལེགས་བར་སྦྱོད, समाचरेत्, one should practise, UV, 6^d.
- ལེགས་བར་འོངས, स्वागत, n. welcome, happy arrival, NA, 11^a.
- ལེགས་སྦྱོབ, उपनेतृ, m. a preceptor who performs the upanayana ceremony, Ācārya, PD, 25^a.
- ལེན་བ (ལུ-√ད, to take; with ལུ, ལུ, a song, √गा, to sing). 1 ལུ, PD, 3^d; 2 ལུ, NA. 12. 5.

ལེན་བར་འགུར

ལེན་བར་འགུར (ལེན་བ, √ग्रह्, to take), ग्रहीष्यति, NA, 7. 5.

ལེའུ, a chapter, 1 अध्याय, m. BG, p. 152 ; 2 परिच्छेद, m. NB, 22. 2 ; RK, 1 ; 3 परिवर्त, m. KP, p. 183, LV. A, p. 114, B, p. 121, C, p. 131 ; 4 सर्ग, BC, p. 113.

ལེ, पर्ण, n. a leaf, UV, 21^b.

ལེ་གྲུས་, प्रवृत्ति, f. story, account, news, LV. B20¹¹.

ལེམག་, विपर्यय, m. contrariety, reverse, BC, 20^a.

ལེམག་ལྷ, मिथ्यादृष्टि, f. wrong view, CS, 3°.

ལེམག་བ, मिथ्या, ind. false, UV, 9°.

ལེམག་བར་ལྷུང་བར་བྱེད, विनिपातयितुम्, inf. to cause to throw down, to destroy, (lit. विनिपातन, throwing down, destruction), KP, 1. 1.

ལྷུ

ལེམག་ལྷུང་བྱེད, विनिपात, m. falling down, destruction, KP, 1. 3.

ལེམག་ས, वलित, slanting, NA, 2^b.

ལེང, अवसर, m. opportunity, occasion, a proper or opportune time, BC, 14^a.

ལེང་བ, अन्ध, m. a blind man, KA, 8¹.

ལེངས་སྤྱོད, enjoyment, 1 भोग, m. BG, 5^b ; BK, 28°, 30°, 32^b ; 2 सम्भोग, RK, 19.

ལྷ

ལྷ, मांस, n. flesh, meat, RK, 35.

ལྷ་ཁྲག, रक्त-मांस, n. flesh and blood. RK, 36.

ལྷར, 1 अभ्युदित, uprisen, LV. B6⁵ ; 2 पूर्व, the east, LV. B21²⁸.

ལྷུ, शाक्य, m. the race to which the last Buddha belonged,

पुत्राचारिणः

BK, 11^a; BC, 60¹; LV. B
20²⁰, ²⁸, 21².

पुत्राचारिणः, शाक्यकुमार, m. the
prince of the Śākya, LV. B
21⁷, ²², 22⁴.

पुत्रादिः, शाक्यगण, m. the
Śakyians, LV. B20⁷.

प्रेतयोः, च्युत, gone, dead, LV.
B17²⁴.

प्रेत, मृत, dead, NA, 5. 2.

प्रेत, a tree, 1 तरु, m. NA, 10^a;
2 द्रुम, m. LV. B9³; 3 पादप, m.
BC, 49^a; 4 वृक्ष, m. BC, 46^a;
LV. C 10¹¹; PD, 22^c.

प्रेतः, रथ, m. a chariot, LV.
B21²⁶, ³¹; RK, 35.

प्रेतः, घन, thick. (lit. घन-
वृक्ष. thick tree), NA, 7-19.

प्रेतः, exceedingly, excessively,
well, 1 अति-, ind. a prefix, NA,

पुत्रा

12. 4; PD, 29¹; 2 परम, LV.

B16⁴; 3 भृश, BC, 66^d; 4 साधु,
rightly, LV. A7¹³, 12²².

प्रेतः, अतिमहत्, very great,
RK, 30.

प्रेतः, अतिपृथु, very broad,
wide, NA, 10^a.

प्रेतः, अत्यन्तसाहसिक,
very violent, very daring, NA,
7. 2.

प्रेतः, अलम्, ind. enough
of. no need of, NA, 2. 1.

प्रेतः, सुसुख, very happy.
UV, 23^d, 24^d.

प्रेतः, सौकुमार्य, n. ten-
derness, (lit. सुकुमार, very deli-
cate), BC, 28^b.

पुत्रा, 1 वेग, m. force, LV. A
14¹¹; 2 सामर्थ्य, n. power, capa-
city. NBT, 9. 39, 10. 15, 12. 5.

ཤལགས་ཅན

ཤལགས་ཅན, शक्ति(मन्), powerful,
RK, 36.

ཤལ, त्वच्, f. bark, NA, 10^a,

ཤེད་བྱ་མེད་པ, न-मानव, m. not a
man, KP, 4. 4.

ཤེད་ལས་སྐྱིས་མེད་པ, न-मनुज, m.
not a man, KP, 4. 4.

ཤེས, 1 -ज्ञ, one who knows, BC,
40^a; RK. 15; 2 √ज्ञा, to
know, जानत्, pr. pl., BC, 30^b;
जानीते, CS, 6^d; 3 √मन्, to con-
sider, मन्ये, PD, 11^b.

ཤེས་ཀྱིས, *ज्ञात्वा, having known,
(lit. जानीहि, imp. know), UV,
16^a.

ཤེས་བགྱིས, (ཤེས, ज्ञान, n. know-
ledge, वग्निस is pf. of वग्निर,
√कृ, to do), जानामि, I know,
UV, 1^b.

གཤེགས

ཤེས་ནས, ज्ञात्वा, gd. having known,
LV. A8⁵.

ཤེས་པ, 1 -ज्ञ, m. one who knows,
BK, 7^d; 2 knowledge, (i) ज्ञान,
n. KP, 3. 1; NB, 1. 1, 2. 1, 6.
3, 8. 1, 11. 2, 13. 1, 18. 1, 25.
2; NBT, 2. 2, 7. 6, 8. 5, 9. 16,
11. 2, 12. 9. (ii) प्रतीति, f. NB,
5. 1; 3 वेदिन्, one who knows,
BC, 4^b.

ཤེས་རབ, प्रज्ञा, f. wisdom, PD, p.
1, 1^a; UV. 5^b.

ཤོག, (imp. of རོང་བ, आ-√गम्,
to come), 1 आत्रज, come, BC,
50^d; 2 एहि, NA, 8. 1, 10. 1,
12. 7.

གཤེགས, (it represents both pre-
sent and past tenses, but most-
ly in the past tense, and means
√गम्, to go). 1 गत, NA, 3. 9;
BK, 15^b; 2 जगाम, BC, 63^d; 3

གཤེར་བ

- ययौ, BC, 65^d; 4 यात, NA, 3. 11; 5 याति, BC, 64^b, 66^b.
 གཤེར་བ, आर्द्र, moistened, wet, NA, 10. 5.
 གཤེག་པ, पक्ष, m. a wing, RK, 21^a.
 བཤད, 1 स्मर्यते, it is remembered, said, KA, 6^b; 2 स्मृत, remembered, said, declared, CS, 7^b; PD, 25^d. 26^l.
 བཤེས, मित्र, n. a friend, BC, 36^a.

ས

- ས, the earth, 1 क्षिति, f. BC, 66^d; NA, 5^b; UV, 21^a; 2 पृथिवी, f. BC, 20^e; KP, 6. 2; 3 भूमि, f. BC, 68^b; 4 मही, f. BC, 28^d.
 ས་བོན, बीज, n. seed, CS, 12^a.
 ས་འཛོན, वसुधा, f. the earth, BC, 23^b.
 ས་གཞི, भू, f. the earth, BK, 20^e.

སར

- ས་འོག།. रसातल, n. the nether world, one of the seven regions below the earth, NA, 14^b.
 ས་གསུམ, भुवनत्रय, n. the three worlds, (i. e. heaven, earth, and the lower region), NA, 6^c.
 སངས་རྒྱལ, the Lord Buddha, 1 बुद्ध, BC, p. 113, BK, 9^a; PD, 8^a; 2 *सम्बुद्ध, UV, 14^a.
 སད་པ, 1 जागरण, n. awaking, LV. A13¹⁰; 2 प्रतिबुद्ध, awakened, LV. B5³.
 སད་པར་གནས, जागर, m. awaking (སད་པ, awaking; སད་པར་གནས, जाग्रत्स्थिति, f, or जागर, m. awaking state), LV. A11¹⁴.
 སས (ས + འོས), वा, ind. or, UV, 26^d.
 སར, loc. भुवि, on the earth, NA, 6^a.

སྐ

- སྐ, किम्, interrogative pronoun,
1 कः, who, BC, 39^d; NA, 5^b;
 PD, 24^b; UV, 21^d (སྐས); **2**
 काम्, whom, NA, 1^a; **3** कस्य,
 (སྐཡི) BC, 27^b; क, ind.
 where, BC, 45^d.
 སྐཞིག, interrogative pronoun,
 who, **1** कः, NA, 17. 2; **2**
 का, NA, 13. 19, 25.
 སྐམ (for ལསྐམ), त्रि, three.
 RK, 8.
 སྐམ་ཅུ་ཅེ་གཉིས, द्वाविंशत्, thirty-
 two, LV. A13^{9, 10}, 14⁸.
 སྐམ་ཅུ་སྐེ་དྲུག, षट्त्रिंशत्, thirty-six,
 RK, 7.
 སྐམ་ཀྱང, कश्चित्, a certain man,
 LV. B19^{15, 16}.
 སྐང་གི, सिंह, m. the lion, PD, 6^c;
 RK, 21^c.
 སྐང་གའི་ཁྲི, सिंहासन, n. a throne.
 NA, 6^a.

སེམས་དཔའ

- སེམས, the mind, **1** चित्त, n. BC,
 26^d; NB, 10. 1; UV, 25^{c, d};
2 चेतस्, n. BC, 36^c, 67^d; NA,
 7^d, 8^d; **3** हृदय, n. BC, 39^a.
 སེམས་ཀྱི་སྒྲོ་བློ་གྲོས, चित्तमति, Mind-
 understanding, a proper name,
 RK, 2, 22.
 སེམས་ཅན་དག་པ, शुद्धसत्त्व, one
 with a pure mind, LV. B11⁷.
 སེམས་ཅན་མེད་པ, न-सत्त्व, m. not a
 being, KP, 4. 4.
 སེམས་ལྷན་པ, (གདུང་), (सन्तप्त-)
 मनस्, one with a mind (which
 is afflicted), BC, 12^d.
 སེམས་བདེ་བ, निर्वृति, f. bliss,
 happiness (lit. happiness of the
 mind), NA, 11. 2.
 སེམས་པར་བྱིད (√चिन्त, to think),
 चिन्तयसि, you are thinking, NA,
 1^a.
 སེམས་དཔའ, सत्त्व, n (i) a brave

སེམས་ལས་བྱུང

mind ; with བྱུང་རྒྱུའལ, बोधि, f. perfect spiritual enlightenment, before it, it means a Bodhisattva, an aspirant to *bodhi*, BK, p. 137 ; LV. A12^a ; (ii) the first of the well-known three *guṇas*, (*སེམས་དབང་ལྷན་*, सत्त्ववत्, like सत्त्व) BK, 12^b.

སེམས་ལས་བྱུང, चैत्त, that which has sprung from the mind, related to mind, NB, 10. 1.

སེམས་ཤིང, 1 दध्यौ, pondered over, BC, 68^a ; 2 निध्यायत्, pr. pl. pondering, LV. A13⁶¹.

སེང་སྐྱེ, कपिल, m. a sage of the name, BC, 30^a, 51^b.

སེལ་མཛད་པ, नाशन, removing, causing to perish, UV, 14^a.

སེལ་ཁྲིང, अपनयत्, pr. pl. removing, NA, 7. 19.

སོང

སོ, दन्त, m. tooth, NA, 12^d ; NBT, 5. 18.

སོ་སོ, व्यस्त, separated, MK, 11^a.

སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་པ, पार्थगज्जनिक, belonging to a worlding, natural or unsanctified man, LV. C1¹⁴.

སོ་སོར་རྟོག, प्रत्यवेक्षा, knowing precisely, 7 KP, 4. 3, 4, 5. 1, 6. 1, 2, 3, 4, 7. 1, 2, 3, 8. 2, 10. 2.

སོགས (often with ལ before it), आदि, beginning or beginning with, NB, 6. 3 ; NBT. 2. 1.

སོགས་པ, beginning, beginning with, and others, 1 आदि, m. NBT, 1° ; 2 प्रभृति, f. NA, 7. 7.

སོང (pf. of འགྲོ་བ, √गम्, to go), went, reached, came, 1 उपसंक्रामत्, LV. A6⁸ ; 2 गत, BC, 51^o ; BK, 9^o ; 3 गम्यताम्, imp. (let

སོང་སྟེ

one go), BC, 50^b ; 4 ययौ (pf. √या, to go), BK, 14^d.

སོང་སྟེ, -सङ्गम्य, gd. having gone or approached, LV. A6¹.

སོང་ནས, गत्वा, gd. having gone, BC, 50^d ; PD, 17^c.

སོང་བ, 1 गत, went, arrived, UV. 17^d ; 2 गमन, n. going, LV. B19¹².

སོང་བར་གྱུར, came out, went, 1 निष्क्रान्त, NA, 4. 1 ; 2 ययौ, BC, 67^d.

སོང་ལ, गच्छ, imp. go, LV. A2⁴.

སོང་མོ, अङ्गुली, f. a finger, NA, 12.4.

སྲས, पुत्र, m. a son, LV. A9¹² ; RK, 5, 6, 20, 24.

སྲས་བོ, पुत्र, m. a son, BC, 31^c, 33^b.

སྲིད, 1 भवेत्, it may be, NA, 12. 13 ; 2 वा, ind. or, PD, 9^d.

སྲིད་ལྷན

སྲིད་བ, भव, m. transmigratory existence, birth, saṃsāra, CŚ, 1^d ; UV, 16^c.

སྲིད་བ་ཟད, भवक्षय, m. the destruction of birth, UV, 16^b.

སྲིད་མེད་བ, विभव, m. the absence of birth, UV, 16^c.

སྲིད་ལྷ, शुभ्रषा, f. service, NA, 4^c, 5. 4, 6. 2.

སྲིད་ལྷ་བྱེད་བ, शुभ्रषमाण, pf. ptcl. serving, NA, 5^c.

སྲིད་བ, (√रक्ष्, √पाल्, to protect), 1 रक्षन्ति, BK, 13^b ; 2 रक्षसि, NA, 1^b.

སྲིད་ས་ཤིག (སྲིད་ས pf. of སྲིད) ལྷ་ཡེད་པ, imp. protect.

སྲིག་བ, दाह, m. burning, BK, 1^d.

སྲིད་ལྷན, उत्सुक, anxiously desirous, eagerly expecting, NA, 8^d.

གསལ

གསལ་དུ་གསོལ, श्युष्व, imp. listen, LV. B17²².

གསལ་བ, new, 1 नव, RK, 35 ;
2 बाल, NA, 10. 6.

གསལ, भास्वर, bright, BC, 13^a.

གསལ་བ, bright, clear, very clear, open, 1 प्रकाश, NA. 6. 5 ;
2 व्यक्त, BK, 17^d ; 3 *सुव्यक्त, CS, 2^d ; 4 स्फुट, BK, 32^d ; LV. B 4⁶.

གསལ་བར་བྱས, दीप्यते, it shines. KA, 4^b.

གསལ་ཞིང, स्फुट, clear, NA, 12^c.

གསུང, (√वच्, √वर्ण, etc. to say, talk, speak), 1 उक्तवत्, CS, 2^c ;
2 वक्ष्यन्ति, BC, 37^b ; 3 वर्णयन्ति, CS, 3^d ; 4 वाच्, f. speech. NBT, 1^c.

གསུང་བ, (√वच्, etc. to say, pf.
གསུངས, imp.
གསུང), -आख्य,

གསོ་བ

(at the end of a compound), called, BC, 38^b,

གསུངས (see
གསུང་བ), 1 ऊचे, pf. said, BK, 31^d.

གསུངས་ཉས, उक्तु, gd. having said, RK, 33.

གསུངས་བ, 1 said, (i) आबभाषे, pf. BK, 25^a ; (ii) आह, RK, 23 ; 2 वर्यते, is being said, CS, 4^{b, d}.

གསུམ, 1 त्रय, three-fold, BK, 12^a, 31^a ; NBT. 10, 14 ; 2 ति, three, BK, 9^b ; NB, 25. 2.

གསོར, gold, 1 काञ्चन, n. BC, 56^b, 59^c ; 2 सुवर्ण, n. UV, 6^b ; 3 हेमन्, BK, 28^a.

གསོར་གྱི་ཡུ་བ་ཅན, स्वर्णमुष्टि, with a golden handle, RK, 9.

གསོར་གྱི་རང་བཞིན, शातकुम्भमय, made of gold, BK, 19^l.

གསོ་བ, चिकित्सा, f. medical treatment, curing, PD, 17^b.

གསོ་བ་

གསོ་བ་མེད་པ, न-पोष, not a thriving one (in the sense of a man). KP, 4. 4.

གསོད, 1 म्रत्, pt. ptcl. of √हन्, killing, PD, 18^a; 2 निहन्मि, I kill, BC, 62^b; 3 वध, m. killing, PD, 3^c; 4 हत, killed, PD, 18^d.

གསོད་པ, जीवित, n. life, BC, 22^d.

གསོད་བཞིན, जीवत्, pt. pl. living, NA, 5. 2.

གསོལ་གྱིས, आनय, imp. bring, (lit. पूच्छ, ask), LV. B17²⁰.

གསོལ་ཅིག, निवेदय, imp. inform, LV. A2¹¹.

གསོལ་བར་བྱ, विज्ञाप्य, to be informed, BC, 14^d.

གསོལ་མཛོད, आनय, imp. bring, BC, 62^d.

གསོས་པ, पोष, m. maintaining, BC, 10^b.

བསལ་བར་བྱ

བསལ (pf. བསལགས), चेतव्य, to be accumulated, BC, 22^b.

བསད, हन्यते, is being killed, PD, 18^c.

བསམ་གྱིས་མི་བྱེད་པ, अचिन्त्य, un-thinkable, RK, 19, 35.

བསམ་གཏན, 1 ध्यान, n. meditation, NA, 1^a; 2 ध्यायत्, pt. pl. meditating, NA, 2^d; 3 योग, concentration, m. RK, 10.

བསམ་པ, intention, thinking, a thought, 1 अभिप्राय, m. LV. B18¹⁹; 2 चिन्ता, f, CS, 11^c. 3 चिन्तित, n. NA, 7. 9; 4 भाव, m. BC, 8^c.

བསམ་བར་བྱ, चिन्त्यते, (pt. in the sense of the near^{ft}.) is being thought, NBT, 10. 37.

བསལ་བར་བྱ, निर्धमेत्, should remove completely, (lit. should blow out), UV, 3^d.

བསལ་བར་བྱས་ནས

བསལ་བར་བྱས་ནས, सूचयित्वा, gd.,
having indicated, NA, 8. 3.

བསྐྱོད་པོ་, शिशिर, cool, NA, 7. 19.

བསྐྱོད་བ་ཉིད་, शीतलता, f. coolness,
BK, 23^d.

བསྐྱོགས་ཏེ་, सन्निपात्य, gd. having
got assembled, LV. B 20⁹.

བསོད་, पुरय, n. religious or moral
merit, BK. 1^o, 9^b ; CS, 1^a.

བསོད་སྐྱོམས་, कामसुखल्लिका, f. over
enjoyment, LV. C 1¹⁰.

བསོད་ནམས་འདོད་པ་, पुरयकाम, de-
sirous of religious merit CS,
8^a.

བསོད་ནམས་མིན་པ་, अपुरय, the ab-
sence of religious merit, CS,
6^a.

བསྐྱབས (pf. of བསྐྱབ་པ་, to make
or become less), तनु, thin, less,
LV, B18⁸.

བསྐྱབ་བར་བྱིས

བསྐྱབ (ft. of སྐྱབ་, √ पा, √ रक्ष्, to
protect, pf. བསྐྱབས), पातु, imp.
3rd pers. sing. NA, 1^d.

བསྐྱབ་བ་, (see above), 1 *रक्षत्,
pr. pl. keeping, BC, 3^o; 2 रक्षा,
f. protection, LV. B20^{2,3} ; NA,
7^b.

བསྐྱབ་བའི་སྤྱིར་, रक्षणार्थ, for guard-
ing LV. B 21⁴².

བསྐྱབས (see བསྐྱབ), पातु, NA, 2^d.

བསྐྱབས་པ་ (see བསྐྱབ), पाल्यते, is
being protected, NA 7. 7.

བསྐྱོགས (pf. of བསྐྱོག་པ་, √ दह्,
to burn), 1 दहति, BK, 1^b; 2 दह्य-
मान, UV, 24^a.

བསྐྱབ་པ་ (pf. བསྐྱབས), शिक्षा, f.
training, culture, BK, 1', 10¹,
13^b, 24^b.

བསྐྱབ་བར་བྱིས, शिक्षेत, one should
learn, UV, 16 f.

वश्यायना

वश्यायना, शिक्षित, trained, NA, 11^a.

वश्यायनायना (वश्यायना, विप्र-√लम्, to deceive, pf. वश्यायना, imp. श्यायना), विप्रलम्भ्य, gd, having deceived, BC, 48^b.

५

श्यायनायना, जर्जर, broken to pieces, shattered.

श्यायनायनायनायना, जर्जरीकृत, made broken to pieces, shattered, CS, 1^d.

श्यायना, 1 दिव, f. the heaven, BC, 58^b; 2 दिव्य, divine, NA, 17. 5; 3 देव, m. a god, lord, LV. A3²⁴, B 7³, 8¹. 12⁷. 14⁵. 20²²; NA. 2. 4, 7. 2; (in the sense of a king PD, 8^b; 4 देवता, f. a god or goddess, NA, 20. 11, 17. 5; 5 दैव, n. destiny, fate, BC, 19¹; 6 युष्मद्, used figuratively

श्यायना

for 2nd pers to show respect, RK, 23.

श्यायनायना, 1 *तात, a term of respect applied to elders or other venerable personages. (It is also a term of endearment usually used to inferiors or juniors.

श्यायनायना lit. means देव, a god, applied here to the father who is regarded as a 'god), Bk, 5^a; 2 देव, m. a god, lord, LV. B15¹, 17^a.

श्यायनायना, देवतादर्शन, n. to see a god, NA, 12. 14.

श्यायनायनायनायना, दिवौकस्, a god, BC, 58^b, 60^a.

श्यायनायनायनायना, महादेव, m. the Great God, Śiva, RK, 32.

श्यायनायना, नरदेव. a king, LV. B10^a,

श्यायनायना, देवी, a goddess, BC, 33^d; NA, 13. 20.

ལྷ་ཚོགས་

ལྷ་ཚོགས་, देवसङ्घ, m. a multitude of gods, BC, 58°.

ལྷ་ཡི, दिव्य, divine, BC, 58^d, 63°.

ལྷ་ཡུལ་, *दिविज, divine, (lit. देव-विषय), belonging to the domain of gods), UV, 22^b.

ལྷ་ལ།, अधिक, more, NA, 7°.

ལྷ་ལ་ལྟེན་པ།, अधिवासना, assent, acceptance, BK, 24^d, 25°.

ལྷ་ལ་པ།, 1 अतिरेक, m. excess, LV. A13²⁸; 2 अधिक, more, PD, 13^b; 3 अभ्यधिक, higher, greater, BK, 6^a; 4 शिष्ट, m a wise man, KA, 3^b.

ལྷ་ལ་མ་འགྲུང་པ།, भुक्तोज्झित, remnants of the food eaten, NA, 6°.

ལྷ་ན་ཅིག།, सह, ind. with, NB, 9. 1.

ལྷ་ན་ཅིག་སྐྱེས།, सहज, natural, innate, BC, 49^b.

ལྷ་ལྷུང་

ལྷ་ལྷུང་པ།, गद्य, n. prose, KA, 11^a.

ལྷུང་གྲུང་, छंसते, vb. drops, falls down, BG, 3°.

ལྷུང་བཟེད།, पिरण्डपात्र, n. an alms-bowl, RK, 10.

ལྷོ།, दक्षिण, south, LV. B21⁴⁵.

ལྷ

ལྷ་པོ་ན་གོ།, अपोनग, a king of the name, RK.

ལྷ་ཡེ།, अये, ind. a vocative ptcl. or a kind of gentle address, NA, 7. 22.

ལྷོ་མ།, 1 अहो, ind. a word showing surprise or wonder, NA, 6. 2, 7. 24. 10. 4, 13. 2; PD, 30^a; 2 हन्त, ind. a ptcl. implying joy, surprise, or grief, BC, 62^d.

ལྷུང་ལ།, उत्पल, n. a lotus, blue lotus, BC; 57^a.

II. SANSKRIT-TIBETAN

अ

- अंशु, m. རོང་ཟེར, a ray, beam of light.
- अंशुक, 1 (i) n. བོས, a cloth, (ii) m. རོང, a ray ; 2 རོང་ཟེར་དང་ལྷན, with a ray.
- अकरोत्, vb. བྱས, made.
- अकारण, སྐྱེ་མེད་པ, without a cause.
- अकारयत्, vb. བྱས, got (it) made.
- अकार्षाम्, vb. མཇོན, they two did.
- अकाल, m. དུས་མེད, a wrong or bad time.
- अकृत, མ་བྱས, not done, not gained.
- अकृतज्ञता, f. བྱས་པ་གཞོན་པ་མ་ཡིན་པ, ungratefulness.
- अकृत्य, བྱ་མིན, that which is not to be done.

अङ्क

- अकृत्वा, gd. *མ་བྱས, having not done.
- अक्रम, འཇུག་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ, not to be followed.
- अक्रियावत्, བྱ་བ་མི་ལྷན, without any action.
- अक्षय (*कूर), མི་ཟད, exempt from decay,
- अक्षि, n. མིག, the eye.
- अगार, n. བྱིས, a home.
- अग्नि, m. མེ, fire.
- अग्रतस्, ind. མཇུན་དུ, in front of, before.
- अग्रयायिन्, m, ལྷོ་དངས, a leader.
- अग्लान, འགྲི་བ་མེད་པ, n. not fading.
- अङ्क, m. 1 ཉམས, a mark ; 2 པང, the lap.

अङ्कुर

अङ्कुर, m. n. མུ་གུ, a sprout, shoot.

अङ्ग, n. 1 ཡན་ལལ, 2 ལུས, the body, a limb,

अङ्गना, f. བུད་མེད, a woman.

अङ्गुली, f. རྫོང་མོ, a finger.

अचल, m. རི་པོ, a mountain.

अचिन्त्य, བསམ་གྲིས་མི་བྱལ་བ་ un-
thinkable.

अच्युत, མི་གཏོ, not perishing.

अज्ञान, n. མི་ཤེས, ignorance.

अङ्गलि, m. 1 བལ་མོ, 2 ལྷིམ་བ, the hollow of the hands joined together,

अण्ड, m. n. མེད་, an egg.

अतस्, ind. 1 དེ་ནས, 2 དེ་སྤྱིར,

3 དེའི་སྤྱིར, 4 རདི་ལས, there-
fore.

अति-, prefix, ཤིན་དུ, exceedingly.

अदृष्ट

अतिक्रमाय (*अतिक्रमेत्), འདའ་བྱའི་

སྤྱིར, for stepping beyond.

अतिक्रान्त, བས, passed.

अतिथि, m. མགྲོན, a guest.

अतिमहत्, ཤིན་དུ་ཆེ, very great or
big.

अतिरेक, m. 1 འཕགས་པ, lit. आर्य,
noble ; 2 ལྷག་བ, excess.

अत्यन्त, adv. མཚོག་དུ, excessively.

अत्यन्तसाहसिक, ཤིན་དུ་བྱལ་ཚོད་ལྡན,
very bold or adventurous.

अत्यय, m. མངས་བ, passing away,

अत्र, ind. འདིར, here.

अथ, ind. 1 ཅི་སྟེ, 2 དེ་ནས, then,
and, if, supposing,

अथवा, ind. 1 ཡང་ན, 2 འཕ, or.

अदस्, pron. འདི, that (lit. this).

अदृष्ट, མ་མཐོང, not seen.

अद्भुत

अद्भुत, n. ལྷ་འཕྲུལ་, a miracle.

अद्य, ind. 1 ད་ལྟར་, 2 དེ་སིང་, 3 དེང་,
to-day.

अद्यापि, ད་དྲིང་, even to-day.

अद्राक्षीत्, vb. མཐོང་སྟེ, saw.

अद्वितीय, གཉིས་པ་མེད་པ་, अद्वितीय,
without the second.

अधर, m. མཚུ, the lip.

अधरीकृत, དམག་པ་ཉིད་བྱས་, surpas-
sed, beaten down.

अधिक, adv. ལྷག་པར་, more,

अधिकार, m. རྐབས་, right.

अधिकृत्य, gd. དབང་དུ་བྱས་, having
possessed.

अधिगति, f. འགྲོ་བ་, attaining.

अधिगच्छति, vb. ཐོབ་པར་གྱུར་, gets.

अधिप, m. བདག་, a lord.

अधिपतेय, དབང་པོ་, ruling or deter-
mining.

अनन्यनेय

अधिवासना, f. ལྷག་པ་ཞེས་, assent,
acceptance.

अध्यात्म, ཅང་བདག་, concerning the
self.

अध्याय, m. ལེན་, a chapter,

अध्यावसति, vb. གཞན་པ་, resides.

अनगारिका, f. བྱིས་མེད་པ་, home-
less (life).

अनङ्ग, m. ལུས་མེད་, body-less,
i. e. cupid.

अननुज्ञात, གནང་བ་མེད་པ་, not per-
mitted.

अनन्तर, adv. 1 རྗེས་ལ་, 2 དེ་མ་ཐག་,
3 དེ་མ་ཐག་པ་, 4 འོག་དུ་, 5 འོག་
དུ་འང་ (འོ་འོ་འོ་), after.

अन्न, n. རས་, food.

अन्नदातृ, རས་སྟེང་པ་, one who gives
food.

अनन्यनेय, གཞན་གྱི་ཕྱིར་མི་འཇོག་

अनर्थोपसंहित

བར་འགྲུབ་བ, not to be led or
guided by others.

अनर्थोपसंहित, བཞོན་པ་དང་ལྷན་པ,
mischievous, harmful.

अनर्ह, མི་འོས།, not worthy.

अनागत, མ་བྱུང་བ, not come, fu-
ture.

अनागम, འོང་བ་མེད་པ, without com-
ing.

अनात्मन्, 1 བདག་མེད, 2 བདག་མིན,
not self.

अनानार्थ, ཐ་དད་དོན་མིན, having not
different things.

अनाभास, ལྡང་བ་མེད་པ, without a
reflection.

अनालम्बन, 1 དམིགས་མེད་པ, 2
དམིགས་པ་མེད་པ, not depend-
ing on, or resting upon.

अनाश्रय, ཅོན་མ་ཡིན་པ, without any
support.

अनुगामिन्

अनाहित, མ་བསྐྱེད་པ, not produced.

अनित्य, མི་དྲག་པ, not eternal.

अनिदर्शन, བསྟན་དུ་མེད་པ, that
which cannot be pointed out.

अनिन्दित, མི་སྦྱོད, not blamed.

अतिपृथु, འཕྲིན་དུ་ཆེ་བ, very wide.

अनियम, m. མ་ངེས།, absence of
certainty.

अनिरोध, འབག་པ་མེད་པ, without
suppression.

अनिर्गम, འགྲོ་མེད་པ, without go-
ing out.

अनिष्ट, མི་འདོད་པ, undesirable.

अनुकम्पया, f. 3rd. case, ལྷིང་བཙ
བ་ཉེ་བར་བརྒྱུང་མེ, with kind-
ness. See p. 362.

अनुगच्छत् pr. pl. (lit. अनुगत),
ཇིས་སུ་འོངས།, following.

अनुगामिन्, ཇིས་སུ་འགྲུབ་པ, a fol-
lower, following.

अनुग्रह्, imp. ཡན་ཤོགས།, do treat with kindness.

अनुग्रह, m. རྗེས་སྲུ་བརྒྱུང་བ།, a favour.

अनुग्राह्य, རྗེས་སྲུ་བརྒྱུང་བུ།, fit to be favoured.

अनुच्छेद, ཚད་བ་མེད་བ།, without destruction.

अनुतिष्ठामि, vb. ལན་ས་བར་བུ།, I do.

अनुत्पन्न, རྗེས་བ་མ་ཡིན།, not originated.

अनुत्पाद, རྗེ་མེད་བ།, having no origination.

*अनुत्सृज्य, gd. མ་སྤངས།, having not given up.

अनुद्विग्न, འཇིགས་བ་མེད་ཅིང།, not anxious, not frightened.

*अनुपगम्य, gd. སྤངས་བ།, having not approached, (lit. अनुपगम, m.).

अनुपरिगृह्य, gd. སྤངས་ཏེ།, having received.

अनुवर्तिन्

अनुपूर्वेण, 3rd case, རིམ་བ་བཞིན།, in regular order.

अनुभवत्, pr. pl. ཉམས་སྲུ་བྱུང།, feeling.

अनुभूयताम्, imp. ཉམས་སྲུ་སྤོང་བར་བྱུས་ཤིག།, let (it) be felt.

अनुमान, n. རྗེས་སྲུ་དབག་བ།, inference.

अनुमेय, རྗེས་སྲུ་དབག་བར་བུ།, inferable.

अनुमोदनी, རྗེས་སྲུ་ཡི་རང།, approving, causing pleasure.

अनुयोग, m. སྤོར་བ།, applying oneself to.

अनुराग, m. ཚགས་བ།, love.

अनुरूप, 1 རྗེས་སྲུ་མཐུན།, 2 རྗེས་སྲུ་མཐུན་བ།. corresponding, equal,

अनुरोध, m. རོ།, consideration, obedience (lit. मुख, n. mouth).

अनुवर्तिन्, རྗེས།, one who follows.

अनुव्यञ्जन

अनुव्यञ्जन, n. དཔེ་བྱེད, the secondary marks.

अनुशंस, m. རྗེས་སྲུ་བསྐྱབས་པ, praise, profit.

अनुशिष्ट, རྗེས་སྲུ་བསྐྱེད, instructed.

अनुष्ठेय, བསྐྱབས་པར་བྱ, to be done.

अनुसर्तव्य, རྗེས་སྲུ་འབྲངས་པར་བྱ, to be followed.

-अनुसार, m. 1 བཞིན 2 ལྟར, in accordance with.

अनुसृत्य, gd. བཞིན, having persuaded, according to.

अनेकार्थ, དོན་ཅིག་མིན, having no one thing.

अनेन, 3rd case, འདིས, by this.

अन्त, m. མཐའ, an extremity, end.

अन्तरात्मन्, ཅང་བདག, the inner self.

अन्तरित, བསྐྱིབས, covered.

अपयन्ति

अन्तरीक्ष, n. ལྗང་དག, the sky.

अन्तराल, n. བར, intermediate space or time.

अन्तरे, ཅང་དུ, inside.

अन्तिक, རྒྱ, near.

अन्ते, 7th case, མཐའ, near.

अन्ध, ལོང་བ, blind.

अन्य, ལེན, other.

अन्योन्य, སན་ཚུན, each other.

अन्विष्य, gd. བདྱགས་ནས, having considered or searched for.

*अन्वेति, vb. ཐོབ, follows (lit. gets).

अप्, f. ལུ, water.

अपकार, m. ལམ་མེད་བྱེད, mischief, harm,

अपनयत् pr. pl. སེལ་ཞིང, removing.

अपयान्ति, vb. འབྱེད་པ, go away.

अपर

अपर, गणित, other.

अपश्यत्, vb. लक्ष्मण-वद-श्रुत्, saw.

अपि, ptcl. 1 एत, 2 एत, 3 एत,
it denotes emphasis, also, too,
etc.

अपुण्य, वसिष्ठ-कथा-सिद्धि, deme-
ritorious act.

अपूजयत्, vb. लक्ष्मण-वद-श्रुत्, wor-
shipped.

अपूर्व, 1 श्लोक-सिद्धि, 2 श्रुत-सिद्धि.
not preceded.

-अपेक्ष, इति, expectation, hope.

अपोढ, श्रुत्, removed.

अपोनग, एत-वद-श्रुत्, a proper name.

*अप्रतिवेद्य, gd. लक्ष्मण, having
not informed (lit. अकृत).

अप्रतिष्ठ, लक्ष्मण-सिद्धि, not firmly
fixed.

अप्रत्यय, श्लोक-सिद्धि, having no condi-
tion.

अभि-

अप्रत्ययमय, श्लोक-वद-सिद्धि not con-
sisting of a condition.

अप्रत्ययवत्, श्लोक-सिद्धि-वद-सिद्धि, not
having a condition.

अप्रमाद, m. वद-श्रुत्, carefulness,
vigilance.

अप्रिय, लक्ष्मण, not dear.

अबोध, श्लोक-सिद्धि, devoid of intellect,
foolish.

अब्रवीत्, vb. 1 श्लोक ; 2 श्लोक-वद,
said,

अभक्त, श्रुत्-वद-सिद्धि, one without
devotion.

अभयदात्, लक्ष्मण-सिद्धि, one who
gives the assurance of safety.

अभवत्, vb, श्रुत्, was.

अभाव, m. 1 सिद्धि ; 2 सिद्धि-वद,
absence.

अभि-, prefix, 1 लक्ष्मण-श्रुत् 2 लक्ष्मण-
वद, towards.

अभिज्ञ

अभिज्ञ, *མངོན་པར་ཤེས*, experienced.

अभिधान, n. *བསྟན*, a statement, saying.

अभिधीयते, vb. *བརྗོད*, is being said.

अभिधेय, *བརྗོད་པར་བྱ་བ*, to be mentioned, the subject matter.

अभिनन्दिनी, *མངོན་པར་དགའ་བ*, rejoicing at.

अभिनिक्रमितुम्, inf. *མངོན་པར་གུང་བ*, to go out, to renounce the world.

अभिनिक्रान्त, *མངོན་གུང་བ*, went out, or renounced the world.

अभिनिक्रमिष्यति, vb. *མངོན་པར་འགུང*, will go out, will renounce the world.

अभिप्रवर्तते, vb. *སྐྱེ་འགྲུར*, springs, proceeds.

अभिप्रायु, (for *प्राय*), m. *བསམ་པ*, intention.

अभिसन्धि

अभिभूत, *ལོན་པ*, overcome.

अभिभूय, gd. *ཤལ་ཕྱུང*, having overpowered,

अभिमुख, 1 *མཐུན་སྦྱོབས*, 2 *མངོན་པར་སྦྱོབས*. turned towards, friendly disposed.

*अभिरुह्य, gd. *ཕྱིན་ནས*, having ascended (lit. *गत्वा*, having gone).

अभिलषित, *འདོད་པ*, desired.

अभिलषितवत्, *མངོན་པར་འདོད་པ་བཞིན*, like what is desired.

अभिलाप, m. *བརྗོད*, an expression.

अभिलाष, m. *མངོན་པར་འདོད་པ*, desire.

अभिवाञ्छित, *མངོན་པར་འདོད་པ*, desired.

अभिसन्धि, m. *མངོན་དགོངས*, a purpose. object.

अभिहित

अभिहित, བརྗོད, said.

अभीतवत्, adv. འཇིགས་མེད་ལྟ་བུར,
like one not frightened,

अभूत्, མ་གྱུར་པ།, non-existent, what
has not been.

अभूत्, vb. 1 གྱུར, 2 གྱུར, 3

གྱུར་བར་གྱུར, 4 ལྷ་མ་དུ་སེམས
(lit. अमन्यत), was.

अभ्यतीत, འདས་པ།, past.

अभ्यधिक, ལྷོག་པ།, higher, greater.

अभ्यागत, ལྷོན, arrived.

अभ्युदित, མའོན་པར་ཤར་པ།, risen.

अभ्युद्गत, ཤར, uprisen.

अभ्र, n. ལྷོན, a cloud.

अभ्रान्त, མ་འཁྲུལ་པ།, not mistaken.

अमध्यम (प्रतिपद्), མའི་(ལམ་)ས་མ་
ཡོན་པ།, not middle (path).

अरण्य

अम्बा, f. ལྷུས།, mother.

अमी, pron. འདི་དག།, those (lit. इमे,
these).

अमुक्कविश्रम्भ, adv. ལྷོ་སེབས་པར།, not
having lost the confidence.

अम्बु, n. ལུ།, water.

अमृत, n. བདུད་རྩི།, nectar, immor-
tality.

अमृतपद, n. འཇི་མེད་གནས།, the
cause of immortality.

अम्भोज, n. པད, a lotus.

अयम्, pron. 1 འདི, 2 འདིས།, this.

अयस्, n. ལྷུགས།, iron.

अयि, ind. ཀྱེ།, a vocative particle,
oh.

अयुक्त, མི་དེགས།, not right.

अये, ind. ཨ་ཡེ།, a vocative ptcl, o.

अरण्य, n. དགོན་པ།, a forest.

अराति

अराति, m. དག་ལྷན་, an enemy.

अरूपिन्, དབྱུང་དུ་མེད་, that which is not determined or ascertained.

अर्क, m. ཉི་མ་, the sun.

अर्घति, vb. མོད་, deserves.

अर्घ्य, n. 1 ཡོན་རྒྱུ, 2 མཚོད་ཡོན་, water with such other things as flowers offered in worship of a god or in reception of a guest.

अर्चन, n. མཚོད་པ་, worship.

अर्चित, མཚོད་, worshipped.

अर्थ, m. 1 དོན་, object, purpose, necessity ; 2 ལོ་རྩལ་, wealth.

अर्थिन्, སྲོང་པ་, one who begs, desirous, a suppliant.

अर्ध, m. n. སྤྱིད་, half, half portion.

अर्ह, འོས་, deserving.

अवगच्छामि

अर्हति, vb. འོས་(པ་), deserves.

अर्हसि, vb. འོས་(པ་), you deserve.

अलङ्क, m. ལྷུག་ཅི་, red lac used by women to dye their feet.

अलम्, ind. 1 ཚོས་, 2 མཁོ་པ་, 3 ཤེན་དུ་མངས་པ་, sufficient, enough,

अलङ्कार, m. སྒྱུ་ལོ་, an ornament, a figure of speech.

अलङ्कित, སྒྱུ་ལོ་ལྗོངས་པ་, adorned, ornamented.

अलि, m. བྱང་པ་, a bee.

अल्प, 1 ལྡང་ཏུ, 2 ལྡང་པར་གྱུར་, 3 ཉང་པ་, 4 དལ་བུ་. small, little,

अल्पमाषिन्, དལ་བུས་སྐྱེས་, speaking little.

अल्पश्रुत, ཐོས་པ་ཉུང་པ་, not learned.

अवगच्छामि, vb. ཉོག་པས་, I understand.

अवची

- अवची, vb. aor. སྐྱེས་པ, said.
- अवतीर्य, gd. 1 མངོན་པར་བབས་ནས, 2 བྱང་སྡེ, having come down.
- अवदान, n. 1 རྟོགས་བརྗོད་པ, 2 རྟོགས་པ་བརྗོད་(པ). a great or glorious act.
- अवमन्येत, (न) vb. opt. རྐྱང་བྱ, one should not contempt, i. e. should accept (Tib. lit. should accept).
- अवमुच्य, gd. ཀྱུན་ནས་བཏོགས་ནས, having taken off.
- अवलोक्यत्, pt. pl. རྣམ་པར་བལྟ་ཞིང, looking, seeing.
- अवलोक्याव, vb. ཉེ་བར་མཚོན་པ, let us two look at.
- अवलोक्य, gd. 1 བལྟས་ནས, 2 བལྟས་ལྟོ (lit. अवलोकिते), having seen.
- अवश, 1 དབང་མེད་པ, dependent.

अविज्ञप्तिक

- अवसर, m. 1 སྐབས, 2 མེང, occasion, opportunity.
- अवसरत्, pt. pl. བཞུགས་པ་རྒྱལ་ཅིང, falling down.
- अवसीदन्ति, vb. འཇིག་པར་འགྱུར, they come to an end.
- अवस्तु, རོལ་མེད་པ a worthless thing.
- *अवस्थातुम्, inf. བཞུགས་པར་བྱ་བ, to remain.
- अवस्थान, n. བཞུགས, remaining.
- अवस्थित, 1 འདུག་པ, 2 བཞུགས, 3 རྣམ་པར་བཞུགས, remained.
- अवातरन्, vb. བབས་པར་གྱུར, they came down.
- अवाप्त, ཐོབ་གྱུར, attained.
- अवाप्ति, f. ཐོབ, attainment.
- अविचलित, བཞུགས་མེད, unmoved.
- अविज्ञप्तिक, རྣམ་པར་རིག་པ་མེད་པ, without intimation.

अविद्यमान
 अविद्यमान, pr. pl. ཡོད་མེད, not existing.
 अविशुद्ध, ལྷོགས་མ, impure.
 अवैमि vb. རིག་, I understand.
 अवोचत्, vb. aor. 1 ལྟུང་བ, said.
 अशाश्वत, ཏྲག་མེད་པ, not eternal.
 अशास्त्रज्ञ, བསྟན་བཅོས་མི་ཤེས་པ, one who does not understand a śāstra.
 अशिक्षित, མ་བསྟུན་པས་པ, not learned.
 अशीति, f. བརྒྱད་ཅུ, eighty.
 अशून्य, ལྷོང་མེད, not void.
 अशेष, མ་ལུས་པ, all.
 अश्रु, n མཚི་མ, a tear.
 अश्व, m. ཏྲི, a horse.
 अश्वतरि, རྩེ་ལོ་, a she mule.
 अश्वता, ཏྲི་ཉིད, the nature of a horse.

अस्ति
 अष्ट, བརྒྱད་པ, (lit. अष्टम, eighth), eight.
 अष्टाङ्गिक, ཡན་ལག་བརྒྱད, eight-fold.
 असत्, 1 (i) མེད, (ii) ཡོད་མ་ཡིན, not existing ; 2 དམ་པ་མེད, bad.
 असत्त्व, n. མེད་པ, non-existence.
 असन्निधान, n. 1 ཉེ་བར་མི་གནས, 2 མི་ཉེ་བ, absence of vicinity.
 असपत्न, m. མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས, a dissimilar instance or one in which the major term is not found.
 असमर्थ, མ་ཉུས, unable, unfit.
 असि, m. རལ་གྲི, a sword.
 असित, ཉག་པོ, black, a proper name.
 असुप्तमात्र, མི་ཉུལ་ཅས, as soon as not slept.
 अस्ति, vb. 1 རྒྱུར, 2 མཚིས, 3

अस्थान

- ཡིན, 4 ཡོད, 5 ཡོད་པ, is, exists.
- अस्थान, གནས་མེད་པ, an improper place or occasion.
- अस्थानु, གནས་མིན, an improper place.
- अस्मद् (अहम्), personal pron. 1st pers., 1 ཁོ་ལོ, 2 ང, 3 བདག (ཅག like རྣམས added to them denotes the plu. num.), 4 འོ་མྱོང, I, we.
- अस्मि, vb. 1 བདག, 2 ཡིན, am.
- अस्मि कारितः, བྱེད་དུ་བཟུག་པ, I was made do.
- अस्मिन्, pron. loc. འདི་ན, here.
- अस्य, अस्याः, pron. gen. 1 འདི, 2 འདིའི, of this.
- अस्वयंमय, བདག་གི་ངང་བཞིན་མིན, non-self-possessor.
- अस्वमय, བདག་དངོས་མིན, non-self-possessor.

आकाङ्क्षा

- अहन, n. ཉིན, day.
- अहिंसक, འཚོ་བ་མིན, not injurious, not mischievous.
- अहिंसा, f. མི་འཚོེ་བ, abstaining from killing or giving pain to others.
- अहेतु, སྐྱེ་མེད, without the cause.
- अहो, ind. ཨོ་མ, a word indicating surprise.
- आ
- आ, ptcl. བར་དུ, a word expressing the limit inclusive or exclusive.
- आकर्षणा, f. ཐོས་པ, hearing, listening.
- आकर्षयत्, pt. pl. ཉན་བར་བྱེད་པ, listening.
- आकर्षयन्ति, vb. ཉན་བར་བྱེད་པ, are listening.
- आकर्ष्य, gd. ཐོས་ནས, having listened.
- आकाङ्क्षा, f. འདོད་པ, desire.

आकाश

आकाश, m. n. ཀས་མཁའ, the sky.

आकृष्य, gd. བཀྱང, having drawn or bent.

आक्रमेय्य, vb. opt. ཚུགས་པར་
འགྱུར་ཞིང, may attack.

-आख्य, ཞེས་པ, called.

आगच्छत्, vb. ཕྱོག་པ, came.

आगत, 1 མཚིས, 2 བྱུང་བ, 3 འོངས
come, arrived.

आगमन, n. འོངས་པ, coming.

आगमय, vb. imp. བཤམས་ཤིག, wait (Tib. lit. go).

आगम्य, gd. འདུས་ནས, having come.

आचार, m. ལྟུང, practice.

आचार्य, m. ལྟོབ་དཔོན, a teacher or preceptor.

आजिह्व (व्याजिह्व), ཀྱམ་ཏུ་འཁྱོལ་པ, crooked or turned completely.

आत्मनैरात्म्योर्मध्यम्

आजीव, m. འཚོ་བ, livelihood.

आज्ञप्त, བསྟན, ordered.

आज्ञा, f. རྗེས་སུ་བསྟན་པ, an order.

आज्ञापित, རྗེས་སུ་བསྟན, ordered.

आञ्जस, ཏྲང, direct.

आडम्बर, m. རྩོ་རྩོ་བཤམ, a drum used in a battle.

आतुर, བཀྲིང, afflicted.

आत्थ, vb. 2nd pers. sing. བཤུང་བ, you say.

आत्मन्, 1 བདག, 2 བདག་ཉིད, 3 རང, self.

आत्मकाय, m. ལུས, the body (Skt. lit. one's own body).

आत्मगत, adj. adv. བདག་ཉིད་ཀྱིས་
རྫོགས་པར, aside.

आत्मनैरात्म्योर्मध्यम्, བཀྲིས་ཀྱི་དབུས, the middle of the states of āt-

आदधान
man and anātman (Tib. lit. द्वयोर्मध्यम्, the middle of the two).
आदधान, pt. pl. མཛོད་པ, creating.
आदर्श, m. མེ་ལོང, a mirror.
आदाय, gd. 1 གླངས་ནས, 2 ཡོངས་
བརྒྱུང་ནས, having taken.
आदि, 1 (i) སྡོན, (ii) ཐོག་མ, first ;
2 (i) ལ་སོགས་པ, (i) སོགས་པ,
beginning with.
आदित्य, m. ཉི་མ, the sun.
आनन्द, m, 1 ཀྱུན་དགའ་ལྡན, happy,
a proper name ; 2 དགའ་བ,
happiness, joy.
आनय, vb. imp. 1 གསོལ་གྱིས (lit.
ཤུཅན, ask), 2 གསོལ་མཛོད, bring.
आन्तर, 1 ཅང, 2 ཅང་པ, internal
(Buddhist).
आपूर्यमाण, pt. pl. འགོངས་པར་
བྱེད་པ, being filled up.

आरण्यक
आप्नोति, vb. ཐོབ་ཅིང, obtains.
आबभाषे, vb གསུངས་པ, said.
आभा, f. རོད, light, splendour.
आमन्त्रयामास, vb, pf. སྐྱེས་པ, ad-
dressed.
आममर्श, vb. pf. དེག་གུར་ཅིང,
touched.
आमुख, n. སྐབས་དབྱིབ་ a prologue
or prelude of a drama.
आयतन, n. 1 སྐྱེ་མཆིད, the six or-
gans of sense and the objects
thereof ; 2 གནས, a place,
house.
आयति, f. སྤྱི་མ, the future time.
आयाति, vb. འགུར, comes, gets.
आयास, m. 1 རལ་བ, 2 གདུང་བྱེད,
pain, fatigue.
आयुस्, n. སྐུ་ཚེ, life, duration of
life.
आरण्यक, བགས་ནས་བྱུང, produced
in a forest.

आराधयन्ती

आराधयन्ती, f. pr. pl. 1 མཉམས་པར་
བྱེད་ཅིང, 2 བསྐྱེན, worshipping,
paying respect.

आरूढ, gd. འཛོགས་དེ, having
mounted.

आरूढ, ཚིགས, mounted.

आरोग्य, n. ལྷན་མ་མཚིས་པ་ freedom
from disease.

आरोचयति स्म, ལྟོས, said.

आरोप्य, gd. བཞག་ནས, having
placed.

आर्त, 1 ཉམ་ཐག, 2 བཟླེན, distress-
ed, afflicted.

आर्ति, f. བཀྲུང་བ, pain.

आर्द्र, རྩོན་པ, wet.

आर्य, 1 རྩོ་པོ, འཕགས་པ, lord,
master, noble.

आर्या, f. འཕགས་མ. See आर्य.

आलक्ष्य, མཚན་མ, visible, apparent.

आशु

आलम्बन, n. དམེགས་པ, resting
upon, or that upon which one
rests.

आलवाल, n. ཀྲོ་ར, a basin or trench
for water round the root of
a tree.

आलोक, m. ལྷང་བ, light.

आवर्जित, ཀྱལ་དུ་ཚེས་པར་གྱུར, in-
clined, bent down.

-आवह, འདྲིན, one that brings
about.

आविष्ट, ལོན་པ, overcome, entered.

आवृत, བྱུས, surrounded.

आव्रज, imp. ལོག་ག, come back.

आशङ्का, f. དོགས་པ, fear.

आशा, f. སྲིད་པའི་བསམས་པ, hope,
expectation.

आशीविष, m. ལྷུལ, a snake.

आशु, 1 ལྷོན་པར, 2 ལྷུར་དུ, quick,

आश्चर्य

आश्चर्य, n. རོ་སའོར, wonder.

आश्रमपद, n. 1 བསྟོན་ཁགས, 2 བཀུང་
ཁགས, 3 ཁགས. a hermitage.

आश्रय, m. ཁགས་པ, a resting place.

आश्रित्य, gd. བརྟེན་ཁགས, having re-
course to.

आसंसार, འཁོར་བ, till the world.

आसन, n. ལྗོན, a seat.

आसन्न, ཉེ་བ, near.

आसन्नस्थित, ཉེ་བར་ཁགས་པ, standing
near.

आसाद्य, gd. ལྷོན་ཏེ, having reached.

आस्पद, n. ཁགས, a place.

आस्फालित, རབ་ཏུ་བསྐྱེན་པ, flapped.

आह, आहुः, vbs, 1 ལ་རེ, 2
སྐྱེས (པ), 3 བཀུངས་པ, says,
say, said.

आह्वय, gd. བོས་ཏེ, having called.

इति

आह्वय, m. བོད, a name, appella-
tion.

आहो, ind. འོས, an interjection ex-
pressing doubt, or.

इ

इक्षु, m. བུ་རས་ཤིང, sugar-cane.

इच्छत्, pr. pl. འདོད, desiring.

इच्छति, vb. 1 འདོད, 2 འདོད་པ,
desires.

इच्छा, 1 འདོད, 2 འདོད་པ. desire.

इच्छामि, འཚལ, I desire.

इच्छेत्, འདོད, one may desire.

इत्तस्, ind. འདིར, here.

इति, 1 ཅེས, 2 ཅེས་བུ་བ, 3 ཅེས་སོ,

4 ལྷོམ་ཏུ, 5 ལྷོམ་ཏུ་སེམས, 6 *དེ,

7 དེ་སྐད, 8 དེ་ལྟར, 9 དེ་ཁགས,

10 དེའི་ལྗོར, 11 ཞེས, 12 ཞེས་

པ, 13 ཞེས་བུ, 14 ཞེས་བུའོ, 15

इदम्

ཞི་བྱ་བ, 16 ཞེས་བྱ་བ་ནས, 17
 ཞེས་བྱ་བ་ཡིན, 18 ཡིན་པས་ན, a
 ptcl. generally used to re-
 port the very words spoken or
 supposed to be spoken by
 some one ; besides it has vari-
 ous senses, such as cause,
 purpose or motive ; thus, so, of
 this nature, illustration.

इदम्, pron. 1 *དེ (lit. तद्, that),
 2 འདི, 3 *འདི་སྐད (lit. एवम्),
 thus, this.

इदानीम्, ind. 1 ད་, 2 ད་ཅུང, 3 ད་
 ལོན, now, this time.

इन्द्र, m. དབང་པོ, lord, the king
 of gods.

इन्द्रिय, n. དབང་པོ, an organ of
 sense.

इमौ, pron. འདི་དག, these two.

इयम्, pron. f. འདི, this.

उक्त

इव, ind. 1 འདྲ, 2 མཚུངས, 3 ལྟར,
 4 ལྟ་བུར, 5 བཞིན, 6 བཞིན་དུ,
 like.

इष्ट, 1 འདོད་དག, 2 འདོད་པ, de-
 sired.

इष्वल, n. འཕྲོང་ཚུལ, that by which
 an arrow is thrown, a bow.

इष्वलशिक्षित, འཕྲོང་བསྐྱབས་པ, train-
 ed in archery.

इह, ind. 1 འདི, 2 འདིར, 3 འདི་
 ན, 4 འདི་ལ, here, in this
 world.

ई

ईदृश, 1 འདི་ལྟ, 2 འདི་འདྲ, of this
 kind.

ईप्सित, འདོད་པ, desired.

ईषत्, ind. ཅུང་ཟད, slightly.

ईर्ष्या, f. སྐྱབ་དོག, envy, jealousy.

उ

उक्त, 1 བཞིན, 2 བསྐྱབ(པ), 3

उक्तवत्
 वसुधं'व'यैव, 4 श्लुष' (व) 5
 ३, said,
 उक्तवत्, वास्तु, one who said.
 उक्ता, gd. 1 वक्षे' or वक्षे'व'स, 2
 वास्तु'स'व'स, having said.
 उग्र, २वा'वै, acute, serve.
 उचित, सु, fit.
 उच्यते, vb. 1 उ'स'वु, 2 वक्षे' (व).
 3 वसुधं, 4 वु'व'व'व'व' 5
 उ'स'वु, 6 वे'स'वु'वे, it is said.
 उच्यमान, pr. pl. pass., वक्षे'व',
 that which is being said.
 उज्ज्वल, स'व'व'व', bright.
 उज्झित, वे'व'व'व', left, aban-
 doned.
 उडुराज, m. श्ल'स'व'व'व', the
 moon.
 उत, ind. 1 उ'स, 2 वे'व'व', and,
 also, or.

उत्पादयेत्
 उत्कण्ठित, उ'वे'व', anxious.
 उत्कम्प, m. स'व'व'व', tremor.
 उत्तम, व'व'व', best.
 उत्तर, वु, the north.
 उत्थाय, gd. उ'स'व'वे, having got up.
 उत्थास्यति, यावद्, उ'स'व'व'व'व', till
 he will get up.
 उत्पद्यते (०न्ते), vb. 1 श्ले'व', 2 श्ले'व',
 come(s) into being.
 उत्पतनज्ञ, सु'व'वे'स, one who knows
 how to fly.
 उत्पन्न, श्ले'व', came into being.
 उत्पल, n. उ'व'व'व', a blue lotus.
 उत्पादयति, vb. श्ले'व'व'व'व', makes,
 produces.
 उत्पादयेत्, optative, 1 व'श्ले'व', 2
 उ'व'व'व', may or should pro-
 duce.

उत्फुल्ल

उत्फुल्ल, रव'शुभ, opened, fully blown.

उत्सर्ग, m, गार्दि, offering.

उत्सव, m. दगाद'शुभ, a festival.

उत्ससर्ज, vb. pf. र्दे'ल, gave up, cast off.

उत्सिक्त, 1 रव'शुभ, 2 रव'ह'शुभ'व, raised, increased.

उत्सुक, श्रे'द'ल्ल, anxiously desirous, eagerly expecting.

उद्, prep. रव'ह, up.

उदान, m. के'द'नु'वहे'द'व, an inspired speech.

*उदानयति स्म, vb. के'द'नु'वहे'द'व'स, uttered an inspired speech.

उदार, शु'के, beautiful.

उदाम, शु'ग, unrestrained.

उद्भूत, शु'द, came into being.

उद्यान, 'n. 1 शु'द'क'ल, 2 शु'द, a park, garden.

उपदेश

उद्विग्नमानस, यि'द'गुद, disgusted.

उद्वहन, n. ल'के'व'व, holding, supporting.

उन्मील्य, gd. शु'ि, having opened.

उन्मुख, ल'के'व'शु'ग'स, looking up.

उप-, prefix. 1 श्रे'व'र, 2 श्रे'र, 3 शु'द'नु, near, etc.

उपकल्पय, imp. शु'ग'ग'स, arrange.

उपकार, ल'व'(व), help.

उपकारिन्, ल'व'व, helping.

उपचय, m. शु'ग'स'व, accumulation.

उपदिश्यते, vb. श्रे'व'र'व'शु'ग'व, being instructed.

उपदेश, m. 1 ग'ग'ल'शु'ग'स, 2

श्रे'व'र'शु'ग'व, 3 श्रे'व'र'व'शु'ग'व'व,

4 श्रे'र'व'शु'ग'व, 5 ल'व'द'ग, advice.

उपनिमन्त्रयति

उपनिमन्त्रयति स्म, vb. བདར་ནོ, in-
vited.

उपनेतु, ལེགས་སློབ་, a preceptor
who performs the *Upanayana*
ceremony, *Ācārya*.

उपपद्यते, vb. 1 ཐང, 2 འཕྲད་པར་
འགྱུར, becomes reasonable.

-उपम, 1 དཔེར, 2 མཚུངས་པ, like.

उपमाथेन समाः, དཔེ་དོན་མཚུངས་པ, in
comparison equal.

उपयोगिन्, ཐོབ་པ, favourable.

उपलक्ष्य, gd. ཉེར་མཚོན་དེ, having
observed.

उपलब्धि, f. དཔྱེགས་པ, perception,
understanding.

उपवास, m. བསྐྱེན་གནས, fasting.

उपविष्ट, འདུག་(པ), seated.

उपवीणायति, vb. སྐྱུར་མངས་དང་ལྡན་
པའི་སྐྱུ་ལེན་པར་བྱེད, is playing

उपार्ध

on a *Vīṇā* (Tib. lit. is singing
with a *Vīṇā*.)

उपशम, m. ཉེར་ཞི, cessation.

उपशोभित, ཉེ་བར་མཛེས་ལོང, deco-
rated.

उपसेविन्, ཉེ་བར་བསྐྱེན་པ, serving.

उपसङ्गम्य, gd. ཕྱིན་པ, having ap-
proached.

उपसङ्कामत्, vb. 1 སོང, 2 སོང་ནས
approached, went.

उपसंग्रह, m. འཛོལ་པ, a collection.

उपस्थान, n. གནས, attendance.

उपादान, n. ཉེ་བར་ལེན་པ, holding,
attachment.

उपानयेयम्, optative, ཉེ་བར་ལེན་པ,
I should bring near.

उपाय, m. ཐབས, means.

उपार्ध, m. n. ཕྱིད, half, nearly
half.

उपेक्ष्य

उपेक्ष्य, *བཏང་སྐོམ་སྲུ*, to be overlooked.

उपेक्ष्य, gd. *ཉི་བར་བཟུངས་ནས*, having taken.

उपेक्ष्य, *ཐབས་ལས་བྱུང*, to be affected by means.

उभ, *གཉིས*, both.

उभय, 1 *གཉིས*, 2 *གཉིས་ཀ*, both.

उवाच, vb. pf. *སྐྱེས*, said.

उष्ण, *བློ་ས*, hot, warm.

ऊचे, vb. pf. *གཏུངས*, said.

ऊर्ध्व, *སྐྱེང*, above, in the upper region.

ऋ

ऋषि, m. *ཏང་ལྷོང*, a sage, seer.

ऋद्धि, f. *རྩོམ་ལྷུང*, miracle.

ऋते, ind. 1 *མ་གཏོགས*, 2 *འདོད*, without.

एव

ए

एक, 1 *གཅིག*, 2 *གཅིག་ཉིད*, 3 *གཅིག་པོ*, one.

एकघन, *བྲིག*, one solid mass.

एकाकिन्, *གཅིག་ཏུ*, alone.

एकान्त, *གཅིག་ཏུ*, exclusively, invariably.

एकैक, 1 *རེ་རེ་དག*, 2 *རེ་རེ་ལ*, singly, a single one.

एतद्, 1 *དེ*, 2 *འདི*, 3 *འདི་སྐད*, this.

एतर्हि, ind. *ད་ལྟར*, now.

एतावत्, 1 *དེ་ཉིད*, 2 *འདི་སྐད*, so much.

*एधते, vb. *ཐོབ་པར་འགྱུར*, (*आप्तेति* or *आप्स्यति*), will obtain (Skt. lit. increases).

एव, ind. 1 *ཁོ་ན*, 2 *ངེས་པར*, 3

एवम्

ཉིད, 4 ཉིད་དུ, 5 *འདྲ, an emphasizing or ascertaining, ptcl., exactly.

एवम्, ind. 1 དེ་སྐད 2 དེ་ལྟ, 3 དེ་ལྟར, 4 དེ་ལྟར་གྱུར་ན, 5 དེ་བཞིན, 6 དེ་བཞིན་དུ, 7 འདྲ་སྐད, 8 འདྲ་སྐད་ཅེས, 9 འདྲ་སྐད་དུ, thus.

एवमादि, དེ་ལ་སོགས, such and the like.

एषः, एषा, pron. འདི, this.

एष्यति, vb. འོང་བ, will come.

एहि, vb. imp. འོག, come.

ऐ

ऐश्वर्य, n. དབང་ཕྱུག, supremacy, sovereignty.

ऐश्वर्याधिपत्य, n. དབང་ཕྱུག་གི་དབང, lordship with supremacy.

कथञ्चन

ओ

ओघ, m. ལྷོ་ལོ, flood.

औ

औषध, n. ལྷོན, medicine.

क

कः, 1 གང, 2 ཅི, 3 ལུ, 4 ལུ་ཞིག, who, what.

कतक, m. ཀ་དྲ་ཀ a kind of tree, *Strychnos Potatorum*. Its seeds rubbed upon the inside of water jars precipitates the earthly particles in the water.

कतम, pron. 1 གང, 2 གང་ཞེ་ན, which.

कथम्, ind. 1 གང་གི་ལྱིད, 2 གང་ལས, 3 ཅེས, 4 ཅི་ལྟར, how, why.

कथञ्चन, ind. 1 ཅེས་ཀྱང, 2 ཅི་ཞིག་ལྟར, on any account, somehow.

कथन

कथन, 1 वङ्गव'स, 2 श्लेष'स, a statement.

कथय, imp. श्लेष'स, say.

कथयिष्यति, vb. कथय'स्यु, will say.

कथयेत्, optative, श्लेष'स, may say.

कथा, 1 वङ्गव'स, a talk, speech ; 2 कथ'स, a story.

कथ्यते, vb. pass. वङ्गव'स, is being said.

कदली, f. कु'पिद, a plantain tree.

कदा, ind. कदा'सि'के'व, when.

कदाचित्, ind. 1 कथ'स, 2 कथ'वि'स, ever.

कनिष्ठ, कु'द'स, youngest.

कन्धक, m. वङ्गव'स'स, lit. a praised one, the name of the horse of Siddhārtha.

कन्यका, f. कथ'वि'स, a girl.

करिष्यामि

कन्द, m. n. कु'द'स, a balbous root.

कन्दर, m. n. कु'द'स, a cave.

कन्धरा, f. कथ'वि'स, the neck.

कपिल, m. कथ'वि'स, a sage of the name.

कमण्डलु, m. n. कु'द'स, a water-pot generally used by ascetics.

कमल, n. कु'द'स, a lotus.

कमललोचन, कु'द'स'सि'स, one with lotus-like eyes.

कर¹, m. कथ'वि'स, the hand.

-कर², कु'द'स, that which produces.

करण, n. 1 कु'द'स, 2 कथ'वि'स, doing.

करणीय, कु'द'स, that which is to be done.

करिष्यति, vb. ft. कु'द'स'स्यु, will do.

करिष्यामि, vb. कु'द'स, I shall do.

करिष्यामः

करिष्यामः, vb. ft. 1 वसुिरे, 2 वु,
we shall do.

करुण, क्खीर-डे, kind.

करुणा, f. क्खीर-डे, kindness.

करोति, vb. वुरे(व), does, or is
doing.

करोतु, vb. imp. वरेरे, let it do.

करोमि, vb. वसुिरे, I do.

करोषि, vb. वरेरे, you do.

कर्ण, m. कं(व), the ear.

कर्तव्य, वुव, to be done.

कर्तुम्, inf. वुवरे-सुिरे, to do.

कर्पूर, m. n. व-सुिरे, camphor.

कर्मन्, n. वस, work, deed, action.

कर्मन्त, m. वस-गुि-वसुिरे, the com-
pletion of a work, occupation.

कर्षति, vb. *वव-दु-वदुदस, drags
away, (Tib. lit. torments).

कषण

कलल, n. वु-सुिरे, a wife.

कलन्दक, m. ग-व-द-ग, a squirrel.

कला, f. क, a part.

कलित, वुस, produced.

कल्प, m. 1 वसुिरे-व, a fabulous
period of time ; 2 वव-ववसव,
thought, wish.

कल्पद्रुम, m. वव-ववसव-वेरे, the
divine tree that fulfils all
desire.

कल्पना, f. वुव-व, creating in mind,
imagination.

कल्याण, n. वव-वेवस, good.

कवल, m. n. वस, a mouthful.

कवि, m. n. सुिरे-दव-वसुिरे, a poet.

कश्चित्, pron 1 वव-वेवस, 2 वे-
वेव, 3 ववेव-वेव, 4 सु-गुिरे,
a certain person.

कषण, n. वरेरे, rubbing.

कस्मात्

कस्मात्, pron. 1 ཅེ་འདི་སྤྱིར, 2 ཅེ་སྤྲོད
3 ཅེ་འདི་སྤྱིར, 4 ཅེ་འདི་སྤྲོད་ཏུ, why.

कस्य, pron. སྤྱི་ཡི, whose.

का, pron. 1 སྤྱི་ཞིག, 2 མ (lit.
no, not), who, what.

काम्, pron. f. སྤྱི, whom.

काक, m. འུ་རྩེག, a crow.

काकली, f. ལྷོ་ཅོང་སྐྱ་བ, a low and
sweet tone.

काङ्क्षित, འདོད་གྱུར་བ, desired.

काचित्, pron. f. འགའ, a certain
(woman).

काञ्चन, n. གསེར, gold.

काञ्चुकीय, m རྒྱུང་བུམ, a chamberlain.

कान्त, མཛེས, beautiful.

कान्ति, f. མཛེས་བ, beauty.

कापुरुष, m. རོ་ཤལ, a mean con-
temptible fellow.

काम, m. 1 འདོད་(བ), 2 འདོད་

काश्यप

འཇོ་བ, (-ལུག, yielding) 3 འཇོ་བ,
desire.

कामद, འདོད་པ་སྤྲིན, one who gives
the desired things.

कामदुघ, འདོད་འཇོ, yielding all
desires.

कामसुखल्लिका, f. བསོད་སྤྲོ་མས, over-
enjoyment.

काय, m. ལུས, the body.

कारण, n. ལྷུ, a cause.

काय, vb. imp. མཛོད་ཅིག, let one
get it done, do.

-कारित्, འུད་པ་ཅན, doing.

काशिक, ལྷིང་ཇེ་ལྷན་བ, kind.

कार्य, 1 རོན, 2 འུ, 3 བསྐྱེད, object,
work, to be done,

काल, m. ཏུས, time.

काव्य, n. ལྷོན་ངག, poetry.

काश्यप, m. འདོད་སྤྱུང, a proper name.

काषाय

काषाय, n. ཅུར་སྒྲིག་, a red or reddish yellow cloth or garment used by monks.

काषायवस्त्र, n. ཁ་བསྐྱར་ཅུར་སྒྲིག་གོས་ཅན་, with a cloth dyed of reddish colour.

कार्षीः, vb. imp, བྱེད་, don't do.

किम्, pron. 1 གང་, 2 ཅི་, 3 ཅི་ཞིག་, 4 ཅི་ཞིག་གུ་, (lit. किं कार्यं), 5 ཅིའི་དོན་དུ་, (lit. किमर्थम्), what, for what ?

किं नाम, ཅི་སྟེ་. why.

किं पुनर्, སྟོན་ཅི་དགོས་, how much more (lit. say what is necessary).

किंशुकवृक्ष, m. བྱོ་སྐྱེགས་ཤིང་, a well known tree, otherwise called *Palāśa* (*Butca Frondosa*). Its flower is red and very beautiful, but it has no odour.

किञ्च, འོན་ཀྱང་, moreover.

कुटुम्ब

किञ्चन, anything, 1 ཅི་, 2 ཅི་ཡང་,

किञ्चित्, ind. 1 འགའ་ཞིག་, 2 ཅི་ཞིག་,

3 ཅུང་ཟད་, some, a little, slight.

किन्तु, ind. འོང་ཀྱང་, but.

किमपि, འགའ་ཞིག་, certain.

किमर्थम्, ཅིའི་སྟོན་, for what.

किरत्, pr. ptcl. འབྲོར་ཞིང་, scattering.

किल, ind. 1 བྲགས་, 2 གངས་, assuredly, possibly.

*कीर्ण, བཞོར་ནས་. scattered.

कीर्ति, f. 1 བྲགས་པ་, 2 ལྷན་པ་, fame, glory.

कु, ind. ངན་, bad.

कुक्कुर, m. བྱི་, a dog.

कुञ्जर, m. སྤང་ཚེན་, an elephant.

कुटुम्ब(लक्षण), བཞིན་མཚན་, a kinsman.

कुतस्

कुतस्, 1 गः, 2 गः, 3 गः, 4 तैः, where, wherefore, whence.

कुत्र, गः, where.

कुमार, m. 1 गः, 2 गः, a prince.

कुमारिका, f. गः, a princess.

कुरु, m. गः, a deer.

कुरु, vb. imp. 1 गः, 2 गः, do.

कुर्यात्, vb. opt. 1 गः (but once actually for भवेत्, should be), 2 गः, should do.

कुर्वति, कुर्वन्ति, vb. गः, is or are doing.

कुल, n. 1 गः, 2 गः, a family, caste, a palace or family palace.

कृतिन्

कुशा, m. गः, a kind of sacred grass.

कुसुम, n. गः, a flower.

कूप, m. गः, a well.

कृत, 1 *गः, (lit. looked), 2 गः, 3 गः, (lit. करण, n, doing), 4 गः, 5 गः,

गः, 6 गः (lit. युक्त, joined), 7 गः, 8 गः, done, made, performed, a deed.

कृतविद्य, गः, learned.

कृताञ्जलि, गः, one who has joined the hallowed palms (in reverence).

कृतार्थ, 1 गः, 2 गः, one who has attained the end.

कृतास्त्र, गः, trained in the science of arms or missiles.

कृतिन्, गः, learned, expert,

कृते

कृते, ind. ཚེད་དུ, for.

कृत्त, वत्त, cut.

कृत्य, གྱི, to be done.

कृत्वा, gd. 1 གུས, (lit. कृत, done),

2 གུས་ཏེ, 3 གུས་ནས, 4 * གུས་

པས, having done.

कृत्स्न, མཐའ་དག, all.

कृष्ण, 1 བྱུ་འཇུག, a proper name
(lit. Viṣṇu, a pervading one); 2
ནག་པོ, black.

केचित्, འགའ་ཞིག, some.

केन, གང་གིས, by whom or what.

*केनार्थेन, ཅེ་ལ, why.

केवल, 1 འབའ་ཞིག, 2 འབའ་ཞིག་དུ,
only.

केश, m. དབུ་སྐ, the hair.

केसर, m. གེ་ས་ར, the filament of
a flower.

कूर

कोकिल, m. ཁ་གུག, a cuckoo.

कोप, m. འཇུག, anger.

कौमुदी, f. རྩོམ་པའི་འོད, moon-light.

कोमल, འཇམ་པ, soft.

कोश, m. བང་མཚོན, a treasury.

कोष, རྒྱགས, a case.

कौन्तेय, m. ཀུན་ཏི་འི་བུ, the son of
Kuntī, Arjuna.

*कौशल्य, མཁས་པ, skilfulness.

कौशल्यमीमांसा, f. [མཁས་པ་ཉིད]

དཔྱོད་པ, investigation of clever-
ness.क्रन्दन, n. ཚོངས, shedding of tears,
lamenting, a cry.

क्रम, m. རིམ་(པ), a course, order.

क्रियते, vb. བྱེད་པ, is made.

क्रिया, f. 1 གྱི་བ, 2 བྱེད, action.

क्रियावत्, གྱི་བ་ལྡན, with action.

कूर, གཏུག་(པ), wicked, cruel.

क्रोध, m. 1 ཁྲོ་བ།, 2 འབྲུག་པ།,
anger.
 क्रमथ, m. རལ་བ།, fatigue.
 क्लीब, མ་ལོང་, an eunuch.
 क्लेश, m. ཉེན་མོངས།, misery, pas-
sions.
 क, 1 བཤེན་, 2 སྤྱུ།, where.
 कचन, བཤེན་ན་ཡང་, anywhere.
 कचित्, 1 འགའ་ཞིག་, 2 ལ་ལར་,
in some cases.
 कणन्ति, vb. རྒྱུགས་ཤིང་, are soun-
ding.
 क्षण, m. སྐད་ཅིག་, an instant, mo-
ment.
 क्षम, བཟོད་, bearable, proper.
 क्षमस्व, vb. imp. བཟོད་པར་གསོལ།,
forgive.
 क्षय, 1 ཟེད་(པ།), 2 བསྐས་པ།,
an abode, destruction, loss.
 क्षिति, f. མ།, the earth.

गच्छ
 √क्षिप्, བཏོར་བ།, to throw.
 क्षिप्र, ལྷུར་, quick.
 क्षीण, ཟེད་པ།, exhausted.
 क्षेत्र, n. ལྗིང་, a field.
 क्षेम, n. 1 ལྷིད་པ།, 2 དགེ་བ།, happi-
ness.

ख
 खर, རོ་བ།, sharp.
 खल, 1 ལྷེ་ངན།, 2 ལྷེ་བོ་ངན།, wicked.
 खलु, ind. 1 དེས།, 2 དེས་པར།, a
particle emphasizing an idea,
certainly.
 खेद, m. མི་དགུས་པ།, distress.

ग
 -ग, འགྲོ།, one who goes.
 गङ्गा, f. བཤང་གྲཱ།, the river named
Gaṅgā.
 गच्छ, vb. imp མོང་, go.

गच्छाव

- गच्छाव, २स्रो२, let us both go.
- गज, m. १ ग्वा२, २ ग्वा२के an elephant.
- गरुड, m. २ग्रा, the cheek.
- गत, १ ग्रा, २ ग्रा२, ३ ग्रा२, ४ ग्रा२(२), ५ ग्रा२(२). ६ ग्रा२, went, gone to, arrived at.
- गति, f. १ ग्रा२(२), २ ग्रा२, ३ ग्रा२, way, course.
- गत्वा, gd. १ ग्रा२, २ ग्रा२, having gone or arrived.
- गद्य, n. ग्रा, prose.
- गन्ध, m. ग्रा, smell.
- गम्भीर, १ ग्रा२, २ ग्रा२, deep.
- गम, २स्रो, going.
- गमक, २स्रो२, a kind of musical note of which there are seven.

गायति

- गमन, n. १ २स्रो, २ ग्रा२, going
- गमिष्यन्ति, २स्रो२, will go.
- गम्यताम्, vb, imp. ग्रा२, let one go.
- गम्यते, vb. pass. २स्रो, one goes.
- गरल, n. ग्रा, poison.
- गर्भ, m. १ ग्रा२, २ ग्रा२. the womb, an embryo, inside.
- गर्भित, ग्रा२, filled with.
- गहन, ग्रा२. dense.
- गह्वर, ग्रा, a cave.
- गारुडीव, n. ग्रा, bow, that of Arjuna.
- गान्त्र, १ ग्रा, २ ग्रा२, the body (with the body).
- गान, n. ग्रा, a song.
- गामिनी, f. २स्रो२, one who goes.
- गायति, vb. १ ग्रा२, २ ग्रा२, one sings.

गीत
गीत, n. ལྷོ, a song.
गीता, f. ལྷོ་དབྱངས།, sung.
गीत्वा, ལྷོ་དག་སྒྲུངས་ནས།, having sung.
गीयते, vb. ལྷོ་ལོན་པ།, is being sung.
गुण, m. ཡོན་ཏན།, merit, good, advantage.
गुणग्राहिणी, f. ཡོན་ཏན་འཛིན།, appreciating merits of others.
गुणधर, ཡོན་ཏན་ལྷན་པ།, possessing qualities, meritorious.
गुणवत्, f. ཡོན་ཏན་ལྷན།, possessing qualities.
गुरु, 1 ལྷི, heavy; 2 ལྷོ་ས།, a spiritual guide.
गुल्मक, n. ལོལ་པ།, a clump or cluster of trees.
◦गुह्य, འབྱུང་ནས།, having embraced.
गृह, n. བྱིས།, house, home.

ग्रहण
ग्रहाण, vb. imp. ལྷོ་སས་མཛོད།, take.
ग्रहिणी, f. བྱིས་པ་ས།, the mistress of a house.
ग्रहीत, བཟུང།, taken.
ग्रहीत्वा, gd. བསྐྱམས་ནས།, having taken.
गोत्व, n. བ་ལང་ཉིད།, the state or nature of a cow.
गोप, ལྷོང་པ།, a protector.
गो¹, f. བ།, cow, cattle.
गो², f. རག།, speech.
गौर, དཀར་པ།, white.
गौरव, n. ལྷུས་པ།, respect.
गौरी, f. ལོ་རྒྱུ་ལྷོ་སྲི།, a goddess of the name.
प्रथित, མཐུན་པ།, strung, composed.
ग्रह, m. བཟུང་པ།, holding.
ग्रहण¹, n. ལྷོ་བ་པ།, taking (in the sense of learning).

ग्रहण

ग्रहण^२, n. १ འཇོན, २ འཇོན་པ, taking, catching.

ग्रहीष्यति, vb. འཇོན་པར་འགྱུར, he will take.

ग्राम्य, ལོང་པའི་ཚ, low, vulgar.

ग्राम, m. ཟས, a mouthful.

ग्राहयितुम्, inf བརྒྱང་བར, in order to make one hold.

ग्राह्य, གླིང, acceptable.

घ

घन, ལྷུག, thick

-घ्न, བཅོམ, that which kills.

घ्राण, n. ལྷོ the nose

च

च, ind. १ ཀྱང, २ ཏང, ३ འང, ४ ཡང, and, also,

चकाङ्क्ष, vb, pf, འདོད་པར་གྱུར, desired.

चतुर्मुख

चकार, vb. pf, བྱས་པ, did.

चक्र, n, འཁོར་ལོ, a wheel.

चक्रवर्तिन्, m. འཁོར་ལོ་སྐྱུར་པ, an emperor, sovereign of the world.

चक्रवाक, m. ཏུར་པ, the ruddy goose.

चक्रे, vb. pf. བྱས, did.

चक्षुस्, n. མིག, the eye,

चञ्चल, གཤམ་པ, unsteady.

चत्वारि, བཞི, four.

चतुर्, བཞི, four.

*चतुरङ्ग, མཐའ་བཞི་ལ་དབང་པོ, four-fold, Tib, lit. the lord of the four ends (of the earth).

चतुरिका, f, ཏྲང་མོ, clever.

चतुर्मुख, m. གཤོང་བཞི, one with four faces, i. e. Brahman, the creator,

चतुर्विध

- चतुर्विध, क्खं'प'वलि, of four kinds.
 चतुष्पद, m. ग्गं'वलि'प, a quadruped.
 चन्द्रमस, m. च्छं'प, the moon.
 चन्द्रसिंह, m, च्छं'प'सि'सो'प, a proper name.
 चन्द्रसेन, m, च्छं'प'सि'दे'द'प'व'क, a proper name.
 चरण, m. n. 1 ग्गं'प, 2 ल'प'स, a foot.
 चरित, n. च्छु'द'प, a practice, life.
 चर्मन्, n. च्छ'प'स, skin.
 चाप, m. प'प'प, a bow.
 चिकित्सा, f, प'स'सि'प, a medical treatment, curing.
 चिकीर्षा, f. पु'द'द'द'प, a desire to do.
 चिक्षेप, vb. pf. प'प'द'र, threw.
 चिच्छेद, vb. pf. र'प'प'उ'द, cut.

चुक्रोश

- चित्त, n. सि'स'स, the mind.
 चित्र, n. 1 क्ख'ळ'प'स, 2 क्ख'ळ'प'स'द'द'प'स, bright, variegated.
 चित्तमति, m. सि'स'स'ग'प'स'स, Mind-understanding, a proper name.
 चिन्तयसि, vb. सि'स'स'प'स'पु'द, you are thinking.
 चिन्तयित्वा, gd. क्ख'स'क'स, having thought.
 चिन्ता, f. प'स'स'प, thought.
 चिन्तित, n. प'स'स'प, thought.
 चिन्त्यते, vb. pass. प'स'स'प'स'पु, is being thought.
 चिरम्, adv. 1 पु'क'सि'द, 2 पु'क'सि'द'दु, 3 सि'द'प'स, 4 सि'द'प'स, long.
 चिह्न, n. स'क'क'स, a mark.
 चीवर, n. a dress for a monk.
 चुक्रोश, vb. pf. दु'प'स, cried.

चेटी

चेटी, f. འབངས་མོ།, a maidservant.

चेतव्य, वसव्य, to be accumulated.

चेतस्, n. སེམས།, the mind.

चेत्, मात्, if.

च्युत, ལོ་འཕོས།, gone, dead.

चैत्, སེམས་ལས་བྱུང་བ།, that which
springs from the mind.

छ

छल, n. བཀུགས།, an umbrella.

छन्द (or छन्दक), m. འདུན་པ།, (lit.
longing one), Siddhārtha's
Charioteer.

छन्दस्, n. མེའ་མུའོ།, a metre.

छाया, f. 1 ལྷིབ་ས།, 2 ལྷིབ་པ།, 3
མལ་མེ།, shade

छियमान, pr-pl. བཞེད་ཅིང།, being cut.

जनयते

छिन्दति, vb. ཡོངས་སུ་བཞེད།, cuts
(Tib. lit. परिच्छिनत्ति).

छेद, m. བཞེད་པ།, cutting.

ज

-ज, 1 ལྷིས།, 2 བྱུང་བ།, born.

जगच्चक्षुस्, m. འགྲོ་མིལ།, the eye
of the world, i.e. the sun.

जगत, n. 1. ལྷི།, 2 འགྲོ།, the world.

जगाद, vb. pf. བཀའ་སྐྱེལ།, said.

जगाम, vb. pf. བཀའི་བཀས་པར་བྱུང།,
went.

जगृहः, vb. pf. བརྒྱང།, took.

जग्राह, vb. pf. བླངས།, took.

जन, m, ལྷི་བོ།, a man.

जननी, f. མ།, the mother.

जनयति, vb. ལྷིད།, produces.

जनयते, vb. ལྷིད།, produces.

जनिका

- जनिका, f. སྐྱེད་པ, that which produces.
- जनित, m. བསྐྱེད, produced.
- जनितृ, m. སྐྱེད་པར་བྱེད, the father.
- जन्मन्, n. སྐྱེ་བ, birth.
- जय, vb. imp. སྐྱེལ་པར་སྐྱོན་ཅིག, be victorious.
- जयन्ति, vb. སྐྱེལ, they get victorious.
- जयिनी, f. སྐྱེལ, victorious.
- जर (जरा), f ལོ་(བ), old age
- जरत्, pr. pl. ལྡིང་བ, old.
- जर्जरीकृत, ལྷུལ་པོར་བྱས་པ, broken into pieces.
- जर्जरीक्रियमाण, དུམ་བུར་འབྱུར་བ, being made into pieces.
- जल, n. ལྷུ, water.
- जलनिधि, m. ལྷུ་གཏོར, the ocean.
- जव, m. མགྲོགས, speed, swiftness.

जानीया

- जहीहि, vb. imp. སྤང་བར་གྱིས, give up.
- जागर, m. སང་པར་གནས, the awaking state.
- जागरण, n སང, awaking.
- जागति स्म, vb. མིལ་ཚོ་བྱེད, kept watchful.
- जात. 1 སྐྱུར་བ, 2 བལྟམས་པར་སྐྱུར, born.
- जातक, n. སྐྱེས་རབས, the story of the former birth of Buddha.
- जाति, f. 1 སྐྱེ་བ, 2 འགྲོ་བ, 3 རིགས, family, caste, birth.
- जातु, ind. 1 འཇ་དུ, 2 འཇ་ཡང, ever.
- जानत्, pr. pl. འཇས, knowing.
- जानामि, vb. འཇས་བགྱིས, I know.
- जानीते, vb. འཇས, he knows.
- जानीया (:), vb. མཐུན་པར་མཇོང་གསོལ, one may know.

जानीहि

जानीहि, imp. ཤེས་གྱིས, know.

जानि, vb. ཤེས, I know.

जायते, vb. 1 སྐྱེ, 2 སྐྱེ་འགྲུང, 3 གྲུང
4 འགྲུང, 5 འགྲུང་བ, 6 འགྲུང,
is born, comes into being.

जाल, n. སྒྲ་བ, a net.

जालिन्, སྒྲ་བ, with a net, i. e. web
or membrane..

जिन, m. སྐྱལ་བ, the conqueror,
Buddha.

जिह्वा, f. སྐྱེ, the tongue.

जीमूतवाहन, m. སྐྱིན་གྱི་བཞེན་བ, a
proper name (one whose con-
veyance is the cloud).

जीर्णा, 1 འཁོགས་བ, 2 གྐས, old,
worn out.

जीव, m. འཚོ་བ, life.

जीवन्, pr. pl. གསོན་བཞིན, living.

टीका

जीवामः, vb. འཚོ, we live.

जीवित, n. 1 སྐྱོགས, 2 སྐྱོག, 3
གསོན་བ, life.

जृम्भा, f. སྐྱལ, yawning.

जेत, སྐྱལ་བྱེད, a proper name, con-
queror.

-ज्ञ, ཤེས or ཤེས་བ, one who
knows.

ज्ञात्वा, gd. ཤེས་ནས, having known.

ज्ञान, n. 1 རྟོགས, 2 ཤེས་བ, 3
ཡེ་ཤེས, knowledge.

ज्ञानिन्, ཡེ་ཤེས་ཅན, wise.

ज्येष्ठ, ཚེ་བ, elder.

ज्योतिस्, སྐྱང་བ, light.

ट

टीका, སྐྱེར་འགྲེལ་བ, a com-
mentary.

ततस्
त
ततस्, ind. 1 **དེ་ནས**, 2 **དེ་སྐྱིད**, 3
དེ་བས་ན, 4 **དེ་ཡིས**, 5 **དེ་ལས**, 6
དེས་ན, thence, there, then,
therefore.
तत्त्व, n. **དེ་ཉིད**, truth, true condi-
tion.
तत्त्वतस्, ind. **དེ་ཉིད་དུ** in fact. in
truth or essential nature.
तत्याज, vb. pf. **བཏང་བར་གྱུར**, gave
up.
तत्र, 1 **དེ་ན**, 2 **དེ་ནས**, 3 **དེ་ལ**, 4
དེ་ལས, 5 **དེར**, there.
तत्र तत्र, **དེ་དང་དེར**, in every place.
तात, m. 1 **ཡབ**, 2 **ལྷ་ཅེག**
(lit. देव), the father.
तथा, ptcl. 1 **དེ་ལྟ**, 2 **དེ་ལྟར**, 3
དེ་བཞིན, 4 **དེ་བཞིན་དུ**, like that.
तथागत, m. **དེ་བཞིན་གཤེགས་པ**,
Buddha.

तपोवन
तथाहि, ind. **འདི་ལྟར**, for so, as
for instance.
तट, m. **ངོས**, a side.
तद्, Pron. 1 **ཁོང**, 2 **དེ**, 3 **དེ་ལྟ་སུ**, 4
དེ་ནས, 5 **དེ་སྐྱིད**, 6 **དེ་ཚོ**, 7
དེའི་སྐྱིད, 8 **དེས**, 9 **དེས་ན**, 10.
འདི, 11 **འོན་ཏེ**, the n, there-
fore, that, there, *like that.
तदा, ind. **དེ་ཚོ**, at that time.
तद्यथा, 1 **འདི་ལྟ་སྟེ**, 2 **འདི་ལྟ་དཔེར**
ན, 3 **དཔེར་ན**, for example.
तनु, f. 1 **ལུས**, the body; 2 **བསྐྱབས**,
thin, less.
तन्त्री, f. **གྱུད་མངས**, a string, a
lute (Indian).
तपस्, n. **དཀའ་སྤྱབ**, religious auste-
rity.
तपोवन, n. 1 **དཀའ་སྤྱབ་ནགས**, 2 **དཀའ**

तमसु

- सुव'ग्री'व'ग'स'ळ'ल, a penance grove.
- तमसु, n. 1 सुव'स', 2 सुव'स' सुव'स', darkness.
- तमाल, m. व'स'ल, a tree of the name.
- तरु, m. व'र, a tree.
- तरुण, व'र'व, young.
- तर्कयामि, व'र'व(व), I think.
- तर्जयतु, pr. pl. व'र'व'स'व'व'व, threatening.
- तर्ष, m. व'र'व. thirst, desire.
- तर्हि, ind. व'र'व'स'व'व, then, in that case.
- तल, m, n. व'र'व, a surface, level.
- तस्थौ, vb. pf. व'र'व'स'व'व'व, remained.
- तस्मात्, pron. 1 व'र'व'व, 2 व'र'व'व'व, therefore.
- तस्य, pron. 1 व'र'व, 2 व'र'व, his (her, its).

तिष्ठति

- तदृश. व'र'व'व, like that.
- तानव, n. व'र'व'व, thinness (Tib. lit. शोधन, cleansing).
- ताप, m. व'र'व, or व'र'व'व, heat, affliction.
- तापमय, व'र'व'व, consisting of affliction.
- तापस, व'र'व'व'व, an ascetic.
- तार, व'र'व, loud.
- तार्क्ष्य, m. व'र'व'व'व, Garuḍa, the king of birds.
- तावत्, ind. 1 व'र'व'व, 2 व'र'व'व'व, 3 व'र'व'व'व, just, so much, that much, so long.
- तिमिर, n, व'र'व'व, darkness.
- तिष्ठतु, pr. pl. व'र'व'व, standing.
- तिष्ठति, vb. व'र'व'व(व), stands.

तिष्ठेत्

- तिष्ठेत्, vb. opt. རྫོད་པ་སྲིད་ one should stay.
- तीर, n. འགྲམ་, a shore, bank.
- तीव्र, རྒྱུ་ལོ་, acute, severe.
- तु, ind, 1 ཀྱང་, 2 ལྱི་, 3 ཡང་, but.
- तुरग, m. བསྐོགས་འགྲོ་, a horse.
- तुरङ्ग, m. བསྐོགས་འགྲོ་, a horse.
- तुल्य, བཅུ་མ་པ་, equal.
- तृष्णीमासीन, བ་སྐྱེས་, keeping silent.
- तृप्ति, f. རོམས་པ་, satisfaction, contentment.
- तृषित, རྫོམ་, thirsty.
- तृष्णा, f. རྫོད་པ་, thirst, strong desire.
- ते (तव), pers. pron. 1 བྱིད་ཀྱི་, 2 བྱིད་ལ་, your.
- तेजस्, 1 མེ་, fire, heat ; 2 བཀྲེ་བརྗེད་དང་ལྡན་པ་, brilliant.

दातु

- तेन, pron. 1 དེ་ཡིས་, 2 དེས་, 3 དེས་ན་, therefore, by that.
- तैक्ष्ण्य, n. རྫོ་བ་, acuteness.
- त्यक्त, བཏང་བ་, given up.
- त्यक्तुम्, inf. 1 འདོར་, 2 འདོར་བ་, 3 འདོར་བར་, in order to give up.
- त्यक्त्वा, gd. 1 བཏང་སྟེ་, 2 སྐྱངས་ནས་, having given up.
- त्यजेत्, opt. འདོར་, one should give up.
- त्यजेयम्, opt. འདོར་, I should give up.
- त्यज्यताम्, vb. imp. pass. བྱོང་ཞིག་, lit. let it be given up.
- त्याग, m. 1 དོར་, 2 སྐྱོང་(བ་), giving up.
- त्यागान्न, བཏོང་མི་ཤེས་, not knowing how to let go.
- त्रय, n. བཅུ་སྟེང་, three-fold.
- दातु, m. རྫུའོ་བ་, saviour.

त्रि, **त्रि**, three.

त्रिधा, ind. **त्रिस** 'त्रि' 'त्रि', in three ways.

त्रिभुवन, n. **त्रिस** 'त्रि' 'त्रि', the three worlds.

बुद्धित, **बुद्धित**, broken, cut.

त्रैलोक्य, n. **त्रिस** 'त्रि' 'त्रि', being of three kinds.

त्वक्, f. **त्रि** 'त्रि', skin, bark.

त्वद्, (युष्मद्), 2nd pers. pron. **त्रि** 'त्रि', you.

त्वद्विध, **त्रिस** 'त्रि', like you.

त्वरितत्वरितम्, adv. **त्रिस** 'त्रि' 'त्रि', quickly.

दक्ष, **दक्ष**, expert.

दक्षिण, **दक्षिण**, right side, **दक्षिण**, south.

दण्ड, m. **दण्ड**, stalk.

दर्भ

दत्त, **दत्त**, **दत्त**, **दत्त**, **दत्त**, given.

दत्त्वा, gd. **दत्त्वा** 'दत्त्वा', having given.

ददत्, pr. pl. **ददत्** 'ददत्', giving.

ददौ, vb. pf. **ददौ** 'ददौ', gave.

ददर्श, vb. pf. **ददर्श** 'ददर्श', saw.

दधान, pr. pl. **दधान** 'दधान', creating, making.

दधीत, vb. opt. **दधीत** 'दधीत', one should hold.

दध्यौ, vb. pf. **दध्यौ** 'दध्यौ', thought.

दन्त, m. **दन्त**, a tooth.

दम, m. **दम** 'दम', subduing the passions.

दमन, n. **दमन** 'दमन', control.

दर, n. **दर** 'दर', a little, slight.

दर्भ, m. **दर्भ** 'दर्भ', a kind of grass.

दर्शन

दर्शन, n. 1 ལྟོ་བ་, 2 མཐོང་(བ), seeing.

दर्शयत्, pr. pl. 1 ལྟོན་པ་, 2 བསྟན་པ་, showing.

दर्शयति, vb. 1 ལྟོན་, 2 བསྟན་, one is showing.

दर्शित, 1 བསྟན་, 2 བསྟན་པ་, 3 རབ་
དུ་བསྟན་ shown.

-दर्शित्वात्, མཐོང་ནས་, owing to the state of one who sees.

दलित, རྩོམ་པ་, crushed.

दशान्, བུ་, ten.

दहति, vb. བསྐྱེགས་, burns.

दह्यमान, pr. pl. pass. བསྐྱེགས་, being burnt.

दातृ, m. གཏོང་བ་, donor.

दान, ལྷོན་, giving, gift.

दान्त, དུལ་བ་, controlled.

दायाद, 1 ལྗེར་བྱ་, 2 བདག་པོ་, an heir.

दिश्

दायिन्, m. ལྗེར་བ་, one who gives,

दारिका, f. ལྷོ་མོ་, a girl.

दास, m. འབངས་, a servant.

दासी, f. འབངས་མོ་, a maidservant.

दास्ये, vb. ft. ལྷོན་, I shall give.

दाह, m. 1 གཏུང་བ་, 2 ལྗེག་པ་, burn-
ing, affliction.

दिग्देश, m. ལྷོགས་, a distant region
or country.

दिनकर, m. ཉི་མ་, the sun.

दिव्, f. ལྷོ་, the heaven.

दिवस, m. n. ཉི་མ་, the day.

दिविज, *ལྷོ་ཡུལ་, divine.

दिवौकस्, ལྷོ་ན་གཞན་, a god.

दिव्य, 1 མཚོག་, best ; 2 མཐོང་རིས་,
3 ལྷོ་ཡི་, divine.

दिश, f. ལྷོགས་, a direction, cardinal
point.

	दिशत्		दृढ
दिशत्, pr. pl. སློབ་བྱེད་, showing (Tib. lit. spreading).		दुर्जन, m. སླེ་བོ་ངན་པ་, a bad man.	
दीप, m. སློན་མ་, a light (in the sense of दीप्त, bright).		दुर्निग्रह, གཞུང་བར་དཀའ་, difficult to control.	
दीप्यते, vb. གསལ་བར་བྱས་, it shines.		दुर्भग, སྐལ་ངན་, unfortunate.	
दीयते, vb. 1 ཟེར་(བ), 2 བྱིན་པ་, is given.		दुर्मति, སློང་ན་, foolish.	
दीर्घ, 1 ཡངས་པ་, 2 རིང་, long.		दुर्लभ, 1 རྩེད་དཀའ་, 2 རྩེད་བར་ དཀའ་, difficult to get.	
दुःख, 1 སྲུག་, 2 སྲུག་བསྐྱལ་(བ), mis- ery, sorrow.		दुर्विनीत, རྣམ་པར་མ་གྲུལ་, ill-behaved, badly educated.	
दुःखविपाक, སྲུག་བསྐྱལ་རྣམ་པར་ སླེན་པ་, that the consequence of which is misery.		दुष्कर, 1 དཀའ་བ་, 2 དཀའ་བྱུབ་, difficult to do.	
दुःखित, སྲུག་བསྐྱལ་ཞིང་, sorry.		दुष्कृत, n. ཉེས་པར་སློབ་པ་, misdeed.	
दुग्धवती, f. ཞེ་མོ་ཚེ་, milch.		दुष्ट, སློན་, faulty, defective.	
दुर्ग, n. འཇ་འགོ་, difficulty, adver- sity.		दुष्प्रयुक्त, ཉེས་པར་སྤྱད་, wrongly used.	
दुर्गति, f. འཇ་འགོ་, misfortune, trouble.		दूर, n. བྲག་རིང་, distant.	
		दूरीकृत, རིང་དུ་བྱས་པ་, removed to a distance.	
		दृढ, བདན་(བ), strong, firm.	

दृश्

- दृश्, f. दृश्, the eye.
 दृश्यन्ते, vb. अर्घोन्, are being seen.
 दृष्ट, 1 वल्लस, 2 अर्घोन्, 3 अर्घोन्-विन्,
 seen.
 दृष्टि, f. दृष्टि(व), a view.
 दृष्ट्वा, gd. 1 अर्घोन्-स्ये, 2 अर्घोन्-कस्य,
 3 *अर्घोन्-वस्य, 4 वल्लिमास-कस्य,
 having seen.
 देव, m. 1 द्यौ, 2 द्यौ-उमा, a god, lord.
 देवी, f. द्यौ-स्यै, a goddess.
 देवता, f. द्यौ, a god or goddess.
 देवसङ्घ, m. द्यौ-कैमास, a multitude
 of gods.
 देश, m. द्युष्य, a country.
 देशना, f. वल्लुक्, teaching.
 देशयामास, vb. pf. वल्लुक्-व, taught.
 देह, m. द्युष्य, the body.

द्वय

- देहिन्, m. द्युष्य-उक्, one with a
 body.
 दोष, m. 1 द्युष्य, 2 द्युष्य-व, fault,
 defect.
 दैव, n. द्यौ, destiny.
 दौवारिक, m. द्यौ-व, दौवारिक, a door-
 keeper.
 -द्युति, f. द्युष्य-उक्, (one) with lustre.
 द्रक्ष्यसे, vb.ft. वल्लिमास, you will see.
 द्रव्य, (?) n. द्युष्य-उक्-कस्य-कृते, a re-
 quisite thing.
 द्रष्टव्य, वल्लुक्, to be seen.
 द्रष्टुम्, inf. अर्घोन्-वन्, to see.
 द्रष्टुकाम, वल्लुक्-विन्, desirous of
 seeing.
 द्रष्टु, m. द्युष्य-व, one who sees.
 द्रुत, द्युष्य, quick.
 द्रुम, m. द्युष्य-विन्, a tree.
 द्वय, वल्लिमास, two-fold.

द्वाविंशत्

द्वाविंशत्, ལྷུམ་ཅུ་ཙུ་གཉིས་, thirty-two.

द्वार, n. 1 མྱོ་, 2 རབ་མྱོ་, a door.

द्वि, 1 གཉིས་, 2 གཉིས་སྲུ་ག་, 3 གཉིས་པོ་, two.

द्विधा, ind. 1 རྣམ་གཉིས་, 2 རྣམ་པར་, གཉིས་, in two ways.

*द्वेधा, ind. གཉིས་ཀྱི་, in two ways, (Tib. lit. two, both).

द्वितीय, 1 གཉིས་, 2 གཉིས་པ་, second.

द्विप, m. གཉིས་འབྲུང་, an elephant.

द्विपद, m. ཀྱང་གཉིས་, having two feet, i. e. biped.

द्विविध, རྣམ་པ་གཉིས་, of two kinds.

द्वीप, m. n. སྤྱིང་, an island.

न

न, 1 མ་, 2 མ་ཡིན་, 3 མ་ཡིན་པ་,

नन्दते

4 མ་ལགས་, 5 མི་, 6 མི་འགྲུང་ (བ), 7 མིན་(བ), 8 མེད་(བ),

9 ཡོད་མ་ཡིན་, 10 ཡོད་མིན་, not.

नगर, n. 1 སྲོང་, 2 སྲོང་ཁྱེར་, a town.

न-जीव, m. སྲོག་མེད་པ་, not a living being.

नटी, f. བར་མཁམ་མ་, a dancing girl.

नड, m. འདམ་ཁུ་, a species of reed.

नति, f. འདུད་པ་, salutation.

न तु, ind. མིན་, but not.

नदी, f. ལུ་པོ་, a river.

ननु, ind. 1 མ་ཡིན་ནམ་, 2 མིན་ནམ་, is it not.

नन्दते, vb. 1 དགའ་འགྲུང་ཞིང་, 2 དགའ་བར་འགྲུང་, delights.

नन्दन

- नन्दन, m. ལུ, a son.
 नन्दी, f. དགའ་བ, joy, rejoicing.
 नपुंसक, m. མ་ཞིང, eunuch.
 न-पुद्गल, m. གང་ཟག་མེད་པ, not a person.
 न-पुरुष, m. རྗེས་བྱ་མེད་པ, not a man.
 न-पोष, m. གསོ་བ་མེད་པ, not a thriving one (in the sense of a man).
 नभस्, n. མ་འཇམ, the sky.
 न-मनुज, m. འཇིག་ལས་རྗེས་མེད་པ, not a man.
 न-मानव, འཇིག་བྱ་མེད་པ, not a man.
 नमस्, ind. ལུག་འཚལ, salutation.
 नमस्करोति, vb. ལུག་བྱེད་པ, salutes.
 नम्र, ཏུད་པ, bent.
 नम्रता, f. ཏུད་པ་(ཉིད), submissive-ness, humility.

नागकन्यका

- नय, m. ལུགས, policy, way .
 नयन, n. 1 ལྗན, 2 མིག, the eye.
 नर, m. མི, a man.
 नरक, m. དལུལ་བ, the hell.
 नरदेव, m. ལྷ་མི, the king.
 नरपति, m. མི་བདག, the king.
 नव, གསལ་བ, new,
 न विद्यते, vb. 1 ཡོད་པ་མ་ཡིན, 2 ཡོད་མིན, does not exist.
 नश्यति, vb. ཉམས་པ, disappears, vanishes.
 न-सत्त्व, m. མེས་མེད་པ, not a being.
 नाग, m. ལྷུ, a serpent.
 नागकुमार, f. ལྷུ་གཞིན་ལྷུ, the son of a Nāga.
 नागकन्यका, f. ལྷུ་མི་སྒོ, a girl of a Nāga.

नागानन्द

नागानन्द, n. ལྷ་ཀྱུན་དྲུ་དགའ་བ་, the
serpent-joy, name of a drama.

नागी, ལྷ་མོ་, a she-serpent.

नाटक, རྗེས་གར་, a drama.

नाटय, vb. imp. རྗེས་གར་དག་བྱེས་ཤོག་, represent dramatically.

नाटयति, vb. གར་དག་བྱེད་, repre-
sents dramatically.

नाटयितव्य, རྗེས་གར་བྱ་བ་, to be re-
presented dramatically.

नाट्य, n. རྗེས་གར་, a dramatic re-
presentation.

नात्मन्, བདག་མེད་པ་, not self.

नाथ, མགོན་པོ་, lord, master, pro-
tector.

नाना, ind. ལྷ་ཚོགས་, various.

नान्यन्ते, དགའ་བར་བྱས་ཏེ་, after the
prologue (Tib. lit. having recit-
ed the Nāndi).

निःश्वसिति स्म

नामन्, མིང་ a name.

नाम, ind. 1 ཞེས་པ་, 2 ཞེས་བུ་, 3
ཞེས་བུ་བ་, by name, indeed.

नायक, m. འབྲེན་པ་, the hero of a
drama.

नायिका, f. འབྲེན་མ་, the heroine of a
drama.

नारक (नरक), m. དབྱུལ་, the hell.

नारी, f. ལུ་མོ་, a female.

नाश, m. ཉམས་, destruction.

नाशन, m. n. སེལ་མཚད་པ་, remov-
ing, causing to perish.

नास (नासा), f. ལྷ་, the nose, trunk.

नास्ति, 1 མ་ཡིན་, 2 མེད་, 3 མེད་ཅིང་, 4

མེད་པ་, 5 ཡིད་མ་ཡིན་, is not,
does not exist.

नास्तिक, མེད་པ་པོ་, an unbeliever.

निःश्वसिति स्म, vb. བྱང་བ་, sighed.

निःसंशय

निःसंशय, དེས, undoubtedly.

निःसामर्थ्य, ཅུས་པ་མེད, incapable.

निःस्वभाव, རང་བཞིན་མེད, without nature.

नित्य, ཉིག་(པ), eternal.

नित्यकाल, m. ཉིག, eternal time, always.

निदर्शित, དེས་པར་བཟུན, shown.

निधन, m. n. ཉམས་པ, destruction.

निधायत्, pr. pl. སོསས་ཤིང, thinking.

निन्दन्ति, vb. 1 མྱོད་པར་བྱེད 2 མྱོད་བྱེད, 3 མྱོད་བྱེད་པ, they revile, blame.

निन्दा, f. མྱོད, blame.

निन्दित, *མྱོད་པར་བྱ་བ, blamed (Tib. lit. निन्दनीय, blamable).

निन्दितुम्, inf. *མྱོད, to blame.

निन्द्य, མྱོད་པར་འོས, to be blamed.

निराभरण

निपातित, སྲོག་དང་བྲལ, killed (Tib. lit. made deprived of life).

निपातिन्, འགོ་བ, falling.

निपुण, བླུས, skilful.

निववन्धुः vb. pf. དེས་པར་སྐྱུར, wrote down.

निमित्त, 1 བར, 2 མཚན་མ, any sign.

निमोलित, ལྷམ་པ, closed.

नियत, དེས་པ, sure, certain.

नियम, m. *དེས་པའི་གནས་པ, a religious observance (Tib. lit. नियमनिष्ठा, f. rigid observance of penance.

नियम्य, gd. བསྐྱམས་ནས, having restrained.

निर्-, prefix, ཉམས, without.

निराभरण, རྒྱན་དང་བྲལ་བ, without an ornament.

निरावरण
 निरावरण, ལྷོ་བྱ་བ་དང་བྲལ་བ།, free from covering.
 निराश, ཁྱོད་མེད་, devoid of hope.
 निरुद्ध, འགག་པ།, suppressed.
 निरोध, m. 1 འགག་པ།, 2 འགོག་པ།, suppression, cessation, nirvāṇa.
 निरूपय, vb. imp. རྟོགས་ཤིག།, examine, ascertain.
 निरूपयावः, vb. རྟོག་པར་བྱ།, we two ascertain.
 निरूप्य, gd. བརྟགས་ནས།, having ascertained.
 निरूप्यते, vb. དཔྱད།, is being ascertained, examined.
 निरौषध, ལྷན་མེད་, devoid of medicine.
 निर्गत, ཐོན་པ།, came out.
 निर्गम, m. *འཕུར།, coming out (Tib. lit. ascending).
 निर्झर, m. n. ལྷ་རྒྱུན།, a spring.

निर्वृति
 निर्दोष, ལྷོན་མེད་པ།, free from harm, defect.
 निर्धमेत्, vb. opt. བསལ་བར་བྱེད།, one should remove completely.
 निर्वन्ध, m. ཚགས་པ།, intentness.
 निर्वर्तक, ལྷུབ་བྱེད།, that which completes.
 निर्वर्तते, ལྷུབ་པ།, becomes accomplished.
 निर्वर्तिका, f. ལྷུབ་པ།, that which completes.
 निर्वाण, n. 1 ལྷ་ངན་འདའ་བ།, 2 ལྷ་ངན་འདས་པ།, 3 ལྷ་ངན་ལས་འདས་པ།, nirvāṇa.
 निर्विराग, ཡིད་བྱུང་བ།, disgusted.
 निर्विद्, f. ཡིད་བྱུང་བ།, disgust or weariness of vanities of the world.
 निर्वृति, f. མིམས་བདེ་བ།, bliss,

निर्हारिणी

happiness (Tib. lit. happiness of the mind).

निर्हारिणी, f. དེས་པར་ཡིད་འཕྲོག་, one that carries out the mind, agreeable.

निवर्तक, གློག་གྱེད་, causing to cease.

निवर्तन, ཕྱིར་ལ་བ་གློག་པ་, turning back.

निवर्तस्व, vb. imp. ཕྱིར་ལོག་, turn back.

नीवारप्राय, རྩད་སང་པ་, with abundant *nīvāra*, a kind of rice growing without cultivation.

निवास, m. 1 འདུག་པ་, 2 བཞག་, dwelling.

निवासयोग्य, འདུག་པར་འོས་པ་, fit for dwelling.

निवृत्ति, f. གློག་པ་, turning back.

निवृत्य, gd. ཕྱིར་གློག་པས་, having turned back.

निष्क्रमेयम्

निवृत्त्यर्थ, *མེད་རོལ་, for the disappearance.

निवेदय, vb. imp. བཞག་ལ་ཅིག་, inform.

निवेदयामि, vb. *སྟོན་, I inform, show.

निशित, རྗོན་པ་, sharp.

निश्चय, m. དེས་(པ་), certainty.

निश्चल, བཞག་པ་མེད་པ་, steady.

निश्चित, དེས་པ་, certain.

निषरणा, བཞག་ས་པ་, seated.

निषसाद, vb. pf. འདུག་པ་, sat down.

निष्कारण, གྱེད་པ་མེད་པ་, without a cause.

निष्कास्य, gd. བྲངས་ནས་, having drawn.

निष्क्रमिष्ये, vb. ft. འགྲུང་འགྲུར་, I shall go out.

निष्क्रमेयम्, vb. opt. མངོན་པར་འགྲུང་,

निष्क्रम्य

I should come out, i.e. re-nounce the world.

निष्क्रम्य, gd. **བྱུང་ནས**, having come out.

निष्क्रान्त, **1 མོང་བར་གྱུར**, **2 ཇེས་པར་འབྱུང་བ**, came out.

निष्प्रयोजन, **དགོས་པ་མེད་པ**, without any object.

निष्फल, **འབྲས་མེད**, fruitless, futile.

निस्तीर्ण, **ཇེས་པར་འཁོར**, passed through, fulfilled.

निहन्मि, vb. **གསོད**, I kill.

नीच, **1 ལྷོན**, **2 ལྷོན་པོ**, a low man, vile, foolish.

नील, **སྒོན་པོ**, blue.

बु, **ཇི་ག**, a ptcl. having an interrogative force.

वृ, m. **མི**, a man,

वृपति, m. **གྲུལ་པོ**, the king.

पङ्क

नेतृ, m. **1 འབྲེན་པ**, **2 ཐོག་བྱུངས་པ**,

3 གཤམ་ཏ་བྱེད་པ, a leader.

नेत्रवत्, **མིག་ལྡན་པ**, one with the eyes.

नैरात्म्य, n. **བདག་མེད**, the state of non-self.

नैर्गुण्य, n. **ཡོན་ཏན་མེད་(པ)**, the absence of good qualifications.

नैव, ind. **མིན**, certainly not.

नैष्कर्म्य, n. **མངོན་པར་འབྱུང་བ**, re-nunciation.

नौ, f. **གྲུ**, a ship, boat.

न्याय, m. **རིགས་པ**, the science of logic, justice.

प

पञ्च, m. **1 ཐོག་མཁས**, the subject of a syllogism; **2 གཤོག་པ**, a wing.

पक्षिन्, m. **འདབ་ཆགས**, a bird.

पङ्क, m. n. **1 * འབྲམ**, (lit. bank,

पङ्कसन्न

shore), 2 རྩམ་, 3 རྩམ་རྩེལ་, 4
རྩེལ་, mud, swamp.

पङ्कसन्न, རྩམ་རྩེལ་, sunk down
in mud.

पञ्चन, 1 ལྔ་, 2 ལྔ་པོ་, five.

पञ्चदश, བཅོལ་པ་, fifteenth.

पञ्चम, ལྔ་པ་, fifth.

पञ्चशत, ལྔ་པ་གླིང་, five hundred.

पटह, m. ཇོ་, a war drum.

पटु, ལྷན་པ་, violent, sharp-sounding.

पर्ण, n. 1 རྩམ་པ་, 2 ལོ་, a leaf.

परिङ्कत, སྦྲོམ་པ་, learned.

पतन, n. བབས་པ་, falling down.

पति, m. 1 བདག་, 2 བདག་པོ་, lord.

पत्नि, f. རྩེལ་ལྔ་རྩེལ་, an infantry, a
footman.

पत्नी, f. རྩེལ་པ་, a wife.

परतस्

पत्र, n. རྩམ་པ་, a leaf.

पथिन्, m. ལམ་, a way.

पद, n. 1 ཀླུ་པ་, the leg; 2 ལོ་ལུང་, a position; 3 ལུང་, a cause, place, position; 4 རྩེལ་, a sentence, speech, word.

पद्म, n. 1 བད་, 2 བད་རྩེལ་, a lotus.

पपात, vb. pf. 1 རྩེལ་ལྔ་རྩེལ་, 2 བབས་པ་
རྩེལ་, 3 བབས་པ་རྩེལ་(བབས་པ་)ཅང་
fell down.

पप्रच्छ, vb. pf. བབས་པ་རྩེལ་, asked.

पयस्, n. ལོ་ལོ་, milk.

पर, 1 (i) ལོ་ལོ་, (ii) བབས་, good, best; 2 (i) ལོ་ལོ་, (ii) ལོ་ལོ་, other, alien; 3 adv. (i) ལོ་ལོ་རྩེལ་, (ii) ལོ་ལོ་རྩེལ་, pre-eminently.

परतस्, ind. ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་, from other.

परम
 परम, 1 དམ་པ, highest, best ; 2
 adv. (i) མཚོལ་དུ, (ii) ་ཤིན་དུ,
 extremely.
 परस्पर, *སྤྱིར, one another.
 पराक्रम, m. མངའ་ཐང, power.
 पराग, m. རྩལ, the pollen of a
 flower.
 परागवत्, ind. རྩལ་ལྟར, like the
 pollen of a flower.
 पराङ्मुख, ལའག་དུ་སྤྱོད་ལས, having
 the face turned away.
 पर्याय, m. རྣམ་གྲངས, a course, a
 synonym.
 पर्येषमाण, pr. pl. བཅོལ, search-
 ing for.
 परार्थ, m. ལའག་གི་དོན, the interest
 of others.
 परि-, prefix, ཡོངས་སུ, round, ex-
 cessively, fully.
 परिक्रामत्, pr. pl. ཡོངས་སུ་བགྱོད་
 ཅིང, walking about.

परित्यागिन्
 परिचीण, ཡོངས་སུ་ཟད་པ, exhausted.
 परिचुब्ध, ཡོངས་སུ་བསྐྱོད་པ, very
 agitated.
 परिग्रहीत, ཡོངས་སུ་ཟེན་པ, taken.
 परिग्रह, m. ཡོངས་སུ་ཟེན་པ, taking.
 परिग्रह्य, gd. 1 མྱངས་ཏེ, having re-
 ceived ; 2 ཡོངས་སུ་བ་བཀུར་
 རྣམ, having paid homage (Tib.
 lit. परिपूज्य, having worshipped).
 परिचर्या, f. རིམ་གྱོ་བྱེད་པ, service,
 attendance.
 परिच्छेद, m. ལེའུ, a chapter.
 परित्यजेत्, vb. opt. ཡོངས་སུ་སྤྱོངས་
 one should give up.
 परित्यज्य, gd. 1 དོར་ནས, 2 ཡོངས་
 མྱངས་ཏེ, 3 ཡོངས་སུ་བཏང་ནས.
 having given up.
 परित्यागिन्, ཡོངས་སུ་སྤྱོངས་པ, one who
 gives up,

परिपूरयत्

परिपूरयत्, pr. pl. ཡོངས་རྒྱལ་མཛད་
making perfect.

परिपूर्यतु, vb. imp. ཡོངས་སུ་རྒྱལ་ས་
གང་ཅིག, let it be fulfilled.

परिमोग, m. ཡོངས་སུ་སྤོང་བ་, enjoy-
ment.

परिमल, m. རྒྱུ, smell.

परिवर्त, m. རྟུ, a chapter.

परिवर्तते, vb. རེའོང་བར་བྱེད་, turns
round. revolves.

परिवार, m. རེའོང་, train. retinue.

परिवृत, वक्ष्मिन्, surrounded.

परिशुष्यति, vb. ཡོངས་སུ་སྐབ་བར་
བྱེད་, it is being thoroughly
dried up.

परिश्रम, m. ཡོངས་སུ་དྲུབ་བ་, fatigue.
exhaustion.

परिषत्, f. རྟུན་ས་, an assembly.

परिहर्तव्य, ཡོངས་སུ་སྦྱང་བར་བྱ་, to be
avoided.

पादप

परीक्षा, f. བརྟག་བ་, examination.

पर्यद्, f. རེའོང་, assembly, atten-
dants.

पल्लव, m. n. ཡལ་འདབ་, a sprout,
twig with leaves.

पशु, m. རྩུགས་, a beast.

पश्चात्, ind. 1 གྱི་ནས་, 2 གྱི་ས་, after.

पश्चिम, ལྷོ་བ་, west.

पश्य, imp. 1 ལྷོས་, 2 ལྷོས་ཤིག་, see.

पश्यतः, vb. བལྟས་, they two are
seeing.

पस्पर्श, vb. pf. རིག་ཅིང་, touched.

पाठक, m. སྐྱོ་མཁའ་, talking.

पाणि, m. 1 རྩུག་, 2 ལག་བ་, the
hand.

पातु, vb. imp. བསྟུང་ (preferably
བསྟུངས་), let one protect.

पाद, m. 1 ཀོང་བ་, 2 ལེབས་, the leg.

पादप, m. ལྷིང་, a tree.

पाथ

- पाथ, n. 1 ཀང་བ་ཚུ, 2 ཀང་བ་ལ་
གཏོར་བའི་ཚུ, the water for
washing the feet.
- पार्थगजनिक्, སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ, belonging
to a worldling.
- पान, n. འཇུངས་པ, drinking.
- पाप, n. ལྷིག, sin.
- पाल, m. སྐྱོང་བ, a protector.
- पालन, n. སྐྱོང་བ, protection.
- पालय, vb. imp. 1 སྐྱོང, 2 ལྷུངས་
ཤིང, protect.
- पालयसि, vb. སྐྱོང, you protect.
- पालित, བསྐྱངས, protected.
- पाल्यते, བསྐྱངས་པ, being protected.
- पाश, m. རྒྱགས་པ, a noose.
- पिरडपात्र, n. ལྷུང་བཟེད, alms bowl.
- पितरौ, m. 1 ས་མ, 2 ཡབ་ཡུམ, the
parents,

पुनर्भविकी

- पितृ, m. 1 བ, 2 ཡབ, the father.
- पितृ-पितामह, m. བ་རྗེ, the father and
the grandfather.
- पीडित, གཟེར་གྲུར་བ, pained, op-
pressed.
- पुङ्गव, m. དམ་པ, best, most excel-
lent. Originally *puṅgava*
means a bull, but at the end
of a compound it gives the
above sense.
- पुद्गल, m. གང་རྩག, a person, man.
- पुरय, 1 དག་པ, 2 བསོད, holy, sa-
cred, religious or moral merit.
- पुरयकाम, བསོད་ནམས་འདོད་པ, desi-
rous of *purṇya*.
- पुत्र, 1 བུ, 2 ལྷས, 3 ལྷས་པོ, a son.
- पुनर्, ind. 1 ཡང, 2 ལྷར, and, also,
again, but.
- पुनर्भविकी, f. འཇུང་བ, leading to
rebirth.

पुमस्

पुमस्, m. 1 स्त्रिय, 2 स्त्रियः, 3 यो, a male, person.

पुर, n. योन्, a town.

पुरस्, ind. अद्गुन्, before, in front of.

पुरुष, m. 1 स्त्रियः, 2 स्त्री, a person, man.

पुलकित, स्त्रु'लदस, having the hairs of the body erect, thrilled with joy.

पुष्प, n. खे'दोवा, a flower.

पूजा, f. अके'न्-व, worship.

पूज्यते, vb. 1 वगु'र(व), 2

वगु'र-वर'दगु'र, is worshipped, respected.

पूर्णा, 1 वार, 2 डी, full.

पूर्व, 1 स्त्रु'अ, 2 स्त्रु'के. previous, old, (adv. स्त्रु'के'न्, before); 3 अर, the east.

प्रकम्पते

पूर्वपुरुष, m. अेस'स्रु, the forefather.

पूर्ववत्, ind. स्त्रु'अ'वलि'के'न्, as before.

-पूर्विका, f. स्त्रु'के'न्-दगु'र-व, 1 स्त्रु'के'न्-दगु'र-व'अके, coming before.

पृथक्, ind. अ'दन्, different.

पृथिवी, f. अ, the earth.

पृष्ट, 1 द्वीस, 2 त्रु'अ'व, asked.

पृष्ठ, n. अु'व, the back of the body.

पोष, m. व'अे'अ'व, maintaining.

पीनर्भवी, f. अद'दगु'र-व, leading to rebirth.

प्र-, prefix, रव'न्, good, well, very, excessive.

प्रकटित, रव'न्-व'अ'अ'व, manifested.

प्रकम्पते, vb. व'अे'अ'व-दगु'र, shakes.

प्रकरण	
प्रकरण, རབ་དུ་བྱེད་པ།, a treatise (esp. introductory).	
प्रकरोति, vb. རབ་དུ་བྱེད།, makes.	
प्रकरोहि, vb. imp. མཇེད།, do.	
प्रकर्ष, m. རབ།, excellence.	
प्रकाशम्, adv. གསལ་ལ་བར།, openly.	
प्रकीर्ण, འཕྲོར་བ།, scattered.	
प्रकृति, f. རང་བཞིན།, nature.	
प्रचस्खाल, འགྲོལ།, tumbled down.	
प्रजा, f. 1 སྤྱི་དགུ།, 2 འབངས།, the people, subjects.	
प्रज्ञा, f. ཤེས་རབ།, wisdom.	
प्रज्ञाप्य, gd. *འདིང་དུ་བཅུག་སྟེ། (Tib. lit. having got spread) having made known.	
प्रणाम, vb. pf. ཕྱག་འཚལ།, saluted.	
प्रणम्य, gd. བདུན་ནས།, having saluted.	

प्रतिपादन	
प्रणयिन, *གུས།, affectionate.	
प्रणिधान, n. ལྷོན་ལས།, supplication.	
प्रणिपत्य, gd. ཕྱག་འཚལ་དེ།, having saluted.	
प्रणेतृ, m. མཇེད་པ།, a leader, guide.	
प्रतस्थे, vb. pf. ཚས།, went away.	
प्रति, ind. ལ།, with regard to, about.	
प्रतिक्रम्य, gd. སྐར་སོང་སྟེ།, having gone back.	
प्रतिपक्ष, m. མི་མཐུན་བའི་ཕྱོགས།, an adversary, foe.	
प्रतिपत्तव्य, བོང་དུ་ཚུད་པར་བྱ།, to be understood.	
प्रतिपत्ति, f. བསྟན་པ།, ascertainment, knowledge.	
प्रतिपद्, f. ལས།, a way.	
प्रतिपादन, n. བསྟན་པ།, setting forth.	

प्रतिबुद्ध

प्रतिबुद्ध, སང་བ, awakened.

प्रतिभास, m. མང་བ, appearance.

प्रतिश्रुत्य, gd. སཉན་ཏེ, having pro-
mised.

प्रतिष्ठित, འདུག, situated, remained.

प्रतिष्ठितमात्र, adv. འདུག་མ་གྲག་ཏུ, as
soon as (he was) situated.

प्रतिमन्थि, m. ཉིང་བཙམས་སྐྱེར་བ,
rebirth, transmigration.

प्रतीच्छ, vb. imp. 2nd pers. sing.
རབ་ཏུ་བཞེས, take.

प्रतीति, f. 1 ཉོག་ས་(ས), 2 ཞེས་བ,
knowledge.

प्रतीत्य, gd. བརྟེན, having depended
on, depending.

प्रतीत्यसमुत्पाद, m. 1 ཉོན་ཅིང་འབྲེལ་
བར་འབྲུང, 2 ཉོན་འབྲེལ, depen-
dent origination.

प्रत्युष

प्रत्यक्ष, མངོན་སྲུང, (n.) perception,
evident.

प्रत्यय, m. 1 ཀྱིན, a cause, condi-
tion ; 2 ཉོག་ས, apprehension,
knowledge.

प्रत्ययमय, 1 ཀྱིན་གྱི་རང་བཞིན, 2
ཀྱིན་རང་བཞིན, consisting in a
condition.

प्रत्ययवत्, ཀྱིན་དང་ལྡན་བ, having a
condition.

प्रत्ययादि, ཀྱིན་ལ་སོགས, the condi-
tion and others.

प्रत्यर्थिन्, དམྱ, an enemy, hostile.

प्रत्यवेक्षा, f. སོ་སོར་ཉོག་བ, knowing
precisely.

प्रत्युवाच, vb. pf. ལན་གསོལ་བ, re-
plied.

प्रत्युष, m. ཅང་བ, day-break, mor-
ning, dawn.

प्रथम
 प्रथम, རང་པོ་, first.
 -प्रद, 1 ལྷོད་, 2 འབྲུང་བ་, one who gives, producing.
 प्रदक्षिणीकृत्य, བསྐྱོར་བ་བྱས་ནས་, having gone round from left to right (as a mark of respect).
 प्रदर्शन, n. ལྷོད་པ་, showing.
 प्रपञ्च, m. སྐྱོས་པ་, details, creation, the expression of conceptually differentiated reality in the world,
 [प्र]पठ्यते, vb. རབ་ཏུ་སྐོབ་པར་བྱེད་, is being read well.
 प्रबन्ध, m. ལྷོད་, continuity.
 प्रबोध, m. རྟོགས་པ་, understanding.
 प्रभव, m. ལྷོས་, origin.
 प्रभवति, vb. 1 མཐུ་ཡོད་, 2 འབྲུང་བ་, becomes, able, comes into being.

प्रयुक्त
 प्रभा, f. རིང་, a ray, beam of light, lustre.
 प्रभाव, m. 1 རྣམ་མཐུ་, 2 མཐུ་, power.
 प्रभृति, f. རོགས་པ་, beginning, but at the end of compounds it means 'beginning with', 'and others.'
 प्रभोति (=प्रभवति), vb. རྣམ་, becomes able.
 प्रमाद, m བཟ་མེད་, carelessness.
 प्रमुदित, རབ་ཏུ་དགའ་བ་, delighted, happy.
 प्रमोक्ष, m. ཐར་བྱེད་, freedom.
 प्रयच्छ, vb. imp., 2nd pers. sing. རབ་ཏུ་བྱིན་ལ་, give.
 प्रयतेथाः, vb. opt. 2nd pers. sing. འབད་པ་, you should endeavour.
 प्रयुक्त, 1 ལྷུར་, 2 རབ་ལྷུར་བ་, employed.

प्रयोरुक्त

प्रयोक्तृ, m. ལྷོར་པོ།, one who employs, an author.

प्रयोग, m. 1 ལྷོར་བ།, 2 རབ་ཏུ་ལྷོར་བ།, application, performance.

प्रयोजन, n. 1 དགོས་པ། (པ), 2 བཞིན།, purpose, object.

प्रवर्तते, vb. 1 ལྷོ་འགྲུར།, 2 འཇུག།, 3 འཇུག་པར་གྱེད།, proceeds, springs.

प्रवर्तयति, pr. pl. ལྷོགས་ཏེ།, causing to roll.

प्रविचय, m. རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འབྱེད་པ།, investigation, examination.

प्रविद्ध, རབ་ཏུ་བཀྲས་པ།, cast away, thrown away.

प्रविश, vb. imp. རབ་ཏུ་བཀྲད་ཅིག།, enter.

प्रविशति, vb. ལྷོགས།, enters.

प्रविशतु, vb. imp. རབ་ཏུ་འོང་བར་གྱིས་ཤིང།, to let him enter.

प्रशम

प्रविशामि, འཇུག་པར་གྱེད།, I enter.

प्रविश्य, gd. རབ་ཏུ་ལྷོགས་ཏེ།, having entered.

प्रविष्ट, རབ་ཐོབ།, entered.

प्रवृत्ति, f. 1 འཇུག་པ།, taking an active part in worldly activity ; 2 ལོ་གྲུས།, a story, account, news.

प्रव्रजित, རབ་ཏུ་གྱུང་བ།, turned a recluse, a religious mendicant.

प्रव्रजति, vb. རབ་ཏུ་གྱུང།, renounces the world.

प्रशंसा, f. བསྟོན།, praise.

प्रशंसित, བསྟོན་པར་གྱུ་བ།, praised. (Tib. lit. རྒྱལ་ལོ་ལྷོགས་པ།, praise-worthy).

प्रशम, m. རབ་ཞི།, cessation, extinction.

प्रशामन	प्राप्य
प्रशामन, n. རབ་ཞི་བ, cessation, extinction.	प्रहर्तव्य, ལག་ཞོམ་བར་བྱུ, to be struck.
प्रशान्त, རབ་ཏུ་ཞི་བ, calmed, tranquilized.	प्रह्लादनी, f. རབ་ཏུ་སྲིམ་བགྱིད, delighting.
प्रसन्न, 1 རབ་དང་བ, 2 རྒྱལ་དང་བ, pure, clear.	प्रह, འདྲད, inclined, bowing humbly down.
प्रसाद, m. 1 དད་པ, 2 རྣོན, favour.	प्राक्, adv. དང་པོར, before, first.
प्रसादक, དང་བར་བྱིད. clearing, rendering clear.	प्राज्ञ, m. མཛོངས་པ, wise.
प्रसिध्यतु, vb. imp. རབ་ཏུ་གྲུབ་པ་འདོད, let it be fulfilled.	प्राण, m. 1 རྩོལ, 2 རྩོལ་ཚགས, life.
प्रसिद्ध, བྲགས་པར་བྱུར, renowned, celebrated.	प्राणिन्, m. རྩོལ་ཚགས, a living being.
प्रसीद, vb. imp. 1 བཀའ་རྣོན་མཛོད, 2 རབ་ཏུ་དད་བྱོས, be gracious or propitious.	प्रादुर्भूत, བྱུང, appeared.
प्रसूति, f. རབ་འབྱུང, appearance, production.	प्राप्त, 1 ཐོབ, 2 ཐོབ་ན, 3 བབ, 4 རྩེབ་བར་བྱུར, attained, arrived.
	प्राप्ति, f. 1 རྩེད, 2 ཐོབ་པ, attainment.
	प्राप्य, gd. 1 ཐོབ, 2 བརྩོན་ནས, 3 ཐོབ་ན, having come, got.

प्रारोदीत्

प्रारोदीत्, རྩམ, wept.

प्रालम्ब, འཕྱུང་བ, a garland hanging
down to the breast.

प्रामाद, m. 1 ཁང་བཟང, 2 བྱིས, 3
པོ་བྱང, a palace.

प्रिय, 1 དགའ་(བ), 2 དགའ་བྱེད, 3
སྤྲོད, 4 སྤྲུག་བ, 5 མཇེའ་བ, 6
མཇེའ་བོ, dear, beloved, plea-
sing.

प्रियवादिन्, m. སྤྲོད་བར་སྤྲེ, speaking
kind or pleasing words.

प्रिया, f. དགའ་མ, a beloved wife.

प्रीत, 1 དགའ, 2 དགའ་ཞིང, pleased.

प्रीति, f. 1 དགའ, 2 དབྱེས་བ, plea-
sure.

प्रेक्षते, vb. བརྟུས་བ, looks.

प्रेक्षस्व, vb. imp. ལྟོས་ཤིག, look.

बत

प्रेक्षा, f. རྟོགས་པ, apprehension,
understanding.

प्रेक्षामहे, vb. ལྟ་བར་བྱ, we look.

प्रेक्षावत्, རྟོགས་པ་དང་ལྡན, wise.

प्रेक्षावहे, vb. ལྟ, we two look.

फ

फणा, f. བ་དེངས་ཀ, the hood of a
snake.

फणिन्, m. བ་དེངས་ཅན, a snake.

फल, n. 1 འབྲས, 2 འབྲས་བྱ, a
fruit.

फलस्य, འབྲས་བྱ་ལ་མཁནས, partaking
of the reward.

फलाभाव, m. འབྲས་བྱ་མེད་བ, the
absence of the fruit.

ब

बत, ind. ཀྱི་མ, an expression of
joy, satisfaction, or wonder.

बन्धु

- बन्धु, m. मात्रिण, a relative.
- बबर्ह, (with उद्) vb. pf. द्रव्य, drew out.
- बभाषे vb. pf. 1 ब्रूय, 2 क्वस'प'र' ब्रूय, said.
- बल, n. 1 श्रवण, 2 शक्ति, strength, 3 दल, an army.
- बलवत्, श्रवण'शक्ति, strong.
- बलात्कार, m. violence.
- बलाहक, m. श्वेत, the cloud.
- बलोपेत, श्रवण'द'शक्ति'प, strong.
- बहु, 1 शत, 2 शत'शत, 3 शत'शक्ति'प, 4 शक्ति'द'शक्ति'प'र'द'शक्ति'प, 5 शत'दु, many, much.
- बहुशस्, ind. शक्ति'शत, frequently.
- बाधते, vb. मादु'प'र'श्रु, oppresses, troubles.

बुध

- बान्धव, m. मात्रिण, a relative friend.
- बाल, 1 श्रु'प, a child, 2 मास'प, new.
- बाला, f. मात्रिण'कु'प, a girl.
- बाष्प, m. n. शक्ति'प, a tear.
- बाहु¹, m. 1 श्रु, 2 दल'प, the arm.
- बाहु², क्वस'शत, much, a great.
- बाह्य, 1 श्रु. 2 श्रु'प, outside, external.
- बिभ्रत, pr. pl. 1 क्वस'प'र'द'शक्ति, 2 क्वस'प'र'द, carrying, holding.
- बिन्दु, m. श्रु'प, a drop.
- बिम्ब, n. मादु'प, a reflection.
- बिल, n. श्रु, a hole.
- बीज, n. श'शक्ति, a seed.
- बुध, m. शक्ति'प, learned.

बुद्ध

बुद्ध, m. **སངས་བྱེད་**, awakened, the Buddha.

बुद्धि¹ f. **མེད་**, intellect, talent.

बुद्धि², **མེད་ཅན་**, one with intellect.

बुद्धिमत्, **1** **སཤེན་པ་**, **2** **མེད་ལྡན་**, wise.

बोधि, m. f. **བྱང་ཆུབ་**, wisdom, supreme knowledge.

बोधिसत्त्व, m **བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་**, an aspirant to *bodhi*, supreme knowledge.

ब्रवीति, vb. **སྒྲུབ་པ་**, says.

ब्रह्मचर्य, n. **ཚངས་པར་སྦྱོང་པ་**, celebrity or the duties of a religious student.

ब्रुवत, pr. pl. **1** **སྒྲུབ་པ་**, **2** **སྒྲུབ་པ་ཞེན་**, saying.

ब्रूयात्, vb. opt. **བརྗོད་**, should say.

ब्रूयाम्, vb. opt. **སྒྲུབ་པ་**, I should say.

भद्र

ब्रूयाः, vb. opt. **སྒྲུབ་པ་**, you should say (Tib. lit. imp. say).

ब्रूहि, vb. imp. **སྒྲུབ་པ་**, say.

भ

भक्ति, f. **1** **གུས་པ་**, devotion ; **2** **ཕྱི་**, decoration, embellishment.

भक्तिमत्, **གུས་པ་ལྡན་**, one with devotion.

भगवत्, **1** **བཅོམ་ལྡན་**, **2** **བཅོམ་ལྡན་** **འདས་**, a blessed one, glorious.

भगवती, f. **བཅོམ་ལྡན་མ་**, glorious.

भद्र, **1** **ཚག་ཅིང་**, **2** **ཚགས་**, broken.

भङ्ग, m. **འབྲིབ་**, bent (or contraction).

भणामि, vb. **1** **བརྗོད་པ་**, **2** **སྒྲུབ་**, I say.

भविष्यामि, vb. ft. **བརྗོད་པར་བྱ་**, I shall say.

भद्र, **1** **བཟང་**, **2** **བཟང་པོ་**, good, nice.

भय
भय, n. འཇིགས་(པ), fear.
भयङ्कर, འཇིགས་ཀྱིད, fearful.
भयदर्शक, འཇིགས་ལྟ་བུ. one who sees fear.
भर्तृ, m, རྗེ་བོ, lord, master.
भर्तृदारिका, རྗེའི་སྲས་མོ, the daughter of the lord.
भव, m. ལྷིང་བ, transmigratory existence, birth, saṃsāra.
भवक्षय, m. ལྷིང་བ་ཟེད, destruction of bhava. or saṃsāra.
भवत, personal pron. 1 བྱེད, 2 བྱོད, you, thou.
भवाति ०न्ति, vb. 1 གྱུར་(པ), 2 འགྱུར, 3 འགྱུར་བ, 4 འགྱུར་བ་ཡིན་(པ), 5 ཡོད་པར་འགྱུར, is, are ; becomes, become.
भवतः, vb. འགྱུར, they two are.

माणिन्
भवतु, vb. imp. འགྱུར, let it be.
भवते, vb. *ལྱིན, is (Tib. comes),
भवन, n. ཁང་པ, a house.
भवामि, vb. 1 ཡིན, I am.
भवितव्य, རབ་དུ་སློང་བར་གྱ, to be, (Tib. lit. to be applied).
*भविष्यति, ०न्ति, vb. ft. 1 འགྱུར, 2 འགྱུར་བ, 3 འགྱུར་འགྱུར, 4 འགྱུར་བར་འགྱུར, will be.
भवेत्, vb. opt. 1 ལྱེ, 2 གྱར, 3 འགྱུར་(པ), 4 འགྱུར་འཚེལ, 5 ཡོད, 6 ཡོད་གྱུར, 7 ལྱིད, may be.
भवेथा (for भवेत्), vb. opt. འགྱུར་མཛོད, may be.
-भाग्य, n. སྐལ་བ, luck, fortune.
भाज्, ལྷོད, having, enjoying.
भाणिन्, ལྷོས་ speaking, talking.

भाति, vb. **སཱེ་ས་པ།**, shines.
 भार, m. **ཁྱུང་**, a load, burden.
 भारं निधाय, **བཀག་ལ་ནས།** having loaded.
 भारत, n. **ཁྱི་གར་**, India.
 भार्गव, m. **བར་སྐྱོང་ལུ།** the sun of Bhr̥gu.
 भाव, m. **1 དངོས་པ་, 2 དངོས་པོ།, 3 འོད་པ་, 4 བསམ་པ་**, disposition of mind, idea, thought; an object, thing; existence; disposition of the mind.
 भावना, f. **བསྐྱོབས་པ་པ།**, meditation.
 भावयति, vb. **བསྐྱོབས་པ་པ།**, meditates.
 भाषा, f. **སྐད་**, a language.
 भाषते, vb. **སྐྱོམ་**, speaks.
 -भाषित, **སྐྱོམ་**, speaking, talking.
 भासम्, (wrongly **नागम्** in Skt. text).

भू
 n. **སྒྲུང་པ།**, light.
 भास्कर, m. **ཉི་མ།**, the sun.
 भास्वर, **གསལ།**, bright.
 भिक्षु, m. **དགེ་སྐོང་**, a monk.
 भित्ति, f. **ངོས།**, a wall.
 भिनत्ति, vb. **གཞོན་པར་བྱེད་**, cuts into parts.
 भुक्त, **སྐྱོད་པ།**, enjoyed, used, eaten.
 भुक्तोज्जित, **ལྷག་མ་འབྱུང་**, remnants of the food eaten.
 भुज, m. **1 ལག་པ།, 2 རུག།**, the arm, hand.
 भुजङ्ग, m. **ལག་འབྲོ།** a serpent.
 भुजङ्गम, m. **ལག་འབྲོ།**, a serpent.
 भुवनत्रय, n. **1 འཛིག་རྗེན་གསུམ།, 2 ས་གསུམ།**, the three worlds.
 भू, f. **1 ས།**, the earth (**སར།**, भुवि, on the earth), **2 ས་སྐྱེང་**, (lit.

भूतल

भूतल), n. the surface of the earth, 3 ས་གཞི, (lit. भूस्थल), ground.

भूत, 1 གྲུང་བ, (a) being, (b) become; 2 (i) འགྱུང་པོ, (ii) འགྱུང་བ, being; 3 ཡང་དག་པ, right.

भूत्वा, gd. གྲུང་ཉམས, having been.

भूमि, f. ས, the earth.

भूयस्, adv. གློར, again.

भूयिष्ठ, བལ་ཆེར, most.

भूषण, n. གྱོན, an ornament.

भूषित, བཀྱོན, adorned.

भृङ्ग, m. སུང་བ, a bee.

-भृत्, 1 འཆང་བ, 2 འཛིན་བ, bearing, having, carrying.

भृश, adv. ལྷོན་ཏུ, excessively.

भैतव्य, འཛིགས་པར་བྱ, to be feared.

मतङ्ग

भेद, m. 1 བྱ་དང་བ, 2 དབྱེ་བ, distinction, difference.

भेषज, n. གློན, medicine.

भोः, ind. ཀྱེ, a vocative particle, O.

भोग, m. 1 གློན, 2 རིངས་གློན, enjoyment,

भोगिन्, m. བ་དེངས་ཅན, a serpent.

भोट, བོད, Tibet.

भ्रमण, n. བསྐྱོར་བ, moving.

भ्रमति, vb. ཉམ་འཁོར་བ, moves round.

भ्रू, f. གློན, the brow.

म

मञ्जु, འཇམ་མཁའ་མཚོ, beautiful.

मणि, m. རོར་བྱུ, a gem, precious stone.

मत, ལུགས་པ, considered, thought.

मतङ्ग, m. མ་ཏང་ག, a proper name.

मति
 मति, f. 1 དགོངས། 2 (i) རྫོ (ii) རྫོ་གྲོས།, view, thought, intellect, thought.
 मङ्गलि, f. བདག་ལ་གུས།, devotion to me.
 मद्वियोग, m. བདག་དང་འབྲལ་བ།, separation from me.
 मधुर, 1 འཇམ།, 2 ལྷན།, sweet.
 मधुरप्रलापिन, m. ལྷན་བའི་ཚིག།, speaking sweetly.
 मध्य, 1 ནང།, inside ; 2 བར།, middle (བར་དུ, མཉམ་པའི་) ; 3 དབུས།, middle; 4 དབུས་ལྷན།, within the middle.
 मध्यमक, དབུས།, being in the middle.
 मध्यमा, f. དབུས།, the middle.
 मनस, n. 1 ཡིད། 2 སེམས་ལྷན། (-मनस्, with the mind), the mind.

मन्द्र
 मनुष्य, m. ལྷི།, a man.
 मनःश्रेष्ठ, ཡིད་ཅི་གཙོ་བོ།, those of which the mind is pre-eminent.
 मनोजव, (*मनोभव, born or being in mind), ཡིད་མགྲོགས།, swift as the mind.
 मनोज्ञ, ཡིད་དུ་མཚི་ཞིང། (lit. मनोग, that which goes to the mind), beautiful.
 मनोरथ, m ཡིད་ལ་རེག་བ།, desire, desired object.
 मनोहर, མཛོས་བ།, pleasing.
 मन्त्र, m. ལྲགས།, a charm, spell.
 मन्त्रिन्, m. ལྷོན་པོ།, a minister.
 मन्दर, m. *འབྲིགས་བྱེད།, a mountain of the name (Tib. means Vindhya).
 मन्द्र, གཤངས།, deep, grave.

मन्यु

मन्यु, m. བྲོས་པ, wrath.

मन्ये, vb. 1 ལྷོམ, 2 ལེས, I consider.

मम, pers. pron. 1 བདག, 2 བདག་གི, 3 བདག་ལ, my.

समत्व, n. བདག་གི་བ་ཉིད, the feeling or notion of मम, mine.

मय, འཕྲིན་ལྷན་པ, an affix indicating 'made of', 'consisting, or composed of'.

मयूर, m. མོ་བྱུ, a peacock.

मरण, n. འཆི་བ, death.

मरु, m. ལྷ་ངམ.

मल, m. n. ཁྲི་མ, dirt, impurity.

मलय, m. མ་ལ་ཡ, a mountain of the name.

मलयवती, f. མ་ལ་ཡ་ཐོན་མ, a proper name.

महाराज

महत, m. 1 ཚེ, 2 ཚེན, 3 ཚེན་པོ, 4 མང་བ, great.

महयाञ्चक्रुः, vb. pf. མཚོན་པར་བྱས, worshipped.

महर्षि, m. *ཏང་སྒོང, a great sage (Tib. lit. རྟམ་པ, m).

महल्लक, *མག་ཟེར་བ, old, aged, (Tib. lit. རྩམ་ཏུར, suffering).

महा-, 1 ཚེ, 2 ཚེན་པོ, great.

महात्मन्, m. བདག་ཉིད་ཚེ, high-souled.

महादेव, m. ལྷ་དབང་ལྷ་མག, the great God, Śiva.

महानम, ཚེན་པོ་ཚེ་ཚེན་པ, the great naked (?).

महाभाग, m. ལླལ་བ་ཚེན་པོ, illustrious, highly virtuous.

महाराज, ལྷལ་པོ་ཚེན་པོ, a great king.

सहिष

सहिष, m. ས་ཉེ, a buffalo.

सहिषी f. ས་ཉེ, a she-buffalo.

सही, f. སེ, the earth.

सा, ind. ས, not.

सांय, n. སྒ, meat.

मातृ, f. 1 ས, 2 ཡ་ས, the mother.

माद्यत, pr. pl. དགའ་འཇུག, being mad
(Tib. प्रामन्दयन्, with joy).

मान, m. 1 སྐུ་སྐུ་འཇུག, 2 རེ་སེའི་སྐུ་འཇུག,
honour, respect.

मानस, n. 1 ཡིད, the mind, 2 adj.
ཡིད་འཇུག, belonging to the mind,

मानिन, m. རྩ་ལྡན་འཇུག, having a high
opinion of oneself.

मान्य, བཀའ་རྒྱུ་ལྡན་པེ, respectable.

मार, m. སྤྱན་པོ་ལྷ་སྐུ་འཇུག, the personified evil
principle, the evil one, kāma.

सुकुट

मारवधू, སྤྱན་པོ་ལྷ་སྐུ་འཇུག, the nymph of
Māra.

मासत, m. ལྷུ་སྐུ་འཇུག, the air.

मार्ग, m. ལམ་སྐུ་འཇུག, a way.

मार्गवत्, ལམ་སྐུ་འཇུག, with the way.

मान, m. ལྷུ་སྐུ་འཇུག, a month.

मित्र, n. 1 མཚན་འཇུག, 2 བཤེས་པེ, a
friend.

मिथ्या, ind. 1 ལྷོན་པེ, 2 ལོག་པེ, false,
falsehood.

मिथ्यादृष्टि, f. ལོག་པེ་ལྷུ་སྐུ་འཇུག, a false view.

मिथिला, f. ལོ་ལྷོ་ལྷུ་སྐུ་འཇུག, the name of a
well known city and country.

-मिलित, དང་ལྷུ་སྐུ་འཇུག, mixed.

मिश्र, ལྷོ་ལྷུ་སྐུ་འཇུག, mixed.

मीन, ཉེ་མོ་ལྷུ་སྐུ་འཇུག, a fish.

सुकुट, m. n. དབུ་སྐུ་འཇུག, a crown, tira.

सुक
 सुक, 1 शौच, 2 घट, free.
 सुक्ता, gd. क्वं'वर'सुन्दर'कन, having given up.
 सुख, n. 1 सुख, 2 चरित, the face.
 सुनि, f. सुव'व, 2 सुन्दर, a sage.
 सुमोच, vb. pf. सुन्द'वर'सुन्द, set free.
 सुञ्ज, vb. imp. सुन्द'क'तिया, give up.
 सुञ्ज, m. सुञ्ज'दन्, a kind of grass of which the girdle of a Brahmin religious student is made.
 सुहुसुहुः, ind. अर'दमा'अर'दु, frequently.
 सुहूर्त, m. सुन्द'वर'तिया, 2 सुन्द, an instant, a very small portion of time, a while.
 सुख, m. 1 सुख, 2 सुख'वो, foolish.
 सुधन, m. सुधि, the head. (सुधि, सुधि).
 मृग, म'दु'गण, a deer.

म्रियतु
 मृत. 1 मरि, 2 म'व, dead.
 मृत्यु, m. मरि'व, death.
 मृद्वीका, f. मृदु, a vine or a bunch of grapes.
 मृष्यताम्, vb. imp. सुख'मरि'द, pardon.
 मे, pers. pro. 1 म, 2 म'दमा'वी, my.
 मेखला, f. सु'द'गण, a girdle.
 मेघ, m. सुधि, the cloud.
 मेधाविन्, 1 म'दमा'व, 2 सु'द'गण'सु'द'गण'व, intelligent, wise.
 मैत्री, f. म'द'गण, love.
 मोक्ष, m. म'द'व, emancipation.
 मोह, m. 1 म'द'गण, 2 सु'द'गण'व, ignorance, delusion.
 मैत्रिक. n. सु'द'गण, a pearl.
 म्रियते, vb. मरि'वर'द'गण, is dying.

म्लेच्छ

म्लेच्छ, m. म्लेच्छ, a barbarian.

य

यद्, relative pron. 1 यद्, 2 यद्
 द्वा, 3 यद् द्वे, who, what,
 which. 4 यद् अत्र, in the
 sense of यत्र, where.

यज्ञ, m. यज्ञ, a sacrifice.

यतम्, ind. 1 यतम्, 2 यतम्
 for, because.

यत्न, m. यत्न, endeavour.

यत्र, 1 यत्र, 2 यत्र, 3 यत्र
 यत्र, where.

यत्र यत्र, यत्र यत्र, wherever.

यथा, ind. 1 यथा, 2 यथा,
 यथा, 3 यथा, 4 यथा, 5 यथा,
 यथा, 6 यथा, 7 यथा,
 like, as.

67-68

याचसि

यथावत्, adv. यथावत्, pro-
 perly.

यथासामर्थ्य, adv. यथासामर्थ्य, accord-
 ing to the ability.

यदा, ind. यदा, when.

यदि, ind. 1 *यदि, 2 यदि, 3 यदि,
 यदि, 4 यदि, if.

यदुत, ind. यदुत, for example.

यद्यपि, ind. यद्यपि, even though.

ययौ, vb. pf. 1 ययौ, 2 ययौ, 3 ययौ,
 ययौ, went.

यशम्, n. 1 यशम्, 2 यशम्,
 fame, glory.

यस्मात्, relative pron. यस्मात्, for,
 because.

यस्य, relative pron. यस्य, whose.

याचसि, ०से vb. 1 याचसि, you ask.

यात

यात, 1 ग-वे-मास, 2 खे-व-ये-व,
gone.

याति, vb. 1 घे-व-अ-गु-र, gets; 2 क-स-
व-र-अ-गु-र, goes away; 3
ग-वे-मास-व, goes.

यान, n. 1 घे-मा-व, 2 गु-मा-स-व, a
vehicle.

यामि, vb. अ-गो-व-र-गु, I go.

यावत्, ind. 1 कि-खी-र, 2 रे-के-मा, 3
व-र-गु, 4 व-र-गु-झे, up to, till,
just, etc.

यावज्जीव, कि-खी-र-अ-खे-व, as long as
the life is.

यावदेव, वे-स-गु-व-दे-व-र-गु-अ-गु-र-व,
till.

याशोधर, m. ग-मा-स-व-अ-खे-व, the son
of Yośodharā, the wife of Gau-
tama Buddha.

यास्यति, vb. ft. *अ-गु-र, will go,
(Tib. भविष्यति).

योजित

युक्त, 1 सु-र-व, used, employed; 2

(i) रे-मा-स-व, (ii) रु-र, proper,
right.

युज्यते, vb. 1 रे-मा-स-व, 2 रे-मा-स-
व-र-अ-गु-र, 3 रु-र-व, 4 वे-स-
व, is right.

युद्ध, n. अ-घ-व-व, war.

युयुत्सु, अ-घ-व-व-र-अ-खे-व, desirous of
fighting.

युष्मद्, pers. pron. सि-र, you.

योग, m. 1 सु-र, connection; 2
सु-र-व, attachment, applica-
tion; 3 व-स-व-मा-न-र, medita-
tion.

योगिन्, m. क-व-अ-सु-र-व, one who
practises Yoga.

योग्य, 1 वे-स-व, 2 रु-र, fit.

योजित, सु-र, employed.

यापित्

योपित्, f. ལྷན་མེད, a woman.

यौवन, n. 1 དར་ལ་བབ་པ, 2 ལང་ཚོ, youth.

र

रक्त, दसक'म, red.

रक्तता, f. དམར་བ་ཉིད, redness.

रक्तमांस, n. འཇི་ཁྲིག, blood and flesh.

रक्षणार्थम्, n. བསྐྱོང་བའི་ཕྱིར, for guarding.

रक्षन्, pr. pl. བསྐྱོང་བ་ keeping.

रक्षन्ति म, vb. སྐྱོང་བ་ they protect, you protect.

रक्षा, f. བསྐྱོང་བ, protection.

रचना, f. བཀོད་(པ), composition.

रजत, n. དུའ, silver.

रजनी, f. དགའ, night.

रत्न, दगाद'जैद, delighted with, fondly attached to.

राग

रत्न, n. 1 དཀོན་ཚེག, 2 རིན་ཚེག, 3 རིན་པོ་ཆེ, a gem.

रत्नकूट, དཀོན་མཚོག་བརྗེགས་པ, a heap of gems, (Tib. lit. gems piled upon one another) ; a work of the name.

रथ, m. འཁོར་ཉི, a chariot.

रमताम्, vb. imp. བཞགས་པར་མཛོད, let one remain, let one take delight in.

रमणीयता, f. དགའ་བར་བྱེད་པ་ཉིད, the state of being enjoyable.

रमणीय, दगाद'पस'सु'व'लिया, enjoyable.

रसातल, n. ས་འོག, the nether world, one of the seven regions below the earth.

रहित, བྱལ་བ, free from.

राग, m. 1 ཚགས་པ, attachment ;

रागिन्	रेखाहीन
2 འདོད་ཆགས་, passion, lust ;	राशि, m. སྤང་པོ་, a collection, mass, heap.
3 དམར་པོ་, red colour.	राष्ट्र, n. ཡུལ་, a kingdom.
रागिन्, m. 1 ཆགས་ལྡན་, 2 ཆགས་པ་ཅན་, full of love or attachment.	रत्न, n. ལྷོ་, a sound.
राघव, m. ར་རྒྱའི་བུ་, the son of Raghu, specially Rāma.	रदत, रदती, f. pr. pl. ཏུ་ཞིང་, weeping, crying.
-राज, राजन्, ལྷུལ་པོ་, a king.	रद्यते, vb. passive, ཏུ་བར་བྱེད་, one weeps.
राजकुल, n. པོ་སྲང་, the royal family, the royal palace.	ररोद, vb. pf. ཏུ་ཞིང་, wept.
राजपितृ, ཡབ་ལྷུལ་པོ་, father-king.	रूप, n. བཞུགས་, colour, beauty, physical element.
राजीव, n. པ་རློ་, a lotus.	रवति, vb. འབྱེན་, cries.
राज्य, n. 1 ལྷུལ་པོ་[ཉིད་], 2 ལྷུལ་སྲིད་, a kingdom.	•रूपत्व, n. རོ་བོ་ཁོ་ན་ཡིན་པ་, form, natural state.
राज्यं करिष्यति, vb. ལྷུལ་སྲིད་བྱེད་, will reign.	रूपवती, f. བཞུགས་པ་བཞུང་ལྡན་, beautiful.
राज्यक, n. ལྷུལ་སྲིད་, a kingdom.	रेखा, f. རི་མོ་, a line.
रात्रि, f. 1 མཚན་མོ་, 2 ཉམ་, the night.	रेखाहीन, རི་མོ་མེད་པ་, without a stripe.

रोग, m. རྩོད་, disease.
 रोचते, vb. རྩོད་པོ་, may be pleased
 with.
 रोदिष्यामि, རྩོད་པོ་ལྟོ་, I shall weep.
 रोमन्, རྩོ་, the hair of the body.
 रोमाद्रयति, རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, makes the
 thrill of hairs of the body.

ल

लक्ष, n. ལྔ་སྐུ་མ་འོ་ lac. (one hun-
 dred thousand).
 लक्षण, n. མཚན་མེད་, characteristic.
 लक्षित, མཚན་མེད་, noticed, perceived.
 लक्ष्यते, vb. མཚན་མེད་, is noticed.
 लग्न, མཚན་མེད་པ་ལྟོ་, sticking.
 लघु, མཚན་མེད་, light, swift.
 लज्जा, f. རྩོ་ལྟོ་, bashfulness, mo-
 desty.
 लता, f. 1 རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, 2 རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, a
 creeper.

लोक

लब्ध, རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, attained.
 लभते, འདྲེ་, vb. 1 རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, 2 རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་,
 get(s).
 लम्बते, རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, rests on.
 ललाप, vb. pf. རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, wept, lamented.
 ललित, 1 རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, pleasing,
 charming; 2 རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, sport
 (लीला).
 लालस, རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, ardently longing for.
 लावण्य, n. མཚན་མེད་ལྟོ་, beauty.
 लिङ्ग, n. རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, the invariable mark
 which proves the existence
 of anything in an object (i. e.
 hetu).
 लिलिहे, vb. pf. རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་, licked.
 लेखा, f. རྩོ་ལྟོ་, a line.
 लोक, m. རྩོ་ལྟོ་ལྟོ་, the world.

लोकयात्रा	वपुस्
लोकयात्रा, f. འཇིག་རྟེན་ལུགས།, the course of the worldly life.	-वत् ² , 1 ཕན, 2 ལྡན་(བ), a possessive suffix.
लोकवर्धन, འཇིག་རྟེན་འཕེལ་བ།, increasing worldly affairs.	वद्, vb. imp. ལྟོས་པེག།, say.
लोचन, n. 1 སྐྱུན, 2 ལེག།, the eye.	वदत, pr. pl. ལྟོ་(བ), saying.
लोहित, དམར་བ། red.	वदति, vb. ལཱཾ།, says.
लौकिक, འཇིག་རྟེན་པ།, worldly.	वदन, n. བཞིན་རས།, the face
व	वदन्ति, vb. བརྗོད་པ།, say.
वः pers. pron. acc. plu. བྱེད་(ལ), you.	वध, m བགསོན།, killing.
वक्तव्य, བརྗོད་པར་བྱ།, to be said.	वधु, f. བུ་མོ།, wife
वक्तुम्, inf. ལྟོ་བར, to say.	वन, n. 1 ཉགས།, 2 ཉགས་རྩེལ།, a forest.
वक्तु, m. ལྟོ་བ་པོ།, a speaker.	वन्दे, vb. ཕྱག་འཚེལ།, I salute.
वक्ष्यति, vb. བཤམུང།, will say.	वन्द्य, ཕྱག་བྱ་བ།, adorable, to be saluted respectfully.
वक्ष्यामि, vb. ལྟོ།, I shall say.	वन्य, 1 ཉགས།, 2 ཉགས་སྐྱུ་བྱང་བ།, produced in a forest.
वचस्, n. བཤམུང་བ།, a speech.	वपुस् ¹ , n. ལུས།, the body.
वद्, m. བྱེདུ།, a boy.	-वपुस् ² , ལུས་ཕན།, with the body.
-वत्, 1 འདྲ, 2 བཞིན་(ཏ), an affix denoting resemblance, like.	

वयम्

वयम्, pron. 1 ཁོ་ལོ་ཅག་, 2 ཁོ་ལོ་
ཅག་རྣམས་, 3 བདག་, 4 བདག་
ཅག་, 5 ཡུ་, 6 ཡུ་ཅག་, we.

वयस्य, m. 1 ལྟོགས་ལོ་, 2 ར་ཚོད་, a
companion, friend.

वर, 1 སེམས་ལྔ་, best ; 2 དམ་པ་, (i)
excellent, (ii) m. a boon ; 3
n. ཇི་, rather or better than.

वरणीय, དེ་བྱོལ་, to be chosen.

वर्ग, m. རྣམས་, a class, group.

वर्ण, m. སེམས་, beauty.

वर्णयन्ति, vb. 1 རྟུན་, 2 རྟུན་པ་,
describe, explain.

वर्णयते, 1 རྟུན་པ་, 2 རྟུན་པ་ལ་, is
being described or explained.

वर्तते, vb. 1 རྟུན་པ་, 2 རྟུན་པ་, re-
mains, exists.

वर्त्मन्, n. ལམ་, a way.

वा

वर्धन 1 བསྐྱེད་, 2 འཕེལ་(བ), caus-
ing to increase, increasing.

वर्धते, vb. འཕེལ་བར་འགྱུར་, increa-
sing.

वर्धमान, pr. pl. འཕེལ་, growing.

वर्षति, vb. འབབས་, rains.

वर्षिन्, ཚར་འབབས་པ་, raining,
bestowing.

वर्ष्मन्, n. ལུས་, the body.

वर्लित, 1 བསྐྱོགས་, 2 ལེགས་, slant-
ing, turned.

वश, དབང་, (i) m. influence ; (ii)
subject to, under the influ-
ence of.

वसुधा, f. ས་འཛིན་, the earth.

वस्तु, n. 1 དངོས་ལོ་, thing, matter ;
2 རའི་, a residence, home.

वह्नि, m. མི་, fire.

वा, ind. 1 དང་, 2 འས་ (prece-

वाक्य
 ded by 'र and ष it takes the
 form of र्ष and षष respectively), 3 अरु, or.
 वाक्य, n. रवा, a sentence.
 वाक्यय, रवागीरुववैरु, consisting
 of words.
 वाक्, f. 1 रवा, 2 वाक्शु, a speech.
 वाच्य, 1 श्रु, 2 *श्रुष, to be said.
 वाजिन्, m. 1 रु, 2 श्रुवाषारुश्रु.
 a horse.
 वादयति, vb. श्रुवरुश्रु, plays
 with an instrument.
 वादयन्ती, f. pr. pl. श्रुवाषारु
 श्रुवरुष, sounding.
 वादित, n. 1 रुषारु, 2 श्रुवाषारुष, a
 musical instrument.
 वादिन्, m. श्रुष, a speaker.
 वायु, m. श्रुवरु, the wind.

विक्रम
 वारण, n. श्रुवाषारु(र), prevention.
 वारयत्, pr. pl. वश्रुवाषारुष, preventing.
 वारि, n. श्रु, water.
 वालुका, f. 1 श्रु, 2 श्रुष, sand.
 वासस्, n. 1 श्रुष, 2 श्रुवरुष, cloth.
 वास, m. 1 श्रुवाषारुष, 2 वाषरुष, dwel-
 ling, living.
 वासर, m. n. श्रुश्रुष, the day.
 वासव, m. श्रुवरुष, the lord of gods.
 Indra.
 वासोऽर्थम्, adv. श्रुषारुश्रुश्रुवरुष, for a
 piece of cloth.
 -वाहिन्, m. श्रुवरुष, carrying.
 वि-, ind. 1 श्रुष, 2 श्रुषारुष, a pre-
 fix meaning 'distinction,' etc.
 विकीर्यमाण, pr. pl. श्रुषारुषारुषारुष, be-
 ing scattered.
 विक्रम, m. श्रुषारुष, power. strength.

विक्रव

- विक्रव, 1 ॐमृमृमृ, 2 ॐमृ०ॐमृमृ, affected by, overcome with.
- विगच्छन्ति, vb. ॐमृ०मृ०मृ०, go away.
- विद्युप्रशब्द, मृमृमृ०मृ, with the fame that is proclaimed.
- विघ्न, m. 1 मृमृमृ, 2 मृमृमृमृ, an obstacle, hindrance.
- विचारणा f. ॐमृ०मृ००मृ०, reflection, consideration.
- विचार्यमाण, pr. pl. ॐमृ०मृ००मृ००मृ००मृ००, being considered.
- विचित्र, 1 ॐमृ०मृ०, 2 ॐमृ०मृ००मृ०मृ०, variegated.
- विचिन्त्य, gd. 1 ॐमृ०मृ००मृ०मृ०मृ०मृ०, 2 ॐमृ०मृ००मृ०मृ०मृ०मृ०, having thought.
- विजेतृ, m. ॐमृ०मृ००मृ०मृ०, a conqueror, victorious.

विद्या

- विज्ञान, n. ॐमृ०मृ००मृ०मृ०, skill, proficiency, pure consciousness.
- विज्ञाप्य, 1 ॐमृ०मृ०, 2 मृमृ०मृ०मृ०, to be informed, requested.
- वितान, m. मृमृ०मृ०, spreading out.
- वितृप्यते, vb. ॐमृ०मृ००मृ०मृ०, becomes satisfied.
- वित्त, n. ॐमृ०, wealth.
- विदधे, vb. pf. मृमृ०मृ०, made.
- विदित्वा, gd. ॐमृ०मृ००मृ०मृ०, having known.
- विद्वेषक, ॐमृ०मृ०मृ०, a humorous companion and confidential friend of the hero of a play.
- विदेश, m. मृमृ०मृ०मृ०, another country.
- विद्यते, vb. 1 ॐमृ०, 2 ॐमृ०, 3 *ॐमृ०मृ०मृ०, exists.
- विद्या, f. ॐमृ०(मृ०), learning.

विद्यादातृ

विद्यादातृ, m. རིག་པ་སྤེར་བ་, one who gives learning, teacher.

विद्याधर, m. རིག་པ་འཛིན་པ་ ; f. विद्याधरी, རིག་པ་འཛིན་མ་, a class of semi-divine beings.

विद्यार्थिन्, m. 1 རིག་པ་འདོད་, 2 རིག་པ་བརྟོན་གཉེན་, desirous of learning, a student.

विद्याहीन, རིག་དང་བྲལ་, devoid of learning, ignorant.

विद्वस्, m. 1 རིག་དང་ལྡན་, 2 རིག་ལྡན་, 3 རིག་པ་ཅན་, 4 རིག་པ་ལྡན་, a learned man.

-विध, རྣམ་པ་, kind.

विधातुम्, inf. ལྷུབ་པའི་སྤྱིར་, to do.

विधि, m. ཚོ་གཤམ་, a rule, the way or method of doing a thing.

विनयन, n. འདུལ་བ་, discipline, training.

विना, ind. མེད་, without.

विप्रयोग

विनिपात, m. འོག་ལྷུང་བྱེད་, falling down, destruction.

विनिपातयति, vb. འཚི་བར་བྱེད་, causes to fall down, destroys.

विनिपातयितुम्, inf. འོག་པར་ལྷུང་བར་བྱེད་, to throw down, to destroy.

विनिवर्तन, n. ལྷིར་ལོག་པ་, turning back, return.

विनिवृत्ति, f. བརྗོལ་བ་, removing.

विपश्ची, f. ལྷོད་མངས་, the Indian lute.

विपत्ति, f. ལྷོད་, misfortune, adversity.

विपर्यय, m. 1 ལྷོག་, 2 འོག་, reverse, change.

विपुल, ལྷོས་པ་, extensive, much.

विप्रयुक्त, རྣམ་སྦངས་, free from.

विप्रयोग, m. 1 རྣམ་པར་འབྲལ་བ་, 2 བྲལ་བ་, 3 འབྲལ་བ་, separation.

विप्रलम्ब्य

- विप्रलम्ब्य, gd. བསྐྱུས་ནས, having deceived.
- विप्रवाग, m. རྣམ་པར་རྒྱང་རིང, staying abroad.
- विभजते, vb. དེའི, distinguishes.
- विभव, m. 1 མྱེད་མེད, absence of birth ; 2 འབྲོང་བ, wealth.
- विभु, བྱམ་བདག, lord.
- विभूषित, རབ་བརྒྱན, adorned.
- विभ्रम, m. འཁྲུལ་བ, mistake.
- विमान, m. n. གནལ་མེད་ཁང, the castle in the air; a palace (with seven stories).
- विमुख, ལྷོ་མེད་གྲོ་བུ་གྲོ་བུ་བ, having the face turned back, disinclined.
- वियुक्त, བྲལ་བ, separated from, deprived of.
- वियुज्यन्ते, vb. རྣམ་པར་འབྲུལ, are separated.

विशाल

- वियोग, m. 1 འབྲུལ་བ, 2 ལྷོ་བ་མེད་ separation.
- विरचित, བྲུས་བྲ, made, written.
- विराग, m. འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་(བ) absence of desire or human passions.
- विराजते, vb. རྣམ་པ་མཛོས, shines.
- विलोक्य, gd. 1 བརྟུས་ནས, 2 མཐོང་, 3 མཐོང་ནས, 4 རྣམ་པར་བརྟུས་ནས, having seen.
- विवर्ण, མདོག་ཉམས, discoloured.
- विलपत्, pr. pl. རྫོས་བཞིན, lamenting.
- विवाह, m. གནཏ་འབྲེན་བ, marriage.
- विविद्, འཇུག་འདོད, desiring to enter.
- विविध, ལྷན་ཚོགས, various.
- विशाल, མཐོ, great.

विशुद्धस्वभाव

- विशुद्धस्वभाव, དགོངས་པ་ནས་དག , one
with pure disposition.
- विशीर्येत, vb. opt དེངས་པར་ག ,
would waste away.
- विशेष, m. ཐྱད་པར , distinction.
- विश्रम्भ, m. སློབ་གདོད , confidence.
- विश्रान्त, ངལ་གསོས , rested, reposed.
- विश्लेष, m. འབྲལ་བ , separation.
- विश्वस्त, gd. སློབ་པ , confident, fearless.
- विश्वस्य, gd. སློབ་ཅི་པར་ནས , having
made confident.
- विष, n. དུག , poison.
- विषरण, མི་དགའ , cast down.
- विषम, མི་རྒྱང་བ , uneven, rough.
- विषीदत, pr. pl. * ལྷུས་པ , being cast
down.
- विषय, m. ཡུལ , a country, place,

वीणा

- विसिद्धिमयाते, vb. du. pf. ཡ་མཚན་སྐྱེས་གུར , wondered.
- विस्तर, m. **1** སྒྱ་ཚེར , **2** སྒྱུས་པ , de-
tailed description.
- विस्मय, m. **1** སྒྱུགས་པ , arrogance ;
2 མཚན་པ , wonder.
- विस्मर्तुम्, inf. བརྗེད་པར , to forget.
- विहङ्गम, m. བྱ , a bird.
- विहरन्ति, vb. བཞུགས་པ , dwell.
- विहरामः, vb གཞན་པ , we move on,
remain.
- विहरिष्यन्ति, vb. བཞུགས་པར་འགྱུར ,
will move on.
- विहातुम्, inf. འདོར་བ , to give up.
- विहित, བསྐྱབས , made.
- विहीन, སློང་བ , devoid of.
- वीचि, m. f. བརྒྱབས , a wave.
- वीणा, f. སྒྱུད་མངས , the Indian lute.

वीर

वीर, m. དབང་པོ།, hero.

वृक्ष, m. ལྗོང་, a tree.

वृक्षक, m. ལྗོང་པོ།, a small tree.

वृत, 1 བསྐོར།, surrounded; 2 བསྐོབས།, covered.

वृद्ध, m. 1 བགྲུ་སྐོར།, 2 བཞོན་པོ།, 3 བཞོན་པ།, old.

वृद्धि, f. འཕེལ་བ།, growth.

वृष्टि, f. རོ་ཏོ་བ།, rain.

वेग, m. ལྷོག་ས།, force.

वेणु, m. 1 ལྷོག་ས།, 2 འེན་ས།, a bamboo.

वेत्ति, vb. རིག་, knows.

वेद (सामन्), m. རེག་ལྷེན།, the Veda (Saman).

वेपथु, m. འདྲར།, tremor, trembling.

वैकल्य, n. ས་ཚོང།, imperfection, deficiency.

व्याघ्र

व्यक्त, བགས་ལ་བ།, clear.

व्यग्र, བྲེལ་བ།, eagerly or intently occupied.

व्यथा, f. ཉེན་བ།, pain.

व्यवच्छिन्न, རྣམ་བཅུད།, distinguished.

व्यवसाय, m. 1 རྣམ་ཏུན།, determination; 2 འབད་བ།, perseverance.

व्यवस्था, f. རྣམ་པར་བཞག་བ།, settlement.

व्यवस्थित, 1 མཚིས།, placed in order, remained; 2 བཞགས།, arranged, settled.

व्यसन, n. བགཏུང་བ།, a calamity.

व्यसनिन, m. བཞེན་བ་ལྷན་བ།, addicted to any vice.

व्यस्त, སོ་སོ།, separated.

व्यह्वार्त्तः, vb. aorist, བཞུགས་པར་གྱུར་ཞིང།, they dwelt.

व्याघ्र, m. ལྷུག་བ།, a tiger.

व्याज

- व्याज, m. རྫོལ་, pretence, pretext.
- व्याध, m. རྡོལ་བ་, a hunter.
- व्याधि, m. 1 ལྷ་, 2 ལྷ་བ་, 3 ལྷ་, dis-
ease.
- व्यायाम, m. རྫོལ་བ་, exertion, per-
severance.
- व्युत्पत्ति, f. 1 ཁྱོད་ཀྱི་རྒྱ་ལྡན་པ་, 2 བྱེ་བྲག་
རྫོགས་, perfect proficiency.
- व्युत्पादक, ལྟོན་པ་པོ་, one who ex-
plains.
- व्युत्पादन, n. 1 ཁྱོད་ཀྱི་རྒྱ་ལྡན་པ་, 2 བསྟན་
པ་, explaining.
- व्युत्पादयितव्य, བསྟན་པར་བྱ་བ་ཡིན་པ་,
to be explained.
- व्युत्पाद्यते, vb pass. བསྟན་པ་, being ex-
plained.
- व्युत्पाद्यमान, pr. pl. pass. ཁྱོད་ཀྱི་
རྒྱ་ལྡན་པར་བྱེད་པ་, being explained.
- व्रजत, pr. pl. 1 འགོ་, 2 འགོ་བཞིན་,
going,

शक्यसे

-व्रता, f. བརྟུལ་ལྷུགས་མ་, devoted.

श

- शंसति, vb. བརྗོད་བྱེད་, says.
- शक्त, ལུས་པ་, able, capable.
- शक्ति, f. 1 མངའ་, 2 མངའ་ལྷན་, 3
མཐུ་, 4 ལུས་པ་, power, might,
ability.
- शक्तिमत्, ལྷུགས་ཅན་, powerful.
- शक्नोति, vb. ལུས་, is able.
- शक्नोमि, vb. ལུས་བྱུང་, I am able.
- शक्य, 1 *ཐུབ་, 2 ལུས་, capable of
being effected, under the con-
trol of.
- शक्यते, vb. ལུས་, is capable of be-
ing done.
- शक्यसे (=शक्नोषि), ལྟོན་ན་མངའ་ནི་
མཛིས་, you are able (Tib. lit.
you have the ability in prac-
tice.

शक

- शक, m. འགྲོ་ཤྱིན, Indra, the king of gods.
- शत, n. འགྲོ, hundred.
- शतक, འགྲོ་བ, a century.
- शातकुम्भमय, འགྲོ་རྩེ་རྩེ་བཞིན, made of gold.
- शतषष्टि, f. འགྲོ་ཅུ་ག་ཅུ, one hundred and sixty.
- शतमहस्र, འགྲོ་ལྷེང, one hundred thousands, a lac.
- शत्रु, m. དགྲ་བོ, an enemy.
- शनैस्, ind. དལ, slowly.
- शबल, འགྲ་བ, variegated.
- शब्द, m. ལྟེན་པ་, a word. (ལྟེན་པ་ and ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ are instr. of ལྟེན་པ་).
- शब्दसन्दर्भ, m. ལྟེན་པ་གོ་དོ་བ, the composition of words.
- शम, m. 1 ལྷི, 2 ལྷི་བ, peace, calmness, absence of passions.

शाक्यकुमार

- शमन, ལྷི་བར་བྱེད་པ, quelling, allaying.
- शयन, n. མལ, sleeping, a bed.
- शयनि, (= शयने), མལ་ནས, on the bed.
- शर, m. མཎའ, an arrow.
- शरण, n. ལྷུབས, a refuge.
- शरस्य, ལྷུབས་ལྷོས་པ, fit to protect, a protector.
- शरीर, n. ལུས, the body.
- शल्य, n. ལྷུག་རྩེས, a spear, shaft.
- शशक, m. རི་བོང, a hare.
- शशभृत्, m. ལྷོ་བ, the moon.
- शल्ल, n. མཚོན་མཐུན་པ, a weapon.
- शाक्य, ལྷུག་པ, the race to which Gautama Buddha belonged.
- शाक्यकुमार, m. ལྷུག་པ་ལྷོན་པུ, the prince of the Śākya.

शाक्यगण	शुद्धोदन
शाक्यगण, m. འཇུག་འཛོམས་, the multitude of Śākya.	शिव, 1 དགའ་, 2 ལི་(བ), auspicious, propitious.
शाक्याः, m འཇུག་ཚོས་, the Śākya.	शिशिर, བསེལ་བོ་, cool.
शाखिन्, m. ཡལ་བ་ལྗན་བ་, a tree.	शिश्र, 1 ཀུན་དུ་སེམས་, learned, wise ; 2 ལྷག་ས་, remaining.
शान्त, ལི་(བ), calm, calmed.	शिष्य, m སློབ་ས་, a disciple.
शान्तये, ལི་སྲིར་, for pacification.	शीकर, m. ཐིགས་བ་, a fine drop of water.
शाम्यति, vb. 1 ལི་, 2 ལི་བར་འགྱུར་, becomes quiet.	शीघ्र, adv. ལྷུར་དུ་, quickly.
शान्, n. བསྐྱོན་བཅོས་, a religious or scientific work.	शीतलता, f. བསེལ་བ་ཉིད་, coolness.
शिक्षा, f. བསྐྱབ་བ་, training, culture.	-शील, འང་ཚུལ་ཅན་, having the natural disposition of.
शिक्षित, བསྐྱབས་, trained.	शुक, m. ལེ་ཚོ་, a parrot.
शिक्षितु(म्), inf. སློབ་པར་, to learn.	शुक्ल, དཀར་པོ་, white.
शिक्षेत, vb. opt. བསྐྱབ་པར་གྱིས་, one should learn (Tib. lit. शिक्षस्व, imp).	शुद्ध, དག་པ་, pure.
शिरस्, n. 1 མགོ་, 2 དབུ་, the head.	शुद्धसत्त्व, སེམས་ཅན་དག་པ་, one with a pure mind.
शिला, f. རྩོ་, stone.	शुद्धोदन, ཟས་གཙའ་པ་, a proper name. the father of Buddha.

शुभ

- शुभ, བཟང, splendid, handsome.
 शुभ्र, དཀར, white.
 शुभ्रपूमाण, pt. pl. སྲིད་ལུ་བྱེད་པ, serving.
 शुभ्रषा, f. སྲིད་ལུ, service.
 शूकर, m. ཕག་པ, a boar.
 शून्य, སྟོང, empty, void.
 शून्यता, f. 1 སྟོང་ཉིད, 2 སྟོང་པ་ཉིད, voidness, emptiness.
 शून्यवत्, སྟོང་ལྟར, like void.
 शूर, m. དཔལ་པོ, a hero.
 शैल, m. རི, a rock.
 शोक, m. 1 བྱ་ངན, 2 བྱ་ངན་གནས (Tib. lit. शोकस्थान, n. the cause of sorrow), sorrow.
 शोचते, vb. 1 བགུང་འགྱུར་ཞིང, 2 བགུང་བར་འགྱུར, grieves.

श्रावस्ती

- शोचितुम्, inf. *བྱ་ངན, to regret.
 शोच्य, བྱ་ངན་འཛེས, deplorable.
 शोच्यते, vb. བྱ་ངན, affliction is felt.
 शोषित, n. བྲག, blood.
 शोभते, vb. བཛེས, looks beautiful.
 शोभा, f. བཛེས, beauty.
 शोभित, བཛེས་པ, decorated.
 श्रद्-, ind. དད་པ, faith, faithfulness.
 श्रद्धातुम्, inf. དད་པར, to have faith in.
 श्रम, m. ངལ་(བ), fatigue.
 श्रवण, n. ཉན་པ, hearing,
 श्रवणयोः, n. ཉན་པ་གཉེས་ཀྱི, of the two ears.
 श्रान्त, ཐང་ཆད, wearied, tired.
 श्रावस्ती, f. བཙུན་ཡོད, a town of the name.

श्री
 श्री, f. དཔལ, beauty, grace, prosperity.
 श्री- (for श्रीमत्), དཔལ་ལྷན་, with śrī.
 श्रीहर्ष, m. དཔལ་ལྷན་དགའ་བ་, lit. one with delight, having prosperity, a king of the name.
 श्रुत, ཐོས་, heard.
 श्रुत्वा, gd. 1 ཐོས་ནས་, 2 ཐོས་གྱུར་ནས་, 3 ཐོས་(བ), 4 བསམ་ན་གྱུར་ནས་, having heard.
 श्रूयताम्, vb, imp. ཉོན་ཅིག་, let it be heard.
 श्रूयते, vb. ཉོན་(བ), it is being heard.
 श्रेयस्, n, དགོ་བ་, virtue, or religious merit, bliss.
 श्रेयस्काम, ལེགས་པ་བ་འདོད་བ་, wishing bliss.
 श्रोतव्य, མ་ཉོན་པར་བྱ, to be heard.

षोडश
 श्रोतृ, m. 1 ཉོན་པ་, 2 ཉོན་པ་བོ་, hearer.
 श्रोत्र, n. རྗེ་བ་, the ear.
 श्लाघ्य, བསྐྱབས་འོས་, praise-worthy.
 श्लिष्यति, vb. ཚགས་, sticks.
 श्लेष, m. འདྲས་པ་, union.
 श्लेष्मन्, m བད་ཀན་དག་, the phlegmatic humour (*kapha*).
 श्वापद, m. རི་དྲུགས་, a deer, a wild beast.
 श्वित्, n. ལྷོན་, white leprosy.
 श्वेत, 1 དཀར་པོ་, 2 སལ་ཁ་, white.

ष

षट्त्रिंशत्, f. ལྷུས་ཅུ་སྐུ་དྲུག་, thirty-six.
 षष्टितम, དྲུག་ཅུ་པ་, sixtieth.
 षष्ठ, དྲུག་པ་, sixth.
 षड्विंश, ཉི་ཤུ་ཅུ་དྲུག་པ་, twenty-sixth.
 षोडश, བཅུ་དྲུག་, sixteenth.

स-
स
स-, 1 सत्स (स), with; 2 समुक्त्वा,
similar, same.
संयम, m. ཡང་དག་སྒོམ་, restraint.
संयोग, m. 1 འདྲུ, 2 སྒྲུབ་, union,
connection.
संवर्तते, vb. འགྱུར་བ་, is.
संवसेत्, vb. opt. བརྟེན་པུ་, should
live together (Tib. lit. should
resort to).
संवाहन, n. མཉམ་པ་, shampooing.
संवात, वायुमयः, covered,
clothed.
संवेदन, n. རིག་པ་, knowledge, per-
ception.
संशय, m. ཐེ་ཚོམ་, doubt.
संसर्ग, m. འདྲི, relation.
संसार, m. འཁོར་བ་, the world.
संस्कार, m. འདྲུ་བྱེད་, one of the five
skandhas in Buddhism.

संक्षोभ
संहत्य, gd. བསྐྲུས་ཤིང་, having
brought together.
सः, m. 1 དེ, 2 དེས་, he.
सकल, *དེ་དག་, all (Tib. lit. 'those').
सक्त, ཚེགས་, attached.
सखा, m. ལྷོགས་པོ་, a friend.
सगौरव, adv. ལྷན་པ་དང་བཅས་པར་,
with dignity and honour.
सङ्कर, m. ལྲུད་, manure.
सङ्कल्प, m. 1 ཀུན་རྟོག་, 2 རྟོག་པ་, 3
རྣམ་པར་བརྟག་པ་, thought, ima-
gination, a definite determina-
tion.
सङ्कल्पयिष्यामि, vb. ft. ཀུན་རྟོག་(བྱེད་),
I shall not imagine.
-सङ्कम्य, gd. རོང་སྡེ་, having gone.
संक्षेप, m. 1 མདོར་, 2 མདོར་བསྐྲུས་,
brief.
संक्षोभ, m. འགྱུགས་པ་, agitation.

सङ्गम

- सङ्गम, m. འགྲོགས་པ་, coming together.
- सङ्गीतक, n. ལྷོ, music.
- सचिव, m. ལྷོན་པོ་, a minister.
- सचेत्, ind. གཤམ་ཏེ་, if.
- सज्जमाना, pr. pl. f. རྒྱལ་མཁའ་ལྷན་པ་, sticking.
- संजानीते स्म, vb. ཚོར་, felt.
- संज्ञा, f. འདྲ་ཤེས་, one of the five Skandhas in Buddhism, perception.
- सतत, adv. ཏིག་ཏུ་, always.
- सति, pr. pl. loc 1 ལྷན་པ་, 2 ལྷན་པ་, 3 ཡིན་པ་, 4 ཡིན་པས་པ་, (it) being.
- सत्, pr. pl. 1 དམ་(པ) good, wise ; 2 ཡིན་(པ), existing.
- सत्कार, m. བཀྲམ་སྤྲི་, reverence, respect.

सन्ताप

- सत्ता, f. ཡིན་པ་, existence.
- सत्त्व, n. 1 ཡིན་པ་, 2 སེམས་དཔའ་, existence, a brave mind.
- सत्य, བདེན་པ་, truth (n.), true.
- सद (for सदा), ind. ཏིག་ཏུ་, always.
- सदसत्, ཡིན་མེད་, existing and not existing.
- सदा, ind. ཏིག་ཏུ་, always.
- सदृश, ལྷོ་བུ་, like.
- सद्धर्मगुरु, m. *དམ་ཚེས་ལྷོ་མར་མཚན་, the teacher of the holy religion.
- सद्यस्, ind. འགྲམ་, in the very moment, just immediately.
- सन्तः, pt. pl. plu. དམ་པ་རྣམས་, the wise men.
- सन्तप्त, གཏུང་, afflicted.
- सन्ताप, m. 1 ལྷན་པས་གཏུང་པ་, 2 གཏུང་པ་, 3 གཞོན་པ་, 4 ཡིངས་

सन्ति

གཤུང, 5 ཡོངས་སྤྱི་གཤུང་བ, heat,
toriture, distress.

सन्ति, vb. 1 གནས་པ, 2 ཡོད་པ, are.

सन्तोष, m. ཚོགས་ཤེས་པ, satisfaction.

सन्त्याजयिष्यति, vb. ft. འདོད་བར་
འགྲུར, will make one abandon.

सन्दर्भ, m. བཀོད་པ, a literary com-
position.

सन्दिग्ध, श्रै. ཚོམ་པ, doubtful.

सन्देह, श्रै. ཚོམ་ཟླ་བ, doubt.

सन्ध्या, f. མཚམས་པ, joint, evening.

सपर्या, f. བསྐྱེན་བཀྱར, veneration,
worship.

सप्तम, བདུན་པ, seventh.

संनिपात्य, gd. བསོགས་ཏེ, having got
assembled.

सप्रतीश, ཞི་ས་དང་བཅས་པ, respectful.

सफला, f. འབྲས་དང་བཅས་པ, fruitful.

समागच्छति

सम, 1 འདྲ་བ, 2 མཚམས་(པ), 3
མཚུངས་པ, equal,

समधिष्ठित, ཡང་དག་བར་གནས་པ,
governed, guided.

समनन्तर, མཚུངས་པ་དེ་མ་ཐོག་པ, im-
mediately contiguous.

-समन्वागत, 1 དང་ལྷན་པ, 2 དང་ལྷན་
ཞིང་པ, endowed with.

समभिरुह्य, gd. ཞོན་ནས་པ, having as-
cended.

समर्थ, 1 ལུས་(པ), 2 ལུས་དང་ལྷན་པ, 3
ཡོང་བ, able.

समर्पयितुं कालः, འབོག་རུ, the time
to make over.

समवस्थित, གནས་པ, standing or re-
maining firm.

समस्त, འདྲུས་པ, combined.

समागच्छति, vb. འཇོགས་པ, comes to-
gether.

समागम

- समागम, m. 1 འདུས་གྲུབ, 2 འདུས་པ, union.
- समाचरत्, pt. pl. མྱོད་པ, practising.
- समाचरेत्, vb. opt. ཡིགས་པར་སྒྲིད, should practise.
- समाधि, m. 1 ཉིང་འཛིན, 2 ཉིང་ཇེ་འཛིན, profound meditation.
- समान, བྱས་པ་དང་ལྡན་པ, with respect.
- समासतः, མདོར་ན, in brief.
- समिध्, f. ཡམ་ལིང, fuel, specially sacrificial sticks for the sacred fire.
- समीक्ष्य, gd. བལྟས, having seen.
- समीप, n. ཉེར་ཡོགས, near.
- समुत्क्षिप्य, gd. བྱས་གྲིན་དུ་བསྐྱོད་བྱས་ནས, having raised.
- समुदय, m. ལྷན་འབྱུང་བ, cause.

सम्भव

- समुदित, འདུས, collected together.
- समुद्र, m. བྱ་མཚོ, the ocean.
- समुन्नमित, རབ་དུ་བསྐྱང, raised up.
- समेत्य, gd. འདུས་ནས, having come together.
- सम्पन्न, ལྷན་ཚོགས, endowed with.
- सम्पादयामि, ཡོངས་སུ་རྒྱུ་གས་པར་བྱ, I am bringing about.
- सम्पूर्ण, བཤང་བ, full.
- सम्प्राप्त, རབ་ཐོབ, gained, obtained.
- सम्बन्ध, m. འབྲེལ་བ, relation, connection.
- सम्बुद्ध, 1 *སངས་བྱུས, 2 རྫོགས་པའི་སངས་བྱུས, fully awakened or enlightened.
- सम्बोधि, f. རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ, perfect knowledge.
- सम्भव, m. 1 འབྱུངས, born; 2 འབྱུང་བ, possibility.

सम्भृत
 सम्भृत, སྐྱེས་ཀྱིས་, born.
 सम्भृत, སྐྱོན་, holding.
 सम्भोग, m. ལོངས་སྤོང་, enjoyment.
 सम्प्रच, ཡང་དག་(པ), perfect.
 सरस, བརྒྱན་དང་བཅས་, fresh.
 सरम्, n. 1 རྫོང་ལུ, 2 མཚོ་, a lake,
 pond.
 सरस्वती, f. དབྱངས་ཅན་མ་, speech,
 the presiding deity of learning.
 सराष्ट्र, ཡུལ་ལའི་ར་བཅས་, along
 with the kingdom (i. e. the in-
 habitants of the kingdom).
 सहज, ཉན་དང་བཅས་པ་, diseased
 (lit. one with a disease).
 सरोप, མྱོ་བ་དང་བཅས་པ་, with anger.
 सर्ग, m. ལེན་, a chapter.
 सर्प, m. སྦྱུལ་, a snake.
 सर्व, 1 ཀུན་, 2 ཐམས་ཅད་, all.

सविशेष
 सर्वज्ञ, ཐམས་ཅད་མཁྲིན་པ་, omni-
 scient.
 सर्वज्ञता, f. ཐམས་ཅད་མཁྲིན་བ་ཉིད་,
 omniscience.
 सर्वतस्, ind. ཀུན་ཏུ་, on all sides.
 सर्वत्र, ind. ཀུན་ཏུ་, everywhere.
 सर्वथा, ind. 1 ཀུན་ཏུ་, 2 ཐམས་ཅད་
 ཉམས་, in every way.
 सर्वदा, ind. ཀུན་ཚེ་, always.
 सर्वधर्म, m. ཚོས་རྣམས་, all things or
 elements of existence.
 सर्वबुद्ध, སངས་རྒྱལ་ཀུན་, all the
 Buddhas.
 सर्वशुक्ला, f. ཐམས་ཅད་དཀར་, all
 - white.
 सलज्ज, རོ་ཚ་དང་བཅས་, with bash-
 fulness.
 सविशेष, བྱུང་བར་དང་བཅས་པ་, with
 speciality.

सविस्मय

सविस्मय, ཡ་མཚན་དང་བཅས་པ།, with
surprise.

ससङ्घ, དགོ་འདུན་དང་བཅས།, with the
fraternity of monks.

ससाध्वस, འཇིགས།, alarmed, fright-
ened.

सस्पृह, ཚགས་དང་ལྷན་པ།, with eager
desire.

सस्मित, འཇུས་དང་བཅས།, with a
smile.

सखर, སྒྲི་བཅས་པ།, with a sound.

सह, 1 དང, 2 ལྷན་ཅིག།, with.

सहगत, དང་ལྷན།, associated with,
together with.

सहज, ལྷན་ཅིག་སྐྱེས།, natural, in-
net.

सहसा, ind. འཕྲུལ།, suddenly.

सहस्रवत, ལྷོང་ལྷན།, possessing a
thousand.

सहस्र, n. 1 སྐག་སྟོང་, 2 ལྷོང་སྐག།,
a thousand.

सामर्थ्य

सहित, 1 འགྲོགས།, 2 བཅས།, 3 དང་
བཅས།, accompanied by.

साक्षात्, ind. དངོས་སུ།, directly.

सागर, m. ལྷོ་མཚོ།, the sea.

सादृश्य, n. མཚུངས།, resemblance.

साधयित्वा, gd. ལྷུབ་པས་ཏེ།, having
propitiated.

साधारण, ལྷོ་མཐུན།, common.

साधिच्चेप, ལྷོད་པ་དང་བཅས་པ།, with,
reflection, censure.

साधु, 1 དམ་པ།, 2 ལེགས་པ།, 3 འཕེན་
ཏུ།, good, well, rightly.

सानुकोश, ཇེས་སུ་བཅི་བཅས།, with
kindness.

साभरण, ལྷོན་དང་ལྷན་པ།, with orna-
ments.

सामर्थ्य, n. 1 ལས་པ་ཁོ་ན་ཡིན་པ།, 2
འགྲུགས།, capability.

सामाजिक

सामाजिक, འདུས་པ, a member of an audience or assembly.

सामान्य, མཚོན་པ, common.

सार, m. མཚན་པོ, the essence.

साहचर्य, n. འདྲ་བ་ཉིད, similarity.

सिंह, m. སེང་གོ, the lion.

सिंहासन, n. སེང་གོའི་ཁྲི, a throne.

सिक्त, བྲན་པ, sprinkled, watered.

सिद्ध, བྱུང་པ, accomplished, a semi-divine being supposed to be of great purity and holiness.

सिद्धान्वयज, བྱུང་པ་རིགས་ལས་སྐྱེས, born in a family of Siddhas.

सिद्धि, f. འབྲུབ་པ, accomplish-ment.

सिध्यति, vb. འབྲུབ་(པ), is accom-plished.

सिन्दूर, n. ལེ་ཁྲི, vermilion.

सुगति

सिन्दूरसदृश, ལེ་ཁྲི་ལྟར, like vermi-
lion.

सीदति, vb. 1 *འགྱུར, 2 ལྷུས་གྱུར
sinks down.

सु-, prefix, 1 བདེ་བར, 2 བཟང, 3
རབ, 4 ལེགས, 5 ལེགས་པར
good, well, very, etc.

सुकृत, n. ལེགས་པར་སྐྱུད, any good
or virtuous act.

सुख, n. བདེ་(བ), 2 བག་པལ, ease,
comfort, happiness.

सुखार्थिन्, བདེ་(བ)འདོད, desirous of
comfort, *happiness.

सुखावह, བདེ་བ་འདོན, conducing to
happiness.

सुगत, 1 བདེ་བར་གཤེགས་པ, 2 བདེ་
གཤེགས, a synonym for
Buddha.

सुगति, f. བདེ་འགྲོ, a happy con-
dition.

सुचक्ष

सुचक्ष, མི་གཙམ་པོ་, very impure (Tib. impure).

सजन, བཞུན་པ་ཅུ་, with men (Tib. with kinsmen, relatives).

सुतादि, བུ་ལ་སོགས་, the son and others.

सुन्दर, མཛེས་, beautiful.

सुप्त, བཞུན་པོ་, asleep.

सुप्रणिहित, རབ་ཏུ་འབད་པ་, well-determined or decided.

सुरभि, བུ་, fragrant (Tib. lit. a cow or the fabulous cow of plenty).

सुलभ, ལྷོད་སྲོལ་བ་, easy to get.

सुवर्ण, n. བགསེར་, gold.

सुव्यक्त, *གསལ་པོ་, very clear (Tib. clear).

सुष्ठु, ind. ལེགས་པར་, well, good.

सुसुखम्, adv. འཇིག་ཏུ་བདེ་བར་, very happily.

सेव्य

सुस्थित, ལེགས་པར་གནས་པ་, being in a good state.

सूचयित्वा, gd. བསལ་བར་བྱས་ནས་, having indicated.

सूति, f. བསྐྱེད་, production.

सूत्र, n. མཛོད་, a thread, a particular kind of books.

सूत्रधार, m. མཛོད་འཛིན་པ་, 'a thread-holder,' a stage manager who takes a prominent part in the prelude to a drama.

सूरि, m. བཤམས་པ་, a learned man.

सूर्य, m. ཉི་མ་, the sun.

-सुज्य (with the prefix वि-, རྣམ་), gd. བཞེགས་ནས་, having dismissed, sent away.

सेवेत, opt. བདེན་ཞིང་, should practise.

सेव्य, བསྐྱེད་བྱུ་, to be attended.

सेव्यते

सेव्यते, vb. བརྩོན་པ།, is being at-
tended.

सौदर, m. མེན་ལྷོ།, a uterine brother.

सौकुमार्य, ལྷོ་ལྷོ་བྱེད་པ།, tender-
ness (Tib. lit. सुकुमार, very
delicate).

सौख्य, n. བདེ་བ།, happiness.

सौम्य, ལྷོ་བ། gentle.

स्कन्ध, སྤང་བོ།, a collection, mass,
heap.

स्तम्भ, m. ཀ་བ།, a post.

स्तवक, m. མཚོ་ལོ་ལྷོ་གས།, a cluster.

स्तोक, ལུང་ཟེང་ཙམ།, little, (Tib. lit.
स्तोकमात्र, only little).

स्त्री, f. 1 བྱ་མོ།, 2 བྱ་མེད།, 3 མོ།, a
woman.

-स्थ, བཞུགས་པ།, one who stands.

स्थविर, ལོན་པ།, old.

स्थान, n. བཞུགས།, a place.

स्पृहक

स्थानप्राप्ति, f. བཞུགས་ཐོབ།, reaching a
place.

स्थापित, 1 བཞགོད།, 2 བཞེག།, kept,
arranged.

स्थित, 1 བཞུགས་པ།, 2 མཚིས།, re-
mained.

स्थित्वा, gd. 1 འདུག་མཛེ།, 2 འདུག་
ལོས།, having remained.

स्थिर, བཞུགས།, firm.

स्नापयत, pr. pl. འགྲུ་བ།, causing to
take bath.

स्निग्ध, ལྷུ་མ་བ།, oily.

स्पृहक, འདོད་བྱེད་པ།, desirous.

स्नेह, m. 1 ཚམས་པ།, 2 དགའ་བ།
affection.

स्पन्दते, vb. བགཡོ།, moves.

स्पर्श, m. རེག་པ།, touch.

-स्पृह, བཞེད་པ།, longing, desiring.

स्पृहक, འདོད།, desirous.

स्फुट	खस्तिक
स्फुट, 1 म्नाल'व, 2 म्नाल'वैद, clear, distinct.	खच्छ, रव'रु'दद, very clear.
स्मरामि, vb. र्ज, I remember.	खजन, 1 म्ने, 2 रद'वी'स्त्रे, a kinsman, relative.
स्मरेत्, opt. र्ज'व, may remember.	खतस्, ind. 1 वद'म'लस, 2 रद'त्रेद, of, by, or from one self.
स्मर्यते, vb. *वप'र, is being remembered (Tib. lit. said).	खन, m. स्त्रे, a sound.
स्मित, र्जु'स, a smile.	खपन्ति, vb. रु'ल, sleep.
स्मृत, वप'र, rememberd (Tib. said),	खपिति, vb. रु'ल'वैद'स'केस, sleeps.
स्मृति, f. र्ज'व, remembrance.	खप्रभूत, स्त्री'लस, being like a dream.
स्यात्, opt. 1 र'गु'र, 2 यी'र, may be.	खभाव, m. 1 रद'व, 2 रद'व'वै, nature.
संस, m. रु'स'स, falling.	खयम्, ind. 1 रद, 2 रद'त्रेद, one-self.
संसते, vb. रु'द'गु'र, falls down.	खर्ग, m. स'वे'दिस, the heaven.
सवत्, pr. pt. र'व, oozing.	खर्गमुष्टि, with a golden handle.
स्व, 1 वद'म, 2 रद, one's own self, own.	खलक्षण, n. रद'वी'स'क'त्रेद, one's own characteristics.
स्वक, रद'वी, own.	खलाभ, m. रद'वी'त्रेद'व, one's own gain.
स्वकीय, रद, own.	खस्तिक, व'गु'वी'स, prosperity.

स्वस्थ

स्वस्थ, རང་གཞན་, self-dependent,
confident.

स्वामिन्, ཇེ, a master, lord.

स्वार्थ, རང་གི་ངོན་, one's own object
or interest.

ह

हंस, m. རང་བ་, a swan.

हन्, 1 བརྒྱུད་ཞིང་, 2 བརྒྱུན་བ་, 3
གཤེད་, beaten, killed.

हतक, ཉམས་སྐྱོན་བར་བྱེད་བ་, miserable,
wretched (Tib. lit. a killer).

हन्त, ind. ཅེ་མ་, a ptcl. implying
joy, surprise, or grief.

हन्ति, vb. 1 འཕྲུང་བར་འགྱུར་, 2
འཕྲུང་བ་, kills.

हन्यते, vb. བསམ་དུ་, is destroyed.

हय, m. རྩ་, a horse.

हरि, m. འཕྲོ་གཤེད་, Indra, the lord
of gods.

हिसक

हरिण, རི་བྲུག་ས་, a deer.

हर्ष, m. 1 (with रोमन् श्ल, before it)

ལྷོ་མ་བར་ལྷང་བ་, rising up ; 2

དགའ་བ་, pleasure.

हर्षदेव, དགའ་བ་འི་ལྷ་, a king of the
name.

हविस्, n. ལམ་, an oblation, clarified
butter.

हस्त, m. ལག་, the hand.

हस्तिन्, m. ལྷང་པོ་ཚེ, an elephant,

हातुम्, inf. སྤང་བར་, to give up.

हार, m. རོ་ཤལ་, a necklace.

हारिन्, ཡིད་འཕྲོག་, pleasing, heart-
stealing.

हि, 1 ལྟི་, a ptcl. used merely as
an expletive ; 2 ཉིད་, certainly,
alone, (used to emphasize an
idea).

हिसक, 1 འཚོ་བ་, mischievous, 2

འཚོ་བ་ཅན་, injurious, mischie-
vous.

हिंस्र, འཚོ་བ་བྱེད་པ།, injurious, noxious.
 हितकर, ཕན་བྱེད།, doing a kind act, favourable.
 हिम, བཀངས།, n. ice ; m. the Himālaya mountain.
 हिमवत्, m. བཀངས་ཅན།, snowy, the Himālaya mountain.
 हीन, 1 ངན།, 2 དམལ་པ།, 3 མེད་པ།, low, mean ; without.

हेमन्
 हत, མྱངས་པ།, taken.
 हृदय, n. 1 ལྗིང།, 2 རྩལ་པ།, 3 སེམས།, the mind.
 हृदयङ्गम, ཡིད་འོང།, heart-stirring.
 हेतु, m. 1 ལྷུ།, 2 ལྷུ་ཅན། (lit. हेतुमत, with a cause, a cause).
 हेतुत्व, n. ལྷུ་ཉིད།, the state of a cause.
 हेमन्, n. gold.

ADDENDA

དཀའ་བྱུང།, (originally तपस्या, asceticism) ལུཅཀར།, difficult to do, NA, 13. 7.
 འགྲུང་བ།, སེའོ་བྱེད།, is, LV. CI³⁵.
 ལོན་ལོན།, ལུང།, m. old, NA, 5. 2.
 ལྷུབ།, ལུཅ།, n. the back of the body, BC, 3^d.

ལྷུབ་པ་འི་ལྷུང།, विधातुम्, inf. to do, NA, 4°.
 འཇམ་པ་འཇམ་ལོང།, निस्तीर्ण, passed through, fulfilled, BC, 4°.
 དངོས་པོ།, भाव, m. a thing, CS, 7°.
 15° ; MK, 1°, 3^a, °, 10^u ; NA, 3. 8.

མངས་པར་འགྱུར་བ, बहु, much,
NA, 2. 1.

མངོན་དགོངས་པ, अभियन्धि, m. inten-
tion. KA, 9^b.

ཅེས་བྱ, उच्यते, vb. is said, KP. 1.
2. 2. 2.

རྒྱལ་ས་བ, attachment, love, 1 अनु-
राग, m. NA, 6. 2 ; 2 राग, m.
NA. 5^a.

མཆིས་པ, भवि (in the sense of भवेत्),
vb. may be, LV. B15^b.

རྒྱལ་སྐྱེས་མཐུན་པ, अनुरूप, correspon-
ding to, NA, 13. 18.

བཟོད་པ, वदन्ति, vb. say, NA, 11^a.

ཉམས་སུ་སྲོང་བར་སྲོམ་ལོག་པ, अनुभूय-
नाम्, imp. let it be felt, NA,
5. 4.

བརྟེན་པུ, *མཁྱེན་པུ, opt. should live
together (lib. lit. should resort
to).

བརྟེན་པུ, द्रष्टव्य, to be seen, KP, 3. 1.

སློབ་པུ, देशयति, vb. teaches, LV.
C2²⁷.

བྲབས་ལས་བྱུང་བ, उपेय, to be affec-
ted by means, NBT, 12. 6.

བྲོབ་འགྱུར་པ, याति, vb. goes, CS, 17^d.

བྲོབ་(བ), 1 अवाप्ति, f., 2 प्राप्ति, f.
obtaining, NA, 2^d, 3^a.

མཐུན་པའི་རྩོལ་སྐྱེས་པ, सपत्न, m. a simi-
lar instance or one in which
the major term is found.

དང་བར་འཛིན་པ, श्रद्धधीत, opt.
should put faith in, BC, 40^b, ^d.

དུས་མིན་པ, असमय, m. untine,
2^a, BC.

བདག་དང་འབྲེལ་བ, मद्वियोग, sepa-
ration from me, BC, 43^a.

འདི་ལྟ་བུ, ईदृश, such.

འདྲ་བུ་བཞུག་ཅིག་པུ, प्रविश, imp. enter,
LV, A5¹¹.

གཞན་པུ, आस्पद, n. place, receptacle.

ལྷོ་བར་བཞི།, चतुर्विध, of four kinds,

NB, 7. 1.

བརྒྱུན།, हत, beaten, NA, 12, 4.

སྐྱེ་ཡོངས་གྲུས་བར་བྱེད།, रोमाञ्चयति,

vb. makes the thril of hairs,

NA, 7. 20.

བི, सुरभि, fragrant, lit. a cow or the fabulous cow of plenty of the name, NA, 9. 8.

བྱས་བ་གཞོ་བ་མ་ཡིན་པ།, अकृतज्ञता.

f, ungratefulness, LV. B1¹².

དབུས།, मध्य, n. the middle, KP, 9. 4.

མ་དང་ག།, मतङ्ग, m. a king of the name, NA, 7. 2.

ཅུལ་བ།, व्यायाम, m. exertion. perseverance, LV. C2⁴⁰.

བཅོལ།, पर्येषमाण, pr. pl. seeking after, LV, C4¹⁷.

ཆེན་པོ་ཆེ་ཆེན་པོ།, महानम (?), great naked (?), LV. B21¹¹.

ཆོངས་བར་སྦྱོད་པ།, ब्रह्मचर्य, celibacy

or the duties of a religious student, LV. C1²⁰.

ཚུགས་བར་འགྱུར་ཞིང།, आक्रमेय्या,

opt. may attack, LV. B15^{4,6}.

ཚོ་འདྲི།, दृष्टधर्म, m. this world.

ཚོར།, संजानीते स्म, vb. perceived, felt.

འཚོ་མེད་པ།, अहिंसक, not mischievous, UV, 23⁰.

གཟིགས།, द्रक्ष्यसे, vb. you will see, LV, B 14²¹.

བརྗོད་བར་གསོལ།, क्षमस्व, imp. forgive, LV. B 12^{24,25}.

གཞན་དུ་ཕྱོགས།, पराङ्मुख, having the face turned away, BC, 8⁰.

ཡང་བ།, लघु, light, swift, UV, 25^a.

ཡོངས་སྐྱོ་ཞེགས་བར་བྱ།, सम्पादयामि, I fulfil, NA, 2. 16.

ཡོངས་སྐྱོ་སྦྱོངས།, परित्यज्येत्, opt. should give up, UV, 4^b.

ཡོངས་སུ་གཞེར་གྲུབ་པ། परिधीयित,
troubled. BK. 4.

གཡས་པ། दक्षिण, the right side, NA,
9°.

གཡོ། स्पन्दने, vb. mooves, NA, 9°.

གཡོ་བ་མེད། निश्चल, not moving.

རིང་མོར། निरम्, ind. long. LV, A

11°

ཅེ, a ptcl. signifying accusitive,
dative, and locative cases, and
an infinitive.

ཡིགས་པར་འོངས། स्वागत, welcome,
NA, 11°.

ཤིན་དུ་མངས་པར་འགྱུར་བ། बहु,
much, many, NA, 2, 1.

གསུང་བ། वचस्, n. a speech, NA,
9°.

ལྗོ, दिव्, f. the heaven, BC, 63.^a

ADDITIONS AND CORRECTIONS

PRAJÑADANĪDA. Read 5° ཀྱོ for ཀྱོ ; 9° परिडतः for प्राज्ञः ; 13°
दुर्जनः for दुर्जनः ; 15° मात्रा for मात्राम् ; 23° कुतः for कुत्र ; 24° किं
दुर् व्यनगायिनाम् for कः परः प्रियवादिनाम् ; 25° नेता for नेना ; 26° zlahi for
zlahi ; omit भ्रातृ ; 28° ལྗོ for ལྗོ, omit * ; 29° after ལྗོ read ལྗོ
for ལྗོ, so do for te ; d 243 for 234.

NĀGĀNANDA. 2^a ལོངས་ for ལངས་; 4 བ་དྲོ་ for བ་, 12 བ་ for བ་, 16 བྱའི་ for བྱའ་; 5. 2 འཇིག་པའི་ for འཇིག་པའི་; 6. 2 སྲིད་ for སྲི་; 7^b. བོ་ for བ་, མི་ལྷོ་ for མི་ལྷོ་. 7 རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་; 13 insert * before རྒྱལ་ལྷོ་, 14 རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་, 19 add ལྷོ་ below འཇིག་ read རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་, 20 བ་ན་ for བ་ན་; 8^a རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་; 9^a delete, *, 6 ལྷོ་ for ལྷོ་; 10^b ལྷོ་ for ལྷོ་, 6^b རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་, 5 རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་, 6 རྒྱལ་ལྷོ་ for རྒྱལ་ལྷོ་; 11. 4 ལྷོ་ for ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་ for ལྷོ་ལྷོ་, 5 ལྷོ་ for ལྷོ་; 12. 8 ལྷོ་ for ལྷོ་; 13^a ལྷོ་ for ལྷོ་, 2 ལྷོ་ for ལྷོ་.

UDĀNAVARGA. 1^a add ལྷོ་ after ལྷོ་. 11^a read ལྷོ་ for ལྷོ་. 16^a ལྷོ་ for ལྷོ་, 17^a ལྷོ་ for ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ for ལྷོ་ལྷོ་.

BUDDHACARITA. 1^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 2^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 4^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 5^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 8^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 10^a ལྷོ་ for ལྷོ་ ལྷོ་ for ལྷོ་; 20^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 33^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 34^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 42^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 43^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 44^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 45^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 66^a ལྷོ་ for ལྷོ་, and ལྷོ་ for ལྷོ་; 67^a ལྷོ་ for ལྷོ་; 68^a ལྷོ་ seems to be ལྷོ་.

LALITAVISTARA. A. 1^a ལྷོ་ལྷོ་ for ལྷོ་ལྷོ་; 3^a ལྷོ་ for ལྷོ་;

' सकेदे' for 'सकेदे'; 11¹⁰ 'कुंय' for 'कुंय'; 13¹⁷ 'सुस' for 'सुस';
' वकी' for 'वकी'; 14¹¹ insert 'य' after 'वकी', and read 'वेदे' for
'वेदे'; ' व' for 'व'; ' सु' for 'सु'; ⁵¹ 'वेगेन' for 'स्थितः'

B. 1 'रु' for 'रु'; p. 123, l. 4 omit 'अकृतम्', 10¹⁶ (Skt.) read ' for
' , note 20 'कीन' for 'परम्परया'; 11¹⁰ ' for ' , ' for ' ; ' 15 for ' , ' for '
' ; 12¹⁰ 'सकेदे' for 'सकेदे'; 15¹⁹ 'के' for 'के'; 21¹¹ insert 'के' after 'वे'
29¹ 'वा' for 'वा'.

C. p. 131, पांशः for पांशः; 1²³ 'निविदे' for 'निविदे'; 6¹⁶ 'निर्वर्ति-' for
'निर्वर्ति'; ' ' अशोषा for 'अशोषा'; 20¹ 'व' for 'व'.

BODHISATTVAVADANAKALPALATĀ. 1¹ 'वेस' for 'वस'; ' 5
for '5, and 'वेदे' for 'वेदे'; 14¹ 'धम' for 'धम'; 16¹ 'लोचनम्' for
'लोचनम्'; ' ' for ' ; 17¹ 'अक' for 'अक'; 19⁸ 'असुदि' for 'असुदि';
20¹⁰ 'सुनि' for 'सुनि' as read by S. D., 21⁹ 'दस' for 'दस';
29¹ 'वा' for 'वा'.

BHAGAVADGĪTĀ. 3¹ 'सु' for 'सु'; ' ' for ' ; 12, 13 'वद' for
'वद'.

NYAYABINDU. 11. ' सु' for 'सु'; 20. delete* ; 25. ' ' कपाल
for 'कपाल'; 27. ' ' for ' '.

NYAYABINDUHIKA. 1. ' ' वसवस' for 'वसवस'; 12. ' ' सिं
for 'सिं'.

CATUḤŚATAKA. 1^d VIII for XIII; 2^a घुव for घव; 10^b वाञ्छिन् for वाञ्छन्; 13^d र् for र्; 19^a धर्मस्य for धमस्य; 21^a for 13.

MŪLAMADHYAMAKAKĀRIKĀ. 14^c न्ते¹¹ for न्ते⁵, delete 11भवति.

KĀSYAPAPARIVARTA. 1. 1¹³ अ for अ; 20 घृत् for घृत्; 3¹¹ अ for अ; 13 घृत् for घृत्; 2. 1¹³ मृद्धीका for मृद्धिका; 3. 1¹⁷ ऐस for ऐस; 6. 3¹ र् for र्; 8. 1⁸ वृ'व' for वृव; 8. 2⁷ तद्⁷ for तद्¹⁷.

KĀVYĀDARŚA. 1^a क्ष'म for क्ष'म; 2^a वञ्छन् for वञ्छन्; 6¹ वृ'ञ्छिन् for वृ'ञ्छिन्

NOTES. P. 224, l. 4, *substantives* for *sabs*^o. P. 225, l. 2, See for see. P. 226, l. 18, *stavaka* for *stavak*. P. 230, l. 7, *ground* for *gerund*. P. 232, l. 13, *omit of*. P. 248, l. 6, read *tvām* for *tvam*; l. 10, *ārāvāṇa* for *rāvāṇa*; l. 11, add *the* after *in*; l. 19, read *is* for *are*. P. 255, l. 6, *ḥavala-* for *ḥabala*. P. 258, l. 10, *nāvamanyeta* for *nāvamayeta*. P. 275, l. 6, *an* for *a*. P. 283, l. 6, छिन् for छिन्; l. 19, र् for र्. P. 301, l. 19, वा'सुत् for वा'सुत्. P. 312, l. 15, क्षि' for क्षि'.

VOCABULARY. P. 326. col. 2, -पत्तव्य, *to be understood* for -पाद्य, *to be explained*. P. 328. col. 2, वृ'ञ्छन् for वृ'ञ्छन्. P. 332, col. 2, वृ'ञ्छन् for वृ'ञ्छन्. P. 336, col. 2, वृ'ञ्छन् for वृ'ञ्छन्. P. 337, col. 1,

add *UV* before 26". P. 338, col. 1, मद्धिका for मृद्धिका. P. 339, col. 1, conqueror for conquer. P. 340, col. 1, श्रुति for श्रुति. P. 341, col. 2, add दीप्त, *bright* before BC. P. 352, col. 2, add वर after सख्ये. P. 361, col. 1, under श्रुति add 2 तार, *loud*. P. 365, col. 1, under द्वापराय add 4 प्रबोध, *m. understanding*. P. 366, col. 1, delete. the line beginning with अन्तः P. 372, col. 2, वरवर्ष for वरवर्ष. P. 380, col. 1, acute for accute. P. 383, col. 2, वदे for व. P. 389, col. 2, लालस for लालसा. P. 390, col. 1, वदुःख for वदुःख. P. 399, col. 2, अरुण for अरुण. P. 405, col. 2, humorous for humours. P. 434, col. 2, causing for ceasing. P. 435 col. 1, वदुःख for वदुःख, तेजस् for तेजस, and brilliant for brilliant ; col. 2, वदुःख for वदुःख. P. 438, col. 1, विसिम्भियाते for विसिम्भियाते, omit 2nd before to and read 2nd after wonder. P. 455, col. 1, श्रुति for श्रुति. P. 459, col. 2, *pr. pl.* for *pf. ptcl.* P. 462, col. 1, *pl.* for *ptcl.* P. 474, col. 1, वसुभक्ति(अम्) for भक्ति(अम्) P. 480, col. 2, व for व.

APPENDIX

1. *Catalogues.*

The following catalogues, some of them of the Kanjur or of the Tanjur, others of both of them, give information with regard to names, lengths, subjects, authors, translators, etc. of the works included in them:

1. P. C o r d i e r: Catalogue du Fonds Tibétain de la Bibliothèque Nationale. Parts II and III.

Here are catalogued the books of the Tanjur only.

2. M a r c e l l e L a l o u: Répertoire du Tanjur d'après le Catalogue de P. C o r d i e r, Paris, 1933.

This is an alphabetical catalogue of the names of the books and their authors and translators mentioned in C o r d i e r ' s Catalogue. This volume has made C o r d i e r ' s Catalogue more useful.

3. H. B e c k h: Verzeichnis der tibetischen Handschriften der Preussischen Staatsbibliothek, Berlin, 1914.

4. A Complete Catalogue of the Tibetan Buddhist Canon (Bkaḥ-ḥgyur and Bstan-ḥgyur), Tôhoku Imperial University, Japan, 1934.

This is the latest catalogue of the Kanjur and the Tanjur.

2. *Analyses.*

The following two works supply the descriptive contents of the Kanjur:

9. Vincent C. Henderson: *Tibetan Manual*, Baptist Mission Press, Calcutta, 1903.

10. Lama Lobzang Mingyur Dorje: , *A Tibetan-English Primer*, Calcutta University, 1938.

4. Dictionaries.

1. Alexander Csoma de Kőrös: *A Tibetan-English Dictionary*, Calcutta, 1834.

2. Sarat Chandra Das: *A Tibetan-English Dictionary*, Revised and Edited by Graham Sandberg and A. William Heyde, Calcutta, 1902.

3. H. A. Jäschke: *A Tibetan-English Dictionary to which is added an English-Tibetan Vocabulary*, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co. Ltd., London, 1934.

4. Lama Dawasamdup Kazi: *An English-Tibetan Dictionary*, Calcutta, 1919.

5. C. A. Bell: *English-Tibetan Colloquial Dictionary*, Calcutta, 1920.

6. G. de Roerich in collaboration with Lama Lobzang Mingyur Dorje: *Tibetan-English Dictionary*, Urusvati Himalayan Research Institute of Roerich Museum, Naggar, Kulu, Punjab, Br. India. Not yet published, leaflet sent on application.

081520

5. *Vocabularies.*

1. Sakaki: *Mahāvvyutpatti*, Sanskrit, Tibetan and Chinese in two parts, Japan.

2. Satish Chandra Vidyabhusana: *Mahāvvyutpatti*, Sanskrit, Tibetan, and English under the title of *Sanskrit Tibetan-English Vocabulary* in *Memoirs of the Asiatic Society of Bengal*, Vol. IV, 1913. Incomplete.

3. — *Sragdharā-stotra*, Asiatic Society of Bengal, 1908.

4. — *Bilingual Index of Nyāyabindu: Sanskrit and Tibetan Words*, Asiatic Society of Bengal, 1917.

5. E. Obermiller: *Indices Verborum to the Nyāyabindu*, Two Parts, Bibliotheca Buddhica, XXV.

6. — *The Doctrine of Prajñāpāramitā*, Reprint from *Acta Orientalia*, Vol. XI, 1932.

7. Friedrich Weller: *Index to the Tibetan Translation of Kāśyapaparivarta*, Harvard, 1933.

8. Vidhushiekhara Bhattacharya: *Nyāyapraveśa*, Part II (Tibetan Text), Gaekwad Oriental Series, 1927.

In books, Nos. 3-6, and 8 Word Indexes, Sanskrit-Tibetan and Tibetan-Sanskrit, are given.